

Po stopách charismatického světce

Z knihy *Memorie Biografiche*
vybral a přeložil P. Oldřich Med, SDB

VI.–IX. díl

VI. DÍL

1 Píše se rok 1858

Kněz, který byl dlouhá léta v Oratoři svatého Františka Saleského v Turíně nejdříve chovancem a potom klerikem, vzpomínal na Dona Boska takto:

„Don Bosco je jednou z největších postav nejen 19. století, ale celých křesťanských dějin. Nic neměl a přece zbudoval úžasné dílo. Byl nástrojem v Božích rukou, a proto Bůh bude jeho dílo chránit pro své tajemné cíle přes všechnu lidskou slabost. Don Bosco byl tajemným člověkem poslaným Bohem, aby se na něm ukázalo, co zmůže člověk, který se mu zcela svěří. Byl hlubokým znalcem lidí i své doby. Měl přímou povahu, pevnou vůli, viděl do dálky a správně, měl neomezenou důvěru v Boží Prozřetelnost a všechno, co jeho mysl pojala, i když musel překonávat ohromné překážky, nakonec realizoval. Jen Bůh ví, jaké to byly překážky, které se mu stavěly do cesty. Ale Bůh mu dal silný základ, dobře stavěné tělo, poněkud nachýlené dopředu, postavu střední, ale konstrukci silnou a odolnou. Jeho krok napovídal, že je to člověk přemýšlivý, klidný, dobrácký. Na první pohled dělal dojem obyčejného člověka, ano, kdybych si směl dovolit přirovnání, řekl bych, že se podobal volu, tvorů klidnému, silnému, vytrvalému, který táhne pluh a nezastaví se, ať se mu do cesty staví neví jaké kořeny nebo kameny.

Co měl Don Bosco zvláštního, to byly jeho oči, milé, ale pronikavé. Pronikaly až do záhybů duše. Bylo těžké jim odolat. Mohu říci, že jeho pohled přitahoval, lekal a zároveň uzemňoval. Nepoznal jsem na svých potulkách světem člověka s podobným zrakem. Jeho podobizny to nevyjadřují.

Don Bosco byl vždycky pánem sebe. Měl povahu mírně veselou a jen málokdy jsem ho viděl překročit meze vznětlivosti i když měl velmi citlivou mysl a srdce. Všechny tyto povahové rysy z něho udělaly člověka sympatického, obdivuhodného a budícího úctu. Všichni v jeho okolí mu podléhali a stávali se, abych tak řekl, z lásky jeho nevolníky. Jeho veselý až humorný přístup k životu uprostřed milých synů mu pomáhal jít dopředu a razit si cestu i těmi nejobtížnějšími a nejtrnitějšími překážkami. Někdy jsem ho viděl udělat gesto, jako by ze sebe stráсал nějakou tíž a jen prohodil: „Eh – ať to jde, jak to jde, jen když to jde dobře!“ Jiný způsob, jak si ulevoval, když se na něj hrnuly pomluvy a ohrožovaly jeho dílo, byl tento. Ukázal na někoho a jako by na něj volal, řekl: „Hej, ty! Dobře činit a přitom se radovat – vrabce nechat čimčarárovat! Vy jste moji zlatí uličníci. U pánů je v jejich domech dobře, nic jim neschází, ale vy tam nejste!“

Don Bosco užil mnoho radostí se svými chlapci. Jeho synové ho měli upřímně rádi a tak mu nevědomky vytrhávali trny a měli zásluhu, že ho udržovali při životě. Kdož ví, zda by byl bez nich nepodlehli příliš brzo. Ale on si dával moc dobrý pozor, aby nepřenášel tíhu svých břemen na ně. Aby si nadlehčil, složil takový veselý popěvek, který se ještě zpívá v Oratoři stejně, jako se zpíval: „Andiamo, compagni – Pojďme, kamarádi!“ Jako bych ho viděl ještě dnes. Je mezi námi a ptá se: „Je tu Chiapale?“ „Prosím!“ „Výborně. Zazpívejme si tu naši. Začni!“ A již se zpívalo a jemu bylo, jako by chtěl vychutnat krásu oázy uprostřed pouště. „Služte Pánu s veselostí!“ To byla jeho častá průpověď mezi svými. Radost mu sloužila za základ pro jeho sociální stavbu, pro jeho výchovu. Byl nepřitelem zamlklosti a hraní na schovávanou

a od chlapců žádal, aby pěstovali tělocvik a hudbu a sám se všeho zúčastňoval, již proto, aby vzal druhým záminku stranit se. „Já rád vidím chlapce, jak si hrají a skáčou a jak jsou při rekreaci veselí. To mě ubezpečuje, že je vše v pořádku.“

Tak se stále více prohlubovala vzájemná láska Dona Boska k chlapcům a chlapců k Donu Boskovi. Hodně k tomu přispívalo to, že byl stejně chudý jako oni a že všechno prožíval s nimi. Měl rád ty nejchudší a nejpokornější. V nich odkrýval poklady ctností. Mezi takové patřil Michal Magone.

V prvních týdnech, co přišel do Oratoře, připomínal divokého koně, ale potom začal chodit k svátostem a začal se měnit. Don Bosco byl jeho zpovědníkem. Míša klečel na holé podlaze a připravoval se. Kluci přistupovali ke zpovědnici a o je všechny pouštěl před sebou. Nevadilo mu, že do něho vráželi a podobně. Zato na rekreaci, to byl králem hřiště. Byl prostě všude. Ale stačilo, aby zazvonilo a ihned ustal od hry a šel, kam ho volala povinnost. V tomto roce udělal najednou první dvě třídy latinských studií. Měl úžasnou důvěru v Pannu Marii. To mu pomáhalo ve studiích. Na stolečku ve studovně měl před sebou mariánský obrázek se slovy: „Panno Maria a Matko, pomáhej mi při studiu v každý čas!“ A na sešitech měl napsáno: „Trůne moudrosti, oroduj za nás!“ Měl krásný melodický hlas a jako Dominik Savio, tak i on zpíval ke cti a chvále Boží.

Zatímco byl Don Bosco v Římě, v Oratoři prodělal Magone poprvé duchovní cvičení. Bylo to ve Svatém týdnu. Udělal si celoživotní zpověď a Donu Boskovi napsal lísteček, kde mu oznamoval, že mu Panna Maria řekla, aby byl hodný, a že ona sama ho naučila bát se Boha, milovat ho a sloužit mu. Když se Don Bosco vrátil, Magone prosil, aby směl udělat slib, že neztratí ani okamžik času, ale Don Bosco mu řekl, aby měl jen takový dobrý úmysl.

V květnu 1858 i on, jako předtím Dominik, chtěl radou zbožných cvičení uctít Pannu Marii, i on by se byl nejraději postil a dělal pokání. I jemu to Don Bosco zakázal. Koncem toho měsíce přišel k Donu Boskovi a vyjádřil mu přání, aby směl jako svatý Alois již v tak raném věku udělat slib ustavičné čistoty, aby se líbil Panně Marii. Místo toho mu Don Bosco navrhl, aby si udělal předsevzetí, až skončí nižší gymnázium, bude-li mít jistotu, že taková je Boží vůle, že se rozhodne být knězem. Ať se na to připravuje opravdu čistým životem, aniž by udělal formální slib čistoty. Několik dní po této rozmluvě dal Don Bosco Magonovi lísteček tohoto znění: Pět rad, které dával svatý Filip Neri chlapcům, aby si uchovali ctnost čistoty: Varovat se špatných kamarádů. Neživit příliš tělo. Varovat se zahálky. Hodně se modlit. Chodit často ke svátostem, zvláště ke zpovědi. Tyto rady mu potom ještě v soukromé rozmluvě šířeji vysvětlil.

Takové duchovní vedení sloužilo našemu Míšovi k tomu, že radostně stoupal v dokonalosti stále výš a výše. Projevovalo se to ve zvýšené lásce k bližnímu. Pomáhat druhým psát dopisy domů, zametat, uklízet za druhé, slát postele a podobně, to se mu stávalo ctnostným návykem. Také ochotně asistoval u nemocných, mnohdy hlídal na ošetřovně i v noci. Odpustil každému cokoliv, poučovat, napomínat, prosit o prominutí, modlit se za druhé, rozesmát smutné, to všechno si zvykal až do mistrovství.

Z dopisu jeho spolužáka Galleana se dovidáme tuto podrobnost. Magone ho jednou požádal, aby se s ním šel modlit do kostela za obrácení hříšníků. Zapálil tam svíčku dlouhou asi čtyři prsty a začali. Pomodlili se bolestný růženec a svíčka ještě hořela. Magone prosil unaveného kamaráda, aby se nevzdával, a tak se spolu modlili, dokud nedohořela.

Jindy byla sobota a již byl dán zvonkem signál, že Don Bosco je ve světničce připraven zpovídat. Kluci učni byli v hovorně a neměli se k ničemu. Magone to viděl a zamrzelo ho to. Asi čtvrt hodiny si s nimi hrál a potom řekl: „Pojďte na druhý balkón.“ Mysleli, že se tam bude pokračovat ve hře, ale tam je Magone vybídl, aby se začali připravovat ke zpovědi. Sám dal příklad.

V takovém ovzduší kvetly v Oratoři všechny ctnosti. Bylo tam hodně příkladných chlapců. Don Bosco s nejděním měl pěkné plány do budoucnosti. Hlavně jim chtěl vštípit ctnost poslušnosti. Jednou večer se procházel po večeři s chlapci pod portikátem. Byl unaven, a tak je vybídl, aby si s ním posedali na zem. Sám seděl uprostřed jako jeden z nich. Chlapci byli ve zjevných rozpacích, ale neodvažovali se něco říci, a tak jen viseli na jeho rtech v očekávání, co bude dál. On vytáhal z kapsy kapesník, začal jej všelijak mačkat, skládat, dělat na něm uzly, atd., až konečně promluvil: „Víte, chlapci, řekl jsem, že bych potřeboval deset, dvanáct takových, co bych je poslal do celého světa. Ale museli by být jako ten kapesník povolní, abych si s nimi mohl dělat, co bych potřeboval. Všechno bude možné, jen musíte růst v poslušnosti ke mně a k Pánu Bohu. Potom bude Bůh moci prostřednictvím chlapců Oratoře dělat zázraky.“

2 Červnové oslavy

Don Bosco se vrátil z Říma plný lásky k papeži. Kolem korunovaných hlav bylo tolik záměrně šířených libivých příběhů k probuzení lásky k nim, proč by se nemělo povídat, jak dobrý je papež? Don Bosco si během své cesty zapisoval vše, co slyšel a viděl a nyní to příležitostně vyprávěl chlapcům. Dvě takové epizody zapsal don Rua.

Římský hrabě Spalla navštívil papeže a na závěr audience si vyžádal zvláštní upomínku. Prosil Svatého otce, aby mu věnoval svou tabatěrku. Ten se zdráhal, ale nakonec mu ji dal. Byla to docela obyčejná tabatěrka, hrabě říkal, že by za ni nedal ani čtyři soldy, také tabák byl docela podřadné kvality, ale snad právě tento důkaz, že papež byl v soukromém životě docela obyčejným člověkem, měl cenu nade vše velikou.

Jiná epizoda. Papež jel v kočáře někde kolem Viterba, když potkali dívku, která nasbírala otýpku dříví a chtěla ji prodat. Zastavila kočár a mermomocí, že prý ať si pán koupí její dříví. Papež jí dal tři bajoky, ale aby si prý dříví nechala a prodala je ještě jednou. Tu přišla matka, která pracovala opodál a s hrůzou zjistila, že je to Svatý otec. Svatý otec se srdečně smál a dal ženě ještě další peníze jako podporu v bídě.

Don Bosco ustanovil, aby o turínské pouti svatého Jana Křtitele dne 24. června byl v Oratoři současně den papeže. Měl se sice slavit jeho svátek, ale schválně sebe pomínil, aby vynikl otec všeho křesťanstva. Jeho jmeniny se slavily akademií v předvečer 23. června jakoby mimochodem.

Na tom, aby chlapci vyrůstali v poslušnosti, mu velmi záleželo. Dochovalo se jedno jeho kázání na toto téma. Zapsal je v té době klerik Bonetti, aspoň podle smyslu. Byl to celý malý teologický traktát o poslušnosti. Kázání uvádějí životopisné paměti v celém znění. Hoši se v něm dozvěděli, co je to poslušnost k Bohu, co poslušnost církevní, co poslušnost občanská, domácí, řeholní, v čem je ctnost poslušnosti a jaký je její vztah k ostatním ctnostem. U Dona Boska byla praxe podložena solidní teorií.

Na konci máje vyvěsil Don Bosco na zdi svého bytu karton s litografií turínské prachárny těsně po výbuchu v roce 1852 a s obrázkem Pavla Sacchi, zachránce Turína. Po jedné i druhé straně jeho postavy připevnil dva obrázky Panny Marie s Děťátkem, které se na památku na ten měsíc rozdávaly ve dvou turínských kostelích. V dolní části kartonu byl třetí mariánský obrázek Neposkvrněného Početí Panny Marie se slovy: „Panno Neposkvrněná, ty jediná jsi přemohla všechny bludy, přispěchej nám na pomoc. Ze srdce se k tobě utíkáme, Pomocnice křesťanů, oroduj za nás!“ Don Bosco tužkou k tomu připsal: „Hrozná jako v boji seřazený šik.“

Tento karton snad měl nahradit onen, který odcizil don Giacomelli, když se Oratoř přestavovala. Dotyčný se zmocnil nakonec i tohoto kartonu a vrátil jej Oratoři teprve hodně dlouho po Don Boskově smrti.

Don Bosco zatím pokračoval ve vydávání Katolického čtení. Na červen dal vytisknout pěkné vypravování: „Josef a Isidor, neboli jak jsou nebezpečná špatná přátelství.“

Jak mu leželo na srdci rozšíření Katolického čtení pro mládež a lid, je vidět z dopisu, který psal 2. června faráři v Beinascu Vaschettimu: „Postarejte se o milion dalších odběratelů Katolického čtení.“

O pouti byla Oratoř slavnostně vyzdobena jako o největších příležitostech. Všude samá zeleň, a podobně tomu bylo v sesterských oratořích svatého Aloise a Andělů strážných. Svatý otec udělil chlapcům oratoří odpustky v libovolně stanovený den, to znamenalo, že byl nával u zpovědnice a také u stolu Páně. Zlatým hřebem dne byla slavnostní merenda – svačina. Papež dal na ni Donu Boskovi peníze, ale chlapců bylo na tisíc a bylo třeba peníze rozmnožit. Suma se skutečně rozmnožila, protože nejdén turínský pán byl ochoten získat jako suvenýr skud, darovaný papežem a dát za něj několikanásobnou cenu.

Toho roku se blýskli poprvé klerici Cagliari a Francia. Cagliari složil hudbu k hymně na oslavu Dona Boska a Francia zmáčkl básnickou žílu a stvořil krásnou recitaci na Pia IX., v které se některé strofy zpívaly sólově i sborově. Don Bosco dovedl nadchnout své syny tak, že každá funkce a každá kulturní produkce přinesla nové věci. Však i katolická veřejnost byla o valdovské slavnosti řádně informována dlouhým podrobným popisem z pera hraběte Camburzana, uveřejněným v Armonii.

Hrabě Vittorio di Camburzano byl obdivovatelem Dona Boska a toho roku jeho obdiv ještě vzrostl z osobní zkušenosti. Když se nacházel v lázních v Nizza Marittima, zmínil se v jedné společnosti pánů a dam o Don Boskově svatosti. Jedna z dam prohodila, že nebude věřit, dokud jí Don Bosco neuhádne na dálku svědomí. Hrabě skutečně napsal do Turína a dostal vsutku zajímavou odpověď. Měl vyřídít dámě, aby se dala do pořádku se svým manželem, od kterého

odešla. Jí samotné potom v přiloženém dopise napsal, aby se vyzpovídala za posledních dvacet let, co nebyla u zpovědi a začala nový život. Camburzano byl velmi překvapen, protože si myslel, že je ta dáma vdovou, zatímco nebyla. Don Bosco nemohl paní znát, vždyť mu byla docela cizí.

3 Obrácení v hodině smrti

Dobro, které Don Bosco působil Katolickým čtením, mu vyneslo pověst muže moudrého a svatého, na kterého je možno se obrátit, když jde o člověka, který do konce života odmítá smířit se s Bohem. K případům již uvedeným přidáme další.

Onemocněl vládní činitel, který měl neblahou účast v různých akcích, jimiž se omezovala svoboda církve. Rozumí se, že dlouhou dobu žil daleko od církve a svátostí. Lékárník upozornil faráře, že podle ošetřujícího lékaře nedožije druhého dne. Farář na případ nestačil, a tak vzkázal pro Dona Boska, ať se prý pokusí tu duši zachránit.

Don Bosco to přijal a vydal se do domu nemocného. K jeho velkému překvapení ho tam přivítal chlapec, kterého znal z Oratoře, ale neměl tušení, že je to právě syn dotyčného. Nemocný měl syna velice rád a nechával se jím do té míry ovládat, že ani neměl nic proti tomu, že chodí do Oratoře. Chlapec několikrát nadhodil otci, že zavolá Dona Boska, aby mu dal požehnání a uzdravil ho, ale otec se nemohl rozhodnout.

Toť se ví, že byl Don Bosco rád a již věděl, že má cestu k umírajícímu otevřenou. Hošík běžel k otci, řekl mu, že je tu Don Bosco, otec se vzpíral, ale hoch již byl zase venku a táhl Dona Boska, aby šel dovnitř.

Nešlo to hladce. Ten pán byl přece jen zatvrzelý a plný předsudků. Přijal kněze chladně, až příliš chladně. Don Bosco mu řekl, že se bude se synkem modlit za jeho uzdravení, ale on na to, že na modlitbu nevěří. Chlapec byl otco-
vým jednáním zarmoucen a v rozpacích se vytratil za dveře. Toho Don Bosco využil, aby aspoň navázal řeč a vedl ji tak, aby neurazil. Ledy pomalu roztávaly. Návštěva se trochu protáhla a Don Bosco dělal, že se strojí k odchodu, protože bude hnedle večer. Jen požádal o dovolení dát nemocnému požehnání. Ten jen řekl: „Jak se vám líbí.“

Tu Don Bosco zavolal chlapce, který se jmenoval Albert, dovnitř. „Proč to děláte?“ ptal se nemocný. „Rád bych, aby se pomodlil Zdrávas Maria za tatínka se mnou.“ Chlapec již stál vedle něho a Don Bosco mu udělal krásnou promluvu. Mluvil o tatínkovi, jak nejlépe uměl, říkal, jak ho má rád a co pro něj všechno udělal. Teď je nemocný a potřebuje pomoci. Co by on, ještě tak malý, dělal, kdyby odešel! Kde by našel tak věrného rádce a pomocníka! Ve světě je tolik zla a on – otec, ho ode všeho chrání. Byla to řeč šetrná, pedagogická, otec poslouchal a nic neříkal, ale bylo již na něm vidět, že je dojat a přestává se bránit. Nakonec si Don

4 Závěr roku a prázdniny

Skončil se školní rok 1857–1858. V Don Boskových registrech čteme, že bylo v Oratoři celkem 199 chovanců, z toho 121 studentů a 78 učňů. Don Bosco jako každoročně posvětil prázdniny tím, že si s donem Cafassem vykonal duchovní cvičení u svatého Ignáce nad Lanzem.

Když se vrátil a byl v kruhu mladých přátel, Josef Reano mu říkal, že se objevila nějaká kometa, to bude jistě zase złé znamení. Don Bosco řekl: „Znamení, neznamení, jedno je

Ale ještě větším divem byla Don Boskova vytrvalost ve vydávání Katolického čtení. Na měsíc červenec vydal spisek „Příručka křesťana neboli poznámky k povinnostem křesťana, který chce jistě spasit duši, a to v tom stavu, do něhož byl povolán.“

Bosco s Albertem klekli na zem a modlili se tři Zdrávasy za nemocného. Potom ho zase poslal ven a pokračoval v řeči, kterou začal. Předtím připomenul chlapci, že jeho tatínek ztratil brzy své rodiče a jak těžce se musel probíjet životem. Nyní i sám nemocný trochu více rozvázal a všelicos řekl ze svého života. Don Bosco nakonec věděl, jak asi jeho život probíhal a nemínil vcházet do podrobností. Jednoduše mu před odchodem nabídl rozhrěšení. Pán se podivil: „Přece jsem se nezpovídal...“ Ale Don Bosco na to, že to není třeba, již toho pověděl dost a ostatní si on domyslí. Milost Boží zvítězila. Již bylo třeba jen tak zbežně se na něco zeptat. Hlavně, že lítost byla nyní zjevná a srdce otevřené pro víru a pro Boží odpuštění. Když člověk umírá, nejde tolik o formu, ale o podstatu vztahu k Bohu. Don Bosco dal umírajícímu rozhrěšení, slíbil mu, že si vezme Alberta zvláště na starost. Poslal rychle k svatému Augustinu pro pana faráře, aby mu přinesl svátost oltářní, ale když tento přišel, tak jako tak už nemohl nic jiného, než dát umírajícímu svaté pomazání, jak se dává těm, kdo již vydechli.

Jindy byl Don Bosco vyžván, aby navštívil jednoho nemocného notáře, farníka od Panny Marie Karmelské. I to byl pokrokář, který dávno nechodil do kostela. I tam milost postupovala dopředu jen krok za krokem. Napřed se mluvilo o všem možném a teprve po dlouhé době se Don Bosco zmínil o zpovědi. Nemocný hned řekl, aby se o tom nemluvalo, že přestal věřit na náboženství. Mimo jiné ukázal, čím živil svou mysl. Byly to sebrané spisy Voltaira. Don Bosco vzal jednu knihu a začal v ní listovat. Potom prohodil: „Víte, že já jsem přesvědčený, že se Voltaire spasil?“ To notáře udivilo. „Jak to, po tom, co všechno napsal, co řekl a co udělal proti církvi?“ „A přece si to myslím,“ řekl Don Bosco. A už mu vyprávěl, že Voltaire před smrtí žádal o kněze, ale přátelé mu v tom zabránili. Co mu tedy scházelo k záchraně? Lítost měl, to je hlavní, předsevzetí asi také měl. Co neměl, to byl kněz. Ale je to nutná podmínka ke spáse? Kdyby byli k němu pustili kněze, byl by se vyzpovídal. Takto mu Bůh odpustil bez toho, že by si vykonal zpověď. On, Don Bosco, je přesvědčen, že se Voltaire spasil a církve ho nenutí, aby změnil své mínění. Písmo svaté jediné o Jidášovi s jakousi určitostí říká, že byl zavržen. O nikom jiném to neříká. Bůh je milosrdný a chce každého spasit. To již nemocný kapituloval před Boží milostí a kajicně se vyznal ze svých hříchů a dosáhl usmíření s Bohem. Ještě prosil Dona Boska, aby ty Voltairovy spisy odnesl pryč a spálil.

jistě, že naši vlast potká pohroma, která přinese velké škody.“

Na měsíc srpen vyšla v Katolickém čtení brožura: Antonín neboli sirotek z Florencie – líčení dobrodružné cesty osiřelého chlapce v komediantské maringotce.

V Oratoři se zase stavělo. Pod kostelem svatého Františka se vyhloubil suterén a potom se udělalo klenutí a kostel dostal novou podlahu. To proto, aby bylo zase trochu více

místa. Pod kostelem měla být v suterénu nová jídelna pro chlapce a stará jídelna měla sloužit nyní za kuchyni. Také v Oratoři Andělů strážných se dělaly stavební úpravy, takže o práci a starosti nebyla nouze.

Neustaly ani starosti literární. Na září se připravoval svazek „Průvodce mládeže po cestách spásy“ – překlad z francouzštiny. Důležitá byla předmluva. Informovala čtenáře o tom, s jakým zájmem se publikace Katolického čtení setkala u Svatého otce Pia IX. a hlavně jak dal pokyn biskupům a arcibiskupům papežských států, aby je šířili. Jen v těchto státech bylo na jeho slovo získáno na 12 000 nových čtenářů. Oznámení mělo veliký ohlas a propagační účinek. Nyní se Katolické čtení začalo šířit po celé Itálii a přistupovali k němu noví a noví odběratelé. Don Bosco měl radost. Měl v rukách velice účinný prostředek k výchově lidu.

Na svátek Jména Panny Marie 12. září se chlapecký sbor zúčastnil oslav u Panny Marie v polích, v onom františkánském chrámě, kde si v roce čtyřicátém šestém Don Boskovy chlapci, zbavení každé možnosti scházet se, vyprosili na Panně Marii Pinardiho stavení. Don Bosco na tuto svatyni vždycky a vděčně vzpomínal.

K této pouti v tomto roce se upíná zvláštní epizodka. Před nějakým časem se byli u Dona Boska zpovídat chlapci – studenti z gymnázia ve farnosti Panny Marie Karmelské. Mezi nimi byl jistý Coccone. Don Bosco ho překvapil předpovědí, že se stane knězem. Chlapci to bylo nemilé, ano, cítil k duchovenskému stavu odpor. Don Bosco si ho chtěl naklonit a pozval ho na zmíněnou pouť k Panně Marii

5 Podzimní dlouhý výlet

Přibližoval se každoročně toužebně očekávaný podzimní výlet do Becchi. Bylo třeba uspišit vydání Katolického čtení na říjen a listopad. Na říjen to bylo naivní vypravování „Svítilna chrámu kardinála Wisemana“ o děvčátku, které každodenně spěchalo do svatyně, z níž mu na cestu vždy svítilo světlo ze stříbrné chrámové svítilny. Tentokrát padlo do propasti, protože svítilnu ukradlo. Byl to líbivý překlad anglického textu do italštiny, vhodný pro prostý venkovský lid, pro jeho dlouhé večery při louči. Na listopad to zase bylo pokračování seriózního cyklu životopisů papežů „Život papeže Kalixta I.“ z pera kněze Jana Boska.

Životopisy papežů měly blahodárny vliv na Don Boskovy chlapce. Učily je lásce k papežství a k církvi. Také budily lásku k biskupům, stojícím věrně při papeži. Pro Dona Boska byl takovým biskupem monsignor Franson, prodlávající v lyonském vyhnanství a pro jeho chlapce také. Nebylo tomu tak u všech věřících. Dokonce ani všichni kněží turínské arcidiecéze nesympatizovali se svým arcipastýřem. Kritizovali jeho postoje a říkali, že nemusel zrovna ministru Santa Rosovi před smrtí odmítnout svátosti, když tento nechtěl odvolat, co udělal proti církvi.

Podobné řeči měl jeden turínský kněz – učitel na faře v Airasce v přítomnosti klerika Cagliari. Nikdo se mu neodvážil odporovat, jen Cagliari se jal pana arcibiskupa hájit, že jednal dobře, protože postupoval podle církevních zákonů. Dotyčný byl překvapen, ale nakonec řekl: „S těmi od Dona Boska je lépe se nehádat.“

Zatím začala nověna k svátku Růžencové Panny Marie. Michal Magone byl na Velikonoce doma, ale o velkých prázdninách domů nešel. Zajímavá byla jeho rozprava s jedním kamarádem, který to nedovedl pochopit. Magone

v polích. Coccone šel, ale to byl s Donem Boskem naposled. Ztratil se. Teprve po létech se s ním potkal Don Boskův chovanec Albera v hodinách filosofie v turínském semináři a to již byl milý Coccone na cestě ke kněžství. Don Bosco se s ním později setkal již jako s knězem, ale v první chvíli ho nepoznal. Teprve za chvíli si uvědomil, kdo to je. Řekl mu: „Ach, vy jste ten a ten. Před patnácti léty jsem vám řekl, že budete knězem.“ „Je to pravda, řekl jste mi to,“ potvrdil mu Coccone, který se stal opravdu dobrým knězem a vykonal mnoho dobrého v turínských věznicích.

Jiná historie kněžského povolání spadá do těchto prázdnin. V Mirabelu byla rodina Proverů. Jejich syn, František Provera se unášel myšlenkou stát se knězem, ale tatínek, když viděl jeho kupecké vlohy, chtěl, aby zůstal doma při obchodě. Jeho zpovědník don Ricaldone mu poradil, aby počkal, až jak dopadne odvod. Odvod dopadl dobře a don Ricaldone doporučil mladíkovi, aby se hlásil v Turíně v Cottolengu, že prý tam studují i starší hoši na kněze. Provera šel, ale vrátil se, protože tam nemají místo a nepřijali ho. Ricaldone naléhal, aby tam přece jen šel. Dá mu doporučující dopis a zaručí se, že bude něco platit. Ale Provera řekl: „Už je pozdě. Nepůjdu do Cottolenga. Jen co jsem odtud odešel, vedle u sousedů jsem viděl jednoho kněze uprostřed chlapců. Hrál si s nimi a jak mě spatřil, hned šel ke mně a ptal se, kdo jsem, kam jdu a co chci. Řekl jsem mu všechno a on mi nabídl, abych zůstal u něho, že mohu u něho také vystudovat na kněze.“ Tak začalo povolání jednoho z pozdějších významných salesiánů.

mu jednoduše řekl, že když tam o Velikonocích byl, málem by byl podlehl starému okolí. Cítil, jak ho starí kamarádi obklopili a jak začíná ztrácet půdu pod nohama. Byl rád, že se vrátil. Nechtěl tuto zkušenost opakovat a Don Bosco mu to schválil. Každý musí sám vědět, co si může dovolit a co ne, co mu prospívá a co mu škodí.

Ale Don Bosco nechtěl, aby přišel o prázdninovou rekreaci a vzal ho do Becchi hned s první výpravou, která s Donem Boskem vyrazila z Turína již 30. září. Cestou pořádně zmokli. Byli rádi, že to bylo těsně před Chieri, kde si mohli zajít k panu Gonellovi, který byl Don Boskův dobrý známý a často jeho chlapcům poskytoval o podzimním výletu přístřeší i pohoštění. Tam se usušili i nasytili, takže mohli v pořádku táhnout dál do Becchi.

Když byli na cestě, Magone zůstal nápadně pozadu. Přiblížil se k němu kamarád Garino a ptal se ho, jestli ho nebolí nohy nebo co mu je. Všiml si, že si Michal něco pro sebe šeptal. Ale Míša, že není unaven, ale usmyslel si, že se za toho dobročinného pána pomodlí růženec, když už se mu nemůže jinak odvděčit. Vděčnost byla u něho nápadná ctnost. Kolikrát samotnému Donu Boskovi stiskl vroucně ruku a se slzami v očích mu děkoval: „Jak jsem vám vděčný, že jste mě přijal do Oratoře!“

Další zastávka byla v Buttiglieru u hraběnky Miglinové, kde byla svačina. Až v samý podvečer dorazili do Becchi.

V ty dny Don Bosco odskočil na návštěvu do jedné blízké farnosti, kde měl přítele faráře. Něco tam s ním potřeboval projednat. O té faře se povídalo, že je tamní kuchařka velmi lakomá, lépe velmi šetrná. Pohoštění, které dávala hostům, bylo pro faráře vždy trapnou záležitostí, ale co měl

dělat, když to jinak byla osoba zbožná, mlčenlivá a pořádná, jakou potřeboval. Nejhorší bylo, že šetřila i na něm.

Don Bosco tam přišel dopoledne, ale farář nebyl doma. Kuchařka ho přivítala komisně, ale on již dovedl s takovými lidmi jednat. Hned ji pojmenoval „paní Dominika“ a neopomenul jí podotknout, že o ní slyšel tolik chvály. Milá kuchařka hned rozjasnila tvář a zvala ho dovnitř, zvláště když se představil jako Don Bosco. Don Bosco už byl přece v kraji nějakým pojmem! A že byl Don Bosco trochu šibal, neopomenul jí říci, že ví, že dobře vaří. Pan farář přišel, a že již bylo poledne, trnul, jak to bude s pohoštěním, protože kuchařka někam zapadla a vypadalo to na další trapnou záležitost. Ale jak byl překvapen, když „paní Dominika“ – snad právě ten titul na ni dobře zapůsobil, začala slavnostně prostírat, celá jen zářila a oběd byl jako o pouti. Když byl pan farář s Donem Boskem sám, ptal se ho: „Člověče, co se to stalo? Já žasnu, však víš.“ Don Bosco se usmíval a potom mu soukromě řekl, jak na to šel. A otec duchovní mu neopomenul na rozloučenou říci: „Prosím tě, choď k nám aspoň jednou za týden, ať se nemusím stále postit!“

Chlapci zatím trávili v Becchi veselý týden prázdnin. Chodili do lesa na houby, sbírali kaštany, klátili ořechy. Byly to dny radostného oddechu ve zdravé přírodě. Don Bosco sledoval zvláště Magona. Ten chlapec se tak nápadně podobal Saviovi! I v něm pracovala Boží milost zvláštním způsobem a hoch rychle uzrával. Táhlo ho to k svatostánku, který byl v ty dny instalován v domácí kapličce Panny Marie. Magone tam často klečel na holé zemi a modlil se, zatímco kamarádi běhali venku a bavili se. Jednou večer ho Don Bosco zastihl ve stodole. Stál v průjezdu a díval se na

6 Školní rok 1858–1859

Začínáme nový školní rok. Don Bosco přijal řadu nových chlapců, mezi nimi Pavla Alberu, svého pozdějšího druhého nástupce. Pocházel z None. Některé další dirigoval mezi tomasíny v sousedním Cottolengově „Malém domě Boží Prozřetelnosti.“

Humanisté a rétoři nadále navštěvovali školu don Picco. První tři třídy nižšího gymnázia zůstávaly v Oratoři. Prvu měl klerik Secondo Pettiva, sekundu Jan Turchi a tercii Jan Francesia.

Don Bosco měl ve zvyku na začátku roku a potom ještě několikrát shromáždit kleriky na konferenci, kde jim znovu a znovu připomínal základní myšlenku Oratoře: rodiče nám posílají své syny hlavně proto, abychom jim dali vzdělání nebo řemeslo, my je však přijímáme hlavně proto, abychom jim otevřeli cestu do nebe. Vzdělání a řemeslo jsou prostředky k cíli, nic víc.

Jedna z těchto konferencí před koncem roku 1858 byla zachycena perem. Podáme zde aspoň některé pasáže, abychom viděli jak Don Bosco promlouval ke svým klerikům:

„Někdy rád mluvím ke všem svým synům Oratoře shromážděným najednou, jindy mluvím zvlášť ke studentům, zvlášť k učnům, zvláště však potřebuji mluvit k vám. Rozběhli jsme již školní rok a já se budu jako jiná léta snažit aspoň jednou za týden vzít si vás zvlášť. Myslím, že nejlépe se k tomu hodí doba po večerní modlitbě. Nechci vám dělat kázání, ale potřebuji vám od srdce říci, na čem mi nejvíce záleží, co mi nejvíce leží na srdci. Je to, co doporučoval svatý Pavel nebo co říkal Mojžíš svým, aby totiž byli vzorem ostatním. Vy musíte být vzory pro všechny syny Oratoře.

hvězdy. Plakal nadšením, jaké krásné věci stvořil Bůh, ale i zármutkem, že hvězdy nikdy nezklamaly svého Stvořitele, kdežto on se dříve tolikrát stavěl Bohu na odpor svým uličnickým chováním. Don Bosco měl další příležitost porozprávět si s ním a ještě usměrnit jeho myšlenky a city.

V předvečer svátku, 6. října, dorazila do Becchi valdocká kapela s dalšími chlapci. Přišlo jich asi šedesát. Druhý den se slavil svátek Růžencové Panny Marie s obvyklou okázalostí a s obvyklým mohutným dojmem. Poutníky zvláště dojímal, že všichni Don Boskovi chlapci přistoupili k svatému přijímání, což bylo pro ně povzbuzením, aby byli také tak zbožní jako oni. Po svátku byl týden výletů do okolí. Montiglio, Passerano, Primeglio, Marmorito, Moncucco, Albugnano, Montafia, Cortazzone, Pino d'Asti – lidé všude vítali chlapce s radostí, mládež běžela za jejich kapelou, prostě událost! Rozumí se, že ta paráda žádala organizaci, ale Don Bosco měl svůj „hlavní stan“ v Becchi a tam odtud všechno řídil lépe než Napoleon bitvu u Slavkova. Poslední návštěva patřila hrobu Dominika Savia v Mondoniu. Jeho pověst svatosti během školního roku ještě vzrostla, protože chlapci si zvykali vyzvat ho a bývali vyslyšeni. Potom se šlo zase domů do Turína přes Castelnovo, kde nesměla chybět veselá zastávka u pana děkana Cinzana s patřičným pohoštěním.

Po návratu do Turína Don Bosco myslel zase na řadu věcí, které patřily k životu. Tak psal markýzovi La Marmorovi, ministru války, prosbu o odložené vojenské pláště, aby měl v zimě čím přikrýt své chlapce a také sháněl peníze, aby zaplatil účty za stavbu podzemní nové jídelny pro chlapce, která měla mimo to sloužit také za domácí divadélko.

Všichni musí jít ve vašich šlépějích. Proto se musíte chovat tak, aby ve vás měli dobrý příklad. Nejen dobře radit, ale ukázat, jak se má žít. Co by bylo platné, kdybyste radili, aby druhí měli rádi Pána Ježíše svátostného, ale sami byste nechodili k svatému přijímání? Když vás vidí, jak přijímáte svátosti, jak zbožně se chováte v kostele, potom ano, to je příklad! Kdyby chlapci slyšeli, že některý klerik vypustí z úst slova ne zrovna hezká, ale urážející krásnou ctností, jaké by to bylo pohoršení! Svatý Jan Zlatoústý přirovnává Božího služebníka ke stromu, který stojí uprostřed krásného sadu a je plný vábného ovoce. Každý, kdo se na něj podívá, pocítí radost. Naopak je smutný pohled na strom, který je sice rozložitý, ale nemá ovoce! Nač tam zabírá místo? Víte, tak je to s námi. Národy se na nás dívají a čekají dobré ovoce. Když je nevidí, pohoršují se nad námi. Svatý Ambrož nás zase přirovnává k měsíci. Měsíc přijímá světlo od slunce a odráží je na zem. Tak i my. Ze sebe nemáme nic, všechno je od Pána Boha. Bůh je slunce spravedlnosti a my máme být jeho odleskem.

Jste oblečeni do kleriky. Víte, co znamenalo oblečení tógy u mladých Římanů? Ne to, že dosáhli 17 let, ale tóga měla být znamením zralosti ctnosti a jejich schopnosti vést druhé. Tak je to s námi. My máme vést. Jak to bylo za Jozua? Jozue poručil kněžím, aby vzali na ramena Archu úmluvy a vstoupili s ní před ostatním lidem do koryta Jordánu. Ta Archa je naše svaté náboženství a my ji máme nést na ramenou, aby všem svítila na cestu. Máme dávat dobrý příklad. Dejme si na tom záležet. Máte kolem sebe tolik chlapců. Všichni se na vás dívají a budou se podle vás řídit. Snažte

se je dobře vést slovem i příkladem, také radou a laskavým upozorňováním. Letos se počet kleriků nezvýšil, ale to nevadí, hlavně když budete příkladní, potom s vámi budu spokojen. Bůh nám bude jistě žehnat. Bude žehnat mně, domu, prostě všem. Povede nás takřka za ruku, jako to dělal dosud a bude žehnat našim námahám. Amen. Ať je to tak.“

Na konferencích ustavičně doporučoval asistenci. Věděl dobře, že je svět špatný a že si chlapci přinášejí něco z toho s sebou. Sám byl ustavičně na stráži. Jeho zásadou bylo předejít všemu zlému a pokud již zapustilo kořeny, vytrhat je. V prvních dvaceti letech byl jakoby všudypřítomný: v ložnicích, studovnách, dílnách, jídelnách a na těch nejdlejších místech. Chtěl všechno vědět a všechno vidět.

Dva chlapci třeba osaměli po obědě v jídelně a listovali v nějaké knize. Don Bosco je znenadání zavolal. Jinak to byli dobří chlapci. Jiní někdy za sloupem domlouvali nějakou hru o peníze nebo nějakou tajnou svačinku. Znenadání přišel Don Bosco a hned: „Copak tady kutíte? Běžte mezi ostatní!“ Dva šli po dvoře a drželi se kolem krku. Don Bosco se k nim přitočil a dělal, jako by je chtěl plesknout po rukou: „Nevíte, že se tak nemá chodit?“ Jednou viděl chlapce, jak se zavěsil jednomu klerikovi pod pažďí a ten si to nechal líbit. Don Bosco klerika o samotě oslovil: Víš, že jsem měl dnes sto chutí dát ti pohlavek? Víš proč?“ „Vím.“ „Dobrá, buď opatrný!“

V těchto věcech byl Don Bosco velmi jemného citění. Věděl proč. Bůh mu dal dokonce zvláštní dar vidění toho, co jiní neviděli. Tak často někomu řekl: „Běž tam a tam. Jsou tam tři kluci. Ať jdou odtamtud pryč!“ Nebo řekl klerikovi: „Jdi nahoru! V poschodí najdeš toho a toho. Řekni jim, že Don Bosco všechno ví!“ Takové věci byly na denním pořádku a vždycky se ukázalo, že je to pravda. Zajímavé je, že to Donu Boskovi neubíralo na důvěryhodnosti. Vykonával funkci Anděla strážného s neobyčejným taktem a trpělivostí. Dovedl všechno překrývat různými nenápadnými záminkami. Sám byl prostý, nenucený a hlavně plný lásky a dobroty, takže se na něj nezlobili, ale ctili v něm otce, který chce jen dobro. Proto stačilo, aby se někde objevil v době rekreace a již se to všechno k němu hrnulo, jako by je přitahoval magnet.

Krásné bylo vidět, co se odehrávalo takřka každodenně od založení Domova až do roku 1870 po obědě a zvláště po večeri. Představení měli jídelnu také v suterénu. Byla to místnost dlouhá a nízká, v které byla uprostřed řada stolů. Kluci, jen co vyšli ze své jídelny, již se tísnili v předsíni jídelny představených a čekali, až klerici půjdou ven. Jak

7 Příprava na Vánoce

Na začátku prosince expedoval Josef Buzzetti z Oratoře kalendář Galantuomo na rok 1859 a zároveň rozesílal do světa Katolické čtení na prosinec. Byla to „Posvátná nověna jako příprava na vánoční svátky“, složená blahoslaveným Šebastiánem Valfré, členem kongregace oratoriánů v Turíně. Nověna, provázená úvahami na každý den, měla svou dobrou tradici a šířila se po celém Piemontě. Don Bosco ji přijal mezi své pobožnosti a je třeba říci, že její melodie krásně dotvářely náladu očekávání spásy. Proto byla nověna tak milá. Salesiáni ji později rozšířili do celého světa a patřila takřka k salesiánskému patrimoniu – otcovskému dědictví. Ke knížce připojil Don Bosco dva dopisy doporučující Katolické čtení. Jeden byl od saluzského biskupa Gianottiho, druhá od arcibiskupa vercellského. Takové pastýřské listy,

uslyšeli závěrečná slova modlitby po jídle, vrazili do jídelny a hned k Donu Boskovi. Klerici měli co dělat, aby se dostali ven. Obvyčejně museli čekat, až ten nával ve dveřích trochu poleví. Každý z kluků se snažil dostat co nejbližší k Donu Boskovi. Dělal jim dobře, že se mohli navalit na milovaného otce, že nemohl takřka dýchat. Hlavně ti menší se činili; podlézali stůl a bylo při tom veselo. Don Bosco to bral jako projev lásky a nevadilo mu, že je poněkud neukázněný.

Stávalo se, že Don Bosco přišel do jídelny trochu později, ale scéna se tak jako tak opakovala, že se nemohl ani jak se patří najíst. Vzduch tam byl takřka vydýchaný, protože místnost byla nízká, ale co se dalo dělat. Vydrželi chlapci, musel to vydržet i on. U srdce mu to dělalo dobře. Jeho bdělost neubírala tedy nic jeho otcovskému vztahu k chlapcům, ano, kdo nebyl zrovna zlý, věděl, že všechna ta péče pramení z lásky.

Nyní byla v proudu také škola teologie. Seminář byl stále ještě okupován vojsky a teologie měla k dispozici jen jednu místnost, takže filosofii museli profesori učit v soukromých bytech. Nepohodlí vyučování přinášelo i tu nevýhodu, že přednášky začínaly příliš brzy, takže klerici se nemohli dobře dostat na komunitní mši svatou, čímž byl narušován rozvrh domu. Don Bosco prosil dopisem diecézního provikáře a zároveň rektora semináře kanovníka Vogliottiho, aby laskavě zařídil, aby profesori Mottura a Farina začínali školu, jak bylo zvykem, v 9 hodin dopoledne a neuspíšovali ji. Ale podotýkal, že kdyby to nešlo, je ochoten se přizpůsobit.

V podzimních měsících vypravoval dále chlapcům dějiny papežů. Hodně dlouho probíral pontifikát svatého Urbana, protože do tohoto pontifikátu spadala mučednická smrt svaté Cecílie. Dokonce vypravoval na tři pokračování její historii. Klerik Bonetti to všechno poctivě zaznamenal a zachoval. Byl to celý napínavý román a dovedeme si představit, jak se chlapci těšili na každé pokračování. V neděli 24. listopadu se slavila památka svaté Cecílie. Protože to byla patronka zpěváků, rozumí se, že svátek neprošel jen tak.

29. listopadu zemřel v Turíně na mozkovou mrtvici známý slavný abbé Farrante Aporti, který zavedl v Piemontě učitelské ústavy pro vzdělání pedagogů. Jeho nauka nebyla z katolického hlediska zcela v pořádku a jeho kněžský život byl v rozporu se zákonem církve. Byl přesto až do smrti prezidentem turínské univerzity. Jen král marně usiloval, aby ho papež za zásluhy jmenoval janovským arcibiskupem. Na proticírkevních zákonech však podíl neměl, to mu musíme připsat k dobru. Někdy mu to liberální noviny měly za zlé.

určené vlastním diecézanům, hnaly vodu na Don Boskův mlýn a on je rád uveřejňoval z propagačních důvodů pro příklad jiným biskupům. Nabízel církvi účinnou zbraň, musel tedy mít radost, když ji biskupové brali.

Svátek Neposkvrněného Početí byl toho roku ve znamení velkých událostí. Článek víry o Neposkvrněném Početí Panny Marie byl prohlášen před čtyřmi roky, ale letos roku 1858 se rozletěla světem zpráva, že dogma potvrdila sama Panna Maria svým zjevením v Lurdech. Skutečně: 11. února se zjevila v Massabielské jeskyni v Lurdech pasačce Bernardětte Soubironové a potom ještě několikrát za stále větší účasti lidí. O lurdských událostech psaly časopisy celého světa. Mluvílo se pro i proti, ale pravda si razila cestu sama a také církevní autorita nakonec uznala, že nejde o podvod,

ani o autosugesci, ani o jiný přirozený zjev. Potok, vytrysklý na místě, kde nikdy nebyl, potvrdoval pravdivost zjevení a množily se i zprávy o zázračných uzdraveních.

Don Bosco několikrát vypravoval chlapcům o lurdských událostech a později je vydal i tiskem. A tak chlapci rostli v tom duchu a svátek Neposkvrněného Početí slavili letos s ještě větší vroucností.

Michal Magone, tak čtete v jeho životopise, napsaném samým Donem Boskem, si udělal pro devítidenní pobožnost tato předsevzetí:

1. Odpoutám své srdce od všech pozemských věcí a daruji je cele Panně Marii.
2. Vykonám si generální svatou zpověď, abych měl v hodině smrti klidné svědomí.

8 Slovíčka na dobrou noc

Mravní budova Oratoře se stále udržovala na vysoké úrovni také díky tomu, že Don Bosco každý večer promlouval k celému společenství. To již byla tradice s hlubokými kořeny. Dobrý otec se nechal jen mimořádně zastupovat. Také ho žádný jiný nedovedl nahradit. Jeho heslem bylo: Málo slov – jedna myšlenka, ale tak, aby šli chlapci spát svatě dotčení tím, co bylo řečeno.

Kanovník Ballesio vzpomíná ve svém spise „Intimní život Jana Boska“:

Když skončila večerní škola zpěvu a hudby, pro jiné škola gramatiky nebo aritmetiky, zazvonil zvonek a šlo se na modlitby. To byly krásné chvíle. Mé srdce jása při pouhé vzpomínce na to. Zazpívala se zbožná píseň, která se nesla ze tří set chlapeckých hrdel do širokého okolí. Don Bosco klečel mezi námi na kamenné dlažbě nebo v hovorně pod portikátem. Jak svatě byl vždy usebrán! Po modlitbě jsme mu vždy jemně pomohli vystoupit na malou kazatelničku, on se po nás láskyplně rozhlédl a námi vždy proběhl šťastný šum, z něhož vyznívalo uspokojení. Potom bylo nábožné ticho a každý se díval jen na něj.

Napřed se mu podávaly zapomenuté předměty a každý si vzal, co mu patřilo, potom začal mluvit. Z celého jeho postoje bylo cítit, že patří jen nám a nic mu tolik neleží na srdci jako naše spása. Dal určité pokyny na zítřek, doporučil nějakou pobožnost nebo některé dobrodince do modliteb, vysvětlil nějakou katechismovou poučku. Velmi často nás nabádal, abychom chodili k svátostem a mluvil s takovým nadšením o Bohu, o Pánu Ježíši, že se až rozhořoval, jindy zase nemohl dále dojetím.

Měl nepřehledné množství námětů vzatých z Písma svatého, z církevních dějin, ale i z dějin světských, znal dokonale různé autory, například učeného Gersona, kancléře pařížské Sorbonny, znal Bollandisty a dovedl všechno v pravý čas zužitkovat pro nás.

Někdy se dotýkal i veřejných událostí nebo událostí soukromých a vždycky z každého vypravování vyloupl vhodné poučení. Tak tiše formoval naše hlavy a utvářel náš mravní charakter.

Když se rozhodl, že nás pustí na delší vycházku nebo výlet, vždy pověřil některého představeného, aby mu to přednesl jako návrh nebo žádost. Někdy to bylo dost překvapivé. Přitom dělal trochu drahoty, kluci se přidávali k žádosti, hluk rostl, Don Bosco kladl podmínky ohledně chování, každý věděl, jak to skončí, ale byla to krásná hra, z které všichni odcházeli šťastní a nadšení. Potom se dlouho dělaly

3. Každý den se zřeknu snídaně nebo se pomodlím sedm radostí Panny Marie za pokání za své hříchy, abych si zasloužil její přítomnost v hodině smrti.
4. S dovolením zpovědníka půjdu každý den k svatému přijímání.
5. Každý den budu kamarádům něco vyprávět o Panně Marii.
6. Tento lístek položím Panně Marii k nohám a to bude mé zasvěcení Panně Marii. Chci být celý její až do posledního dechu.

Don Bosco mu všechno schválil, až na tu generální zpověď, kterou si vykonal o Velikonocích, a na tu snídani. Místo toho se měl každý den pomodlit za duše v očistci žalm „Z hlubin volám k tobě Hospodine“.

plány. Těšení má také svůj půvab, neboť přitom bývaly myšli zaujaty tak, že nebylo času na nebezpečné fantazírování. Stále se myslelo na něco, co má přijít a co bude moc pěkné, Akademie, divadla, církevní slavnosti, vše bylo zužitkováno k výchovným cílům. Don Bosco také rád před chlapci rozvíjel své plány, které se tak stávaly i jejich plány. Tím srůstali s dílem Dona Boska.

Někteří chlapci a klerici si pilně zapisovali Don Boskova večerní slovíčka. Hodně takového materiálu potom skončilo na stole pisatele Memorií, později v salesiánském archivu. Tak se zachovalo šest večerních slovíček zrovna z prosince toho roku. První uvedeme v doslovném znění jako příklad:

„Napoleon Bonaparte byl nepřítelem papeže. Byl pyšný a strašně ctižádostivý, ale víru si zachoval. Když byl v zajetí na ostrově Svaté Heleny, pouštěl se často do náboženských hovorů, až své okolí udivoval. Jednou řekl kterýsi generál: „Vy mluvíte o Bohu, jako byste ho viděl. Já se naopak nedovedu přesvědčit, že vůbec existuje.“ Napoleon na to odpověděl: „Vemte kompas a změřte nebesa!“ „To nejde,“ řekl generál. „Vidíte,“ řekl císař, „teď byste mohl prohlásit, že nad vámi neexistuje.“ Jindy si všiml, že jiný generál mnoho neví z náboženství a začal mu to vysvětlovat. Potom se ptal: „Pochopil jste to?“ A on: „Moc ne.“ A císař: „Vy jste to nepochopil? Jak jsem vás mohl jmenovat generálem?“ Napoleon měl veliké nadání a některé jeho stránky s náboženským obsahem by mohly konkurovat se stránkami svatých otců. Na konci života se obrátil a zemřel jako dobrý křesťan. Víte proč? Protože se v mládí dobře naučil katechismu a také si dobře vykonal první svaté přijímání.“

V druhém slovíčku líčil krásné přátelství dvou athénských studentů, Řehoře Naziánského a Basila, do nějž jako stín zapadaly nepřátelské projevy dalšího spolužáka Juliána. Řehoř a Basil se stali svatými. Uctíváme je jako učitele církve, kdežto Julián, když se stal císařem, odpadl od víry a vrátil se k pohanství. Proto přešel do dějin jako „Julián Odpadlík“. V třetím vypravoval, co kdysi vyprávěl v Římě jeden mnich mladičkému ještě Filipu Neri o dvou řeholnicích, jak jednou ďábel vzal na sebe podobu druhého a prvnímu ve zpovědnici za každým hříchem říkal: „To nic, to je maličkost“ a jak on podle toho poznal, že se stal obětí zlého mámení. Veselé bylo vypravování z dávné historie tebajských poustevníků, jak opat Makarius poučoval nováčka v řeholním životě. Poslal ho na hřbitov a rozkázal mu, aby tam chvilil mrtvé. „Co ti říkali na tvé chvály?“ ptal se ho, když se vrátil. „Nic.“ „Dobrá, běž tam a pořádně jim vynadej!“

Novic i to poslušně vykonal. Zase nic. „Vidíš,“ řekl mu svatý učitel, „tak se nemáme ani my znepokojovat, když nás lidé chválí nebo haní. Máme se zajímat jen o to, aby byl s námi Pán Bůh spokojen.“ Podobného obsahu byla i další slovíčka. Každý si může domyslet, jak se každá ta myšlenka spasitelně vryla do vnímavých myslí chlapců a jak jim pomáhala dobře se orientovat v duchovním životě.

Tak tedy mluvil Don Bosco v prvních týdnech prosince roku 1858 a pokaždé mu chlapci na jeho „Dobrou noc!“ vděčně odpovídali: „Dobrou noc!“

Hoši měli ve zvyku, kdo chtěl a potřeboval, ještě se k němu přiblížit. Don Bosco každého otcovsky vyslechl a šepetem uspokojil. Stačila věta, nějaká zbožná průpověď, někdy jen stisknutí ruky na povzbuzenou. S takovými dojmy se šlo v naprosté tichosti spát a každý měl o čem přemýšlet. Don Bosco žádal, aby se po modlitbě nemluvalo a každý věděl, že je to tak správné. Jinak by se zmařil užitek toho, co on zasel. Za tím účelem bylo zavedeno v ložnicích čtení nějaké duchovní knihy lehčího obsahu. Četlo se asi deset minut, zatímco chlapci uléhali. Po četbě lektor řekl: „Ty pak, Pane, měj s námi milosrdenství!“ a všichni odpovídali: „Bohu díky!“ Ráno se také začínalo myšlenkou na Boha. Když zazvonilo, asistent řekl: „Dobrořečme Pánu!“ a všichni odpovídali: „Bohu díky!“ Tak to bylo každý den.

9 Vánoce a závěr roku

Horlivost Dona Boska ve vyhledávání a pěstování duchovních povolání byla již v té době veliká. Všechno podnikal, jen aby dal církvi nové služebníky oltáře. Rostla i pověst o tom, že má od Boha zvláštní světlo, aby rozeznal, koho Bůh povolává.

Jednoho dne ho navštívila hraběnka D. L. se svými čtyřmi chlapci. Chtěla, aby jim Don Bosco požehnal a přitom ho prosila, aby jí něco řekl o jejich budoucnosti. „Tu zná jen Pán Bůh,“ řekl on. „Tak aspoň něco, co byste jim přál...“ Don Bosco se usmál a potom jakoby žertem bral jednoho hochy po druhém. „Z toho by mohl jednou být generál, z toho druhého uděláme velkého státníka, Jindřich bude slavným lékařem.“ Maminka byla blahem celá pryč a dodávala na povzbuzenou dětem: „To bych si myslela, vždyť máme v příbuzenstvu samé významné lidi.“ Ještě čekal čtvrtý syn na „prorocství“. Maminka nedočkavě hleděla, jak Don Bosco položil ruku chlapci na hlavu a laskyplně se na něj podíval. „No...“ vyběžela nedočkavě hraběnka. „Nevím, jak budete spokojena,“ řekl Don Bosco. „Jen povězte. Beztak to říkáme jen ze žertu.“ „Tak dobrá, váš syn bude knězem.“ Hraběnka div nepadla do mdlob. Byla sice dobrou křesťankou, ale na tohle ucho neslyšela. „Můj syn knězem? To nikdy! To bych ho raději viděla na márách.“

Dona Boska ta slova ranila. Vstal a chtěl odejít, jak bolestně se ho to dotklo. Ona snad ani nepostřehla, jak hloupě promluvila před člověkem, který byl sám knězem a kněžství si nade všecko vážil. Rozhovor přestal být srdečným a musel se skončit. Rodina odešla a Don Bosco se vrátil ke své práci. Hraběnka si teprve potom uvědomila dosah všeho a druhý den šla do Oratoře Dona Boska odprosit za urážku. Nechtěla by, aby se na ni mrzel. Světec byl zase klidný, ale řekl jí vážná slova: „Paní, vy pohrdáte velikým darem. Nechcete, aby váš syn byl knězem a Pán Bůh vzal vaše slova vážně. Je snad nějakou hanbou být služebníkem Božím?“ „Prosím

Podzemní místnost pod kostelem, určená za jídelnu hochů, byla hodně prostorná, a tak se rozhodlo, aby sloužila také za divadlo. Jeviště se stavělo případ od případu. Jako herci v té první době vynikli: Dominik Bongiovanni, který proslul jako skvělý komik, potom Gastini, také komik, Tomatis, Cora a jiní. Dramata byla skvělá, dojemná, bylo zde místo pro kuplety domácí výroby, zpívaly se i klasické arie. Klerik Cagliari se projevil jako skvělý skladatel romancí, Jan Bongiovanni skládal podařené piemontské básně, s kterými se mohla Oratoř pochlubit i před vzácnými hosty, jak byly krásně udělány. Tam dole se hrálo až do roku 1866, kdy se divadlo přeneslo do velké studovny.

Don Bosco si pospíšil, aby dal divadelní scéně pevný řád. Napsal 19 bodů pravidel pro divadlo. Divadlo dostalo odpovídného ředitele, který musel program vždy předložit ke schválení. Mezi herce se brali jen vzorní chlapci. Na jeviště nesměly vcházet nepovolané osoby. Obsah produkce měl být vždycky zaručeně mravný a výchovný, vylučovaly se scény příliš drastické a násilnické. Muselo být dobře postaráno o asistenci publika a herců, obleky také musely být naprosto slušné a tak dále. Na konci pravidel se Don Bosco podepsal a tím jim dal úřední charakter. Dokonce uvedl svůj úřední titul „Rettore“ – Ředitel.

znovu, nezlobte se na mne a modlete se za mne.“ „Budou se za vás modlit.“

Uplynulo několik měsíců, když paní poslala k Donu Boskovi posla, aby přišel, že je synek nemocen, aby mu dal své požehnání. Don Bosco odmítl. Druhý den přišel posel znovu, a že musí přijít jistě, chlapci je hůř a hůř a lékaři si s ním nevědí rady. Don Bosco šel a vstoupil do pokoje umírajícího. Chlapec ho chytil za ruku a políbil mu ji. Potom se díval smutně na Dona Boska, hned na matku a mlčel. Byla to scéna, která rvala srdce. Chlapec ze sebe vypravil: „Maminko, pamatuješ... u Dona Boska? To ty... Pán Bůh si mě bere k sobě!“ Matka vykřikla a propukla v hrozný pláč. Všechno bylo úděsné, že se Don Bosco dlouho nezmohl na slovo. Věděl jen jedno, že Boží úradek je definitivní. Pokusil se sice paní jakžtakž potěšit, ale potom odešel hluboce dojat.

Co ona dáma odmítla, to v ty dny připadlo jednomu z Don Boskových chudých chlapců. Klerik Josef Rocchietti byl o zimních suchých dnech – jak se tehdy říkalo, vysvěcen na kněze. Byl to druhý kněz, který vyšel z valdockého Domova.

Don Rocchietti jako tolik jeho spolužáků se mnohokrát přesvědčil o nezištné Don Boskově lásce. Jednou již neměl co na sebe vzít. Jeho klerika byla celá roztrhaná. Protože se neměl na koho obrátit, šel k Donu Boskovi, jestli by mu neopatřil novější talár. Don Bosco právě něco takového dostal a hned to nabídl Rocchiettimu a poslal ho, aby si to zkusil. Bylo to dobré a Don Bosco mu talár beze všeho nabídl a daroval.

Tento novokněz, ač neměl pevné zdraví, chtěl zůstat u Dona Boska. Vzhledem připomínal svatého Alfonse Marii Liguori a také svou zbožností, vřelostí kázání a dobrými skutky byl výborný. Primiční mši svatou měl v Oratoři 19. prosince.

Potom již zde byly Vánoce. Půlnoční mši svatou měl Don Bosco a chlapci byli při ní naměkko, protože jim řekl, že

se přirozeně nedožije víc než padesáti let. Všechno ostatní bude jen ovocem modliteb chlapců, pro které žije.

Od Božího hodů vánočního převzal Don Bosco o svátcích mši svatou již v 5 hodin ráno. Don Rocchietti po něm převzal mši svatou v 10 hodin před kázáním a don Alasonnatti sloužil dále mši svatou v 7 hodin, při které byla celá komunita Domova. Don Bosco dával přednost zpovídání.

O svátcích a po nich měl Don Bosco plno práce s odpovídáním na vánoční gratulace. Přišlo jich požehnaně.

Prosinec skončil a na poslední den roku měl Don Bosco v nové jídelně k chlapcům řeč, v které jim dal heslo do nového roku. Byly to následující myšlenky:

První, že se rok 1858 nevrátí. Všechna minulá století jsou ta tam a s nimi i lidé, kteří kdy žili.

Druhá myšlenka se týkala nastávajícího roku 1859. Lidé si obvykle přejí zdraví a dlouhá léta. „Já,“ řekl Don Bosco, „nepovažuji dlouhá léta za to nejlepší. Důležitější je uchovat si v nastávajícím roce milost Boží a po celý rok konat Boží vůli. Ať každý roste v zásluhách. Klerici ať dávají dobrý příklad, řemeslníci, když nemohou přistupovat ke stolu Páně každý den, ať aspoň nevynechají v neděli, studenti ať k němu přistupují co nejčastěji. A všem se doporučuje, aby

10 Úmrtí a pohřby

Účinek Don Boskovy předpovědi byl jako obvykle veliký, úměrný účtě, kterou k němu chovali jeho synové. Píše svědek těch událostí kanovník Ballesio:

„Co v nás budilo obrovskou úctu k Donu Boskovi, to bylo naše přesvědčení, že má mimořádné nadpřirozené dary, například dar předvídaní. Často veřejně prohlásil, že třeba za měsíc nebo v krátkém čase někdo z jeho početné rodiny zemře. Dával takové oznámení tak vážně a zároveň tak otcovsky šetrně, že tím byl každý svatě dotčen a dával si do pořádku své svědomí. A přece nikdo nepřestával být veselý a vůbec tím neutrpěla naše hlučná radost ze života. Byli jsme jednoduše hodnější a více jsme se snažili. Kdo na vše doplácel, to byl on, protože musel daleko více zpovídat a odpovídat na tolik otázek s předpovědí spojených. Každé takové proroctví se splnilo. Ale pojďme k věci.

Toho 31. prosince stál blízko Dona Boska hoch jménem Constanzo Berardi. Byl z Cunea a bylo mu 16 let. Když to Don Bosco řekl, hned si pomyslel: ‚To jsem já.‘ Slyšel Magonovu otázku, ale vztáhl to na sebe. Začal to i říkat kamarádům, dokonce napsal rodičům dopis na rozloučenou. V něm je prosil za odpuštění, co zlého kdy provedl. Také si vzal dovolení, aby mohl zaběhnout do Cottolenga rozloučit se s kanovníkem Anglesiem a s bývalými spolužáky – strávil tam totiž u nich dva roky, a vůbec stále mluvil o svém brzkém odchodu. Každý ho měl za maniaka. Říkali to Donu Boskovi, ale ten jen pokrčil rameny. Tak se stalo, že se v domě ujalo mínění, že Berardi zemře.“

Don Jan Garino zase vypravoval toto: „Byli jsme asi týden po té předpovědi v jídelně kolem Dona Boska. Mluvílo se o všem možném a řeč se stočila na předpovědi úmrtí. My kluci jsme žadonili, aby nám řekl, kolika let se kdo z nás dožije. On se jen smál, vzal každému ruku a díval se na dlaň, tomu řekl tolik, tomu tolik, ale bylo to špásování, nic víc. Hra. Jenom Magona pomínil, třebas i on natahoval ruku. Všimli si toho i jiní chlapci, třebaže to mohla být čirá náhoda.“

Přišla neděle 16. ledna. V družině Nejsvětější svátosti, ke které patřil také Magone, si každý podle zvyku na konci

se upřímně zpovídali. Jednu věc máme mezi sebou a nevím, zda si to všichni dobře uvědomují. Je to zvláštní ochrana Panny Marie. Zvykněte si ji pozdravovat slovy anděla: Zdravas Maria! Milosti plná! A slovy církve: Svátá Maria, Matko Boží, oroduj za nás! I večer říkejme před spaním – Svátá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné! Také ráno tak říkejme, když se probudíme. Nezapomeňte děkovat Pánu Bohu za všechna dobrodiní, která nám prokázal.“

Tak mluvil Don Bosco a potom se odmlčel. Podíval se dlouze a láskyplně po chlapcích a řekl: „Snažte se opravdu trávit celý rok v Boží milosti; kdož ví, třeba to bude pro někoho poslední rok života. Ano, mohu vám říci, že jeden z vás se nedožije masopustu.“ Když toto říkal, držel ruku na hlavě toho nejbližšího, a to byl Magone. Magone se hned tával: „Jsem to já?“ Don Bosco neodpověděl. „Jsem to já, já to vím. Musím si sbalit raneček na cestu a být připraven.“ Chlapci přijali jeho slova se smíchem, ale nezapomněli na ně. Magone přesto zůstával nadále veselý jako dříve. Tak se skončil rok 1858. V tom roce v Oratoři nezemřel nikdo, jen 24. listopadu zemřel v nemocnici Cottolenga sedmnáctiletý Josef Morgando.

schůzky vytáhl lístek, kde bylo napsáno, v čem se má cvičit. Říkalo se tomu duchovní kvítek. Na Magonově lístku stálo: „Na Božím soudě budu sám.“ Ukázal lístek kamarádům a komentoval: „To je pro mne pozvánka na věčnost.“ Potom šel k Donu Boskovi a přímo se ho zeptal, zda je na řadě, aby zemřel. Don Bosco mu řekl, aby byl klidný, že jsme všichni v Božích rukách a nemusíme se bát. „Tak zemřu, nebo ne?“ „Buď klidný, neznepokojuj se! Pán Bůh je náš Otec a sám nejlépe ví, jak dlouho nás má nechat na zemi. Vědět, kdy zemřeme, není nutné, abychom přišli do nebe, či snad ano?“ „Když mi to nechcete říci, je to znamení, že zemřu,“ řekl hoch. „Nemyslím, že je tvá smrt tak blízko, ostatně nechtěl bys jít k Panně Marii do nebe?“ „To je pravda, to je pravda,“ řekl Magone a odešel, aniž ztratil svou navyklou veselost.

To bylo snad jediný případ, kdy Don Bosco, spoléhaje se na zralost chlapce v duchovním životě, nechal si ujít několik slov, která přece jen něco napovídala. Později si umínil, že již tak nikdy neučiní. Magone sdělil své dojmy kamarádům, a tak se stalo, že Berardi přestal vztahovat předpověď na sebe.

V pondělí, v úterý a ve středu dopoledne nebylo nic. Teprve odpoledne pocítil Magone nějaké zvláštní potíže. Don Bosco ho viděl na balkóně dívat se na hru a rekreaci, aniž se jí zúčastnil. Míval někdy potíže se škravkami a myslel si, že to bude zase něco takového. Don Bosco mu však zavolal lékaře. Prý nic zvláštního, bude to zase dobré. A předepsal mu léky. Ráno však Magone nevstal, bylo mu zle. Odpoledne ve dvě za ním přišel Don Bosco a viděl, že chlapec má potíže s dechem. Přidal se kašel a v hlenu se objevila krev. Poslal tedy znovu pro lékaře.

Mezitím přijela Michalova maminka. Vstoupila, když byl právě Don Bosco u něho. Chvilí s ním mluvila a potom se ho ptala, jestli by se nechtěl vyzpovídat. Hoch řekl, že byl u zpovědi předevcírem, ale to nevádí, může jít znovu. Don Bosco stál opodál a byl hned k dispozici. Po zpovědi byl chlapec jako vyměněn. Usmíval se a žertoval: „Kdož ví, mohlo to být cvičení šťastné smrti, ale mohlo to být něco

více. Možná, že zemřu doopravdy.“ „Co bys chtěl raději? Chtěl by ses uzdravit nebo jít do nebe?“ zeptal se Don Bosco. „To je jasné. Kdo by byl tak hloupý, aby řekl ne, když se může dostat do nebe!“ „Tak doopravdy: chceš jít do nebe?“ „Třeba hned,“ řekl hoch. „Dobrá,“ na to Don Bosco, „řekněme Pánu Bohu, ať se stane jeho svatá vůle!“

Přišel lékař a shledal, že nemoc dostala jiný vzhled. Krváčení do žaludku. Hned aplikoval všechno možné podle tehdejšího stavu lékařství, ale nebylo mu pomoci.

V 9 hodin večer Magone prosil, aby mu dali viaticum – svatě přijímání na cestu. To již věděl, že přišla jeho poslední hodinka. Asi čtvrt hodiny byl pohroužen do děkovaní. Potom se obrátil na Dona Boska: „Na tom lístku bylo napsáno, že budu na Božím soudě sám, ale to není pravda. Panna Maria bude se mnou. Již se ničeho nebojím.“ Kolem desáté se zdálo, že se hoch nedožije rána. Don Bosco ustanovil, aby don Zattini, který v tomto roce 1858 vstoupil do Domova, byl u něho ještě s jedním klerikem do půlnoci, že jej potom budou hlídat don Alasonatti s ještě dvěma jinými do rána. Magonovi poručil, aby se snažil co nejvíce odpočívat a spát. Sám se chtěl odebrat domodlit breviář a skutečně tak učinil. Magone ho prosil, aby neodcházel. Měl pravdu. Už za chvíli přišli volat Dona Boska, že se zdá, že Magone umírá. Hned se vrátil a to již don Zattini dával chlapci poslední pomazání. Ten na každé pomazání sám odpovídal. Dostal také papežské požehnání pro hodinu smrti. Jistě hodně trpěl – protrhlo se mu střevo, ale snažil se být radostný a plně odevzdaný do vůle Boží.

Don Bosco se ptal umírajícího, má-li zavolat maminku, která si šla odpočinout, ale nechtěl. „Ona mě má moc ráda, moc by trpěla. Jen jí řekněte, že odcházím s Pánem Ježíšem a s Pannou Marií, ať se drží, že ji budu čekat v nebi.“ Tato slova všechny dojala. „A co mám vyřídit spolužákům?“ „Aby se dobře zpovídali.“ „Co ti dělá v této chvíli největší radost?“ „Že jsem měl rád Pannu Marii.“ „Než tě pustím do nebe, mohu ti něco svěřit?“ „S radostí.“ „Až budeš s Pannou Marií, řekni jí, že ji moc prosím, aby držela ochranu nad naším Domovem, ať nám posílá své mateřské požehnání a ať

11 Přípravy na válku

V posledních měsících roku 1858 a začátkem roku 1859 se již zcela veřejně mluvilo o tom, že bude zase válka.

Piemontská vláda reorganizovala vojsko, uzavřela mocná spojení mezi provinciemi, a to vše s úmyslem znovu se dát do křížku s Rakouskem a pokusit se osvobodit Lombardsko–Benátsko. Diplomatičké zápletky nebylo nesnadné si k tomu vytvořit. Nejdříve to byla záležitost uprchlíků z Lombardie, jejichž jmění Rakousko zkonfiskovalo, potom jiné věci. Na pařížském kongresu v roce 1856 byly ujednány mírové podmínky s Ruskem, potom hrabě Cavour žáloval království neapolské. Navrhl oddělit takzvané legace od papežského státu (byly to Bologna, Ravenna a Ferrara) a udělat konec rakouskému panství v Itálii. V očích sektářů bylo velkým proviněním Rakouska, že vždycky přispěchalo na pomoc, když šlo o zničení papežského státu. Kongres sice nic neslibil, ale Cavour zřejmě dostal různá významná ujištění, na nichž stavěl. Zase se všude ozývalo politické podsvětí a liberálové se znovu dostávali na místa tam, odkud byli před nedávnem vypuzeni. V létě 1858 byl Cavour

se postará, aby nikdo, kdo zde bydlí, nebyl zavržen. A nyní si již odpočiň!“

Brzy vstoupil do plné agonie, i když si ponechával dlouho plné vědomí toho, co se děje. Ještě si přitiskl křížek třikrát k ústům a řekl: „Ježíši, Maria, Josefe, do vašich rukou odevzdávám svou duši.“ Ještě otevřel ústa, jako by se chtěl usmát a vydechl naposled. Bylo to v pátek 21. ledna 1859. Ještě mu nebylo celých čtrnáct let.

Když se to ráno chlapci dozvěděli, propukli v hlasitý pláč. Všichni říkali, že již je jistě s Dominikem Saviem v nebi. Magone měl pověst svatého hoča, proto si také spolužáci rozdělovali po něm památky jako svaté relikvie. Také se postarali, aby byl jeho pohřeb co nejslavnostnější. Don Bosco nic neříkal, i když to znamenalo značnou výlohu, ale potom s panem farářem ujednal smlouvu, že mrtví z Oratoře budou pohřbíváni „more pauperum – jako chudí.“ Smlouva stanovila, že mrtvého budou provázet jen čtyři kněží nebo klerici v rochetě a se svícemi. Od určitého místa se tito vrátí a do kostela rakev ponosou jen laici. Ve farním kostele bude zádušní mše svatá a potom se rakev zaveze na hřbitov. O něco později dosáhl Don Bosco dovolení, že se všechny pohřební obřady mohou vykonat v Oratoři a po jejich skončení se rakev odveze přímo na hřbitov, ovšem bez doprovodu kněží nebo kleriků.

Co Berardi? Zajímavé je, že po Magonově pohřbu začal říkat, že je nyní řada na něm. Nejdříve byl přesvědčen, že smrti unikl, ale Don Bosco 25. ledna oznámil, že na poslední den v roce neměl v úmyslu mluvit o Magonovi. Do měsíce zemře někdo jiný. Může to být Don Bosco sám, může to být kdokoliv jiný, jen ať je každý připraven. Berardi šel dokonce k Donu Boskovi na výzvědy, ale ten nic neřekl. Nescházely ani hlasy, že to Donu Boskovi tentokrát nevyjde, že do měsíce nikdo nezemře. A přece zemřel. Právě Berardi to byl. Udělala se mu na horním rtu bolest – vrádek, a on si ho rozskrábal. Nastala prudká otrava krve a hoch zemřel v mauriciánské nemocnici těsně před uplynutím měsíce a těsně před začátkem masopustu. Všechny tyto události se všemi podrobnostmi mohlo dosvědčit na 200 očitých svědků, kolik bylo v Oratoři obyvatel.

na pozvání císaře Napoleona III. v lázních Plombières a tam byla uzavřena tajná dohoda, že bude vytvořena jednotná Itálie, papeži zůstane jen maličký státeček a Francie za to dostane Nizzu a Savoju.

Všechny tyto úmluvy se držely schované pod pokličkou, až 1. ledna Napoleon III. promluvil. V řeči diplomatickému sboru, který mu přišel blahopřát, se obrátil k rakouskému velvyslanci a řekl: „Je mi líto, že naše styky s vaší vládou již nejsou tak dobré jako jindy.“ Kdo rozuměl diplomatické řeči, pochopil, že válka je na obzoru. Hned nato přišla ozvěna z Turína. Král Viktor Emanuel II. při zahájení nového sezení parlamentu řekl: „Obzor, ve kterém vyvstává Nový rok, není zcela jasný. Nemůžeme být necitelní k bolestnému volání, které k nám zaznívá ze všech stran Itálie.“ 18. ledna byla v Turíně uzavřena vojenská aliance mezi Itálií a Francií. 17. února odhlasoval parlament půjčku 50 milionů na národní obranu a přitom se všude konaly odvody k vojsku. Odvod se týkal také kleriků Francesia a Cagliari a to bylo veliké nebezpečí pro Oratoř.

Vypadalo to zle. Oba klerici sice chodili již kolikátý rok do semináře do školy, podrobovali se zkouškám a nikdo nepochyboval o jejich příslušnosti k diecéznímu kléru. Podle zákona měla diecéze právo žádat o vynětí kleriků z vojenské služby podle určitého klíče – jednoho na 20 000 diecézanů. Nyní se narychlo dával dohromady seznam těchto kleriků a podávala se žádost na ministerstvo války, aby nebyly voláni pod prapory. Cagliario šel na konzistoř, ale byl překvapen, když mu tamní úředník řekl, že bohužel on a Francesia nepřicházejí v úvahu, protože si prý nevyzvedli potvrzení o obláčce za kleriky a také přišli se svou žádostí pozdě. Seznam již byl odevzdán na ministerstvu. Cagliario byl vznětlivý a řekl dotyčnému své, ale ten jen pokrčil rameny, že se už nedá nic dělat. Také rektor semináře, kanovník Vogliotti řekl, že je již pozdě.

Zbýval jen Don Bosco, aby věc zachránil. Ten zůstal klidným, i když viděl Cagliariu nakvašeného hlavně proto, že bylo jasné vidět, že na konzistoři Don Boskovy kleriky neviděli rádi. Don Bosco šel přímo na ministerstvo, ale napřed se vroucně pomodlil a vyzval k modlitbě ostatní. Nevěděl, jak to dopadne, jen doufal, že najde nějaké řešení. Přišel ke generálmajorovi dělostřelectva Valfré di Bonzovi, který ho přijal velmi slušně. „Bohužel jsme těsně před válkou, nevím, nevím,“ kroutil hlavou. Ale poslal ho na ministerstvo milosti a spravedlnosti, třeba tam najdou nějaké řešení. Don Bosco tedy šel o ministerstvo dál. Ministr hrabě de Foresta byl znám ze svých srážek s biskupy i s papežem, ale třeba se dá obměkčit. K Don Boskovu překvapení i tento ministr ho přijal vlídně a dokonce vyjádřil radost, že ho může osobně poznat. Toho světec využil k předložení prosby a nebyl zklaman. Ministr si zavolal hraběte Castellamonte, poradili se spolu a navrhli Donu Boskovi, aby si zašel na konzistoř, že jistě na seznamu bude někdo, kdo má právo na vynětí z vojenské služby z jiného titulu, než že je klerikem.

Don Bosco šel na konzistoř a řekl jim to tam, ale dotyčný měl moc řečí, že jak prý by mohl zjistit, kdo má nějaké tituly, teď již opravdu nemá čas, nejde to. Bylo to hořké, ale Don Bosco se nevzdal. Když nemají na konzistoři čas, ať mu půjčí aspoň adresy těch kleriků, že jim napíše sám. Stalo se. Musel ale napsat jednadvacet dopisů, než dosáhl toho, co potřeboval. Našli se dva, kteří měli jiný titul k vynětí: byli to jediní synové vdovy.

Když šel Cagliario na konzistoř oznámit, že mají poslat na ministerstvo jméno jeho a Francesiovo jako doplněk, neodpustil si, aby dotyčnému neochotnému pánovi neřekl: „Nevadí, aspoň za všechno vděčím jen Donu Boskovi a nikomu jinému.“ Když se potom doma čertil ještě před Donem Boskem, ten mu se smíchem řekl: „Jsi nenasytý! Ty bys chtěl

stále jen nějaké lahůdky. Musíš si zvyknout zápasit s protivenstvími. To posiluje prsa.“

Zatím procházeli emisáři Piemontu všemi italskými státy a sháněli dobrovolníky, kteří by se připojili k piemontskému vojsku. Byly jich tisíce, většinou z Lombardska, a byli odesíláni do Cunea, kde se vytvářela zvláštní divize, které velel Garibaldi. Jiní verbíři dělali propagandu mezi nezletilou piemontskou mládeží. Také těch se našlo mnoho, protože oživené nacionalistické nálady den co den stoupaly a národa se zmocňovala válečná psychóza.

Jeden takový verbíř se vloudil takto do Domova na Valdoku, a to pod záminkou, že jde navštívit někoho z jejich vsi. Protože nikdo nic netušil, měl možnost mluvit s více hochy a jeho výmluvnost nezůstala bez výsledku. Ale i tak se to Don Bosco brzy dověděl a mohl zasáhnout. Zavolal si dotyčného do svého bytu a hned šel k věci. Přitom se snažil být naprosto klidný a věcný. Věděl dobře, jak choulostivá je to věc.

Chasník byl výmluvný a měl plná ústa vlastenectví. Také řekl Donu Boskovi bez obalu, že již má pět chlapců a že brzy dostanou svá čísla, atd. Ano, žádal, aby směl ve jménu matky vlasti promluvit ke všem chovancům ústavu na veřejném shromáždění. „Jsem přítelem generála Garibaldiho,“ řekl, aby své řeči dodal důrazu. „Ale i já jsem přítelem Garibaldiho,“ odpověděl Don Bosco. „Modlím se za pana generála, aby jednou šťastně zemřel a mohl spasit svoji duši.“ Ale to již měl v hlavě plán, jak z té nepříjemné věci vyjde, aniž by se kompromitoval.

„Uděláme to tak,“ řekl. „já jsem pouze ředitelem ústavu a pouze vychovatel těchto chlapců. Chápete, rodiče mi je svěřili a já s nimi nemohu bez jejich dovolení disponovat. Pošlu je hned domů k rodičům a tam odtud budete moci s nimi jednat. Kdo bude chtít, ať se dá k vojsku, to již bude věc jeho a jeho rodičů.“ „Ale rodiče budou jistě proti tomu,“ opáčil verbíř. „To už není moje věc, já nejsem pánem těchto hochů. Podle zákona jsou nezletilí a já jsem povinen řídit se zákonem. Takové dovolení jim dát nemohu, nejsem k tomu oprávněn.“ Verbíř ještě něco k tomu namítal, ale Don Bosco trval na svém a nepovolil. Vyprovodil pána až na vrátnici, uctivě se s ním rozloučil, ale potom vrátnému rozkázal, aby ho již nepouštěl do domu. Dotyčné chlapce zavolal, řekl jim, že všechno ví, nic nemá proti tomu, ovšem musí hned odejít domů a domluvit se s rodiči. Někdo z nich namítl, že to je jako vyloučení z ústavu. Don Bosco řekl, že ne, každý se může ucházet o nové přijetí, ovšem musel by si podat novou žádost a potom by se teprve uvidělo...“ Ti hoši museli všichni odejít a Don Bosco byl rád, že mu Pán Bůh vnukl řešení, které bylo pravdivé, a které mohl hájit i před těmi nejhorlivějšími zastánci války. Naštěstí tím všechno skončilo a vlna, jak náhle stoupla, tak rychle opadla.

12 Životopis Dominika Savia

Zatímco byl začátek roku 1859 ve znamení smutku nad nečekaným skolem Michala Magone, lednový svazek Katolického čtení přinesl „Životopis chlapce Dominika Savia, chovance Oratoře svatého Františka Saleského“ z pera kněze Jana Boska.

Knížka byla věnována chovancům Oratoře a Don Bosco ji opatřil předmluvou, v které říká, že ji napsal na žádost chlapců, kteří mu mnohokrát říkali, aby sepsal, co ví o životě a ctnostném chování jejich kamaráda. Takové psaní není lehké – říká Don Bosco, protože je vystaveno kritice

tolika očitých svědků. Vždyť od Saviovy smrti neuplynuly ještě celé dva roky. Ale on nepsal sám. Má v úschově mnoho písemného materiálu od jeho spolužáků i představených, takže vlastně jen všechno vytrídil a dal tomu tvar. Další překážkou nebo obtíží bylo, že musel často mluvit o sobě. Ale snažil se psát jako historik, to je psát pravdu a nehledět na osoby. To, že přece jen někdy musel vyjádřit i své osobní mínění a uspokojení, to ať se připiše jen jeho veliké lásce k tomuto jedinečnému žáku a jeho lásce ke všem chlapcům

Oratoře. Ta láska mu velí otevřít srdce a dát průchod svým otcovským citům.

Někdo by mohl vznést otázku, proč nenapsal také o druhých chovancích Oratoře, o Gabrielu Fasciovi, Aloisu Ruovi, Kamilu Gaviovi, Janu Massaglioovi a o jiných, kteří také odešli v pověsti zvláštní svatosti. Don Bosco odpovídá: „Jejich činy nebyly tolik známé a také nebyly tak obdivuhodné jako činy Dominika Savia, jehož život byl zjevně úžasný.“ Ale slibuje, že se s Boží milostí vynasnaží i v tom je uspokojit.

Když tehdy vyšel tento životopis, mimo Dona Boska neměl ještě nikdo zdání, že to bude podklad pro Saviovu pozdější beatifikaci a kanonizaci. Také nikdo z tehdejších žijících svědků Saviova života nemohl na zemřelého pohlížet tak, jak se na něj díváme my, když už jej ctíme na oltářích. Ale Don Bosco věděl mnohem více, než ostatní, a proto vydával Saviův životopis se zcela zvláštními pocity.

Zajímavá je poznámka pisatele Memoríí – dona Lemoyna: „Dominik Savio byl pro Oratoř událostí. Jestliže krása a vůně květu svědčí o bonitě půdy, která jej vydala, jestliže krása a chuť ovoce ukazuje na strom, který je nese, potom svatost Dominika Savia je nepochybným důkazem dobroty instituce Oratoře, která se pro něj stala schodištěm k výstupu k tak veliké dokonalosti.“

Životopis měl vpředu Dominikův portrét. Namaloval jej spolužák Karel Tomatis a vytiskl litograf Hummel. Don Bosco dal jednu kopii životopisu každému chlapci v Oratoři.

Ale nesmíme si myslet, že všechno prošlo jen tak hladce. Veliké a důležité věci narážejí také na odpor. To se stalo i v případě tak brzy po smrti vydaného životopisu Dominika Savia.

V Oratoři tehdy vládla opravdová demokracie. Chlapci směli svobodně vyjadřovat své mínění a Don Bosco byl vždy připraven k diskusi. Nic si nedělal z toho, že se někdy ozývaly i kritické hlasy, které bylo třeba usměrnit a někdy se jim i postavit na odpor. Co se týče Dominika Savia, bylo všeobecné mínění, že to byl skutečně svatý chlapec, i když nebyly každému známy všechny mimořádné události z jeho života. Něco přikryla diskretnost těch, kdo o tom věděli a měli hlubší vědomosti o nadpřirozeném životě, něco nutně přikryla i Saviova pokora. Stalo se, že po vyjití knížky se ozvaly i hlasy, uvádějící v pochybnost to, co Don Bosco napsal.

V Oratoři byl jeden chlapec, který znal Dominika, když tento ještě chodil pěšky do školy do Castelnova, a který měl osobní účast na jednom v životopise uváděném faktu. Týkalo se to koupání v létě. Tehdy ještě nebylo koupání rozšířené jako dnes. Mravní zásady byly u křesťanů mnohem přísnější. Veřejné koupání bylo prostě považováno za

porušení mravopoctnosti. Že neexistovaly koupací úbory, to je samozřejmé. Mírnější to bylo u dětí, ale ani ty nebyly vyňaty zcela z navykého pořádku. Dotyčný chlapec byl právě ten, co Dominika po dvakrát sváděl ke koupání. Poprvé Dominik povolil, ale také hned doma řekl mamince a po jejím poučení rázně odmítl druhé pozvání a nešel se koupat. Nuže, tento chlapec začal nyní v Oratoři roztrušovat, že Don Bosco neřekl všechno podle pravdy. Bohužel přidal se k němu také jeden klerik a celá věc hrozila, že z toho bude pohoršení.

Don Bosco nejdříve mlčel, ale potom na jednom večerním slovíčku vystoupil na pult a na jeho tváři bylo vidět, že mu není do smíchu. Byl velice vážný a vážně i promluvil. Byla to řeč naprosto jasná, protože jinak nebylo možno. Řekl:

„Když Savio zemřel, vybídl jsem všechny, abyste mi řekli, zda jste za ty tři roky, co byl Savio mezi námi, viděli na něm něco, co byste mu vytkli nebo co by mu chybělo na ctnostech. Nikdo nic neřekl. Napsal jsem to, co jsem sám věděl nebo co mi řekli ti, kteří žili s Dominikem pod jednou střechou nebo ho znali odjinud. A přeče se v tyto dny v Oratoři rozšířily řeči, že jsem zatajil jeden jeho poklesek. Je zde mezi vámi jeden, který ho po dvakrát sváděl jako malého chlapce, aby se šel koupat. Poprvé Savio šel, podruhé, když mu to maminka vysvětlila, odmítl. „Já jsem věděl o těchto dvou různých případech, ale uveřejnil jsem jen ten druhý. Učinil jsem to z jednoduchého důvodu, abych ušetřil hanby toho dotyčného, který je mezi vámi. Dobrá. Chtěl se sám odhalit, tak ať to každý ví. Musí-li se nyní červenat, je to jeho chyba. Chtěl zradit kamaráda v životě, teď by ho chtěl zradit po smrti. Tehdy ho vystavil do nebezpečí, že ho připraví o nevinnost, nyní o čest.“

Chlapci Z... nebylo v té chvíli volno. Všichni na něj upřeli oči a on tu stál jako na pranýři. Ale Don Bosco to musel udělat, neměl jinou volbu. Ostatně takto ostře promluvil jen zcela výjimečně. Od té chvíle všechny kritiky umlkly a byl pokoj. Potom Don Bosco při druhém vydání knihy zapsal do Dominikova životopisu i ten první zatajený případ.

Na únor dostali abonenti Katolického čtení další svazek dějin papežů: „Životopis papeže Urbana I.“ z pera kněze Jana Boska. Bylo to pokračování listopadového tématu. Tímto životopisem skončil 6. ročník nyní již všeobecně uznávané publikace. Nyní se hnula i turínská kurie. Generální vikář Celestin Fissore v zastoupení arcibiskupa v pastýřském listě, uváděje dobrodzání římských autorit – papeže a jeho kardinála vikáře, doporučil Katolické čtení farářům a prosil je, aby je také všude doporučovali.

13 Externí Oratoře

Z předešlého vyprávění je jasně vidět, že Don Boskovo dílo mělo těžiště v Domově, který se rozrůstal i důležitostí. Přitom oratoře fungovaly pro externisty dále a přinášely užitek mezi turínskou mládeží.

V oratoři svatého Aloise na Porta Nuova byl stále ještě ředitelem dnes již svatý Leonard Murialdo, kněz skromný a pokorný, plně uznávající nad sebou dohled svatého Jana Boska. Měl k dispozici málo místa a chudou kapli, ale činil se a zveleboval oratoř, jak jen mohl. Jeho osobní svatost působila tak, že tam vyrůstali skvělí chlapci, kteří nebyli na tom o nic méně než ti valdočtí. Personál ovšem pro nedělní a sváteční shromáždění muselo dodávat Valdocco a Don Bosco posílal kleriky: Ruu, Duranda, Albertu, Angela Savia.

Z laiků si tam vedl horlivě advokát Bellingeri, dále bratr ředitele Murialda advokát Arnošt Murialdo a jiní. Jejich pomoc byla opravdu vzácná. Nejvíce se osvědčila, když byla při oratoři otevřena také škola.

Škola měla asi sto žáků, vesměs takových, kteří nebyli přijati do veřejných škol a potřebovali aspoň obecné vzdělání, stejně jako chleba a střechu nad hlavou. Don Murialdo se díval na tuto svou školu jako na dílo charitativní a sociální. Přes dvacet roků fungovala a stovky, ba tisíce chlapců v ní našly své útočiště. Z hlediska víry měla ještě jiné poslání. Uchránila mnoho mládeže od odpadu od katolického náboženství a byla velikou protiváhou protestantských škol, které tam byly otevřeny.

Svatý Murialdo založil při oratoři pro větší hochy večerní školu zpěvu a zanášel se úmyslem zřídit také kapelu. Byl tak pokorný, že řád, který zavedl pro ten účel a vyvěsil v oratoři, si dal schválit Donem Boskem. Hudební nástroje pořídil za své peníze a za peníze, které mu na ten účel dal advokát Belingieri. Ovšem je třeba také hned říci, že se později kapela neosvědčila. To proto, že kapela stěží mohla sloužit účelům bohoslužebným a hudebníci měli stále chuť zajíždět tam a tam, čímž vlastně oratoř trpěla. Don Bosco ji později rozpustil a již nedovolil, aby se v některé oratoři zaváděla. Měl kapelu složenou z internistů Domova a ta plně stačila pokrýt potřebu dalších oratoří. Od tohoto principu ustoupil teprve na konci života a jen nerad. Báł se, že kapela začne v oratoři hrát negativní úlohu.

Škola při valdocké Oratoři také přinášela pěkný užitek. Vedl ji již zmíněný don Zattini z Brescie. Ačkoliv byl profesorem filosofie, přijal obtížnou úlohu alfabetizace malých valdockých analfabetů. Obtíž byla o to větší, že kluci znali jen piemontské nářečí, kdežto on je neznal a přitom měl do jejich hlav vtoukat počátky spisovné italské mluvy.

Don Bosco nadále dopřával chlapcům oratoriánům hodně veselé zábavy, ale dlouhé výlety, které bylo třeba pěstovat v prvopočátcích díla, nebyly již tak časté. Kdysi se musel toulat s chlapci od kostela ke kostelu, nyní již měl kostelík svůj a co bylo kdysi přínosem, to se nyní mohlo stát snadno škodou. Každý výlet přece jen přináší nepravdivost a co s tím souvisí. V oratořích svatého Aloise a Andělů strážných se nikdy v neděli nedělaly celodenní výlety. Na Valdoku se udržel zvyk jít na výlet jednou nebo dvakrát za rok. Obyčejně se šlo k některému blízkému kostelu, kde byla mše svatá a také oběd nebo svačina, podle toho, zda to byl výlet celodenní nebo jen odpolední. Nyní se dokonce viděla nutnost popřát takové činnosti více místa.

Externí oratoř měla za sebou již bezmála dvacet let života a za tu dobu se všelicos změnilo. Kdysi byla sama a Don Bosco byl v ní vším. Nyní byl zde Domov, který se

14 Modlitba a Boží Prozřetelnost

Don Cafasso pomohl Donu Boskovi zaplatit rosminiánům dluh. Udělal to rád, protože ve svém žáku viděl Božího muže a v jeho díle dílo, které je určeno pro celá budoucí stáletí. Chtěl mít podíl na základech tohoto díla.

Don Bosco byl skutečně mužem Prozřetelnosti a byl si toho vědom. Ale také věděl, čím si musí Boží Prozřetelnost naklonit, aby ho nikdy neklamala. Tomuto umění učil své kněze, kleriky a chlapce. Byl vytrvalý. Když se jednou pro něco rozhodl, nic ho nemohlo odvrátit, aby v tom nepokračoval. Byl si jist, že chce-li to Bůh, dá mu také vše, co potřebuje k uskutečnění plánu. „Bůh je dobrý Otec. Jestliže živí nebeské ptactvo, uživí i nás. Já nejsem původcem tohoto díla. Já jsem jen nástroj a nic víc.“ Proto se nikdy netrápil, co bude zítra. Když mu některý dobrodinec něco dal, neschoval to, ale prodal a peníze proměnil v chléb pro své syny. S klidem dělal i dluhy, ač ho nejednou napomínali, aby byl opatrný. Nedělal je bez rozmyslu a zaslepeně. Cagliero, již jako kardinál, často zvolal: „Žil jsem s ním pětaticet let a nepamatuji si, že by byl někdy skleslý, znechucený nebo malomyslný pro dluhy, které měl.“

Sám neměl absolutně nic, ale byl pokladníkem Božím. Věděl, že se musí vždy radit s Pánem a jemu svěřovat vrchní dozor nad pokladnou. Proto se hodně modlil sám a dával příležitost k modlitbě. Velice často při večerním slovíčku

rozzrůstal – měl na 200 chovanců a řadu kleriků – bohoslovců, tím se oratoř stávala okrajovým dílem. Kostel svatého Františka Saleského sám sotva dostáčoval pro internisty a muselo se fungovat na střídačku. Don Bosco již také nebyl v externí oratoři tím hlavním, protože neměl čas. Bylo přirozené, že početní stav externích chlapců – oratoriánů, poklesl. V celku to však znamenalo ne zmenšení, protože toho roku 1859 přijal Don Bosco do svazku oratoří další oratoř svatého Josefa na předměstí San Salvario. Zatím ji vedli dobří katolíci z města, ale postupně tam musel dodávat personál sám Don Bosco, jelikož kněží té farnosti tam přestávali vykonávat duchovní vedení.

Řekli jsme, že se Don Bosco již tolik nevěnoval externím chlapcům, ale to neznamená, že se jim nevěnoval vůbec. Mohl-li jen trochu, chodil mezi ně, takže ho všichni znali a také se měli k němu jako synové k otci. On se i nadále zajímal o jednotlivce a sledoval jejich umístění v práci a vůbec jejich životní osudy. Přes chlapce vykonával účinný kněžský apoštolát mezi dospělými ve svém okolí i v širším okruhu, jak to vyplývá z různých epizod, které don Lemoine zaznamenal v Životopisných pamětech.

Závěrem této kapitoly řekneme, že v jarních měsících Don Bosco s pomocí svatého dona Cafassa splatil dluh, který měl vůči Institutu lásky ve Strese. Šlo o 20 000 lir, které Donu Boskovi půjčil zakladatel této instituce Rosmini na zakoupení domu Pinardiho. Rosmini zemřel a po něm nastoupil otec Pagani, ale styky rosminiánů s Donem Boskem již nebyly tak srdečné jako dříve. Dokonce laický administrátor rosminiánů, nějaký pan Zaiotti se začal prohrabovat ve starých papírech a našel tam nějaké nesrovnalosti v účtování a chtěl z toho vyvozovat důsledky. Don Bosco mu napsal pěkný dopis, ve kterém mu všechno vysvětlil, ale také mu dal cítit, že tento nový styl není zrovna šťastný. On ty účty nedělal, nýbrž rosminiánský ekonom, který požíval plně účty jak Rosminiho, tak Dona Boska. Tím celá záležitost splaskla.

prosil chlapce, aby se modlili na jeho úmysl. Vůbec dbal na to, aby se modlili pořádně a dával jim dobrý příklad. Někdy se opozdil s večerí a nemohl přijít k večerní modlitbě hned. Ale spěchal s jídlem a přišel co nejdříve mezi chlapce. Netrpěl, aby se kněží nebo klerici, zatímco chlapci konali večerní modlitbu, někde bavili. Chlapci měli mít pocit, že se modlí celé společenství. Také dbal, aby se po večerní modlitbě nemluvalo. Žádal přísné silencium – mlčení. Ráno se mělo mlčet také a jazyky se měly rozvázat až po mši svaté. Jednou šel do kostela a po schodech sestupovala skupinka chlapců studentů a vesele se bavila. Don Bosco jim dal rukou znamení, aby nemluvili, ale jeden okatě neposlechl. Tehdy ho Don Bosco hlasitě napomenul a asistenta, který byl zodpovědný za chování chlapců, pokáral. Byl přesvědčen, že Boží Prozřetelnost bude žít Oratoř, dokud tam bude domovem opravdová modlitba, ke které je ovšem třeba soustředěnosti.

Začátkem roku 1858 dostal Don Bosco upomínku na velký dluh, který byl splatný 20. ledna. Bylo 12. ledna a peníze nikde. Don Bosco řekl chlapcům: „Jdu do města a potřeboval bych, aby se stále někdo v kostele modlil na můj úmysl.“ Potkal člověka, který mu dal značnou sumu, aniž řekl svoje jméno.

Vypravoval Cagliero: „Jednoho dne roku 1859 přišel Don Bosco v poledne do jídelny, ale ne aby jedl. Byl oblečen, že

půjde ven. Prosil prefekta dona Alasonattiho, kleriky Ruu a mě, abychom do tří hodin drželi stráž před svatostánkem a abychom si přibrali ještě několik hochů, a to hodných. Splnili jsme jeho přání a on se vrátil večer docela klidný. Hned jsme se na něj vrhli, co že to bylo. A on, že ve tři měl skončit nějaký závazek ke knihtiskaři Paraviovi. Šlo o 10 000 lir. Ale dalších 10 000 lir musel zaplatit jiným věřitelům, takže potřeboval 20 000 lir. U kostela svatého Tomáše ho potkal sluha nějakého bohatého pána. Prý je rád, protože jde na Valdocco, a tak má ušetřenou cestu. Předal mu obálku, ve které bylo to, co Don Bosco právě potřeboval. Když nám to Don Bosco vypravoval, byl moc dojat a začal velebit Boží Prozřetelnost. Jeho obličej zrovna zářil nadšením a jen to nám kladl na srdce, abychom si uchovali milost posvěcující, abychom byli hodni Boží lásky a dobroty.“

Snad největší potíže měl s pekaři. Bez masa se Oratoř obešla, ale bez chleba ne. Toho se každodenně spotřebovalo veliké kvantum. Pekaři zase měli trápení s ním, protože dost často zůstával s placením pozadu. Stávalo se, že mu i vyhrožovali, že zastaví dodávky. Tehdy bylo třeba znovu se modlit a vyrazet do ulic na žebrotu. A zase se v krajních případech ukazovala Boží Prozřetelnost. Pomohla, ale zároveň Dona Boska a jeho syny zavázala k dalším modlitbám.

Později potřeby rostly úměrně s tím, jak se dílo rozšiřovalo. To nebyly žádné maličkosti. Vzpomínal kanovník Anfossi, bývalý žák, že mu Don Bosco jednou jako farář psal,

15 Družiny v Oratoři

Velikou pomocí ve výchově byly Donu Boskovi náboženské družiny svatého Aloise, Neposkvrněného Početí Panny Marie a Nejsvětější Svátosti oltářní. Sekretáři těchto družin napsali ve svých zápisech ze schůzek mnoho cenného, bohužel se všechno ztratilo, protože věci byly v soukromých rukách. Byly tam i četné projevy Dona Boska k družinářům.

Systém družin celkem vyhovoval, ale nebyl úplný. V družině Panny Marie byli dospělejší hoši, kteří pomáhali představeným udržovat v domě dobrého ducha, družina Nejsvětější svátosti patřila výhradně studentům a ministrantům, protože měla pobočku, malý klér, družina svatého Aloise byla nejstarší a nejpočetnější, zahrnovala interní a externí chlapce, ale v ní těžko nalézali umístění Don Boskovi interní učni. Tohoto roku 1859 se Don Bosco rozhodl založit pro ně družinu svatého Josefa, patrona dělníků.

Don Bosco často vzpomínal na tohoto světce a nabádal hochy, aby ho ctili. Zařadil ho také mezi patrony Oratoře a zvláště učně postavil pod jeho záštitu. Také slavnostním způsobem slavil třetí neděli po Velikonocích svátek Ochrany svatého Josefa a měl velikou radost, když Pius IX. prohlásil svatého Josefa za patrona celé církve. Když v Piemontě vláda zrušila zasvěcený svátek svatého Josefa 19. března, Don Bosco naopak poručil, aby se v jeho domech ten den slavil jako zasvěcený svátek.

O Don Boskově účtě k Pěstounu Páně svědčí i to, že v roce 1859 zařadil do „Opatřeného jinocha“ zvláštní pobožnost ke cti sedmi bolestí a sedmi radostí svatého Josefa, že do Pravidel

16 Oratoř –škola života

Don Boskovo dílo na turínském předměstí Valdoku bylo všeobecně známo pod názvem „Oratoř svatého Františka Saleského“. Původně to bylo shromáždění externích chlapců. V této době však již měl převahu Domov, v kterém byly dvě sekce internistů – studentů a řemeslníků. Výraz Domov

aby pro něj vyhlásil sbírku v kostele, že jinak udělá bankrot. Při jedné návštěvě již v posledních letech jeho života od něho slyšel: „Jen letos jsme potřebovali 4 miliony a díky Bohu, všechno se zaplatilo. Potřebuji, abyste mi pomáhali dále. Každá maličkost mi přijde vhod.“

Těch, co dávali jen maličkost, bylo hodně. Nesmíme si myslet, že dílo Dona Boska vydržovali jen bohatí. Pravda je, že chudí dali dohromady daleko více než boháči. Uvedeme si jen příklad:

K Donu Boskovi přišla babička 75 let stará. Don Bosco myslel, že chce, aby jí napsal nějakou žádost, ale ona mu nabízela 100 franků, všechno, co si našetřila po těžkém životě. Nechtěl si to vzít, ale ona nedala, prý má doma ještě 17 franků na rakev a něco málo pro doktora a víc nepotřebuje. Don Bosco si vzal těch 100 franků pod podmínkou, že kdyby potřebovala, má si k němu přijít, že to bere zatím do úschovy.

Ten případ ležel Donu Boskovi v hlavě několik dní a potom chtěl tu starou ženu navštívit a zeptat se jí, jestli něco nepotřebuje. Ale zapomněl adresu. Dva dny později přišla její sousedka, že k ní má přijít. Zavedla ho tam. Myslel, že něco potřebuje, ale ona jej přivítala s jinou: „Nic nepotřebuji, jen abyste mě zaopatřil.“ Don Bosco jí rád vyhověl a ona v pokoji zemřela. Don Bosco na každého takového chudého a štědrého vzpomínal s dojetím. Vždyť tito dávali na chudé, ač byli sami chudí. Někdy dávali z posledního.

oratoře zařadil pokyn, aby se slavilo sedm neděl přípravy na svátek tohoto nebeského ochránce a že dal sestře básníka Silvia Pellica za úkol přeložit z francouzštiny knížku Sedm neděl svatého Josefa s úmyslem vydat ji a rozšířit.

Z Don Boskovy úcty k svatému Josefu vyrostla také družina svatého Josefa. Jejím přímým zakladatelem byl klerik Jan Bonetti, který po skončení nižšího gymnázia v Oratoři studoval jeden rok filosofii v semináři v Chieri, ale potom, přemožen steskem po rodinném životě u Dona Boska, se vrátil k němu. Jemu byla svěřena asistence učňů a on mezi ně hodil myšlenku, aby si založili družinu svatého Josefa. Přihlásilo se jich hodně a již o svátku svatého Josefa roku 1859 byla družina skutečností. Bonetti napsal její pravidla, Don Bosco je úředně schválil. Družina velice přispěla k prohloubení duchovního života mezi učni.

Případ klerika Bonettiho nám dává příležitost podtrhnout důležitost těchto mladých lidí ve výchovném systému Dona Boska. Don Bosco si svých kleriků velice všimal, každý týden se s nimi stýkal zvlášť a věnoval jim všemožnou péči. Ať již s nimi počítal pro své dílo nebo je nechával odcházet do semináře, aby mohli být světskými kněžími, dbal na jejich výchovu a chtěl, aby byli přínosem pro církev. Existují dopisy, které psal rektoru semináře kanovníkovi Vogliottimu, a které vydávají o této jeho zvláštní péči skvěle svědectví. V nich podává i dobrozdání o mravním chování svěřených kleriků a píše o případech, kdy některého propustil domů, protože se mu nezdál nadějný.

(Ospicio) však nebyl nikdy v domácím užívání, proto když budeme nadále převážně mluvit o životě v něm a o tom, jak se tam formovala nositelka Don Boskova odkazu – Společnost svatého Františka Saleského, budeme užívat výrazu

Oratoř s velkým „O“. Oratoř jako dílo pro externí chlapce budeme psát s malým „o“.

Oratoř – Domov byla pro všechny obyvatele velikou školou života a Don Bosco v ní velkým učitelem a vychovatelem. Jeho zásadou bylo: „Mluvit, mluvit, stále mluvit.“ Sám dával příklad a vytvářel příležitost k stálému růstu dialogu o náboženství. Sám své ustavičně školil ve věcech víry a do této práce zapřáhl mnoho dalších lidí.

Kázání, vypravování životopisů papežů, večerní slovíčka, konference v družinách, týdenní čtení známek z píle a chování pro studenty, vysvětlování domácího řadu, to byly hlavní příležitosti, jak prohlubovat náboženskou i občanskou výchovu mladých. Důraz kladl na katechismus. Po dvacet let – od roku 1846 do roku 1866 – Don Bosco svolával kleriky a nejlepší hochy a probíral s nimi způsob, jak učit náboženství. Tato škola katechetiky se konala pravidelně v sakristii. Vyučování náboženství bylo v Oratoři stále na výši. Internisté měli vysvětlování katechismu náboženství v neděli odpoledne. Každý týden se museli naučit jednu stať z katechismu a odříkat ji. Studenti nebyli připuštěni ke zkouškám z jiných předmětů, dokud neměli za sebou řádnou zkoušku z katechismu. Mimo to bylo náboženství také součástí vyučování ve všední den. Každý profesor byl povinen začít výuku krátkým vysvětlením z katechismu, aby se vidělo, že náboženství je víc než jiné předměty.

Bohoslovci a klerici – filosofové se museli každý týden naučit deseti veršům z Nového zákona a ve čtvrtek po snídani se z nich dávali v jídelně vyzkoušet. Tento zvyk začal v roce 1853. Je zajímavé, jak začínala první lekce. Všichni měli připravený začátek evangelia podle Matouše, ale Don Bosco nařídil otevřít na jiném místě. Byla to kapitola 18., kde byl citát: „A já ti pravím: Ty jsi Petr a na té Skále postavím církve a brány pekla ji nepřemohou. Tobě odevzdávám klíče od nebeského království. Cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i v nebi a cokoliv rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i v nebi.“ Don Bosco to kratičce vysvětlil a řekl: „Tak se to naučte a příští čtvrtek mi to odříkáte.“ Vysvětlení bylo vždy opravdu kratičké. Od roku 1857 je dělal klerik Rua, od roku 1863 don Ruffini a později další a další. Don Bosco občas přišel asistovat tomuto výkladu. Někdy rád přidal nějakou poznámku o tom, jak se má kázat lidem, takže se ke škole Nového zákona přidávala i škola Posvátného řečnictví. Don Bosco byl pro prostou mluvu, jakou vyžadoval prostý lid. Ale nebyl úzkoprsý. Jednou se rozvinula debata o tom, jak se kázalo v době baroka. Přítomní se smáli nabubřelosti tehdejšího stylu, ale Don Bosco věcně poznamenal: „Jestliže tehdejší lidé potřebovali takový styl, byl by se provinil kazatel, který by tak nekázal. Každá doba má své potřeby.“

V Oratoři se přednášela i liturgie. Tehdy se říkalo ceremonie. Don Bosco začal a pokračoval Dr. Bertagna, později světící biskup. Určitou dobu přednášel liturgiku vicefarář od Panny Marie don Gherardi. Pod jeho správou patřili také valdočtí bohoslovci. Tento pán obětavě učil ministranci také studenty. Don Bosco tak dosahoval toho, že se ministrování v Oratoři považovalo za velmi důležitou věc a každý musel se z ministrování podrobit zkoušce. Po donu Gherardim nastoupil don Rocchietti. Ten měl na starosti liturgii až do roku 1862, kdy pro stálou churavost opustil Oratoř. Potom to převzal don Cagliero, po něm don Josef Bongiovanni.

Další vzdělávací konference byla ve středu večer. Byla to morální konference pro studenty a míval ji v letech 1856–1857 ředitel sester svaté Anny don Casassa, kněz opravdu

ctihodný. Míval přednášky ve velké studovně a míval přitom na sobě rochetu a štolu. Měl zásadu nikdy nepřekročit dobu půl hodiny.

Ve školním roce 1857–1858 míval zase profesor Matouš Picco přednášky, ve kterých vysvětloval církevní hymny. Chodili na ně i studenti z Cottolenga. V roce 1859–1860 don Zattini, který měl na starosti valdockou obecnou školu, vysvětloval v Domově na pokračování žalmy. Bývalo to každou středu a někdy i v neděli po druhé mši svaté. Přitom vysvětloval také texty mše svaté. V letech 1860–1863 přednášel Dr. Borel, který měl zvláštní dar příjemného poučování. Poslední, kdo míval tyto přednášky, byl don Bongiovanni. Jak vidět, Don Bosco byl náročný a nic divného, že z Oratoře vyšli vynikající lidé. První salesiáni byli po stránce teologické skvělí. Měli sice mnoho vedlejší práce, ale tento systém ustavičně běžících přednášek jim dával více, než mohli dostat jiní bohoslovci, bydlící ve městě a docházející na přednášky dávané v semináři nebo v privátě. Don Boskova Oratoř skýtala možnost rozšiřovat si a prohlubovat teologické vědomosti i v praxi.

Ještě o jednom důležitém předmětu se musíme zmínit. Je to škola slušného chování. Toto vyučování měl na starosti prefekt don Alasonatti a dával je každý čtvrtek dopoledne, protože čtvrtek byl volným dnem. Donu Boskovi nesmírně záleželo na tom, aby se chlapci naučili pěkným způsobům a aby odložili hrubé manýry, které si přinesli z domova. Sám byl příkladem jemného chování. Již způsob mluvy to ukazoval. Don Bosco oslovoval své takto: „Rád bych tě o něco poprosil, co tomu říkáš?“ Nebo: „Buď tak hodný a zařiď to.“ Nebo: „Mohl bys mi pomoci s jednou věcí?“ Z každého takového oslovení dýchala skromnost a láska. Don Bosco nedovedl dávat povely: „Jdi!“, „Udělej!“ a podobně. O všechno slušně žádal.

Jako dobrý vychovatel mluvil Don Bosco často při večerním slovíčku o slušném chování. Náhorně ukazoval, co je nepatřičné a co je pěkné. Upozorňoval na chyby v chování, ale vše nevtíravě a s láskou. Plívl někdo před ním na zem? Don Bosco ho nepokáral, ale vytáhl kapesník, dělal, jako by měl stejnou potřebu a pěkně ukázal, jak se to má dělat. Totéž při kašlání, zívání, smrkání a jiných takových záležitostech. Byl synem venkova, ale počínal si jako aristokrat. Don Albera říkal, že to bylo od lidí konstatováno tisíckrát. Mezi kleriky a kněžími často vzpomínal na různé zážitky z minulosti. Ukazoval, jak je trapné, když se kněz neumí chovat. Vzpomínal, jak jistý kněz ještě za dob jeho studií přišel do kostela svatého Františka Assiského, sloužil tam mši svatou, ale zapomněl si odepnout pláštík, který nosívali kněží vzadu na taláru. Po mši svaté jej hledal a láteřil na kostelníka, že mu ho schoval. Jakou hanbu si utřil, když potom přišel don Cafasso a ptal se ho, kolik vlastně má těch pláštíků, když jeden má na zádech a druhý hledá.

Don Bosco chtěl mít chlapce vychované také z toho důvodu, že si přál, aby dělali Oratoři dobrou reklamu. Reano si napsal, že 28. dubna 1858 Don Bosco učil chlapce zdravit, smekat, vítat hosty na vrátnici, omlouvat se, provázet příchozí a představovat je. Přitom vzpomínal, jak jednou kamsi přišel a přijali ho chladně a nevšimavě, jak mu přitom bylo a jak si přál, aby takový dojem neměl nikdo z těch, kdo vkročí na půdu Oratoře. Dokonce Don Bosco napsal divadlo na téma „Slušné chování“. Mělo tři jednání a v něm defilovaly všechny pěkné i nepěkné návyky. Bohužel zachoval se jen náčrtek tohoto divadelního kusu, který se dával v Oratoři k velkému pobavení všech obyvatel.

17 Vypuknutí války

Předjme nyní z pokojné Oratoře do vřavy rozpoutané války. Koncem března stála piemontská armáda, čítající 80 000 mužů, mezi Alexandrií a Ticinem. V různých městech se na náměstích cvičili dobrovolníci, národní garda hlídala pevnůstky. Lidé se na to dívali, trpěli a čekali, co z toho vzejde. Turín byl zaplaven politickými brožurami a liberální tisk halasně zvedal válečný pokřik. Ulicemi procházely zástupy provolávající slávu a lásku vlasti a nenávisť k nepříteli. Vláda dělala všechno, jen aby se mohlo říci, že Rakousko vyprovokovalo konflikt, že se Piemont jenom brání.

Mezitím se zabíraly budovy pro válečné účely. Byl zabrán i kněžský konvikt u svatého Františka Assiského. Když don Cafasso propouštěl své konvikty, kladl jim na srdce, aby se nenechali strhnout politickými vášněmi. Přijdou na venkov, všude se bude mluvit o válce a o politice, ale ať se nenechají vyprovokovat. Politika kněze má být politikou evangelia a to hlásá pokoj. Budou-li se lidé ptát, za koho se modlí, zda za naše vojáky, nebo za Rakušáky, ať řeknou, že se modlí, aby všechno dobře dopadlo. Don Bosco byl stejného názoru a mluvil k svým stejně.

Politika narušila silně postní katechismové hodiny. Jak tomu bylo v letech 1848 a 1849, tak i nyní mládež propadla fanaticismu. Zase se všude tvořily tábory kluků a na lukách a rumištích se sváděly bitvy. Jednou v neděli šel Don Bosco do kostela na katechismus a co to? Byli tam jen internisté. „Kde jsou chlapci?“ ptal se. Ale ti byli kus od Oratoře a zuřivě se potýkali. Bylo jich asi 300, samí výrostci od 15 do 18 let. Kameny lítaly a Don Bosco měl co dělat, aby je uklidnil. Aby si je nerozzlobil, tvářil se, že chápe jejich hru a byl rád, když se kluci umoudřili a mohlo začít náboženství. Tak to vypravoval Petr Enria.

V této atmosféře vyšlo Katolické čtení na duben. Knížka měla titul „Sbírka vzdělávacích událostí“. Na květen byly připraveny „Vzpomínky na svatý život zbožné dívky Růženy Cordone“, zemřelé v Janově v listopadu 1858. Na červen „Svatyně basská a její okolí“. Bassa měla mariánskou svatyni, jednu z neznámějších v Piemontě.

Když Don Bosco dělal korektury těchto spisů, tak pokojných a kontrastujících s válečným pokřikováním, s radostí vzpomínal na svého milého žáka Dominika Savia. Jednou večer v dubnu četl se veřejně dopis Matouše Galleana, který psal, že začátkem měsíce ho strašně bolela hlava a zuby. Dva dny tak trpěl, když tu si vzpomněl na Savia a pomodlil se k jeho cti Otčenáš a Zdravas Maria. Na slova „ale zbav nás od zlého“ bolest okamžitě přestala a zmizel i otok tváře. Čtení byl přítomen Karel Dematteis, kterého právě také bolely zuby. Již dvě noci prochodil, protože nemohl bolestí spát. Ptal se Dona Boska, má-li to také zkusit. Ten živě souhlasil a hle: Dematteis si šel lehnout a spal až do rána. Od té doby ho zuby nebolely.

Hyacint Mazzucco již měsíc trpěl oční nemocí, a proto musel přestat chodit do školy. Ve středu svatého týdne se ptal Dona Boska, co tomu říká, že by se také pomodlil k Dominikovi. Večer se pomodlil, druhý den byl Zelený čtvrtek a již se cítil být zdravý, že mohl konat všechny povinnosti a na Bílou sobotu byl zdravý úplně.

Tyto radosti měl Don Bosco jako protiváhu bolestí, které také na sebe nedávaly čekat. Nejhorší bylo, že se o valdickou Oratoř začaly zajímat vládní úřady. Začátkem měsíce přišli dva páni zjišťovat, zda by dům nemohl sloužit za vojenský lazaret, nebo aspoň pro umístění důstojníků. Don

Bosco je přijal slušně a provedl domem, ale také si dovolil vzkázat příslušným nadřízeným, že v domě bydlí 300 chudých chlapců, které by musel v případě záboru vyhnat na ulici. Zvláště poukázal na velmi úzké schodiště a úzké chodby a byl rád, že při stavbě na tuto možnost myslel. Výsledek byl dobrý: přestalo se o věci mluvit. Don Bosco tak mohl prokázat vlasti zcela jiné služby, například hned přijal několik chlapců, kteří se ocitli následkem povolání svých otců do zbraně na ulici.

23. dubna Rakousko, unavené stálým soustředováním vojska na hranicích, žádalo ostře, aby Piemont demobilizoval a aby rozpustil dobrovolníky. Ten odpověděl naprosto záporně. 26. dubna se objevilo francouzské válečné loďstvo v Janově. V Toskánsku vypukla revoluce, která přinutila velkovévodu vzdát se trůnu. Viktor Emanuel tam hned jmenoval svého zplnomocněného komisaře. 28. dubna byl se vši slávou přítomen v Turíně na slavnostní mši, která měla na Pánu Bohu vyprosit dobrý výsledek války. 30. dubna Rakousko začalo válku. 200 000 mužů překročilo Ticino, vtrhlo do Piemontu a zaplavilo rovinu mezi Ticinem a Pádem. Viktor Emanuel II. vtrhl do pole a Napoleon III. 1. května napsal papeži Piu IX.: „Musím vám, Svatosti, jasně říci, že ve mém srdci nedělám rozdíl mezi náboženstvím a světským státem Vaší Svatosti na jedné straně a věcí italské nezávislosti na straně druhé. Obojí je mi stejně drahé.“ Papež ho žádal, aby odvolal francouzský expediční sbor, který dlel na papežském území od roku 1849, ale Napoleon odpověděl tím, že nechal vyložit v Civitavecchia další jednotky. Navenek to vypadalo, jako že chrání papeže, ale ve skutečnosti mu svazoval ruce a bránil, aby mu poskytl pomoc někdo jiný.

2. května obsadili Rakušáci Vercelli a srazili se s Piemontčany u Frassineta, ale byli odrazeni dělostřelectvem. Místo toho prorazili přes Pád u Cornale a potom třemi proudy směřovali na Turín. V tom vstoupili do Piemontu Francouzi. Bylo jich 180 000. V Turíně byl poplach. Čekala se invaze Rakušanů. Don Bosco chlácholil své: „Nic se nebojte, svatí mučedníci Solutor, Aventor a Oktavián nás budou chránit.“ Věřil, že tito mučedníci, kteří prolili svou krev právě na místě, kde stála Oratoř, ji zachrání. A aby Pánu Bohu ukázal svou neochvějnou důvěru, začal připravovat novou loterii, jako by byl hluboký mír. Všechno šlo hodně rychle, ale podnik se dosti vydařil, takže zase bylo z čeho žít a platit dluhy.

Nejen to. V tyto trpné dny začal Don Bosco zase fantazírovat před chlapci o stavbě velikého chrámu a popisoval ji. Ukazoval na místo, kde bude stát. Ano, poručil kleriku Ghivarellovi, který měl architektonický talent, aby začal kreslit plán budoucího kostela. Potom mu poručil překreslit jej a plán nakonec posloužil jako podklad pro stavbu nynější baziliky Panny Marie Pomocnice.

Don Bosco se osvědčil v tyto dny dokonce jako generál. Událost rozesmála Oratoř. Přišla k němu stará žena, která měla v blízkosti Oratoře zahrádku a tuze lamentovala, že jí housenky sežerou všechnu zeleninu. „Co chcete, abych udělal?“ ptal se Don Bosco. „Dejte jim požehnání a zažeňte je pryč!“ Don Bosco šel a požehnání mělo žádaný úspěch. Druhý den šel Reano s Buzzettim podívat se, a – div se světe! – všechny housenky byly nahromaděny na zídce a na hromadě cihel a jiného vyházeného materiálu, ale zahrádka byla čistá. Nepřítel byl nucen ustoupit, ale mrtvých tam nebylo.

18 Výsledek války

Strach a hrůza se v Turíně změnily v radost a nadšení, když tam vtáhli Francouzi. Don Bosco jako obvykle zachoval klid. Jemu bylo jasné, že jejich přátelství není bez kazu. Vždyť táhnou současně proti papeži. Což obyčejní vojáci, ti za nic nemohou, ale šarže dobře vědí, kam vše směřuje. Rakušáci se chystali zaútočit na Ivreu, ale když se dověděli o náhlém příchodu Francouzů do Turína, generál Giulay dal rozkaz k strategickému ústupu do prostoru mezi Sesíi, Ticinem a Pádem. 12. května přijel císař Napoleon do Alexandrie jako vrchní velitel spojeneckých vojsk. Aby dodal vojákům bojovnosti, vyhlásil veřejně, že nepřichází, aby dělal v Itálii nepořádek, ani aby vyvrátil papežský stát. Přichází čistě jen proto, aby zarazil tlak cizinců na Itálii.

Následovaly menší šarvátky, jejichž účelem bylo vyzkoušet vzájemnou sílu, potom byly boje silnější a silnější a přibývalo mrtvých. Garibaldi vpadal Rakušákům znenadání do týla a nabýval na proslulosti. Vypadalo to, že se válka protáhne a že bude hodně krvavá. Viktor Emanuel byl často v nebezpečí a asi mu nebylo dobře, protože 25. května prosil dopisem papeže, aby ho zprostil exkomunikace, kdo které upadl pro své církvi nepřátelské činy. Pius IX. mu vyhověl, ale pod podmínkou, že chce pokud možno napravit, co udělal proti církvi.

30. května se začala válečná štěstěna klonit na stranu Piemontanů a tito začali ohrožovat Milán. Francouzské vojsko bylo celé shromážděno mezi Vercelli a Novarou. 4. června došlo k rozhodující bitvě u Magenty. Byla dlouhá a krvavá. Rakousko v ní ztratilo 10 000 mrtvých a raněných a 7 000 zajatců. Francouzi ztratili 4 000 mrtvých a raněných a 1 000 zajatců. Následujícího dne začali Rakušáci vyklízet Milán a stáhli se do čtvercového prostoru, kde se chtěli opevnit a bránit. Přijel jim velet sám císař František Josef II. Bylo to marné. 8. června Napoleon a Viktor Emanuel vstoupili

19 Válečné dozvuky

Večer 23. června se slavil svátek Dona Boska a druhý den byla turínská svatojánská pouť. Ale večer toho 24. června se začala šířit po Turíně zpráva o hrozném bitvě, která změnila radost v bolest.

Ráno 23. června začali Rakušáci novou ofenzívu. Přešli Minco a opevnili se u Solferína, druhý den šli do útoku. Celých 14 hodin bojovalo 274 000 mužů na život a na smrt. Již se zdálo, že je vítězství na straně franko-piemontského vojska, když se nad bojištěm snesla hrozná bouře. Lilo, padaly kroupy a hřmělo, že rachot nahoře přehlušil rachot dole. Na bojišti zůstalo ležet 40 000 mrtvých a raněných, z toho 13 000 Rakušáků a 1 500 důstojníků s třemi maršály. Zpráva z bojiště naplnila rodiny zármutkem nebo strachem o osud blízkých. Spojenci překročili Mincio, ale stáli před hroznými pevnostmi, které nebylo snadné dobýt. Vypadalo to na dlouhé obléhání. Čekala se další krvavá bitva někde u Verony, podobná té solferínské. Francouzské lodě vnikly do Jaderského moře a 10. července měl být útok na Benátky. Uprostřed všeobecného strachu Don Bosco předpověděl mír. Dovídáme se o tom z dopisu hraběnky, řeholní sestry Filomeny Cravosio.

Její bratr byl na frontě a strýc již byl raněn. Maminka žila v neustálém napětí a prosila ji, aby s ní šla k Donu Boskovi. Don Bosco je mimořádně přijal v jídelně, když právě chlapci navcičovali nějaký zpěv. Don Bosco šel k matce a řekl, že

vítězně do Milána. V Turíně byla nařízena slavnostní mše na poděkování za vítězství.

Radost nebyla úplná, protože Turín byl plný raněných. Všechny nemocnice byly přeplněny, v konviktě byli soustředěni ranění Rakušané. Byli tam chlapci z Uher, z Čech, z Polska, z Tyrol. Don Bosco je navštívil a don Cafasso pro ně dělal, co jen mohl. Mnozí tam zemřeli. Větší styk měl Don Bosco s Francouzi, kteří se mohli volně pohybovat a mluvili srozumitelnější řečí. Oratoř s nimi navázala těsné styky a některé dny se jen hemžila červenými kalhotami, které se ostře odrážely od černých talárů kněží a kleriků.

Milán byl svobodný, Lombardie byla na papíře již osvobozena, ale ještě v ní bylo rakouské vojsko dobře opevněné na nových pozicích. Tím vším byly značně oslabeny pozice papežského světského panství. Napoleon a Cavour nyní všude podněcovali revoluční síly, aby využili chvíle a přešly k útoku. Dne 9. června opustila trůn vévodkyně parmská, 11. června utekl vévoda modenský, 12. června vypukla revoluce v Bologni, když ji opustila rakouská posádka. Také papežský legát musel utéci, takže se legace ocitla v moci revolucionářů. Stejně se stalo v dalších papežských legacích Ferrare a Ravenně a všude tam piemontská vláda ustanovila komisaře. Také v Perugii zvítězila revoluce, ale jen na chvíli. Papežská švýcarská garda se tam vrátila, město dobyla a obnovila v něm klid.

V Lombardsku se zdálo, že hluk zbraní utichne. Vůbec se zdálo, že válka je vyhraná. U Dona Boska v Turíně se modlili za všechny: za papeže, za krále a hlavně za mír mezi lidmi. Bohužel mír zde ještě nebyl, a tak slavnosti, které rozradostňovaly každý rok konec června – slavnost svatého Aloise, svatého Jana Křtitele a svátek Dona Boska, se konaly ve ztlumené náladě.

ví všechno, ať je klidná, Napoleon ještě té noci podepíše mír. Maminka nevěřila, ale druhý den skutečně kameloti prodávající noviny po městě vykřikovali, že byl ve Villafrance uzavřen mír. Obě se to dověděly cestou do kostela. Šla hned k Donu Boskovi a ten je zavedl do kaple a tam se s nimi pomodlil poděkování. Hraběnka mluvila s Donem Boskem 6. července kolem osmé ráno. Tou dobou byl Napoleon III. ve svém hlavním stanu ve Villafrance. Ještě se nemohl vymanit z hrůzy solferínské bitvy a již zde byly zprávy, že se některé mocnosti chystají napadnout Francii z boku, aby ulehčily Rakousku. V 9 hodin večer si zavolal generála Fleryho a pověřil ho poselstvím k císaři Františku Josefovi, který byl ve Veroně. Žádal příměří. Potom šly věci rychle jedna za druhou a 11. července se oba císařové setkali ve Villafrance a ujednali spolu mírové podmínky.

Lombardsko bylo postoupeno Napoleonovi s tím, že odevzdá Piemontu. Mantova, Roccaforte a Peschiera zůstanou Rakousku. Také Benátsko zůstane Rakousku s tím, že vstoupí do konfederace italských států, která bude utvořena pod čestným předsednictvím papeže. Sesazení panovníci se budou moci vrátit. Obě strany vyhlásí všeobecnou amnestii. Jen o legacích, nad kterými měl dosud patronát papež, ani slovo. Také o vévodovi parmském se již nemluvilo. 15. července se král Viktor Emanuel s císařem Napoleonem III.

vrátil do Turína. Po slavnostech vítězství vyprovodil císaře do Susy až na samé hranice.

Zatím Don Bosco nedbaje, že je válka, pracoval dále, jako by byl hluboký mír. V červnu dal znovu vytisknout 2 500 exemplářů svých dějin Itálie. V nich se mimo jiné vypravovalo, jak vznikl papežský stát z odkazů věřících a hájilo se tam právo církve na samostatný stát, který by zaručoval suverenitu a nezávislost na světské moci. Nyní právě Piemont útočil na tento stát a odnímal mu jeho části. Přesto Don Bosco nic nezměnil, ano posílal knihu darem mnoha lidem na důležitých místech, mezi nimi i turínskému starostovi pro městskou knihovnu.

Don Bosco nadále povzbuzoval obyčejný lid, aby setrval ve zděděné víře a v dobrých mravech. V Katolickém čtení na červenec vyšla knížka „Antonín a Ferdinand neboli vítězství nevinnosti“, na srpen z jeho pera „Život papežů svatého Ponciána, svatého Antera a svatého Fabiána“. Když uvedl tyto věci do běhu, šel jako jiný rok na duchovní cvičení k svatému Ignáci.

20 Letní příběhy

V té poválečné době Don Bosco pracoval jako vždycky s obvyklou horlivostí. V srpnu kázal v Cambianu. Když přijel do Trofarella, zjistil, že se dál nejede kvůli vojenským transportům mezi Alexandrií a Turínem. Musel jít dále pěšky a k tomu v dešti. Ale dohonil ho kočár a pán, který v něm seděl, ho vyběhl, aby přisedl. Byl to poslanec Villa, který se od té doby nepřestal s Donem Boskem stýkat.

Již jsme něco řekli o rodině Cravosio. Z vypravování mladé komtesy jsme se dověděli, že Don Bosco předpověděl uzavření míru ve Villafrance. Nuže, dotyčná komtesa se jmenovala Růžena a měla svátek 30. srpna. Matka pozvala Dona Boska na oběd a on tam šel. Než zase odešel, komtesa ho prosila, aby jí posvětil sošku Panny Marie, kterou dostala od maminky jako dar. Don Bosco šel do jejího pokoje a sošku posvětil. Byla to soška Neposkvrněného Početí. Potom řekl: „Neposkvrněná Panno, požehnej Růžence, vidím ji oblečenou do bílého.“ Ale dívka se bránila, že nemá ráda bílou barvu, že se do bílého oblékají jen malá děvčata. „Ale ano,“ řekl Don Bosco, „vidím ji v bílém.“ To již hrabě volal oba, aby šli na kávu. I v tomto případě se ukázal prorokem. Dva roky nato 16. srpna 1861 Růženka oblékla hábit dominikánek, ačkoliv měla nejdříve antipatii k jejich bílému rouchu. Stala se sestrou Filomenou a zprávu o vypravovaných věcech vlastnoručně napsala Don Boskovu nástupci donu Ruovi.

Protože byl konec srpna, Don Bosco ještě narychlo připravil do tisku knížky: na září „Údolí Almerie“, na říjen „Nebe, otevřené pomoci častého přijímání“.

Válečné události způsobily, že do Oratoře přicházeli nyní další sirotci. Don Bonetti píše, že se postele v té době stále více přibližovaly k sobě, že mezi nimi nebylo takřka uliček. Muselo to být, aby nikdo nezůstal přede dveřmi pohostinného domu. Don Bosco si dodal odvahy a požádal opět krále a ministra války o finanční pomoc. Nebylo toho mnoho, ale něco dostal. Od krále 250 lir, od ministra 200 lir. Každá kapka byla dobrá. Přinejmenším to byl důkaz, že nahoře oceňují Don Boskovo sociální dílo.

Potřeba vedla také Dona Boska k stavebnímu podnikání. V linii se starým domem Pinardiho byla postavena provizorní přízemní budova, ve které byly tři prostorné

Stala se zvláštní věc: příběh jako vystřižený z románu. Mezi studenty byl jistý František, chlapec nadaný a dobrý, ale když se vrátil domů, vlivem špatných knih se dostal na scestí, a to tak důkladně, že utekl z domu a asi tři roky se toulal po Piemontě. Pracoval hned zde, hned zase jinde, jen aby se rodiče nedověděli kde je. Don Bosco mu přišel na stopu v Chiolze, ale hoch, jakmile jej uviděl, utekl, vlastně vymkl se Donu Boskovi přímo z rukou. O těchto prázdninách se s ním setkal znovu u svatého Ignáce. Uviděl ho v poledne mezi lidmi, kteří tam dostávali u fortny obědy. Tentokrát si na něj políčil. Řekl několika pánům exercitantům, aby chlapci zastoupili cestu a přivedli ho k němu. Chlapec se skutečně na jeho zavolání obrátil a začal utíkat, ale byl „zajat“ a doveden k Donu Boskovi. Tam kapituloval a Don Bosco po návratu do Turína připravil jeho smíření s rodinou. Otec mu však musel slíbit, že ani slůvkem nepřipomene synovi minulost. Zas se jen potvrdilo, jak špatná četba působí zlobně na fantazii mladých a jak snadno uvede někoho na špatné cesty.

učebny a za budovou byla postavena prádelna a kůlna na dříví. Obojí tam stálo až do roku 1873.

Potom již zde byl podzimní výlet do Becchi. Kapelník nacvičoval pochody, symfonie, variace, nacvičovala se zpěvná čísla ke mši a k svátostnému požehnání, divadelníci zase měli plné ruce práce, aby byl co nejširší repertoár her, výstupů, frašek, pantomim, aby se mohlo hrát na jednom místě i vícekrát.

1. října vyrazila Oratoř směrem na Becchi a v neděli 2. října tam byla pouť Růžencové Panny Marie. A hned v pondělí začala série pečlivě připravených a zrovinka klasičtých výletů. Vždyť šlo o propagační turné, trvající skoro 20 dní. Vše předpokládalo organizaci, která nezklame. Faráři byli informováni předem a oni zase informovali farníky, takže bylo všeobecné očekávání. Příchod takových 100 chlapců s kněžími a kleriky něco znamenal. Pro Dona Boska a jeho starší syny to představovalo velké vypětí sil, protože to bylo náročné na asistenci. Také hudebníci se nadřeli, protože se stále hrálo. Don Bosco neměl nic proti tomu, aby si chlapci polibovali také po vojensku. Vstávalo se a lehalo, když zaznělo vojenské vytrubování, zpívaly se i vojenské písničky. Byl mír, a tak bylo dovoleno hrát si na vojáky. Don Bosco šel obvykle s několika svými až poslední, jak se slušelo na generála. Protože měl pečlivě prostudováno místo, kam přicházel, a to jak po stránce historické, tak zeměpisné a kulturní, mohl chlapcům vždy říci hodně zajímavého, takže odcházeli kulturně obohaceni. Don Bosco toho věděl, co ani tamní lidé nevěděli!

V době oddechu nastupoval Tomatis, který byl rozeným hercem a hrál a rozesmával stále a každého. Byl takovým šaškem uprostřed chlapců. Ale chlapci se měli stále čemu smát, třeba zdviženému ocasu osla, kterého polekala kapela a tolika jiným věcem, které se cestou přihodily. Řádilo se i v noci na nocležích – to je již nemoc mládí. Tentokrát Don Bosco neřikal nic, chápal situaci. Důležité bylo, že chlapci měli stále co dělat, o čem mluvit, že se jich nechytala nuda a vůbec, že jejich myšlenky byly daleko od špatných věcí.

Na těch pochodech se spalo většinou po domech, někdy v jizbách, někdy na seně, jak kde. Lidé rádi dávali chlapcům jíst a bylo zase třeba ukázat vděčnost. Don Bosco myslel na

všechno i na projevy vděčnosti. Lidem to bylo milé a zavazovalo je to k dalším dobrodiním. Když šlo o lidi chudé, Don Bosco tam rád nechal někde na stole obálku a v ní sto

21 Prostředník

Když se Don Bosco vrátil z duchovních cvičení, přišel k němu nějaký šlechtic a odevzdal mu dopis Pia IX. přivezený z Říma. Byl vlastnoručně psaný. V něm ho papež prosil, aby se postaral o doručení přiloženého zapečetěného dopisu králi Viktoru Emanuelovi. Bude-li jej moci doručit, ať o tom uvědomí papeže vhodným způsobem a v opačném případě ať dopis pošle zpět soukromou cestou. Král byl tou dobou na honě v Aostském údolí v Courmajoru.

Don Bosco si věc rozmyslel a potom si zavolal rytíře Aghema, soukromého králova tajemníka. Ptal se ho, zda existuje způsob, jak by bylo možno doručit králi tajný dopis. Ten řekl, že ano a že může být bez starosti. Dopis byl asi uschován někde jinde, protože Don Bosco prosil pána, aby si pro něj přišel večer. Co bylo obsahem dopisu, nevíme. Jen tolik, že odpověď na něj přinesl do Turína dvorní kaplan Robert Murialdo, a že nebyla taková, aby papeže potěšila.

V Turíně parlament, jen co přestaly válečné starosti, obnovil vůči církvi nepřátelství. Zákon z 23. října 1859 zakázal kněžím v duchovní správě, aby zasedali v obecních a městských radách. Nebyla to starost, aby se věnovali duchovní správě, ale starost, aby neměli vliv na veřejné záležitosti.

Ve stejné době byl Don Bosco napaden osobně novinami Gazzetta del Popolo. Tyto noviny si vzaly 18. října na mušku jeho Dějiny Itálie. Zvláštnímu rozboru podrobily poslední články, kde se pojednávalo o revolučních událostech v letech 1821 a 1831, potom v roce 1848–1849, nakonec o válce krymské. Je pravda, že Don Bosco měl na věci svůj názor a díval se na ně z hlediska církevního. Mohl i jako občan mít svůj pohled na události, protože žil ve státě, který vyhlašoval svobodu názoru, ovšem nemluvil pochvalně o revolucionářích, kteří na oko chválili monarchistické zřízení, ale ve skutečnosti připravovali jeho zničení. Ani nenadával

22 Představený milý, ale pevný

Na začátku školního roku 1859–1860 bylo kleriků, patřících do turínské arcidiecéze, v Oratoři asi 20. Donu Boskovi se podařilo udělat další krok vpřed. Humanisté a rétoři přestali navštěvovat školy ve městě u profesorů Piccy a Bonzanina a v Oratoři bylo nyní celé nižší gymnázium. V primě učil klerik Celestin Durando (měl 96 žáků), v sekundě klerik Secundo Pettiva, v tercii klerik Jan Turchi, v kvartě a v kvintě učil klerik Jan Francesia. Kolem těchto kleriků se točil celý svět Don Boskových studentů a oni se skutečně snažili být jeho obrazem. Vyučování a vlastní studium si od nich žádaly velké vypětí sil a hodně obětavosti. Svatá Terezie si cenila práci stejně jako modlitbu. Říkala: „Duchovní pokrok závisí ne tolik od vědění jako od veliké lásky. Kdyby se někdo ptal, jak se získává láska, řekla bych, že hlavně rozhodnutím pracovat a obětovat se pro Boha. Kdo toto rozhodnutí provede činem a využije k tomu každé příležitosti, hlavně když jde o poslušnost, ten je na nejlepší cestě.“

Mezi nově přijatými chovanci byl Dominik Parigi. Přišel k Donu Boskovi a jednoduše, aby prý ho přijal. Don Bosco mu řekl, že to nejde jen tak, že si vůbec nepodal žádost. „Tak mě přijměte hned teď,“ řekl hoch. „Bez vědomí rodičů?“

lir. Považoval to za věc spravedlivosti. Jako jiné roky i tato podzimní námaha se Donu Boskovi vyplatila. Lepší propagandu než jeho chlapci mu nemohl nikdo udělat.

Rakušákům a nenazýval je zavilými nepřáteli, jak to chtěla rozvášněná doba. Gazzetta byla právě opačného mínění než on, a proto každé slovo a každý úsudek Dějin Itálie posuzovala ze svého zorného úhlu. Byl to hlas zarputilých nepřátel církve i trůnu. Nic divného, že byl dotyčný článek plný jedu a záměrného zkreslování. Tak to bude Gazzetta dělat stále dále. Bude Dona Boska soustavně ostouzet a vydávat ho za „potměšilého jezovitu“ v duchu tehdejší novinářské neurvalosti. Ani neoznámí jeho úmrtí.

Na obranu Dona Boska jako spisovatele vystoupil hned časopis Armonia, který citoval úsudek slavného spisovatele Nicolo Tommasea o Don Boskových Dějinách Itálie, vypravovaných mládeži. Také Civiltà Cattolica. Obránci poukázali na to, že Don Bosco nepíše dějiny v pravém slova smyslu, a že tedy například nebylo jeho úmyslem zachytit přesný průběh válečných operací, jako spíše poskytnout mládeži morální pohled na události.

Dona Boska tento nenávidný výpad Gazzetty na jeho osobu a jemu milý spis nepotěšil, ale také ho nezabavil potřebného klidu. Šel dál za svým cílem: poskytovat mládeži nábožensko-mravní orientaci uprostřed vlnobití tolika rozporných politických a sociálních názorů. Od toho neustoupí do konce života.

Na listopad vydal spis „Augustin neboli vítězství víry“ a již měl připravený také prosincový svazek s názvem „Deciovo pronásledování církve a pontifikát papeže Kornelia I.“ z pera kněze Jana Boska.

Během října a listopadu prožil Don Bosco také velikou útěchu: do duchovního roucha byli oblečeni čtyři studenti Oratoři: František Cerruti, Karel Ghivarello, František Provera a Josef Lazzero. Všichni budou později hrát veledůležitou roli v počátcích Salesiánské kongregace.

„Třeba.“ „Tak jim aspoň napiš!“ „Napište jim raději vy sám.“ Don Bosco napsal a chlapec zůstal.

Přijat byl také třináctiletý židovský chlapec Jarach, syn konvertity, kterého biskup udělal učitelem hebrejštiny ve svém semináři.

Dějiny Oratoře připomínají, že toho roku vstoupil do Oratoře také čtyřadvacetiletý Josef Rossi, který potom zavedl s Josefem Buzzettim v lásce a věrnosti k Donu Boskovi. Oba se skvěle starali o hospodářskou stránku domu. Tehdy již bylo chlapců na 300.

Krátce po zahájení školního roku napsal Don Bosco krásný dopis Svatému otci Piu IX. Nesl datum 9. listopadu. V něm mu vyjadřoval jménem svým a všech svých oddanou úctu a lásku uprostřed svízelů a pronásledování kněží v Romagnu, vyvolaném sektáři. Dopis dal podepsat všem svým kněžím, klerikům a chovancům.

Každé Don Boskovo večerní slovíčko znamenalo další krok na cestě k zavedení dobrého soužití v domě a také k růstu dobrého ducha mezi nováčky, kterých bylo mnoho a ještě se nedovedli zcela vžít do ústavního pořádku. Jednou večer vypravoval sen: Zdálo se mu, že stál u vchodu do Oratoře a vítal chlapce, kteří nastupovali. Každému četl na

čele stav jeho svědomí. Potom byla příležitost k svaté zpovědi, ale co to? Na dvoře se objevil cizí člověk, který měl na zádech bedničku a v ní cvičeného sviště. Tu bedničku sundal a začal předvádět chlapcům sviští tanec. Všechno šlo za ním, ale ten člověk odváděl chlapce stále dál a dál od kostela, jen aby se nešli zpovídat. Účinek snu byl takový, že chlapci pochopili a začali si dávat svědomí do pořádku. Don Bosco mnohému z nich řekl věci, které nemohl přirozeně vědět, takže i tento začátek roku byl ve znamení jeho mimořádné svatosti i zvláštních Božích darů.

Jednoho dne mu klerik Bongiovanni položil při večerním slovíčku otázku, co má člověk dělat, aby si uchránil zdraví a dožil se vysokého věku. „Čtyři věci,“ řekl Don Bosco, „čisté svědomí, střídmost v jídle a pití, pracovitost, dobrá společnost a útek před špatnými lidmi.“

Jednou mu jistý pan Zerega, zaměstnaný v Turíně, položil otázku, jaké vlastnosti má mít ředitel výchovného ústavu. I v tomto případě Don Bosco pohotově odpověděl: „Musí mít pověst svatého člověka, tak vzdělaného, aby dovedl odpovědět na každou otázku a jeho žáci musí cítit, že je má rád.“ Celá Don Boskova moc nad tolika srdci byla v tom, že měl tato srdce v rukou. Dovedl je hravě uvést do veliké radosti, ale stačilo, aby je pokáral a upadla do velikého zármutku.

Po prázdninách se kluci nemohli nějak vpravit do toho, aby v určený čas zachovávali mlčení. I po večerních modlitbách se někteří bavili, i když na to Don Bosco mírně upozorňoval. Protože výsledek se rovnal nule, jednou místo večerního slovíčka jen řekl: „Nejsem s vámi spokojen.“ A poslal je spát, ani si nenechal od nikoho políbit ruku. To byl veliký trest a snad nic jiného jim už nemohl udělat. Příští den bylo silencium vzorné.

Jindy potřeboval narychlo nějakou báseň k jmeninám určité dobroditelky a světil tuto práci jednomu, který to uměl. Ale ten do večera nic neudělal. Don Bosco se ho ptal: „Co je s tou básní?“ Tázaný se jen škrábal za uchem. „Podruhé budu vědět, na koho se mám obrátit,“ řekl Don Bosco. Dotyčný byl z toho nanic, že ho musel honem rozebrat a dojem napravit žertem. To dělal vždycky, když zpozoroval, že napomenutí příliš zabolalo.

Mezi lidmi se stane všelicos a někdy vyběhne z úst i slovo neuvážené. O tom svědčí následující anekdota. Don Bosco dal ze zdravotních důvodů pokyn, aby se některým klerikům v pátek místo melty dávala bílá káva. Ovšem kuchař, který měl tento pokyn provést, byl povaha drsná a dotyčným dal sice bílou kávu, ale jen co by se vešlo do náprstku. Ti byli tím pobouřeni a rozhodli se jít si stěžovat k Donu Boskovi. Byli tři a všichni šli k němu do bytu. Dovnitř šel jen jeden, druzí dva zůstali za dveřmi a poslouchali. Mluvíč byl žádným diplomatem a podle toho to také dopadlo. Když skončil řeč, najednou mu napadlo říci: „Víte, Don Bosco, doma bychom vždycky dostali trochu polenty!“ Dona Boska to ranilo, ale neřekl ani slovo. Jen se na dotyčného podíval a do očí mu vstoupily slzy. Ti dva rychle zmizeli, ale Don Bosco hned šel a všechno zařídil. Tato Jobova trpělivost s lidmi byla jednou z příčin, proč ho měli chlapci rádi. Co se týká jídla, nemohl jim servírovat, protože na to neměl, ale když viděl, že někdo potřebuje, sám pošeptal prefektovi, aby to nějak zařídil.

V jeho způsobech nebylo místa pro násilné činy. Zdálo se, že se nedovede zlobit. Ale kdo s ním byl důvěrněji obeznámen, dovedl zachytit i u něho záchvěvy hněvu, které

však vždy v zárodku udusil a tak situaci vždy zvládl. To neznamenal, že byl slabochem. Zvláště když šlo o zjevnou nekázeň, která hrozila narušit komunitu, dovedl při zachování klidu a lásky energicky zakročit.

Don Cagliari píše: „V době svého klerikátu jsem měl v sakristii pomocníka, chlapce opravdu hodného a nevinného. Stalo se, že ho jeden dospělý dostal do svého vlivu a dal mu velké pohoršení. Když se to Don Bosco dověděl, vynasnažil se vyhojit zrazenou nevinnost, ale toho druhého vyloučil z ústavu.“

Rozbíjení kázně netrpěl. Mezi kleriky byl jeden jménem Marcello, pověřený asistencí, ale nedbalý. Chodil pozdě na rozjímání, pozdě na duchovní četbu, na požehnání, prostě rozvrh pro něj nic neznamenal. V neděli chodil do oratoře na Vanchiglia a sem tam si vzal bez dovolení některého chlapce s sebou. Jednou byl v té oratoři svátek a milý Marcello si bez dovolení Dona Boska nebo dona Alasonattioho vzal dokonce několik chlapců. Všichni o tom věděli, a tak se to dozvěděl i Don Bosco. Aby byl zlořádu konec, rozhodl se jednat tak, aby všichni uznali, že kázeň musí být. Večer začal při večerním slovíčku svolávat jednotlivce a ptal se každého, kde byl odpoledne. Každý po pravdě řekl, že na Vanchiglia. „Kdo tě tam vzal,“ ptal se každého. A pokaždé slyšel: „Marcello.“ „Co tomu říkáš, Marcello?“ zeptal se veřejně klerika. A zakončil výslech několika suchými větami, které stačily ukázat, že se takové věci nedělají. Toto vyprávěl don Albera, druhý Don Boskův nástupce jako svoji osobní vzpomínku.

Když si někdo myslel, že se může zrovna vzbouřit, tak teprve Don Bosco nebyl ochoten smlouvat. Velikým pokusem k nedbání na ústavní řád byla ústavní kapela. Po řadu let dovoloval, aby hudebníci směli na svátek svaté Cecílie, patronky muzikantů, podniknout malý výlet a v přírodě si udělat malé pohoštění. Tohoto roku asi Don Bosco nebyl nadšen chováním muzikantů, a tak řekl, že se nikam nepůjde. Ale někteří v čele s kapelmajstrem si řekli, že to tak vždycky bylo a zase bude. Muzika jim stoupla do hlavy a mysleli si, že bez ní Oratoř nebude. Těch několik se jednoduše sebralo a šli. V poslední chvíli si chtěli získat určitý trumf do hry tím, že na vycházku pozvali také Josefa Buzzettiho, rovněž člena kapely. Ten je však převezl. Šel k Donu Boskovi a všechno mu řekl. Od něho dostal rozkaz vzít všechny nástroje a odnést je z hudebny pryč, protože se banda rozpouští a hrát se naučí přes zimu jiní chlapci.

Nejhorší bylo, že ti nešťastníci šli ve své svévoli na oběd do hospody, tam si vypili, pobýli tam do večera a vrátili se do Oratoře v nedobrému stavu. To byl vrchol, který při vší dobrotě Don Bosco nemohl nechat nepotrestán. Hoši byli všichni z řad učňů, ale přišel trest. Všichni byli z Domova vyloučeni a vráceni těm, kdo je tam dali. Don Bosco byl neoblomný, i když třeba stál za dotyčným chlapcem baron Ricci z Cunea, jak o tom svědčí dopis Jana Boska tomuto pánovi. Jen jeden z nich našel milost a za toho se při večerním slovíčku, na kterém se případ projednával, přimluvil (možná po předchozí poradě s Donem Boskem) klerik Rua. Omlouval ho neznalostí poměrů a tím, že mu druzí namluvili, že je na všechno řádné dovolení od představených. Don Bosco jen řekl: „To si zrovna nemusel myslet, protože já jsem se vyjádřil před muzikanty jasně a je známo, že neměním tak snadno své rozhodnutí. Ale budiž, zůstane, zůstane, ale jen proto, že jsi se za něj přimluvil ty. Na zkoušku a pak ... uvidíme.“

23 Nový školský zákon

Don Bosco měl ve školním roce 1859–1860 v domě celé nižší gymnázium a to byla zornička jeho očí. Vždyť to byl hlavní nástroj, jak dát církvi hodně kvalitních kněžských povolání. Zatím platily předpisy, podle kterých musely školy církevních kongregací sledovat státní školské programy, předpisy o zkouškách, školního platu, o způsobilosti učitelů a také o inspekcích státních dozorců škol. Don Boskovy třídy zatím nebyly úředně pojaty do této kategorie (neměl žádnou kongregaci) a královský školní dozorce profesor Muratori zde zatím nijak neuplatnil právo na dozor.

13. listopadu 1859 byl zveřejněn nový školský zákon, jehož osnovu předložil ministr Casati. Podle něho se potom zákon nazýval „Casati“. Překvapil mile, protože v něm Casati důsledně uplatnil liberální zásadu o svobodné škole. Jasně se tam vyhlášovalo právo rodičů dávat dětem i soukromé vyučování nebo se sdružovat za tímto účelem. Pokud šlo o soukromé školy, tyto měly podléhat státnímu dohledu jen po stránce mravní, hygienické z hlediska státního a z hlediska veřejného pořádku. Nic se tam neříkalo o vyučování samotném. To otvíralo nadějně výhledy. Důležité bylo ustanovení o vyučování náboženství na školách. V důsledku ústavní zásady, že katolické náboženství je náboženstvím státu, mělo být náboženství na obecných školách prvním předmětem a o výuku se měly postarat samy obce. To znamenalo, že faráři mají být hlavními učiteli náboženství. Dále bylo jasné, že se má učit podle diecézního katechismu, schváleného biskupem. Jako z každého předmětu, tak i z náboženství se měla skládat zkouška v pololetí i na konci roku. Rodiče jiného vyznání byli z tohoto předpisu vyňati. Organický školský zákon zde tedy byl, ovšem pokud šlo o náboženství, hned se zvedl pokřik z pokrokářského tábora. Mluvílo se o tmářství, atd. Nástupci Casatiho v ministerstvu byli sami antiklerikálové a i když nemohli zákon likvidovat (k tomu ještě doba nedozrála), dělali všechno, aby jeho účinnost oslabili, ustanovení překroutili a farizejsky vyprázdnili. Je zajímavé, že přes všechny vřavy v parlamentě nebyl Casatiho zákon nikdy stažen a nahrazen novým pojetím. Uvedli jsme zde tento zákon proto, že o něm budeme v dalším vyprávění ještě mnohokrát mluvit v souvislosti s Don Boskovými školami.

Don Bosco žil klidně v radostných i neradostných dnech. Nyní se mu dostalo nové radosti a útěchy. V Oratoři byl hoch Eduard Donato, který trpěl přes půldruhého roku oční nemocí a nemohl se z toho dostat. V březnu 1859 musel přerušit studia a vrátit se domů. Potom se zdálo, že se to zlepšilo a on se v říjnu vrátil do ústavu. Ale jen co se vrátil, vrátil se i neduh. Byl z toho nešťastný. Jednou večer, když byli spolužáci ve třídě a měli zpěv, on vešel do jídelny představených, sedl si ke stolu, zatímco Don Bosco večerel, položil si hlavu na stůl a plakal. Don Bosco vstal a šel k němu. „To by tak hrálo, abychom s tou nemocí jednou neskončili!“ řekl. „Víš, co? Zaútočíme na Dominika Savia. Zítřka začne nověna k Panně Marii, ty si dělej současně nověnu

24 Formační konference

Již jsme si řekli, že Don Bosco začal kolem sebe soustřeďovat ty, o kterých si myslel, že by na nich mohl stavět zamýšlenou kongregaci: byli to kněží, klerici i hoši. Někteří udělali na zkoušku třeba na rok, slib chudoby, čistoty a poslušnosti, jiní jen příslib, že zůstanou Donu Boskovi věrni. Tyto věrně

k Dominikovi. Každý večer, než půjdeš spát, mu řekni: „Dominiku Savio, oroduj za mne!“ a přidej k tomu jeden zdravas.“ Donato poslechl a skutečně, v několika dnech byl zcela zdrav a nemoc se již nevrátila. Na každý den mariánské nověny dal Don Bosco komunitě duchovní kvítek. Myšlenku pro růst v křesťanské dokonalosti. Zachovalo se šest jeho večerních slovíček (zaznamenal je Bonetti) a také pět prvních kvítků: 1. Začnu sbírat kytici duchovních květů pro Pannu Marii. 2. Dám některému spolužákovi dobrou radu. 3. Vykonám si návštěvu Nejsvětější svátosti oltářní. 4. Budu upřímný ke zpovědníkovi. 5. Budu mít důvěru k představeným. – Každou myšlenku Don Bosco pěkně rozvedl.

Zatímco v Oratoři všichni závodili v úctě a lásce k Panně Marii, Don Bosco myslel ještě na jiné věci. 11. listopadu byly v Curychu ratifikovány mírové úmluvy mezi Rakouskem, Francií a Piemontem, ale Don Bosco věděl, že část, týkající se papeže, zvláště to jeho čestné předsednictví v konfederaci italských států, je holý výsměch. Piemont dále rozešťoval lidi na papežském území, podplácel švýcarské gardisty, Garibaldi se usadil v Bologni a liberální tisk špinil papeže, jak jen mohl. Tak psal, že prý papež dal vsadit do vězení dobrovolníky, kteří se vrátili domů, což nebyla vůbec pravda.

Jaké byly poslední úmysly sektářů, to vyslovil o něco později v roce 1863 poslanec Civinini ve svém časopise „Il Diritto“ (Právo): „Naše revoluce má za poslední cíl zničit budovu katolické církve a tohoto cíle se revoluce nemůže zřeknout, aniž by sama zahynula. Národnost, sjednocení, politická svoboda, to jsou jen prostředky k cíli. Jsou to prostředky podřízené zájmu celého lidstva. Cílem je zničení středověku a jeho poslední formy: katolicismu.“ V jiném čísle psal: „Ten den, kdy vstoupíme do Říma, nejenže budeme mít vytvořenou Itálii, ale také zboříme papežství. To se uskuteční nejen v zájmu naší cti, ale v zájmu pokroku celého lidstva.“ Již v roce 1861 řekne ministerský předseda Ricasoli: „Italská revoluce je velikou revolucí právě proto, že založí nové dějiny lidstva.“

Don Bosco znal poslední úmysly italských politiků a nedělal si žádné iluze o budoucnosti. Měl také světlo z nebe, jak plyne z následujícího. Z Božího rozkazu napsal v těch dnech dopis králi Viktoru Emanuelovi. Dopis byl latinský a začínal slovy: *Dicit Dominus: Regi nostro vita brevis...* Tak praví Pán: Našemu králi krátký život...“ Dále se v dopise předpovídají další neštěstí, která přijdou na savojský královský rod, bude-li pokračovat v boji proti církvi a papeži.

Dopis četl klerik Rua a je jisto, že jej král dal číst některým ministrům, mezi nimi Rattazzimu. Král by hluboce rozrušen a říkalo se, že Don Bosco straší krále smrtí. Don Bosco řekl Ruovi, že výraz „vita brevis“ se nemusí nutně brát ve fyzickém slova smyslu. Lidský život je vždycky krátký v poměru k věčnosti. Baron Bianco di Barbania řekl v roce 1875 pisateli Životopisných pamětí Lemoynovi, že i on měl Don Boskův dopis králi v rukou a že od té doby stále čekal, jak se věci rozuzlí.

Don Bosco formoval pomocí zvláštních konferencí, které s nimi měl. Byly to spíše přednášky než schůze, na nichž se dělají usnesení. Don Bosco byl toho mínění, že ředitel musí jasně a stručně přednést, co je třeba a druzí to mají poslušně provést. Nebyl pro veliké diskutování, i když rád slyšel

mínění druhých a nechtěl dělat diktátora. V Oratoři se tak pěstovala dokonalá poslušnost. „Don Bosco to řekl,“ říkalo se, a to platilo. Tak se Don Bosco stával ode všech dobrých uznávanou autoritou, čímž Oratoř získávala na duchu.

On se ze své strany snažil to, co žádal, opírat o zdravý rozum a o víru. Někdo namítal, proč si dělat veliké plány, když počet lidí, které má Don Bosco k dispozici, je malý. Ale Don Bosco citoval svatého Vincence z Pauly: „Právě v těžkých poměrech se pozná, zda jsme lidmi, kteří důvěřují v Boha. Tři pracovníci dokážou více než deset jiných, když je Bůh s nimi. Ten bude s nimi vždycky, když budou konat, co jim přikázal, i když ty věci budou nad jejich síly.“

Jiný se staral, jakže se může něco podniknout, když Oratoř je chudá a nevychází z dluhů. Donu Boskovi hned zazářily oči: „To je právě dobré. Musíme být chudí, chceme-li něco zbudovat. Pán Ježíš začal jeslemi a skončil křížem. Kdo je bohatý, touží po klidu a dopřává si ho. Nejhorší je propadnout lenosti.“ A již citoval nespočetné příklady z církevních dějin, že nejvíce udělali ti, kdo byli chudí a takovými zůstali.

V listopadu se zaměřil na poslušnost. Jako příklad poslušnosti si vybral Abraháma. Poslušnost spojoval s požadavkem jít tam, kam nás Pán Bůh posílá a konat tu práci, kterou od nás chce. To je ovšem neslučitelné s lpěním na vlastní rodině. Nikdo nemůže být prorokem ve své vlasti. Všichni starozákonní proroci šli raději tam, kam je Bůh posílal. Tak Eliáš a Eliseus, ale i jiní. Pán Ježíš přišel do rodného kraje a krajané ho div neukamenovali. Nejdřív se divili jeho řečem, potom bručeli: „Vždyť je to syn tesaře Josefa. Známe jeho matku Marii a celou rodinu a přízeň.“ Pán Ježíš raději odešel do Kafarnaum mezi pohany.

Člověk může být svatý, ale nezavdělčí se. Každý, kdo prožil své mládí někde, něco tam jako mladík nebo dítě vyvedl. Prostě tam na něj zůstaly vzpomínky z dob, kdy ještě nebyl svatý. A Don Bosco vzpomínal, jak přišel kamsi na venkov. Byl na kázání, které tam měl nějaký rodák z vesnice, ale našel se člověk, který hned vzpomínal, jak dotyčnému dal kdysi pár facek, jak se potom rodiče mezi sebou pohádali a jak dotyčnému brzy nato ještě přidal, když ho potkal. Nemo profeta in patria sua – není prorok ve své vlasti. Námět dal Donu Boskovi příležitost vyzvednout rozdíl mezi knězem

„Ve jménu našeho Pána Ježíše Krista. Amen.

Léta Páně 1859 dne 18. prosince sešli se v pokoji kněze Jana Boska v této Oratoři svatého Františka Saleského v 9 hodin večer následující: On, kněz Viktor Alasonatti, klerici: jáhen Angel Savio, podjáhen Michal Rua, Jan Cagliero, Jan Křtitel Francesia, František Provera, Karel Ghivarello, Josef Lazzero, Jan Bonetti, Jan Anfossi, Alois Marcellino, František Cerrutti, Celestin Durando, Secondo Pettiva, Antonín Rovetto, Cesar Josef Bongiovanni a student Alois Chiapale, všichni s tím úmyslem a v tom duchu, aby šířili a uchovávali ducha pravé lásky, která je potřebná v díle oratoří ve prospěch opuštěné mládeže, která je v této katastrofální době vystavena tisícovým svodům ke škodě společnosti a vrhána za oběť bezbožnosti a beznáboženskosti. Zmínění shromáždění se rozhodli stát se společností neboli kongregací, která má za účel vzájemnou pomoc pro osobní posvěcení a zároveň si bere za úkol šířit slávu Boží a spásu duší, zvláště těch, kteří nejvíc potřebují vzdělání a výchovu.

Když všichni vyjádřili souhlas s předloženým návrhem, krátce se pomodlili vzývání Ducha svatého, načež přikročili k volbě členů, kteří by stáli v čele této Společnosti i jiných kongregací, kdyby se Bohu zalíbilo podpořit jejich vzrůst. Požádali tedy Jeho jakožto zakladatele a budovatele, aby laskavě přijal úřad hlavního představeného, který mu právem náleží. On přijal s tou podmínkou, že si sám zvolí prefekta. Protože nikdo nebyl proti, řekl, že podle jeho mínění by neměl být z úřadu odvolán dosavadní prefekt, pisatel tohoto zápisu, který tento úřad dosud zastával.

Hned nato se přistoupilo k volbě dalších členů vedení a bylo dohodnuto, že se přistoupí k tajnému hlasování, z kterého vyjde rada, složená z duchovního ředitele, ekonoma a tří rádců, kteří budou přiřazeni k předešlým dvěma oficiálům.

Podepsaný byl určen za sekretáře volby a prohlašuje, že věrně vykoná svěřený úřad a že každému odevzdal tolik hlasů, kolik jich dostal při hlasování. Duchovním ředitelem byl jednomyslně zvolen klerik Michal Rua, který volbu neodmítl, stejně byl zvolen jáhen Angel Savio za ekonoma. Byl i za takového uznán a slíbil, že bude svůj úřad věrně plnit.

světským a řeholním. Světský kněz spoléhá na pomoc rodiny, ale rodina často spoléhá na pomoc jeho. To mu svazuje ruce. Řeholník to má lepší. O něj se stará společenství a ať jde, kam jde, všude nachází bratry, kteří ho podpoří, takže není nikdy sám a nemusí se úzkostlivě starat o hmotné zabezpečení.

Přišel svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie. Don Bosco večer oznámil všem, že druhý den 9. prosince bude mít ve svém pokoji konferenci pro své spolubratry. To byli ti, kteří již byli zasvěceni do jeho plánů. Tedy večer toho 9. prosince se světnička Dona Boska zaplnila a všichni čekali, co bude. Don Bosco se pomodlil vzývání Ducha svatého a začal mluvit o tom, co to je řeholní společnost, jak je krásný zasvěcený život, jak snadno člověk v takovém stavu spasí svou duši a co dobrého vykoná. Potom viditelně pohnut řekl, že nadešel čas, aby založil řeholní kongregaci. Papež Pius IX. ji již předem schválil a doporučil. Ona vlastně již existuje, protože se její pravidla tradičně zachovávají a žije se jejím duchem. Ano, někteří se již k ní přihlásili tím, že udělali soukromý slib nebo se zavázali k chudobě, čistotě a poslušnosti zvláštním příslibem. Ovšem do kongregace budou přijati jen ti, kteří se pro to rozhodnou. Nová kongregace bude mít jméno svatého Františka Saleského. Každý své rozhodnutí osvědčí tím, že přijde na příští konferenci. Kdo nepřijde, s tím se nebude dále počítat. Každý má týden na rozmyšlenou.

Don Bosco se klidně pomodlil a potom se všichni v naprostém tichu rozešli. Jen sem tam někdo v tom tichu prohodil: „Don Bosco z nás chce udělat mnichy!“ Cagliero vzpomínal, jak mu nebylo dobře u srdce. Měl rád Dona Boska, ale cítil v sobě odpor k mnišskému životu. Celou hodinu chodil pod portikátem a přemítal, co má udělat. Nakonec řekl kamarádovi, který sledoval jeho boj: „Mnich, nemnich, to je fuk! Já se od Dona Boska nehnu.“ A napsal Donu Boskovi psaníčko, ve kterém mu řekl, aby rozhodl on sám. Don Bosco ho potom potkal a řekl mu s úsměvem: „Přijď, to je tvoje cesta.“

Ustavující konference „Zbožné společnosti svatého Františka Saleského“ se konala 18. prosince. Jen dva se nedostavili. Zde bude dobré uvést o této události celý úřední zápis:

Zbývalo zvolit ještě tři rádce. Jako první byl zvolen obvyklým hlasováním klerik Jan Cagliero. Úřad druhého připadl kleriku Janu Bonettimu. Třetí a poslední hlasování dalo stejný počet hlasů klerikům Karlu Ghivarellovi a Františku Proverovi. V dalším hlasování dostal většinu klerik Ghivarello a tak byl definitivně ustaven řídicí sbor naší Společnosti.

Tento akt byl tak, jak je zde uveden, přečten v plném shromáždění členů i těch, kteří byli pověřeni úřady. Všichni stvrdili správnost zápisu a rozhodli, aby byl v originálním znění zachován. Za jeho autentičnost se podpisem zaručuje hlavní představený a autor zápisu jakožto sekretář.

Kněz Jan Bosco

Kněz Viktor Alasonatti, prefekt.

Tak byla ustanovena první Hlavní rada nebo jak se tehdy říkalo, Hlavní kapitula. Ostatní, kteří ji zvolili se zvali „membri nati della Pia Società – rodilí členové Zbožné Společnosti“. Ti, kteří do ní nevstoupili, požívali nadále dobrodiní Oratoře, vystudovali tam, stali se kněžskými a zůstali nadále Don Boskovými přáteli.

V dalším vyprávění se budeme zmiňovat o sezeních Hlavní kapituly až do roku 1865. Potom již tak činit nebudeme, protože by se látka rozrůstala do nekonečna. A budeme jmenovat nejen ty, kteří byli přijati a zůstali věrni slibu,

25 Don Bosco v palbě kritiky

Vztahy Dona Boska k vrcholným diecézním autoritám byly dobré. Generální vikář Ravina a Fissore ho podporovali, kanovník Zappata byl jeho přítelem. Většina kléru mu přála a on byl klidný a šel s jistotou dále také proto, že měl plnou podporu svatého dona Cafassa. Ale nescházeli kritici a odpůrci z řad vysoce postavených i nízko postavených kněží. Řada trápení tohoto druhu ztěžovala Donu Boskovi život od roku 1844 až do roku 1883. Hlavní příčinou toho bylo, že byl svatý. Takoví lidé vynikají nad normál a nutně vybočují z řady. Mají poslání od Boha a vždycky se najde někdo, kdo to nechápe a myslí si, že jedná z pýchy a neposlušnosti. Do takového odporu se potom snadno přimísí i všelidské slabosti.

Prvním důvodem, proč byl Don Bosco některými kritizován, bylo, že snadno připouštěl chlapce k častému svatému přijímání. Nejedno i vysoko postavený pán přetrvával v jansenistických postojích minulých dob. Don Bosco byl naopak stoupencem svatého Alfonse a svatého Cafassa a to bylo kamenem úrazu. „Svatý Alois se polovinu týdne připravoval na přijímání a druhou polovinu věnoval poděkování,“ říkal mu kdosi. A on odpovídal: „Kdo je tak zbožný jako svatý Alois, dokáže to. Ostatní se musí připravovat a potom děkovat kratší dobu.“ Jiný mu předhazoval svatého Františka Saleského: „Ten časté přijímání ani neschvaloval ani nezakazoval.“ Don Bosco na to: „A proč je zakazujete vy?“ Málokdo povážil, jak Don Bosco připravoval chlapce, jak bděl nad jejich eucharistickým nadšením a jakého ovoce dosahoval. Nikdo nevěděl, že Don Bosco doporučoval chlapcům dokonce jako normu týdenní svatou zpověď.

Právě v této době přišel do Oratoře vlivný kněz C. Vyžádal si rozmluvu s Donem Boskem a – jak vypravoval svědek této události pozdější kanovník Anfossi, tehdy klerik, předsvědčoval Dona Boska, aby chlapci chodili k svatému přijímání jen na velké svátky. Don Bosco mu řekl, aby ty zásady přednesl raději donu Cafassovi, což dotyčný jistě neudělal. Ten všude vyhlašoval Dona Boska za neopatrného kněze.

Jiná námitka proti Donu Boskovi se týkala diecézních kleriků, bydlících v Oratoři. Bylo to v době, kdy byl seminář okupován vládou. Don Bosco bojoval o každé kněžské povolání, jen aby se neztratilo, ale nejedno nedovedl pochopit, že v Oratoři mohou bydlet společně bohoslovci a učni. Ještě horší to bylo s kleriky, které Don Bosco zaměstnával

ale i ty, kteří se později necítili vázání a odešli jinam, kam je Boží Prozřetelnost volala. Je spravedlivé uznat, že i oni, než odešli, dlouho neúnavně pracovali po boku Dona Boska ve výchově chlapců a i později se vždy hrdě hlásili, že také bojovali pod slavným praporem svatého Františka Saleského.

Nyní budeme krok za krokem sledovat rozvoj salesiánské rodiny, kterou můžeme směle nazvat Institucí Panny Marie. Uvidíme také, kolik utrpení a kolik zkoušek bude muset přestát Don Bosco při plnění poslání, které mu nebeská Matka svěřila.

jako profesory ve svých gymnazijních třídách a nemohl je posílat na přednášky teologie, nýbrž nechával jim látku přednášet Doktorem Bertou a jen je posílal do semináře na zkoušky. Byli to klerici kvalitní a výborného ducha. Při zkouškách vždy excelovali, ale to se nebralo v úvahu. Ani se nebralo v úvahu, že ostatní klerici chodili řádně na přednášky. Později se dostala na veřejnost informace, že Don Bosco dává dohromady nějakou společnost, zase se namítalo, že si pro sebe vybírá ty nejlepší. Páni kritici se nestarali o to, že si je všechny vypiplal z malých hošíků, kteří by se bez jeho pomoci ke kněžství nedostali. Našli se i takoví, kteří se snažili Donu Boskovi odloučit kleriky všelijakými sliby. Protivenství byla tak veliká, že by Oratoř bez zvláštní ochrany Panny Marie podlehla a zanikla.

V roce 1859 se vynořila další potíž. Rektor semináře kanovník Vogliotti, který byl zároveň provikářem diecéze, žádal, aby klerici z Oratoře poskytovali řádně kanovníkům takzvané ministerky, tj. aby obstarávali v katedrále služby při nedělních a svátečních bohoslužbách. Náš světec měl z toho malou radost a dopisem z 12. listopadu se bránil. Klerici o nedělích byli skoro všichni zaměstnáni v oratořích od rána do večera a oratoře by po jejich odchodu neměly potřebný personál. Navrhoval – jistě po poradě se sousedem kanovníkem Anglesiem, aby tyto služby v katedrále prokazovali klerici z Cottolenga, kteří byli v neděli volní.

Tyto starosti obepínaly jako trnová koruna citlivé srdce Don Boskovo a působily mu ustavičnou bolest. Kongregace byla zatím jen na papíře a neměla úřední schválení. Žila ještě ilegálně. Věděl o ní jen arcibiskup a papež. Všechno ostatní se muselo teprve pracně vychodit a vytrpět.

Don Bosco narážel na určitou úzkoprsost nejen u kněží, ale i u biskupů. Sám byl duch veliký a prozíravý a viděl dále než ostatní, kteří jen lamentovali nad dobou a nesnažili se najít si v ní místo. Don Bosco byl první, kdo se rozhodl pro velmi riskantní věc. Začal posílat své kleriky na státní univerzitu, aby tam získali potřebnou kvalifikaci pro vyučování, ať již to byla literatura nebo matematika nebo filosofie. O tom kněží jako celek nechťeli ani slyšet. Bezmála mluvili o zradě na církvi. Don Francesca, který jako první ze synů Don Boskových získal na univerzitě titul doktora, vzpomínal, jak mu jednou sám profesor Tomáš Vallauri řekl: „Míni

Don Bosco dále posílat své kleriky na naši univerzitu? Řekněte mu, že zde vládne morové ovzduší!“ Ale Don Bosco je tam přesto posílal. Věřil, že ovzduší Oratoře je dosti silné, aby je ochránilo od nákazy. Církev, papež, svátosti, to byly pilíře, na kterých stála budova jejich přesvědčení a Panna Maria byla i v této věci jejich stálou pomocnicí. Nakonec mu dal vývoj událostí plně za pravdu a po něm začali i biskupové posílat své kleriky. Jinak by se bylo katolické školství zhroutilo.

Někteří páni nelenili a psali nepřívětivě o Donu Boskovi až do Lyonu panu arcibiskupovi. Monsignor Frasoni Dona Boska znal a když k němu přišel kanovník Nasi, ptal se ho: „Tak tedy působí Don Bosco v Turíně dobře, nebo špatně?“ Nasi byl upřímným přítelem Oratoře a podal arcipastýřovi

26 Vánoce

Začala nověna před svátkem Narození Páně. Don Bosco se snažil při večerních promluvách budit v chlapcích lásku k Pánu Ježíši a mluvil k nim celkem sedmkrát. Všechny sedm promluv bylo zachyceno perem a předáno budoucnosti. 15. prosince doporučoval chlapcům, aby na Pána Ježíše často vzpomínali a aby ho navštěvovali v oltářní svátosti. 16. prosince je vyzýval, aby pilně studovali a neoddávali se zahálce. 17. prosince se rozhovořil o poctivosti a vybízel chlapce, aby si nenechávali nic, co jim nepatří. 18. prosince si vzal na mušku určité výrazy, které sice nejsou hříšné, ale vycházejí z úst lidí, kteří nemají jemné vychování, například „jdi se bodnout“ a podobně. 19. prosince doporučoval poslušnost

27 Novoroční přání

O půlnoční mši svaté Don Bosco neopomenul zahrnout do vzpomínky za živé a za mrtvé všechny dobrodince Oratoře. Mezi ně patřil jistě také hrabě Karel Cays, kterému Don Bosco připravil k Vánocům krásný dárek.

Na levém břehu Dory Riparie v polovině svahu na úpatí hory Asinaro v obci Casellette měl tento Don Boskův dobrodinec zámeček a tam stála od nepaměti také kaplička svatého chlapce Abaka, jeho bratra Adiface a jejich rodičů Mária a Marty, mučedníků za křesťanskou víru. V roce 1856 tam bylo zbudováno 15 růžencových zastavení a panu hraběti velice záleželo na tom, aby Svatý otec udělil plnomocné odpustky návštěvníkům kaple o jejich svátku 19. ledna. Don Bosco tuto milost v Římě vyprosil a s dovolením generálního vikáře Fissora bylo toto privilegium zveřejněno. Hrabě měl z toho velikou radost.

Krásnou otcovskou řeč měl Don Bosco na poslední den starého roku 31. prosince.

Začal vřele: „Moje drahé děti, víte, jak vás mám rád v Pánu a že jsem se cele zasvětil jednomu cíli, abych vám prokázal největší dobrodiní. To málo, co vím, to málo, co jsem získal zkušeností, co jsem a co mám, mé modlitby, námahy, zdraví, ano celý můj život, všechno chci užít jen k vašemu prospěchu. Kdykoli ve dne nebo v noci, vždy se na mne můžete obrátit, zvláště ve věcech vaší duše. Co se mě týče, dávám vám za novoroční dárek sebe celého. Může to být málo, ale když je to všechno, tak si pro sebe nic nenechávám.“

Po tomto překrásném úvodu dal komunitě takzvané „ricordi“ – myšlenky do života. Všem doporučil, aby dělali dobře znamenání svatého kříže, aby se při ministrování neohlíželi, aby zachovávali mlčení v ložnici, neuzavírali mezi sebou bez dovolení žádně smlouvy a aby se varovali špatně četby.

objektivní informace. Když potom krátce nato přišla do Lyonu deputace tří kněží pohovořit si s panem arcibiskupem a stěžovat si, že Don Bosco vytváří v Turíně cosi jako seminář pro své účely a dávali mu najevo, že by to měl Donu Boskovi zatrhnout, ten jenom řekl: „Já jsem se již informoval a vím, že Oratoř působí mnoho dobrého. Nechejte Dona Boska být, ať dělá to, co nemohu dělat já.“

Uvedeme ještě svědectví doktora Ballesia: „Jsem přesvědčen, že nepřátelé Dona Boska byli i nepřáteli dobra, které konal. Dobře si pamatuji, že s ním v některých věcech nesouhlasili někteří jeho přátelé, ale to byly podružné věci. V podstatných s ním byli zajedno a schvalovali jeho postup. Ano, i mnozí z těch, co s ním nesouhlasili, časem pochopili a stali se jeho přáteli.“

k zpovědníkovi. 20 prosince, aby nezamlčovali ve zpovědi to, co jim působí rozpaky nebo zač se stydí. 23. prosince oznámil chlapcům, že dal pokyn panu prefektovi, aby dal příslušné instrukce kuchaři, aby svátky byly, jak mají být a aby to bylo cítit i při stole. Další doporučení se týkalo svatě zpovědi, dále aby chlapci nezapomněli napsat domů a ne jen, aby posílali balík, v něm salám a cukroví, fíky, jablka atd. Raději ať ujistí rodiče, že se za ně modlí a že jsou jim vděční za jejich obětavou lásku. Neopomenul je vyzvat, aby do dopisu připojili také osobní pozdrav a přání krásných požehnaných svátků vánočních od něho.

Aby se dům naplnil radostí, ohlásil všeobecnou amnestii: všechno, čím ho kdy zarmoutili, je odpuštěno a zapomenuto. Již to nebude nikdy připomínat. Čeká, že si také navzájem všichni odpustí, čím si snad ublížili. Jestli má někdo nějaký trest, například má za trest při obědě stát, vše je odpuštěno.

Studentům zvláště doporučil, aby při studiu světských věd nezapomněli na vědu nebeskou, na ctnost. Řemeslníkům řekl, když nemají dosti času věnovat se duchovním věcem přes týden, aby tím více využili dne Páně – neděle. Klerici ať nezapomenou, že se prodali nebi a že již nemají myslet na věci pozemské. Ve všem ať hledají jen spásu duší a slávu Boží. Všichni ať si pomáhají spasit duši. Kněžím, i když jich je málo, doporučil, aby hořeli horlivostí pro spásu duší. Sobě potom připomenul, že je zase o rok starší a musí pamatovat, že se nesmí ztrácet čas, protože se blíží věčnost. Přítom je zodpovědnost, která na něm leží, stále těžší a těžší. A tak všichni ať se rozhodnou dobře prožít Nový rok, protože nikdo neví, zda se dožije konce. Magone, Berardi, Capra, Rosato, Odetti se konce tohoto roku nedožili, konce Nového roku se nedožijí další. To je jisté. Potom Don Bosco vyzval všechny, aby se pomodlili Otčenáš a Zdrávas za ty, kteří během roku zemřou.

Novoročnímu dárku se v Itálii říká „strenna“. Don Bosco začal podle zvyku hned večer dávat novoroční dárek – strennu každému, kdo o to stál. Byla to myšlenka daná šepetem a určená pro dobro duše. To bylo víc než hmotný dar. Každý měl dojem, že je Don Boskova strenna na něj jak šitá.

Klerik Bonetti dal svou strennu Donu Boskovi zalepenou v obálce (asi nějaká dobrá předsevzetí) a od něho dostal 31. prosince strennu do ouška: Umiltà e fatica – pokora a pořádná práce.

28 Kalendář „Galantuomo“

Koncem roku 1859 se rozesílal kalendář „Galantuomo“ na rok 1860. V něm zase na prvních stránkách vystupovala komická figurka Galantuoma, česky bychom řekli Kavalíra, vytvořená fantazií Dona Boska, a za kterou se Don Bosco skrýval se svými názory. Bylo po válce francouzsko-piemontsko-rakouské a lidé trpělivě čekali, co asi řekne o těch věcech Kavalír. Podáme zde předmluvu ke kalendáři ve zkrácené formě. Je zajímavá také tím, že měla ohlas i ve vysokých politických kruzích pro svá „prorocství“.

1. Kavalír – piemontsko-lombardský kalendář na přestupný rok 1860. Kavalír přátelům:

Přátelé, než začnu mluvit, dovolte, abych poukázal na změněný titul. Náš kalendář je letos piemontsko-lombardský z toho důvodu, že se k Piemontu připojilo také Lombardsko. Tímto novým titulem chci říci, že i já hlasuji pro toto připojení. Bohužel letos se vám představuji bez copánku a postupně pochopíte, proč. Dále vám chci říci, že v letošním kalendáři nebudou obvyklé zprávy o trzích a podobně, protože ty věci ještě nemohu vědět. Raději vám povím něco o svých válečných dobrodružstvích. Jako historik vám něco povím o tom, co bylo, jako politik o tom, co je a jako prorok o tom, co bude. Dávejte dobrý pozor.

2. Pozdrav – válka – obchod s občerstvením – setkání s francouzským generálem u Montebella – událostmi kolem Palestra – Zuáv.

Nuže přátelé, srdečně vás zdravím. A to tím srdečněji, že jsem již nedoufal, že vás uvidím. To kvůli té hrozné válce v minulém roce. Ano, přátelé, já jsem byl také na bojišti a to u Montebella, Palestra, Magenty, Marignana a zvláště u Solferína a všude jsem se choval jako pravý kavalír. Já sice neumím zacházet s puškou, s kanónem, atd., bojím se živých mrtvých, ale do války jsem šel, a to abych si přivydělal. Vzal jsem si na záda krosnu s občerstvením a prodával jsem je žíznivým vojákům. To víte, mám doma už větší děti, ale přece se musím ještě o ně starat. Zároveň jsem tam mohl být užitečný, protože každou chvíli někdo na mě volal: „Hej, Kavalíre, dej mi pít!“ Tak jeden francouzský generál u Montebella křičel na mě francouzsky: „Galantuomo, galantuomo, donnez moi à boire.“ Já trochu umím francouzsky, a tak jsem volal: „Qui, monsieur, tu máte a pijte, ale s rozumem! Rád dám, ale za peníze. Ma pour l'argent.“ On se napil, potom šel pomáhat druhým, a tak naši zvítězili. Může se říci, že k tomu hodně dopomohlo mé občerstvení.

U Palestra byla země pokryta samými mrtvými a raněnými. Klidně mohu říci, že nebýt mého občerstvení, bylo by těch mrtvých daleko víc. Dával jsem všem. Asi sto raněných se po mém občerstvení vzhopilo a mohli být dopraveni do lazaretu. Jeden Zuáv již již umíral žízní, ale když jsem mu dal napít, vzpamatoval se a z vděčnosti mi dal 12 cigaret, opravdu dobrý tabák. Já nekouřím, ale dal jsem druhým, kteří potřebovali a neměli. Ještě tuhle mě jeden potkal a povídá: „Bravo, Kavalíre, bez tvého příspěvku bych byl umřel u Palestra.“

3. Magentské události – pohřbívání mrtvých – láska a rady – kapucín – Prozřetelnost – 15 marengů.

U Magenty to bylo hrozné. Přišel jsem tam po bitvě a viděl jsem tolik mrtvých a raněných, že jsem se trásl jako osika od hlavy k patě. Tam jsem pomáhal odvázet raněné do nemocnice a mrtvé pohřbívat. Co mi dělalo radost, bylo, že mnozí

umírající se modlili a byli rádi, když jsem jim dal políbit křížek. Mnozí chtěli se u mne vyzpovídat, ale já jsem říkal, že to nejde, že stačí když vzbudí dokonalou lítost nad hříchy. Já jsem chtěl jít po té bitvě u Magenty dál za vojskem, ale neměl jsem už žádné pití v krosně. Co dělat, neměl jsem ani žádné peníze. Tak jsem šel do Milána. Cestou mě potká kapucín. Ptá se mě, kam že jdu, a já že do Milána. Slovo dalo slovo, řekl jsem mu, že jsem z Turína, mám tam samé dluhy, tady jsem zase všechno, co jsem vydělal, rozdal vojákům. On mě jen chválil, že je to ode mne hezké, povzbudil mě k naději a k modlitbě a... V tom slyším, jak na mne někdo volá: „Kavalíre, jsi to ty?“ Dostal jsem strach, jestli mě snad nechtějí zavřít do vězení, ale ne. Ten člověk mi dal takový balíček a že prý mi to posílá jeho kapitán za to, že jsem svlékl vlastní košili a dal mu ji na obvázání ran, když byl v nebezpečí, že vykrvácí. Já jsem myslel, že tam budou nějaké medaile za udatnost, ale jak jsem byl překvapen, když to otevřu a hle – 15 lesklých marengů tam bylo. Chtěl jsem mu to vrátit, ale on že ne a ne, musel jsem si to nechat. Tak jsem šťastně dorazil do Milána, nakoupil jsem občerstvení a nakonec jsem byl rád, že mi Boží Prozřetelnost poslala peníze.

4. Milán – kostely – hora mramoru – kavárny – Marignano.

Milán se mi líbil. Ulice však a náměstí máme sice v Turíně hezčí, ale kostely jsou hezčí tam. Nejhezčí je dóm. Ten mi připadal jako hora mramoru. Pobyl jsem v Miláně přes neděli a protože jsem již dlouho nebyl u zpovědi, šel jsem tam. V pondělí jsem si všechno sbalil a pospíchal jsem za vojskem. Do Marignana jsem dorazil čtyři dny po bitvě a ještě jsem tu hrůzu viděl. Země byla ještě od lidské krve, mrtvoly tam snášeli na hromady a potom je dávali do košů a odnášeli k pohřbení. Dojalo mě to a hned jsem se pomodlil za dušičky v očištění a přidal Zdravas Královno za raněné. Potom jsem šel dál.

5. Bitva u Solferína – jmeniny – bitevní vřava – bouřka – vítězství – bitevní pole – boj – mrtví a ranění.

Mohu vám říci přátelé, když jsem byl klukem, tak jsme také sváděli bitvy, třeba kamení jsme po sobě házeli nebo se potýkali holemi, ale to, co jsem zažil u Solferína, to bylo něco docela jiného.

Již 23. června se povídalo, že se asi strhne bitva, která rozhodne mezi Němci a spojenci. Buď napadnou oni nás, nebo my napadneme je, což bude vlastně totéž. 24. bylo svatého Jana Křtitele a já jsem měl jmeniny. Hned ráno jsem slyšel bouchat kanóny a nejdříve jsem myslel, že to je na mou počest, ale nebylo. To Rakušáci zaútočili a naši byli připraveni připravit je o vousy i o paruky. Hned jsem vzal krosnu a pospíchal mezi vojáky. Povídám si: „Dnes bude horko, při bitvě se chce pít, dnes hodně vydělám.“ Nějaký čas to šlo pěkně, ale potom se začalo křičet: „Ustoupit, ustoupit, jdou na nás z boku!“ Tak jsem se honem klidil z cesty, vylezl jsem na takový kopeček a čekal jsem, jaké pozice naši zaujmou. Ale to jste měli vidět! Najednou jsem se ocitl v jednom ohni mezi Piemontany a Rakušáky. Kolem mě pleskaly kulky z pušek, jako když hází ořechy proti zdi. Hned hnali Rakušáci naše, hned zase naši hnali Rakušáky. Střílelo se z pušek, hřměla děla, šlo se na bajonety, slyšel jsem povzbuzování bojujících, sténání raněných a umírajících. Potom se strhla veliká bouřka, která našim pomohla a nepříteli donutila ustoupit.

Kam se člověk podíval, všude samý mrtvý a raněný. Chtěl jsem všem pomoci, ale nebylo to možné. Tak jsem se aspoň připojil k těm, kteří odnášeli raněné a pochovávali mrtvé.

Jeden piemontský generál, který měl na starosti ambulanci, říkal, že takovou bitvu svět nepamatuje. Proti sobě bojovalo na 300 000 Francouzů a Piemontanů a 300 000 Rakušáků. Obě strany bojovaly náramně houževnatě a vyřazených z boje bylo 50 000. Tvrdili mi, že prý Napoleon řekl: „Němci ztratili půdu, my lidi.“ Tím chtěl říci, že jsme měli větší ztráty my. Ale to jsme věděli všichni, že se nedá válčit, aniž by zůstali ležet mrtví a ranění. Jako se nemůže dělat škvařenice bez rozbíjení vajec, tak se nemůže dělat válka bez zabíjení lidí. Ať tak nebo tak, my jsme to vyhráli a Rakušáci museli ustoupit za Minco, to je za řeku, která dělí Lombardsko od Benátska.

6. Krosna – klobouk – hvízdání kulek kolem uší – copánek – mír – dárek – svačina

Vy asi řeknete, přátelé: „Kavalíre, tys v té patálii ani nebyl raněn?“ Díky Pánu Bohu nebyl jsem raněn. Ale to byl hotový zázrak! Když jsem byl na tom kopci, tak jsem se stále kryl, hned za stromy, hned za kameny nebo kde byla nějaká díra. Ale v jedné chvíli jsem opravdu myslel, že jsem mrtev. Kolem mne hvízdla dělová koule a odnesla mi krosnu. Křičím: „Zloději!“ ale již tu byla kulka a aniž se mě ptala na dovolení, odnesla mi klobouk. Povídám si: „No, nevádí,“ ale v tom mi nějaká střešina zafčela hned za krkem a odřízla mi copánek. Bylo mi ho líto, ale to už nešlo dál, nemohl jsem ho hledat. Abych nepřišel o hlavu, zabořil jsem ji do hlíny, dal jsem si z každé strany kámen a tak jsem čekal, až bude konec. Tehdy jsem jen stále říkal: „Ježíši, milosrdenství!“ a líbal jsem medailku. Jen díky tomu mám ještě hlavu na místě.

Několik dní po solferínské bitvě napsal Napoleon rakouskému císaři psaní, potom se navštívili a oba uznali, že je škoda tolika vojáků a podepsali spolu mír. No, a jestli si to lidé nepokazí, žádná válka už nebude. Napoleon byl k nám velice štědrý. Daroval nám Lombardsko, nu a my jsme mu dali 15 milionů, aby mohl svým vojákům vystrojit pořádnou svačinu na naši počest. Ale rozumějte mi dobře. Tu svačinu budou mít jen ti, co nezemřeli v bitvě. Mrtví již nepotřebují nic jiného, než abychom se za ně pomodlili „Odpčinutí věčné dej jim, Pane!“

7. Jisté a nejisté – touha po míru – strach z války – kázání – smutné předtuchy.

Někdo z vás se mě třeba zeptá, milý přítel: „Poslyš, Kavalíre, co letos? Bude mír, nebo válka?“ Musím odpovědět tak, že napřed rozlišíme jisté od nejistého. Jisté je, že když lidé budou válčit, nebudeme mít mír a naopak. Válka a mír jsou v rukou lidí. To říkám jako Kavalír z kalendáře. Mám-li však říci, co cítím, potom hned řeknu: „Od války vysvobod nás, Pane!“ Je přece hrozné vidět chlapce zdravé a plné života, jak se na sebe vrhají, jak po sobě střílí, zabíjejí se děly, bajonety a jak nakonec umírají na bojišti jako zvířata. To jsou hrozné věci!

„Ale co si myslíš o budoucnosti, Kavalíre, jaká bude? Bude mír, nebo válka?“ Když tedy chcete, řeknu vám, co si

myslím. Ovšem nemohu vás ujistit, že to tak bude, jak si to myslím. Já se osobně bojím, že bude zase válka. Své prorocktví opírám o to, co mi říkala moje matka. Ona zaživa říkala, že válka je trest Boží za hříchy. Ty hříchy zde ale jsou stále. Když jsem byl mezi vojáky, byli tam dobří chlapi, ale byli tam také takoví, kteří mluvili zle o náboženství, nadávali na papeže, na biskupy, na kněze. Jiné jsem slyšel, jak kleli při boji, kleli, když byli zranění, kleli i když umírali. Slyšel jsem je jak kleli francouzsky, italsky i piemontsky. Když jsem se vrátil z vojny domů, viděl jsem lidi, jak děkovali Pánu Bohu za mír, ale jiní zase nadávali a přáli si válku. Všude se klne hůř než mezi vojáky. Nesvěti se sváteční dny, káže se a lidé nechodí na kázání, zpovídá se a lidé se nezpovídají. A nejsou to heretici nebo židé, jsou to křesťané.

Jak jsou pošetilí! Myslí si, že je Pán Bůh nějaký kašpárek, ze kterého si mohou dělat blázny, že dal příkázání, aby je nezachovávali. To teda ne! Když nám dal svá příkázání, chce, abychom se podle nich řídili. Kdo se jimi neřídil, musí čekat trest. Bůh musí zlého člověka odsoudit do věčného pekla mezi ďábly. Promiňte, že jsem se tak rozhorlil! Ale já již jsem takový: když mluvím o náboženských věcech, tak jsem vždycky celý žhavý a těžko mohu uhasit žár, který je ve mně. Musím mluvit. Řeknu vám tedy něco o nastávajícím roku.

Budeme mít další krvavou válku. Možná bude méně krvavá jako ta minulá, ale pošle více lidí do pekla. Budeme mít dvě hrozné epidemie, které nechci jmenovat. Uvidíte. Dvě znamenité osobnosti zmizí z jeviště světa i se vši slávou. Mnozí rodiče budou těžko chápat, co se to děje s jejich dětmi, jak jsou neposlušné. Budou hledat na to různé léky, ale nenajdou je, protože na to je jen jeden lék – náboženství. To oni ovšem neuznávají.

Víno bude lacinější, ale chleba bude dražší. Jedna krajina bude zničena zemětřesením, jiné zase mrazem, krupobitím a suchem.

Řekl bych více, ale neodvážuji se. Jen to vám říkám, že se jedná o vážná zla, která začnou letos a je proti nim jen jeden lék: žít podle náboženství, varovat se zlého a konat dobré. Ale doufejme, že se nic z toho smutného nesplní a až se v příštím roce sejdem, budete mně moci říci, že jsem byl jen kalendářovým prorokem.“

Tento kalendář neunikl pozornosti vyšších míst. Don Bosco byl dokonce volán na ministerstvo vnitra, aby se zodpověděl. Tam mu nějaký pán s titulem kavalíra vytkl, že myšlenky, vyjádřené v kalendáři, jsou poněkud nejasné. Samozřejmě. Lidu byly jistě nejasné, zato byly až příliš jasné tam těm nahoře. Připravovala se invaze do papežského státu a připojení království neapolského k Piemontu. Don Boskův článek v kalendáři vzbudil podezření, že má nějaké informace, které měly zůstat utajeny. Ale Don Bosco byl dosti chytrý, aby se ubránil otázkám dotyčného vyšetřovatele. Skončilo to ponaučením, aby se staral o své a nemíchal se do státních věcí. Don Bosco odcházel z ministerstva se slovy: „Buď mě máte za opravdového proroka a v tom případě by bylo dobré zamyslet se nad blahem státu, anebo mě nemáte za proroka a potom se mi raději vysmějte.“

29 Pedagogický systém

Vypravování o roce 1860 začneme tím, že si blíže všimneme způsobu výchovy, která se dávala v Oratoři svatého Františka Saleského. Dona Boska se později v roce 1886 v dopise zeptá rektor francouzského semináře v Montpellieru

na jeho výchovný systém. Don Bosco přečte dopis v hlavní radě a povzdechne si: „Chtějí znát můj výchovný systém. Ale vždyť jej sám neznám! Já jsem šel vždycky dopředu bez systému, jen jak mi to vnukal Pán Bůh a jak to vyžadovaly

okolnosti.“ To řekne ze skromnosti. Ve skutečnosti však Oratoř měla svůj systém výchovy. Nebyl vypracován teoreticky, ale prožíval se v každodenní praxi. Pokusíme se jej trochu nastínit.

Především Don Bosco stále opakoval: „Každé slovo kněze ať je slovem věčného života a každý, kdo se s ním setká, ať od něho odchází svatě dotčen.“ Co říkal také dělal. Jeho kněžství bylo hlavním prostředkem vychovávacím. Dále se Don Bosco díval na každého chlapce jako na svěřený poklad. „Bůh nám posílal, posílá a bude dále posílat mnoho chlapců. Pošle nám jich mnoho, ale musíme být věrní.“

Když před ním stanul nový chovanec, tu se ho Don Bosco nejdříve vyptal na jeho poměry, na rodiče, na pana faráře, na zdraví, zeptal se, má-li rád paňotky, ale hned přešel na důležitější věci. Zeptal se ho, zda chce být jeho přítelem, ví-li co to znamená, a to již byl v tématu spásy duše. Hoch se usmíval, přikyvoval hlavou, zmožil se na poloviční odpověď a mezitím Don Bosco odhadl jeho povahu a již ho měl v hrsti. Když viděl inteligentního klučinu, hned se ho ptal, jestli by mu dal klíč. Ten myslel na klíč od kufru a byl trochu zmaten, ale Don Bosco mu hned řekl, že má na mysli klíč od jeho srdce. Přátelství, důvěra, vzájemná upřímnost, tato slova se nutně prolínala úvodními dialogy, ale nebyla to planá slova, protože se rázem proměňovala ve skutečnost. Někdo pochopil hned všechno, jako Dominik Savio, jiný napůl, jiný jen trochu, ale Don Bosco byl magnet: každého přitáhl k sobě.

Na dvoře se starší chlapci tlačili kolem Dona Boska docela familiárně, nováčky se drželi stydlivě stranou, ale Don Bosco myslel i na ně a jednoho po druhém vtahoval pozorně mezi ostatní. Každému měl co říci. Tvrdil, že chlapci takto chápání snadno otevrou srdce a nechají se vést. Každému se má hned říci při prvním setkání, že nám jde především o jeho spásu. Říkat: „Buď hodný!“, „Uč se!“, to jsou polovičaté výrazy, na které byli dávno zvyklí. To jimi ani nehne. Se stejnou otevřeností vyzýval Don Bosco chlapce, aby k němu přišli k svaté zpovědi. Někdy to uvedl jakoby žertem: „Kdypak se mi vyzpovídáš z budoucího života?“ Ale jen co navázal řeč, již řekl: „Přijď, uvidíš, že budeš spokojen. Dohodneme se. Já ti pomohu.“ Někdy to udělal zase jinak: svěřil dotyčného některému hodnému chlapci, který ho sám připravil. Tolik je jisté, že Don Bosco žádal od každého nováčka hned na začátku jakousi mravní reformu. Chtěl, aby dal duši do vzorného pořádku a aby na tomto základě začal stavět nový opravdovější život. V tom byl mistrem.

Doktor Hyacint Ballezio napsal v knize „Vnitřní život Dona Jana Boska“: „Měl nás rád a byl k nám otevřený, proto zavrhoval způsoby, kde vládne formalismus a rigorismus. Obojí vyhlubuje mezi představenými a podřízenými propast. On vládl tak, že budil úctu, důvěru a lásku. Naše duše se mu otevíraly v důvěřivém, příjemném a naprostém odevzdání. Všichni jsme se chtěli zpovídat u něho a on zpovídal týdně šestnáct až dvacet hodin a to po mnoho let! To byl systém spíše jedinečný než vzácný – systém světce, který dovedl vystihnout u každého jeho povahu, moudře ji narovnat a uvolnit v člověku utajenou energii.“

Ruku v ruce se zpovědi šlo časté svaté přijímání. Velký počet chlapců chodil každý den, ještě více několikrát za týden a všichni aspoň v neděli. Jen nedbalci chodili jednou za čtrnáct dní nebo jednou za měsíc. Don Bosco dovedl vymýšlet stále příležitosti k zbožnému setkání s Ježíšem.

Cvičení šťastné smrti bylo každý první čtvrtek. Dále zde byly dvě velmi procitované novény: před svátkem

Neposkrvněného Početí Panny Marie a před Vánoce. Ty daly celému školnímu roku pravý duchovní rozběh. Doporučovala se každodenní návštěva Nejsvětější Svátosti oltářní a chlapci se před svatostánkem takřka střídali. Všechno bylo naprosto dobrovolné. Různé družiny, volba vhodných knih na čtení, křížová cesta v postě, třídní kázání na začátku roku, třídní kázání před Velikonocemi, pět dní duchovních cvičení, to byly další podněty a zároveň příležitosti k prohloubení duchovního života jednotlivců a celého společenství.

K tomu přistupovalo působení jednotlivých představených, kteří se shlíželi v Donu Boskovi a osvojovali si jeho způsoby. Přitom je také stále Don Bosco učil, jak si mají počínat, aby jejich působení bylo co neúčinnější. Doporučoval jim, aby se zřekli svého já, protože zdůrazňování sebe odpuzuje. Dále aby zachovávali jednotu, protože nejednotnost rozbíjí komunitu a činí nevěrohodným naše slovo. Žádné strohé poroučení, ale uctivé vyžadování povinností. Učitelům doporučoval, aby byli vždy první ve třídě a poslední při odchodu, aby při známkování nemíchali prospěch s chováním, aby vždy byla zjevná spravedlnost. V sobotu ať nedávají známky, aby se nerušila nálada kolem zpovídání. V neděli večer v poslední čtvrthodince studia ať si každý místo jiné knihy přečte něco z pravidel domu. Asistentům připomínal, aby byli opravdu bdělí, aby chlapci neměli příležitost dělat něco zlého. Stále je něčím zaměstnávat. Pozor, aby někdo nevyužíval času určeného ke zpovídání k jiným věcem. Každý ať má svého Opatřeného jinocha, aby si vykonal přípravu a poděkování.

Všem kladl na srdce, aby nikdy nikoho nebili. Nemravnost, klení a krádeže se v Oratoři nesmějí trpět. Kdyby se zjistilo, že někdo dává pohoršení, prefekt se postará, aby byl poslán pryč. Když jde o menší přestupky, ať se bere v úvahu klukovská neuvážlivost. Děti mají ve zvyku zalhat nebo si vzít něco k snědku. Když v nás vzkypí hněv, pozor! Počkejme, až se uklidníme. Jinak se napomenutí nebo pokárání mine účinkem. Rádi odpouštějme a zapomeňme. Nikdy ať nám nepřejde přes rty: „Počkej, já ti to osladím“ nebo podobně. Tak nemluví křesťan. Ať se nedávají veliké tresty za maličkosti. Na to se potom nezapomíná. Když již musíme potrestat, vezměme chlapce stranou a nejdříve mu to vysvětleme. Kolektivní tresty se nesmějí ukládat. Proč by měli trpět hodní se zlými?

Don Bosco měl svůj styl, jak rozpoznat, kdo je pro komunitu nebezpečný. Říkal, že zkažení chlapci mají jakýsi instinkt, na jehož základě se hned poznají a skamarádí. Při jde takový chlapec do ústavu a už se k němu druhý přidá. Někdy se najdou již za pár hodin. To je sám ďábel dává dohromady. Řekni mi, s kým chodíš a já ti řeknu, kdo jsi, říká přísloví. Na takové pozor! Také pozor na chlapce, kteří se vyhýbají společnému životu a stále je nacházejí někde, kde na ně není vidět. Takoví jsou buď špatní nebo najdou někoho, kdo je zkaží. To jsou nebezpeční lidé.

Don Bosco nejenže dával svému pedagogickému personálu moudré rady, ale sám bděl. Každý asistent a každý učitel mu musel odevzdat každý týden vlastnoručně podepsaný seznam svých chlapců s patričníou známkou. Bylo tolik seznamů, kolik bylo učitelů, kolik asistentů v ložnicích, v dílnách a na každém byl oznámkován prospěch a chování. Zachovaly se seznamy již z roku 1857–1858. Don Bosco je pečlivě pročítal a jsou na nich i poznámky jeho rukou. Netýkalo se to jen chlapců z Oratoře, ale byli takto klasifikováni

i chlapci z Cottolenga, kteří docházeli do školy k Donu Boskovi a dokonce i klerici bohoslovci, protože i oni měli svého asistenta nebo dekuriona. Tak měl Don Bosco přehled. Mohl srovnávat, každého sledovat a vůbec všechno držet pevně v rukou. Chtěl mít přehled i tehdy, když byl delší dobu vzdálen z Oratoře. Nejen to. Don Bosco si často volal jednotlivé vychovatele, také katechetu, prefekta a probíral s nimi všechny chlapce, takže měl příležitost je i stále učit a povzbuzovat. Proto v Oratoři známky něco znamenaly. Dostat desítku znamenalo mít výbornou. To byla známka zcela běžná a každý o ni stál. Dostat devítku – skoro výbornou, to již bylo k pláči. Osmička a sedmička byly špatné známky. Kdo je měl, mohl počítat s tím, že nebude dále studovat a půjde domů. Chlapcům se občas připomínalo, že studují skoro zadarmo a nebylo by spravedlivé, kdyby zneužívali dobrodiní.

Ale Don Bosco za známkami viděl vždy živé lidi s jejich problémy. Špatná známka ještě neznamenal, že chlapec je špatný nebo hloupý. Byly i rozdíly v klasifikaci. Don Bosco šel po příčinách, a proto si takové volal k sobě a sám je zkoušel, aby se přesvědčil, co v tom vězí, zda malé nadání, špatná paměť, roztržitost, dětská hravost či lenivost. Lenochů bylo málo. Všeobecně se v těch letech v Oratoři studovalo s velikou chutí a často se někteří museli brzdit, aby jim to neuškodilo na zdraví.

Důležitější byly pro Dona Boska známky z chování. Ty zkoumal zvláště pečlivě, protože mu mnoho napovídaly. Jako praktik dovedl z nich ledacos vyčíst, co druhí nemohli ani tušit. Měl ještě svůj osobní seznam všech chovanců Oratoře a tam měl své značky, které neukazoval druhým a které mu sloužily jako značky na mapě, aby se snadno orientoval v duchovním světě svého, nyní již početného domu. Tak si snadno vytipoval ty, kteří zasluhovali jeho zvláštní

30 Svatá vynalézavost

Don Bosco byl úžasně vynalézavý, když šlo o spásu duší. Především měl heslo: „Servite Domino in leticia – služte Pánu s veselostí“. Bázeň Boží, pilné studium a svaté veselí, to byl život v Oratoři. To všechno vytvářelo radostnou, nadšenou a příjemnou atmosféru. Kdo neviděl, nedovede si představit dobře všechnen ten rámus, nevinnou bezstarostnost, všechny ty hry a pěkné rekreace, při kterých stovky nohou dusaly povrch hřiště. Don Bosco byl duší tohoto pohybu. To on chtěl takové hry a měl radost, když se na ně mohl dívat. Chlapci věděli, že přijde vždycky, když jen trochu bude moci a uprostřed hry pošlhalali po balkónu u jeho bytu a pokaždé se zvedl z hřiště radostný křik, když se objevil u zábradlí. To již mu mnozí běželi naproti dolů pod schody a líbali mu ruce.

Bylo na světě asi málo takových vychovatelů, kteří by tak jako on dovedli uhodit na pravou strunu u mládeže a tak si ji otočit kolem prstu. Monsignor Cagliero o něm říkával klerikům a chlapcům: „Zjevila se dobrota našeho Spasitele“.

„Buď veselý!“ napomínal každého, kdo byl zasmušilý a jeho slova hned pozvedla. „Nejsi nemocný?“ ptával se starostlivě chlapců a hned pátral po příčině smutku. V zimě prsty zkoušel, zda je chlapec dostatečně oblečen, má-li pod košilí tričko. Díval se, zda mají hoši dostatečné přikrytí na posteli a když bylo třeba, hned poslal pro šatnáře, aby to dal do pořádku. Vyptával se často, jak se daří rodičům, co dělá pan farář, co pan učitel, nechával všechny pozdravovat,

pozornosti. Na 100 chlapců třeba 90 nemělo u svého jména žádné znaménko, ale těch deset, dvanáct, musel dobře sledovat. Tento systém Don Bosco později doporučoval i svým ředitelům. Říkal, že mu ten seznam byl vždy velmi k prospěchu, a že jeho odpovědi byly takřka neomylné.

Se svým registrem po ruce určoval na konci školního roku, kdo má jít dál a kdo má zůstat po prázdninách doma. Seznam těchto posledních dal prefektovi, protože sám jako ředitel měl jinou úlohu než vylučovat chlapce. Jeden takový seznam nese datum 15. května 1859 a je třeba připomenout, že právě tento rok byl značně rozháraný vlivem válečných událostí, které doléhaly i na Oratoř a měly i vliv na kážeň. Je zajímavé, že z 300 chlapců jen 15 jich mělo odejít a z těch ještě v čtyř byl otazník. Don Bosco mimoto ještě určil, kdo ze studentů má přejít mezi řemeslníky a kdo z řemeslníků má přejít mezi studenty.

Jako byla myšlenka na spásu duše první při vstupu do Oratoře, tak stejná myšlenka provázela chlapce při jejich odchodu, ať již to bylo z jakéhokoli důvodu. Kardinál Cagliero odhadoval počet těch, kdo za Dona Boska prošli Oratoří, na 15 000, ale mnohem více bylo těch, které hostily jeho oratoře pro externí chlapce. Ke všem si hleděl uchovat otcovský poměr a sledoval je, pokud mohl, a to i v jejich dalším životě. Ať chlapec odcházel z jakéhokoli důvodu, s každým před odchodem otcovsky promluvil, každému dal najevo, že ho nepřestává mít rád, každého také uvítal s otevřenou náručí, když ho později přišel navštívit, ano, když viděl potřebu, dal mu i peníze nebo co potřeboval. Ale i při těchto setkáních neopomenul se zeptat: „Kdysi jsi byl hodný, jsi ještě takový? Chodíš ještě ke zpovědi? Kdypak zase přijdeš?“ Žádné mlhavé: „Rád bych ti něco řekl... jestli se neurazíš... dovolíš-li...“, ale raději slova zcela jasná a teprve potom přejít na jiné téma. Tento způsob doporučoval i svým ředitelům.

dával cítit, že má zájem o všechno to, o čem mají zájem oni. Ovšem nevedl o tom dlouhé řeči, jen tak zběžně kladl otázky, to stačilo. Raději posílal chlapce do hry. Neměl rád sedavé hry, při kterých studenti museli namáhat hlavu. Neviděl rád, když chlapci hráli šachy, dámu, karty. Říkával, že mysl se má uvolnit pohybem. Z toho důvodu nedovoloval, aby se kolem hřiště stavěly lavičky. Jako moudrý vychovatel dával přednost pohybovým hrám. Sám se jich zúčastňoval a při nich využíval každé příležitosti, aby se dostal do styku i s takovými, co se mu vyhýbali. Hned tomu, hned zase onomu pošeptal něco do ucha a tak i při hře lovil duše.

Krásné bylo, když už byli všichni unavení a Don Bosco pozval chlapce na procházku domem. Všichni se stavěli do dvojstupu, v čele Don Bosco, zavelelo se „pochodem pochod“, Don Bosco začal tleskat do dlaní, kluci všichni po něm. Oratoř jen zněla tím pravidelným rytmem, který se stával stále silnějším, zvláště když Don Bosco začal s tímto hadem procházet podloubím, prometat schodiště, chodby i určité místnosti. Jemu to sloužilo za prohlídku, zda je v domě vše v pořádku a chlapcům za velikou legraci. Jindy zase poručil chlapcům, aby se postavili do zástupu a každý aby kladl nohy přesně do šlápějí toho, kdo šel před ním. A zase se klikatila řada po dvoře, Don Bosco vymýšlel všelijaké okliky a měnil směr. Když zavelel „Stát!“, všechno strnulo, a to teprve byl pohled nad pohledy. Někteří již věděli, co má Don Bosco za lubem a měli pravdu. Don Bosco

řadou chlapců na dvoře psal. Stačilo jít se podívat shora a na dvoře byl nápis, třeba: „Ať žije Pius IX.“ nebo „Sláva Marii!“ Říkal don Albera, že naposledy Don Bosco bavil takto chlapce v roce 1861. Chlapci by byli rádi pokračovali, ale asi to bylo náročné na jeho již tak dost unavenou hlavu.

Rekreace nemohla být vždycky takto hlučná, někdy se musela také ztišit. Don Bosco zůstával však jejím středem. Tehdy se zase procházel, kolem něho se tísnili chlapci i klerici. Každému měl co říci a z jeho úst proudily stále moudré průpovědi a rady. „Buď klidný, říkala svatá Terezie.“ „Všechno přejde!“ „Nesme břemena jeden druhého!“, a jiné a jiné. Vypravoval různé příběhy z dějin, ze života, citoval výroky klasiků, vybíral perličky z naučných knih Písma svatého, hlavně z přísloví a z Knihy moudrosti. Věděl toho tolik a dovedl všechno zužitkovat. Vůbec všechno, co říkal, bylo zaměřeno k dobru duší a ke spáse jeho drahých synů. Dovedl i zašprýmovat. Sám pohotově improvizoval rozmarné verše, bavil chlapce studenty slovními hlavolamy, hádankami a podobně. Rekrece s ním byla opravdovým požítkem a měla i výchovný význam.

Rád citoval Gianduii, vtípnou figurku piemontského loutkového divadla, prototyp piemontského venkovana, podobného našemu Kašpárkovi. Tak vypravoval, jak byl jednou Gianduiia moc smutný, když se ho ptal, co mu je, odpovídal: „Jak nemám být smutný, když máme nad sebou dva Nejvyšší. Jeden Nejvyšší posílá na nás kroupy za trest pro hříchy a ten pozemský Nejvyšší nám bere ostatní tím, že nám ukládá daně.“ Nebo se ptali Gianduiie, které víno je nejlepší, zdali Berbera, Barolo, Bordó či Šampaň. Gianduiia stále jen vrtěl hlavou záporně, až nakonec řekl: „Ale lidičky, přece nejlepší je víno, které máme před sebou!“ A Don Bosco měl hned i mravní poučení o spokojenosti s jídlem a pitím. Takových pouček měl velikou zásobu. Někdo si nařikal na určité potíže. Don Bosco ho upozornil hned na recept slavného Pythagory: „Dieta, čistá voda a pohyb.“ Jindy říkal: „Klid, veselost a dieta.“ Potkal kohosi a: „Poslouchej, nejsi nemocný?“ „Nejsem.“ „Tak promiň, mně se zdálo, že jsi nějak zelený.“ Ten zauvažoval a nakonec pochopil, že Don Bosco naráží na fíkovník z evangelia, který měl jen listí, ale žádné fíky.

Když chtěl někomu naznačit, že by měl uvažovat o vstupu do kongregace, zahleděl se na něj a ptal se ho: „Tak co, necháš si useknout hlavu, nebo ne?“ Tím chtěl říci, že ke vstupu do kongregace je třeba slíbit poslušnost. To říkal takovým, kteří již byli rozhodnutí, ale potřebovali si ujasnit podstatu věci. Když viděl někoho, jak je v kostele líný otevřít ústa a modlit se nahlas, poštouchl ho tím, že se ho nevinně zeptal, jestli ho snad nebolí zuby. A když řekl, že ne, tak pravil: „To já jen tak, že jsi ráno v kostele při modlitbě měl zavřená ústa.“ Těch svatých narážek bylo mnoho! „Jak se ti vede?! „Jsi hodný?“ „Jsi jako andílek?“ a přitom zvedl s úsměvem ukazováček a prostředník, aby naznačil růžky. Jindy: „Jsme a budeme přáteli, že?“ Přišel malý klučina políbit mu ruku. Don Bosco mu však stiskl jeho ruku a řekl mu: „Tak si jdi zahrát!“ Chlapec se zkusil vymknout, ale Don Bosco mu stiskl ruku ještě více, zatímco se bavil s druhými. Až za chvíli se obrátil na malého zajatce, zasmál se a pustil ho. I takové němé gesto mnoho znamenalo nebo mohlo znamenat.

Hodně užíval prostředku, kterému říkal „slovíčko do ouška.“ Dobří chlapci ho byli žádostiví, nedobří se ho báli. Často Don Bosco přitáhl chlapce k sobě, položil si ruku

před ústa, aby nebylo slyšet, co říká a s úsměvem mu něco pošeptal. Bylo zajímavé vidět účinek. Ten se začervenal až po uši, jeden se blaženě usmál, jeden se zamračil, jeden zase zvázněl. Don Bosco tak mluvil do chlapce, jen nějakou vteřinku, nic víc. A nebyly to hrůzostrašné věci, nýbrž jen maličkosti, například: „Nemohl bys udělat Panně Marii radost a začít se učit?“ „Ach, ti kamarádi, vid?“ „Modli se k Panně Marii, ona ti pomůže.“ „Chceš-li být spokojený, udělej si pěknou svatou zpověď. Ale důkladnou, rozumíš?“ „Pomoz mi spasit svou duši!“ „Když budeš poslušný, staneš se svatým.“ „Budeš moci dnes klidně spát?“ Stávalo se, že mnozí chlapci opravdu nemohli usnout, dokud si nedali do pořádku svědomí. I po modlitbách sem tam někdo ještě zaklepal na dveře Don Boskova bytu a prosil ho, aby ho vyzpovídal.

Byli v Oratoři hoši, kteří neměli k Donu Boskovi blízko a vyhýbali se mu. On to dobře věděl a sledoval je. Když nešli oni k němu, šel on k nim. Někáká příležitost k rozmluvě se musela najít. Jeho velikou výhodou bylo, že láska chlapců k němu vytvořila zvyk, že když se objevil, všichni se hrnuli k němu pozdravit ho. To bylo zvláště tehdy, když byl nějaký čas vzdálen z Oratoře. Jemu to osobně mnoho nepomáhalo odhadnout situaci a nějak postřehnout, kdo potřebuje zvláštní pomoc. Stalo se, že přišel a všichni se hrnuli k němu. Jen takoví dva nebo tři zůstali stát stranou. Don Bosco je viděl. „Rád bych dal některým dárek, ale mám jen pro tři. Komu to mám dát?“ Chlapci jmenovali ty nejlepší, ale Don Bosco, že ne, že to dá... a jmenoval je. Chlapce jako když poleje studenou vodou. Museli přijít a Don Bosco je opravdu podaroval a ještě jim něco pošeptal do ouška. Druhý den bylo všechno v pořádku, protože se večer vyzpovídali.

To všechno předpokládalo mimořádný stupeň psychologického nadání a to Don Bosco měl. Ne každý by dovedl zvládnout každou situaci jako on. K tomu měl veliký dar mluvy očí. Don Dominik Belmonte tvrdil, že bylo až podivuhodné, jak výmluvně dovedl Don Bosco pohledět. Mnohokrát nevy pustil z úst ani jedno slovo a chlapec pochopil naprosto jasně, co mu chce říci. Bylo to setkání více rozumové než ústní. Síla jeho zraku byla taková, že někdy na dvoře mluvil a mluvil, přitom však očima sledoval některého chlapce, ten sebou najednou trhl a obrátil se. Jeho oči a oči Don Boskovy se setkaly. Chlapec přiběhl, Don Bosco mu něco řekl a zase všechno běželo, jakoby se nic nestalo. Jindy se zadíval do dálky na skupinku chlapců a zastínil si dlaní oči, jako by chtěl lépe vidět. Udeřil na hlavičku: trefil se. Chlapci se honem rozešli a každý šel po svých. Stačilo, aby Don Bosco lehce pokýval hlavou a již každý věděl, co měl vědět.

Podobně Don Bosco jasně rozpoznal vždycky, když mu někdo něco sliboval bez upřímného úmyslu nebo mu chtěl něco zalhat. V jeho očích mohl každý číst souhlas i nesouhlas, pochybnost, radost i zármutek. Tohoto daru užíval i ve zpovědnici. Stávalo se, že zpovídal a kolem šel některý hoch, který vůbec neměl v úmyslu přikleknout a vyzpovídat se. Ale Don Bosco se na něj podíval tak významně, že byl dotyčný takřka přitažen tímto pohledem a dal se do pořádku. Přitom to nebyl pohled zlý, ale dobrý, plný lásky a dobré vůle a právě proto tak podmanivý. Vůbec měl Don Bosco velice vyvinutý smysl pro mimiku. Když měl někdo v řeči málo taktu, Don Bosco mu dovedl mírně stisknout rty a dotyčný již věděl, co tím chce říci. Mírně stisknout víčka očí znamenalo: „Nemusíš všechno vidět.“ Přehnout chlapci

ušní boltec znamenalo: „Nemusíš všechno slyšet.“ Činil to jemně, takřka náznakově, ale každý rozuměl.

Jeden chovanec se v noci probudil tím, že se jeho sou sed neklidně převaloval na posteli. Ptal se ho, co mu je, proč nespí. „Don Bosco se na mne včera podíval.“ To byla celá odpověď. „Co na tom?“ „Ale on se na mě podíval tak nějak zvláště...“ „Spi, to si jen myslíš.“ Ráno se dotčným ptal Dona Boska, jestli se na tam toho podíval s nějakým zvláštním úmyslem a Don Bosco řekl: „Však se ho zeptej, on to bude vědět nejlépe.“

Don Bosco někdy mluvil i v tajemných ceremoních, které si sám vymyslel. Když chtěl někoho povzbudit k vytrvalosti v dobrém, postavil si ho před sebe, lehce se dotkl jeho pravé tváře a řekl: „Víra.“ Dotkl se levé tváře a řekl: „Naděje.“ Dotkl se brady a řekl: „Láska.“ Potom se dotkl nosu a řekl: „Dobré skutky.“ Nakonec znovu a silněji klepl do pravé tváře a řekl: „Přátelství.“ Nikdo nevyzkoumal, proč

31 Svatá vynalézavost – pokračování

Předchozí kapitola byla poněkud delší, ovšem v Životopisných pamětech, z kterých čerpáme, je ještě delší, ale jsou v ní některé podrobnosti příliš místní a dobové, než aby mohly oslovit čtenáře dnes. V každém případě poutaly velice tehdejší Don Boskovy učně a studenty. Nejde o mechanické napodobování jeho prostředků, ale o ducha a styl jeho úžasné vynalézavosti.

V této kapitole chceme ještě pokračovat. Každý další poznatek nám ještě lépe objasní Dona Boska mezi mladými. Co třeba zdůraznit je to, že Dona Boska ve všem jeho jednání vedla víra. Očití svědkové říkali, že každé setkání s ním mělo velkou cenu duchovních cvičení. Stávalo se hlubokým zážitkem a v mnoha případech přelomem v osobním životě. Tak tvrdil například jeho pozdější nástupce don Rua.

Chlapci přímo toužili po jeho slově a on mluvil a mluvil, ačkoliv byl vždycky unavený, trochu churavý, trpíval žaludečními potížemi a vyprahlostí v ústech. Jen co byla rekreace trochu klidná a přecházela ze živé hry v mírnější pohyb, již se Don Bosco musel procházet a kolem něho se tísnilo až sto chlapců. Jedni šli po jeho pravém a druhí po levém boku, jiní šli pozpátku před ním, další v řadě za jedněmi i druhými. A když se Don Bosco musel obrátit a jít opačným směrem, tu zase šli pozpátku ti první a jejich „protivníci“ si vykračovali stejně jako on. Tento zvyk se vžil tak, že i kolem jiných salesiánů se tvořily podobné pochodující hloučky.

Don Bosco si někdy sedl, zvláště za horkých dní, třeba ke zdi, kde bylo trochu trávy. A hned si kluci posedali v několika polokruzích před něho a všichni žádostivě lpěli na jeho ústech. A vždycky měl pro ně nachystané vtípné poutavé vypravování s morální tendencí. Dovedl vést hovor mezi kalamářem a perem, mezi ševcem a kopytem nebo roztrhaným škrpálem. A což, když vypravoval o obru Gargantuovi, o jeho hrdinských činech a o jeho pohřbu. Museli pro něj vykopat hrob hluboký a široký mnoho kilometrů a ještě mu z hrobu zůstal čouhat nos. „Víte, kde je ten nos? Nu, hora Mont Blanc, to je ten Gargantuův nos. Běžte se na něj podívat, to stojí za to.“ Ale to byly jen návnady, Don Bosco si takto získával publikum pro jiná, neméně strhující vyprávění. Co tehdy věděli chlapci o Africe, o Asii nebo o Americe? Mnoho toho nebylo, ale Don Bosco věděl mnoho a měl ten dar, že co přečetl, to si také zapamatoval a snadno se mu to

to a to, ale každý, kdo tuto ceremonii podstoupil, cítil se povzbuzen k ctnosti a pokládal to takřka za pasování na rytíře v duchovním slova smyslu.

Jiný takový symbolický úkon byl lehoučký políček, daný docela znenadání. Když Don Bosco viděl chlapce zasněného, duchem nepřítomného a k tomu měl jistotu, že nemyslí zrovna na krásné věci, dal mu znenadání malinký políček a zůstal na něj hledět. Chlapec se zarazil a ptal se, co to znamená. „Nic, to já jen tak. Svatý Filip Neri to také tak dělal a vždycky říkal: Ten pohlavek nepatří tobě, ale ďáblovi, rozumíš...“ Mezi chlapci v Oratoři bylo přesvědčení, že tyto jeho malinké políčky skutečně obrňují proti pokušením zlého ducha. Některý chlapec chtěl, aby mu jich dal hned několik, tolik, kolik by mu stačilo do konce života. Don Bosco se smál: „To nejde, já dávám dopředu nanejvýš na půl roku, víc ne.“ Ale sám byl přesvědčen, že jeho malé pohlavečky skutečně pomáhají.

vybavovalo v paměti. Sám stále myslel na misionáře, a tak měl příležitost sprádat své sny před hochy a plnit je misionářským nadšením. Hodně mu v tom pomáhalo čtení věstníku římské kongregace Propagandy víry. Často zazněl uprostřed vypravování zvonek a ukončil rekreaci. Tehdy se chlapci rozcházel neradi, ale těšili se, že Don Bosco dokončí vypravování v další rekreaci.

Jindy zase žádali chlapci Dona Boska, aby jim předpověděl, kolik let budou žít. Don Bosco bral dlaň za dlaní a vážně ji zkoumal. Každému připomenul, že prostřední záhyby kůže mají podobu písmene M a říkal, že je to připomínka, že musíme zemřít. Italsky se smrt řekne morte. Ale potom zkoumal dál, hned byl vážný a tajemný, hned zase naznačoval úsměvem, že to je jenom hra. Sem tam mu vyšlo z úst nějaké to „ehm“, „no“, „no, podívejme se“, „no vida“. Nakonec řekl něco neurčitěho, třeba „Než budeš mít třicet, něco se stane“, ale neřekl, co. Byla to hra i nehra, protože Don Bosco měl pověst člověka svatého, který vidí a ví více, než ostatní, takže i hra se měnila v něco vážného. Byli takoví, co si dobře pamatovali, jak jim to Don Bosco říkal a byli přesvědčeni, že se dožijí tolika a tolika let. Nejedni, když se ten rok blížil, změnil své chování a až nápadně se připravoval.

Josef Brosio vzpomínal na jiný Don Boskův trik. Měl třeba a chtěl dát chlapcům cukroví, ale bylo jich moc. Losovat nechtěl, ani nechtěl dát jen jako odměnu. Vyhlásil tedy, že dostane ten, kdo má dlaň přesně tak velikou jako on. Nastalo měření. Don Bosco měl poměrně krátkou dlaň a zase bylo hromady smíchu, veselých šprýmů kolem, zase bylo o čem mluvit a čemu se podívat. Jindy žádal, aby každý natáhl ruku a sevřel dlaň tak, aby tvořila dutinu. Svou podobně sevřenou dlaní udeřil na dlaň chlapcovu a podle zvuku hádal, jak je to mezi nimi dvěma. Toť se ví, úder se mohl regulovat a tedy i zvuk. Ale měl příležitost uprostřed hry naznačit chlapcům všelicos, svou spokojenost nebo nespokojenost, jak kdo potřeboval. Přitom to dělal tak jemně, že hra vyznívala vždy k prospěchu duší. Takové „výborně, rozumíme si!“ naplnilo hocha nadšením a ještě více ho připoutalo k Donu Boskovi.

V této době již jen zřídka, ale někdy přece, Don Bosco při rekreaci sáhl ke komediantským kouskům svého mládí. Tak v roce 1864 naposledy u příležitosti nějaké vznešené

návštěvy usedl pod portikátem, nechal chlapce posedat si na zem. Potom si od pána vypůjčil jeho „špacírku“ a předvedl žasnoucímu publiku, jak hůlka dovede cestovat bez doteku rukou po pažích za krk, na hlavu, sestoupit na bradu a zase se vrátit do ruky.

Všechny tyto svaté triky měly jediný cíl: zabránit, aby se chlapci nudili a z nudy reptali nebo škaředě mluvili. V Oratoři se zlo nepotlačovalo, ale předcházelo se mu.

Don Bosco rád chlapce vyznamenával. Působilo to dobře a zavazovalo to k dobrému. Tak bylo zvykem, že střídavě vždy ten nejlepší ze třídy u studentů a z dílny u učňů byl na konci měsíce pozván na oběd s představenými a seděl s Donem Boskem. Také o Zeleném čtvrtku hostil Don Bosco 12 apoštolů, vybraných z nejlepších chlapců. Důležitou roli hrály v životě obou valdovských komunit – studentské i učňovské, takzvané „audience“ u Dona Boska. Jeho dveře byly každému otevřené a kdo něco měl, mohl vždycky za ním přijít. Návštěvy se netrhly a Don Bosco byl vždy připraven vyslechnout trpělivě hosta, povzbudit, potěšit ho. Jen jedno žádal, aby k němu každý přišel slušně oblečen a obut. Dbal, aby jeho chlapci byli vychovaní a aby si neosvojovali návyky, které má ulice. On sám každého chlapce přijal s laskavostí, posadil ho na kanape, zatímco sám seděl na obyčejné židli u psacího stolu. Po návštěvě vyprovodil zdvořile chlapce až ke dveřím a ještě mu otevřel. Kolik jich odešlo od audience rozzářených štěstím, že mohli mluvit s Donem Boskem! Malé i velké pozornosti k chlapcům byly mocným prostředkem k jejich výchově a orientaci. Don Bosco třeba nadhodil: „Rád bych s tebou udělal smlouvu, ale musíme si to rozmyslet.“ Chlapec byl zvědavý a neminul dlouhý čas a ptal se, co tím Don Bosco myslel. Ten ho poslal obyčejně za donem Ruou a ten již věděl. Zase mu neřekl hned všechno, ale pozval ho do schůzky s těmi nejvěrnějšími. Za nějaký čas byl chlapec v řadách budoucích salesiánů a ani nevěděl, jak se tam dostal. Ulovila ho důvěra, ve které sehrála svou úlohu i zvědavost, překvapení a jiné momenty.

Don Bosco byl svatě vynalézavý i tehdy, když měl pokárat. Stalo se někdy, že přivola v přítomnosti nezbedníka jiného, dobrého chlapce a pokáral ho za to, co měl právě na svědomí ten druhý. Hoch byl překvapen, vždyť přece nic neudělal. Ale úcta k představenému mu zabránila, aby se hájil. Potom se setkal s Donem Boskem a chtěl říci své. Don Bosco se však k němu naklonil a řekl. „Přece jsi chápavý, ne?“ A chlapec pochopil, přikývl. Že mu to nenapadlo hned! Bylo to svaté žonglérství ze strany Dona Boska, ale přinášelo užitek. Dobří se učili hrát to s ním, ti méně dobří zase byli vděční, že se na ně jde s patřičnou ohleduplností.

Ve velkém společenství dojde k různým napětím, a to mezi chovanci a některými představenými a mezi chovanci navzájem. Don Bosco jako ředitel domu viděl všechno a snažil se všechno uvést na správnou míru. Když došlo ke konfliktu mezi chlapcem a některým představeným, nenechal chlapce v tom, ale snažil se ho morálně podepřít a věc urovnat. Přičiňoval se, aby neztratil důvěru k němu, který byl nakonec rozhodující instancí. „Měj ke mně důvěru, já to spravím.“ Takové ujištění působilo jako balzám.

Nástupce svatého Murialda ve Zbožném díle řemeslníků, don Constantino říkával: „Vy salesiáni máte ve svém domě něco, co nemá žádná jiná instituce v Turíně a to je

Don Boskova světnička. Tam odtud každý vychází s rozzářenou tváří.“ Tisíce jiných to mohlo dosvědčit.

Někdy bylo třeba užít silnějších prostředků, například experiment „tří procházek“. Když se dva chlapci rozkmořili mezi sebou a již si nemohli rozumět, Don Bosco řekl nejdříve jednomu, aby ho doprovodil do města a snažil se ho přivést k rozumu. Potom zase toho druhého a nechal ho také vypovídat se. Konečně vzal oba dva. Neobešlo se to bez nějaké kyselé tváře, ale obyčejně to skončilo tím, že se ti dva vrátili domů zase jako kamarádi.

Přidejme další svaté prostředky, například takzvané „lístečky“. Don Bosco rozdával jednotlivcům proužky papíru s asketickými hesly nebo radami. Každému to, co nejvíce potřeboval. Chlapci svorně prohlašovali, že ty myšlenky právě potřebovali. Uvedeme příklady. „V trampotách nezapomeň, že máme v nebi připravenou krásnou odměnu.“ „Všechno co děláš nebo mluvíš, ať slouží ke chvále Boží a ke spáse duší.“ „Pomáhejme si navzájem, abychom přišli do nebe.“ „Kdo chodí s hodnými, vejde s nimi také do nebe.“ „Co ti udělal Pán Bůh, že s ním tak jednáš? Dej pozor!“ „Kdo není stále připraven na smrt, je v nebezpečí, že zemře špatně.“ „Chraň si oči, abys jednou viděl Pannu Marii.“ Takových lístečků napsal stovky a stovky. Mnohé se dochovaly, jiné zase ne.

Také psal chlapcům osobní dopisy ze svých cest. Klerikům psával latinsky a do dopisů vkládal pěkné citáty. Dopisy měly stejnou funkci jako lístečky. Mnohdy obsahovaly věci, které Don Bosco nemohl normálně vědět, jak dosvědčoval don Dominik Bongiovanni. Na dopisy odpovídal pokud možno brzy, takřka obratem. Když byli chlapci na prázdninách, věděli, že mu udělají radost, když mu napíší.

Jindy zase ohlásil, že by rád dostal lístečky od chlapců. Ať mu napíší, co by kdo od něho potřeboval nebo čím by mu udělal radost. Zachovalo se množství takových lístečků, v kterých mu chlapci psali, jaké si udělali předsevzetí, například při duchovních cvičeních. Při určitých příležitostech dostal takových lístků, plně podepsaných, docela pěkný balíček. Všechny pečlivě pročetl a jejich obsah pokládal za svěřené tajemství. Nejedno hoch se vyjádřil lépe písemně než ústně a byl rád, že může své věci takto vyložit duchovnímu otci. Také to znělo závazněji. Můžeme si živě představit, jak chlapci ve studovně přemýšleli, co a jak napsat, jak jim přitom bylo, s jakým chvěním předávali svůj osobní dopis milovanému otci.

Kanovník Hyacint Ballesio v knize „Vnitřní život Dona Boska“ píše: „Don Bosco ovládal svoji – lépe naši, Oratoř na základě lásky, svatě Boží bázně a dobrého příkladu. Někdo by řekl, že to byla jakási teokracie – bohovláda. Ale ne, to byla spíše vláda přesvědčení a lásky. Výsledky takové vlády byly úžasné! Stovky studentů a učňů prožívaly své dny s nadšením a v dokonalém plnění svých povinností. Řada z nich žila skutečně dokonale a mohla být vzorem zbožnosti, píle, mírnosti, sebezáporu. Žili tam chlapci, kteří by byli raději volili smrt, než by spáchali dobrovolný lehký hřích. V Oratoři kvetly ty nejvybranější ctnosti: nevinnost, prostota, křesťanská radost, jak to bylo v počátcích hnutí, která se odvozuje od svatého Dominika nebo od svatého Františka z Assisi. Člověk by řekl, že to byly věci legendární. Byla to však čirá skutečnost.“

32 Do třetice všeho dobrého

Budeme ještě i v této kapitole pokračovat ve vypravování o svatých praktikách, které Don Bosco užíval při výchově svých chlapců. Don Bosco měl stále v hlavě myšlenku na osud zavřených v pekle, ale nehrozil, nechřestil řetězy. Stejně měl zafixovanou myšlenku na nebe, na Boží lásku, která vážila cestu na zem, aby za nás zemřela na kříži a nás zachránila. Chvěl se o své chlapce a chtěl je vidět všechny na dobré cestě. S láskou je odtrhával od propasti a uváděl na cestu spásy, do bezpečí. Čtenář, který toto pochopil, pochopí také Don Boskovo jednání s chlapci. Někomu se bude zdát jeho jednání upřílišněné, ale stačí se podívat na výsledky a hned je každému jasné, že jsou dobré, ano výtečné. To samo dokazuje dobrotu systému. Ostatně Bůh tento systém sám potvrzoval jako správný.

V roce 1861 napsal don Jan Turchi, muž spíše kritický a v myšlení přísný, tento zápis: „Co chci nyní svěřit papíru, může někomu připadat jako pověřivé a fanatické a já sám bych mohl být posuzován jako člověk lehkověrný a lehkomyslný. Rád předem odpouštím a jen říkám, že sám si nedovedu tyto věci dobře vysvětlit. Jde o holá fakta. Co se událo, nemůže být nikdy nazýváno absurdním.“ Potom uvádí fakta. Říká, že žije v Oratoři deset let a že nespočetněkrát slyšel Dona Boska říkat: „Dejte mi hochy, kterého neznám, já se mu podívám na čelo a řeknu mu všechny hříchy od jeho maličkosti.“ Jindy říkal: „Když zpovídám, mám před sebou svědomí chlapců jako otevřenou knihu. To se mi stává hlavně o velkých svátcích a při duchovních cvičeních. Šťastní ti, kdo si potom vezmou k srdci má doporučení, zvláště při zpovědi. Jindy zase nevidím nic. Stává se mi to v nepravidelně dlouhých intervalech a podle potřeby svědomí.“ Aby se nezdálo, že se chlubí nějakým nadpřirozeným darem, říkával někdy: „Když zpovídám v noci, jsem rád, že mám svítlnu pověšenou tak, abych viděl chlapcům do tváře; ve dne dávám přednost mít chlapce před sebou, protože se tak rychleji zpovídá.“ Fakt je, že Don Bosco četl ve svědomích a že to chlapci věděli a s tím počítali. Nejednou před něj předstoupil a řekl prostě: „Čtěte!“ Nešlo jen o vnější hříchy, ale mnohdy o samotné myšlenky a tajná přání.

Kdosi kdysi – byl to nějaký řeholník, namítal Donu Boskovi, že by to neměl dělat, že se potom chlapci snadno ze strachu nebo ze studu neodvážejí něco říci. Ale Don Bosco na to: „V tom případě bych jim to řekl za ně.“ Bylo obecným přesvědčením v Oratoři, že Donu Boskovi je marné lhát. Těch případů, kdy Don Bosco řekl někomu všechny jeho hříchy, a to naprosto jasně, ano i hříchy spáchané před mnoha lety a za kdovíjakých okolností, bylo tolik, že prostě nikdo v Oratoři nepochyboval o Don Boskově zvláštním daru čtení ve svědomí. Don Turchi píše, že mu mnoho chlapců vyprávělo, že byli u zpovědi u Dona Boska a on se jen zeptal: „Chceš, abych ti všechno řekl sám?“ a řekl, a byla to pravda. Proto mnozí prostě přicházeli a hned: „Řekněte mi to sám!“ A on všechno řekl od A do Z.

Z tohoto přesvědčení se vyvinul zvyk, že chlapci, pokud je trápily pochybnosti, zda jsou před Pánem Bohem v pořádku, jednoduše po večerní modlitbě přicházeli za Donem Boskem, postavili se před něho a prosili: „Čtěte!“ A on třeba jen odpověděl: „Buď klidný, to nebyl hřích, běž jen spát!“ Jeden klerik začínal být skrupulózním. Stále se mu vtírala myšlenka, že nemá svědomí v pořádku a bál se jít k svatému přijímání. Moc ho to trápilo a jeho stav byl stále horší.

Jednou klečel mezi chlapci poblíž Don Boskovy zpovědnice a čekal, až na něj přijde řada. Mezitím ho napadlo: „Kdyby mi tak Don Bosco jednoduše bez zpovědi řekl, že jsou to všechno hlouposti, abych šel klidně k svatému přijímání, to bych si oddechl. Poslechl bych a již bych se netrápil.“ A hle, Don Bosco vstal, šel k němu, položil mu ruku na rameno, shýbl se k němu a pošeptal mu: „Buď klidný a jdi k svatému přijímání bez zpovědi.“ Klerik plný radosti vstal a již nikdy neměl skrupule.

Někdo by se mohl zeptat: „Byli v Oratoři skutečně všichni přesvědčeni, že Don Bosco čte ve svědomí? Nebyly nějaké výjimky?“ Don Turchi ve svém spise říká, že byly. Vždyť v komunitě tak početné, kde se lidé střídali, přicházeli a odcházeli – a kde nebyli sami andělé, nutně sem tam někdo nevěřil. A uvádí několik případů.

Mladík Ro... přišel do Turína. Šel ke zpovědi v kostele U Těšitelky, potom teprve přišel do Oratoře, kam byl přijat a jako s prvním se setkal s prefektem domu. Ten ho představil Donu Boskovi. Hoch měl za sebou všelijakou minulost. Když se mluvilo o tom, že Don Bosco čte ve svědomí, smál se tomu. Jednou byl přítomen ve skupince, kde byl Don Bosco žádán od chlapců, aby jim četl na čele. Dotyčný se zase smál a bez obalu řekl Donu Boskovi: „Zkuste číst na čele mně. Dovoluji vám mé hříchy přečíst nahlas tady přede všemi.“ Don Bosco ho vzal za slovo, ale ne docela. Začal mu to, co četl, říkat do ucha. Hoch byl brzy přesvědčen. Slyšel věci, které by byl nikdy nikomu neřekl. Ještě zde byla jedna možnost a on se jí chytil. „Vy jste byl ráno ten kněz, co jsem se u něho zpovídal U Těšitelky.“ Ale chlapci ho umlčeli, protože toho dne Don Bosco nevytáhl paty z domu od časného rána, to všichni věděli. Nezbylo než kapitulovat. Don Turchi píše, že byl sám osobně rozhovoru přítomen.

Jiný případ: Bylo to jednoho dne na začátku školního roku. Jistý Cesare B. řekl Donu Boskovi do očí: „Vy nebudete nikdy znát mé hříchy.“ Zase to tak dopadlo. Přítomní byli také Cerruti, Rua a Cagliari. Ten hoch byl aspoň čestný a s neobyčejnou upřímností na místě přiznal: „Don Bosco to uhádl. Jde o věc, kterou jsem nikomu neřekl, ani ve zpovědnici ne.“ Odešel a slíbil, že se vyzpovídá.

Jindy to bylo po snídani v jídelně. Zase přišla řeč na Don Boskovu znalost nitra. Don Bosco řekl: „Já vám čtu i myšlenky.“ Jistý student, jeho jméno don Turchi ve svém spise nechtěl ani naznačit, se holedbal, že Don Bosco neví, co si myslí, ale ten ho na místě přesvědčil, že to ví. A věděl. Turchi uvedl další zajímavý případ. Jeden bohoslovec, jeho kolega, mu svěřil svoji osobní zkušenost. O prázdninách byl s kýmsi kdesi nedaleko Turína. Stalo se, že se dopustil hříchu, ale neměl odvahu vyzpovídat se z toho Donu Boskovi. Raději se vyzpovídal u místního faráře. Když se potom zpovídal u Dona Boska, ten mu dotyčný hřích připomenul a řekl: „Víš, neměl ses bát říci mi to, já to beztak vím.“ Podobné věci vypravovali i jiní, například Garino, Enria a Parigi.

Don Bosco bezpečně poznal, když se někdo dopustil těžkého hříchu proti čistotě. Říkal, že v blízkosti takového cítí odporný zápach. V takových případech neměl stání a udělal všechno, aby dotyčného zachránil. Stávalo se často, že takový našel v posteli při uléhání lístek podepsaný Donem Boskem s upozorněním: „Co by se stalo, kdybys dnes v noci zemřel? Myslíš, že bys spasil svoji duši?“ Dost často chlapec

zneklidněl do té míry, že všeho nechal a hned šel za Donem Boskem, zaklepal na jeho dveře a spát šel, až když měl všechno v pořádku.

Zakončíme ještě jednou epizodkou. Don Bosco stál v kroužku několika kněží a kleriků a hovořilo se o tom, jak udělat propagandu některým jeho dílům. Stál tam s nimi

33 Další radosti a starosti

Nadešel rok 1860. Jako lednové číslo vyšel v Katolickém čtení svazek „Chvilé milosti neboli obrácení odsouzeného k smrti“. K němu Don Bosco přidal krátké pokyny pro čtenáře – jistá upozornění, která byla ozvěnou předpovědí, uveřejněných v kalendáři Galantuomo – Kavalír. V nich upozorňuje na skutečnost, že lidé marně nařikají na rány, které jsou stále početnější, protože jejich pravou příčinou jsou hříchy, které jsou stále početnější. Stať končí zvoláním: „Ach, křesťané, ach, křesťané, jak se můžete tak netečně dívat na katastrofu tolika bratří a dovolit znovu a znovu provokovat Boží hněv a kupit nové a nové tresty na nás na všechny! Neměli bychom raději vyprošovat milosrdenství Boží a zadostučinovat spravedlnosti? Rozmnožovat svou víru!“ Jako mocný prostředek doporučoval účast na mši svaté.

S datem 7. ledna 1860 dostal Don Bosco z Říma breve Svätého otce Pia IX. jako odpověď na jeho dopis z listopadu, psaný jménem všech dětí z Oratoře. Italský překlad Don Bosco uveřejnil v Armonii. V dopise papež píše o ranách, které dopadají na církve v Itálii a na církevní stát, o lživé propagandě, která se šíří po celém poloostrově i o škodách, které přináší duším. Chválí Dona Boska za jeho věrnost, za neúnavné šíření dobrého tisku, za práci pro opuštěnou mládež a vybízí ho: „Pokračuj v práci, kterou jsi začal ke slávě Boží a k prospěchu církve a snášej trpělivě utrpení, která ti to přinese. Naše naděje je v Pánu. On nás na přímělu Panny Marie Neposkvrněné vytrhne ze všeho zlého.“

34 Na různých frontách

Již jsme řekli, jak byla založena Zbožná společnost svätého Františka Saleského. Nuže, na Hromnice 2. února 1860 se sešla její hlavní rada (Don Bosco, kněží: Alasonatti, podjáhnen Rua, jáhen Savio, klerici: Cagliero, Bonetti a Ghivarello), aby projednali žádost o přijetí prvního laika – Josefa Rossiho. Byl přijat jednomyslně a hned byl jmenován „generálním zásobovačem (proveditorem) Zbožné společnosti“. Jinými slovy byla mu svěřena laická sféra domu a dozor nad ní. Byl to krok veledůležitý. Společnost se začala rýsovat jako společnost složená z duchovních a laiků. Přitom laici měli být rovnoprávní s duchovními. Rossi byl tedy prvním salesiánem koadjutorem.

Únorové Katolické čtení přineslo spisek „Duchovní iniciativa, jak ji žádá doba“ z pera Josefa Frasinetta. Jako přílohu přidal Don Bosco překlad spisu slavného francouzského monsignora Segura, s názvem „Papež: otázky dne“. Spis byl pojat jako obrana papežského práva na samostatný stát, který by zaručoval jeho duchovní samostatnost a nezávislost na státní moci. Bylo to téma žhavé a v Itálii živě diskutované, neboť piemontská politika byla ostře zaměřena právě na zničení papežského státu. Don Bosco cítil povinnost hájit právo církve, ale zároveň také položil důraz na podstatu tohoto práva. Proto připojil ještě vlastní prohlášení, že spisek nemínil dělat politiku, ale čistě jen hájit duchovní stránku věci. Zároveň napsal: „Čtenáři, drž neochvějně s papežem

také jeden koadjutor laik, asi čtyřicetiletý. Jak tak poslouchal, pomyslel si: „To jsou všechno komedie.“ Potom všichni odešli a Don Bosco zůstal s dotyčným sám. Pojednou řekl: „Myslíš skutečně, že to jsou všechno komedie?“ „Ale já jsem...“ zakoktal on. „Máš pravdu,“ řekl svätec, „Don Bosco je komediant.“ Víc neřekl.

V té době vypsal Armonia novou sbírku na papeže, na takzvaný „Halěr svätého Petra.“ Popud k tomu dala markýza z Montmorency a Don Bosco byl mezi prvními dárci. Liberálové se zlobili a navrhovali, aby se zákonem takové sbírky zakázaly, ale parlament žádost zamítl.

Armonia z 24. ledna 1860 referovala katolické veřejnosti o křtu dvou anglikánských chlapců a čtrnáctiletého rabína syna Jaracha z Ivrey, který konvertoval ke křesťanství. Všichni tři chlapci byli chovanci Dona Boska a byli v Oratoři vyučeni ve víře. Jaracha pokřtil ivrejský biskup monsignor Moreno, přítel rodiny Jarachovy. Při jeho křtu přijalo na 300 chlapců svätost bířmování, mezi nimi asi dvacet malých kominíčků. Monsignor Moreno byl ten den v desátém nebi a ujišťoval Dona Boska, že stačí jenom vzkázat a po každé bude ochoten posloužit. O něco později přijal křest další chlapec. Tak sväték svätého Františka Saleského slavili poprvé v Oratoři čtyři novokřtenci.

V lednu vstoupil do Oratoře jako nováček sedmnáctiletý Dominik Belmonte. Měl jedinou touhu: stát se dobrým varhaníkem. Byl trochu vykořeněný. Je faktem, že po několika dnech se ho chytil smutek a rozhodoval se, zda nemá odejít domů. Don Bosco ho však podchytil, promluvil s ním, pozvubil ho, ano, navrhl mu, aby začal studovat latinu. Z Belmonta se stal později jeden z nejlepších salesiánů.

a s církví! Nenech se zvíkat hněvem a pohrůžkami nepříteli! Nenech se oklamat hezkými frázemi! Měj odvahu stát pevně ve víře! Nic se neboj; Bůh je s církví a bude s ní až do konce světa. Ať se bojí ti, kdo jsou zlí.“

V té době nastala důležitá změna v ministerstvu vnitra. Rattazzi odstoupil a na jeho místo přišel doktor Alois Karel Farina. Don Bosco dobře zaregistroval tuto změnu, ale i její dosah. Byl zvědavý, jaký bude nový pán. Dobré zprávy o něm neměl. Byl to rozhodný antiklerikál. Ale Pán Bůh je mocnější než všichni páni světa.

S datem 4. února 1860 dostal Don Bosco z ministerstva vnitra dopis, podepsaný z rozkazu ministra sekretářem Salinem, v němž mu na přímělu obecní rady lagnaské vřele doporučuje chlapce Dominika Gorlu k přijetí do ústavu jakožto sociální případ. Pravděpodobně o tom ministr nevěděl, protože takové věci vyřizují sekretáři, ale Don Bosco si doporučení dobře uschoval a hoča samozřejmě přijal. Vždyť tím mohl získat i hoch i Oratoř. Každé nové přijetí doporučené ministerstvem zavazovalo. V případě, že by se chtěly dělat Oratoři potíže, Don Bosco apeloval na to, že je jeho instituce veřejně prospěšná. Vůbec byl rozhodnut každou novou žádost toho druhu vyřídít ke spokojenosti žadatele. Svätí jsou nejen stateční, ale i opatrní.

Don Bosco vykazoval i na jiném poli velikou pružnost. Viděl, že Itálie směřuje k sjednocení malých států v jeden

veliký a věděl, že to přinese potřebu společné řeči. Nebude to piemontština, ale toskánská „sladká mluva“ Dantova – již tehdy obecně přijímaná za spisovnou italštinu. V Oratoři se zatím mluvilo nářečím – piemontsky. Jen ve škole se pěstovala spisovná mluva. Asi to navlékl sám Don Bosco přes nějakého důvěrníka, že k němu přišla deputace chlapců – studentů se žádostí, aby se italština zavedla povinně i mimo školu. Don Bosco delegáty vyslechl a rád jim to přislíbil. Chlapcům změnu řádně odůvodnil a oni ji přijali. Jen s učni to dobře nešlo. Jednak to byli samí Piemontané, potom jim byly knihy celkem cizí. Také měli pocit, že si hrají na pány a že když mluví spisovně, mluví nepřírozeně. Don Bosco nenaléhal. Věděl, že čas všechno uvede na správnou míru. V každém případě však bude moci vždycky poukázat na to, že je Oratoř státotvorná a že vychovává hochy v duchu doby.

Den 13. února se stal památný tím, že najednou vzrostl počet obyvatel o sedm výrostků od Porta Nuova. Tam bylo nádrazí a kluky se to tam jen hemžilo. Prodávali sirky, cítili pánům boty, nabízeli se za nosiče zavazadel. Také kleli, prali se, nadávali a sprostě mluvili jako „správní kluci“ podle jejich představ. Don Bosco se mnohokrát marně pokoušel navázat s nimi dialog, až nyní se mu podařilo přimět partu, aby se dala na normální životní cestu. Nabídl jim, že jim dá řemeslo, které jim zajistí slušný život. Ovšem musí k němu do Oratoře. Stal se div – kluci to přijali.

35 Vždycky na straně církve

Půst začal v tom roce 1860 dne 22. února a opět všechny tři oratoře začaly žít ve znamení postního vyučování náboženství. V oratoři svatého Anděla strážného na Vanchiglia ukradli nějaký zloději ze zvoničky zvonek, ale našel se dárce. Monsignor Frasoni poslal z Lyonu 200 franků na zakoupení nového, aby mohl svolávat chlapce do oratoře. V oratoři svatého Aloise na Porta Nuova vyhráli terno tím, že získali obecního učitele Jana Mosku pro svou obecnou školu. Mosca to dělal pěkně a dlouho. Byl velice zbožný. Když později onemocněl na hlasivky, odešel sice do ústraní, ale studoval teologii a ve svých padesáti letech byl vysvěcen na kněze. Zemřel osmdesátiletý roku 1904. V oratoři svatého Františka na Valdoku bylo všechno při starém. Dobře si vedla přidružená konference svatého Vincence z Pauly, jak vidno z referátu generálního předsedy konferencí hraběte Cayse, kde velice chválí charitativní činnost mladých žáků Dona Boska.

Zatímco na Valdoku a jinde běžel život celkem klidně, Don Bosco prožíval veliké starosti spolu s papežem. Hodně se za něho modlil. Pius IX. neměl žádný klid. Na hranicích jeho státu se harašilo zbraněmi, uvnitř pracovali sektáři a ustavičně pobuřovali lid. Nejvíce bolela papeže falešná politika francouzského císaře Napoleona III., který naoko papeže ujišťoval svou ochranou, ale za zády povzbuzoval jeho nepřátele. Turín velkoryse financoval v církevním státě činnost sektářů a bohužel se našli i mezi papežskými hodnostáři lidé, kteří předávali nepříteli důležité zprávy a listiny. Cavour se nestyděl přemlouvat kardinály Santiniho a Antonelliho, aby nabádali papeže, aby se zřekl svého státu. Kdyby se to podařilo, sliboval jim pro ně a pro jejich příbuzné velké výhody.

Don Bosco považoval za svou povinnost dávat při každé příležitosti Svatému otci najevo svou přichylnost. V těch

Jejich příchod do Oratoře byl ve znamení nepořádku. Přišli a protože tvořili dobře sešranou partu, podle toho se i chovali. Mluvili si, kdy chtěli, mluvili také, jak chtěli. Dělati různé naschvály asistentům, prostě nebylo to s nimi lehké. Don Bosco vyzýval všechny k trpělivosti. Obložil milé výtržníky svými svatými praktikami, něco udělaly nové dojmy, něco nová práce. Všichni nezůstali, ale nakonec přece jen podstata party vytrvala a přivykla novému způsobu života. V květnu dokonce začali kapitulovat i v duchovním smyslu. To se jeden z kleriků modlil k Panně Marii za jejich obrácení a Panna Maria ho vyslyšela. Jeden za ním přišel a říkal, že když se po požehnání modlili: „Velebeno budiž její svatě a neposkrvněné Početí“, viděl Pannu Marii, jak mu otvírala náruč dokořán a zvala ho k sobě. Byla z toho svatá zpověď a i ostatní chlapci si dali říci.

Na března Don Bosco připravil do tisku spisek „Alžběta neboli odměněná láska chudého.“ Jako přídatek tam byl pastýřský list diecéze astijské o škodlivosti špatného tisku, a vřele doporučující Katolické čtení. Don Bosco jeho uveřejněním zahájil další iniciativu, a to založení Spolku pro šíření Katolického čtení a jiného katolického tisku. Již to měl v hlavě od roku 1859 a nyní tomu dal průchod. Členové spolku sbírali peníze na podporu dobrého tisku a šířili jej mezi nemajetnými lidmi, v nemocnicích a podobně. Zase se našlo hodně dobrovolníků z řad bohatých i chudých kněží i laiků, kteří rádi podnik podpořili a starali se o jeho udržení.

dobách nebylo snadné korespondovat se Svatým stolicem a muselo se to dělat přes osoby hodné důvěry. Don Bosco věděl, kdo kdy pojedě do Říma a používal těchto cest, aby poslal papeži, římským kongregacím a různým osobám dopisy. V Oratoři se denně modlili Otčenáš, Zdrávas a Sláva Otci za potřeby Svaté církve. Don Bosco často opakoval svým: „Slovo Svatého otce nám musí být závazné ve všem a vždy.“ Kněží a klerici potřebovali být informováni o životě církve, a proto se papežské dokumenty četly při stole a Don Bosco je dával překládat do italštiny.

Že se nestyděl hlásit se veřejně k církevnímu smýšlení, dokázalo mimo jiné i dubnové číslo Katolického čtení „Život a mučednická smrt papežů svatého Lucia I. a svatého Štěpána I.“ péčí kněze Jana Boska. V knize dokazoval obecnou jurisdikci římských biskupů, jak ji formálně uznávali svatý Cyprián a jiní. Uváděl příklady, jak v Římě světil papež biskupy a posílal je do jiných zemí a jak odvolával z úřadu ty, kteří nechtěli přijímat jeho prvenství v církvi. Neváhal chválit jejich statečný postoj tam, kde se někdo odvážil omezovat jejich činnost.

Na tomto místě don Jan Lemoyne v „Životopisných pamětech kněze Jana Boska“, z nichž čerpáme i my, nás seznamuje se dvěma důležitými historiografy salesiánské kongregace: s donem Dominikem Ruffinem a s donem Janem Bonettim. Ruffino již od roku 1859 velmi pečlivě zaznamenával všechno, co Don Bosco řekl a dělal, prostě vedl důkladnou kroniku Oratoře. Abychom si udělali představu o jeho postavení v Oratoři, řekneme, že ve školním roce 1861–1862 vyučoval náboženství ve všech třídách gymnázia, v roce 1862–1863 přednášel bohoslovcům církevní dějiny, v roce 1863–1864 byl v Oratoři školním rádcem. Také řídil všechno vyučování a v říjnu toho roku, jsa teprve knězem rok, byl poslán Donem Boskem otevřít a řídit nový

salesiánský dům v Lancu. Don Jan Bonetti byl vysvěcen o rok později – v roce 1864, ale po dohodě s Ruffinem i on psal kroniku, ve které zachytil léta 1858–1863, kdy byl poslán učit do salesiánského ústavu v Mirabellu. I on byl skvělý. Byl již v první salesiánské radě a velmi se zasloužil jak o kongregaci salesiánskou, tak později o kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice. Byl prvním redaktorem Salesiánského věstníku. Nuže, don Lemoyne připomíná, že právě tyto dvě kroniky má před sebou při psaní a čerpá z nich. Ujišťuje, že bude nadále citovat každého autora zvlášť a jen když půjde o událost, o které mluví oba shodně, bude citovat pramen pod názvem kronika. Bonetti je autorem i díla „Pětadvacet let dějin salesiánské Oratoře“ (Cinque Lustri di Storia dell’Oratorio Salesiano). My můžeme přidat, že to jsou tři hlavní dějepisné prameny, na kterých později don Lemoyne začal stavět své monumentální dílo „Životopisné paměti“ (Memorie biografiche) a s tím můžeme pokračovat v našem vypravování.

Don Ruffino píše: V prvních dnech ledna 1860 Don Bosco v rozhovoru o bolestných zkouškách, jimiž prochází církev a o italské politice, řekl: „Počkejme, co nám přinese březen!“ To byla příčina, proč všichni zvědavě čekali na ten měsíc. Události daly Donu Boskovi za pravdu.

Ve dnech 11. a 21. března bylo obyvatelstvo Toskánského velkovévodství a Emilie (pod tímto pojmem se rozumí Vévodství parmské a modenské, plus takzvané legace – území svěřená pod správu papežského státu), aby se vyjádřily o tom, co si přejí. Hlasování dopadlo podle režie. Velikou většinou se lid vyslovil pro připojení k Sardskému království čili k Piemontu. Diktátor Emilie Farini a diktátor Toskánska Ricasoli slavnostně oznámili králi Viktoru Emanuelovi „vůli lidu“ a král provedl neméně slavnostně anexi dvěma dekrety. Tím byly legace odňaty papeži definitivně. V Turíně byla nařízena slavnostní iluminace, ale mimo několika lidí nedal nikdo světla do oken. Nálada byla celkem

36 V jarních měsících

Na květen 1860 se připravovalo čtení „Angelina neboli hodná dívka, znalá pravé zbožnosti k Panně Marii.“ Nyní se mezi propagátory Čtení zařadil také florentský arcibiskup! Připojení Toskánska k Piemontu usnadnilo toto spojenectví.

11. dubna poslal Don Bosco papeži další povzbuzení: dopis se sedmi sty desítkami podpisů svých synů a přidal ještě obnos 163 lir jako dar na Halěř svatého Petra. Tento obnos dala popravdě řečeno jedna dobroditelka, aby se za něj koupila chlapcům chutná svačina, ale chlapci oratoriáni navrhli, aby se to poslalo Svatému otci na důkaz, že jsou s ním. Tak se i stalo. Don Bosco v příloženém dopise papeži psal, že „na církev v brzké době dopadne další rána, takže mnozí dobří budou dezorientováni. Církev bude muset být chráněna za cenu krve obhájců, ale dočká se nového triumfu.“ Snad to byla narážka na papežské dobrovolníky a na kanonizaci japonských mučedníků.

K jaru čekala i Dona Boska jedna radost. Rua skončil teologická studia a bylo otázkou času, kdy bude vysvěcen na kněze. Neměl však kanonický věk a musela se žádat dispens z Říma. Dal ji ochotně kardinál Marini přípisem ze dne 20. dubna. Ale nebylo ji možno použít, protože zase scházelo královské „placet“, a tak musel Rua čekat ještě dva měsíce.

Ruffinova kronika informuje, že Don Bosco v dubnu několikrát opakoval, že někdo z domu v tom měsíci zemře.

trapná. Ministerstvo žádalo turínskou kurii, aby se 25. března zpívalo v katedrále Te Deum, ale generální vikář Fissore to odmítl učinit. Našli se však kněží, jeden turínský farář a v Chieri dómská kapitula s rektorem semináře, kteří zpívali Te Deum, ale Fissore je hned odvolal z úřadu. Bylo také nařízeno slavnostní vyzvánění, ale povídaly se podivuhodné věci: V Miláně, jen co zatáhli za provaz, u jednoho zvonu se utrhl srdce a u druhého se strhal provaz. V Janově prý se po prvním úderu rozpukl zvon, který vždycky zazníval o národních slavnostech.

24. března byla předávka piemontských území Nice a Savoje Francii, jak to bylo slíbeno císaři Napoleonovi za jeho pomoc v lombardské válce. I tento přesun byl schválen lidovým hlasováním, jak chtěli páni nahore.

4. dubna bylo v Turíně otevřeno jarní sezení parlamentu. Předsedal mu generál Quaglia. Ale jen co oznámil jména nových poslanců z připojených území, zavrával a svalil se. Odesli ho do přilehlé místnosti. Byl ošetřen lékařem, ale dva dny nato mrtvice dokonala své dílo.

Don Bosco šel zatím v důvěře v Pána Boha dále. Aby měl ulehčeny výlohy, podal na ministerstvo vnitřní žádost o povolení volné jízdenky na všech tratích království. Dost možná, že tím chtěl vyzkoumat, jaké jsou na ministerstvu city vůči Oratoři. Vnitro to postoupilo ministerstvu veřejných prací a toto mu skutečně vyhovělo přímo přípisem ze dne 22. března. Bylo to sice jen na rok, ale nový generální ředitel drah Bona byl štědrý a i v dalších letech povoloval jednu volnou jízdenku pro Dona Boska druhou pro jeho průvodce. Dokonce někdy povolil i jeden nebo dva vagony se 75procentní slevou pro Don Boskův podzimní výlet. Vystupovalo se ve stanici Villanuova d’Asti. Don Bosco se zase odvděčoval tím, že přijímal sirotky po zemřelých zaměstnancích železnic. Bona měl velký vliv ve všech ministerstvech a Don Bosco v něm našel statečného přímluvce.

V Oratoři zemřel čtrnáctiletý Alexander Trona. Vstoupil do Oratoře teprve 8. dubna ještě se svým bratrem. O Bílé neděli byl po sedmi letech zase u svatě zpovědi a u svatého přijímání – doma měl špatné prostředí, druhý den se rozstolal a do týdne zemřel na tyfus. Asi si nákazu přinesl z domova.

V domě se hodně mluvilo o těchto předpovědích. Klerik Francesia se ptal Dona Boska, jak dochází k těmto vědomostem. Řekl, že ho to moc stojí. Asi to vykupoval nějakou zvláštní bolestí a v každém případě modlitbou. Jindy řekl: „Je to tak: Vidím před sebou více cest a po každé jde některý chlapec. Potom vidím cesty přetáté příkopem v určitých délkách a často je nad příkopem napsáno datum smrti: rok, měsíc a den.“

Gastini se ho jednou ptal, jak on, v kolika letech zemře. Don Bosco mu řekl, že v sedmdesáti. Skutečně Gastini zemřel ve svém sedmdesátém roce věku asistován donem Ruou. Předtím nesčetněkrát v próze i ve verších opakoval při různých příležitostech Don Boskova prorocství.

Don Bosco viděl zřejmě dopředu tolik věcí. Don Ruffino napsal do své kroniky: 25. dubna Don Bosco řekl, že dvě věci jsou rozhodnuty: pád Sicílie a odchod klerika Castellana do nebe.“ Obojí řekl soukromě a obojí se stalo. Klerik byl churav, odešel domů a tam zemřel. O Sicílii si povíme za chvíli.

Mezitím dne 17. května děkoval kardinál Antonelli jménem Svatého otce Donu Boskovi a jeho chlapcům za vzácný dar a za modlitby. V květnu se podstatně rozšířil počet členů Společnosti svatého Františka Saleského. 1. května zasedala rada a přijala hochy: Petra Capru, Pavla Alberu, Jana Garina a Gabriela Moma. Dva dny nato bylo další sezení a mezi salesiány byli přijati klerici: Dominik Ruffino a František Vaschetti, dále hoch Eduard Donato – celkem tedy sedm nových. Všichni patřili mezi nejlepší v Oratoři a vynikali čistotou mravů, zbožností, pílí a rozhodnou vůlí. O nerozhodné a o lidi slabé vůle Don Bosco nestál.

Na rozhraní dubna a května se konala v Oratoři duchovní cvičení a Don Bosco po celý měsíc den co den dával společenství duchovní kvítek na každý den.

Zatím se splnila další předpověď. Garibaldi se zmocnil fingovaným násilím dvou parníků a nalodil se s tisícem

37 Don Bosco v Bergamu

6. května se Don Bosco vydal na cestu do Bergama. Bergamsko patřilo k Lombardii a vynikalo učeným klérem. Snad právě proto byl tento klér terčem revolucionářských útoků. Před rokem tito vnikli do arcibiskupského paláce a dokonce ztloukli biskupa. Na zdech bylo možno číst nápisy: „Smrt kněžím!“ Nedělal to jen nízký lid, ale i vládní úřady všelijak tupily kněze. Kněží byli veřejně voděni do žalářů pod banálními záminkami, že třeba sbírají na „Halěr svatého Petra“. Ve všem se viděla reakce. Don Bosco se vydal do Bergama, aby potěšil tamního biskupa monsignora Petra Speranzu. Když se po několika dnech vrátil do Turína, vypravoval chlapcům své zážitky na pokračování a klerik Bonetti je zachytil perem.

Don Bosco nejdříve vypravoval, jak jel vlakem. V kupé byli tři. V jedné stanici ten třetí vyšel ven. Nechal tam svá zavazadla, snad se zapovídal v jiném vagóně a dlouho nepřicházel. Ten, který zůstal, si koupil noviny „Opinione“ a nabízel je také Donu Boskovi. Ten odmítl, načež se mezi nimi rozpředla debata o škodlivosti čtení časopisů, které tupí církev, nadávají na kněze, atd. Dotyčný nejdříve nechtěl rozumět, ale potom to došlo tak daleko, že uznal a ještě se Donu Boskovi vyzpovídal. Byla to dlouhá zpověď: od Magenty až do Milána. Ten třetí nepřicházel, což byla zřejmě Boží Prozřetelnost, jak Don Bosco neopomenul zdůraznit. Objevil se teprve v Miláně, a to jen aby se rozloučil. „Někdo by se mě mohl zeptat: Jak to, že Don Bosco zpovídal v cizí diecézi,“ řekl. A hned odpověděl: „Don Bosco může zpovídat na celém světě. Vyžádal si k tomu jurisdikci od samého Svatého otce. Ten mu to rád dovolil.“

V Bergamu na nádraží chytil nějakého chlapce a chtěl, aby mu ukázal cestu do biskupského paláce. Kluk se dal do křiku a utekl. Jel tedy kočárem. Tam bylo zase „ouvej“, neboť vozků neznal piemontské peníze. Tak se „učítali“, až nakonec musel za něj zaplatit pan biskup. Biskup byl nadšen návštěvou a dělal Donu Boskovi pomyšlení. Večeřet Don Bosco nechtěl, bylo mu dobře i tak. Před spaním byl biskup zvyklý jít do kaple a pomodlit se růženec. Don Bosco šel s ním. Biskup nesl světlo a vedl hosta úzkou chodbičkou. V tom Don Bosco narazil hlavou do stropu a byla z toho první zastávka. Potom zase přeskočil dva schody najednou a div, že nepovalil biskupa. Po růženci ho pan biskup vedl přes dva sály do třetího, ještě nádhernějšího. Bylo tu jako na zámku. Nejhorší však bylo, že ho chtěl uložit do postele, do

dobrovolníků poblíž Janova. Cavour mu dodal tajně zbraně a peníze. Dne 11. května chráněn anglickými loděmi přistál v Marsale. Sicílie, připravená propagandou emisarů, povstala proti vládě krále Ferdinanda II. a Garibaldi po několika vítězných bitvách vstoupil 28. května do Messiny. Neapolské válečné lodě se mu vzdaly bez boje. Ferdinand byl příliš slabý, aby se zmohl na vážnější odpor.

Tím byl papežský stát prakticky obklíčen a každý cítil, že teď je řada na něm. Nyní se hrnuli pod papežské prapory katoličtí chlapci z různých národů. Hlavně to byli šlechtičtí synci z Francie a Belgie. Kardinál Antonelli řekl některým, aby si přinesli doporučení od Dona Boska. Bylo to spíše, aby je odradil. Věděl dobře, že Don Bosco není válečnický nalaďen a že se dívá na věci více z hlediska víry než z hlediska světa.

kteřé by se podle odhadu Dona Boska vešlo jistě šest osob. On však nechtěl. Raději si prý lehne na sofa. To zase nechtěl připustit pan biskup a nakonec musel Don Bosco do postele, ve které předtím spal sám rakouský císař. A když již ležel, pan biskup klepal znovu, jestli prý mu něco neschází. Chtěl se také přesvědčit, jsou-li u svíčky sirky.

Další dobrodružství ho čekalo druhý den. Fakt, že ho pan biskup dal zvlášť dovézt do dómu, vzbudil zvědavost kostelníků. Ti mu hned vyměnili kalich, dali mu parádní ornát a musel si vybrat oltář. Potom zase chtěli, aby se zapsal do pamětní knihy. On jen napsal: „U oltáře blahoslavené Panny Marie sloužil mši svatou kněz.“ Oni ale chtěli, aby tam napsal také své jméno. Když napsal „Bosco“, bylo vidět, že vůbec nevědí, kdo je Don Bosco, ale dělali, jako by to měl být nějaký kardinál, který přijel na zapřenou. Dokonce mu říkali Eminence, potom zase Excellence.

U biskupa ho čekala snídaně. Tam již byl nějaký pan farář, který zamýšlel v Bergamu založit konferenci svatého Vincence z Pauly. Don Bosco mu měl dát instrukce, jak se to dělá. Dohodli se, že farář svolá večer nejlepší jinochy a že se dohodnou. Tak se i stalo. Přišlo jich osmnáct a Don Bosco dal konferenci do pohybu.

Jiné překvapení ho čekalo u oběda. Mezi jídlem přiběhl posluha se zprávou, že právě přišel z vězení páter Bagini. Ten skutečně vešel a hned běžel políbit monsignorovi ruku. Vypravoval, jak se mu vedlo. Zavřeli ho na skoro tři měsíce proto, že dal vytisknout obrázek s modlitbou za papeže a s výzvou, aby lidé přispívali na „Halěr svatého Petra“. Toho rána měl soudní stání, po kterém však byl propuštěn. Myslel, že za něj Don Bosco intervenoval a moc mu děkoval. Don Bosco se bránil, ale marně. Nyní zde byla nesnáze. Během oběda se ukázalo, že bude třeba propuštěného kněze uvést zpět do farnosti, ale biskup sám se bál s ním jít, protože vládní kruhy sledovaly každý jeho krok a všechno by vykládaly ve zlém. Don Bosco se nabídl, že půjde s panem farářem sám. Biskup byl rád, protože věděl, že se návrat uvězněného kněze neobjede bez slavného vítání ze strany farníků, což vzbudí nelibost liberálů.

Druhý den skutečně vyjel z Bergama kočár a v něm několik kněží. Již cestou se objevil jezdec na koni a ptal se, zda je v kočáře farář z Terna. Když slyšel, že ano, obrátil koně a ujížděl zpět. Potom se povyk stupňoval, lidé vybíhali ze stavení, kluci běželi za kočárem. V Ternu již byla spousta

lidí, takže bylo obtížné dostat se ke kostelu. Vyzvánělo se všemi zvony, prostě bylo „narváno“. Pan farář, když se ocitl mezi svými ovečkami, začal plakat a nebyl schopen slova. Bylo třeba, aby někdo z kněží šel na kazatelnu a něco řekl. Nikdo nechtěl, a tak tam musel jít Don Bosco. Šel tam jen tak. Piemontský klobouk v ruce, pláštík přehozený přes rameno, mluvil opatrně, ale věle. Doporučoval, aby si lidé vážili kněze, aby ho poslouchali, byli mu vděční a aby všichni měli vzájemnou lásku a zachovávali jednotu. Po slavném Te Deum se šlo ven na volné prostranství. Národní garda dělala pořádek, ale i tak bylo třeba autoritativního slova. Tu zase Don Bosco se cítil generálem jako mezi svými kluky v Turíně. Vystoupil na farskou zídku a nadiktoval přesný program. Pan farář si musel stoupnout ke zdi a farníci jeden po druhém šli a podávali mu ruku. On dále plakal, ale nakonec se všechno šťastně skončilo a také liberálové byli spokojeni, když viděli, že nedošlo k povstání a že se lid v pokoji rozešel.

38 Po návštěvě z Bergamu

Třebaže byl Don Bosco mimo Oratoř jen několik dní, scházel tam. Mimo jiné se stalo v jeho nepřítomnosti neštěstí. Dva chlapci, bývalí chovanci Oratoře, pracovali ve městě u zedníků. Zřítlo se lešení a oni zůstali pod troskami, jeden mrtev a druhý s rozbitou hlavou. Toho převezli do nemocnice Cottolenga, ale od pádu ještě nepromluvil a nepřišel k vědomí. Don Bosco ho navštívil a hle! Podle kroniky pacient, když Don Bosco vstoupil do pokoje, procitl a zvolal: „Don Bosco? Don Bosco?“ Dobrý otec k němu přistoupil a hoch byl tak dobře při vědomí, že se mohl vyzpovídat. Potom světec obcházel další nemocné a když se vrátil, chlapec právě dodýchal. Boží zásah byl všem přítomným docela zjevný. Stalo se to 14. května.

Na tomto místě má don Lemoyne zajímavou poznámku. Říká, že se Don Bosco stále modlil, ale tak, že navenek vypadal zcela normálně, jinak než jiní svatí. Pěstoval „aktivní modlitbu“, to je: žil v ustavičné činnosti a zároveň v plném spojení s Bohem a všechno dělal v jeho službě a v té radosti, že se plní svatá Boží vůle. Přesně tak, jak to píše svatý František Saleský: „Existuje jistý druh modlitby velice snadné, velice užitečné a ta je v tom, že si zvykneme žít svou duší stále v Boží přítomnosti, ale tak, že je to spojení důvěrné, prosté, jednoduché a dokonalé. Jak vzácná je taková modlitba!“

Skutečně Don Bosco dělal všechno s naprostou jednoduchostí. Stále myslel jen a jen na Boží věc a žil pro ni. Tak 18. května hovořil s kleriky o tom, jak by bylo potřebné, aby zde byli vhodní kněží pro pastorační vězňů. Bylo to v jídelně a kolem něho stáli klerici. Vzal ruku klerika Ruffina, opřel si lokty o stůl a jeho ruku si přitiskl na čelo. Řekl: „Odvalu! Potřebuji, aby tvá ruka zesílila, aby se dovedla ohánět kosou.“ Zřejmě narážel na evangelní práci, která ho čekala.

39 Mraky nad Oratoří

„Buď statečný a silný!“ řekla Jeníkovi Boskovi vznešená Paní ve snu v jeho devítiletých letech. Všichni kolem viděli jeho statečnost a obdivovali ji. Ať se dělo, co dělo, Don Bosco zůstával klidný a neoblomný. „Je Bůh v Izraeli! Buď klidný!“ tak říkával druhým, tak říkal sobě. Jeho statečnost byla provázána spravedlností a opatrností. Co však nejvíce udivovalo, bylo to, že v tak bouřlivých dobách dovedl vždy všude vystupovat naprosto důsledně jako katolický kněz a přítom

Po této štrapaci jel Don Bosco ještě do Bottonuca navštívit seminář. To nebylo vlastní sídlo semináře, ale klerici filosofové a bohoslovci tam bydleli, protože v pergamském semináři byli ještě francouzští vojáci.

Potud Don Bosco chlapcům. Jen jim neřekl, že v zákulisí pracoval proti ternskému faráři jeden špatný kněz, který sídlil v jeho farnosti. Biskup však v té věci udělal pořádek a pod pohružkou suspense poručil dotyčnému opustit farnost. Don Bosco měl s biskupem ještě více věcí k projednání. Mimo jiné mu slíbil, že bude mít příští rok pro jeho seminaristy duchovní cvičení. Také ho měl k tomu, aby dal své lidi studovat na státních školách, protože časem nebude možné učit jinak než na základě veřejných zkoušek. Biskup nebyl o tom přesvědčen a myslel, že se časem všechno vrátí do starých kolejí. Don Bosco ho přesvědčoval, že tomu tak nebude. Je třeba se na to připravovat. Monsignor mu po několika letech napsal: „Měl jste pravdu, bohužel je pozdě.“

Těžce, ale s naprostým klidem prožíval veřejné události. Jednoho dne řekl: „Jsme teprve v začátcích.“ A to již byla Itálie v plném varu. Tisk si psal, co chtěl. Nadávalo se veřejně na církev, na papeže, na biskupy. V nově připojených územích se narychlo zaváděly piemontské zákony, řádilo se proti klášterům a nikdo nesměl uveřejnit žádný římský dokument bez státního dovolení. Za každý přestupek se hrozilo těžkými tresty a ne jeden kněz nebo biskup putoval do vězení nebo byl vyvezen ze svého místa jinam.

Tak přivezli 21. května do Turína pisánského kardinála Corsiho. Protestoval proti pronásledování a Cavour ho za to dal deportovat a zavřít do kláštera lazaristů. Hlídat ho měl tamní abbé Vacchetta. Kardinál řekl dotyčnému, že si bude počínat jako Ježíš před veleradou: neotevře ústa, aby se ospravedlňoval. Jeho soudcem je jedině Bůh. Jemu se budou zodpovídat i ti, kteří ho chtějí soudit. Vacchetta mu dával dovolení vycházet do města, ale kardinál se považoval za vězně a nikam nešel, leda z donucení. Don Bosco ho navštívil v jeho internaci hned druhý den po jeho příjezdu. Mluvili spolu dvě hodiny.

24. května Don Bosco řekl, že jeden chlapec zemře. Nic určitého neřekl, ale Ruffino hned sedl a zapsal do své kroniky jména churavých s otazníkem: „Je to někdo z nich?“

V ty dny Dona Boska potěšil dopis od Svatého otce, ve kterém mu děkuje za dopis a dar. Na červen se připravovalo čtení „Alexius, mladý artista“ s přidáním některých vzdělávacích příkladů. A na červenec „O věrném zachování církevních příkázání“. Na obálce stálo velkým písmem: „Kdo neposlechne církev, ať je ti jako pohan a publikán!“ Demokratický řád sice dovoľoval takto mluvit, ale následky si musel každý nést sám.

si zachovat i naprostou čestnost loajálního občana. Měl rád vlast i církev a tyto dvě lásky dovedl podivuhodně skloubit dohromady.

Svatý Petr, první papež, vybízel křesťany k poslušnosti vůči vládní autoritám a nikdy je nenabádal k násilnostem vůči násilníkům. „Všechny respektujte, Boha se bojte a králi vzdávejte úctu!“ A přece tím králem byl Nero. Stejně smýšlel náš světec. Tak vychovával své hochy. Učil je přijímat

v Oratoři nositele moci s úctou a rád pomohl, když bylo třeba hojit rány vzniklé následkem přírodních katastrof. Nebránil se styku s úřady, jen když po něm nechtěli nic proti svědomí. Modlil se za krále, za jeho rodinu, za všechny, kdo drželi v rukou otěže vlasti. Vyprošoval jim shůry světlo, ale nezacházel do rozhovorů o politice. Klerikům říkal, aby se drželi stranou od takových věcí a aby nikdy na veřejnosti nečetli noviny. Byl opatrný na slovo a nedával nepřátelům do rukou cokoli, co by se mohlo obrátit proti němu a jeho dílu. Všichni věděli, že je vždy s církví a že poslušnost k papeži a biskupům patří mezi jeho náboženské povinnosti. To si mohl vždy obhájit, ale jinak chtěl mít čisté ruce. Říkal: „Doba je zlá, nepřítel má v ruce meč a jediným úderem může odejmout možnost konat dobré.“ Ale to jej zcela neochránilo před podezíravými zraky. Ano, v roce 1860 začal boj proti Oratoři.

Přes všechno dobré, co konal, někteří státní činitelé pojalí podezření, že Oratoř je centrem protistátní činnosti. Byli šplhouni, kteří, aby se vmluvili do přízně ministrů, mluvili o Oratoři nepříznivě. Nadhazovali, že Don Bosco má styky s arcibiskupem, s jezuitou, s kardinálem Antonellim, s Piem IX., ano, dokonce s Rakouskem a že připravuje odboj proti novému uspořádání státních věcí. Někteří podezřívají, že kdoví, zda není v Oratoři tajný arzenál se zbraněmi a nemá-li Don Bosco v úmyslu ozbrojit své hochy a poslat je do boje proti revoluci.

Nový ministr vnitra Farini byl na svých schůzkách s revolucionáři naváděn, aby skočil do Oratoře a odkryl její pravou tvář. Prý se tam jistě najde usvědčující materiál. Farini sám byl dirigentem revoluce. Nyní zrovna psal 4. část své knihy „Dějiny římského státu“, nemohl mít tedy daleko k podobným dohadům. Tak se stalo, že policie dostala rozkaz hlídat Dona Boska. Nebylo to poprvé, protože již v začátcích Oratoře hlídala policie Dona Boska, ale to bylo z popudu jednotlivců, nebo to bylo výsledkem horlivosti městské rady. Vždycky nakonec zasáhla vyšší moc, třeba král nebo lidé z jeho okolí. Ale nyní to byl sám stát, který na něho upřel své zraky. Don Bosco něco tušil, protože se mu začaly ztrácet dopisy. Na poštách začínala fungovat jakási „ověřovací oddělení“, která měla sledovat adresy a korespondenci s osobami politicky podezřelými. Nic nevadilo, že ústava takové věci nepřipouštěla. Potom byl Don Bosco upozorněn, že se proti němu zaměřila zednářská lóže. Jeden vysoký funkcionář z ministerstva vnitra mu důvěrně sdělil, že bylo rozhodnuto zavřít oratoře.

Týden nato spustily palbu antiklerikální noviny. Oratoř byla napadána přímo jako hnízdo kontrarevoluce a žádalo se, aby bylo toto hnízdo vypáleno. V Gazzettě del Popolo si mohli Turíňané přečíst: „Oratoř svatého Františka Saleského je reakční centrála. Ministerstvo nebude moci být klidné, dokud tato centrála nebude zneškodněna.“ Tak se zpracovávalo veřejné mínění a upravovala se cesta k zásahu. Kdyby se našel sebemenší kompromitující materiál, již by zde byl právní důvod k uzavření Oratoře. Don Bosco by skončil ve vězení, nebo by mu mohl být nařízen nucený pobyt. Tak se Oratoř, kterou Don Bosco po 19 let s nesmírnou obětavostí budoval, ocitla najednou ve smrtelném nebezpečí. Don Bosco o všem věděl, ale zůstal klidný. Čekal na zásah Panny Marie.

Konečně dal Farini pokyn polici, aby provedla domovní prohlídku v Oratoři. Nebyl v tom sám. Jeho komplicem byl ministerský předseda hrabě Kamil Cavour. Ten byl ještě

více vinen. Jeho povaha byla taková: Hezké úsměvy, samé komplimenty, ale potom za zády nepěkný čin. Cavour měl nejméně důvodů stavět se proti Don Boskově Oratoři. Znal jeho instituci od počátku. Mnohokrát se s Donem Boskem setkal a znal jeho čestnost. Mnohokrát mluvil s jeho chlapci a znal jejich vlastenecké smýšlení. V počátcích Oratoře, když ještě nebyl tak velkým pánem, se zúčastňoval slavností v Oratoři, zvláště procesí o slavnosti svatého Aloise. Míval při něm v jedné ruce rozsvícenou svíci a v druhé zpěvník. Kolikrát zval Dona Boska na oběd a trávil s ním v rozhovoru o Oratoři dlouhé hodiny, hlavně o jeho výchovné metodě, kterou schvaloval. Přesto Cavour podlehl nátlaku sektářů. Jen po straně řekl, jak se to Don Bosco důvěrně dověděl: „Bude to zbytečné, Don Bosco je mazanější než my.“

Bezprostřední popud k perzekuci dal dopis arcibiskupa Fransoniho z Lyonu. V něm monsignor sděloval Donu Boskovi, že má v úmyslu poslat svému kléru důvěrný pastýřský list s pokyny, jak se mají zachovat v některých těžkých situacích. Prosil ho, aby mu sdělil bezpečnou cestu, jak by pastýřský list doručil bez nebezpečí, že padne do nepovoláných rukou. Kdyby to neuznal za vhodné, ať mu to také sdělí, a to co nejdříve. Dopis nedošel. Po nějakém čase psal arcibiskup, že „bohužel nemá odpověď, ale již ji ani nepotřebuje, protože instrukce poslal jinou cestou.“ Teprve po letech se Don Bosco dověděl, co od něho představený chtěl. Proto také netušil, že dopis je zabaven a že se proti němu chystá úder.

Několik dní před prohlídkou měl Don Bosco sen, který vypravoval. Zdálo se mu, že do jeho bytu vniklo několik mužů a všechno mu zpřeházeli. Hledali hlavně dopisy. Jeden z nich, který vypadal slušně, mu řekl: „Proč jste nechal ty dopisy z Říma a z Lyonu jen tak? O některých ani nevíte, kam jste je založil. Vždyť to může být zneužito proti vám i proti nim. Měl jste je odstranit a neměl byste nyní nepříjemnosti.“ Don Bosco vypravoval tento sen, smál se mu jako hře fantazie, ale přece jen dopisy vzal a uklidil je. Nebylo tam nic politického, ale i tak se daly zneužít a překroutit. Dal je některým naprosto spolehlivým chlapcům a ti je odnesli. Bohužel, někteří ze strachu dokumenty zničili a jiné se dostaly kdoví kam a již se nevrátily. Tak se stalo, že řada důležitých korespondencí s Piem IX., s arcibiskupem Fransonim a s některými ministry minulých vlád, ale i různé Don Boskovy poznámky, týkající se jeho snů, různých milostí Panny Marie a vůbec všechno, co mohlo být jakkoli zneužito, vzalo za své. Některé věci měl u sebe Buzzetti, ale i on ty věci spálil ze strachu o Dona Boska. U jiných se zapomnělo místo, kam to bylo uloženo. Jen něco málo se po létech našlo pod jedním trámem kostela svatého Františka Saleského.

Ze všeho je vidět, že se s úklidem spěchalo a nebylo možno všechno dobře promyslet. Škoda. Ona osobnost ze snu ukázala Donu Boskovi dokonce místa, kde jsou dopisy uloženy a Don Bosco byl překvapen, že právě tam policisté hledali.

Později Don Bosco napsal krátké promemorie – pamětní spis, v kterém zachytil pro poučení budoucích generací průběh jedenácti takových perzekucí v Oratoři. Snad měl v úmyslu tento spis ještě rozšířit o další úvahy, hlavně o dějinný rámec událostí, ale spisek zůstal neúplný, buď že se k tomu nedostal nebo nepovažoval za moudré dále psát. Uvedeme aspoň začáteční myšlenky.

Začíná odůvodněním, proč píše. Byl vícekrát od lidí požádán, aby ty věci zachytil perem. Činí tak pro poučení svých synů, kdyby se během života dostali do podobných

situací. Nečiní si nárok na naprostou pravdu. Může psát jen subjektivně. Kdyby snad někomu ukřivdil, již předem jako kněz odvolává své domněnky.

Zdůrazňuje však jednu zásadní věc. Ví ze zkušenosti, že je rozdíl mezi vysoko postavenými, kteří určitou věc nařizují a níže postavenými, kteří rozkaz uskutečňují. Ti druzí jsou obyčejní lidé, kteří nemají charakter a snadno ženou opatření do krajnosti z toho důvodu, aby si vysloužili pochvalu a postup. Jinak je tomu u těch vysoko postavených. Ti vydávají nařízení a nebojí se tolik. Nemají nad sebou toho, kdo by je ohrožoval, a proto slyší snadněji důvody

40 Domovní prohlídka

Bylo to 26. května v předvečer svatodušních svátků. Den předtím udělala policie domovní prohlídku v bytě dvou jezuitů: P. Protasiho a P. Sapettiho. Oba byli den a dvě noci zavřeni v podzemí paláce Madamma.

Don Bosco kolem druhé hodiny odpolední šel od oběda do svého pokoje, když tu se musel zastavit s nějakou ženou. Přiváděla do Oratoře chlapce a odevzdala mu dopis od ministerstva vnitra, kde se Donu Boskovi děkovalo za přijetí chlapce a sdělovalo, že mu ministerstvo uděluje jednorázový příspěvek ve výši 100 lir.

Zatímco Don Bosco stál a četl dopis, vstoupili do Oratoře tři pánové a že prý chtějí mluvit s Donem Boskem. Řekli také hned proč. Přicházejí vykonat policejní prohlídku Oratoře. Don Bosco zůstal klidný a ptal se pánů na jména. Představili se jako advokát Grasso, delegát veřejné bezpečnosti, advokát Tua a advokát Grasselli. „Máte nějaký úřední papír?“ ptal se Don Bosco. „Přece ústava zaručuje bezpečnost příbytku a nemůže kdokoli přijít a hospodařit v cizím!“ Páni se zarazili, ale řekli, že to není potřebné. Don Bosco však trval na svém právu.

Zatím se porůznu vloudilo do Oratoře 18 policistů. Někteří byli v uniformách, jiní v civilu, někteří z nich hlídali vchody, jiní začali obsazovat klíčová postavení. Don Bosco trval na tom, že nedovolí, aby se cokoliv dělo, dokud nebude mít v rukou doklad, že nejde o vloupání, nýbrž o výkon veřejné moci. Prohlásil, že bude volat o pomoc, že zalarmuje všechny hochy, dá zvonit na poplach, případně dá vetřelce vyhnat z Oratoře silou. Páni neměli nic v rukách a po delším dohadování uznali, že takto nebudou moci přistoupit k prohlídce. Jeden z nich musel jít na policejní ředitelství pro rozkaz, který tam nechali. Znamenalo to zdržení asi půl hodiny.

Mezitím byl v Oratoři poplach. Chlapci byli sice již ve třídách a v dílnách, ale přece sem tam někdo ještě dobíhal. Také se začínali vracet chlapci z práce ve městě. V krátké době šlo od úst k ústům, že je v Oratoři policie a že chtějí Dona Boska zavřít do vězení. Mezi chlapci nastalo zděšení. Ten plakal, ten mu chtěl jít na pomoc, v krátké době byl pokojný dům vzhůru nohama a představení celkem bezmocní. Klerik Cagliari, který byl přítomen příchodu policie, dostal od Dona Boska rozkaz jít všechny ubezpečit, že se nic neděje, ať jsou klidní. Don Bosco sám starším chlapcům, kteří vyšli ven a nabízeli se mu na pomoc, řekl, aby zaručili pořádek a klid mezi ostatními. Tak jeho slovo zapůsobilo, že nedošlo k ničemu, co by se nedalo napravit.

Konečně dotyčný pán přišel a přinesl písemný rozkaz. Delegát si nasadil přes rameno úřední šerpu a jménem zákona oznámil, proč policie vnikla do domu, načež Donu

a mění svá rozhodnutí. Dále jim záleží na tom, aby vypadali jako slušní lidé, kteří nechtějí nikomu škodit. Dá se s nimi mluvit. Proto je lepší nechodit za kovářičkem, když se může jít přímo za kovářem. S velkými je snadnější domluva. Dále není dobré vysvětlovat něco písemně. Lepší je osobní setkání, kde několika větami lze ukázat, že jsme neměli žádných zlých úmyslů, kdežto dopis a podobně se nepřijímají dobře. V osobním rozhovoru snadněji obhájíme svou věc.

Spisek končí krátkým popisem obecného stavu situace, ve které se církev ocitla v roce 1860, jak již jsme sami o tom vypravovali.

Boskovi předložil rozkaz. Ten jej přelétl očima a bylo mu všechno jasné, i to, proč mu rozkaz nedali dřív. V rozkaze se nařizovala domovní prohlídka u doktora Jana Boska, ale také u kanovníka Ortaldy, u dona Cafassa a u hraběte Cayse. Důvod: podezření ze styků s jezuitou, s arcibiskupem Fransonim a s papežským dvorem. Zabavit všechno, co by mohlo dosvědčit jakýmkoliv způsobem vinu.

Nyní již Don Bosco nemohl nic namítat, ale musel nechat pány vykonat rozkaz. Vyzval je, aby s ním šli do jeho bytu. Policisté se zatím rozešli po celém domě. Obsadili i všechny chodby a každý, kdo tam potřeboval jít, byl podroben prohlídce, aby tam snad nehodil vlastizrádné dokumenty. Bylo to směšné a trapné zároveň. Dona Boska se zmocňovalo rozhořčení, ale musel se ovládat, aby neřekl pánům něco ostrého. Něco si přece neodpustil. Když přišel k svému bytu, nad kterým byl na zdi nápis: „Buď pochváleno jméno Ježíš a Maria“, sundal si biret, hlasitě pronesl ta slova, potom se obrátil na své průvodce a zavelel: „Všichni smeknout!“ Ti se nejdříve k ničemu neměli, ale na tak jasný povel poslechli.

V pokoji byla provedena ponižující prohlídka především na osobě majitele bytu. Kapsy, okraje kleriky, kalhoty, tílko, všechno bylo důkladně prohlédnuto a samozřejmě také zápisníček a peněženka. Potom přišel na řadu koš na odpadky. Každý papírek, každá zmačkaná obálka, všechno rozbílili a důkladně prostudovali. Potom šli k psacímu stolu a proces se opakoval. Konečně se našel závažný dokument. Byl datovaný z papežského státu a byl dokonce latinský. Don Bosco však pány pohotově ujistil, že ten dopis již byl vydán tiskem a přeložen do italštiny. A nabídl jim příslušný výtisk Katolického čtení. Byl to papežský list, o kterém jsme již psali. Prohlížitelé se nakonec spokojili s překladem, a tak byl originál uchráněn před zabavením.

Díky Don Boskově pohotovosti něco přece uniklo slídícím zrakům inkvizitorů. Na stolku ležel telegram, vlastně opis telegramu, který Donu Boskovi dal jeden bývalý chovanec, v té době telegrafista na poště. Telegram byl šifrovaný a dotyčný neznal jeho obsah. Jen z pouhého zájmu si to opsal. Don Bosco telegram vyluštil: „Garibaldimu nic nedávat, ale také nebránit, aby si vzal.“ Týkalo se to jeho sicilské akce, s kterou Piemont neměl oficiálně nic společného. Nebezpečí bylo v tom, že telegram mohl Dona Boska uvést do podezření, jaké má styky a mladého telegrafistu připravit o místo pro porušení poštovního tajemství. Naštěstí se podařilo Donu Boskovi shrábnout telegram šikovně se stolu a udělat z něho kuličku a tu přišlápnout botou, takže unikla pozornosti.

Nakonec došlo na knihovnu, odkud pánové vyndávali všechny knihy a byli tedy notně zaprášeni. Don Bosco je

litoval. Sem tam padl i nějaký ten vtip. Samozřejmě se nic nenašlo, a tak prohlídka skončila neúspěchem. Nescházel ani humorná scénka, když Don Bosco nechtěl za nic na světě otevřít krabičku s nějakými důvěrnými dokumenty.

41 Ještě o domovní prohlídce

Ve čtyři hodiny odpoledne po skončení vyučování externistů se šel Josef Reano do světničky Dona Boska podívat, co se tam děje. Ještě stále se tam řádilo, ale Don Bosco opravoval kartáčový otisk Katolického čtení. Zaslechl kousek rozhovoru. Don Bosco: „Nevím, proč musíte takto trápit ubohého kněze.“ Pověřenec: „Nevíte, že je možné nalézt corpus delicti, o kterém třeba ani vy sám nevíte?“ „To opravdu nevím.“ „A vůbec, jak to, že zde nemáte obraz Viktora Emanuela?“ „Račte se podívat, nemám ani obraz Pia IX.“ Reano vyšel ven a setkal se s prefektem donem Alasonattim. Ten ho pověřil, aby odnesl stavbyvedoucímu Delpontovi 200 lir. Nebylo to tak snadné. Stráže ho pořádně prohlédli. Bylo jich kolem Oratoře mnoho. Vrátil se asi za půl hodiny, ale prohlídka ještě trvala.

Soused, představený nemocnice Cottolenga, kanovník Anglesio se doslechl, co se děje v Oratoři a pospíšil si tam Dona Boska potěšit. Nebylo možné se k němu dostat. Vzkázal po klerikovi Janu Boggerovi Donu Boskovi, aby si z toho trápení nic nedělal, že bude zdrojem zvláštního požehnání pro jeho podnik.

Inkvizitoři dostali do rukou také velké svazky Bollandistů. Tak se říkalo monumentálnímu vydání Životopisů svatých. „Co to je?“ ptali se. „I nic,“ na to Don Bosco, „to napsali jezuiti, to nechte být.“ Potom si pány trochu dobíral tím, že jim něco přečetl o starověkých kajnicích, jako byl svatý Šimon Stilita, který žil řadu let na sloupě a stále se postil. Co se namodlil, jak se dvakrát do týdne zpovídal... Páni zírali, ale Don Bosco mluvil docela vážně, ani brvou nehnul, ačkoliv se pod kůží smál svým trýznitelům. Bylo lepší nechat svaté na pokoji, a tak Bollandisté stáli brzy zase na svém místě v knihovně. Přišla řeč také na to, že je sobota a v sobotu Don Bosco zpovídá chlapce a k tomu že je předvečer Sslání Ducha svatého. Řeč se začala točit kolem zpovědi. Páni se smáli, jaká by to byla legrace, kdyby se i oni šli vyzpovídat. Don Bosco byl přítom a hned je pozval. Atmosféra začínala být volnější, protože prohlídka tak jako tak skončila nulově. To dobře věděl Don Bosco i oni.

Začalo se schylovat k večeru, když přišel listonoš a přinesl poslední poštu. Bylo toho povíc a samozřejmě byla hned zabavena a otevřena. Jako naschvál – my raději řekněme řízením Boží Prozřetelnosti, první dopis, který otevřeli, pocházel od Salina, který z pověření ministra vnitra doporučoval k přijetí chlapce Fulgenzia Craveriho, jemuž otec zemřel a matka upadala občas do duševní choroby, takže se o něj neměl kdo starat. Dopis měl úřední číslo 1570 a byl datován v Turíně 23. května 1860. Ještě existuje. Don Bosco byl rád a páni aspoň viděli, jak obojetně jedná pan ministr s Donem Boskem. To již prohlídka trvala celé tři hodiny a bylo na čase, aby skončila. Po prvním dopise se již nic nečetlo. V tom nakoukl do světnice Buzzetti, aby se podíval, jak se vede Donu Boskovi. Ten ho hned pověřil, aby přinesl nějaké občerstvení, že páni jsou již unaveni. Toho dne bylo skutečně horko. Buzzetti se ušklibl a běžel.

Zatím byli chlapci na odpolední rekreaci. Byla smutná. Žádný křik, jen vážné obličej, kostelík plný adorujících. Až

Potom se ukázalo, že to jsou upomínky na nezaplacené dluhy. On měl aspoň příležitost trochu si zašpičkovat a ukázat, jak ubohé je sekýrovat člověka, který živí zadarmo chudé a opuštěné chlapce a kvůli nim tone sám v dlužích.

když Buzzetti nesl Donu Boskovi láhev s vínem a na podnosu skleničky, všem se ulevilo. Snad je to všechno dobré. Víno přináší dobrou náladu, a tak prohlídka skončila skutečně přijatelně. Don Bosco naléval a páni pili. Potom se začaly stráže vytrácet a páni se chtěli také vytrádit. Don Bosco však žádal, aby byl na místě pořízen úřední zápis, ale oni nechtěli. Prý to udělají až na policii, ale Don Bosco trval na svém. Nezbylo než sednout a napsat protokol. Všichni tři advokáti svými podpisy stvrdili, že vykonali důkladnou prohlídku ve všech koutech Don Boskova bytu, „ale přes všechnu důkladnost hledání nebylo nalezeno nic, co by mohlo policii zajímat“. Jedna kopie zůstala v rukou Dona Boska, originál si odnesli s sebou. Bylo asi šest hodin, když odcházeli. Stav obležení Oratoře skončil.

Dokážeme si představit, s jakými pocity všichni vítali milovaného otce. Teprve nyní všem povolily nervy, ale slzy, které stékaly po tvářích jeho synů, byly slzy radosti a vděčnosti k Pánu Bohu, který znovu ukázal svou moc.

Protokol o výsledku domovní prohlídky byl jasný, ale nepřátelé nebyli přesvědčeni. Ti nedočkavě čekali, až budou moci veřejnosti oznámit Don Boskovo zatčení a odvedení do žaláře. Byli si svou věcí tak jisti, že noviny „La Perseveranza – Vytrvalost“ oznámily jeho zatčení ještě před zahájením prohlídky. Gastini – nám již známý komik Oratoře, bydlel sice v Oratoři, ale chodil ještě s jinými chlapci do práce do města. Toho odpoledne k němu přišel jeden spoluzaměstnanec a ukazoval mu noviny, kde bylo oznámeno, že je Don Bosco zatčen. Gastini hned letěl domů a křičel: „Kde je Don Bosco? Kde je Don Bosco?“ To již byl Don Bosco volný. Gastini se mu vrhl kolem krku celý šťastný, že to všechno není pravda.

Na svatodušní pondělí šel Don Bosco navštívit dona Caffassa a pěkně mu vypověděl, co a jak bylo a také mu řekl, že ministerstvo nařídilo prohlédnout i jeho byt. Světec zůstal klidný. „Pána Ježíše vyzvedli na kříž,“ řekl, „jak by mohli ušetřit nás!“ Když šel Don Bosco městem, každý na něho hleděl jako na zjevení. Tak byla rozšířena zpráva, že je za mřížemi. Dokonce měl tu čest, že byl u toho, když mladý kamelot na rohu ulice vykřikoval: „Kupte si! Don Bosco ve vězení! Výtisk za jeden sold!“ Byl to letáček o dvou stránkách. Šel s ním Garino a Don Bosco ho poslal, aby mu jeden ten letáček koupil na památku.

Je třeba říci, že tehdejší demokracie byla sice neomalená, ale nechávala možnost protestovat a bránit se. V dalších dnech se netrhlo procesí lidí, malých i velkých, vznešených i obyčejných. Všichni chodili Donu Boskovi vyjádřit svou solidaritost a blahopřát mu k vítězství. Časopis Armonia 29. května uveřejnil článek, ve kterém byl podrobně popsán průběh domovní prohlídky. Začínal slovy: „Opravdu není den, aby v té naší požehnané zemi svobody nepřišla zpráva o zatčení některého kardinála, biskupa a podobně, o soudním přelíčení s některým farářem, kanovníkem nebo obyčejným knězem nebo konečně o domovní prohlídce u některého z nich.“ Psaly i noviny z druhé strany. Gazzetta del Popolo se vrátila k případu a psala: „Policie udělala

domovní prohlídku u známého Dona Boska v jeho valdickém hnízdě. Prý se nic nenašlo. Jak to? Což nestačí „Dějiny Itálie“ od tohoto moderního otce Lorigueta, aby bylo jasné, jaký je to nebezpečný člověk?“

Don Bosco zachovával svůj navyklý klid a usmíval se. Měl o důkaz víc, že je Pán Bůh s ním a s jeho dílem. To mu dodávalo důvěru, že s ním bude i nadále. V ty dny svolal radu své mladičké kongregace a liboval si, že se udělala Oratoři laciná reklama, takže se stala předmětem všeobecného zájmu dobrých i nedobrych. To zavazuje a bude třeba z toho vyvodit důsledky. Domov poroste a bude potřeba

42 Dozvuky prohlídky

V kronice klerika Ruffina čteme všelicos dalšího. Hned o svatodušní neděli přišel do oratoře kanovník Anglesio z Cottolenga blahopřát Donu Boskovi k výsledku prohlídky. Přitom mu neopomenul vyjádřit své přesvědčení, že pronásledování bude mít stejný výsledek jako mělo pronásledování apoštolů v Jeruzalémě: Dílo jen zesílí a rozšíří se.

Chlapci zpozorovali v kostele dva přestrojené policajty při dopoledních bohoslužbách a dva další odpoledne. Dopoledne navštívil Dona Boska kanovník Nasi, odpoledne se nechal vidět redaktor Armonie Dr. Margotti. S ním přišel don Ferrando (redaktor dalšího katolického listu) „Campanile – Zvonice“. Vůbec ten celý den panovala v Oratoři slavnostní nálada. Kdekdo provolával Donu Boskovi slávu. Asistenti a učitelé vyhlásili všeobecnou amnestii pro všechny přečiny kluků, všichni dostali při známkování z píle a chování čisté jedničky.

Nálada v ty dny byla zjitřená. Mluvílo se o tom, že brzy padne i Neapolsko a že byl učiněn pokus otrávit tamního krále Ferdinanda. Dne 28. května navštívil Oratoř sekretář v Turíně uvězněného pisánského kardinála Corsiho a slíbil, že jakmile bude kardinál propuštěn na svobodu, přijde také navštívit Dona Boska. Uvězněný mohl přijímat návštěvy a tak k němu Don Bosco poslal o nějaký den později všechny své kleriky.

2. června posvětil titulární arcibiskup monsignor Balma v kostele sester jozefinek na kněze jáhna Angela Savia, ekonom kongregace. Byl to druhý kněz z řad Don Boskových chlapců.

Zatímco se nad církví ustavičně honily mraky a silně hřmělo, Dona Boska velice rmoutila ještě jedna další věc. Byl to zdravotní stav jeho duchovního otce dona Cafassa. Světec se začal uzavírat do své světničky a svoji práci začal svěřovat jiným. Již nepůjde na duchovní cvičení k svatému Ignáci. Prostě se začal připravovat na smrt. Don Bosco dával za něj modlit, zatímco jiní se zase modlili za něho

43 Starosti celkem všední

Když se začalo hovořit o možnosti domovních prohlídek, Don Bosco se pouštěl do dalších podniků. Na prvním místě to bylo dobudování vrátnice Oratoře. Již předtím existovala malá místnost při kostele svatého Františka, spojená s dvěma třídami obecné školy, kde bydlel vrátný domu. Potom v roce 1859 dal Don Bosco postavit novou vrátnici. Tam byly tři místnosti: přijímací místnost, místnost pro vrátného a hovorňa pro styk chlapců s rodiči. Mezi školami a novou vrátnicí byl nezastrěšený prostor, který se nyní Don Bosco rozhodl zastrěšit a vůbec dát tomuto prostoru definitivní tvář. Vyjednával se stavitelem a ten tvrdil, že jen krov bude

nových prostor. V co nejkratší době se koupí sousední dům Filippů. Bude to stát 80 000 a dalších 100 000 pohltí vnitřní úprava, ale to nevadí. Pán Bůh dává vnuknutí a když to již činí, dá i prostředky, aby se vnuknutí uskutečnilo. Ten dům patřil jednomu z těch bratří Filippů, kteří kdysi v roce 1846 pronajali Donu Boskovi onu louku, z které dostal náhlou výpověď. Zatím marně usiloval, aby tento majetek dostal do svých rukou, ale právě nyní s ním dotyčný vyjednal, že mu svou usedlost prodá pro jeho účely, ano, že počká, až na to bude mít potřebné peníze. Tak se bolesti střídaly s radostmi, ale dílo šlo dál.

samého. Don Bosco a don Cafasso patřili v povědomí Turína tak nějak k sobě. Byla to dvě největší světla v tamním kléru. Margotti uveřejnil 3. června v Armonii článek tohoto znění: „Povídá se vytrvale, že je skvělý kněz Don Bosco zavřen. Můžeme ubezpečit veřejnost, že zatím to není pravda. Říkáme ‚zatím‘, protože by se to mohlo klidně stát, že zatímco to píšeme, bude Don Bosco zatčen. Ne, že by k tomu zavalil sebestarší příčinu – všichni přece vědí, kdo je Don Bosco, ale jen proto, že dnes je každý kněz postaven mimo zákon a může se proti němu podniknout cokoliv.“

Rozumí se, že článek způsobil, že se nyní všichni dobří katolíci chvěli o osud Oratoře. Tam se však žilo klidně dál, řekli bychom bezstarostně. Dějala to Don Boskova naprostá důvěra v Boží Prozřetelnost. Ta byla zase tak úžasná proto, že měl Don Bosco dar vidění do budoucnosti. Kanovník Balesio k tomu poznamenává, že u Dona Boska nebylo vidění budoucích věcí výsledkem okamžitých záblesků v jeho rozumu, ale trvalým stavem. Don Bosco prorokoval, když se modlil, když mluvil s druhými i když něco skrýval. Mnohdy prorokoval, aniž sám o tom věděl nebo aniž si to druzí uvědomovali. To nejsou řečnické fráze, neboť se všechno nescetněkrát potvrdilo.

V Oratoři dýchala taková atmosféra. To byla opravdová duchovní rodina a Don Bosco bděl, aby rodina měla i skutečné rysy rodiny. Ve velkých ústavech a vůbec ve velkých komunitách je tendence zavádět pořádek a jistou uniformovanost. V mnohých takových zařízeních byla uniformita a trochu i vojenské způsoby. Don Bosco se takových věcí bál. Nechtěl, aby se chlapci v ústavních prostorách přemísťovali z místa na místo v řadách a klidně dovoloval, aby si ve studovných uvolnili kravaty a svlékli kabáty. Asistenti měli někdy jiný rozum, ale Don Bosco věděl své. Teprve později, když se komunita velice rozrostla, smířoval se s přísnějším pořádkem, ale v srdci tím trpěl.

stát 2 000 lir. Don Bosco přivoli, ale hovoru byl přítomen bratr Josefa Buzzettiho Karel, tehdy ještě obyčejný zedník, jeden z prvních oratoriánů v té době. Ten se podivil vysoké sumě a řekl Donu Boskovi, že ho stavitel chce okrást. On by pořídil celou práci za šest nebo sedm set. Don Bosco se zamyslel. Znal poctivost starého přítele a nakonec mu řekl: „Tak se do toho pusť! Dám ti 1 000 lir a udělej to!“ Buzzetti nechtěl tolik, ale přijal práci a šťastně ji dokončil. Zde začal jeho vzestup. Potom byl po třicet let Don Boskovým stavitelem. Propracoval se a stal se dokonce jedním z nejuznávanějších v Turíně.

Vydání na tuto práci uhradil don Cafasso. Ano, v té době dal Donu Boskovi – asi na zakoupení stavení Filippových, velkou sumu 45 000 lir. Jen nechtěl, aby se o tom mluvilo. Don Bosco o tom řekl přesto některým z nejbližších, například Caglierovi. Jinak jen všeobecně říkal, že don Cafasso patří k největším dobrodincům Oratoře. Tento svatý muž předtím nikdy do Oratoře nepřišel. Don Boskovu práci sledoval jen zdálky. Teprve nyní přišel poprvé, aby si práci prohlédl a zároveň, aby se rozloučil.

Buzzetti v tomto roce přistavěl ještě sakristii k západní straně kostelíka a nad ní místnost pro malý klér. Důvěra, kterou mu Don Bosco věnoval, mu vynesla i trny. Pan stavitel se urazil a odešel. Také inženýr, jinak dobrý katolický muž, který ale staviteli nadržoval, nyní ochladl. Snažil se očernit Buzzettiho u Dona Boska, ovšem když neuspěl, také se vzdálil.

Stavba vrátnice a sakristie nebyly jedinou akcí, do které se Don Bosco v tomto roce pustil. Již delší dobu plánoval podstatné rozšíření domu, aby mohl přijmout ještě více chlapců, než zatím měl. Přišel „ztřeštěný“ nápad vytvořit za tímto účelem cosi jako akciovou společnost. Rozhodl se vypsát dobročinnou sbírku s peněžním limitem. Kdo mu dá ve třech přesně terminovaných lhůtách v rozmezí jednoho roku 500 lir, ten bude mít právo umístit v Oratoři jednoho libovolného studenta nebo učně a Don Bosco se zaváže, že dotyčného bez dalšího placení bude vydržovat po celý učební nebo studijní běh. Samozřejmě, že se budou muset kandidáti podvolit ústavnímu řádu a splnit normální

44 Další domovní prohlídka

Zatím vláda pronásledovala dobré kněze. Žaloby se na ně množily a ministr Farina měl plnou hlavu strachu, aby snad církev nezorganizovala kontrarevoluci. V ty dny byl zatčen kanovník Ortalda. Nejdříve měl bezvýslednou domovní prohlídku, ale potom byl obžalován, že bez dovolení dal převzít tiskařský lis z tiskárny Falletti jinam za tím účelem, aby mohl tisknout svůj časopis „Muzeum misí“.

6. června přepadla policie Konvikt svatého Františka Assiského a udělala tam důkladnou prohlídku u dona Cafassa. Chudák byl nemocný a přijal je v sedě v křesle a nechal je dělat, co se jim zlíbí. Také nic nenašli. Zklamání odešli v naději, že v Oratoři přece jen něco musí být. Musí se tam vrátit.

Don Bosco píše: „Myslel jsem, že bezvýsledná prohlídka mého bytu ubezpečí pány od vlády, že je směšné vinit nás z reakčního smýšlení, ale zatím pravý opak. Byli u nás desetkrát a pokaždé jiní lidé. Ale vždycky jsem cítil zvláštní ochranu Boží.“

Bylo to 9. června v 10 hodin dopoledne, čtrnáct dní po první prohlídce, když přišli znovu. Tentokrát to byl pan Malusardi, sekretář ministra Farini, rytíř Gatti, generální inspektor z ministerstva veřejné osvěty a profesor Petitti, doktor teologie, ale laik. Jeho úkolem bylo stenografovat otázky a odpovědi. Provázeli je ještě další úředníci a několik strážníků, kteří hlídali Oratoř zvenčí.

Naneštěstí nebyl Don Bosco doma. Odešel, aniž řekl, kam jde, takže se tíha perkvizice svalila na slabá ramena jeho zástupce don Alasonattiho, prefekta. Napřed vrazili do obecné školy Jeanovy, kam chodilo 93 umouněných kluků z turínského předměstí, malých a rozpustilých analfabetů, kterým Reano vtlokal do hlavy základy lidského vědění:

podmínky pro přijetí. Hlavním cílem akce bylo získat další finanční prostředky pro následné rozšíření ústavu. Někteří známí Dona Boska měli proti plánu námitky. Zdál se jim opravdu ztřeštěný a příliš odvážný. Mohl skončit finančním krachem. Dokonce i sám don Cafasso v první chvíli nad tím kroutil hlavou. Ale znal Dona Boska a věděl, že co se nepodaří jiným, jemu se vždycky podaří. A tak i tento program začal dostávat konkrétní podobu.

Ještě jeden podnik zaměstnával Don Boskovu mysl. Najednou se mu nabízely dvě možnosti rozšířit dílo mimo Turín. Šlo o přijetí dvou kolejí, a to v Cavouru a v Giavenu. Obě instituce byly ctihodné, ale upadlé. Kolej v Cavouru byla obecní, již zavřená, ale obec ji nechtěla znovu otevřít a zmodernizovat. Potřebovali někoho, kdo by se díla ujal. V Giavenu byl malý seminář. Měl starobylou tradici a jeho gymnazijní třídy vydaly od dob tridentského koncilu mnoho kněžských povolání. Nyní byl v naprostém útlumu: Sedm profesorů na téměř dvacet žáků, vedení jen formální, výchova žádná, scházely i finanční prostředky na mzdy profesorů. O velikou budovu projevovala zájem obec. Chtěla v ní umístit obecnou školu i gymnazijní třídy pro internisty a externisty. Ovšem to nebylo dobře možné, vždyť budova patřila církvi. Rektor turínského kněžského semináře a zároveň generální provikář arcidiecéze prosil Dona Boska, aby pomohl. Kdyby aspoň mohl dát k dispozici jednoho kněze a jednoho klerika asistenta! Rozvinula se tedy diskuse mezi Oratoři, turínskou kurií a oběma obcemi. Uvidíme ještě, s jakým výsledkem.

písmenka a cifry. Páni chtěli sešity, ptali nepodrobně na zásady vyučování, zda má Reano učitelství diplom, jakých trestů užívá atd. Velice se divili, že jediný přípustný trest je nedat poukaz na chléb k vyzvednutí v blízkém pekařství tomu, kdo se špatně chová nebo se nechce učit.

Potom se odebrali do prvního poschodí do prefektury dona Alasonattiho. Chtěli všechny účetní knihy, pokladní deník, osobní záznamy chovanců, prostě zajímalo je všechno. Don Alasonatti jim všechno poctivě předložil, ale moc se v tom nevyznali. Hlavně je zajímaly platy. Dověděli se, že externích chlapců má Oratoř 700, interních 300, z toho je 40 úplných sirotků a 127 polosirotků, část jich studuje, část se učí řemeslu. Celý plat odvádí jenom 17 chlapců a 2 klerici, ostatní jsou nemajetní a platí někteří deset, jiní dvanáct lir měsíčně. Někdo jen přispívá naturáliemi, jako trochou rýže, prosa, kaštanů, vína. Město Turín dává ročně příspěvek 300 lir, Řád svatého Mořice a Lazara 500 lir a arcibiskupství 1 000 lir. Ostatní se všechno shání po dobrodincích. Chtěli také vědět, kteří jsou ti dobrodinci, ale don Alasonatti řekl, že nechtějí být jmenováni. Nejvíce byli překvapeni, že Oratoř nemá žádnou pokladnu. Nechtěli věřit jeho tvrzení, že je zbytečná, protože ústav žije jen za cenu stálých malých či velkých dluhů. Oni ovšem věděli víc a rovnou mu to řekli: „Vy jste zakuklený jezuita. Peníze vám přicházejí od papeže a od sesazených panovníků. Ti mají všechn zájem na tom, aby měli v Turíně základnu pro výchovu budoucích vojáků. Však se v Turíně u jezuitů našla pokladna a v ní množství peněz. Tak nedělejte hlouposti a ukažte nám pokladnu po dobrém.“ Potom s ním začali strkat sem tam a vyhrožovat mu. Don Alasonatti nebyl žádným silákem a jak s ním strkali, najednou se poroučel – omdlel. Tu teprve trochu

zkrotli a začali chladněji uvažovat. Zvedli ho a posadili do pohovky.

Co Don Bosco? Don Bosco se toho rána vydal na cestu za dvojím účelem. Měl co vyřizovat na notářství ohledně koupě stavení Filippiových a potom měl slíbenou podporu, přijde-li na oběd k markýzům Fassatiovým. První věc vyřídil, ale potom upadl do takového divného rozpoložení, že ztratil směr a místo aby šel dál, začal se vracet. Vzpamatoval se až u nemocnice Cottolenga. Chvilí rozvažoval, zda se nemá vrátit, ale potom šel raději domů.

Přišel v pravý čas. Jak se objevil u brány, již k němu letěli Duina, Martano a Mellica a křičeli: „Už jsou zase tady, teď jsou u dona Alasonattiho!“ Obyvatelé Oratoře byli opět celí pryč. Cagliero měl jít do hudební školy, ale stráže ho nepustily. Rozkřiklo se to již po okolí. V Cottolengu se na rozkaz představeného tisíc obyvatel domu začalo modlit na jeho úmysl. Don Bosco vstoupil do prefektury právě ve chvíli, když ti tři posazovali dona Alasonattiho do pohovky.

Don Bosco hned přistoupil k pacientovi, vzal ho za ruku a volal ho jménem. Ubohý kněz začal cosi vnímat a jen zaúpěl: „Don Bosco, vim patior...“ „Já vím,“ řekl mu světec, „regnum coelorum vim patitur – království nebeské trpí násilí. Nic si z toho nedělejte!“

Perkvizitoři se začali omlouvat, ale Don Bosco byl přísný a pověděl jim, co si myslí. Takto jednat se starým knězem! Oni zase, že prý konají svou povinnost, mají provést prohlídku, jde hlavně o peníze, jinak, že ho mají zatknout. „To můžete, pánové,“ řekl on, „Jen mi prosím nechte minutku času, abych dal požehnaní svým synům a můžeme jít. Peníze marně hledáte, my žijeme z Boží Prozřetelnosti.“ Don Alasonatti začal znovu omdlávat. Tu jim Don Bosco pověděl klidně, ale jasně. Páni zneužívají své moci. Chtějí být soudci, ale počínají si jako kati. Ať si nemyslí, že se to nikdo nedoví. Přejdou do dějin s velikou hanbou. Kdepak je ústava. Kde je zákon o nedotknutelnosti příbytku pokojných občanů. Ať si nemyslí, že to tak nechá, to tedy ne! Bude si stěžovat na jejich počínání u ministrů a třeba i u krále. Rytíř Gatti začal být po těchto jasných slovech pokorný a omlouval se. Prý přišli pokojně a chtějí tak zase odejít. Podobně mluvili i Malusardi a Petitti. Tím tento incident skončil. Don Bosco si ještě dovolil poznámku, že přítomnost stráží kolem domu nenasvědčuje jejich pokojným úmyslům, ale budiž, je jim k službám!

Rozhovor s nimi se protáhl asi na půl hodiny. Co chtěli, to jim vysvětlil. Také se ptali, co říká anexi římských provincií k Piemontu. Řekl jim: „Jako občan jsem ochoten hájit svou vlast i svou krví, ale jako křesťan musím říci, že s tím nesouhlasím.“ Tak to odposlouchal klerik Ghivarello, který byl v blízkém pokoji.

Gatti měl nyní veliký zájem hlavně o školu. Nezbylo než jej uspokojit. Zatím don Alasonatti v přítomnosti Dona Boska pookřál a byl ochoten provázet pány. Vcházeli do tříd s duchem středověkých inkvizitorů a rozhodnutí za každou cenu polapit chlapce ve slově. V 1. třídě gymnázia, kterou měl na starosti klerik Durando, trápili chlapce otázkami, jaká vláda je lepší, zdali absolutní monarchie, nebo konstituční. Chlapcům bylo zle a klerikovi také. Ale vyšli z toho celkem dobře, protože jeden duchaplně řekl panu inspektorovi na rovinu, že nejlepší je ta vláda, kde vládnou dobří

lidé. Samozřejmě pan Gatti měl zájem vědět, zda má klerik učitelský diplom. Když řekl, že nemá, hned si to poznamenal. 4. a 5. třídu měl klerik Francesia. Tam pan Gatti ukázal, jakým je odborníkem v dějinách starověku a vzal si na mušku zavraždění diktátora Julia Césara Juniem Brutem. Chtěl vědět, co si o tom chlapci myslí, zda Junius udělal dobře, nebo ne. Potom stočil řeč na přítomnost a ptal se, co oni na tohle. Když je panovník špatný, zda je dovoleno zbavit se ho atentátem. A již byl v tom. Logika pracovala na plné obrátky. Papež je dobrý, o tom není sporu. Ti, co mu křivdí, dobří nejsou, o tom není sporu. Tak co teď? Je dovoleno je odstranit? Don Alasonatti musel protestovat proti takové záludnosti. Řekl, že jestli pan inspektor bude takto pokračovat, zakáže chlapcům odpovídat. Ovšem chlapci sami již dobře postřehli, kam se míří a dávali mu takové odpovědi, že je nemohl v ničem přistihnout. Ve 3. třídě učil klerik Turchi. Tam proběhlo všechno hladce a bez zvláštních momentů. Zato v 2. třídě to bylo opravdové natahování na skřípeck. Byla to třída klerika Pattivy. Tam pan Gatti něco přece našel. Učitel totiž nadiktoval chlapcům do sešitu za úkol kousek dopisu papeže Pia IX., který byl uveřejněn v Katolickém čtení. Chlapci měli latinské věty přeložit do italštiny. Pan inspektor se vždycky zabýval dějinami, ale latině a řečtině mnoho nerozuměl. To ale stačilo, aby zvedl protest, že se dávají studentům překládat dopisy papeže. To přece nepatří do školy a nemá to úřední schválení. Klerik se bránil, že šlo o docela obyčejný týdenní úkol, že zrovna neměl nic jiného po ruce, ale bezmála to vypadalo na tragédii. V tom zvonilo na oběd.

Polední přestávky využili inkvizitoři k důkladné prohlídce zařízení Oratoře. Byli v jídelně chlapců, ptali se jich, zda nemají hlad a také ochutnali polévku a chléb. V kuchyni lezli kuchaři do hrnců a do zásob a chtěli vidět skladiště. To již Don Bosco vystrídal dona Alasonattiho a měl velikou radost, když se ve skladišti při prohlídce mihla myš. Bylo hned o čem mluvit. Také ložnice prohledali. Protřepali tam lůžkoviny a slavníky chlapců, ale corpus delicti nikde. „Jen jestli nám nevychytali všechny blechy,“ smáli se později chlapci. Ovšem tehdy jim zrovna moc do smíchu nebylo.

Když skončila polední přestávka a chlapci odcházeli do studoven a dílen, sekundáni klerika Pettivy museli jednotlivě do předsíně prefektury k soukromému rozhovoru s panem inspektorem. Ten byl tak sprostě vtíravý, že se jich vyptával, ke komu chodí ke zpovědi, jaké tam dostávají rady, zda je Svatý otec skutečně svatý a podobně. Ani tento systém však nezabral. Kluci byli sice vykulení, cítili, že se číhá na každé jejich slovo, ale již také jeden druhého povzbuzovali, a proto raději nemluvili nebo dávali vyhýbavé odpovědi, takže ani tam neměl pan Gatti valný úspěch.

Po sedmi hodinách marné práce sbalili páni inkvizitoři několik zabavených sešitů, že prý si je ještě prostudují doma. K tomu sebrali jednomu chlapci Životopis Dominika Savia. Don Bosco jim přidal Pravidla pro chovance Oratoře a ještě jim na cestu udělal výklad o poslání a organizaci Oratoře, aby měli autentický výklad a nebyli odkázáni na dohady. Potom přišel klerik Durando a žádal, aby mu byly vráceny sešity, že je chlapci potřebují, aby se mohli připravit na nastávající závěrečné zkoušky. Sešity mu byly vráceny a tím skončila i druhá, hanebná domovní prohlídka.

45 Don Bosco se brání

Dva dny před druhou domovní prohlídkou dne 7. června Don Bosco svolal všechny salesiány, členy své kongregace a četli spolu stanovy. Potom jim oznámil, že pošlou společně žádost panu arcibiskupovi Lyonu, aby je potvrdil ze své arcipastýřské moci. Dne 11. června byla další schůzka, na které byla všemi dvaceti šesti členy kongregace podepsána slušná petice. Je pamětihodné, co o tom píše ve své kronice bohoslovec Dominik Ruffino, jeden z podepsaných:

„Dne 11. června jsme podepsali pravidla kongregace svatého Františka Saleského, abychom je poslali panu arcibiskupovi. Slavně jsme se mezi sebou zavázali, že v případě, kdybychom nemohli z důvodu smutných časů dělat sliby, tak každý z nás, ať se nachází kdekoliv, i kdyby všichni naši společníci byli rozptýleni, kdyby zůstali již jen dva nebo jen jeden, i ten bude ještě pracovat pro tuto Zbožnou společnost a zachovávat její pravidla.“

Don Bosco dal první příklad svaté houževnatosti, jak se hájí kongregace a celé dílo. Vždyť nebezpečí nebylo ani zdaleka oddáleno. Několik dní po druhé prohlídce byly volány na policejní ředitelství různé osoby, které byly v minulosti zaměstnány v Oratoři nebo to byli bývalí Don Boskovi žáci a učni, nyní porůznu zaměstnaní ve městě. Všem jim policejní ředitel kladl stejné otázky: jaká je politika Dona Boska, jestli mu Pius IX. posílá peníze na nábor vojáků pro papežský stát, kde Don Bosco bere peníze, kdo jsou jeho dobrodinci. Bohudíků, nikdo nemohl říci proti Donu Boskovi nic hanlivého a ani neřekl. Všichni souhlasně vypovídali, že se Don Bosco o politiku nestará ani o zbraně ani o válku. Stará se jen a jen o budoucnost opuštěných chlapců, jak by z nich udělal slušné lidi.

Nejvíce se proslavil nějaký Dominik Goffi. Bylo mu asi 40 let, byl mrzákem na nohy a několik let dělal v Oratoři vrátného. Nohy neměl v pořádku, ale jazyk ano. Pověděl jim zdouha a ze široka všechno, čeho byl svědkem, a to s takovým lidovým humorem a přiléhavostí, že se i sami přítomní policisté a pan ředitel smáli. Nakonec je vyzval, aby se i oni stali Don Boskovými dobrodinci, že tím jen mohou získat. Všem vyslychaným bylo uloženo přísné mlčení, ale to se ví, že ti nemlčeli a brzy toho byl plný Turín. Mnozí kritizovali to, co se stalo a mezi nimi byl i Urban Rattazzi, bývalý

46 Smrt Dona Cafassa a jeho pohřeb

V měsíci červu 1860 ztratila církev v Turíně velikého věrného syna – svatého Josefa Cafassa. Byl již znechucen světem a toužil po nebi. Tyto dva city ho provázely až do hrobu.

V pondělí 11. června přinesl posel z Konviktu Donu Boskovi zprávu, že se kolem jedenácté don Cafasso, unavený zpovídáním, začal cítit zle a musel si jít lehnout. Zápal plic a krvácení do žaludku. Již delší dobu byl indisponován. Těžce prožíval rány, které dopadaly na církev. Byla pozavírána hromada kněží a řeholníků. Kardinál Baluffi z Imoly a biskupové z Carpi, z Ferrary, z Faenzy byli také ve vězení. Dne 9. června převezli do Turína biskupa z Piacenze. Na ministerstvu mu udělali kázání o evangeliu a potom mu uložili domácí vězení u školských bratří. To proto všechno, že nechtěli zpívat určitá Te Deum, jak to chtěl stát. Také zbožní laici podstupovali své křížové cesty, aby nezůstali za kněžími. Policejní prohlídky v Oratoři a u něho samého naplnily dona Cafassa hnusem. Již nechtěl žít a jeho srdce udržovala při životě jen touha po nebi.

ministr vnitra. Pozval si Dona Boska k sobě. Ten mu musel všechno detailně vypovědět a hrozně se rozčiloval, což je to nyní na ministerstvu za lidi, když takto jednají. Jelikož byl poslancem sněmovny, nabízel se Donu Boskovi, že v parlamentě provede interpelaci ministra Farini a tak celou věc pořádně rozmázne. Don Bosco nechtěl. Byl by tím nic nedokázal. Rozhodl se pro mírnější cestu.

S datem 12. června napsal panu ministrovi vnitra dopis, ve kterém mu vypisuje, co a jak se stalo. Jasně podtrhl, že se nikdy nemíchal do politiky, ovšem také vždy dělal to, co musí dělat každý poctivý kněz. Nikdo z jeho poddaných nedopisuje do žádných novin a on sám vždy zachovával všechno, co byl podle zákona povinen. Co se týče škol, může jen říci, že se vždy snažil, aby byly na patřičné úrovni. Dokonce volal ke zkouškám odborníky jako byl rytíř Barriero, inspektor Nigra, Aporti a jiní. Uvedl, že úřední místa mu dosud přála a dostal od nich ne jeden dar buď v penězích nebo v podobě školních knih. Jak vidno z přiložené kopie ministra Lanzy, dostalo se školám Oratoře i veřejné pochvaly z nejvyšších míst, dokonce v samotném parlamentě. Je pravda, že Casatiho zákon žádá, aby učitelé měli k vyučovací diplom s právem veřejnosti, ale zákon má vejít v platnost plně ve školním roce 1860–1861. On již se stará, aby se ve stanovené lhůtě jeho učitelé vyrovnali se zákonem.

K podpisu připojil ještě přehled o faktickém stavu Oratoře s přesnými čísly a všechno odeslal v naději, že se ministr Farini umoudří. Trochu se umoudřil, ale jen opravdu málo. Poslal mu dne 13. června pozvánku k osobnímu rozhovoru buď na 5. hodinu večer toho dne, nebo na dopoledne dalšího dne. Ale když Don Bosco přišel na ministerstvo, hned vycítil z ledových tváří úředníků, že něco není v pořádku. Nebylo. Bylo mu řečeno, že pan ministr má nějaké neodkladné záležitosti a že ho nemůže přijmout. Vrátil se tedy domů a z toho, jak se snažil být humorný a řečný, ti, kdo ho znali, vycítili, že jen zahání chmury z myslí. Popravdě řečeno musel se připravovat na nejhorší.

Přesto – a to je velmi zajímavé – tentýž ministr Farini mu dne 20. června doporučil přijetí hochy Quaranta, potom 26. a 29. června pod čísly 1823 a 1874 další hochy: Guglielmetta a Collereta a konečně ještě čtvrtého: nějakého Paroncinioho.

Don Bosco ho nyní navštěvoval každý den a byl mu k dispozici. V Oratoři se za něj stále konaly modlitby jako za největšího dobrodince. Nebylo dobré u něho dlouho vysedávat, proto mohly být návštěvy jen zběžné. Světec byl nejrady sám. Byl přesvědčen, že se s lidmi namluvil již dost a že nyní musí mluvit jen s Bohem. Nechtěl ani, aby u něho byl ošetřovatel. Rušilo ho to v modlitbě.

V pátek 22. června požádal don Cafasso o udělení svátostného pomazání a chtěl, aby při tom byli jeho konviktoři. Bylo jich jen asi dvacet, ostatní odjeli po zkouškách domů. Toho večera žádal Don Bosco umírajícího, aby dal jemu i jeho dílu požehnání. Don Cafasso rád vyhověl. Don Bosco byl velmi smutný a doma se rozhovořil o svém dobrém duchovním otci a velkém milovníku Panny Marie. V sobotu prý vůbec nejedl, to k její cti. Ten den prý mu Panna Maria neodepřela žádnou prosbu.

Nadešel 23. červen. Byla sobota. Nemocný si přál, aby se ve vedlejší kapliče sloužila mše svatá a přijal ještě svatou

eucharistii. Kolem deváté vstoupil do agonie. Kolem desáté, zatímco okolostojící se modlili liturgické modlitby za umírající, viditelně se vznesl nad lůžko, roztáhl paže, jako by se chtěl někoho chopit, oči mu zářily, potom zase klesl na lůžko. Zahledl se na obraz umírajícího svatého Josefa, svého patrona a zemřel. Don Bosco dostal vzkaz, že don Cafasso umírá, ale přišel, když tento právě vydechl. Poklekl vedle mrtvého a dal se do pláče.

Po smrti bylo světcovo tělo vloženo do ořechové rakve a jeho světnička proměněna v kapli, kam neustále proudily zástupy lidí. Dotýkali se ho svými devocionáliemi, někteří šli v úctě k němu tak daleko, že si odstříhávali kousky jeho taláru a neušetřili ani jeho vlasy. Všichni chtěli mít nějakou relikvii. Tak hluboké bylo u všech přesvědčení, že zemřel světec. Večer 24. června byla rakev přenesena do kostela svatého Františka a na přání lidu znovu otevřena. Druhý den 25. června byl pohřeb. V pohřebním průvodu šlo asi 200 kněží a nepřehledný zástup věřících. Pohřben byl na hřbitově. V den pohřbu byla úředně otevřena závěť zesnulého. Osobní jmění odkazoval svým příbuzným. Co zdědil po doktoru Gualovi, to odkázal Cottolengově nemocnici. Nechal odkaz také Donu Boskovi a hlavně prohlásil, že mu promíjí všechny dluhy, které má on vůči němu. Tím se stal

47 Pohřební řeč za Dona Cafassa

V neděli 1. července se konala v Oratoři obvyklá slavnost u příležitosti Don Boskova svátku. Chlapci potřebovali vyjádřit svému otci své city a učinili to jako jiná léta, jak nejlépe mohli.

4. července se stala divná věc. Klerik Castellano byl těžce nemocen a tři lékaři, jeden po druhém prohlásili jeho stav za katastrofální. Bydlel ve městě a Don Bosco ho navštívil. Předtím již od 25. dubna několikrát důvěrně prohlásil: „Dvě věci jsou rozhodnuty, zkáza obou Sicílií a odchod klerika Castellana do nebe.“ Přesto nyní, když ho vyzpovídal, dal mu požeňání a najednou řekl: „Jestli ho Dominik Savio uzdraví, bude to důkaz jeho svatosti.“ A hle, téhož dne přestaly horečky a klerik přišel za několik dní do Oratoře. Co Don Boskova předpověď? Jak ještě uvidíme, i ta se uskutečnila.

Na 10. července byla stanovena zádušní slavnost za dona Cafassa. Kostel byl celý v černém a před vchodem bylo smuteční oznámení: Zastav se chodče a čti o bolestné události. Zemřel vzor kněžského života – výborný učitel kněží – otec chudých – rádce bezradných – utěšitel nemocných – potěcha umírajících – podporovatel uvězněných – záchrana odsouzených k smrti – přítel všech – velký dobrodinec lidstva – kněz JOSEF CAFASSO. Zemřel ve věku pouhých 49 let dne 23. června 1860. Ale potěšme se – odešel do nebe a bude tam naším ochráncem.

Zpívanou zádušní mši svatou měl Dr. Borel. Don Bosco přečetl podle zvyku pohřební nekrolog, stručný životopis zesnulého. Tento nekrolog potom dal vytisknout a rozdával jej známým a přátelům. Můžeme říci, že tak Don Bosco

48 Chladné tváře mocných

Pisánský arcibiskup odjížděl z Turína celkem rozradostněný, ale málo radosti měl Don Bosco. V normálních dobách by šel na ministerstvo dohovorit se, ale toto nebyly normální doby. Mezi ním a vrchností stála bariéra. Bylo to celkem pochopitelné. Kolem Oratoře se nyní roztočila na

Don Bosco jediným majitelem domu Pinardi, který byl základem jeho Oratoře.

Večer Don Bosco hovořil k chlapcům o svaté smrti dona Cafassa a zmínil se, jak docela jiná je smrt Božích nepřátel. Uvedl, co se stalo v ty dny. V Prato přišel do kavárny zuřivý revolucionář. Vytáhl dvě pistole a řekl: „Tou jednou zabiji papeže, tou druhou katedrálního faráře.“ Aby dokumentoval svou odhodlanost k činu, udeřil rukojetí jedné pistole do stolu, ale vyšla rána a kulka zabila jeho samého.

Program červnových slavností byl toho roku pozměněn. 29. června se slavil svátek svatého Aloise a pouť svatého Jana Křtitele byla přeložena na následující neděli. Dne 30. června byl Don Bosco v kostele svatého Františka přítomen mši svaté za dona Cafassa, zvané in septima – v sedmý den. Za nového zpovědníka si vybral doktora Golzia a zpovídal se u něho pravidelně každý týden, jak to předpisoval církevní zákon. Také tento muž byl s ním spjat upřímným přátelstvím jako předtím don Cafasso. Novým rektorem Konviktu se stal kanovník Galletti, muž velice pokorný a zbožný, který se zřekl kanonikátu a uchýlil se do Cottolenga, aby tam sloužil mrzáčkům. V nové funkci i on nadále nechával Donu Boskovi volnou světničku, kam by se mohl uchýlovat se svými literárními starostmi, jak to bylo za dona Cafassa.

zahájil proces, který později vedl ke kanonizaci tohoto svatého kněze.

Nyní Don Bosco narychlo připravoval Katolické čtení na srpen, září a říjen. Na srpen to bylo jeho pokračování „Pontifikát papeže svatého Sixta II. a slavné činy mučedníka svatého Vavřince“. Druhá knížka nesla titul „Vzorná chudá dívka Růženka Pedemontová, která zemřela v pouhých 20 letech v Janově 30. ledna 1860“. Napsal ji Don Boskův velký přítel, převor Frassinetti z Janova. Třetí knížka byla nazvána „Nebe otevřené pomocí dobré svaté zpovědi“. Ke každému námětu Don Bosco přidal různé maličkosti, jednak aby bylo dosaženo počtu slíbených stran, jednak aby vyhověl touze svého srdce dát lidu co nejlepší duchovní vedení v těch bouřlivých dobách.

V ty dny byl propuštěn z vězení kardinál Corsi a směl se vrátit do své Pisy. Jak slíbil, přišel do Oratoře a měl tam pro chlapce mši svatou za asistence četných kněží. Zaplatil chlapcům třešně. Každý dostal pořádný kornout. Potom se pan kardinál posadil na trůn, který mu chlapci přistrojili pod portikátem a vyslechl si báseň kleriků Francesia a Bongiovanniho a také adresu, kterou přečetl jáhen Rua a ve které bylo mnoho hřejivých slov pro jeho osobu i pro osobu milovaného papeže. Rua prosil, aby pan kardinál vyřídil Svatému otci, jak ho mají turínští chlapci rádi a jak se za něj modlí. S velikým svoláním slávy Piu IX. a jemu skončila slavnost. Pan kardinál nasedl do připraveného kočáru a žehnaje odjížděl do Útulku Barolové. Tam nebylo žádné vítání, jen svátostné požeňání a potom s ním šla paní poděkovat do kostela Panny Marie Těšitelky.

plně obrátky špinavá propaganda sektářů a bylo zjevné, že je všechno řízené ústředně. Tolik novin a časopisů špinilo Oratoř a vykřikovalo, že musí být zavřena! Sekt se bál každý, i ministři. Propaganda přinášela ovoce: lid byl štván proti kněžím. Jednou šel Don Bosco s Garinem po Savojském

náměstí, když tu mu dva řekli: „Tyhle kněze by patřilo všechny pověsit!“ Don Bosco odpověděl: „Ano, kdyby měli vaše zásluhy!“ Byly noviny a časopisy, které se stavěly štvání na odpor, ale přesila byla veliká. Psát dopisy na ministerstvo nemělo smysl, bylo třeba se domluvit s nimi osobně. Don Bosco přece psal – asi třikrát, ale marně.

Co tedy? Šel tam několikrát, ale vždycky ho odbyli, že nemají čas. Stále jen termíny odsunovali z poledne na odpoledne, z odpoledne na další ráno, atd. Bylo to trapné. Tu se Don Bosco rozhodl vyžádat si audienci u generálního tajemníka ministerstva, rytíře Silvia Spaventy. Bylo to stejné. Stále jen samé „Počkejte. Teď zrovna nemám čas.“ Konečně dostal pozvánku na 14. července na jedenáctou hodinu dopoledne. Don Bosco šel a vzal si s sebou klerika Cagliera. Ale historie se opakovala. Přednost dostávali další a další a Don Bosco seděl stále v předsíni v koutě a ne a ne se dočkat. Uvaděči po sobě jen pomrčkávali. Kdo by si toho všiml, tomu by bylo jasné, že ani tentokrát nedojde k setkání. Ale Don Bosco se rozhodl pro přesilovou hru. Seděl a seděl a občas zdvořile upozornil uvaděče, že již čeká tolik a tolik hodin, aby ho přece jen pan sekretář pustil dovnitř. Zatím Cagliera přišel vystřídat don Savio, aby se šel najíst.

Šedem hodin trvalo čekání, když již i pánům začala docházet trpělivost. Začínalo to být hodně trapné. Konečně vystrčil hlavu ze dveří sám Spaventy, ale jen tak. Don Bosco hned vstal a šel k němu. On hned, cože prý stále má, vždyť vidí, co lidé přichází a jsou to samé státní záležitosti, které nesnášejí odklad! Don Bosco začal hlasitě: „Já mám 500 chlapců na krku a nezbyvá mi nic jiného než vám je předat, abyste je živil sám!“ „Kde jsou?“ „Přece v mém domě.“

49 Na ministerstvu

Druhý den 15. července dostal Don Bosco od hraběte Borromea, ministra osobního tajemníka, pozvánku, aby přišel zítra v 11 hodin na ministerstvo. Don Bosco ve večerním slovíčku prosil, aby se všichni modlili na jeho úmysl, aby pokud možno šli k svatému přijímání a potom, dokud se nevrátí, aby se střídali před svatostánkem. Všichni ho vzorně uposlechli.

16. července byl svátek Panny Marie Karmelské. Don Bosco svěřil všechno Panně Marii. Šel s naprostou důvěrou. Jednou řekl monsignorovi Caglierovi: „Kdykoliv mám před sebou nějaké dobré dílo, nezřeknu se ho, ať jsou překážky jakkoliv veliké. Třeba mám jít k lidem, o kterých vím, že to jsou nepřátelé. Prostě jdu. Pomodlím se předtím Zdrávas Maria a potom děj se co děj. To již nezávisí ode mne, ale od Pána Boha.

S Donem Boskem šli dva klerici: Francesia a Anfossi. Ministr přišel krátce před jedenáctou. Podal knězi ruku, zdvořile pozdravil a vyzval ho, aby šel dál. Zavedl ho do kanceláře, kde již seděli jeho sekretáři, každý u své práce. Posadil ho a začal:

„Tak vy jste abbé Bosco. My dva jsme se již jednou viděli ve Strese u abbého Rosminiho. Je mi ctí, že vás mohu opět vidět. Víím, že pracujete pro chudou mládež a to je dílo na výsost lidumilné a sociální. Řekněte mi, prosím, co si ode mne přejete.“ „Přeji si, abyste mi vysvětlil důvody, proč jsem byl dvakrát podroben policejní prohlídce.“ „To vám mohu říci a řeknu vám to se stejnou otevřeností, jakou očekávám od vás. Všechno bylo v pořádku, dokud jste se věnoval jen svému poslání. Ovšem v poslední době jste se dal na

„Kdo je vydržuje?“ „Láska dobrodinců.“ „Stát na ně neplatí?“ „Ne, ani líru, aspoň nic pevného.“ Poněvadž přítomní hned zbystřili sluch a začali se o rozhovor zajímat, bylo to sekretáři nepříjemné a byl by nejraději zavřel dveře. Ale Don Bosco mu najednou šeptem řekl: „Račte mě přijmout, jinak toho budete do večera a do zítřka litovat.“ Pán se zarazil a náhle změnil tón. Jako na obrátku byl najednou ochoten Dona Boska přijmout, a ten šel. Don Savio se nestačil divit. Dveře se zavřely a toho dne již Spaventa nikoho nepřijal. Omluvil se přítomným a ti se rozešli.

Don Bosco potom řekl důvěrně svým, jak to bylo. Stěžoval si, že mu vláda nařizuje domovní prohlídky a vůbec, že ho pronásleduje. Co to má znamenat? Spaventa na to, že je přece jasné, že Don Bosco sleduje určitou nepřátelskou politiku, má své názory, musí tedy chápat. Don Bosco naproti tomu, že nic takového zde není. Mluvílo se o styku s jezuitou. Pán chtěl, aby to Don Bosco uznal. Říkal, že stačí odhalit všechna tajemství a bude pokoj. On zase, že přece nemůže lhát a říkat, co není pravda. Tak se chvíli dohadovali a protože pán byl přece jen menší než ministr, Don Bosco ho prosil, aby mu tedy vyjednal audienci u pana ministra. Spaventa odešel k ministrovi a vrátil se po půl hodině. Prý zítra dá pan ministr vědět, kdy ho bude moci přijmout.

Don Bosco se vrátil do Oratoře k osmé večer. Ten den neobědval. Než šel spát, ještě prohlížel poštu a hle: další tři žádosti o přijetí. Doporučené ministerstvem vnitra a podepsané rytířem Salinem v zastoupení ministra. Jednací číslo 2091, 2039 a 2044. Don Bosco však již věděl, že ho to neochrání. Zde může poskytnout ochranu jen Pán Bůh.

politiku a chápete, že musíme být na stráži.“ „To jsem chtěl vědět,“ řekl Don Bosco, „ale musím prohlásit, že jsem se vždy úzkostlivě držel stranou od každé politiky. Rád bych věděl konkrétní věci.“ „Píšete do Armonie články, které jsou jasně z vašeho pera. Ve vašem domě se konají reakcionářské schůzky a vy vedete korespondenci s nepřáteli státu. To nemůže být vládním místům lhostejné.“ Don Bosco popřel, že by psal do Armonie. Nepíše do žádného časopisu ani není na žádný časopis abonován. Ministr naléhal, že to není pravda a Don Bosco zase, že jsou to všechno lživé informace. Farina se začal cítit dotčen. Snad prý si Don Bosco nemyslí, že jeho spolupracovníci lžou a donášejí mu neověřené zprávy. Don Bosco na to, že nemá v úmyslu nikoho osobně napadat, ale musí se proti takovým nesprávným informacím ohradit.

Hovor se stával z minuty na minutu bouřlivější, ale Don Bosco stál na svém a houževnatě odmítal obvinění. Farini nečekal takový odpor a začal hrozit: „Pane abbé, doufám, že víte, že mluvíte s ministrem a musíte mluvit slušně. Což vám není jasné, že by stačilo slovo a šel byste do vězení?“ „To můžete, pane ministře, ale nebojím se toho.“ Toto ministra doslova šokovalo. Volal na sekretáře: „Romeo, Romeo, slyšíte, co Don Bosco říká?“ „Ano,“ pokračoval Don Bosco, „nebojím se, protože víím s kým mám čest. Ostatně mým soudcem je Bůh a ten ví, že mluvím pravdu. Co říkají lidé, toho se nebojím. Ostatně tolik o vás víím, že jste čestný člověk a nedal byte uvěznit poctivého občana jen proto, že se dovolává spravedlnosti. Dvacet let pracuji v tomto městě ve prospěch opuštěné mládeže a nevěřím, že byste se mně

takto odvděčil.“ „A co kdybych to přece udělal?“ „Nevěřím, že by Farini byl schopen takové zbabělosti. A kdyby přece, dovedl bych se bránit.“ „Jak to?“ „Užil bych stejné zbraně, jaké užíváte vy.“ „Můžete to upřesnit?“ „Vy jste psal Dějiny státu a tam jste neváhal, cokoli jste považoval za špatné, označit za takové. Já jsem také psal Dějiny Itálie a stačilo by mi přidat k nim kapitulu o tom, co se událo mezi námi.“ „To by bylo...?“ „Mohl bych vylíčit dopodrobna, jak se konala v mém domě policejní prohlídka, nařízená ministrem Farinim.“ „To neuděláte.“ „To závisí ode mne a ne od vás.“ „Přece když vás nechám zavřít...“ „Doufám, že byste byl tak kavalírský a nechal mi v cele papír, pero a inkoust.“ Sekretáři hleděli jeden na druhého a ani ministrově nebylo dobře. Don Bosco dodal: „A kdyby se i stalo, že bych nemohl psát, psali by místo mne druzí.“ „Vy byste měl odvahu zhanobit ministra tohoto státu?“ „Kdo nechce být hanoben, musí se čestně chovat. Ostatně psát pravdu je mé právo, zaručené v tomto státě ústavou.“

Farini se začal uklidňovat a přecházet na samotnou věc. Ptal se Dona Boska, může-li čestně prohlásit, že věci, pro které mu byla udělána prohlídka, neexistují. „Neexistují a neexistovaly. Pokud jde o mé styky s arcibiskupem Franconim a s papežem Piem IX., korespondoval jsem s nimi vždy jako podřízený se svými církevními nadřízenými a o věcech církevních. To mi nemůžete mít za zlé. Politického tam nebylo nic.“ „Ale my máme dopisy...“ přešel znovu do útoku Farini. „Nic nemáte,“ řekl Don Bosco. „A máte-li, buďte tak čestní a ukažte mi je.“ Nastalo mlčení, které Don Bosco přerušil tím, že začal mluvit o tom, jak jeho chlapci trpí, je mezi nimi řada chlapců, které mu doporučil sám ministr k přijetí. Jak je jejich domov dále špiněn v novinách a označován za hnízdo reakce. Potom dojat řekl, že se opravdu třese o osud těchto dětí, které ztratí domov jen proto, že někdo má zájem jim ho vzít.

V tom vstoupil hrabě Kamil Cavour, ministerský předseda a zároveň ministr zahraničí, pravý dirigent piemontské politiky. Smál se a mnul si ruce. „Copak, copak?“ ptal se, jako by nic nevěděl. Potom řekl: „Dejte svatý pokoj chudáku Donu Boskovi a ať se rozejdeme v přátelství. Já měl vždycky Dona Boska rád a mám ho doposud.“ A dělal, jako by si chtěl nechat vyložit oč jde. Don Bosco vycítil, že jeho příchodem se celá záležitost dostala do příznivějších kolejí a jal se mu vyprávět, co a jak se stalo. Cavour poslouchal,

50 Don Bosco a nepřítel

Rozhovor Dona Boska s ministrem Farinim není vymyšlen. On sám jej zapsal a pisatel Životopisných pamětí jej dále upravil a doplnil o výpovědi svědků. My jsme jej zredukovali na hlavní věci. Viděli jsme, že si Don Bosco počínal nebojácně, ba chvílemi mluvil i tvrdě pravdu do očí. Jinak však nechoval nenávisť vůči svým pronásledovatelům a v duchu jim odpouštěl. Věděl, že jeho zastáncem je Bůh a to mu stačilo. Ani my nemáme v úmyslu zveličovat fakta. Samy dějiny ukázaly, kdo byl v těch věcech velkým a kdo malým. Pěkně to vystihl don Ruffino v poznámce k vyprávěným událostem:

„Don Bosco trpěl, aniž ho pronásledování unavilo. Jeho odvaha byla spíše jedinečná než vzácná. Tak se dovedl postavit před každou autoritu i velikou. Jeho odpovědi byly otevřené. Apeloval na rozum, prosil, vyčítal a dokonce hrozil, když to považoval za nutné. Byl vždy pevný, ale také

ale potom řekl: „Uklidněte se, Done Bosco. Na ty věci se musíte dívat střízlivě. My dva můžeme být dále přáteli, ale je faktem, že poslední dobou jste upadl do určitých léček. Byl jste zapleten vinou druhých do politiky a to má své následky. Řekněme si to upřímně: vy jste s papežem, my jsme proti papeži, jaký musí být závěr? Jen jediný: jste proti vládě. Z toho se nedostanete.“ „Ale dostanu, milý pane hrabě,“ řekl on. „Jestliže je pravda, že já jsem s papežem a vy proti papeži, z toho neplyne, že já jsem proti vládě, ale že vláda je proti mně. Ale nechme toho. Prostě pokud jde o náboženskou otázku, jsem a budu s papežem, a to až do smrti. To je povinnost každého dobrého katolíka, i toho nejlepšího občana.“ Farini poznamenal: „Chcete snad říci, že máte stejné názory jako my?“ „To ne, ale ani je nemusím mít. Jsme přece v demokratickém státě a neřeknete, že všichni zde musí mít stejný názor. To by byla přece tyranie, kdyby stát nutil člověka, aby měl stejné myšlenky jako mají ti, kdo stát vedou.“

Ještě se dále takto bavili. Přešlo se na Kristovo „Dávejte císaři, co je císařovo a Bohu, co je Božího.“ Nakonec dostala diskuse přátelštější tón a Don Bosco mohl položit ministerskému předsedovi otázku na tělo: „Po tom, co se zde řeklo, můžete, pane hrabě, odpovědně prohlásit Dona Boska za nepřítele státu?“ „To rozhodně ne,“ řekl Cavour a tím byla diskuse jaksi skončena. Potom už jen oba páni nabádali Dona Boska k největší opatrnosti. Říkali, že v tak pohnutých dobách i komár může někdy vypadat jako velbloud. Don Bosco zase ujišťoval, že nemá žádných nepřátelských úmyslů. Potom si podali ruce a rozešli se. Don Bosco se vrátil domů trochu uklidněn. Přece jen v ústním rozhovoru mohl obhájit své, i když ne docela. Politika je již taková. Při sebekrásnější teorii se v praxi vždycky hledají cesty, jak odklidit každého, kdo nesouhlasí.

Domů přišel Don Bosco ve dvě hodiny odpoledne. Druhý den přišel dopis od notáře, ve kterém stálo: „Dne 16. července 1860 notářským aktem odstoupili paní Lucie, rozená Gannová, provdaná Filippová a její děti Kajetán a Rita Donu Boskovi pozemek 1×10×14 s domem, dvorem, kůlnami, zahradou a loukou za cenu 65 000 lir.“ Datum se podivuhodně shodovalo s datem jednání na ministerstvu vnitra. Tak mu Pán Bůh osladil život za to, co pro něj vytrpěl. Když to Don Bosco oznamoval chlapcům, zvolal: „Jak dobrá je Panna Maria!“

klidný. Někdy byl vážný i když zároveň laskavý. Nikdy neurážel, často se usmíval. Jeho hlas zůstával stále v rovnováze.“ Tímto postojem odzbrojoval a vždycky obhájíl zájem svého díla. Lidé se tomu divili. Říkali o něm, že je mazaný, že by z něho mohl být dobrý ministr. Svatí jsou všichni mazaní.“

Pronásledování nepřišlo proto, aby uškodilo. Brzy se ukázalo, že je Bůh zužitkoval k prospěchu Oratoře. Vždyť přes všechny nesnáze rostla a mohutněla. Počet chlapců stoupal na 500, potom na 600, 700, ano dostoupil dokonce 1 000. Don Boskovo dílo začínalo být jakýmsi chlapeckým městem. Pronásledování učinilo Oratoř známou po celé Itálii. Poslanci, starostové, kdejaký potentát věděl, kam se má obrátit, když se mu doporučovali chudí chlapci a hledali ústav, kde by zadarmo nebo skoro zadarmo vystudovali nebo se naučili řemeslu. Sám Farini již zase 18. července poslal novou žádost o přijetí. Měla jednacím číslem 2155 a týkala

se Pavla Bertina. Don Bosco si dával nyní ještě více pozor, aby jeho dílo bylo zcela stranou politického boje.

Farini byl muž železné pěsti a srdce měl z křemene. V té době takového potřebovali. On chladnokrevně podepsal ortel smrti nad Oratoři, aniž se snažil zjistit, jak se věci skutečně mají. Ale patrně to byl dekret poslední toho druhu. Nějaký čas nato šla jeho politická dráha rychle dolů. Ještě odešel na jih, kde vypukávaly vzpoury proti nové vládě. V Neapoli byl čímsi jako místokrálem, ale již tehdy začal jevit známky duševní choroby. V prosinci 1862 byl jmenován ministerským předsedou, ale již v lednu začal propadat panickému strachu. Stával se směšným a nesnesitelným zároveň. Stále se mu zdálo, že celá Evropa je proti Itálii a mluvil nesmysly. V březnu přišel ke králi Viktoru Emanuelovi, namířil na něho pistoli a dal mu ultimátum: buď jít na pomoc Polsku, nebo zemřít. Král dělal, jako by mu chtěl vyhovět, ale potom ho dal odzbrojit. Chudák křičel: „Francie, ta je aspoň hrdinská, její vojska táhnou celou Evropou!“ Poručil si přistavit zvláštní vagon, že pojedje do Paříže k císaři Napoleonovi, ale zatím ho odvezli do kláštera v Novalesa u Susy, přeměněného na blázinec. Později ho převezli zpět do Turína a byl zavřen ve zvláštním oddělení v paláci Cristina. Stále jen říkal, že je ve Varšavě. Nakonec byl v blázinci v Quarto, kde zemřel 1. srpna 1866 všemi opuštěn. Mluvilo se o něm, že byl pomatený, že se válel ve vlastních výkalech a dával si je do úst. Chudák!

51 Prázdninové události

V červenci se začaly před Donem Boskem a jeho kongregací rýsovat důležité události. Začaly přicházet nabídky, aby se jeho dílo rozběhlo za hranice turínské diecéze. Tak přišel v červenci do Oratoře farář z Mirabella v diecézi casalské a prosil, aby Don Bosco otevřel ústav v jeho farnosti. Z Mirabella byl klerik Provera, člen kongregace. Ten samozřejmě žádost pana faráře mocně podporoval.

Don Bosco nebyl v té době zcela zdrav. Udělal se mu na krku bolestivý vřed, který ho zle trápil. Mirabellský farář don Coppo mu řekl: „Done Bosco, vy jste uzdravil tolik lidí, proč nepoprosíte Pannu Marii, aby uzdravila i vás?“ Světec odpověděl: „I kdybych věděl, že by stačil jen jediný Zdravas, neudělal bych to. Nechejme Pána Boha, ať si s námi dělá, co chce.“

S tímto neduhem se vydal do Lanca na duchovní cvičení. Bylo ho tam více zapotřebí, protože don Cafasso zemřel a bylo třeba ho zastoupit. Provázeli ho klerici Boggero, Durando a Francesia. Stala se tam milá epizodka.

Na duchovních cvičeních byl mladý šlechtic, kterého Don Bosco dobře znal. Byl lehkomyšlný až až a vydal se tam, aby uspokojil matku, která mu slíbila zaplatit dluhy, půjde-li na duchovní cvičení. Seděl tam při jedné funkci zrovna vedle Dona Boska, který měl v té době otevřený vřed. Nevydržel klečet a v jedné chvíli omdlel. Ten mladík přiskočil, pomohl ho odnést z kostela a byl přitom tak dojat, že zůstal u Dona Boska až do jeho probuzení v pokoji. Don Bosco ho uviděl a co ho nenapadlo! Vzal milého mládence pěkně za vousy a s úsměvem mu řekl: „Tak, a nyní jste v mé moci a nepustím vás. Co mám s vámi udělat?“ Ten pochopil a otcovské gesto kvitoval s takovou opravdovostí, že se rozhodl vyzpovídat se a změnit život.

Z Lanca napsal Don Bosco několik dopisů svým klerikům a chlapcům. Byly to odpovědi na jejich dopisy.

Nebyli o mnoho šťastnější i ti, kdo ho popichovali proti Oratoři a vykonávali jeho rozkazy. Dva z těch nejhorlivějších odešli do Boloně jako pověřenci veřejné bezpečnosti a velice se tam vyznamenávali horlivostí. Oba byli jednou, když k půlnoci vycházeli z policejního ředitelství, zastřeleni neznámými pachateli. Třetího, jak píše don Turchi, zabil jeho podřízený o několik let později v Raveně.

Don Bosco se nikdy neradoval z neštěstí nepřátel, třebaže v nich viděl prst Boží a výstrahu pro ty, kdo pronásledují Boží dílo. Monsignor Cagliero napsal: „K nepřátelům svého díla nechoval zášť a nikdy o nich nemluvil špatně. Pamatuji se, že občas někdo z nás vzkypěl jako ti synové Zebedeovi a chtěl na ně svolat oheň z nebe. Boží služebník nám říkal s úsměvem na tváři: „Jste ještě chlupci. Ono je lepší vše nechat na Pánu Bohu. On to dopouští, ale dovede jejich úmysly zmást. Raději se modleme a ničeho se nebojme.“ Když se potom hovořilo o tom, jaké tresty stihly pronásledovatele Oratoře, říkal: „Ať je jim Pán Bůh milostiv!“ Když byl tupen, třeba od Gazzetty del Popolo, nikdy nedovolil, aby se jim odpovídalo nebo nadávalo. Říkal: „Všechno přejde, mějme trpělivost. Oni se rozezlili na Dona Boska, ale máme kvůli tomu chtít, aby se zatratili na věky? Nebojují proti mně, ale proti Bohu. On sám zmaří jejich plány!“ Tak svědčili všichni, kdo ho znali.

Pozornost zasluhuje dopis psaný Ruovi, který se připravoval na kněžské svěcení. Zněl takto:

„Napsal jsi mi francouzský dopis. Dobře jsi udělal. Poslyš tedy a dej pozor na mou řeč. Čeká tě mnohé utrpení, ale spolu s ním ti dá náš Pán také mnoho radostí. Buď příkladným v dobrých skutcích. Vytrvale si vyžaduj dobré rady. Co je dobrého v Božích očích, to vytrvale dělej. Bojuj proti ďáblu, doufej v Boha a já, pokud něco znamenám, budu celý tvůj. Milost našeho Pána Ježíše Krista buď s námi vždycky! Buď zdrav! V Lancu u svatého Ignáce 27. července 1860.

Kněz Jan Bosco.

Rua byl v těch dnech na duchovních cvičeních u lazaretů v Turíně. Pobyt u nich mu platil kanovník Vogliotti. Také mu zaplatil taxu, která se musela dávat za státní dovolení, aby směl použít papežské dispense. Panu kanovníkovi šlo o to, aby si Dona Boska předcházel ve věci Giavena.

Don Bosco ještě nebyl rozhodnut vzít na sebe závazek, že dá do pořádku malý seminář. Tam skončil školní rok skoro nulou a představení dali žákům najevo, že kdoví jestli se vůbec bude po prázdninách pokračovat. Monsignor Fransoni měl z toho velkou bolest, ale sám nemohl nic udělat. Všechno nechával na generálním vikáři. Ten zase tlačil Dona Boska. Don Bosco byl ochoten, ale potřeboval mít jistotu, že tam budou podmínky pro práci. Giavenská obecní rada zatím podala kurii návrh smlouvy, který byl nevyhovující a ukazoval, že obec míní církev jednoduše vyřadit. Skutečně se jednalo za zády. Současně obec žádala ministerstvo školství a ministerstvo milosti a spravedlnosti, aby jí byla budova semináře dána k dispozici z moci státní. Don Bosco byl ochoten jít s Vogliottim do Giavena a skutečně tam jel, ale obec nechtěla slevit ze svých požadavků a tak Don Bosco přerušil jednání. Protože předtím kvůli Giavenu přerušil také jednání s obcí Cavour, měl nyní obě cesty zataraseny.

V neděli 29. července měl jáhen Michal Rua svůj velký den. V soukromé kapli barona Bianca di Barbania v Casselle byl od monsignora Balmy vysvěcen na kněze. Asistovali mu klerici Durando a Anfossi. Druhý den 30. července don Rua poprvé v Oratoři celebroul a večer měl večerní slovíčko místo Dona Boska. Jinak zatím nic zvláštního, leda hodně lásky kolem něho.

Tehdy ještě patřilo k projevům úcty ke knězi líbání rukou. Bylo to všeobecné. U příležitosti don Ruovy primice se mezi kleriky vyvolala otázka o líbání jakožto projevu přízně vůbec.

52 Primice dona Ruy

V neděli 5. srpna byl svátek Panny Marie Sněžné a ten den měl don Rua, za asistence Dona Boska, slavnou primici. Všichni přítomní studenti a řemeslníci byli u svatého přijímání a přišli i externí oratoriáni vzdát hold novoknězi. Hold lásky. Při akademii bylo předneseno nebo recitováno ve verších 27 osobních příspěvků. Z nich byla nejvíce ceněna báseň klerika Francesia – samé petrarkovské verše.

Zajímavá byla próza klerika Vaschettiho, z níž vyjímáme tato slova: „Ty jsi příklad kněží, učitel kleriků ve ctnosti i vědě, rádce studentů, vůdce řemeslníků, útěcha nemocných, posila zarmoucených a radost všech. Zkrátka, jsi všemi milován a ctěn, protože máš v sobě srdce druhého Dona Boska. Již nyní tě uznáváme za jeho důstojného nástupce.“

Jiný básník končil verše takto: „Verso i fanciulli porti tanto amore, che tu trastulli anche un deforme e losco – perciò t'avrà (preveggo) successore il buon Don Bosco – Máš k dětem takovou lásku, že si dovedeš hrát i s deformovaným a potměšilým. Proto (jak předvídám), dobrý Don Bosco tě bude mít svým nástupcem.“ Na konci akademie novokněz promluvil velmi srdečně. Nazýval všechny svými bratry, děkoval jim, prosil je o modlitbu a o odpuštění, jestli někoho pro jeho dobro musel pokárat. Slíbil jim nehynoucí lásku a žádal všechny, aby ho beze všeho napomenuli, kdyby se jim zdálo, že neplní, co slíbil. Nakonec povolal slávu svému i jejich společnému otci Donu Boskovi.

K tomu je třeba dodat, že don Rua již tehdy měl ve svých rukou značnou část odpovědnosti za všechny oratoře a že všem byla známa ryze jeho charakteru. V něm byly ty nejlepší kvality provázeny tou nejhlubší pokorou. Don Bosco si vážil jeho praktického ducha, který si dovedl pomoci z každé nesnáze, a proto mu nechával volnou ruku. Věděl, že bude přitom poslušný. Pro tyto jeho ctnosti řekl mnohokrát: „Kdyby don Michal chtěl dělat zázraky, dělal by je.“

Na primici byli přítomni manželé Fassatiivi. Don Bosco využil příležitosti a odevzdal jim slavnostně jmenování za patrony kaple Panny Marie v kostele svatého Františka Saleského. Oni se postarali o výzdobu kaple a nyní jim byla kaple svěřena i s určitými právy a výsadami v mezích, daných církevním právem a eventuálními pozdějšími církevními předpisy. Markýz Fassati určil hned značný obnos jako věno pro tuto kapli.

Večer toho slavného dne Don Bosco vyprávěl shromážděné komunitě nový sen.

Zdálo se mu, že všichni chlapci Oratoře se nacházejí v jakémsi obrovském amfiteátru. Seděli za čtrnácti stoly. Byly dlouhé a tvořily tři pásy nad sebou. První stoly stály na zemi a poslední byly kdesi vysoko, takže se téměř ztrácely. Na stolech na zemi byl chléb jako vojenský komisařek: tvrdý a nechutný, špinavý a plesnivý. Chlapci, kteří z něho jedli,

chtěli, aby Don Bosco sám řekl, kdy je vhodné dát někomu najevo přízeň políbením na tvář. Don Bosco řekl, že je to samozřejmé u otce a matky nebo u někoho, ke komu máme takový vztah. Je dovoleno políbit druhého, když to žádá zvláštní situace, například odstranění nenávisti, ovšem jen vůči osobě stejného pohlaví. Také je dovoleno políbit přítele, kterého jsme již moc dlouho neviděli. Jinak ve výchovných zařízeních je třeba dávat pozor, jako nepokládat na druhé ruce, nelíbat se, nebrat se za ruku, leda když se s někým loučíme na dlouhou dobu nebo ho po dlouhé době vidíme.

byli smutní. Připadali Donu Boskovi jako prasátka u koryta. Pobízeli je, aby to nejedli, ale oni říkali, že musí jíst takový chléb, jaký si zasloužili. To byli chlapci ve smrtelném hříchu.

Potom to šlo výš a výš. Stoly byly krásnější a ozdobnější, ubrusy skvělejší a pokrmy chutnější. Také byly rozdíly v oblečení chlapců. Ti v nejvrchnějším pásu byli nevinní. Don Bosco nedovedl vypovědět jejich krásu a to, co měli před sebou.

Když dovyprávěl, řekl Don Bosco chlapcům, aby si o snu mysleli, co chtějí, ale je ochoten každému říci, kde ho viděl. Mohou se ho na to druhý den zeptat. Skutečně. Druhý den Don Bosco soukromě chlapcům, kteří to chtěli, říkal, kde ho viděl a v jakém stavu viděl jeho duši. Někdo se ho ptal, jestli se mohlo přecházet od jednoho stolu ke druhému. Říkal, že ano, ale s tou výjimkou, že kdo přestal být nevinným, již se tam nemohl vrátit.

15. srpna odjížděl Don Bosco do Strambina. Provázeli ho Josef Reano, který zapsal dialogy, jež Don Bosco vedl ve vlaku. Nejdříve přisedl do kupé nějaký obchodník. Ten velebil kněze a mimo jiné se pochvalně vyslovoval i o valdském Domově pro mládež a o Donu Boskovi. Řekl, že tam se musí někdy podívat. Don Bosco se neprozradil. Dotyčný vysedl v Montanaro. Potom zase přisedl jiný, pravý opak. Nazval kněze neúčinnými lidmi, kteří jen hlídají své peníze, ale nedrží se evangelia. Don Bosco mu přerhl řeč otázkou: „Promiňte, to byste chtěl, aby žádní kněží nebyli?“ On na to: „To zrovna ne, nějaké náboženství musí být.“ A již to šlo ráz na ráz: „Kolik by jich mělo být?“ „Stačila by polovička.“ „Ale jak na to?“ „Oddělit dobré od špatných, špatné poslat pracovat.“ „Znáte nějakého kněze?“ „Znám.“ „Kolik asi?“ „Asi padesát.“ „Kolik je z nich špatných?“ „Padesát procent.“ „Mohli byste mi říci jejich jména?“ „Jistě.“ Tu Don Bosco vytáhl pohotově notes a: „Mohli byste mi jejich jména nadiktovat? Já se postarám, aby přestali dělat kněze.“ Dotyčný začal koktat a po nějaké chvíli řekl: „Nechme toho, mluvmě o něčem jiném.“

Ve Strambinu měl Don Bosco kázání o Nanebevzaté Panně Marii a druhý den o svatém Rochovi, který tam měl kapli. Prioři (tak se říkalo těm, kteří měli nad slavností patronát a platili výdaje) se ho ptali, kolik jsou dlužní za kázání. Don Bosco řekl, že nic. Zůstalo při tom, ale potom musel jít nejdříve k jednomu z nich na pohoštění, potom k druhému a nakonec ještě ke třetímu. Tak to chtěla tradice. Všude všeho hojnost, nejvíce na třetím místě. Don Bosco tam s apoštolskou upřímností řekl: „Tak jsem vám prominul taxu za kázání, ale nyní toho lituji. Vidím, že nejste chudí, kdežto moji chlapci chudí jsou a já je těžce živím. Neudělal jsem dobře, že jsem si nic nevzal.“ Byl z toho smích, ale dali mu, co mu patřilo.

30. srpna bylo u svatého Františka Assiského slavné rekviem za dona Cafassa. Celebroval kanovník Anglesio a bylo přítomno na 300 kněží. Hudbu dirigoval sám maestro Rossi. Don Bosco četl po mši svaté slavnostní řeč, ve které nastínil život a zásluhy zesnulého. Armonia druhý den slibovala čtenářům, že Don Boskova promluva vyjde tiskem. Don Bosco nezapomínal na milovaného učitele. To všichni věděli a považovali ho za jeho věrnou kopii.

V Ruffinově kronice čteme, že Don Bosco 12. dubna 1860 veřejně řekl: „V lednu jsem vám říkal, abyste počkali na březen. Nyní vám říkám, abyste počkali na srpen, co nám přinese.“

19. srpna to začalo. Garibaldi, když ovládl Sicílii, se nyní se svými 17 000 dobrovolníky přeplavil přes messinskou úžinu a vylodil se v Neapolsku. Země se vzbouřila proti králi Ferdinandovi a přestože měl bourbonský generál 30 000 vojáků, prakticky vydal zemi bez boje. Byla to očividná zrada. Král utekl 6. září do Gaety a Garibaldi vstoupil do Neapole. Byl uvítán jako osvoboditel. Hned na to vnikla první skupina dobrovolníků do papežského státu.

Papež měl k dispozici jen 13 000 vojáků, většinou Francouzů a Belgičanů, pod vedením generála Lamoriciéra. Ti byli ochotni být se, ale přišla další zrada. Francouzský císař Napoleon III., který navenek prohlašoval, že chce, aby byla práva papeže respektována, potají se paktoval s Turínem. V Chambéry se sešel s ministrem Farinim a na jeho žádost, aby dovolil obsadit z papežského státu marky a Umbrii, řekl potouchle: „Dělejte rychle, jen Říma se nedotýkejte.“ Současně sliboval papeži pomoc a říkal, že se postaví i vojensky proti piemontskému království a jeho invazi.

53 Starost s Giavenem a kongregací

Po přerušení jednání s giavenskou radnicí byla v Turíně na ordinariátě obava, aby obec nezačala vyjednávat s nějakou jinou institucí o vedení škol. Zatím nic takového neměli, ale co kdyby? Provikář Vogliotti a kanovník Arduino, který byl v Giavenu farářem, zaútočili znovu na Dona Boska, aby přece jen přijal. Don Bosco byl opět ochoten, ale žádal, aby směl mít volné ruce, aby mu ani kurie nediktovala podmínky. Vogliotti mu tedy řekl, že jediná podmínka, pod kterou mu svěří malý seminář bude, aby se věc podařila. To Dona Boska přimělo, aby riziko přijal. Dokonce, že se zaručuje, že k začátku školního roku nastoupí nejméně 100 nových chlapců. „To není možné, to nedokážete,“ řekli oni. Ale Don Bosco věděl své. Hlavní bylo, že měl volné ruce a že mu nikdo nebude předpisovat, co má dělat. Hned se také pustil do díla.

Nejraději by byl poslal do Giavena jako vedoucího dona Alasonattiho, ale to nebylo možné bez vážné újmy valdockého díla. Poprosil tedy dona Grassina, vicevikáře z Cavallermaggiore, který s ním žil šest měsíců v Oratoři a znal jeho výchovnou metodu. Arcidiecézní provikář nic nenařídil a zařídil, aby byl dosavadní rektor malého semináře jmenován kanovníkem v Chieri a tedy aby se z Giavena odstěhoval. Když se to don Grassina dověděl, přiběhl do Oratoře a prosil Dona Boska, aby od toho ustoupil, ale když mu tento všechno vysvětlil a ujistil ho, že mu dá i personál a všechnu další pomoc, přijal. Nyní šlo o to, koho tam ještě poslat, aby byl dobrý začátek a zároveň aby neutrpěla Oratoř. Mohlo jít jen o kleriky a z nich se nejeden těšil, že tam

Lamoriciére se se svým vojskem spoléhal na Napoleony sliby, ale brzy vystřízlivěl. Fanti a Caldini vnikli do církevního státu z Toskánska s 33 000 muži a z jihu zaútočilo 20 000 dobrovolníků. Papežští se skvěle bránili, ale podlehli přesile. Napoleon najednou změnil taktiku. Prohlásil, že chce být nezúčastněným. Tak se stalo, že byly marky a Umbrie připojeny k Itálii. Samozřejmě se tam hned aplikovaly dekrety piemontské vlády. Kněží a biskupové se měli „popětí“, zavíraly se kláštery, atd. Všude stejný, osvědčený postup.

Don Bosco si v ty dny musel dávat pozor. Přicházeli lidé a ptali se, co mají dělat, jsou-li branci povinni narukovat proti papeži, nebylo-li by lepší odmítnout a podobně. Jedni mohli mít dobré úmysly, jiní však mohli být provokatéři. Don Bosco nikomu nic neříkal, jen monotónně odpovídal: „Já myslím, že by si měl každý především udělat dobrou svatou zповěď.“

V těchto zmatcích byl přiveden do Turína kardinál De Angelis, arcibiskup z Ferma. Byl internován u lazaristů jako předtím kardinál Corsi. Zatím piemontské vojsko pospíchalo na pomoc Garibaldimu, který nedokázal zcela zničit bourbonské vojsko a ocitl se v nebezpečí. Ferdinandovi stoupenci však nevydrželi soustředěný nápor revolučních vojsk. Částečně se rozutekli, částečně se probili do Gaety na papežské území, kam se utekl i jejich král. Ferdinand II. byl horce zklamán Ruskem a Rakouskem, které dosud považoval za své spojence, ale kteří pro něj nehnují ani prstem. Škoda, že se nám nedochovalo více o tom, co Don Bosco říkal o budoucnosti Rakouska. V Ruffinově kronice totiž čteme ke dni 19. září:

Don Bosco měl sen: „Hle, velké vítězství půjde v patách udatnosti Rakouska, ale potom se slávou padne i trůn.“

půjde. Don Bosco však zatím nerozhodl nic, jen přemýšlel a plánoval.

Více než na Giavenu mu záleželo na růstu a konsolidaci mladé kongregace. 6. září opět shromáždil své salesiány a měl k nim řeč, z které vyjímáme některé věty: Kdyby naše kongregace a její pravidla neměly sloužit k větší cti a slávě Boží, potom ať všechno raději zkrachuje. Don Bosco se zlobit nebude. Ať se nezavádějí žádné novoty. Nesnažme se vylepšovat, ale držme se prostě toho, co je dobré. Někdo by chtěl například zavést ještě družinu Neposkvrněného Srdce Panny Marie. Mně se tento spolek líbí, ale máme družinu svatého Aloise a ta prožívá krizi. Uškodili bychom jí. Ještě připojuji jednu poznámku. Když představený někoho napomeneme, neberme to, jako by si nás méně vážil. Každý může chybit a k tomu upozornění přichází od přítele, který nás má rád. Také nebudme choulostiví a citliví. Může se stát, že si nás představený nevšimne. To ale neznamená, že o nás nestojí nebo má něco proti nám. Může být prostě jen zamýšlen, nezaregistroval nás. U nás je to tak. Když nás představený neupozorňuje, je to znamení, že je všechno v pořádku. My nemáme ve zvyku čekat, až toho bude víc. Raději to řekneme hned. Dále bych rád, aby se naše konference konaly pokud možno na mariánské svátky. Konečně vám musím oznámit, že byl revizí našich pravidel pověřen pan Durando, lazarista.

Jak vidět, začala se záležitost stanov hýbat. Podle církevního zákona bylo třeba, aby se k založení kongregace nejdříve vyjádřil místní ordinář. Ten zase takovou věc nedělal

sám, nýbrž pověřoval studiem stanov odborníky v otázkách řeholního života. Teprve potom, až měla kongregace diecézní uznání, mohla se ucházet o širší uznání papežské. Ale i v Římě bylo třeba postupovat podle zákona. Nejdříve se musela věci zabývat posvátná kongregace pro řeholníky a teprve potom se mohlo čekat papežské schválení. Již jsme viděli, že Don Bosco poslal stanovy do Lyonu panu arcibiskupovi. Ten ho nyní uvědomoval o zřízení komise.

Bohužel pan Durando nepochopil Don Boskova ducha a viděl všechno očima starých řeholníků, takže jeho poznámky nedopadly pro Dona Boska příznivě. V jeho relaci se říká, že salesiánská kongregace snad bude moci být schválena církví, ale nikdy nebude schválena státem. Podle stanov může tato kongregace vlastnit domy, atd., ale když nebude mít státní schválení, jak bude moci vlastnit? Bude všechno na jméno Dona Boska? Jestliže ano, bude to v pořádku z církevního hlediska? Jak to bude s dědictvím? Podle stanov se představený volí na 12 let. Bude se každých dvanáct let jmění kongregace přepisovat na jinou osobu? Mezi činnosti kongregace se počítá i formace duchovních povolání. To je přece záležitost diecéze a ne řeholníků. Zde bude muset být nějaká smlouva mezi kongregací a ordinářem. O tom se ve stanovách nic neříká, ani se nemluví o tom, jak bude tato formace vypadat. Ve stanovách se předpokládá, že povolání ke kněžskému stavu budou vychovávaní společně s jinými chlapci, i zanedbanými. Jak bude taková výchova budoucích kněží vypadat? Přece budoucí kněží musí mít zvláštní výchovný režim a musí být vychovávaní odděleně od jiné mládeže! Jak to bude s předepsaným věnem? Každý kandidát kněžství musí být ekonomicky zaopatřen buď vlastním jměním, nebo z titulu chudoby na konto diecéze. V případě, že bude Don Bosco vychovávat kněze z chudých chlapců a ti potom odejdou do diecéze, kdo bude ručit, že se nestanou přítěží pro diecézní ekonomiku? Nestanou se břemenem biskupů a třeba i pohoršením pro lid? Ve stanovách se nemluví o noviciátě jako o zvláštní formální době ve zvláštním domě. Konečně, kde se mluví o úřadech, schází jasné obrysy kompetence jednotlivých představených.

Patrně kněz Maria Durando si dobře neuvědomoval změněnou dobu a nic nevěděl o tom, že Don Bosco již o věci vedl diskuse s ministrem Rattazzim a s papežem Piem IX. Nebyl to projev nepřítelů z jeho strany, ale nevědomosti, která byla v té době něčím obecným. Znamenalo to, že Don Bosco bude muset mít hodně trpělivosti a pomalu probouvat nové zásady snad mnoho let. Zatím neměl v rukou jiný argument než kvalitu díla, které budoval. Teprve dobré výsledky budou muset vydat svědectví o jakosti jeho systému. V té chvíli i v samém Římě ztrácel vzácné příznivce. V říjnu dostal dopis od kardinála Gaude, kterému světil k prostudování své stanovy a který byl v dobrém vztahu k papeži. Psal mu, že onemocněl a lékaři mu prozatím zakazují každou práci. Kardinál se táže Dona Boska, je-li ochoten počkat, až bude zase schopen, nebo má práci předat někomu jinému. Byl to poslední kardinálovův dopis. Dne 14. prosince 1860 zemřel.

Giaveno poskytlo Donu Boskovi, můžeme říci, hlučný důkaz dobroty jeho systému. Dne 25. září odjel z oratoře do Giavena klerik Vaschetti jako prefekt malého semináře a pravá ruka ředitele Grassina. Měl to zprvu velice těžké. Velký dům zel prázdnotou. Nic v něm nebylo a z chovanců zůstal jediný. Žádný obraz, žádný nábytek, v kuchyni ani jeden hrnec. Kaplička malinká, nevyhovující. Vaschetti se

hned druhý den vrátil do Turína a šel se domluvit s kanovníkem Vogliottim. Ten mu dal 300 lir a dalších 400 mu dal generální vikář Fissore. Don Bosco ho povzbudil k vytrvalosti a slíbil mu, že dodá ostatní. Skutečně Oratoř zásobila nyní malý seminář z vlastních prostředků tím nejnужnějším pro ložnice, studovny, školu, sklep. Také topení se muselo obstarat. Touto hospodářskou akcí byl pověřen rytíř Bedřich Oreglia di Santo Stefano. Tento pán, známý po celém Turíně pro své nadání, podnikavost a apoštolskou horlivost se seznámil s Donem Boskem na duchovních cvičeních u svatého Ignáce a byl tak ovlivněn jeho slovy, že se rozhodl stát se řeholníkem. Nejdříve se uchýlil k rosminiánům do Strézy, ale potom se rozhodl pro valdockou Oratoř. Přišel tedy do Turína a Don Bosco mu hned naložil práci: Giaveno.

Ekonomická stránka nebyla nejhlavnější. Důležitější bylo naplnit dům chlapci. Nejdříve rozeslala propagační leták všem farním úřadům sama turínská kurie, ale výsledek se rovnal nule. Don Bosco to čekal a teprve potom zasáhl sám. Měl přece tolik přihlášek do svého Domova, že nebyl s to všem vyhovět. Navrhl tedy žadatelům, aby šli do Giavena. Zprvu je to zarazilo, ale on všechny rodiče ujišťoval, že bere seminář do svých rukou, že to bude pobočka Valdoka. Mohou se na jeho slova spolehnout. Budou tam jeho lidé. To zapůsobilo a akce se rozběhla. Přitom se snažil, aby do Giavena šli chlapci z rodin, které mohly víc platit. Tím ochuzoval Oratoř, ale na tom mu nesmělo záležet.

Před zahájením školního roku se vydal Don Bosco do Giavena osobně. Měl štěstí, že se právě setkal se starostou, který přicházel do ústavu oznámit, že má od ministerstva dovolení vzít ústav do obecní správy. Hledal rektora Pogolotta a ptal se na něho Dona Boska. Ten se jen usmál a řekl: „Tady jsem nyní rektorem já.“ „Vy, Done Bosco? Což není kolej definitivně uzavřena?“ „Není.“ „Ale vždyť seminář nemá studenty.“ „I vlastně bude je mít. Mnozí nastoupí ještě tento týden.“ Starosta při té zprávě oněměl. Ostatně už si povšiml, že se v domě dělají přípravy a nemohl než to vzít na vědomí.

Přišli další klerici asistenti s úkolem přenést do Giavena ducha Oratoře. Byli to Jan Boggero a Filip Turletti. Don Rocchietti měl do Giavena dojíždět jako spirituál. Tak se Don Bosco ochudil i co se týká personálu, ale hrálo ho vědomí, že slouží církvi. Již začátkem října se scházeli přijatí chlapci. Sám Vaschetti jich přivedl z Turína najednou dvaadvacet. Byli to velice dobří chlapci, kteří však z různých důvodů měli v úmyslu jít do seminářů a studovat na světské kněze, ale byli ochotni zúčastnit se znovuvybudování diecézního malého semináře. V polovici listopadu měl malý seminář 110 chlapců a do konce školního roku jejich počet vzrostl na 150. Tři staří profesori se uvolili dále vyučovat. Don Grassino začal dělat s chutí rektora, klerici byli inteligentní a obklopili ho úctou a láskou. Všude zavládla dobrá kázeň a i píle byla viditelná. Koncem listopadu přijel klerik Cagliero jménem kongregace vykonat inspekci a potom v radě referoval o Giavenu velmi pochvalně. Přijel i generální vikář Fissore, provikář Vogliotti a další kanovníci. Všichni byli překvapeni a chválili Dona Boska pro tento vpravdě husarský kousek. Vogliotti přijel ještě ke konci roku a jenom chválil. Když viděl na dvoře kolotoč a kolovadla, dále různé tělocvičné nářadí, neodpustil si poznámku: „To je celý Don Bosco!“

Don Bosco se bál jen jedné věci: aby vedení malého semináře nepodlehlo tlaku a nepřipustilo nějaké zevní vlivy.

V tom smyslu pověřil Vaschettiho, aby hlídal dona Grassina. Dalo se čekat, že obec bude v tom smyslu vyvíjet tlak. Současně sám tlačil na turínskou kurii, aby dala novému rektorovi slíbené písemné ujištění, že má volnou ruku a není vázán žádnými podmínkami. Dala, ale až za půl roku. Přece jen se báli Dona Boska a Don Bosco zase jich. Giaveno

54 Don Bosco myslí na budoucnost

Přijetím malého semináře v Giavenu prokazoval Don Bosco své arcidiecézi velikou službu. Šlo mu o to, aby neztratila možnost vychovávat si kněze. Byla to služba nezištná. Ale Don Bosco myslel i na jiné diecéze a spřádal plány, jak jim pomoci. Viděl bezradnost jejich vedení a chtěl jim pomoci.

Již jsme se zmínili, že byl u něho farář z Mirabella v diecézi casalské, sousedící s turínskou a že vyjednával o otevření nějakého ústavu v obci. V tom mu byl spojencem klerik Provera z 1. ročníku filosofie, mirabellský rodák a nyní člen vznikající kongregace. Jeho otec měl v Mirabellu slušné hospodářství a k němu patřil domek, který byl kdysi majetkem nějakých řeholníků, ale potom se dostal s dovolením církevní vrchnosti do majetku rodiny. Byl by rád tento domek s pozemkem vrátil církvi a přemýšlel o tom s panem farářem. Don Bosco byl informován a místo se mu zalíbilo. Ovšem znamenalo to stavět ústav z gruntu. Něco takového však nemohl podniknout bez vědomí casalského biskupa Aloise di Calabiana. To tím víc, že si představoval, že by ten jeho ústav mohl být časem malým seminářem pro casalskou diecézi.

Hezké myšlenky se mají proměnit v hezké činy, a tak se Don Bosco rozjel do Casale. Cestou měl to potěšení, že se bavil s nějakým františkánem z kláštera svatého Antonína, který se mimo jiné rozhovořil také o turínských kněžích a vzal si také na mušku Dona Boska. Prý má spolehlivé zprávy, jak hamižný je to kněz. Prý postavil své rodině na venkově hotový palác. Don Bosco ho nechal mluvit a teprve v Casale dotyčný na nádraží spadl z nebe, když viděl, jak jeho společníka casualští kněží vítají a jak mu říkají „Done Bosco“. Šel se mu omluvit a Don Bosco ho napomenul, aby byl podruhé opatrný na slovo. Není dobré roztrušovat po světě nactiutrhačné zprávy o druhých.

V Casale byl vřele uvítán panem biskupem, s kterým se znal již asi deset let. Když mu vyložil svůj plán, ten radostně přikývl. V Casale pobyl několik dní a stalo se také, že měl být na nějakém obědě, kde měli být též nějací páni, ne zrovna zbožní. Kdosi mu řekl, že v takových případech pan biskup upouští od běžného požehnání stolu. Jemu se to nelíbilo a usmyslil si dát přítomným lekci o křesťanské statečnosti. Schválně vstoupil do místnosti, když již byli všichni za stolem a chystali se jíst. Jako by nevěděl, postavil se k svému talíři a začal se modlit před jídlem. Protože byl vedle biskupa, naklonil se k němu a žádal podle obyčeje „Iube domine benedicere – rač požehnat.“ Všichni zůstali nepohnutě sedět a jen pan biskup poznamenal: „To nám ještě scházelo, milý Done Bosco!“ Potom v soukromí mu řekl: „Byla to pro nás užitečná lekce, nezapomeneme na ni.“ Tuto historku zaznamenal ve své kronice Bonetti a přidal k ní poznámku: „Don Bosco říkal chlapcům, aby byli otevření, ale také uctiví a umírnění. Ovšem je někdy třeba dodat si odvahy a basta.“

Don Bosco se vrátil do Mirabella a všechno vypověděl donu Coppovi i panu Proverovi a potom se rozjel do další

nebyl salesiánský ústav. Seminář patřil diecézi a personál byl také diecézní. Jediný prefekt Vaschetti byl členem salesiánské kongregace, ale to nebylo veřejně známo. Toho roku dělal první ročník teologie. Ostatní byli jenom odchovanci Oratoře bez závazku slibů.

diecéze zase s jiným plánem. Byla to diecéze Asti. Zatím byla uprázdněna smrtí monsignora Artika a měla v čele kapitulního vikáře Sossiho. Seminář byl zabrán státní mocí a těch několik studentů filosofie a teologie bylo na dlažbě. Na dlažbě byli také hoši z vyššího gymnázia a pohromadě je drželo jen to, že jim diecéze vydržovala soukromé vyučování. Někteří již toho nechali a bylo nebezpečí, že toho nechají všichni. Náš Don Bosco se nabídl, že by vzal chlapce k sobě do Turína a postaral se jim o potřebné. Nyní přijel dohovřit tuto věc. Plán byl takový: tři astijští bohoslovci byli jeho odchovanci a v té době studovali teologii v metropolitním semináři. Ať jim dají v Asti dovolení, aby se na jeden rok vrátili do Oratoře, aby v nich měli ostatní vůdce a záruku, že zůstanou začleněni do astijské diecéze. Potom se uvidí. Kapitulní vikář souhlasil a skutečně začátkem nového školního roku nastoupila do Oratoře skupina 17 seminaristů i tři klerici. Don Bosco se jim postaral o to, aby mohli studovat a aby měli také potřebnou kněžskou výchovu.

Nebylo to bez problémů. Přece jen tvořili samostatnou skupinu a to jim ztěžovalo splynutí s druhými. Byli mezi nimi i nespokojenci, kteří přenášeli nespokojenost na ostatní. Dokonce si přišli stěžovat k Donu Boskovi, že jsou odstrkováni. Don Bosco měl široké srdce a dovedl je uchlácholit. Časem si zvykli a upřímně si ho zamilovali. Osudy jednotlivců byly různé. Tři přerušili studia pro nemoc, dva klerici zjistili, že nejsou povolání a svlékli kleriku, ostatní měli na konci roku dobré známky a vrátili se do svého znovuotevřeného semináře. Jen dva zůstali v Oratoři, z nichž Josef Fagnano se stal později slavným salesiánským misionářem v Jižní Americe v Argentině a v Ohňové zemi.

Podzimní výlet do Becchi byl jako jiná léta, i když se nějaký čas zdálo, že se nebude konat. Vliv na to měly zprávy z jihu, kde probíhala válka. Ale Don Bosco nechtěl proto kazit chlapcům radost. Cagliari vzpomínal, jak se tehdy dostal do ostrého sporu s jedním bývalým učitelem – knězem. Bylo to v jeho rodišti Castelnovu. Dotyčný mínil, že je všechno v pořádku, jen ať se Itálie sjednotí! Papež prý nemusí být zrovna v Římě, může být třeba v Jeruzalémě nebo jinde. Cagliari dohrály takové úvahy a řekl mu pár ostrých slov. Potom si však uvědomil, že přestřelil a prosil za prominutí. Ten si také uvědomil, že mluvil hloupě, a proto řekl: „Nic ve zlém, ale je vidět, že jsi u Dona Boska. Ten vám všem rozpaluje hlavy pro papeže, že byste se za něho dali i umučit.“

Politické události byly právě pohnuté. Koncem září bylo v Neapoli a na Sicílii lidové hlasování, které dopadlo podle předpokladu. Viktor Emanuel vstoupil 5. října do Neapole a za měsíc do Palerma. Dne 13. února 1861 se po tříměsíčním obležení vzdala i Gaeta a král Ferdinand se uchýlil do Říma k papeži Piu IX. Dne 26. února piemontský parlament za účasti všech poslanců mimo Benátsko a Řím prohlásil Viktora Emanuela králem Itálie. Během března padlo několik dalších jihoitalských pevností a odpor královských

na jihu slábl. Rozbitá bourbonská armáda se uchýlovala do hor a proměňovala se v partyzánské oddíly. Napoleonovi III. již nebylo možno věřit. Měl sice v Římě stále své vojáky, ale papež už mu nevěřil. Zásada nevměšování byla vlastně namířena proti němu. Francie a Anglie takto kryly piemontské akce. Ty si vyžádaly veliké oběti. Do srpna 1861 bylo na jihu zastřeleno 8 968 odpůrců nové vlády a 10 604 byli raněni. Vyhořelo 918 domů, osm vesnic bylo spáleno a na 20 000 lidí se ocitlo ve vězení. V polovině roku 1862 se

bojovalo již jen v horách proti bandám těch, kteří z jakéhokoliv důvodu nechtěli a nebo se nemohli vrátit. Msta slavila všude své triumfy. Zatímco na 12 000 piemontských vojáků hlídalo jih, Francie, Anglie, Holandsko, Švýcarsko, Portugalsko, Belgie, Spojené státy severoamerické, Řecko, Prusko a Turecko uznaly nové italské království. Jako poslední se 6. srpna 1862 připojilo Rusko. Jen Rakousko neuznalo nový stav věcí. Právě strach z Rakouska nutil zatím Napoleona k tomu, aby neodvolával francouzské oddíly z Říma.

55 Podzimní pokojné lovy

Don Bosco byl vytrvalým lovcem nesmrtelných duší a také duchovních povolání. Kudy chodil, všude pátral, kde by mohl někoho učinit lepším a zapráhnout ho do služeb Božího království. I tradiční podzimní výlet do Becchi a širého okolí byl jen velkou příležitostí ke konání dobra.

Někteří hoši odešli do Becchi již dříve. Don Bosco se vydal na cestu 5. října. Vzal si za společníky chlapce: Jaracha, Constance, Cerrutiho a Alberu. Jarach byl žid – konvertita, Cerruti měl jít do druhého roku filosofie a Albera do druhého roku rétoriky. Hoši šli napřed a v Chieri se stavili u kanovníka Calossa na oběd, ale Don Bosco tam přijel povozem až k večeru. Potom byli na večeri u rytíře Gonelly. Tři chlapci šli na nocleh k donu Calosovi a jen Albera zůstal s Donem Boskem. Uložili ho do předsíně Don Boskova pokoje. Albera vzpomínal, jak ráno Don Bosco delikátně zaklepal na dveře a ptal se: „Albero, už jsi vstal?“ „Ano, Done Bosco, už jsem se oblékl,“ zněla odpověď. Teprve potom Don Bosco vstoupil.

Mši svatou sloužil Don Bosco v domácí kapli Gonellů. Napřed pověřil klerika Cerrutiho, aby vedl modlitby. To dělal vždycky, aby hostitelé věděli, jak vychovává chlapce k aktivnímu křesťanství. Dopoledne navštívil kanovníka Cottolenga, bratra zemřelého svatého zakladatele nemocnice Cottolengo v Turíně. S chlapci šel navštívit hrob svého spolužáka Aloise Comolla v chierském kostele svatého Filipa.

Z Chieri šli všichni pěšky a podle plánu jim přišli naproti chlapci z Becchi. S nimi dorazili na kopec a večer přišli ještě ti ostatní z Turína s kapelou.

7. října byla neděle a zase byla celý den tradiční sláva. V pondělí byl Don Bosco na obědě v Castelnovu na faře. Tam se potkal s desetiletým chlapcem Bernardem Aratem. Udělal mu na čele křížek a řekl mu: „Ty budeš jednou knězem.“ Později ten chlapec vstoupil do Oratoře ještě se svým bratránkem a tehdy se ptal Dona Boska, jestli i on bude knězem. Don Bosco se na chlapce zahleděl a řekl: „Nebude knězem, ale i on vykoná mnoho dobrého.“ Skutečně se Bernard stal horlivým farářem a jeho bratránek horlivým katolickým laikem.

Po pouti se zase celý týden chodilo po vesnicích a dělala se propaganda. Kolik chlapců Don Bosco potkal a s kolika se zastavil! Každému měl co říci, každého něčím upoutal. Zažertoval i zasmál se. Jednomu položil otázku a druhému dal pěknou radu. V mnoha případech se zadíval do tváře a prohodil něco, co znělo jako předpověď budoucnosti. Duše chlapců se mu otevíraly a on si tak získával přátele pro tu chvíli i pro budoucnost. Za mládeží k němu přicházeli i dospělí a všichni na chvíli prožívali atmosféru Oratoře. Bylo také mnoho obrácení u malých i velkých.

Spolu s Donem Boskem lovili jeho chlapci. Oni již dobře věděli, že touží po nesmrtelných duších a nadháněli mu je do jeho sítí. Bylo by možné o tom mnoho povědět.

Podzimní výlet mu dával možnost pracovat i pro kongregaci. Vypravoval jeden kněz, že jednoho z těch dní Don Bosco poslal chlapce napřed a jeho pozdržel u sebe. Spolu se ocitli na nějakém kopci a mluvili spolu. Don Bosco řekl, že mnozí chlapci jdou po dobré cestě, ale ne všichni se u něho zdrží. Ten dotyčný – již salesián, se ho zeptal: „Já budu vždycky v kongregaci?“ Don Bosco se hluboce zamyslel a tu on naléhal: „Budu aspoň stále hodný?“ Don Bosco se rozzářil: „To ano, to ano.“

Světce byl velice opatrný ve výběru pro kongregaci. Nyní by nebyl rád vstoupil, ale on respektoval Boží plány. O klericích Duinovi a Becchiovovi řekl, že by z nich byli dobří dominikáni. Nepřijal je do kongregace. Zajímavý byl případ Jeronýma Suttilla. Ten před nějakým časem chtěl mermomocí, aby ho Don Bosco přijal mezi salesiány, ale on odpovídal: „Dovedl by ses podvolit sebezapírání a pokořování, která musí snášet salesián?“ „Zkuste to, vyzkoušejte mě,“ řekl jinoch. Don Bosco s ním o tom již nemluvil. Bylo to právě nyní na podzim, Don Bosco byl jako obyčejně v Buttiglière u hraběnky dobroditelky a byl oběd pro něho i pro chlapce. Suttill byl výborný pianista a předvedl hraběnce pěkné věci. To již měl takové právo, že potom seděl při stole s Donem Boskem. I tentokrát mu to bylo samozřejmé. Přišla hodina oběda a Don Bosco volal na Suttilla: „Ty jsi takový šikovný, potřeboval bych od tebe, abys šel dolů mezi chlapce a dohlédl na ně, aby se chovali způsobně u jídla. Skoč tam!“ Suttill skočil, ale moc rád nebyl. Během oběda chodil sem a tam, potom odešel na dvůr a zase chodil sem a tam a byl smutný. Kluci si toho všimli a nešlo jim to do hlavy. „Co se jen Suttillovi stalo?“ ptali se. Potom přišel Don Bosco podívat se mezi ně a oni mu hned řekli, že Suttillovi něco je. Don Bosco si ho vzal stranou a ptal se ho na důvod smutku. „Je ti něco? Někdo ti něco udělal?“ Hoch chvíli váhal, ale potom z něho vyhrklo: „Mrzí mě, že jste mě poslal pryč od stolu, to je všechno.“ Don Bosco na to: „Ale vždyť jsi mně řekl, abych tě vyzkoušel!“ Suttill zvedl hlavu, chvíli na něho hleděl a potom se dal do smíchu: „Měl jste mi říci, že mě zkoušíte.“ Ale Don Bosco: „Jo, milý brachu, to by potom nebyla zkouška, kdybych ti to řekl předem.“ Suttill odešel z Oratoře. Byl řadu let ve Francii, ale potom se zase vrátil do Oratoře. Zemřel mezi salesiány, ale ne jako salesián.

Ještě jedna historka z té podzimní vycházky. Na zpáteční cestě se Don Bosco chtěl zastavit u jednoho dobrého známého stařečka v Pino Torinese. Byl to dobrý člověk, ale paličák. Něco si řekli s panem farářem, ale on si postavil hlavu. Přestal s ním mluvit a stalo se to trvalým stavem. Don Bosco se to dozvěděl a mrzelo ho to. Využil příležitosti

a zašel k němu. Nebyla to snadná záležitost. Stařík tomu nechtěl rozumět, že se křesťan nesmí na svého faráře zlobit. Don Bosco byl ale chytrý a věděl, jak na to. Vzal muzikanty, vzali staříka, šlo se na ves a najednou se zatočilo k faře. Prý bude dobré udělat panu faráři pod okny dostaveníčko. Šlo

56 Školní rok 1860–1861

Začalo to významným pokrokem v ložnicích. Do té doby to byly ložnice chudých: každé lůžko jiné. Někdo měl postel přivezenou z domova, někdo měl skládačku, někdo jen slavník a listím vycpaný podhlavník, někdo měl ustláno jen na zemi. Podnět ke změně dala nějaká paní Ropolová. Přivedla synka do ústavu, dostala se až do ložnice a potom Donu Boskovi řekla takřka vyčítavě. Don Bosco jí řekl klidně: „To bych musel vyhrát v loterii, abych mohl opatřit 500 železných lůžek s matracemi.“ Ale potom uznal, že rozrůstající se ústav se potřebuje v této věci přece jen vylepšit a objednal v dílně Chiusaniho nové postele. Každý týden jich mělo přijít dvacet. Začalo se od studentů a Boží Prozřetel-nost i bez loterie všechno uhradila.

Don Bosco také přepracoval ústavní prospekt a zveřejnil podmínky k přijetí:

Pro řemeslníky: aby to byli úplní sirotci ve věku od 12 do 18 roků, chudí a opuštění. Pro studenty: aby měli za sebou obecnou školu a chtěli studovat gymnázium, aby měli nadání a potřebné mravní kvality, aby byli ochotni první dva měsíce platit 24 franků. Teprve potom se rozhodne, kdo dostane slevu, a kdo ne. Všeobecné podmínky: Nikdo nesmí mít u sebe peníze, ale odevzdá je prefektovi. Ten bude vydávat peníze podle potřeby. Platí se čtvrtletně předem. Ústav poskytne železné lůžko a podhlavník. Ostatní lůžkoviny a oblečení si každý musí opatřit sám, ledaže by byl docela chudý.

Novinkou bylo také částečné obsazení zakoupeného domu Filippových. Pozemek měl tvar nepravidelného čtverce a byl od Oratoře oddělen zídka. Na jižní straně byla kůlna, na východní stáje a seník, kam se často uchýlovali na noc různí tuláci. Na severní straně téměř souběžně s budovou Oratoře byla poschodová budova, dlouhá 35 metrů, široká 7,5 metru, vysoká 11 metrů. Směrem na jih byla k této budově přistavěna dvě souběžná křídla, vysoká 13 metrů a dlouhá 8 metrů. Byl to tedy celkem velký dům, ale zatím nemohl být celý využit. V přízemí byla prádelna, v prvním poschodí byli ještě nájemníci, jen druhé poschodí bylo volné. Aby se zatím zeď nemusela bourat, dal Don Bosco z budovy Oratoře do domu Filippových zřídit dřevěný přechod a ve volných místnostech byly umístěny ložnice. Kluci nazvali tuto novou část přílehlavým názvem „Sicílie“.

Toto téměř nenadále rozšíření domu bylo považováno všemi obyvateli za veliký dar Boží Prozřetel-nosti, aby se co nejvíce chlapců dostalo do přístavu spásy. Mnozí s oblibou později vzpomínali na různé momenty života, kdy se jim takřka hmatatelně ukázala Boží ruka. Tak čtyřiařacetiletý Jindřich Bonetti z Bergama byl již klerikem, ale pro nedostatek prostředků musel opustit seminář a vydat se do světa. Přišel do Turína, ale tam se v něm oživil touhy stát se knězem. Jednou se modlil u Panny Marie Těšitelky a potom vyšel z kostela. Nohy ho nesly kamsi, kde zazníval veselý křik hrajících si chlapců. Byla to Oratoř. Pomyslel si: „Jak musí být šťastni tito chlapci!“ Dověděl se, že tu Oratoř řídí Don Bosco. Seznámil se s ním a našel, co hledal: cestu ke

to jaksi ráz na ráz. Milý stařík se ani nevzpamatoval a už seděl na faře s Donem Boskem u skleničky vína. Pan farář byl dobrý muž a hned pochopil Don Boskovu strategii. Staříčkovi se omluvil a přátelství bylo obnoveno.

kněžství. Don Bosco ho přijal zadarmo. Hoch se mu odvděčil dobrým chováním a pílí, stal se knězem a salesiánem a do smrti vzpomínal, jak podivně ho vedla Boží Prozřetel-nost k cíli.

Jiný mladík stejného věku z docela jiné provincie vypravoval, jak stále přemýšlel, jak uskutečnit své duchovní povolání, aby to bylo to pravé. Jednou ve svátek se na ten úmysl v kostele modlil před oltářem Panny Marie a hle: ráno, když zvonilo klekání, slyšel jasný hlas: „Běž do L. a tam najdeš Dona Boska.“ Sice již vícekrát slyšel mluvit o Donu Boskovi a dokonce s ním jednou v Turíně mluvil, ale nic nevěděl o jeho Zbožné společnosti. Nyní šel do L. a skutečně se tam dověděl, že tam má za týden přijít. Šel tam znovu ve stanovenou dobu. Potkali se, domluvili se a Don Bosco mu řekl: „Pojď se mnou do Turína!“ On šel, zůstal a stal se salesiánem.

Jiný chlapec doma nerad studoval. Rodiče se nad tím trápili, ale nakonec na radu některých otcových přátel si dal říci a přihlásil se u Dona Boska. Nešlo to hladce, protože dostal strach a po prvopočátečním rozhodnutí litoval svého rozhodnutí. V noci měl sen. Zdálo se mu, že je na nějakém dvoře s osobními doklady v ruce. Kolem samí chlapci, hráli si a byli veselí. Potom přišel na dvůr nějaký kněz a všichni mu běželi políbit ruku. Probudil se, ale na sen zapomněl. Pak přes všechno ochladnutí přece jen nastoupil. Don Bosco nebyl právě doma, byl na cestách. Ale jak byl náš chlapec překvapen, když se jednoho dne rozlehl dvorem křik: „Don Bosco se vrátil!“ a když viděl scénu, která zaměstnávala jeho mysl v onom snu. Ten kněz, to byl Don Bosco.

Opět jiný vypravoval, jak měl asi v deseti letech sen, který na něj udělal veliký dojem. Stál u brány krásné zahrady a díval se dovnitř. Tu se k němu přiblížil nějaký kněz, vzal ho za ruku a řekl mu: „Buď moudrý, tady strávíš svůj život.“ Sen ho tak ovlivnil, že po několik dní byl velice hodný a chodil pilně do kostela. Po několika letech vstoupil do Oratoře a hle: přijal ho kněz, o kterém se mu tehdy zdálo. Byl to Don Bosco a tou zahradou byla Zbožná společnost salesiánská. Vypravování dotyčný sám napsal a odevzdal pisateli Životopisných pamětí donu Lemoyneovi. Spolužákem právě jmenovaného byl Josef Rollini, který přišel do Oratoře, aby pokračoval ve studiu malířství na Albertinské akademii. Rollini opravdu vynikl. Stal se mistrem štětce a od něho pochází malby v kopuli a v kaplích baziliky Panny Marie Pomocnice v Turíně. Tedy tento školní rok začínal ve znamení nadpřirozené atmosféry, která objímala celou Don Boskovu Oratoř.

3. listopadu se představilo ke zkouškám v seminári 22 kleriků, kteří studovali v Oratoři. Výsledek byl dobrý: dva dostali egregie (skvěle), šestnáct optime (výborně), tři fere optime (skoro výborně) a jen jeden bene (dobře). Mezi nejlepší patřili klerici, kteří během roku vyučovali. Podali důkaz, že i při své každodenní učitelské práci dovedli ještě výborně zvládnout teologická studia. Mohli tedy bez obav pokračovat.

Školní rok byl zahájen slavnostním čtením pravidel Oratoře v přítomnosti všech představených i Dona Boska. V jednotlivých třídách byla první hodina věnována jakémusi úvodu. V něm třídní profesori vysvětlili chlapcům důležitost studií, způsob, jak dosáhnout maximálních výsledků, jejich mravní povinnosti a také zdůraznili zásadu, že nejdůležitější je spasit duši, neboť to je hlavní úkol Oratoře. Vyzvali hochy, aby byli zbožní, věrní církvi a papeži a aby se nechali vést. Každý z těch kleriků byl v té chvíli věrnou ozvěnou Dona Boska.

Klerik Anfossi, jemuž byla nyní svěřena druhá třída, skončil svůj projev slovy: „Chlapci, můžete být šťastní, že jste vstoupili do této archy spásy. V tomto domě jste dostali otce, služebníka Božího a vašeho ochránce. On má světlo od Boha a bude vás odvádět od zlého, abyste se na

57 Zázračné události v Oratoři

Koncem října 1860, ještě před zahájením školního roku, podal Don Bosco jako obvykle žádosti o příspěvek. Ministerstvo vnitra odpovědělo, že mu bilance zatím nedovoluje příspěvek dát, ale bude-li nějaký přebytek v příštím roce, že bude pamatovat. Na ministerstvu války byli ochotnější a Oratoř dostala určité kvantum vyřazených kalhot, košil, bot a příkrývek. Však Don Bosco byl skromný. Psal v žádosti: „Chlapců je kolem 400. Každý kus oblečení a příkrývek ať jakkoliv opotřebovaný a rozbitý bude s vděčností přijat. Každý hadřík, přišitý k druhému může ještě posloužit k uchránění chudého chlapce od zimy.“

Nejen oblečení bylo potřeba, ale hlavně chleba. Bohu díky ten nikdy v Oratoři nescházel, ano přicházel i zázračně.

Na začátku tohoto školního roku nastoupil do Oratoře František Dalmazzo. Pocházel z Cavouru. Nejdříve studoval v koleji v Pinerolu, ale potom ho četba Don Boskova Katolického čtení přivedla do Turína. Bylo mu 15 let. Od něho máme následující vypravování, které zde podáváme ve zkrácené formě:

„Vstoupil jsem do Oratoře dne 22. října 1860 a slyšel jsem spolužáky hodně mluvit o Donu Boskovi. Vypravovali i věci neslýchané. Tak klerik Ruffino mi říkal, že Don Bosco vzkřísil jednoho oratoriána z mrtvých, aby ho mohl vyzpovídat, že rozmnožil zázračně hostie a kaštiny. Prý když jednou šel s chlapci k Panně Marii v polích, zvony se tam samy rozhoupaly a jiné takové věci.

Já jsem byl z domu zvyklý na lepší život, a tak se mi zdál život v Oratoři tvrdý, zvláště co se týká jídla. Byl jsem tím do té míry ztrápen, že jsem napsal domů, že se chci za každou cenu vrátit. Potom přišel den odjezdu. Měla přijet maminka, ale já jsem se chtěl ještě jednou vyzpovídat u Dona Boska. Když jsem čekal před společnou mší svatou až na mne přijde řada, všiml jsem si, že k němu přišli dva mladíci z kuchyně a říkali mu, že není chléb. Již den předtím prý pekař odmítl dát na dluh paňotku, že již skoro nic není. Don Bosco jim řekl, aby tedy posháněli, co se poshánět dá ve spížírně nebo v jídelně. Oni šli, ale vrátili se, že je toho strašně málo, skoro nic. „Jste vy mně to ale trapič!“ řekl klidně Don Bosco. „Já přijdu a budu sám rozdávat chléb.“ Oni odešli a mě se zmocnila předtucha, že uvidím něco velkého. Vyzpovídal jsem se, potom byla mše svatá. Bylo již po pozdvihování, ale nic nenásvědčovalo tomu, že by se situace změnila. Byl jsem napnut, jak to všechno skončí.

věky netrápili. On je svatý a bude vás plnit láskou k Bohu a k Panně Marii. Udělá z vás anděly na zemi, hodnými slávy, která vás čeká v nebi. Jste šťastní! Zasloužte si to tím, že budete spolupracovat.“

Na lístcích, na kterých se potom měla posílat čtvrtletní zpráva rodičům o prospěchu chlapců, bylo vytištěno: „Počátek moudrosti je bázeň Boží.“ „Co si neshromáždíš v mládí, jak budeš moci nalézt ve stáří?“ Klerikům dal Don Bosco dvě doporučení. Především výrok svatého Vincence z Pauly, že komunita, která vzorně zachovává ustanovená mlčení, bude jistě vzorná i v zachovávání pravidel, neboť kde toho není, tam zavládne nepořádek. Dále: Kdo nemá zvláštní povinnosti, ať každý den v době rekreace projde schodiště a chodby a tak se zaslouží o spásu duší.

Don Bosco těm chlapcům předtím řekl, aby dali všechen chléb do jednoho koše. Hned jak skončila mše svatá, měla být snídaně. Každý měl dostávat jako obvykle paňotku při východu z kostela u oltáře Panny Marie. Věděl jsem, že mě se to již moc netýká a hrnul jsem se k východu, kam šel Don Bosco. Postavil jsem se tak, abych všechno dobře viděl. Venku na mne čekala maminka, ale já jsem jí řekl, aby počkala. Stál jsem za Donem Boskem a počítal jsem. V koši bylo patnáct, maximálně 20 paňotek, ale chlapců bylo asi 500. Díval jsem se a hle: „Don Bosco rozdával paňotky i úsměvy a pěkná slova. Kluci defilovali kolem něho a každý dostal svůj díl. Podíval jsem se do koše, když bylo po rozdávání, a těch paňotek tam bylo zase tolik, jako na začátku.

Maminka na mne volala, abych už šel, ale já jsem jí řekl. „Je mi líto, že jsem vám psal a udělal vám starost, ale já nemohu jít domů. Viděl jsem zázrak. Don Bosco je svatý a já ho již neopustím.“

Tentýž František Dalmazzo byl svědkem jiné události, kterou však detailně popsal Oreglia. Přihodilo se to 10. listopadu následujícího roku 1861. Onemocněl náhle ševcovský učeň Modest Davico. Házel sebou, naříkal, vykřikoval nesouvislé věty. Dopravili ho do ložnice, ale nechtěl se svléci a jen sebou cloumal. Konečně si lehl, strašně se potil, ale zároveň naříkal, že je mu strašná zima. Zabalili ho do dek a dali mu k nohám teplou cihlu, ale nic naplat. Jen těžce dýchal a zdálo se, že pracuje k smrti. Cokoliv mu podali, všechno zvrátil. Don Bosco přišel domů večer kolem osmé a don Alasonatti mu říkal, aby šel nahoru, že kdoví, jestli již Davico nedodýchá. Don Bosco řekl: „Ale kdepak, Davico nezemře.“ Přišel nahoru a Davico ze sebe vydával cosi jako smrtelný chrapot. Sklonil se k němu a něco mu pošeptal do ucha. Potom všechny vyzval, aby se s ním pomodlili Otčenáš a Zdravas Maria. Když se domodlili, Davico se jako zázrakem uklidnil. Sedl si na postel, díval se kolem a vykřikl: „Já jsem zdravý!“ Potom se obrátil na Dona Boska: „Co mám dělat?“ „Co jiného...“ řekl on, „vstaň a pojď se mnou na večeri.“ Všichni byli v rozpacích. Byli by nejraději, aby si hoch lehl a odpočinul si. Ale Don Bosco mu poručil vstát a obléknout se a jít s ním. Toho večera Davico večerel po boku Dona Boska, který beze všeho připsal uzdravení Dominiku Saviovi. To právě před uzdravením šeptal Davikovi do ucha, aby měl důvěru k zemřelému Dominikovi. Relace o tomto uzdravení je podepsána Oregliou a také klerikem

Ruffinem, který shromažďoval dokumentaci o životě Dona Boska.

Dne 11. října ministerský předseda hrabě Kamil Cavour prohlásil v parlamentě: „Naší hvězdou nyní musí být, aby se věčné město, pokryté slávou dvaceti století, stalo hlavním městem Itálie.“ Tím dal jasně najevo, že se revoluce nespokojí s tím, co získala, ale že půjde ještě dále, až k zabránění celého církevního státu. Don Bosco se na to díval

58 Drobnosti z konce roku

V této a další kapitole uvedeme některé drobnosti, které nemají vzájemný vztah, ale bylo by na škodu je opomenout. Budeme prostě sledovat kroniku klerika Ruffina tak, jak jdou data za sebou. Nejdříve uvedeme další svědectví o svatosti Dominika Savia. Událost vypravoval don Garino, tehdy klerik v Oratoři: „V roce 1860 jsem onemocněl očním neduhem, který mi nedovoloval studovat. Více chlapců trpělo na oči, ale léčili se u lékařů. Já jsem se bál svěřit se jim, protože jejich léčení bylo hodně bolestivé. Jednou mi Don Bosco poradil: „Jdi k paní Ruové (to byla maminka dona Ruy a bydlela v Oratoři jako kdysi Don Boskova maminka Markéta) a ona má takový kus černého hedvábí, které si dával na oči Dominik Savio, když byl nemocný.“ Poslechl jsem a vypůjčil jsem si to. Bylo to dopoledne a já jsem si lehl na postel, abych si trochu zavřel oči. Usnul jsem s tím černým převazem a spal jsem dobré dvě hodiny, až zvonilo konec vyučování. Byl jsem velice překvapen, když jsem sundal obvaz a zjistil, že mám oči úplně zdravé.“

A již sledujme kroniku:

27. listopadu. Don Bosco všem doporučoval, aby mluvili spisovnou italštinou. Také oznámil nověnu k Panně Marii a řekl, že v té nověně Panna Maria obvykle odděluje pšenici od koukolu, abychom všichni pamatovali na smrt. Připomenul nedávnou smrt jedné paní, které chytly u krbu šaty a nebylo je možno uhasit. Bát se náhlé smrti musí jen ti, kdo žijí v těžkém hříchu a zanedbávají svatosti. Také připomenul, že smrt spravedlivého není nic katastrofálního. Zemřel

59 Další drobné události

Don Ruffino pokračuje ve své kronice:

4. prosince ve slovíčku na dobrou noc Don Bosco znovu doporučoval chlapcům, aby se netahali za ruce. V ty dny Jan Turchi připravoval pro školu: Římské starožitnosti. Don Rua se zabýval dějinami, don Savio zeměpisem. Z toho je vidět, že Don Boskovi klerici a kněží začínali i vědecky pracovat a sami si připravovali texty do školy. Vůbec Don Bosco podporoval literární ruch kolem sebe. Například v dopise ze 4. prosince se paní Karolína Gloriová omlouvá, že se opozdila s nějakou literární prací pro něj.

Don Bosco osobně připravoval na listopad a prosinec „Životopis kněze Josefa Cafassa“ na základě svých dvou pohřebních řečí, z nichž jednu měl doma ve svém kostele a druhou u svatého Františka Assiského.

Don Lemoyne zde uvádí zajímavou poznámku, že byl Don Bosco touto prací někdy velice unaven. Kronika totiž zaznamenala, že jednou večer měl takový nával krve do hlavy, že zaměnil věšák na šaty za živého klerika. Mluvil na něj a ten neodpovídal. Teprve, když šel k němu, zjistil, že je to mámení smyslů. Není to nic divného, vždyť myslel současně na tolik věcí, jeho mysl bloudila širým světem. Stále se mu vtíraly myšlenky na zámožské misie a on toužil mít mnoho

s politováním, ale nevyjadřoval se. Jen tolik jednou řekl, že ještě před koncem roku 1861 odejde nečekaně na věčnost jedna z velkých osobností světa. Neřekl, kdo to bude. Kolem se dělaly dohady, ale bylo těžké něco bližšího říci, vždyť všechny známé osobnosti byly poměrně ještě mladé. Že by Cavour? To snad ne. Koncem roku 1860 oslavil teprve jednadesáté narozeniny a byl to silný člověk.

hrabě M. Rodina poslala pro Dona Boska. Vstoupil do světlice, kde ležel mrtvý a viděl, jak jsou všichni zoufalí. Zeptal se jich: „A kde je vaše víra?“ Všichni věděli, že nebožtík chodil týdně k svatě zpovědi a denně přistupoval k svatému přijímání. Zastyděli se a přestali s těmi scénami.

28. listopadu začal Don Bosco oznamovat duchovní kvítiky. Byly stejné jako v roce 1857.

V neděli 2. prosince Dr. Borel nemohl mít kázání pro hochy a musel ho zaskočít Don Bosco. Rozvinul téma. Je třeba odevzdat se Pánu Bohu hned v mládí, protože odkládáním člověk přichází 1. o čas, 2. o sílu vůle, 3. o milost. Byl pohotový mluvit a kázat kdykoliv. Hned měl jasnou osnovu kázání. Nemluvil nikdy do větru. To bylo způsobeno tím, že hovořil stále s Pánem Bohem, a tak mohl mluvit vždy z plnosti srdce. Nepotřeboval zvláštní přípravu. Ani neměl vždy možnost připravit se. Ani v hodinách po večerní modlitbě, když komunita zmlkla, neměl čas zcela pro sebe. Co chvíli přišel někdo požádat o svatou zpověď a podobně.

V těch dnech na začátku prosince byl churav. Měl jít kázat do Saluggia, ale musel požádat faráře dona Fontanu, aby ho zastoupil. V Oratoři tomu byli rádi. Beztak se báli, aby se na venkově ještě více nenachladil.

V pondělí 3. prosince svolal kleriky a hovořil k nim o znameních povolání a o tom, jak má povolání mluvit, chodit, jak se má chovat v kostele, jaká má být jeho pokora, láska a čistota.

kněží, aby je mohl poslat se světlem víry k primitivním národům.

6. prosince byl čtvrtek – feriální den. V Oratoři se dávalo divadlo – komedie „Baldini“. Přišel se podívat také profesor Picco. Seděl vedle Dona Boska. Divadlo muselo v Oratoři být. Zpestřovalo život. Víme, že rosminián Karel Gilardi napsal pro Don Boskovy chlapce dva divadelní kusy. Jeho „Il Passatore e il Gianetto“ se hrál v Oratoři mnohokrát.

Dva dny po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie se Don Bosco cítil již dosti dobře, takže se přece jen vypravil do Saluggia aspoň na závěr. Byl tam dva dny a celé je proseděl ve zpovědnici a zpovídal. Lidé byli uchvázeni jeho zjevem a všechno se k němu jen hrnulo.

Smrt opět zavítala mezi Don Boskovy syny. V listopadu se splnila Don Boskova předpověď. Zázračně uzdravený klerik Castellano přece jen zemřel. V prosinci zemřel přímo v Oratoři dvanáctiletý Jan Rocca. Začalo to pouhým nachlazením.

16. prosince dostal Don Bosco dopis od giavenského klerika Jana Boggera, ve kterém mu tento vyjádřil žádost, aby směl také vstoupit do Zbožné společnosti salesiánské. Psal mimo jiné: „Myslím, že v nové Společnosti svatého

Františka Saleského najde mé srdce klid. Již jsem si přečetl a prorozjímal stanovy a všechno přijímám. Doufám, že je dovedu s pomocí Boží zachovávat. Neoslyšte moji prosbu. Chci se dát cele Pánu Bohu vašim prostřednictvím. Odevzdávám svou vůli do vašich rukou. Poroučejte, jsem připraven, otče, poslechnout.“ Takové dopisy přinášely Donu Boskovi radost. Viděl, že jeho setba nese užitek.

Před vánočními svátky dal Don Bosco chlapcům tyto duchovní kvítky: 1. Vzorná poslušnost. 2. Skromnost ve vystupování. 3. Snášení cizích chyb. 4. Služba druhým. 5. Laskavé upozorňování. 6. Odpuštění. 7. Nemluvit špatně. 8. Vyhybat se zahálce. 9. Zpověď taková, jako by byla poslední v životě. Vánoce: Svaté přijímání a předsevzetí chodit co nejčastěji.

O Štědrém dnu Don Bosco vypravoval, co mu řekl farář ze Saluggia. Jeho neteř trpěla po léta zánětem dásní. Zuby jí

vypadaly, ale dásně stále krvácely. Doporučila se Dominiku Saviovi a v krátké době všechno přestalo.

Na konci roku bylo zvykem vyměňovat si „Strenny“, to je novoroční dárky. Don Bosco nahradil v ústavě hmotné dárky duchovními dárky. Na hmotné neměl, zato duchovní mohl dávat bez omezení. Zase napsal množství osobních lístků, hlavně svým klerikům a starším chlapcům a v každém byly přiléhavé rady, případný citát, všechno jakoby šité na osobu. Klerici a chlapci zase psali jemu a sdělovali mu důvěrně svá předsevzetí a podobně. Také dobrodincům a přátelům musel Don Bosco kolem Nového roku napsat množství dopisů a gratulací.

K poslednímu dni v roce měla Oratoř 470 chlapců počítaje v to kleriky a kněze nebo laický personál. Můžeme si myslet, jak byli stěsnáni a že by tehdy pohodlí v Domově někdo marně hledal. Bylo to však vždycky lepší než bydlení někde ve stohu nebo v maštali a podobně.

60 Galantuomo

K novoročním starostem Don Boskovým patřila expedice kalendáře Galantuomo – Kavalír. V podtitulku stálo opět: Kalendář „piemontsko-lombardský“. Don Bosco zatím podtitulek neměnil na „italský“. Byl by tím nepřímou vyjádřil solidaritu s vládní politikou, která směřovala k likvidaci církevního státu, s čímž on nemohl souhlasit.

V předešlém kalendáři Don Bosco předpověděl v předmluvě novou válku, „ne sice krvavou, jako byla ta z roku 1859, zato zhoubnější v tom smyslu, že pošle mnohem více duší do pekla.“ V nové předmluvě, na kterou čtenáři dychtivě čekali, „Kavalír“ psal: „Události z roku 1860 jsou toho doslovným a přitom smutným potvrzením.“ Víc však ani slovo. Předpověď, že zmizí ze scény dvě známé osobnosti, vysvětlil tak, že zemřeli dva vévodové: toskánský a modenský. Předpovědi: „Budeme mít dvě hrozné nemoci“ a „víno bude levné a chléb dražší“ vysvětlil v přeneseném slova smyslu. Ty nemoci jsou další veliké rozšíření náboženské lhostejnosti a bludných nauk v Itálii. Víno je krev italských chlapců, prolitá ve válce na jihu, chléb jsou lidská těla, potřebná jako potrava pro děla. „Kavalír“, za nímž se skrýval Don Bosco se svými názory na válku, otevřeně napsal, že zahynulo na 100 000 Italů v této sjednocovací válce, dále že jen Garibaldi sám posháněl na 30 000 a více dobrovolníků nemluvě o tolika jiných, kteří museli k odvodu nuceně. Byli to samí hoši od dvaceti do třiceti let a odvod se

konal dvakrát za jeden měsíc. K této věci „Kavalír“ dodal: „Ty věci mluví samy, a tak se k tomu nemusím vyjadřovat já sám.“ Z předmluvy jasně vyplývá smutek Dona Boska nad událostmi, které právě v minulém roce otráslaly Apeninským poloostrovem a nad tolika ztrátami na lidských životech, které si vyžádaly bratrovražedné boje v Itálii. Nakonec „Kavalír“ suše řekl: „Nemyslete si, že je to celé vysvětlení mých předpovědí. To ne, ale bude lepší, když se dalších komentářů zřeknu.“ A aby čtenář nebral kalendář úplně vážně, přešel na jiný tón: „Někdo se bude mým předpovědím i výkladem, který jsem podal, smát. To nevdá. Jsem rád, že můj kalendář posloužil k zábavě a že se někdo z mých přátel mohl zasmát. Co mne se týká, já bych jak nad těmi předpověďmi, tak nad jejich výkladem plakal.“

Čtenáři čekali na další předpovědi. Don Bosco je nechtěl zklamat a něco musel říci. Byl však velmi opatrný a mluvil hodně obecně: „V tomto roce se uskuteční věci, nad kterými bude svět žasnout. Ale dobrě se potěší, protože až to přejde, bude konec prolévání krve a začne ‚doba míru‘. Špatní až uvidí určité věci, které vyzní jinak, než jak by si přáli, budou muset vyznat: ‚Zde se ukázal prst Boží!‘ Já vím, vy byste mi chtěli položit mnoho dalších otázek, ale promiňte: mám ústa zavřená na zámek a musím mlčet.“ Potom raději psal o ne tak choulostivých předpovědích řeholní sestry Růženy Colomby Asdente, dominikánky z Taggie, zemřelé roku 1847.

61 Sen o svědomích

K dvaceti šesti salesiánům, kolik jich bylo začátkem roku 1861, se nyní připojil jako laik Oreglia di Santo Stefano. Kněží byli čtyři: Don Bosco, don Alasonatti, don Savio a don Rua. Kleriků bylo 19, Albera ještě nebyl klerik a tři salesiáni byli laici. Dohromady tedy 27. Mimo to žili v Oratoři dva diecézní kněží a několik diecézních kleriků. Salesiáni tvořili jakoby duši rozrůstající se Společnosti. Zatím se neprojevovali. Museli brát ohled na ty diecézní a nebylo radno ani se příliš lišit. Přináležitost byla záležitostí zatím soukromou a ani rouchem se nelišili od druhých. Don Bosco neměl v úmyslu oblékat své řeholníky jinak, než se oblékali světští kněží a klerici. Měli se vyznačovat vnitřní kvalitou a tím, že půjdou v jeho šlépějích a budou udržovat jeho dílo. Tak obyvatelé domu splývali v jeden různorodý

a přece duchovně ucelený proud, který měl tendenci rozlévat se dál do světa.

Don Bosco hodně přemýšlel o užitku, který přinášelo jeho dílo církvi. Dokonce vypracoval písemně své úvahy a pozorování o tom, jaké ovoce vydalo dílo do roku 1860. Rozděloval chlapce na tři skupiny: na dobré, lehkomyšlné a špatné (buoni, dissipati a discoli). O první skupině napsal, že rychle pokračují v ctnostném životě. Ti druzí byli zvyklí toulat se, málo pracovat. Hodně práce je s těmi posledními. Dostanou-li chuť do práce, jsou zachráněni. Obecně lze říci, že v Oratoři se chlapci nestávají horšími, ba mnozí dostávají rozum a naučí se poctivě si vydělávat na chléb. I mnozí z těch, kteří v Oratoři zůstávali hluší k dobrému slovu, si nakonec v životě vzpomněli na to, co slyšeli a dali se do pořádku. Don Bosco i počítal. Říkal, že mohl každý rok stovky

mladých lidí umístit do práce u dobrých zaměstnavatelů, kde se mohli vyučit řemeslu. Řada chlapců, kteří utekli rodičům, byla jim vrácena polepšených. Počítal, že jen v Domově samém se vystřídá každým rokem na 300 chlapců. Několik jich bylo přijato do kapely národní gardy nebo do vojenské kapely. Řada jich zůstala pracovat dále v Oratoři. Jsou i hoši, kteří se stali ve světě učiteli.

Nad duchem Oratoře a nad dobrými výsledky se zamýšleli i jiní a všichni souhlasně říkali, že hlavním činitelem byl Don Bosco sám. Tak František Dalmazzo napsal: „Asi třicet let jsem prožil po boku Dona Boska a musím prostě konstatovat, že nejen jsem nikdy na něm neviděl nic, co bych musel odsoudit, ale vždycky jsem si uvědomoval, že praktikuje všechny křesťanské ctnosti. Z toho, co jsem viděl a co jsem slyšel, jsem nucen potvrdit to, co se o něm říkalo: Je to světec.“

Don Lemoyne k tomu poznamenává, že ani to ještě nestačí vysvětlit všechno dobro, které se konalo v Oratoři. Zde nutno připustit ještě nadpřirozený zásah Boží. Hned první dny nového roku přinesly takový Boží zásah. Klerici Ruffino a Bonetti ve svých kronikách zapsali obsah nového snu, který měl Don Bosco tři noci po sobě. V podstatě to byl jeden a tentýž sen, jen pokaždé zde byly další podrobnosti.

Zdalo se mu, že se nachází někde pod širým nebem spolu s donem Cafassem, se Silviem Pellikem a s žijícím ještě hrabětem Caysem. První noc se diskutovalo o náboženských poměrech doby, v druhé se přetřásaly určité morální otázky, hlavně pokud jde o pastorační mládeže. Třetí noc byla ta z 30. na 31. prosince. Tehdy se již Donu Boskovi nechtělo vést žádné diskuse, protože ho zaměstnávala starost, co řekne chlapcům večer před Novým rokem, jakou „strennu“ jim dá do dalšího roku.

„Co vy byste jim řekl na mém místě?“ ptal se Don Bosco dona Cafassa. On řekl: „To je hezké, ale myslím, že než jim dáte nějaké heslo do nového roku, měli by si všichni dát do pořádku svědomí.“ Potom se scéna změnila. Tu se ocitli všichni tři s Donem Boskem v obrovském sále, kde stál uprostřed stůl. Oni si za něj sedli a don Cafasso poručil Donu Boskovi, aby mu po jednom volal chlapce dovnitř. Ti začali přicházet a každý měl v ruce papír a na něm nějaké sčítání. Předkládali je této komisi. Páni se dívali, zda je sčítání správné a když bylo, připsali další cifry a početní úkol vrátili. Kdo to měl špatně, vrátili mu to, aby to opravil. Kdo měl úlohu správně, vycházel rozradostněný a hned si šel ven hrát, ti ostatní vycházeli ven celí smutní a stísnění.

Dlouho to trvalo, až již se nikdo nový konečně nedostavoval. V tom si Don Bosco všiml, že někteří tam vůbec nešli a ptal se dona Cafassa, co to znamená. On řekl: „Jakpak by šli, když nemají na papíře žádné cifry. Co by sčítali?“

Potom se šlo ven a Don Bosco měl radost, jak si chlapci spokojeni se sebou vesele hráli. Ale viděl i ty druhé, co neměli účet v pořádku. Ti jen postávali bez radosti. Mezi nimi byli takoví, co měli zavázané oči, jiní měli hlavu obestřenou mlhou, jiní dokonce černým mrakem. Někomu se z hlavy kouřilo, někteří měli srdce plné hlíny, jiní zase prázdné. Nebylo tam nic Božího. Don Bosco si každého zapamatoval

62 Dozvuky snu

Již druhý den bylo v Oratoři rušno neobyčejně. Píše klerik Bonetti: „Je 1. ledna. Don Bosco nemůže ze sebe setrást chlapce. Jeden chce vědět, jestli byl mezi těmi nemocnými, jiný, nemá-li také srdce plné hlíny, třetí, zda měl účty

i s jeho charakteristickým postojem. Tu si uvědomil, že nevidí ty, kteří neměli na svých listech vůbec nic. Kde asi jsou? Byli v jednom koutě dvora, ale v jakém stavu! Ten leží na zemi bledý jako mrtvola, ten sedí na nízké špinavé stoličce, ten zase na špinavém slavníku nebo je na zemi nebo na kameni. Leželi tam těžce nemocní. Někdo byl nemocný na oči, jiný na uši, někdo měl nemocný jazyk. Všude červi, kteří jim rozežírali tyto orgány. Viděl hochy, kteří měli shnilý jazyk nebo ústa plná hlíny, tomu zase vycházel z hrdla odporný zápach. To byl opravdový špitál. Don Bosco se ptal chlapců, jak se jim to stalo a oni všichni říkali: „Jak jsme si zasloužili, tak to máme.“ Obrátil se na dona Cafassa pro vysvětlení a slyšel: „Jste chytrý stejně jako já, nemusím vám nic říkat. Uvažte to a jedněte.“ Prosil ho tedy, aby mu dal nějakou „strennu“ aspoň pro ty zdravé. Don Cafasso mu pokynul, aby ho následoval.

Otevřel nějaké boční dveře a hle: obrovský sál, samé zlato a stříbro, úžasné množství světél, až oči přecházely, potom stůl a na stole vybrané cukrovinky všech možných druhů. Don Bosco se chtěl rozběhnout a pozvat chlapce dovnitř, ale don Cafasso zavelel: „Pomalů! Všichni nemohou jít z toho stolu cukroví. Ať vstoupí jen ti, kdo mají účty v pořádku!“ Don Bosco poslechl a za chvíli byl sál plný chlapců. Chtěl začít rozdělovat, ale don Cafasso zase: „Pomalů! Všichni nemohou jít toto cukroví. Jen ti, kdo jsou toho hodni.“ A ukázal mu, kteří to jsou. Mezi nehodné patřili nejen ti, co neměli na listě žádné cifry, ale i někteří, co měli účty v pořádku, ale měli kolem hlavy mlhu nebo mraky nebo srdce prázdné nebo s hlínou. Don Bosco se za ně přimlouval, ale on nedovolil. Řekl, že je má nejdříve uzdravit. Don Bosco tedy znovu prosil, aby mu aspoň poradil lék na uzdravení, ale slyšel jen: „Přemýšlejte, snažte se a přijďte na to!“ „Tak aspoň tu ‚strennu‘ pro chlapce!“ Don Cafasso a ostatní se najednou začali vytrácet a Don Bosco jen slyšel: „Dejte pozor! Dejte pozor! Dejte pozor!“ Zjevení skončilo a Don Bosco se probudil. Probudil se sedě na posteli s nohama na zemi a jen cítil, jak ho strašně mrazí záda a nohy.

Když tento sen vypravoval večer 31. prosince, říkal, že si o něm může každý myslet co chce, ale ať jeho ponaučení nikdo nebere na lehkou váhu. On ze své strany je ochoten každému říci, v jakém stavu ho viděl. Jako novoroční heslo dal všem toto: Častá upřímná svatá zpověď – časté zbožné svaté přijímání!

Ruffino o měsíc později napsal ve své kronice poznámku: Don Bosco nikdy nevypravoval sen dopodrobna, ale jen ve zkratce, namnoze jen to, co mohlo zajímat chlapce. Z jeho doplňků a narážek v následujících dnech bylo možno vždy vycítit, že každý sen obsahoval řadu věcí, které nemohl všem říkat a které sloužily jen pro jeho vlastní normu.

Jinou poznámku k tomu měl don Rua. Předpovídal možnou námitku, že Don Bosco jen důmyslně chlapcům říkal to, co se dověděl od asistentů a o jejich chování a sklonech. Těch sdělení jednotlivcům však bylo tolik a tak přesných, že něco podobného je vyloučeno. V dalších dnech se to mělo ukázat.

v pořádku a zda byl mezi těmi, co dostávali cukroví. Don Bosco jako dobrý otec se snaží každému říci laskavé slovo.“

Sen způsobil veliké dobro. Mnozí, kteří dosud byli hlouší ke každému dobrému slovu, nyní se odhodlali jít ke

generální svaté zpovědi a dát se do pořádku. Don Bosco nad těmito obráceními zářil radostí.

Bonetti zaznamenal ke dni 10. ledna: „Dnes další fakt utvrdil chlapce v přesvědčení, že sen o svědomích je zjevním přicházejícím od Pána. Jeden chlapec již mnohokrát ve zpovědi zamlčel těžký hřích. Trápilo ho to a byl by to rád skončil. Šel tedy ke zpovědi k donu Piccovi, který právě v ty dny přicházel do Oratoře pomáhat Donu Boskovi zpovídat. Ale když přišel k tomu hříchu, dostal zase strach a neřekl ho. Dnes ráno se setkal s Donem Boskem, když tento sestupoval z pokoje do sakristie. Ten se ho ptal: „Kdy si přijdeš vykonat generální svatou zpověď?“ On odpověděl: „Už jsem si ji vykonal.“ „Ale, ale...“ „Opravdu jsem si ji vykonal. Především u dona Piccy: „Neříkej... Žádnou generální svatou zpověď sis nevykonal, protože jsi neřekl to a to.“ Chlapec se dal do hlasitého pláče a hned šel do sakristie vyzpovídat se.

Nejvíce takových důvěrností přijal klerik Cagliari. Měl ten dar, že mu kluci svěřovali svá tajemství rádi.

V Ruffinově kronice stojí ke dni 11. ledna: „Jeden klerik, kterého dobře znám, se ptal Dona Boska, jak to s ním vypadá. On mu řekl: „Otevři dobře oči a zažeň tmu ze své hlavy, aby ses naučil pravé zbožnosti bez toho, že bys hledal svou slávu.““

12. ledna zapsali shodně Bonetti i Ruffino, že si Don Bosco zavolal do bytu chlapce C... Bartoloměje a řekl mu, že měl zvláštní sen o něm samém. Viděl, jak se k němu blíží smrt s kosou a chce ho podětnout. Don Bosco ho chtěl bránit, ale smrt mu řekla: „Nebraň ho, ten není hoden žít, protože zneužívá Boží milosti.“ Don Bosco ho přesto ve snu nedal. Chlapec se dal do vzlykotu a slíbil se polepšit.

Don Bosco tento sen potom vypravoval večer na večerním slovíčku, ale byl velmi neurčitý. Neřekl, že se to zdálo jemu, ani nejmenoval dotyčného. Ten ale hned po modlitbě řekl Bonettimu, co a jak se stalo, že si ho Don Bosco zavolal ráno a všechno mu řekl. Také mu řekl, že od svého prvního přijímání se stále špatně zpovídal.

O snu se povíдалo v Oratoři celý měsíc. Naši kronikáři pečlivě všechno zaznamenali. Tak Ruffino psal ke dni 13. ledna: „Velká část učňů zvláště knihvazačů byla u generální svaté zpovědi, aniž je k tomu kdo vybízel.“ K 15. lednu: „Řemeslníci pokračují ve zpovědích.“ Ke dni 16. ledna napsal: „Po obědě se klerici ptali Dona Boska na jeho mínění o různých školách teologických v oboru morálky.

63 Dáblůva veliká porážka

Uprostřed boje proti hříchu, který poznamenával každý lednový den roku 1861, kongregace svatého Františka Saleského zaznamenala další přírůstek. Dne 23. ledna byl v radě Společnosti přijat mezi salesiány giavenský klerik Jan Boggio, o jehož přihlášce jsme již psali.

Don Bosco měl ze svých kleriků radost. Mnozí byli skutečně vzorní a pilně studovali jak filosofii tak teologii. Byla zde naděje, že z nich budou jednou výborní kněží.

Don Bosco dále dbal, aby se věnovali Písmu svatému. Každý týden jim ukládal dalších 10 veršů z Nového zákona, aby se jim naučili nazpaměť a při čtvrtčním zkoušení vysvětloval těžší místa. Přišla řeč na znamení, která budou předcházet konec světa. Na okraj tohoto problému řekl, že taková znamení byla vždycky a budou vždycky. Nutí nás ke stálé připravenosti, ale nedávají nám právo určovat blízké

On odpověděl, že se nedrží žádné z těchto škol, nýbrž dělá vždycky to, co považuje za lepší pro větší čest a slávu Boží. A snaží se ze všech sil zabránit každé urážce Boží. Don Rua se ho uctivě ptal, zda jeho sny jsou skutečně pouhé sny, nebo něco více. Odpověděl: „To sám nedovedu přesně říci. Fakt je, že jsem na konci snu seděl na posteli a bylo mi zima.“ A usmíval se.

Don Boskovy řeči s hochy byly příliš určité, než aby mohlo jít o sny. Vzpomínaný don František Dalmazzo napsal ve svých vzpomínkách, že se ho po jeho příchodu do Oratoře Don Bosco ptal, čím by chtěl být. Řekl mu, že lékárníkem. „A knězem bys náhodou nechtěl být?“ „Ne,“ odpověděl on. „A já bych přece jen rád udělal kněze,“ řekl mu Don Bosco. „To se vám nepodaří,“ bránil se Dalmazzo. Ale uplynuly tři měsíce a Dalmazzo patřil mezi Don Boskovy nejvěrnější žáky. Již chtěl být knězem.

K 26. lednu poznamenává Ruffino, že Don Bosco viděl ve snu o svědomích i chlapce, kteří již v Oratoři nebyli. Říkal: „Škoda, že jsou tak daleko ode mne, potřeboval bych jim všelicos říci.“ Ale jednalo se i o chlapce, které Don Bosco neznal. Tak řekl: „Třeba Ard..., tomu bych mohl říci všechny jeho hříchy.“ K tomu dodal: „Kdybych já večer mohl vidět tak jako vidím ráno, to bych vyzpovídal třikrát tolik chlapců. Když zpovídám ráno, zpovídám někoho, ale již bych mohl říci hříchy všem, kteří jsou kolem a čekají.“ V každém případě, i kdyby šlo o pouhé jasnovidectví, v Don Boskově případě nelze od něho oddělit nadpřirozenou část. U něho až příliš převládalo to Boží. Zřejmě se pohyboval na pomezí mezi nebem a zemí.

Ovšem Don Bosco zůstával stále nohama na zemi a podle toho i jednal. Na leden vyšel jako tisk Katolického čtení spis „Ctnostné děti“ – prosté milé scénky z rodinného života od Aloise Friedela. V předmluvě Don Bosco uzavíral 8. ročník této své publikace konstatováním, že se za těch 8 let rozešly do světa asi dva miliony katolicky inspirovaných knížek. Nebyl tím ale nadšen, vždyť jen za posledních deset let nepřátelé rozhodili po Itálii 30 milionů knih, nepočítaje v to knihy, které přišly ze zahraničí.

Na únor vydal knížku blahoslaveného Leonarda da Porto Maurizio „Skrytý poklad, neboli cena mše svaté“. Na březen chystal „Životopis svatého mučedníka biskupa Cypriána z Kartága“. V něm byla zvláště zdůrazněna myšlenka jednoty církve.

datum. Papež svatý Řehoř soudil, že již již nastane konec, ale nenastal. Neuhodl to on, neuhodneme to ani my. To je Boží tajemství. Konec světa je však jistý. Don Bosco se hodně zastavoval u proroctví vůbec a snažil se, aby klerici dobře chápali jejich nejasnosti a příčiny těchto nejasností. Je zde naše nevědomost, je zde fakt, že proroctví jsou příliš stručná a bez podrobností. Jsou zde obrazy položené vedle sebe bez ohledu na čas, kdy se mají ty jednotlivé obrazy uskutečnit. Ve všem je třeba držet míru a čekat. Přitom jistě myslel i na předpovědi, které sám učinil. Ani on nemusel všemu náležitě rozumět.

Dne 1. února podal Don Bosco žádost na magistrát města o pozemkovou úpravu terénu vzhledem k rozšíření domu o majetek Filippových. Šlo o postoupení kousku veřejné cesty, která vedla k muniční továrně.

Téhož dne ve večerním slovíčku oznamoval, že svátek svatého Františka se bude konat až v neděli 3. února a vybízel, aby se každý připravil na svátek čistotou tělesnou i duševní. Vyjádřil přání, aby všichni získali plnomocné odpuštění, ale také si postěžoval, že několik chlapců stále ještě vzdoruje a nedává se do pořádku. Je jich málo, že sotva lze mluvit v množném čísle, ale jsou.

Hned po svátku, o kterém podala zprávu také Armonia, Don Bosco odcestoval na slíbená duchovní cvičení do bergamského semináře. Jako obyčejně zapůsobila na tamní bohoslovce jeho prostá a přitom pronikavá slova. Stalo se něco, co zaznamenaly obě kroniky: Ruffinova i Bonettiova. Ve středu večer napsal Don Bosco donu Alasonattimu dopis, v kterém stálo mimo jiné: „Včera v úterý měl ďábel zase v Oratoři úspěch a bojím se, že dnes tomu bude podobně.“ Don Alasonatti přečetl večer dopis všem a byl z toho pochopitelný smutek. To nebylo ale všechno. V době, kdy Don Bosco psal do Oratoře, psali mu v Oratoři dva chlapci: Jarach a Parigi. Don Bosco je viděl a řekl při stole představeným semináře, že dostane dopis a jak se to dověděl. Ti byli zvědaví, a skutečně druhý den přišel dopis od zmíněných hochů právě při obědě. Don Bosco se jen smál a nic jiného neřikal.

Duchovní cvičení se chýlilo ke konci k veliké spokojenosti bohoslovců. Jen pan rektor brblal, že se pan kazatel příliš snižuje. Dokonce si s nimi sedl na zem, oni si posedali do kruhu kolem a on se s nimi tak nedůstojně bavil.

Zajímavý detail z těch duchovních cvičení nám zachoval dopis jezuitského pátera Štěpána Scainiho, psaný v roce 1891. Dotyčný byl tehdy mezi bergamskými bohoslovci. Don Bosco jim mezi jiným říkal, že prosil Pannu Marii, aby mu zajistila v nebi místo pro několik tisíc chlapců. Scaini si nepamatoval přesně pro kolik tisíc. Panna Maria mu to slíbila a on vybízel bohoslovce, aby se také hlásili. Nic jiného že nechce, než aby se po celý život každý den na ten úmysl pomodlili jeden Zdrávas. Scaini to dělal svědomitě až do roku 1882. Tehdy měl odpoledne 3. ledna nastoupit do noviciátu u jezuitů v Chieri, ale napřed chtěl navštívit Dona Boska. Šlo o určitou pochybnost, která v něm v poslední době vznikla. Don Bosco mu řekl, že je rád, že vstupuje k jezuitům, prý stejně, jako kdyby vstupoval mezi jeho duchovní syny. Potom mu Scaini řekl, že ho trápí to, že již není chlapec a že tehdy Don Bosco mluvil o tisících chlapců. Světec se zasmál a ujistil ho, aby jen pokračoval, že se potom jistě v nebi sejdou.

9. února se Don Bosco vrátil domů. Celý dům se z toho radoval, jen ti, co se poddali ďáblu, čekali na něj se strachem. Některé si zavolal a dali si říci, někteří před ním dále utíkali. Marně. To by byli museli utéct z Oratoře.

Druhý den byla neděle. Bonetti a ještě tři, čtyři další byli večer u Dona Boska v jeho pokoji. Bonetti se ho ptal, jak může vidět vzdálené věci a on odpověděl: „To je tak. Je to, jako bych měl od hlavy vedený telegrafický drát. Spojení nastane hned, když se moje mysl obrátí tam, kam chci. Hned vidím, co se tam děje. Například nyní jsme zde ve světnici. Dobrá. Stačí chtít a já vidím třeba určitého hochu pod

portikátem.“ „To nemůžeme pochopit,“ říkali okolostojící. „To je tím, že nejste dost chytří. Neznáte tělocvik a neumíte hrát v ‚busoloty‘ (pozn. stolní hra).“ Smál se on, smáli se oni a tím to všechno skončilo. Ale potom se na ně s láskou podíval a řekl: „Jak jste šťastní! Jste ještě mladí a můžete ještě tolik vykonat pro Pána. Kolik zásluh pro nebe si můžete ještě získat! Já již jsem starý. Brzy půjdu do hrobu a před Pána, ale s prázdnýma rukama.“ Oni namítali, že to je přece nemožné, vždyť pracuje od rána do večera jen pro Boha a pro duše. Ale on na to: „To všechno je jenom povinnost. Jsem kněz a musím to dělat.“ „Potom by bylo lepší nebýt knězem,“ říkali oni. „Tak to pomalu, pomalu! Přece se musí poslouchat. Ostatně, já věřím v nekonečné Boží milosrdenství a to je mi útěchou.“

17. února Don Bosco prohlásil: „Konečně je ďábel u nás na hlavu poražen. Zkrachoval úplně. Ovšem přijde zase a zase to bude zkoušet. Musím vám říci jednu věc. To, co měl za důsledek sen, který jsem vám vypravoval, to je fakt, jaký ještě dějiny nepoznaly. Svět by se tomu vysmál, ale před Bohem vás mohu ujistit, že co Oratoř bude Oratoří, něco podobného se již nebude nikdy opakovat. Bohu díky!“

Potom soukromě vypravoval, co se mu stalo ten den. Ještě zbýval jeden, který nechtěl přijít k svatě zpovědi. Báł se a utíkal. Don Bosco ho několikrát dal zavolat. Nakonec přišel jen tak se zeptat, co od něho Don Bosco chce. On hned: „Kdo jsi?“ „Ten a ten.“ „Dobrá, ty a ty, teď dobře poslouchej, co ti řeknu. Nechceš-li se vyzpovídat u mne, nic nevádí, ale až půjdeš ke zpovědi, řekni zpovědníkovi to a to, ten a ten hřích. A jdi si ke komu chceš.“ Chlapec ustrnul. Nemělo smysl jít jinam. Vyzpovídal se tedy na místě a odešel velmi rozradostněný.

S uzdravováním duší šlo někdy ruku v ruce uzdravování těl. Hoch Rebuffo byl v roce 1861 stále nemocný na žaludek a játra. Hlava ho stále bolela a musel nechat studia. Někdo mu poradil, aby napsal dopis Donu Boskovi. Za dva dny si ho Don Bosco zavolal do svého bytu, vyzpovídal ho, vybídl ho k důvěře v Dominika Savia a dal mu požehnání. Bezvýsledně. Hlava ho bolela ještě víc. Tu mu Don Bosco řekl: „Zítřka jdi do školy a na oběd s druhými a potom si uděláš nověnu k Dominiku Saviovi.“ Rebuffo vyšel od něho ven a co to? Všechny nesnáze zmizely a on se cítil naprosto zdrav. Ruffino poznamenává, že se uzdravil trvale.

18. února začaly postní katechismy. Don Bosco slíbil, že naučí chlapce některým zásadám svatého chytření. Na prvním místě doporučoval přesné plnění zpovědníkových naučení jakožto bezpečný prostředek, aby se člověk uchránil hříchu. Za druhé, aby každý ve chvíli proměňování při mši svatě přednesl Pánu Ježíši své prosby. Z toho důvodu chtěl, aby se při pozdvihování zachovalo mlčení. Za třetí doporučoval při mši svatě myslet na umučení Páně, po pozdvihování litovat svých hříchů, po přijímání si dělat dobrá předsevzetí.

Večer 27. února bylo shromáždění kapituly a na něm byl přijat za dalšího člena kněz Josef Rocchietti, který se zase vrátil do Oratoře a zdálo se, že s upevněným zdravím.

64 Sběratelé faktů

Kolem Dona Boska stále sílilo přesvědčení, že je mimořádně svatý. Den co den bylo toto mínění posilováno novými fakty. Don Bosco zřejmě viděl, co jim nebylo dáno vidět. V únoru 1861 světec oznámil chlapcům, že ví všelicos

o jejich budoucnosti. Něco i řekl. Tak bohoslovci posledního ročníku Janu Turchimu řekl: „Podívej se! Zůstaneš-li se mnou, nic ti nebude scházet. Odejdeš-li ode mne, připrav se, že budeš hodně trpět. Ty, který pochodíš tolik světa...“

Turchi nezůstal v Oratoři a skutečně toho pochodil. Po Don Boskově smrti vyprávěl donu Lemoynovi o svém pobytu v Bologni, v Římě, ve Francii, Rakousku, Bavorsku, Anglii a ve Skotsku. Netajil se ani tím, že musel projít velkým utrpením. Stal se doktorem literatury, sloužil v několika vznesených rodinách jako učitel. Potom byl profesorem rétoriky v několika seminářích, rektorem jednoho ústavu, nakonec jen kaplanem u Panny Marie Těšitelky. Tělesně zdeptán se uchýlil do nemocnice Cottolenga.

Ruffinova kronika poznamenává ke dni 10. února: „Don Bosco dnes řekl Františku Dalmazzovi, že se dožije devětačtyřiceti let a potom zemře. Duchovní šat obleče v Oratoři, ale po jeho smrti se stane kanovníkem. Dalmazzo se skutečně nedožil padesáti let. Zemřel jako rektor semináře v Cantanzaru 10. března 1895.

O několik týdnů později předpověděl o sobě, že až budou klidnější časy a církev svobodná, půjde s deseti chlapci do Říma a potom zazpívá své „Nyní propouštíš, Pane, svého služebníka v pokoji“. Na otázku, zda se ještě vrátí z Říma, odpověděl, že samozřejmě. Ruffino poznamenává, že to řekl jen v důvěrném kruhu. Lemoyné píše, že i to se splnilo, když v roce 1887, rok před smrtí, byl přítomen v Římě svěcení jím postaveného kostela Božského Srdce Páně. Že v té době již byly skutečně pokojnější časy a církev svobodná, to vyplývá z obrazu, jaký skýtal rok 1861, o kterém vypravujeme.

V únoru byl zatčen biskup Gallo z Neapole a převezen do Turína. Tam byl zavřen do kláštera lazaristů a oba s kardinálem De Angelis tam žili odloučení od svých diecézí ještě celých pět let. Celkem 70 biskupů bylo v Itálii vyhnáno ze svých sídel nebo uvězněno. Kněží bylo uvězněno bezpočet. 64 kněží a 22 řeholníků bylo zastřeleno. Všude v obsazených územích byly zrušeny kláštery. 12 000 řeholníků a řeholnic bylo z nich vyhnáno. Jen na Sicílii se postupovalo pomaleji. Tam se vláda bála povstání. Sjednocování Itálie nebylo věru snadnou záležitostí.

V Turíně krev netekla. Tam byla 17. března 1861 pomězní oslava svolání Viktora Emanuela králem. Cavour předtím ve sněmovně dne 28. března prohlásil: „Řím se musí stát hlavním městem Itálie. Itálie bez Říma je nepředstavitelná“.

Don Bosco věděl, jak všechno dopadne. Jak píše Ruffino ve své kronice, napsal Svatému otci Piu IX. dopis, který papeže jistě nepotěšil. Psal mu, že již bude velká milost Panny Marie to, když nebude muset opustit Řím.

Na Dona Boska doléhalo v té době hodně bolestí. Byl churav a ze zdravotních důvodů se musel uchýlit do Fossana, aby se mohl léčit. Z toho důvodu musel odřeknout kázání, které měl mít v Suse. Když se vrátil zase do Turína, pokračoval s nezmenšenou silou ve své práci. Nyní zase říkal

65 Výlet chlapců do nebe

V komisi, která se konala 8. dubna, se četl Ruffinem a Bonettim zachycený záznam dalšího Don Boskova snu, který měl pokračování po tři noci za sebou dne 3., 4. a 5. dubna 1861. Celý, komisí ověřený a podepsaný, sen se nachází v Životopisných pamětech. Zde podáváme jenom výtah (ŽP svazek VI., 864).

chlapcům, jaké kdo má největší nepřátele. Ruffinovi řekl, že jeho největší nepřátelé budou špatní rádcí.

Pracoval s neztenčenou silou také v budování kongregace. Tak „usekl hlavu“, jak žertovně říkal, Costamagnovi a čtyřem jiným, to jest vyzval je, aby vstoupili mezi salesiány.

V dubnu zemřeli dva hoši. Na duben vyšel spis „Vzdělávací příklady pro mládež“. Na květen se připravoval další svazek „Církev“ od monsignora Segura. K této důležité publikaci připojil obranu papežství a práva církve na svobodné území. K tomu připojil plamennou výzvu ke katolíkům, aby se bránili záplavě protipapežské propagandy a aby se semkli kolem své viditelné hlavy. Ve výzvě vybízel katolíky: 1. aby si papeže vždycky vážili, 2. aby směle zakřikli každého, kdo by jej tupil, 3. aby nečetli noviny, které mají protipapežskou tendenci, 4. aby bojkotovali divadla, kde si dělají posměch z náboženství, 5. aby se spojili s církví k šíření dobrého tisku, 6. aby přispívali na Haléř svatého Petra a tak nahrazovali Svatému otci odňaté svatopetrské dědictví, které mu Boží Prozřetelnost dala pro svobodný výkon jeho nejvyšší moci, 7. aby se každý den modlili za církev Otče náš, Zdrávas Maria a Sláva Otci s přidáním slov: „Věřím v jednu svatou, katolickou církev.“ Výzva končila slovy: „Italové! Vy jste po výtce katolíci! Ukažte to i v této svrchované chvíli. Buďte vaším heslem hrdým ‚Katolíci s papežem!‘“

Zatímco Don Bosco takto nebojácně a houževnatě pracoval, jeho nelepší synové v Oratoři cítili potřebu všechny jeho činy pečlivě zaznamenávat a kriticky hodnotit. Bylo jim jasné, že Don Bosco bude jednou souzen církví v beatifikačním a kanonizačním procesu a že bude třeba, aby zde byl potřebný materiál. Za tím účelem se nyní v Oratoři ustavila zvláštní komise, jejímž účelem bylo sesbírání listinný materiál třídit a zpracovávat. V této komisi byl don Alasonatti, don Rua, don Savio, don Turchi, koadjutor rytíř Oreglia di Santo Stefano, klerici Cagliari, Francesia, Durando, Cerruti, Anfossi, Provera, Bonetti, Ghivarello a Ruffino. V druhém sezení, které bylo 3. března, byl Rua zvolen předsedou, Turchi místopředsedou a Ruffino sekretářem komise. Již v tomto sezení se četl zápis Don Boskova snu ze dne 28. prosince. Všichni se shodli, že je v podstatě věrný, jen ještě bylo třeba upřesnit některé podrobnosti. Další sezení se konala 1. dubna, 8. dubna, 1. května, atd. Bylo rozhodnuto požádat Doktora Borella, aby upřesnil minulé věci, týkající se počátku Oratoře. Zkoumaly se také zápisy dona Turchiho, kterého jsme již častěji citovali, atd.

Skutečnost, že v Oratoři vznikla takováto historicko-kritická komise, je nám zárukou, že životopis Dona Boska není výtvořem fantazie, ale že je bohatě dokumentován mnoha kvalifikovanými svědky. S tímto vědomím můžeme jít dále po stopách tohoto charismatického světce.

Don Bosco začal sen vypravovat 7. dubna večer po modlitbě. Upozornil, že sen je sen a nikdo není povinen mu věřit. Každý si o něm může myslet, co chce, může se mu i smát. Doma se o něm může hovořit bez omezení, ale ať raději nepřekročí práh domu. Co je pro Dona Boska zajímavé, že se mu sen zdál po tři noci a vždycky další část začala tam, kde předešlá skončila.

66 Část první

Don Bosco dostal chuť udělat si malý výlet. Zdálo se mu, že je obklopen množstvím chlapců na nějaké rovině, ale před nimi se zvedal kopec. „Kam půjdeme?“ Kdosi vykřikl: „Pojďme do nebe!“ „Ano, pojďme do nebe!“ křičeli chlapci. A již se veselá družina dala na cestu. Po nějaké době se začalo stoupat vzhůru. Kolem bylo množství stromů: malých, velkých. Byly tam hrušně, jabloně, třešně, švestky, ale i réva tam byla a co bylo zajímavé, na každém kmenu byly současně květy i plody, které dozrávaly, takže tam bylo současně jaro, léto i podzim. A všeho tolik, že se stromy pod tou tíží jen prohýbaly. Chlapci se ptali Dona Boska, jak si vysvětlit ten div a on: „Nu, v nebi je přece všechno jinak než na zemi. Všechno stálejší a krásnější, prostě všechno, co nejkrásnějšího mají jednotlivá roční období.“

Každý si bral, jaké ovoce chtěl, všechno bylo krásné: příjemný teplý vánek, atmosféra samá vůně, všichni měli pocit, že je již nebe. Ale nebylo. Jen byli na kopci. Před nimi se do daleka rozprostírala horská rovina a za ní byla hora vysoká, vysoká, že dosahovala až do oblak. A vzhůru po té hoře stoupaly zástupy lidí. Jedni stoupali, jiní se vraceli, aby těm unavenějším pomáhali. Nahore byl někdo, kdo všechny vybízel, aby jen vytrvali. Kdo přišel nahoru, byl tam s jásosem vítán.

Chlapci kolem Dona Boska si uvědomili, že je tam nebe a začali sestupovat s kopce do té horské roviny. Někteří se rozběhli, aby tam byli dřív.

Ale co to? Než se došlo k té hoře, muselo se přijít k velkému jezeru, plnému krve. Bylo tak široké, jak daleko je z Oratoře na Zámecké náměstí. Kolem jezera byly všude rozházeny lidské údy, jakoby se tam odehrála nějaká hrozná bitva. Ti, co tam došli první, se zastavili a nechtěli jít dál. Byli hodně vpředu a Don Bosco si teprve nyní povšiml, proč se zastavili a přidal proto do kroku. Také ostatní si pospíšili, aby se podívali, co to tam je. Na druhém břehu jezera mohli číst nápis: *Per sanguinem* – skrze krev. Don Bosco se zeptal KOHOSI (už nevěděl, kdo to byl), co to znamená. A dostal odpověď, že to je krev mučedníků a také krev Ježíše Krista. V ní se vykoupali nebo jí byli pokropeni ti, kteří byli umučeni pro víru. Toto jezero krve chrání onu horu, která je symbolem církve svaté. Každý, kdo by se opovážil napadnout církev, skončí tak, jak to naznačují ty lebky, nohy, ruce a roztrhaná těla na břehu jezera. Neznámý jinoch, který takto mluvil, potom ukázal na obrovské údolí na východ od nás a řekl: „Tam bude shromážděna krev těch, kteří mají jít do nebe tam tudy a budou muset prolít krev pro víru v budoucnosti.“ Don Bosco viděl, že jeho chlapci jsou tím vším vystrašeni a snažil se jim dodat odvahy tím,

67 Část druhá

Byl večer 8. dubna. Don Bosco po několika praktických upozorněních vyhověl touze chlapců a vypravoval, co se mu zdálo další noc. Zase šli dál a dál. Jezera měli za sebou a procházeli širokým údolím, na jehož konci se údolí začalo zužovat, až se proměnilo ve veliké náměstí. Náměstí se na jednom místě tak zúžilo, že již nebylo možno jít dále než těsnou cestičkou mezi dvěma skalami. Kdo chtěl projít, musel odložit všechna zavazadla, ano ještě si musel šaty pevně držet, aby je neroztrhl. Donu Boskovi se zdálo, že by to mohla být ona úzká cesta k nebi, o které mluví evangelium. Také chlapci říkali, že tudy by se dalo jistě jít do nebe, ale

že sice krev bude shromážděna v tom údolí, ale údy mučedníků nebudou pohozeny jako tyto zde.

Potom se Don Boskova družina jala obcházet jezero tak, že jezero a hora byly po jejich pravé ruce a kopec, který již přešli, po jejich levé ruce. Tam, kde končil jezerní břeh, byl háj, kde rostly duby, palmy, vavříny a jiné stromy, ale ani tudy se nedalo projít jednoduše. Před jejich zraky se otevřelo další jezero plné vody a za ním nápis: *Per aquam* – skrze vodu. Ten KDOSI vysvětloval: „To je zase voda, která vyšla z boku Ježíše Krista a která se tak rozhojnila. To je voda svatého křtu, kterým musí být omyt každý, kdo chce vstoupit do nebe.“ I kolem toho jezera byly rozházeny údy a o těch se chlapci dověděli, že to jsou údy těch, kteří v jejich době pronásledovali církev.

Tu se naskytl jejich očím další div. Bylo tam mnoho lidí i někteří známí z Oratoře, kteří se rozběhli k vodě a běželi po ní tak lehce, že se sotva dotýkali jejího povrchu. To byli spravedliví, kteří vyšli z vězení těla a spěchali do nebe. Chlapci by se byli nejraději pustili všichni za nimi a očima se tázali Dona Boska, mají-li to zkusit. On jim řekl, že by to byla opovážlivost. Ani on si nesmí o sobě myslet, že je spravedlivý.

Šlo se tedy dále a hle: třetí jezero a za ním nápis: *Per ignem* – skrze oheň. Jezero bylo plné plamenů. Ten KDOSI komentoval: „To je jezero Boží lásky a lásky svatých. Tudy musí projít každý, kdo neprojde jezerem krve nebo jezerem vody.“ A zase tam byly ty údy těch, kteří byli nepřáteli Božími a skončili špatně.

Don Bosco pospíchal s chlapci dál a hle: zase jezero. Mělo podobu obrovského amfiteátru, ve kterém byla všechna možná zvířata. Zvířata měla otevřené tlamy a jen pohltil každého, kdo by se přiblížil. A hle: lidé běželi po hlavách těch zvířat a také mnozí chlapci se po nich rozběhli a nic se jim nestalo. Průvode řekl: „To jsou ďablové a jejich pokušení. Kdo je spravedlivý, nemusí se bát. Je přece psáno: Po hadu a bazilišku budou kráčet, šlapat budou po lvu a draku.“ Zase někteří chlapci chtěli jít touto cestou, ale Don Bosco je varoval. Byla to opovážlivost. Konečně přišli na široké prostranství, kde bylo množství lidí, z nichž někteří neměli nos, jiní oči anebo jim chyběl jiný úd. Někteří jakoby neměli hlavu. A chlapci byli poučeni, že to jsou přátelé Boží, vždyť dovedli v životě umrtvovat své údy a smysly nebo se zrekli své vůle a zasvětili se Bohu. „Potom,“ tak končil Don Bosco první vypravování, „jsme viděli množství lidí, kteří již překročili jezera a rychle vystupovali nahoru, kde byli s nadšením vítáni s provoláním slávy. Ten hluk mě probudil a uvědomil jsem si, že ležím ve své posteli.“

nikdo se tam tudy nepouštěl. Jakoby je něco táhlo, chlapci se obrátili na druhou stranu, kde bylo široké náměstí a šli se tam podívat. Šli dál, až se náměstí začalo měnit ve volnou přírodu a tam se jim naskytl zvláštní podívaná. Viděli tam lidi podivně sprážené se zvířaty. Také mnozí chlapci z Oratoře tam byli. Někdo byl sprážen s volem a Dona Boska hned napadlo, že je líný a pomalý. Jiný byl sprážen s oslem, protože byl tvrdohlavý, opět jiní byli s jinými zvířaty: s kočkou, která ráda krade, se zajícem, který je bázlivý a kličkuje, byli tam také lidé, kteří se váleli s prasaty v blátě. To byli nečistí.

V tom si hoši všimli, že se terén začíná nápadně svažovat dolů. Přesto šli dál, protože všude byly překrásné květy, například růže a fialky. Květy nabízely příjemné vůně, ale když chlapci utrhlí některý květ a chtěli k němu přičichnout, vydával nepříjemný zápach. Bylo tam množství krásného stromoví, které také přitahovalo. Stačilo však utrhnout a člověk zjistil, že je to ovoce shnilé, krásné jen na pohled. V některých plodech byla hlína nebo písek, že se z toho chtělo zvracet. Jeden z chlapců zvolal: „To je to, co nám nabízí svět?“ Jiný řekl: „Jdeme stále dolů, to není v pořádku, obraťme se zpět.“

V tom se na této cestě, kde jsme byli, objevilo nesmírné množství lidí. Někteří jeli v kočáře, jiní na koni, jiní šli

68 Část třetí

Večer 9. dubna vypravoval Don Bosco chlapcům třetí část snu. Úvodem řekl, že všechno jim ani neřekl, neboť některé věci se nehodí ani říkat. Potom je vybídl, aby si znovu uvědomili celý průběh cesty. Potom pokračoval. Konečně našli cestu zpět a šťastně se vrátili na náměstí, kde byli lidé, kteří chtěli přijít do nebe. Zase přišli k té soutěsce mezi dvěma skalami. Kdo jí prošel, ocitl se na dlouhém mostě bez zábradlí, pod nohama hluboká propast. Tudy bylo třeba projít. Chlapci se rozběhli k soutěsce, ale potom se zarazili. Dostali strach. Don Bosco je musel povzbuzovat a sám jít vpředu. Potom již šli, ale opatrně, jeden za druhým, pomáhali si, až konečně byli na druhé straně na úpatí hory.

Ani to ještě nebyl konec nesnáží. Hledali nějakou stezku, po které by se dalo vystupovat. Všude skály, strže, trní, tolik věcí, které jim bránily v pochodu. Ale to všechno pomínulo a po překonání tolika překážek přišli na stezku, po které se dalo jít pohodlněji. V jednom místě narazili na množství lidí, kteří strašně trpěli. Don Bosco o tom raději nechtěl mluvit. A zase zástupy, které šťastně docházely na vrchol a tam byly vítány. Sladká hudba, překrásné zpěvy. Dona Boska napadla myšlenka, jsou-li ještě v lidském těle, nebo jsou již mrtví. Ale vždyť ještě nebyli souzeni! Zasmáli se tomu a zrychlili krok.

Tak se šlo dál a dál. Již mnoho nescházelo do vrcholu hory, již si Don Bosco myslel, že nastane slavné vítání, když tu se obrátil a s bolestí viděl, že je skoro sám. Jen asi čtyři chlapci byli u něho. Co ostatní? Byli kdesi dole lehkomyšlně zaměstnáni sbíráním šneků v kamení, různých květů bez vůně, plodů bez chuti. Někteří se honili za motýly a cvrčky, jiní zase pohodlně odpočívali ve stínu keřů a podobně. Don Bosco na ně začal křičet, ale oni jakoby neslyšeli. Jen málo jich uposlechlo jeho hlasu, takže měl kolem sebe

69 Uprostřed všedních dní

Oba sny – novoroční i dubnový, hodně rozčeřily hladinu všedního života v Oratoři, ale nadpřirozené nepotlačilo přirozené, jen mu dalo vzlet. Lehké svědomí působí, že i tělo dostává křídla. Proto rekreace v Oratoři byla živá a plná veselosti.

11. dubna se dávalo divadelní představení latinské komedie, pečlivě připravené klerikem Francesiem. Byli pozváni i hosté z města, o nichž se vědělo, že rádi shlédnou hru jezuitského pátera Palumba. Don Bosco jim poslal latinské pozvání, které sám zhotovil v latinských verších.

Don Bosco si byl vědom toho, že nyní nebude dobré podporovat mezi chlapci přílišné emoce. Již kolem Vánoc předpověděl, že někdo z chlapců zase zemře. A skutečně! 7.

pěšky. Tancovali, poskakovali, zpívali, hráli. Bylo to jako o nějaké veliké slávě. Někdo si všiml, že všechen ten lid je složen ze skupin a bylo vidět, že každou skupinu někdo vede. Ano, všimli si, že některým těm vedoucím vyčnívá jí zpod klobouky růžky. Objevil se zase ten NĚKDO a řekl: „Tak se jde do pekla.“ Don Boskových chlapců se zmocnil strach a rychle se obraceli. Někteří volali: „My nechceme do pekla, utečme pryč!“ Všichni se rychle vraceli, ale co to? Náměstí zmizelo, údolí zmizelo. „Zbloudili jsme, ztratili jsme cestu,“ říkali všichni a dohadovali se, co mají udělat. V tom křiku se Don Bosco probudil.

všehovšudy asi osm chlapců. Co dělat? Přece nepůjde do nebe s tak malým počtem chlapců. Poručil těm kolem sebe, aby počkali a sám šel zpět pobízet ostatní k ráznější chůzi. Toho napomenul, toho pokáral, tomu musel dát štulec nebo pořádnou herdu do zad. Potom sestupoval stále více dolů. Chtěl všechny dosáhnout. Někteří se již obrátili zpět a unavení nebo polekaní již vůbec neměli odvahu jít nahoru. Don Bosco nakonec zakopl a – vzbudil se.

Když Don Bosco dovypravoval svůj sen, řekl chlapcům, aby se nikdo nepokoušel ptát se ho, v jakém stavu ho viděl. Nemělo by smyslu znovu opakovat to, co následovalo po vyprávění snu o svědomích. Jen tolik chtěl zdůraznit, že kdyby nyní měli všichni zemřít, šlo by jich přímo do nebe z celého domu málo – snad tři, čtyři ze sedmi až osmi set. Naštěstí je zde ještě ono moře plamenů – očištec. Tam se dá všelicos napravit ještě bolestným očišťováním. Někdo tam bude minutu, někdo více, třeba celé dny, měsíce..., to lze těžko říci. Je možné vyhnout se očištcí? Don Bosco doporučil chlapcům, aby pilně získávali svaté odpustky, hlavně plnomocné.

K tomuto snu Don Bosco nepřidal žádný komentář. Nic divného. Sen byl obrazem složeným z dalších obrazů a zahrnoval věci minulé i budoucí, situaci Oratoře i situaci církve. Celý sen byl velikou kombinací záběrů, ze kterých mohl vybrat jen to podstatné a v žádném případě nedovedl vyjádřit všechno, co viděl a jak to viděl. Komunitě sice řekl, aby se ho na podrobnosti neptali, ale sem tam přece jen v důvěrném rozhovoru všelicos naznačil a vysvětlil. Tak když navštívil internovaného kardinála De Angelis a ten ho prosil, aby mu něco vypravoval, začal mu vyprávět svůj sen. Když přišel k onomu údolí, plnému krve, viděl, že kardinál zesmutněl. Tehdy odmítl pokračovat a začal s ním hovořit o jiných věcech.

dubna zemřel jedenáctiletý Vavřinec Quaranta. Don Bosco tentokrát o události téměř nemluvil. Pohřeb se odbyl takřka potichu, až se tomu klerici divili. V pondělí po divadelním představení se ho někteří ptali na důvod. Odpověděl, že to udělal schválně. Jednak má ohled na některé chlapce, kteří mají sklon ke skrupulózitě, jednak nepovažuje za vhodné zatěžovat nyní příliš citovou stránku chlapců. Nechtěl ani, aby byl mrtvý vystaven v rakvi, ani nežádal, aby se za něj konaly zvláštní pobožnosti. Myslel si, že sen o svědomích byl dostatečným mementem pro všechny a dostatečně vyčistil Oratoř i její atmosféru, takže není třeba přidávat další mementa.

Klerici vyjadřovali před Donem Boskem podiv nad tím, že hoši tak snadno zamlčují ve zpovědi své hříchy. Don

Bosco odpovídal, že je tomu bohužel tak. Ať si nikdo nedělá iluze o upřímnosti penitentů, zvláště mladých. Jsou zpovědníci, kteří se věnují hlavně dospělým a dovedou to. Ale nedovedou to u mladých. Tam může s úspěchem zpovídat jen ten, kdo zná svět mladých a zná jeho spády. U mladých stud a strach hrají velikou roli. Stačí okamžitá myšlenka, co by tomu řekl zpovědník a již se sevře hrdlo a chlapec hřích vynechá nebo nějak zkomolí. Vypravoval o jednom, kterého přijal na začátku školního roku. Jak se ho tento hned po nástupu ptal, jestli se musí stát knězem. Řekl mu, že v žádném případě ne. Kněžímí se stávají jen ti, kteří jsou k tomu povoláni od Pána Boha a jeví známky povolání. On na to, že by nechtěl být knězem ani v tom případě, kdyby byl povolán. Po nějakém čase se jednalo o to, aby šel ke svatě zpovědi. Žádal, aby směl jít k Těšitelce nebo na Kapucínský kopec. Don Bosco mu to dovolil, ale jen pod jednou podmínkou, že tam řekne to a to. Zde Don Bosco narazil na pravou příčinu nechuti stát se knězem. Chlapec se vyzpovídal u něho a jak Don Bosco říkal: po půl roce pobytu v Oratoři začal patřit k těm, kteří si přejí být kněžímí.

Sen o výletě do nebe přiměl nejednoho k tomu, aby si podal přihlášku do Salesiánské společnosti. 16. dubna zasedala kapitula a byli jednomyslně přijati další čtyři členové: Reano, Perucatti, Jarach a Fabre. Všechny vedla k Donu Boskovi touha pomáhat mu zachraňovat duše a tak si pojistit vlastní spásu.

Spása duší byla stálou starostí Dona Boska. 17. dubna ve večerním slovíčku vyprávěl o francouzském králi Karlovi, jak přenechal válku s Anglií svým vojákům a sám se bavil. Království již bylo skoro ztraceno, když k němu bezradní generálové poslali vysokého důstojníka, aby ho vzpamatoval z netečnosti. Ten přišel, ale král ho nechal dvě nebo tři hodiny čekat uprostřed plesu. Potom ho přijal s velkou elegancí a hned začal o honech, hostinách, načež ho pozval na partii karet. Důstojník nechtěl věřit svým očím a nehýbal se. „Pochopil jste, co jsem vám řekl? Nač myslíte?“ ptal se ho král. A dostal příslušnou odpověď: „Myslím na to, jak vesele dovedete jít vstříc zkáze.“ Don Bosco to samozřejmě hned aplikoval na problém spásy duše.

70 Sen o kole

Večer 2. května 1861 začal Don Bosco vyprávět další sen, který měl v noci předtím. Sen pečlivě zapsali přítomní kronikáři Ruffino a Bonetti, obsahově i Cagliero, Chiala a jiní očití svědci. Sen měl ukázat, jaké ovoce přináší Oratoř církvi a světu. Don Bosco viděl i stav, v jakém se nacházeli někteří synové jeho Oratoře. Dále viděl ty, které Pán volá ke kněžství, další, které volá, aby se stali salesiány a konečně další, kteří jsou povoláni k životu ve světě. Nakonec viděl budoucnost své rodící se kongregace. Také Don Bosco sám, jakmile se po šesti hodinách spánku probudil, hned si udělal poznámky. Sen vypravoval po tři večery pod portikátem, kde byly nyní večerní modlitby i slovíčko, poněvadž již bylo teplo. Také tento sen uvedeme zkráceně, jak to žádá povaha tohoto díla. Celý se nachází v 6. svazku Životopisných pamětí v kapitole 67.

I.

Don Bosco vyšel ze svého rodného domku a měl namířeno na pole, které bylo vzdáleno poněkud od domu a jehož písčítá půda dávala sotva tolik, aby bylo možno zaplatit daně.

21. dubna zemřel v Oratoři další chlapec: devatenáctiletý Karel Maffei. Stačily dva dny zauzlení střev a přivedlo ho to do hrobu. Ani tentokrát neuznal Don Bosco za vhodné využít úmrtí k tomu, aby upozornil na svou předpověď, kterou učinil v prosinci. Všechno prošlo bez nových emocí. Někteří klerici u příležitosti těchto úmrtí začali mít strach o život Dona Boska a napomínali ho, aby se více šetřil. Říkali, že je lepší, aby zde žil déle a mohl radit druhým, než aby si zkrátil život přílišnou prací a potom jim nebyl nic platný. Don Bosco se jim vysmál: „A kdo mi může zaručit, že budu žít ještě deset let? Ne, nebudu se šetřit. Udřít se nechci, ale pracovat nepřestanu. Jde o čest Boží a o spásu duší.“

Když Don Bosco doporučil do modliteb Maffeiovu duši, řekl chlapcům, že jedna věc ho mrzí. V Oratoři jsou určité extrémní. Jsou chlapci, kteří se k němu hrnou, kam se hne, ale jsou také jiní, kteří se drží stranou a dokonce se mu vyhýbají. Nepřijdou, ani když je dá zavolat. Nežádá, aby byli stále kolem něho, to ne, o rekreaci je například nesprávné, aby nešli do hry, ale vyhýbat se mu úmyslně, to není pěkné.

O klericích ve všeobecnosti platilo, že byli Donu Boskovi oddáni a snažili se mu dělat čest. On jim to splácel zvýšenou důvěrou. Někteří klerici se jednoho dne potkali ve městě s kanovníkem Vacettou a ten je podivně oslovil: „Prosím vás, proč jste tam dole u Dona Boska?“ „Protože se nám tam líbí,“ zněla odpověď. Klerik Garino se zase setkal s kanovníkem Ronzinim. Bylo to u nemocnice svatého Aloise. Kanovník na něj kývl. „Přejete si něco, pane kanovníku?“ „Nejste náhodou od Dona Boska?“ „Jsem.“ „To jsem rád, že jsem se nezmýlil. Když potkám klerika, který má veselou tvář, je uctívá a takový jednoduchý, hned si myslím, že je to klerik od Dona Boska.“ Ten kanovník Dona Boska obdivoval.

V uplynulých měsících se někteří klerici pokoušeli Dona Boska portrétovat. Nepodařilo se to. Zkusili ho nechat vyfotografovat, ale ani fotografie se nepodařila. Bylo to zvláštní. Don Bosco řekl: „Kdyby to bylo ke spásě duší, jistě by se to podařilo. Není to potřebné.“ Tak Ruffino.

Od 29. dubna do 2. května se konala v Oratoři duchovní cvičení. Kázal je farář z Maretta don Ciattino. Don Bosco k nim přizval dva cizí chlapce: Františka Ghivarella a Josefa Dalmazza. Již se domů nevrátili.

Cestou potkal neznámého muže, jehož oblek sahal po kolena a v pase byl stažen. Na hlavě měl bílou pokrývku a tvářil se, jako by na něho čekal. Po prvním přivítání se mu nabídl, že půjde s ním. Šli a přišli na místo, kde rostly fíkovníky. Neznámý vybízel Dona Boska, aby trhal a jedl. On nechtěl, že ještě není čas zrání. Ten ho však přesvědčoval, že některé fíky jsou již zralé. Nevzal si a nejedl. Šli dále a další div. Rostla tam réva. Neznámý zase pobízel, aby trhal a jedl. Don Bosco se bránil podobně, že ještě není podzim. Dotyčný naléhal, aby trhal, protože času je málo a brzy přijde noc. Tuto myšlenku stále opakoval, až Don Bosco pojal podezření, že mu napovídá, že brzy bude muset zemřít. Ale ten ho odbyl: „Non plus sapere, quam oportet sapere – nechtěj vědět víc, než musíš.“

Tak dospěli konečně k okraji pole, kam chtěl Don Bosco jít. Tam byl jeho bratr Josef. Uvítali se, ale dotyčný se držel stranou a ani na opětovné otázky Josefovy nechtěl říci, kdo je. Slyšeli jen stále: „Non plus sapere, quam oportet sapere.“ Potom se Josef vzdálil a Don Bosco ho již neviděl. Neznámý

mu položil otázku: „Chtěl bys vidět své chlapce, jací jsou nyní? Jací budou po čase? Chtěl bys je spočítat?“ „Ach ano,“ souhlasil Don Bosco a slyšel: „Tak pojď!“

Neznámý najednou, kdoví kde to vzal, měl v rukách veliký stroj, uprostřed něhož bylo veliké kolo. Postavil jej na zem a poručil Donu Boskovi, aby zatočil klikou. Ten poslechl a dostal další rozkaz: „Podívej se dovnitř!“ Don Bosco si všiml, že v kole je zamontovaná veliká, asi půldruhého metru široká čočka. Ve skle bylo vidět všechny chlapce z Oratoře, rozdělené na dobré a zlé. Těch zlých bylo maličko, těch hodných mnoho. Ti zlí byli ve špatném stavu. Někteří měli vředy na hlavě, někteří měli proděravělý jazyk, někteří zkroucené oči, jiní srdce prožrané od červů. Dostal ponaučení: „Proděravělý jazyk znamená nemravné řeči, zkroucené oči neschopnost vidět věci, jak jsou, a proto křivé úsudky, nemocná hlava znamená tvrdohlavost, neposlušnost a podobně. Rozežrané srdce pak zlé žádosti.“

Při třetím otočení viděl Don Bosco čtyři chovance svázané těžkými řetězy. Poznal je a chtěl si poznamenat do notesu jejich jména, ale nedostal svolení. Neznámý řekl, že je má poznačená ve svém sešitě a to stačí. Při dalším otočení spatřil sedm jiných chlapců. Měli hrdý postoj, dívali se podezíravě kolem sebe a měli ústa zavřená visacím zámkem. Tři z nich si k tomu ještě dlaněmi zacpávali ústa. Neznámý řekl, že mlčí ve svaté zpovědi. Aby se polepšili, museli by nejdříve v sobě zlomit pychu.

Kolo se opět otočilo a hle: nová podívaná. Don Bosco uviděl další hochy. Každý měl na zádech zvíře podobné ošklivé opici. Příšery jim předníma nohama svíraly hrdlo, až jim lezly oči z důlků a v obličejí byli celí rudí. Zadníma nohama jim obepínaly stehna a ocasem jim svazovaly nohy. To byli chlapci, kteří přestože konali duchovní cvičení, neměli odvahu skončit s hříchem proti šestému přikázání. Don Bosco byl pohledem na ně zdrcen a ptal se neznámého průvodce, čím by je bylo možno zachránit. Ten odpověděl: „Labor, sudor, fervor.“ Říkal to stále dokola a teprve po několikerém prošení řekl něco bližšího: Labor je pracovitost, sudor – pokání, fervor – modlitba. Ale hned dodal, že je malá pravděpodobnost, že to pochopí a změní se. Don Bosco nad nimi naříkal, ale průvodce ho pokáral. Vytkl mu, že si o sobě mnoho myslí a dal mu za příklad Pána Ježíše. Ten byl Bůh a přece nezdolal Jidáše láskou. U tolika lidí padla jeho slova na tvrdou skálu a člověkem nepohnula. Ať se raději od takových obrátí k jiným, ochotnějším. Poručil mu zase zatočit kolem.

Don Bosco tedy zatočil kolem a opět pohlédl do skleněné čočky. Viděl velké množství chlapců, které dosud nikdy neviděl a slyšel ujištění: za jednoho špatného přijde sto dobrých. Skoro dostal z tak velkého počtu strach. Nevěděl, kam by je umístil. Ještě více se strachoval, jak by je všechny uživil. Ale průvodce mu řekl: „Buď klidný, o to se postará Pán Bůh sám.“

II.

Večer 3. května měl Don Bosco druhé pokračování.

„Chceš vidět něco ještě krásnějšího?“ ptal se ho průvodce. „Otoč ještě klikou!“ Don Bosco otočil a v čočce viděl své chlapce, rozdělené na dvě skupiny. Bylo to na nějaké rozlehlé rovině. Na jedné straně byla pole osázená zeleninou a potom louky. Tam pracovali chlapci s rýči, lopatami a s jiným nářadím. Tam vládl kavalír Oreglia, rozděloval nářadí

těm, kdo chtěli pracovat, i těm, kterým se do práce nechtělo. V dále viděl chlapce, kteří seli obilí.

Na druhé straně byla druhá skupina a tam byla pole, na kterých se bělelo obilí, zralé ke žni. Pole se ztrácela až kdesi daleko na obzoru. Žně byly v plném proudu. Někteří kosili, jiní vázali snopy a stavěli mandele, jiní zase byli u vozů a svázeli obilí, jiní opět mlátili. Nejen to, někteří klepali srpy a kosy a bděli nad pořádkem. Don Bosco pochopil, že ti druzí jsou povoláni k duchovnímu stavu. Také poznal, kteří to jsou. Ti první byli zřejmě povoláni k světskému zaměstnání a skutečně většinou tam byli samí učni.

Dona Boska hodně zajímali právě ti zaměstnaní při žních. Provera rozdával kosy a srpy. Don Bosco si myslel: ten bude asi ředitelem nějakého semináře nebo nějaké komunity řeholníků nebo třeba ještě něco víc. Provera některé posílal, aby se nejdříve šli do lesíka posílit nějakým soustem. To znamenalo zbožnost, někdy studium. Durando připravoval žencům oběd, to značilo, že bude šířit úctu k Nejsvětější Svátosti. Jiní nosili žencům nápoj. Costamagna také dostal svou kosu, ale Provera ho poslal do nějaké zahrady trhat květiny. Podobně jako Quattroccola. Rebuffo si měl nejdříve opatřit tři květy a teprve potom dostal kosu. Mezi ženci byly rozdíly. Někteří měli pěkný záběr, jiní se sice rozháněli, ale mnoho neposekali. Někdo kosil klidně, někdo vyšel úplně z pole a přešel na jiné. Ten měl kosu dobrou, ten zase u ní neměl špici. Byli tam takoví, kteří skovávali kosy do špice. K nim se chodilo na opravu. Každého Don Bosco viděl u nějaké práce, která naznačovala, čím se bude vyznačovat v budoucnosti. Don Rua přecházel vozy a řídil odvoz obilí, don Savio sbíral snopy, které spadly z fůry, Cagliero řídil výmlat, Cerruti, Belmonte, Albera čistili obilí a oddělovali zrno od plev. Ti asi budou řediteli domů. Všechno se dalo současně. Byli tam i takoví, kteří v pravé poledne svítili druhým k práci lucernami. Ti asi znamenali dobrý příklad. Takovým byl Albera. Ten dokonce hrál ještě na kytaru.

Všichni nepracovali. Don Bosco viděl chlapce, kteří si hráli s pistolí, asi chtěli být vojáky. Jiní zase jen tak postávali a přešlapovali na místě. Zřejmě byli nerozhodní. Někdo držel kosu obráceně, někdo si jen hrál a ztrácel čas. Něco podobného bylo i na druhém poli. I tam mezi tolika pilnými, kteří se oháněli rýčem, viděl Don Bosco takové, kteří drželi rýč obráceně, a proto nemohli rýt nebo jim rýč spadával a oni drželi v ruce jen násadu bez železa. Viděl i to, jak někteří řemeslníci přecházeli mezi studenty a studenti, jak přecházeli mezi řemeslníky. Někteří stáli mezi oběma poli a rozmýšleli se, kam se mají přidat, jako oba Dalmazzové, Garigliano, Monasterolo a jiní.

Také samozvance viděl Don Bosco. Třeba přišel hoch a hned na pole, ale kosu neměl. Když si uvědomil, jak je ukvapený, šel si pro kosu, ale rozdavač mu ji nechtěl dát, ať prý si nejdříve dojde do zahrady pro dva květy. On šel, ale že si jich natrhá víc. Ten zase, že stačí dva: láska a pokora. Dotyčný si stavěl hlavu, takže z toho byla hádka a kosu vůbec nedostal. Neměl ani lásku ani pokoru, jen se domýšlel, že je má.

Don Bosco se na chvíli odtrhl od čočky a vyptával se průvodce, jak má těm různým věcem rozumět. Ten mu řekl, že pole je církev, žeň úroda, kosa znamená prostředky k práci, aby byla požehnaná. Kosa bez ostří je nedostatek zbožnosti. Kdo vyšel z pole, ten opustí Oratoř i Zbožnou společnost.

III.

Večer 4. května vyprávěl Don Bosco závěr. Týkal se rozvoje Společnosti a díla, které mu Bůh svěřil. Pohled na bohatou žen a na syny, kteří žen sklízeli, byl krásný a to, jak byli jednotlivci zaměstnáni, bylo velmi poučné. Průvodce nyní Donu Boskovi zavelel: „Otoč klikou desetkrát!“ Don Bosco tak učinil a co neviděl! Chlapci byli rázem všichni o hodně starší. Byli to muži. Některý měl plnovous. Podivil se tomu a řekl: „Ale vždyť to byli před nedávnem chlapečci!“ Průvodce mu řekl: „Kolikrát jsi otočil klikou?“ „Desetkrát.“ „Vidíš. Píše se rok 1861, ale ocitli jsme se v roce 1871. Otoč klikou ještě desetkrát!“ Don Bosco zase poslechl a ocitl se v roce 1881. To již byli rozdíl! Chlapců byla polovička. Někteří měli šediny, jiní byli nahnutí dopředu. Dona Boska to zabolalo, ale zároveň ho potěšil pohled na nové krajiny, nová pole působnosti, kde viděl nové tváře, ale uprostřed nich i známé tváře těch, kteří nyní předávali jeho odkaz mladším.

Zase otočil desetkrát klikou a byl v roce 1891. Počet jeho synů se zmenšil na čtvrtinu a všichni jeví známky stáří. „Kde jsou ostatní?“ ptal se. „Ti už patří jinam,“ zněla odpověď. A opět se kolo otočilo desetkrát a ukázal se rok 1901.

71 Dozvyky snu o kole

Sen o kole byl třetí veliký sen, který Don Bosco vypravoval během necelého půl roku. Nic divného, že způsobil veliký rozruch. Hodně se mluvilo o tom, jakou váhu je třeba přikládat Don Boskovým snům. Poslyšme jednoho z jeho chlapců, pozdějšího kanovníka Hyacinta Ballesia, co píše ve své knize „Don Boskův vnitřní život“: Don Bosco žil zcela pro nás, o nás se mu i zdálo. Měl o nás i sny, ale byly to sny? Nebyla to spíše nebeská vidění? My jsme byli přesvědčeni, že to jsou vidění. Vyprávěl prostě, vážně, otcovsky, jako něco, čemu je třeba přikládat důležitost. Každý z nás chtěl vědět, jak ho Don Bosco viděl a každý musel vyznat, že vždycky uhořel. Takové věci nelze vysvětlit lidskou chytrostí nebo poznáním, které by měl od druhých spolupracovníků. Již jsme nebyly malé děti, a tak nezbylo než přiznat, že je to zvláštní dar od Pána Boha.“

Cagliero psal: „Já jsem byl mezi posluchači, když Don Bosco vyprávěl sen o kole v roce 1861. V něm viděl budoucnost své kongregace. On ty sny vyprávěl, protože mu to schválil jeho zpovědník don Cafasso. Don Bosco nám to častěji opakoval ještě před smrtí dona Cafassa. Chlapci věnovali těmto snům překvapující pozornost a on, když byl tážán, dovedl s neobyčejnou jasností každému říci, kde ho viděl a jakou funkci měl při žnách. Tento sen vypravoval po tři večery. Mluvil s námi také důvěrně. Říkal, že přes všechny překážky a nedorozumění bude jeho kongregace schválena a velmi se rozšíří.“ Don František Dalmazzo pod přísahou vypověděl, že pokud šlo o ty tři hochy s opicemi na zádech, Don Bosco řekl, že se ho každý může zeptat, zda se ho to týká. Asi padesát se ho ptalo v obavě, že nemají v pořádku svědomí. Ti tři nepřišli sami, ale Don Bosco je sám oslovil. Jeden z nich byl Dalmazzův spolužák a důvěrně mu všechno vypověděl. Divil se, jak to může Don Bosco všechno vědět.

Co se týká těch čtyř, zatížených řetězy, Dr. Borel vypověděl, že když byl v roce 1866 mezi vězni v kněžské službě, mohl přinést Donu Boskovi vzkaz od vězně jménem Bek..., který byl odsouzen jako dezertér od vojska. Prosil Dona

Znamenal další ztenčení počtu a další rozšíření Don Boskova díla. Všimnul si zvláště dona Ruy. To již byl stařeček, docela jiný, než byl v roce 1861. Obzor se velice rozrostl. Všude byli noví lidé, cizí kraje, ale těch prvních bylo málo. A v roce 1911? Po padesáti letech? Don Bosco se marně díval a hledal... Znovu točil. Scény byly stále nové a nové, počet širší, ale tváře neznámé, neznámé... „A přesto jsou to tvoji synové,“ slyšel průvodce. V tom se kolo začalo točit samo. Točilo se stále rychleji a rychleji. Dělal hluk, až se Don Bosco probudil.

Don Bosco zakončil vypravování těmito slovy: „Nyní si budete jistě myslet o Donu Boskovi kdoví co. Něco velikého, třeba že je svatý. Draží chlapci! Abych zabránil hloupým dohadům, řeknu vám jen tolik, že máte plnou svobodu myslet si o vypravovaných věcech, co chcete. Jen se jim nesmějte, protože Pán Bůh má možnost mluvit k nám mnoha způsoby. Někdy používá nástrojů na pohled zcela nevhodných, jako například užil oslice Balaámovy, aby prorokoval věci, týkající se Mesiáše. Totéž může platit o mně. Nedívejte se na to, co dělám já, řiďte se jen svatou vůlí Boží. Vidíte-li, že dělám něco dobrého, napodobujte to; kdybych však dělal něco špatného, nenapodobujte mě. Zlé je vždycky zlé.“

Boska, aby mu poslal modlitební knížku „Opatřený jinoch“. Přitom se přiznal, že ho Don Bosco viděl ve snu a řekl mu to. Don Bosco mu osobně donesl žádanou knihu do věznice. O tomto chlapci se ví, že mu Don Bosco předpověděl ještě jiné věci. Hoch byl nestálý. Po studiích nechtěl zůstat v Oratoři, jak mu to světec radil, ale chtěl pryč vstoupit do jiné kongregace. Don Bosco mu to nerozmlouval, ale řekl mu, že se sice pokusí vstoupit nejdříve k jezuitům, potom ke kapucínům, ale nakonec bude prosit o chléb v Oratoři. Chlapec tomu nevěřil. Jeho rodina byla zámožná a on sám měl zdědit 60 000 lir. Všechno se však uskutečnilo a on, když rozházel celé jmění, přišel do Oratoře jako nuzák. Poblý tam rok a zase utekl, aby se oddal potulnému životu. Žil ještě v roce 1901.

Když Don Bosco dovypravoval svůj sen, mnozí chtěli vědět, kde je viděl. (Zde musím říci, že pokud jsme ve vypravování uvedli jména, Don Bosco je veřejně neřekl. V originále snu je jmen více, ale to jsou pozdější vsuvky – jména tam vsunul don Lemoyne na základě soukromých sdělení. Neškodí však uvést některé další údaje.) Klerika Molina Don Bosco viděl, jak stojí nečinně s kosou a dívá se, jak druzí pracují. Potom přeskočil příkop, odhodil klobouk a utekl. I on se ptal Dona Boska a ten mu k jeho velikému údivu řekl ještě víc: „Budeš studovat teologii ne pět, ale šest let, ale potom svelleš duchovní roucho.“ Nechtěl věřit. A skutečně. Studoval teologii v Oratoři čtyři roky, potom další dva v semináři v Asti. Po posledních duchovních cvičeních odešel domů a již se do semináře nevrátil.

Klerik Vaschetti byl velmi vážen a byl považován za pilíř, na kterém stál seminář v Giavenu. Byl členem kongregace. Když mu Don Bosco vypravoval, že ho viděl, jak vybočuje z pole a jde na jiné, řekl mu: „To se vám skutečně jen zdálo.“ Potom ale opravdu vystoupil z Oratoře, stal se světským knězem a jednou přišel navštívit Dona Boska. Ten mu připomněl sen a řekl mu: „Byl jsi povolán do Oratoře, ale doufám, že ti Pán Bůh dá potřebnou milost. Budeš však muset bojovat!“ Vaschetti zemřel jako horlivý farář.

Klerik Josef Fagnano byl z těch astijských seminaristů. Nejdříve nechtěl jít k Donu Boskovi ptát se, potom ho k tomu přiměli kamarádi. Don Bosco mu řekl, že ho viděl pracovat tak daleko, že ho sotva rozeznával. K tomu pracoval mezi nahými lidmi. Fagnano nevěnoval slovům Dona Boska velkou pozornost, ale vzpomněl si na ně po letech, když pracoval jako salesiánský misionář a v den svátku Pomocnice křesťanů na pobřeží Magellanské úžiny pojídal mlže... Čekal tam dva dny, až se k němu přiblíží z rozbouřeného moře parník. Tehdy poprvé zahlédl nahé obyvatele Ohňové země, jimž se tak stal apoštolem.

Donu Angelovi Saviovi Don Bosco řekl, že ho viděl ve vzdálené zemi. Don Savio se stal misionářem.

Donu Dominiku Belmontovi řekl: „Budeš velebit Boha hudbou.“ Mimo to mu řekl, že ho viděl vézt povoz, do kterého bylo zapraženo pět volů. To mělo znamenat neobyčejně plodný život v apoštolátu. Skutečně don Belmonte byl nejdříve učitelem v Mirabellu, potom profesorem v Alassiu, potom ředitelem salesiánského ústavu v Borgo San Martino. Všude vedl hudbu a zpěv. Stal se generálním prefektem kongregace a ředitelem Oratoře v Turíně a všude měl veliké úspěchy.

Nejenže Don Bosco hovořil o podrobnostech snu soukromě a že si synové Oratoře důvěrně sdělovali, co slyšeli, ale mnozí se dožadovali toho, aby se o snu diskutovalo veřejně. Don Bosco přistoupil na tento požadavek večer 4. května a vyzval hochy, aby se ptali. Byli to hoši inteligentní a pohotiví v úsudcích. Snadno by byli někoho přivedli do úzkých, ale Don Bosco věděl své a nebál se. Pohotově odpovídal na všechny dotazy.

Dotazy se dávaly až druhý den 5. května. Zachytíme zde aspoň ty nejdůležitější. Ptali se ho, co znamenalo v úvodu ono průvodcovo „Trhej rychle, protože se blíží večer.“ Don Bosco řekl, že z toho vyrozuměl, že již nemá před sebou dlouhý život. Ptali se ho, čím by se mohl jeho život prodloužit. Odpověděl: „Nesměl bych mít tyto sny, protože mi škodí hodně na zdraví. Dále bych nesměl mít mezi svými syny ty zatvrzelé, kteří nutí Pána Boha, aby užíval násilí, aby je zachránil.“ „Co fíky a hrozny? Co ty znamenají?“ Don Bosco: „Z části zralé a zčásti nezralé fíky a hrozny mohou znamenat události, které se brzy stanou nebo se připravují – o tom bych mohl všelicos říci, ale až svým časem. Mohou však také znamenat, že někdo je již zralý pro službu Boží a někdo ještě ne. O opicích na zádech Don Bosco řekl nezabaleně, že znamenají hříchy proti čistotě. O poli zralém ke žni řekl, že pracovníci na poli jsou povoláni do duchovního stavu. Don Bosco ví, kdo je, a kdo není povolán. Ovšem bylo by nesprávné myslet si, že ti kdo mají řemeslo, jsou z tohoto povolání vyloučeni. Vůbec ne. Don Bosco viděl společně s povolányými ke kněžství pracovat na žni i je. Ptali se ho, co znamenaly ony květy a co sousta, jimiž se posilovali. Květy jsou různé ctnosti, sousta znamenají zbožnost. Teprve ten, kdo měl potřebné ctnosti a byl zbožný, dostával od Provery kosu.

Pokud šlo o otáčení klikou po desíti, znovu opakoval, že viděl, jak se bude rozvíjet salesiánské dílo. Viděl, že během

72 Třetí rozšíření Oratoře

Don Bosco se rozhodl spojit dům Filippů s Domovem. Naštěstí byl ten dům s Domovem postaven skoro rovnoběžně. Stačilo postavit novou silnou zeď, která by byla rovnoběžná s portikátem domu Pinardiho a jižní křídlo, kde bydlel Don Bosco, zdvojit tak, aby byla vyplněna prostora mezi dvěma

deseti let už bude konsolidováno a tento proces bude slibně pokračovat. Ovšem staří budou pomalu mizet a místo nich budou nastupovat noví lidé. Počet chlapců bude stále růst a dílo se bude šířit do celého světa.

Dostával i zvědavé otázky, například, zda v průběhu desetiletí budou jeho dělníci stále u stejné práce. Odpověděl vyhýbavě, ano v jedné chvíli řekl smutně, že život se s člověkem nemazlí. Kdyby on sám věděl, kolik bude muset unést, kdoví, zda by se dal na cestu, po které musí jít. Lepší je, když člověk neví všechno dopředu. Někteří se podívovali, že Don Bosco viděl ústavy, obhospodařované jeho syny, vždyť zatím znali jen Valdocco. Ale on říkal: „Uvidíte, uvidíte...“

Takto Don Bosco podomácku hovořil s celou komunitou, ale některé věci si ponechával pro důvěrnější okruh svých synů – hlavně pro kleriky. Těm řekl, že nyní žijí v Oratoři dva budoucí biskupové. Nic bližšího nechtěl říci, ale veřejně mínění se orientovalo na sympatického Cagliariera a na Alberu. Nikdo tehdy ani zdaleka nemyslel na Jakuba Costamagnu, a přijde přece čas, kdy i jeho hlavu bude zdobit mitra.

Sen o kole byl dlouho předmětem rozhovorů v domě. Na takové věci se nezapomíná. Don Bosco některé učné přeradil mezi studenty jen proto, že je viděl na poli povoláných k duchovnímu stavu.

V té době se dobrý otec necítil zdravotně dobře. Když se ho ptali, jak mu je, říkal, že pro takový zdravotní stav by sám každému radil odevzdat se do rukou lékaře, ale pro něj by to znamenalo nechat práce a léčit se. Lékaři považují takový stav za dosti vážný. Kněžím a klerikům řekl: „Já si nikdy nepřipouštím myšlenku, že smrt zastaví mou práci. Dělán všechno tak, jako by to byla poslední práce v životě. Myslím si, že budu dělat do konce všechno, co bude v mých silách a chci pracovat, jako bych měl žít ještě mnoho let.“

V neděli 13. května v šest hodin večer byla konference pro členy kongregace. Don Bosco vysvětloval slova Písma svatého: „Ježíš začal konat a učit.“ Vštěpoval svým, že nejdříve je třeba mít v sobě lásku, která má oduševňovat naše podnikání a teprve potom můžeme učit druhé. Láska nám pomůže překonat překážky, které jsou nutné. Je třeba každý den brát na sebe kříž, zapírat se a následovat Ježíše. Po konferenci se klerici shlukli kolem něho a vyptávali se, jak se cítí. Řekl, že si udělal předsevzetí, že bude vstávat ráno na první úder zvonu a potom pracovat do tři čtvrtě na šest, ale zatím je nemohl splnit. Chtěl začít v pátek. Cítil se celkem dobře, ale potom ho rozbolely oči a tak jako tak nemohl nic dělat. Druhý den to bylo stejné a tak třetí den raději zůstal déle spát.

Tu neděli večer připomenul, že v posledních dnech několik chlapců opustilo dům a odešli domů. Řekl, že si nepamatuje ani na jedinou mariánskou nověnu, dokonce na žádnou nověnu, aby někdo neodešel. Nyní je nověna k Duchu svatému. Potom se obrátil na dona Ruu s otázkou, jestli by mu mohl říci, čím to je, že hoši odcházejí. Rua odpověděl, že podle něho se v novénách prosí hodně o dobro domu, a tak Pán Bůh a Panna Maria čistí. Don Bosco řekl, že je to tak, že dotyčné mnohokrát napomínal, ale marně.

staveními. Výška měla být u celého komplexu stejná a budova upravena tak, aby vznikla nová studovna 35×8 m, další velká ložnice a nová světnice pro Dona Boska s přilehlou knihovnou. Jeho stará světnička měla sloužit jako předsíní pro návštěvy.

Don Bosco svěřil práci Karlu Buzzettimu. Dne 15. května byla uzavřena smlouva a Buzzetti se mohl pustit do práce. Ovšem byla zde již jakási osudová tradice, že každá stavba byla v začátcích poznamenána nějakou katastrofou. Bude tomu tak i nyní? Neukáže zase ďábel, jak ho mrzí dobro, které Don Bosco koná ve prospěch mládeže?

Co budeme nyní vypravovat, je bohatě písemně doloženo účastníky, hlavně asistentem Bonettim a dvěma dalšími salesiány: Josefem Rossim a Josefem Reanem.

Večer toho dne, kdy Don Bosco podepsal s Buzzettim smlouvu o díle, padla na něj podivná úzkost. Při večerním slovíčku prosil komunitu, aby se s ním pomodlila třikrát Zdrávas Maria za Boží ochranu. Říkal, že nikdy nevíme, co se stane a jak zemřeme. Někdo spadne z velké výšky, někoho zavraždí lupiči, někoho ranní mrtvice. Máme být vždycky připraveni na smrt. Potom šli hoši do ložnic. Klerik Bonetti měl na starosti velkou ložnici svatého Aloise nad Don Boskovým bytem a protože byl právě květen a bylo zvykem v ložnici stavět malý oltáříček a vykonat si před ním společnou pobožnost, pomodlil se s uční sedm Zdrávasů ke cti sedmi radostí Panny Marie a přidal ještě tři další, aby Panna Maria chránila všechny před neštěstím. A šlo se spát.

Don Bosco neměl na spaní pomyslení. Chtěl spát, ale oči ho bolely. Proto chodil do jedenácti sem a tam po světnici. Potom lehl a usnul, ale měl nepokojný spánek. Stále měl pocit, jakoby ho někdo tahal za vlasy. Zdálo se mu, že na něho dorážejí ošklivá zvířata a chtějí ho kousnout. Oháněl se rukama, ale nebylo to nic platné. Krátce po půlnoci se zvedla bouře. Blesk stíhal blesk a nocí hrozně rachotil hrom. Rossi a Reano spali vedle sebe ve světničce, která byla za Don Boskovou malou knihovnou. Bylo půl jedné a Rossi nemohl spát. Reano mu říkal, aby se uklidnil a zavřel oči. V tom se zablesklo a dům se zachvěl v základech, jako by se hroutil. Hrozný rachot, potom hrobové ticho. Po nějaké chvíli zazněl z Don Boskova pokojíku zvonek. Chlapci vyskočili z postelí a běželi k otci, který zřejmě volal o pomoc.

Co se stalo? Don Bosco zatím prožil hrůzu. Blesk udeřil do křídla, ve kterém spal. Shodil dva komíny, shodil i „franklina“, jak se říkalo primitivnímu bleskosvodu. Otevřel střechu, komínovou dírou sjel do budovy. Prorazil v jeho světnici díru dovnitř, uchopil Don Boskovu železnou postel a zvedl ji do vzduchu. Potom jí mrštil na druhou stranu, až Don Bosco vyletěl z postele na zem. Tam zůstal ležet. Když se vzpamatoval, hmatal kolem sebe. Měl pocit, že se propadl do spodní studovny. Když ale nahmatal kropenku se svěcenou vodou, která byla nad jeho postelí, ujistil se, že je ve svém bytě. Nahmatal zvonek a zazvonil. Chlapci ho našli sedícího na posteli, jen tak trochu zachumlaného do pokrývky, jak ho roztrásla zima. Snažil se být humorný. Naříkal na nevychovanost blesku a Rossimu poručil, aby blesk nechal toho dne bez oběda. Ale to již někdo bušil na dveře. Byl to učeň Ballario, kterého poslal asistent Bonetti pro Dona Boska, aby hned přišel do horní ložnice, že je tam zle. Hoch s vykulenýma očima zvěstoval, že je tam hromada mrtvých, protože se zbořil strop. Don Bosco záúpěl: „Bože můj! Ale tys to tak chtěl, podržuji se tvé svaté vůli!“ Reana hned poslal podívat se tam a informovat se. Sám, že přijde hned.

V ložnici svatého Aloise bylo skutečně zle. Omítka ze stropu spadla dolů, ještě tam bylo cítit zápach po síře. Někteří chlapci krváceli, jiní byli jako zhlouplí. Davico měl osmahlou tvář, Vairolati, trubač, sebou zmítal na posteli a museli ho držet. Jiní se na posteli ani nehýbali.

Reano seběhl po schodech dolů pro Dona Boska. Ten už byl oblečený a šel. Na schodech mu kterýsi chlapec zvěstoval, že nahoře je asi 30 mrtvých. Reana však překvapil klid, který nyní viděl na Don Boskově tváři. „Běž se podívat,“ řekl Don Bosco tomu chlapci. Vstoupil do ložnice a začal chlapce chlácholit. „Nebojte se. Máme v nebi dobrého Otce a dobrou Matku, oni nás ochrání od zlého.“ Potom chodil od lůžka k lůžku. Nebylo to tak zlé, jen hodně špíny a sem tam nějaký ten šrám. Vairolati se uklidnil, teprve když ho Don Bosco oslovil. Potom šel Don Bosco k Perronciniemu, který se stále ještě nehýbal. Kluci se ho báli dotknout. Všichni mysleli, že ho zabil blesk. Don Bosco přiblížil lucernu k jeho tváři a viděl, že je raněný. Z tváře mu trčela malá rákosová tříška. Don Bosco ji chtěl vytrhnout, ale v tom „mrtvý“ sebou hodil a vykřikl: „Dej pozor! Nech mě spát!“ Všichni se dali do smíchu a již nikdo nepochyboval, že všechno dobře skončí.

V ložnici se již nespalo. Bylo třeba ošetřit raněné a udělat trochu pořádek. Don Bosco zůstal s chlapci a když všechno skončilo, řekl: „Deo gratias! Bohu díky!“ Vybídl hochy, aby s ním klekli před oltáříkem Panny Marie a pomodlili se loretskou litanii. Byly asi dvě hodiny a to už by nikdo byl neusnul. Raději šli všichni do kostela. Tam se šli někteří k Donu Boskovi vyzpovídat. Don Rua měl mši svatou a všichni šli k svatému přijímání. Ráno v pět hodin bylo veliké divení, když chlapci z jiných ložnic vstávali a viděli tolik kamarádů na dvoře. V noci si ani nevšimli, že se něco děje. Komunitní mši svatou měl Don Bosco sám a jak píše kanovník Anfossi, bylo svaté přijímání opravdu generální. Po snídani klerici obklopili Dona Boska v jeho bytě a ptali se ho, jak je to s jeho zdravím. Řekl, že je to již potřetí, co ho chtěl blesk zabít – nevychovanec nevychovaná! Dvakrát se z toho musel pracně léčit a myslí, že tentokrát to bude ještě horší. Ale hned změnil rejstřík a řekl: „To je jedna z největších milostí, kterou mi Panna Maria vyprosila.“ Nemluvil do větru, protože se o tom mohl sám přesvědčit. Ráno si vyšel nahoru udělat přehlídku škod. Štít, kde byla ložnice, nebyl věru moc silný. Trámy byly pobité prkny a na nich rákosové pletivo a pospojované drátem. Drát blesk roztavil a pletivo se rozpadlo. Stačilo, aby blesk zapálil a všichni by byli uhořeli.

O tom, co se stalo, se brzy mluvilo v celém okolí a potom i ve městě. Kanovník Anglesio z Cottolenga přišel osobně Donu Boskovi gratulovat. Řekl, že to může považovat za vyznamenání, když ďábel proti němu tolik zuří. Jinak však událost komentovala špatně informovaná Gazzetta del Popolo. Psala v čísle 139 v pondělí 20. května: „V noci z pondělka na úterek udeřilo, hádejte kam? Do toho hnízda nešťastníků, které doktor Bosco, moderní Loriguet, který napsal ty rakušácké dějiny Itálie, sbírá na venkově a plní je svými myšlenkami a tak jimi zaplavuje zemi pánbíčkáři. Jeden přitom zahynul, další byli raněni. Kdyby to byl nějaký liberální ústav, to již by kněží volali, že se ukázal prst Boží. My máme k tomuto prstu trochu víc úcty než oni, a proto ho nebudeme vinit ze zabití.“

O Božím Hodu svatodušním 19. května se zpívalo v Oratoři Te Deum. Zúčastnili se ho i externí oratoriáni. Někteří představení naléhali na Dona Boska, aby dal postavit na střechu pořádný bleskosvod, ale on řekl: „Ano, dáme do štítu sošku Panny Marie. Ona nás tak pěkně ochránila, že bychom byli nevděční, kdybychom jí to neprojevíli skutkem.“

Ochrana Panny Marie se brzy ukázala znovu. Karel Buzzetti hnal práce rychle dopředu tak, že v listopadu byla novostavba skončena. Zbývaly ještě nějaké práce v suterénu, kde měl být sklep. Bylo to za plného dne, když se při odstraňování bednění zřítíl kus klenby. Byli tam čtyři dělníci, ale každý byl nějak podivuhodně uchráněn od zranění. Když se to Don Bosco od Buzzettiho dověděl, řekl: „Dábel tam potřeboval i tentokrát strčit ocas. Ale jen dál, nemějme strach.“

Několik dní nato měl Don Bosco sen, který mu připomněl katastrofu, která ho stihla v roce 1856, když se zřítily

73 První fotografie

Již 7. března Don Bosco předpověděl, že na Oratoř dolehne nemocí již v tomto roce. Koncem května tam skutečně vypukla jakási divná oční epidemie. Řada chlapců onemocněla, jak se říkalo oční chřipkou. Lékaři na to neměli lék, ale Don Bosco pro své lidi lék vynalezl. Nemocný si měl večer oči pořádně umýt ve vodě a zároveň se měl pomodlit: „Svatá Maria, oroduj za nás!“ Úžasné. Don Bosco prý zprvu radil přidat k slovům „oroduj za mne“ slovíčko „hned“. Kdo to udělal, tomu začaly oči silně slzet a během čtvrt hodiny se mu vyčistily a byly zdravé. Ruffino o tom psal ve své kronice začátkem července a to již Don Bosco nedoporučoval přidávat zmíněné slovíčko. Efekt byl pomalejší, ale byl. Ruffino sám mohl dosvědčit pravdivost věci. Jen Don Bosco se trápil očním neduhem dál. Jemu se přičilo prosit o zdravení pro sebe. Bral to jako příležitost k pokání. Však i tak viděl, co jiní neviděli.

Vyprávěl klerikům, že v ty dny, kdy nemohl pracovat, trochu zavřel oči a hle: zdálo se mu, že má před sebou jednoho klerika a ten mu říká: „Rozhodl jsem se svléci kleriku.“ Don Bosco: „Už jsem ti to chtěl poradit sám, ale nejdříve se modli, aby ti Pán Bůh ukázal, co od tebe chce.“ Když odcházel, Don Bosco sebou ve snu trhl a probudil se. Když sen vypravoval, ten klerik dobře cítil, že se to vztahuje na něj a snažil se dát do pořádku.

Již shora jsme něco řekli o marných pokusech portrétovat Dona Boska. Ruffinova kronika uvádí toto: „Dnes 19. května na Hod Boží svatodušní František Serra, syn Oratoře, udělal snímek Dona Boska pomocí aparátu Daquerotipo (Poznámka: Daquerre, francouzský malíř, vynalezl roku 1839 takzvanou daquerrotypii, již získával první fotografické snímky. Obrazy vznikaly působením světla na vyleštěnou stříbrnou vrstvu, zcitlivělou jodidem stříbrným. Vzniklý pozitivní obraz však ještě nebylo možno rozmnožit.) Zajímavé jsou okolnosti, za jakých došlo k prvnímu fotografování Dona Boska v roce 1861. On se vždycky bránil pózování, ale nakonec ustoupil milému naléhání svých synů. Bonetti vypráví, že šel k Donu Boskovi Cagliari, klekl před něj a jménem všech chlapců ho prosil, aby šel ven a nechal se vyfotografovat. Odůvodnil to tím, že kdyby Don Bosco zemřel a nenechal svým fotografii, moc by to všechny mrzelo. Don Bosco tedy šel, ale Serrovi řekl: „Víš, já už jsem asi třikrát nebo čtyřikrát byl v rodinách žádán, abych pózoval, ale vždycky jsem byl k nepoznání. Posledně jsem byl u litografa Dubois. On udělal co uměl, snažili se i jeho učedníci, ale marně. Říkali, že nechápou, jak je to možné. Já jsem jim řekl, že chtějí-li mě fotografovat, musí jít nejdříve ke svatě zpovědi, ale oni se tomu smáli. Mysleli si, že žertují. Tak pozor! Tobě říkám totéž. Nejsi-li v milosti posvěcující, ani to

stropy druhé stavební etapy. Zdálo se mu, že sedí ve svém bytě a uvažuje o tom, co se stalo. Tu se mu ukázal kanovník Gastaldi a těšil ho: „Zřítíl se vám dům, ale budete mít dva, jeden pro zdravé a druhý pro nemocné.“ Don Bosco nyní častěji hovořil o potřebě přistavět k domu malou nemocnici, aby nemusel posílat své nemocné do města, kde bylo všelijaké prostředí, někdy vyloženě nepřátelské. Ovšem zatím o tom mohl jen hovořit.

Rozšířené křídlo, kde bydlel Don Bosco, mělo nyní také portikát, obrácený k východu. Don Bosco i tento portikát nechal vyzdobit řadou přílehlavých citátů z Písma svatého.

nezkoušej.“ Serra to zkusil. Dvakrát to moc nevyšlo, ale třetí snímek byl výborný. Kluci vesele křičeli: „Serra je v milosti posvěcující, sláva mu!“

Na první fotografii byl Don Bosco sám, na druhé s chlapci Jarachem, Constanzem, Fabrem, Braccou a Alberou, na třetí asi s padesáti chlapci. Dva dny nato ho Serra fotografoval, jak zpovídá. Nejbližší jsou Donu Boskovi na fotografii kající Reano, Albera a Viale. Ostatní jsou trochu dále a připravují se.

21. května se opět v Don Boskově světničce sešla kapitula a přijala do řad salesiánů dva členy: dona Jana Ciattina, faráře z Portacomarra v diecézi astijské a Antonína Tressa. Zajímavý je případ dona Ciattina. Byl to první „externí salesián“, nebydlící pod jednou střechou s ostatními. Don Lemoyne k tomu říká: Byl přijat jako terciář (dnes bychom řekli spolupracovník), protože se nemohl dostavit hned do Společnosti. Pro nás je tento případ mnohem výmluvnější. Ukazuje, že Don Bosco měl o své Společnosti širokou představu a chtěl do ní pojmout lidi, kteří nebudou vázání společným životem. O tuto představu bude později, kolem roku 1874 bojovat, až se s ní bude muset rozloučit. V roce 1876 se srovná se zákonem tak, že na radu papeže Pia IX. založí pro externí salesiány zvláštní Sdružení salesiánských spolupracovníků.

3. června bylo další přijetí do Společnosti. Byli přijati: Costanzo R., Dominik Parigi a František Rebuffo. Parigimu bylo šestnáct, těm dalším dvěma teprve patnáct let.

Ten den, co byl Ciattino, kterého Lemoyne nazývá „svatým knězem“, přijat mezi salesiány, byl v Oratoři na návštěvě Ciattinův přítel Dr. Barbero, farář z Villa San Secondo. Říkal, jaké je u nich sucho na polích. Don Bosco mu řekl, aby šel domů a vyřídil od něho svým farníkům, aby si udělali devítidenní pobožnost k Nejsvětější Svátosti a přidali něco k Panně Marii, dále, aby se všichni vyzpovídali. Ale, až aspoň během novény neudělají žádný hřích. Barberovi se to zdálo příliš. Bude-li se 200 farníků zdržovat hříchu a někdo ne, jak k tomu přijdou ti dobří. Don Bosco trval na svém, ale musel slíbit, kdyby nepršelo, že přijde sám farníkům vysvětlit, proč nepršelo. Nemusel však chodit, déšť přišel ještě před koncem novény.

Životopisné paměti na tomto místě připomínají důležitou věc. Don Bosco začal propagovat titul „Panna Maria Pomocnice křesťanů“. Již v kalendáři Galantuomo na rok 1860 uvedl poprvé ke dni 24. května svátek „Blahoslavené Panny Marie Pomocnice“, ale nyní stálo v kalendáři na rok 1861 více: „Nejsvětější Panny pod zcela zasluženým titulem: Pomocnice křesťanů, Auxilium christianorum.“ Kroniky neříkají, že by se byl svátek v tomto roce slavil v Oratoři

významněji než jiné mariánské svátky, ale můžeme si domyslet, že tento den Don Bosco aspoň podtrhl.

Na červen vyšla v Katolickém čtení „Viktorina a Eugenie“. 23. května se opakovala Palumbova latinská hra „minerval“. 26. května byla zase sláva. Slavil primici další kněz Oratoře: Don Jan Turchi. Nebyl sice členem kongregace, ale

74 Za kulisami dějin

„Svět je velké divadlo,“ řekl kdosi a měl pravdu. Herci vystupují na scéně, sehrají svou roli dobře, nebo špatně a zase odcházejí, ale za kulisami je hlavní režisér – Bůh. On drží nitky dějin ve svých rukou a ví více, než mohou vědět lidé. Jemu se bude každý odpovídat za své hry.

Turin je město Nejsvětější Svátosti a průvod Božího těla tam byl vždycky velmi slavný. V průvodu vždy krácel i král, všichni ministři, senátoři a poslanci, všichni hodnostáři civilní a vojenští. Tak tomu bylo i v roce 1860, ale naposled. Každý cítil, že je to jen zevní paráda, kus neudržitelné tradice a nic víc. Události kolem papežského státu tento rozpor ještě více podtrhly.

V posledních letech se konala vždy druhou neděli v květnu oslava Zavedení konstituce a je třeba říci, že církev se jich oficiálně zúčastňovala. V kostelích se zpívalo Te Deum. Letos byla tato slavnost natrvalo přenesena na první neděli v červnu a dostala novou náplň. Zaváděl se svátek Sjedení Itálie. Církevní místa dala samozřejmě najevo, že se církev této slavnosti nebude moci zúčastnit, protože by tím schválila akce namířené proti papeži a jeho samostatnosti. Ministerský předseda hrabě Kamil Cavour na to odpověděl již v polovině května tím, že zakázal všem státním orgánům účast na oslavách Božího Těla. Sám nyní horečnatě připravoval blížící se slavnost Itálie ve snaze, aby se stala jakýmsi lidovým hlasováním. Všem bylo zřejmé, že bude při slavnosti hrát první roli jakožto geniální tvůrce italské jednoty. Ovšem Boží úradky byly jiné.

Slavnost Božího Těla měla být ve čtvrtek 30. května. Den předtím, 29. května, byla ve sněmovně poslanců bouřlivá rozprava, při které byl Cavour osobně ostře napaden. Když se vrátil do svého paláce, dostal záchvat mrtvice a padl na zem. Donesli ho na postel a lékaři mu hned poskytli všemožnou péči, takže se jeho stav poněkud zlepšil. Přesto na město dolehla divná tíseň. Průvod Božího Těla se konal v přidušené náladě. Nebylo slyšet obvyklé vyhrávání gardistických kapel, mlčela děla, neukázaly se parádní kroje krále, dvořanů a dalších hodnostářů. Nikdo z velkých tohoto světa nenesl baldachýn nad monstrancí. Vyrukovala jen církev jako taková. Místo poslanců a senátorů kráčely v průvodu stovky chudých chlapců z Oratoře. Don Bosco si tuto čest vyprosil od církevních míst. Chtěl, aby jeho synové směli vyznat před celým světem svou víru. Místo břeskného hluku však zaznívaly ulicemi jen zbožné zpěvy z chlapeckých hrdel. Toť se ví, že se nechal vidět i neoficiální turínský katolický svět – katolická šlechta a katolické spolky.

Tři dny nato – bylo to 2. června, zatímco se po celé Itálii konaly státní slavnosti Sjedení Itálie, Cavour ležel v agonii na svém lůžku. Druhý záchvat mrtvice podstatně zhoršil jeho stav. Podle Ruffina v pondělí 3. června Don Bosco večer oznámil, že ve čtvrtek bude oktáv svátku Božího Těla a v Oratoři cvičení šťastné smrti. Ať si je hoši dobře vykonají, protože je někdo, kdo již je dělat nebude.

strávil v Oratoři mnoho let. Od něho máme řadu záznamů o životě v Oratoři a Don Bosco ho měl rád. Byl by ho rád udržel u sebe, ale on nebyl rozhodnutý. Přesto měl primici také krásnou a ten den byla Oratoř plná radosti nad tím, že ze sebe vydala již čtvrtého kněze.

Dne 6. června v oktávě Božího Těla a ve výroční den zázraku, který se stal v Turíně roku 1453, ano dokonce ve stejnou hodinu, kdy se zázrak stal, hrabě Kamil Cavour zemřel. Jak podivuhodné shody! Před šesti měsíci položil ve sněmovně otázku: „Víte vy, co se stane v Evropě do šesti měsíců?“ Zřejmě myslel na obsazení Říma. Zatím zemřel, aniž měl možnost odčinit, co zlého církvi způsobil.

Toho dne byli všichni v Oratoři u generální svatě zpovědi a generálního svatého přijímání. Když Don Bosco oznámil komunitě, že Cavour zemřel, poznamenal: „Škoda, že vznešený hrabě nenašel v poslední hodině přítele, který by myslel na jeho duši. Doufejme, že příměluva svatého Františka Saleského, z jehož rodiny ze strany matky pocházel, něco platila u Božího trůnu a že mu byl Bůh milostiv.“ V Oratoři všichni vzpomněli na předpověď Dona Boska, že odejde někdo, kdo patřil k slavným osobnostem doby.

Pohřeb Cavoura se konal druhý den odpoledne. Měl být co nejslavnější, ale nebyl. Nebe se zachmuřilo a dalo se do deště. Poslanci, senátoři, vojáci, městská rada, všichni, kdo nechtěli do průvodu Božího Těla, museli nyní kráčet v průvodu za silného lijáku.

Don Bosco večer mluvil o ceně duše a naznačil, že přes všechny jeho snahy jsou v Oratoři někteří, kteří si nenechají říci a vzdorují Boží milosti. Ať si nezahrávají, protože bude nakonec nutno je poslat pryč a tak zveřejnit.

Jeden z těch nešťastníků, který nechodil moc ke svátostem, o jedné sobotě přece jen šel k Donu Boskovi, ale zase neřekl všechno. Don Bosco se ho ptal: „Už nemáš opravdu nic, co bys mi řekl?“ „Nemám nic,“ zněla odpověď. Don Bosco v té chvíli uviděl za zády nešťastníka hnusnou opici, která chlapci svírala rukama hrdlo. Lekl se a potom mu vyhrkly slzy z očí. „Opravdu mi nemáš co říci?“ „Nemám!“ „Ale vždyť já vidím na tvých zádech opici, dusí tě!“ Chlapec se chtěl bezděčně otočit, ale Don Bosco již chtěl vstávat, protože hlava opice se mu zjevila mezi jeho tváří a tváří chlapcovou. Tu hoch viděl, že Don Bosco pláče a naráz ze sebe vyrazil výkřik, který byl směsicí hrůzy a lítosti. Don Bosco mu řekl: „Chceš-li abych neodešel, vyzpovídej se!“ Hoch Dona Boska objal a zaprosil: „Neopustte mě!“ A vyznal svůj hřích.

Tato událost se pomalu a kdovíjakými cestami stala veřejnou událostí a Don Bosco byl tázán, co je na tom pravdy. Na jednom večerním slovíčku událost potvrdil, ale mluvil tak, že z celé skutečnosti zůstala jen holá skutečnost, kdežto jméno, čas a okolnosti tak pozměnil, že tomu nakonec nikdo nevěděl ani začátek ani konec. Epizoda časem zapadla v zapomenutí, ano, již se o ní mluvilo jako o výmyslu. Celá věc znovu ožila teprve roku 1904 na katolickém kongresu v Turíně.

Toho kongresu se zúčastnili také don Francesia a don Blanco, Salesiánský misionář v Argentině. Mezi jiným se dostali do řeči se starým školským bratrem Edmundem, který vzpomínal, jak se stýkal s Donem Boskem v době, kdy

byl tento ještě mladým knězem a chodil k nim zpovídat jejich žáky. Říkal, že chlapci chodili nejraději k němu a že někdy musel vyslechnout i stovky zpovědí. Tehdy se bratr Edmund také zmínil o onom případě s opicí na zádech, který jsme právě vypravovali. Oba salesiáni byli překvapeni a ještě více byli překvapeni, když jim bratr Edmund docela vážně tvrdil, že mu to v Parmě vypravoval sám dotyčný chlapec. Dokonce znal jeho jméno a také věděl, že se dotyčný čtyři roky styděl vyznat svůj hřích.

Ale Don Bosco neměl jen chlapce, kteří mu dělali starosti. Zdrucující většina chovanců byli hoši dobří, ano výborní. O některých Don Bosco mluvil jako o věrných následovnících Dominika Savia. V kronikách Ruffina i Bonettiho máme o tom několik záznamů. Tito kronikáři psali, co slyšeli přímo z Don Boskových úst, když ho obklopovali ještě s jinými kleriky a vytahovali z něho, co potřebovali vědět. Tak Don Bosco mluvil o jednom, který na to nijak nevypadá a přece má zvláštní Boží dary. Například ve chvíli svatého přijímání viděl obrovskou kouli, která naplnila celý kostel, ale potom se zmenšila tak, že zůstala nad ciboriem jako má kulička. Ta se začala zvětšovat a opět se stala maličkou až se úplně ztratila. Chlapec to říkal Donu Boskovi, ale nevěděl, co to znamená. Prostě viděl to. Don Bosco v kruhu kleriků řekl, že o pravdomluvnosti toho chlapce nepochybuje, neboť je to docela prostý chlapec. Mohl to být obraz kariéry hraběte Cavoura. Vidění se stalo 2. května o Božím Těle. Ale mohlo to znamenat vůbec válku proti církvi, která se vede v Itálii a skončí vítězstvím církve. Klerici chtěli vědět, kdo je ten chlapec, ale Don Bosco neřekl.

O jiném říkal, že viděl při pozdvihování ukřižovaného Spasitele. Byl zpočátku krásný a majestátný, ale potom se svíjel bolestí. Chlapci z Oratoře se seskupili kolem něho a ptali se ho, co je příčinou jeho trápení. On jim odpověděl: „Taková je vůle mého Otce.“ Don Bosco řekl, že se mu na tom líbí, že mu to hoch napsal jen na kus papíru – má to doma na psacím stolku, ale vůbec ho nenapadlo vidět v tom něco zvláštního. Ani tohoto chlapce Don Bosco neprozradil.

Ještě o třetím se zmiňoval. Viděl ho ve snu o stolech mezi těmi nevinými až zcela nahoře. Ten hovoří s Pannou Marií, jakoby to nebylo nic zvláštního. Když Don Bosco něco potřebuje, pošle po něm Panně Marii vzkaz a chlapec done-se odpověď. Takových je v Oratoři více. Don Bosco všemu nevěří. Iluze jsou vždycky možné, ale to se pozná.

Další chlapec před časem přišel a chtěl mermomocí domů, že chce být při smrti pana faráře. Don Bosco ho pustil, ale z domu přišel dopis, ve kterém se rodiče ptali, kdy začal syn bláznit. Farář je prý v plném zdraví. – A přece zemřel. Je možné zeptat se, jak mohl chlapec takovou věc přirozeně vědět?

Klerici zrovna škemrali, aby jim Don Bosco řekl jména těch chlapců, ale slyšeli jen známý výrok z Písma svatého: „Skryl jsi ty věci před moudrymi a rozumnými a zjevil jsi je maličkým, protože tak se ti Otče zalíbilo.“ Ještě hovořil o tom, že takové dary mohou být nebezpečné. Stačí si uvědomit, oč jde a začít si o sobě myslet kdovíco. Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. Běda, když člověk zpyšní! Don Bosco se v té souvislosti zmínil o jednom, který žil před léty v Oratoři. Měl také charismata, ale potom zpyšněl a skončil špatně – museli ho poslat domů.

Klerici, když viděli, že je Don Bosco hodně přístupný, položili mu otázku na tělo: „Je pravda, že rozmnožil svaté hostie?“ Don Bosco začal vypravovat: „Když jsem byl ještě

jediným knězem v Oratoři (bylo to roku 1854), musel jsem mít mši svatou pro komunitu. Stalo se, že jsem jednou začal podávat svaté přijímání, ale uvědomil jsem si, že je hostií v ciboriu jen asi 10–12. Nepočítal jsem, že bude hodně komunikantů, ale byl jsem připraven včas partikule rozlámat. Stalo se ale něco nepředvídaného. Najednou se objevila celá řada chlapců, snad jich byly čtyři mřížky. Takových padesát komunikantů. Byl jsem trochu vyveden z míry, ale v tom jsem si všiml, že hostií neubývá. Proto jsem se uklidnil a podával dál. Když jsem skončil, podal jsem poslední hostii poslednímu komunikantovi.“ K tomu Don Bosco dodal „Já nevím, jak se to stalo, ale to rozmnožení hostií jsem viděl.“

Bonetti ve svém zápise projevuje radost nad tím, že se potvrdilo ze samotných úst Dona Boska, co se v Oratoři říkalo. Zápis končil slovy: „Ať tak či onak, pro mne a pro mé kamarády ta půlhodinka s Donem Boskem platila víc než celá duchovní cvičení.“ Nejen to, Bonetti se jal diskrétně pátrat s jinými kleriky po chlapci, který viděl onu kouli. Píše, že ho zjistil, ale ve snaze zachovat diskrétnost nechal si to pro sebe.

Don Lemoine v této kapitole podtrhuje fakt, že není žádných známek, že by uprostřed tolika nadpřirozených úkazů té doby někdo v Oratoři trpěl náboženskou mánií, bigotností, pověřčivostí nebo vůbec duševními poruchami. Všechno se odehrávalo na podkladě docela normálního života a pravé katolické zbožnosti. Tento fakt dosvědčovala souhlasně celá první generace salesiánů, kteří vyrůstali v Oratoři právě v této atmosféře.

Důležitou roli v této duchovní atmosféře hrál kult čistoty a nevinnosti ve smyslu šestého Božího přikázání. Don Bosco sám byl dokonalým vzorem čistého člověka a kněze a dovedl lásku k čistotě přenášet i na syny. Odtud jeho až živelný odpor k nečistému hříchu.

Dne 16. června prosil chlapce, aby se modlili za ty „s opičákem“. Je jich málo a řekl, že jejich počet sotva stačí, aby se mohlo mluvit v množném čísle. Večer 18. června potom vypravoval sen, který měl v noci ze 14. na 15. červen:

Když večer ulehl, zdálo se mu, že někdo udeřil jakoby klackem do jeho postele. Vyskočil. První myšlenka byla na blesk, ale nic neviděl. Lehl si znovu, ale opakovalo se to. Vstal a prohledal celý pokoj. Zase nic nezjistil. Ale v tom se mu mysl začala ztrácet kdesi v dálce. Nejdříve měl dojem, že je v kostele a chce mluvit s kazatelny, ale hlavu měl docela prázdnou. Takový pocit ještě nezažil a bylo mu to velice trapné. Potom zdi kostela zmizely a s nimi i chlapci. Na místo v kostele se nacházel v nějakém údolí. Rozhodl se projít jím a hle: Přišel před krásný zámek s všelijakými balkóny a terasami. Před zámkem bylo prostranství a v jednom rohu uviděl chlapce. Uprostřed nich stála Paní a rozdávala jim překrásné šátky. Kdo dostal šátek, vystoupil s ním na terasu. Tam se hoši řadili.

Don Bosco se také přiblížil k Paní a slyšel, co říkala chlapcům. Říkala jim, aby neroztahovali šátek, když bude foukat vítr, protože by se jim poškodil. A kdyby je už vítr překvapil, aby se hned obrátili na pravou stranu, nikdy ne na levou.

Don Bosco nikoho z těch chlapců neznal a jen se díval. Byl zvědavý, co bude dál. Chlapci byli konečně všichni seřazeni na terase a začali rozkládat své šátky. Byly to šátky veliké, drahocenné, vyšívané zlatem a uprostřed každého stálo zlatým písmem napsáno: Regina virtutum – Královna ctností.

V tom zavanul od severu, to je z levé strany vítr. Nejdříve to byl lehký vánek, ale rychle sílil. Někteří chlapce hned šátek složili a schovali, jiní se jen obrátili na pravou stranu. Bohužel byli i takoví, kteří zůstali netečně stát proti větru. Zvedl se vítr, začaly padat kroupy, kroupy se změnilly v liják a nakonec začal padat sníh. V krátké době těm netečným zůstal v rukách z šátku jen nevzhledný cár. Teprve nyní začal Don Bosco poznávat chlapce. Byli to jeho chlapci z Oratoře. Smuten šel za tou Paní, zeptat se jí, co to všechno znamená. Poučila ho: Kdo v pokušení hazarduje, jistě padne do hříchu. Také se dověděl, že je málo těch, kteří vydrží a nikdy nepadnou. Mnozí – to jsou ti, kteří se aspoň obrátili na pravou stranu, vyjdou z vichřice poškození a jejich šátky již nebudou tak krásné, jak je dostali. Budou v nich stopy a bude vidět, že to jsou šátky spravované.

75 Giavenská nesnáze

Na červenec vydal Don Bosco v Katolickém čtení „Zdrženlivost od nedělní práce“ od Oliviera. Konec školního roku proběhl jako jindy se svými obvyklými slavnostmi svatého Aloise a svatého Jana Křtitele. Potom se blížil také konec školního roku v malém semináři v Giavenu. Bude dobré podívat se tam a zjistit, jak si tam vedli.

Mezi malým seminářem a Oratoří byl po celý rok čilý provoz. Jezdilo se sem a tam, protože seminář byl považován za pobočku Valdoka. Klerici Durando a Cerruti tam chodili zkoušet hochy. Don Bosco byl uznávaným představeným komunity. Dvakrát seminář navštívil a vždycky byl vítán jako milovaný otec. Byl tam i na cvičení šťastné smrti a všichni se chtěli u něho vyzpovídat. Bohužel nový rektor pocítil z toho v sobě závist a rozhodl se vymanit se z Don Boskovy jurisdikce. Jednal v tom směru s kurií, protože věděl, že tam najde pochopení. Při své návštěvě tam předložil všechny registry, známky chlapců, nový prospekt, všechno, jakoby Don Bosco neexistoval. I kdykoliv tam znovu zavítal, vždy poctivě pány informoval o každém Don Boskově kroku. Prostě řídil věci tak, aby stále více platilo, že seminář patří diecézi. Co si tím chtěl vysloužit? Ostruhy nebo výnosnou faru?

Co mu však dělalo potíže, to byla záležitost personálu. Proto nepřerušil své styky s Donem Boskem jako s představeným, ale raději volil taktiku popichování asistentů proti němu a navádění, aby opustili Oratoř. Kdo mu šel na ruku, toho protěžoval, kdo zůstával věren Oratoři, ten nesl tíhu práce a jiná břemena. Brzy si toho všimli i chlapci a výsledek byl ten, že se v semináři rozšířilo reptání.

Don Bosco nebyl z těch, kdo by se nechali vodit za nos. Nejvíce ho však bolelo, že i ve výchově v semináři začal vát jiný vítr. U příležitosti Don Boskova svátku byli klerici Vaschetti a Boggero v Turíně a v předvečer měl s nimi Don Bosco dlouhou diskuzi. Výsledek byl ten, že řekl: „Když si don Grassini myslí, že povede seminář jinak, než by jej vedl Don Bosco, ať tam provikář dá jiné asistenty a my couvneme.“ Klerik Vaschetti to vyřídil svému rektorovi, ale ten honem běžel do Turína Dona Boska uchlácholit. Současně si zaskočil na ordinariát a tam dokazoval, že Don Boskova výchova je pro seminář nevhodná. Nejvíce mu však záleželo na tom, aby Vaschettiho a Boggera jakožto diecézní kleriky z toho titulu odtrhl od Dona Boska a od Salesiánské společnosti. Domů do Giavenu se vrátil očekáván se zvědavostí a sám měl dojem, že byl velmi diplomatický. Ale narazil. Vaschetti a Boggero hned řekli, že doufají, že se věci urovnaly.

Nejeden šátek bude již jen malých rozměrů. To jsou ti, kdo ztratili nevinnost, ale aspoň se vyzpovídali, a tak se uchránili nejhoršího.

Ten den, co Don Bosco vypravoval shora uvedený sen, dostalo se mu velké útěchy. Přišel k němu nějaký pán a když s ním šel do pokoje, ten se přiznal, že je kněz. Dal se jako dobrovolník ke Garibaldimu, potom odpadl od víry a přidal se k protestantům, ale nikde nenašel klid. Ptal se, smí-li si troufat vrátit se k svému biskupovi a dát všechno do pořádku. Don Bosco mu to schválil, jen ať jde. Uvidí, že ho biskup nevyžene. Ptal se ho, má-li peníze na cestu. Neměl. Dokonce se ukázalo, že neměl ani pořádné oblečení. Kamarádi si z něho vystřelili a dali mu na postel na převlečení ženskou košili. Don Bosco mu dal svou košili i peníze, ano ještě mu dal také breviář. Snad všechno dobře dopadlo.

On říkal, že jistě, vždyť mluvil s Donem Boskem a dohodli se. Ale oni chtěli vědět víc. „Jak to bude s námi? Co se rozhodlo o nás?“ Grassini přiznal, že mluvil o nich a o Zbožné společnosti s provikářem, ale potom se zarazil a chtěl věc zamluvit. Oni však na něho udeřili přímo: „Dá nám Don Bosco další asistenty?“ Rektor se jen usmál a nic neřekl.

Klerik Boggero to psal 5. července Oregliovi di Santo Stefano a široce mu vypoověděl, co a jak bylo. A dodal melancholicky: „Mám to špatné. Tady existuje nějaká vazba mezi rektorem a některým asistentem. Já se zde cítím sám, daleko od domova a nemám, s kým bych si důvěrně popovídal. Kdybych něco řekl, co se týká naší Společnosti, hned se to dozví rektor. Rád bych byl napsal Donu Boskovi hned, jak se pan rektor vrátil z Turína, ale bojím se, že bych ho zarmoutil. Myslíte-li, že je dobré mu všechno říci, řekněte mu to sám. Ale kdyby se rozhodl něco podniknout, ať to udělá tak, abych neupadl do rektorovy nemilosti. Podle toho co on řekl, je pan kanovník Vogliotti toho mínění, že já a Vaschetti jsme zde ještě potřební.“

Don Bosco byl krajně opatrný. Boggerovi napsal jen kratičký dopis tohoto znění: „Svrchovanou opatrnost, spojenou s velkou trpělivostí a odevzdaností do svaté Boží vůle a důvěry k němu!“ Celá věc nakonec zůstala skryta. Fakt je, že v Giavenu byli někteří klerici z Oratoře na návštěvě a Francesia a ještě někdo tam strávili dokonce několik týdnů dovolené. Jen pan rektor sem tam prohodil něco, aby zůstali, že se postará o jejich budoucnost.

Grassini potom delší čas o Oratoř nezavádil a Don Bosco musel jít sám k provikáři projednat celou záležitost. Také naznačil, že má v úmyslu Vaschettiho a Boggera odvolat. Provikář hned namítal, že právě ty dva malý seminář nutně potřebuje. Don Bosco zase slušně řekl, že by se snad našli jiní dva dobří, kteří by je nahradili.

Rozhovor přešel na další věci. Don Bosco si s Vogliottim vyměnil názory na námitky, které vznesl Grassini na kurii. Ozvěnu toho máme v dopise, který hned druhý den Don Bosco napsal rektorovi a v kterém reaguje na jeho názory. Pan rektor vyjádřil obavu, aby spojení Giavenu s Oratoří nevybudilo podezření, že věc zavání jezuitismem. To prý by odradilo rodiče, aby svěřili semináři své syny. Don Bosco odpověděl, že taková obava je nemístná. Ať pan rektor uváží, jak vypadal seminář před rokem a jak vypadá nyní. Před rokem opravdu nikdo nechtěl syna poslat do Giavenu, ale stačilo, aby se rozkřiklo, že podnik vede Don Bosco a chlapců

bylo hned dost. To je důkaz, že se svět nebojí Don Boskovy výchovy. Dále Grassini řekl, že by se měli klerici, kteří nepatří do turínské arcidiecéze, vrátit biskupům. Proč by to mělo být? Vždyť biskupové nic nenamítají, aby jejich klerici studovali u Dona Boska v Turíně. Don Bosco může dokázat, že tito klerici jsou pro turínskou arcidiecézi velkým přínosem, ač nejsou Turíňané. Francesia je z diecéze ivrejské, Cerruti z vercelské, Durando z mondovské, Provera z casalské. Všichni jsou skvělí učitelé a sotva by odvedli tolik práce doma, kolik jí odvádějí zde. Don Bosco se nechce hádat, ale tolik musí říci, protože jde o slávu a čest Boží. Don Grassino by mohl vědět, že Don Bosco celých dvacet let pracuje jen a jen k prospěchu arcidiecéze a že vždy ctil ve svých diecézních představených Boží zástupce. Nakonec v dopise uvedl

76 Životopisy svatých chlapců

Chlapci odcházející na prázdniny, pokud byli abonováni na Katolické čtení, odváželi si domů srpnové čtení „Rodina mučedníků: životopisy Maria, Marty, Audiface a Abaka“. Napsal Don Bosco.

Kdo byl ještě na prázdninách v září, dostal poštou další číslo „Životopisná vzpomínka na Michala Magoneho, chovance Oratoře svatého Františka Saleského“. Napsal kněz Jan Bosco. V předmluvě k tomuto pěknému spisku Don Bosco oslovuje své chlapce a vzpomíná, jak si vzal Michal Magone za svůj vzor Dominika Savia a jak nedočkavě sledoval sbírání jeho životopisných údajů a nakonec vydání jeho životopisu. Dočkal se, ale již nestačil dočíst celou knížku. Odešel za svým učitelem do nebe, jak pevně doufáme. Je rozdíl mezi těmito dvěma svatými hochy. Dominik jako by se byl s ctností narodil. Jen ji musel svým úsilím dovést k dokonalosti. Magone byl naproti tomu v nebezpečí, že ho ulice přivede na scestí. Byl však včas podchycen, dal se vést a v krátké době také udělal znamenitý pokrok v dokonalosti. Don Bosco upozorňuje, že všechno, co v knížce chlapci naleznou, je dosvědčeno množstvím kamarádů. On sám neudělal nic jiného, než že rozřídil materiál a dal mu tvar.

Když se chlapci vraceli z prázdnin, čekala na ně v Turíně další lahůdka z pera Dona Boska: „Pontifikát svatého Diviše s přílohou o svatém Řehoři Divotvůrci“. Jak vidět, Don Bosco byl i v těch prázdninových měsících velmi pilný za psacím stolem.

Všechny jeho knížky byly vítány s nadšením. Vytisklo se jich na statisíce. Také Životopis Dominika Savia vyšel o prázdninách znovu, již v třetím vydání. Je zajímavé, že všechny tyto spisy byly velmi ceněny i po stránce literární. V Toskánsku v Pise a Livornu byly například Don Boskovy životopisy svatých chlapců Savia, Comolla a Magoneho zavedeny jako povinná četba ve školách. Inspektor Pera to odůvodnil tím, že nemá smysl předepisovat četbu italských klasiků, když lze tyto číst jen se slovníkem v ruce. Zde je po ruce četba s pěknou i kdysi docela prostou italštinou, které rozumí každý.

Klerik Ruffino v kronice vzpomíná, že mu Don Bosco u příležitosti svátku jeho patrona svatého Dominika řekl: „Uvidíš, během dvanácti měsíců se dočkáš velké radosti, jedné velké bolesti a potom něčeho, co tě hodně potrápí.“ Ruffino byl z Giavena a měl radost z malého semináře. Tím více trpěl, když byl Don Bosco nucen odvolat tam odtud své kleriky, jak ještě uvidíme. Konečně Ruffino onemocněl tak, že to vypadalo skoro na smrt.

pro dobrou vůli seznam kleriků, kteří by mohli přijít v úvahu pro asistenci v malém semináři pro příští rok. Pan rektor si může vybrat.

Don Bosco byl v červenci na duchovních cvičeních u svatého Ignáce a když se vrátil, byl v Oratoři přítomen na konci července slavnostnímu závěru školního roku a rozdělování odměn. Slavnosti předsedal slavný profesor turínské univerzity Vallauri, který na pozvánku reagoval tím, že poslal Donu Boskovi „z titulu první ceny“ některé své spisy. Dobrota Don Boskova systému ve vyučování i ve výchově se ukázala mimo jiné také v tom, že celkem 34 chlapců se rozhodlo pro kněžskou dráhu a přihlásilo se k obláče do duchovního roucha.

Také Don Bosco prožíval dobré i zlé. Radosti a žalosti se střídaly. Jednou o prázdninách v kruhu kleriků a chlapců, kteří zůstali v Oratoři, vyprávěl o krásných dobách začátků, ale potom najednou zvažněl a povzdechl si: „Škoda, že ne všichni se chovají, jak by měli. Jak by byli docela jiní, kdyby pamatovali na ty krásné začátky a na divy, které mezi námi Pán Bůh vykonal!“ Potom mluvil o tom, kolik zlého natropí jen v domě závist, urážlivost a jiné lidské slabosti.

Klerik Albera ho krátce nato provázel a pomáhal mu odložit klobouk a pelerínu. Mluvílo se o něčem podobném a Don Bosco řekl: „Ty jsi ještě mladý, ale uvidíš všelijaké věci. Jsou dva spolu v kostele a rozjímají. Jsou dva a modlí se spolu brevíř. Jsou dva a pokleknou vedle sebe u mřížky a přijmou Tělo Páně. A stejní lidé se nemohou v životě vystát, nedovedou se smířit. Dovedou docela dobře spojit nenávist a pomlouvání s přijímáním a modlitbou.“

Jindy ho slyšel Josef Reano v kruhu kleriků říkat, jak je důležité nekritizovat lehkomyšlně, zvláště když jde o představené. Bohužel stačí, aby klerik chtěl být dokonalý a již musí počítat s tím, že se stane terčem posměchu jiných, méně snaživých. Nezbyvá než si z toho nic nedělat.

Svátek Nanebevzetí Panny Marie slavil Don Bosco v Montemagno v zámečku manželů Fassatiových. Paní měla jmeniny a také jejich děti Emanuel a Azelia se na něho těšily. Fassatiové byli dobrodinci, kteří nikdy nezklamali, a proto bylo dobré se jim odvděčit. Cesta vlakem a omnibusem se jako vždycky neobešla bez pěkných rozhovorů, které Don Bosco ustavičně navazoval. Také cestou zpovídal.

Zdá se, že tou dobou, opět hrozilo Oratoři nějaké nebezpečí. Dne 4. září si Don Bosco svolal salesiány ke konferenci a velice důtklivě je napomínal, aby byli opatrní, co se týká politiky. Dovídáme se to z dopisu dona Angela Savia kleriku Durandovi, který nebyl přítomen, ale jemuž měl Savio sdělit obsah konference ex officio, to je úředně. Je lepší dávat si pozor na ústa. Mohou přijít i špiclové. Člověk něco řekne a hned to je kdoví kde. Nejlepší je mluvit obecně, například, že nás mrzí, že bylo prolito tolik krve, ale že doufáme, že se všechno zase uklidní, že si přejeme, aby papež mohl žít v klidu, atd. Zároveň se nebát konat své náboženské povinnosti, snažit se, aby se do domu nevloudil hřích a držet pohromadě. Společnost svatého Františka se podobá řetězu. Každý článek musí pevně držet se sousedními články a tak celý řetěz.

Don Bosco byl sám opatrný na slovo a nesnášel, když měl někdo mnoho řečí. Byl nerad, když v jeho přítomnosti

kněží kritizovali na farách generálního vikáře nebo kanovníky a to jen aby kritizovali. Říkal, že má každý vedle chyb také dobré vlastnosti a že podle svatého Františka Saleského stačí jedna dobrá vlastnost člověka, abychom o něm mluvili jako o dobrém člověku. Když pronášel kritiky někdo, kdo

77 Výlet do čtyř diecézí

Zase nadešel podzim. Vítr foukal ze strnišť a ve vinicích se vařilo víno. Slunce mělo ještě sílu a bylo již tradicí, že se kolem 1. října vyráželo z Oratoře na podzimní výlet. Většina chlapců byla ještě doma a té stovce zbylých bylo třeba dopřát trochu poctivých prázdnin.

Don Bosco v září oznámil, že tentokrát bude výlet veliký a historický. Víc neřekl, ale patřilo ke kráse podzimu, že se šlo vstříc neznámým dojmům.

Nebudeme o podzimním výletu vyprávět dopodrobna, i když máme bohatý materiál. Jeden z účastníků totiž dělal pozorovatele a všechno denně popisoval a zapisoval.

Z Turína se vyrazilo 3. října směrem na Becchi. Tam se přišlo po povinných zastávkách v Chieri a v Castelnovu. V neděli 6. října byl nádherný slunečný den. V Becchi byla obvyklá pouť u Panny Marie Růžencové. Po pouti se všechno v kapli uložilo na zimu a Don Boskova mládež vyrazila do světa. Byl to výlet dlouhý a namáhavý. Samé tvrdé pochody po prašných cestách za zvuků hudebních nástrojů, do kterých foukali unavení hudebníci. Ale všude se našli dobrodinci, kteří přichystali občerstvení a nocleh. Chlapci se odvděčovali zpěvem, koncerty na vsi a jinde, jak bylo třeba. Hrál se divadla vážná a žertovná. Lidé se sbíhali, protože nebylo jen tak časté shlédnout něco podobného. Do akce byli zapojeni faráři i vyšší hodnostáři. Neodmítli pomoc šlechtici, ale i kláštery se rády otvíraly a přijímaly chlapce na oběd nebo na večeři. Někdy to bylo bohatší, jindy jen tak tak, ale stačilo to. Hlavní bylo však to, co bylo v kostele. Neuplynul ani jeden den bez mše svaté a bez svátostného požehnání.

Mezitím Don Bosco lovil mezi chlapci, kam přišel. Mnohý uvízl v jeho sítích a byl přijat pro další školní rok. Don Bosco prokoukl každého hned na první pohled. Hlavně takové, co měli jasný pohled jako znamení vnitřní čistoty a jiskrné oči, znamení nadání a energie. Návštěva a posezení na faře nebo někde v rodině znamenaly vždycky nové známosti, získání dalších dobrodinců díla. Chlapci si byli vědomi toho, že jejich hlavní úlohou je dělat Donu Boskovi čest a budit nadšení pro jeho věc. Podle toho se i chovali. Cítili i výhody osobní. Vždyť se jim každý den otvíraly nové obzory a okna do světa. Ti rozumnější a bližší Don Boskovu srdci se zároveň učili jeho stylu.

Zlatým hřebem propagačního zájezdu byla návštěva biskupského sídla v Casale. Biskup, rektor semináře, správce dómu, všichni se točili kolem Don Boskových chlapců. Ve

78 Práce se rozrůstá

Po návratu z podzimního turné po Monferratsku musel Don Bosco zaplatit Buzzettimu, co byl ještě dlužen za stavbu. Našel dobrodince. Byl to kněz, který měl pověst velkého lakomce, ale Don Bosco byl tak výmluvný, že od něho dostal dokonce 5 000 lir. František Dalmazzo byl přitom a protože byl z toho místa, považoval to za hotový zázrak.

Počet chovanců Oratoře dále požehnaně rostl na bezmála 600. Don Bosco však myslel také na Giaveno a na jiná

byl vyšší než on, raději převáděl řeč na jiné téma. Reptání považoval za velmi zhoubný jev nelásky, který vážně narušuje komunitu.

15. září bylo svěcení baziliky Panny Marie Větší ve Vercelli. Don Bosco byl slavnostním kazatelem.

velkém sále semináře bylo divadlo „Dva seržanti“. Zazněla poprvé Caglierova hudební romance „Sirotek“. Z Casale se vyráželo do okolí a potom v neděli 13. října se chlapci zúčastnili svátku Mateřství Panny Marie. Na 20 000 lidí přišlo a na náměstí byla hlava na hlavě. Chlapecká kapela udávala tón. A zase se táhlo dál na Mirabello. Tam bylo také jaksepatří rozčeřit hladinu, protože Don Bosco již vyjednal s panem Proverou a s panem farářem, že se začne stavět slíbená kolej. Také se vykonaly přípravné práce a naši se mohli později chlubit, že byli posledními, kdo spali ve staré budově před jejím zbouráním.

Z casalské diecéze se přešlo do alexandrijské. Zastávka a nocleh byly ve Valencii. Tam se nejdříve vyhrávalo na nádraží panu přednostovi a teprve potom se šlo do zámku hraběte De Cardenas. Bylo již hodně pozdě. Don Bosco předtím psal hraběti a v listě mluvil o „vojenském noclehu pro 60 osob“. Na zámku bylo množství panských zařízení pokojů, ale bylo právě vinobraní. Pan správce neměl během dne na nic čas. Potom špatně pochopil, co mu hrabě říkal, a tak připravil nocleh opravdu vojenský. Dal na místo, kde měli chlapci nocovat, nanosit samou tvrdou slámu. Každý vyfasoval tvrdou vojenskou pokrývku a šlo se spát. Ouvej bylo, že sláma byla čerstvá a píchala. Nedalo se spát. Don Bosco si toho povšiml a pro dobrý příklad si šel lehnout s chlapci. Také samozřejmě nespal. Pan hrabě, když se to dověděl, byl z toho na nic a ještě dlouho vzpomínal, jak špatně přivítal hosty, ač za nic nemohl.

Z Valencie se jelo ve dvou železničních vagoncích do hlavního města provincie Alexandrie. Ředitelství drah dalo vagony k dispozici zdarma. Na každé stanici hrála kapela. Pobyt tam však nebyl dlouhý, a tak 19. října končily prázdniny. Již bylo dost toho chození a každý rád nasedal do vlaku, který byl přece jen pohodlnější. Celkem prošli chlapci s Donem Boskem čtyři diecéze: turínskou, astijskou, casalskou a alexandrijskou. Měli se čím pochlubit. Don Bosco nepřeháněl, když hovořil o historickém výletě.

Na oběd již byli doma v Oratoři. Don Savio, ekonom, připravil slavnostní přivítání. Na první úder bubny se vchod otevřel dokořán, banda zahrála poslední marš, do toho zvonily oba zvony a všichni za provolávání slávy šli do jídelny.

Don Bosco ani na cestách neodložil psací potřeby. Cestou dohotovil pro tiskárnu na listopad „Pozemský ráj v křesťanském celibátě“ od Frasinettiho a na prosinec „Zprávy o blahoslavené Panasii“ od Silvia Pellika.

místa, například na zavřený seminář v Asti a na kleriky, kteří mu byli svěřeni. Pokud šlo o malý seminář, musel o neshodách uvědomit pana arcibiskupa Fransonioho a udělal to. Monsignor mu odpověděl dopisem a netajil se bolestí, kterou při jeho zprávě pocítil. Nebylo mu po chuti, že se don Grassino chce zbavit „nepřímé závislosti“ na Donu Boskovi. Provikář mu o tom nic nepsal. Říká, že on, arcibiskup, je ve zlé situaci. Nemůže přímo vládnout, a tak musel celou

záležitost ponechat kurii k řešení. Co dělat? Nechává to tak a raději se neinformuje, protože by nerad vybuchl, jak to má v povaze.

Don Bosco si byl velmi dobře vědom toho, že je monsignor bezmocný a nemůže zasáhnout. Pro dobro věci se tedy rozhodl zatím mlčet a nic nepodnikat. Ke klerikovi Boggerovi určil pro asistenci ještě klerika Dominika Bongiovanniho a klerika Bessu. Nebyli salesiány. Pro vyučování měl přichystány ještě další dvě posily: Ghivarella a Ruffina,

79 Zaváhání klerika Provera

V Oratoři začala normálně škola. V roce 1861–1862 učili nám již známí klerici: Provera v primě, Anfossi v sekundě, Durando v tercii, v humanice Cerruti a v rétorice Francesia. Byla to práce úmorná. Jeden si postěžoval Donu Boskovi, že nemá ani chvíli pro sebe. On mu odpověděl: „Jaké štěstí uléhat večer celý zmožený, ale s vědomím, že celý den pracoval pro Boží oslavu a pro spásu duší!“

Zase se psaly dopisy na různé instance s prosbou o podporu. Tak na ministerstvo války, na ministerstvo spravedlnosti a milosti a na kancelář Jeho královské Výsosti. Don Bosco se nestyděl žebrot, vždyť páni dobře věděli, že ve skutečnosti žebra pro stát.

Klerik Provera to měl nejtěžší. V první třídě gymnázia měl skoro 200 chlapců. Ale měl velikou radost. Věděl, že se na jejich pozemku doma v Mirabellu bude stavět ústav. Byl tak šťastný, že se mu až zdálo neuvěřitelné, že by to mělo být jen tak. Pán Bůh přece stvořil růže s trním. Ale poslyšme jeho vlastní vypravování.

Jednou měl sen. Zdálo se mu, že se potkal s hrozným zvířetem. Byla to šelma a chtěla ho rozsápat. Provera se bránil holí. Bil zvíře, jak jen mohl, ale ono vždy znovu povstalo a za ním. Čtyřikrát už už podlehl, ale znovu se s ním dal do boje. Nakonec se probudil celý zpocený v ložnici, jen ruce měl jako svázané. Ale musel se zasmát svému úleku. Kolem rukou měl omotaný růženec.

Někdo to referoval Donu Boskovi a ten jen odpověděl: „Uvidíte.“ Skutečně. Několik dní nato se Provera rozstona a doktor zjistil těžký zápal plic a průdušek. Vypadalo to na smrt. Don Bosco v ten den, kdy mu bylo nejhůř, přišel ho dokonce čtyřikrát navštívit. Po čtvrté se nad ním zastavil a řekl: „Františku, dám ti návrh, rozmysli si sám, co bys chtěl. Máš dvě možnosti: buď zůstat na zemi a hodně trpět, nebo odejít přímo do nebe. Vol!“ To bylo věru těžké a klerik zaváhal. Řekl Donu Boskovi, aby mu dal dvě hodiny na rozmyšlenou. Rua, který byl přítomen, mu nadhodil, že by na jeho místě bral okamžitě pas do nebe, ale Don Bosco zažertoval: „Ach, život je člověku vždycky milý. Víš ty, co? Nechejme to v rukou Božích. Já teď jdu, ale vrátím se. Budeš-li chtít, vyzpovídám tě a po večerní modlitbě ti přineseme svaté přijímání na cestu.“ A šel.

Provera hned, jak Don Bosco odešel, byl rozhodnut. Přece stojí zato zemřít a jít přímo do nebe. Nač váhat? Vtom přišel ošetřovatel Oreglia a don Rua mu vykládal, co se stalo. I Oreglia řekl: „Já bych na tvém místě nečekal na smrt, ale šel bych jí naproti.“ „Ale vždyť já chci,“ řekl Provera a prosil dona Ruu, aby řekl Donu Boskovi, jak se rozhodl.

Don Rua vyřídil v jídelně vzkaz, ale Don Bosco řekl: „Již je pozdě, již to nejde odvolat. Ale bude muset řadu let trpět.“ A nepospíchal. Přišel na ošetřovnu poněkud později,

salesiány. Podle prefekta Vaschettiho stoupl také v Giavenu počet studentů. Na začátku roku jich bylo 216 a počítalo se, že jich bude na 240. Potíž byla s ubytováním. Musely se vyklidit i některé místnosti, které dříve sloužily ze skladiště věcí. Pro rok 1861–1862 byly otevřeny ještě dvě další třídy: humanistická a rétorická. Také pro tento rok spočívala hlavní tíha na bedrech klerika Vaschettiho. Profesori z minulého roku, sjednaní Donem Boskem, učili dále. Vaschetti si vzal mimo svou práci ještě humanistiku.

až kolem desáté večer. „Done Bosco, já bych rád do nebe,“ vítal ho Provera. „Je pozdě,“ řekl otec. „Zůstaneš naživu a musíš mít trpělivost. Milost uzdravení je udělena, připrav se na to druhé. Vyprosil jsem ti život, ale bude těžký, nic si z toho nedělej. Musíš ještě mnoho vykonat pro spásu duší.“ S tím mu dal požehnání a odešel.

Lékař ráno přišel v jistotě, že najde nebožtíka, ale Provera se cítil lépe a za týden byl zdrav tak, že mohl nastoupit do své třídy.

Za rok a něco onemocněl znovu. Bylo to v červenci 1863. Byl z toho celý pryč. Don Bosco přišel a řekl mu: „Nemrač se a nechej to na mně. Já se budu starat o tvé tělo i o tvou duši.“ Provera si to zapamatoval a později stačilo vzpomenout na Don Boskova slova a vždycky se uklidnil. Však to potřeboval.

Po nějakém čase se mu objevil na kotníku u nohy bolák. Noha se mu otevřela a lékaři zjistili kostižer – tuberkulóza kostí. Noha se již nezavřela a Provera postupně trpěl víc a víc. Nemoc byla stále horší, až měl nohu po koleno zahnisanou a musel se belhat o berlích. Přesto chtěl pracovat a pracoval. Byl prefektem v Mirabellu, potom v Lanzu, v Cherascu, naposled v Oratoři. Zemřel roku 1874. Spolubratři se na něj dívali jako na svatého Joba, který svým utrpením svolával na druhé Boží požehnání.

Ale vraťme se do roku 1861. Zatím byli salesiáni rádi, že se Provera uzdravil a mohl chodit na schůzky, kde jim Don Bosco říkal tolik povzbudivých věcí. Dne 23. listopadu byl přijat do kongregace další člen: Emanuel Diatto.

Také chlapcům dělala Don Boskova slova dobře a on věru stále měl, co by jim řekl. Tak 28. listopadu vyprávěl další sen. Zdálo se mu, že je v kostele a spolu s ním jsou tam shromážděni všichni chlapci. Najednou se tam objevili nějakí červeně oděni lokajové s růžky. Byli to diblíci, kteří hned nabízeli chlapcům své služby. Jeden nabízel chlapci bzučícího „vlka“, ten zase nějakou knihu, opět jiný maloval svému klientovi před očima teplé jedlé kaštiny, mísu dobrého jídla, kufr a v něm ukrytý salám. Bylo těch obrazů, rozržitostí, mnoho a každý jiný. Některým seděli diblíci jen tak na ramenou a hezky své chráněnce hladili po tváři. Potom přišlo proměňování a pozdvihování. Ti první zmizeli, ti druhí zůstali na ramenou a jen se tváří odvrátili pryč od svaté Hostie. Don Bosco pochopil význam tajemného vidění. Byla to pokušení mezi mší svatou. Ti druhí, to byli ti, kteří již ani nepotřebovali, protože jejich „služebníci“ si byli jisti svou kořistí. Stačilo je pohladit a ukolébávat.

Po prázdninách bylo vždycky vidět takové, co přišli na duchu zlomení. Sem tam některý dlouho v Oratoři nevydržel a zase odešel. Většina však vydržela a rostla ve ctnosti dál.

80 Prosinec 1861

V prosinci dohotovil Don Bosco a vydal nový kalendář Galantuomo – Kavalír na rok 1862. Byl zase jen „piemontsko-lombardský“. Don Bosco se zase představil lidu se svým humorem a se svými proroctvími. Psal, že by rád ještě mnoho let sloužil, ovšem je v rukou mocného pána, který ho může kdykoliv přivést k mlčení a poslat ho, aby se raději bavil s červy na hřbitově. Ale zatím je naživu, a tak se ujímá slova. Již zase vypadá jako dřív: copánek, který mu odnesla v roce 1859 dělová koule, mu zase narostl, takže vypadá normálně.

Co se týká minulého roku, rád by vypravoval tolik věcí, ale netroufá si. Z opatrnosti bude raději zticha a počká, až přestanou „bouřky, krupobití, smršťe a uragány“. Čtenáři ať se spokojí s tím, že dostanou kalendář na svátky svatých a s údaji, kdy bude slunce vycházet a kdy zapadat. Co se týká minulých předpovědí, to přece každý ví, že zemřely dvě osobnosti a velké: hrabě Cavour a portugalský král. Stejně každý ví, že Vesuv začal zase bouřit a že láva zalila celou ves Torre del Greco. Kdo neutekl, toho láva pohltila. Splnilo se i proroctví o suchu. Přece všichni pamatují, jak parné bylo poslední léto. V některých krajích v Itálii i mimo Itálii nepadla od dubna do ledna ani kapka vody.

Co jinak přinesl rok 1861? Věřu, že nebyl lehký. Povídal se, jak tam na jihu řadí bandita Chiavone se svými pěti nebo šesti lidmi. Zatím bylo třeba proti němu poslat sto tisíc mužů, z nichž byli mnozí raněni, mnozí onemocněli a povídá se, že to všechno ještě neskončilo. Také se říká, kolik těch banditů bylo postřeleno. Ale co je to platné, když s nimi odešlo na věčnost také mnoho našich chlapců? Také zde musíme říci: Válka je Boží trest! Co se mne týče, říkám vám poctivě: byl bych rád, kdyby žádný z těch banditů nebyl zabit, ale aby všichni lidé žili pěkně ve svých rodinách v klidu a míru. Mohli by si v neděli pěkně zajít na mši svatou, potom by si mohli zahrát v taroky, koule nebo si vymyslet nějakou jinou zábavnou hru. Velikou událostí je, že papež mohl uprostřed těchto dějů zůstat v Římě a uchovat si svobodné styky se všemi křesťanskými národy. S papežem jsou zajedno všichni dobří katolíci i se svými biskupy a jsou s ním jedno srdce a jedna duše. Co se týká portugalského krále, povídá se, že si dělal bláznů z exkomunikace. Prý je to středověká záležitost. A hle: zemřel mu náhle bratr a on několik dní nato zemřel také v pouhých 24 letech života.

Jistě daleko největší událostí roku byla smrt Cavoura. Zde museli říci dobří i méně dobří: „Ukázal se prst Boží!“ Může se namítnout, že tím politika nekončí. Rád souhlasím, ale je fakt, že se ztratil kompas a že spoluhráč ztratil kamaráda. On sice ještě žije, ale jakpak může hrát s míčem, když je sám. Jsme opět na začátku a je vidět, že Pán Bůh může zmást úmysl lidí.

Také jsem předpověděl, že začne doba míru. Je tomu tak. Lidé jsou jen nástroje v Božích rukou. Bude sice ještě válka, bude ještě mnoho nepořádku, ale jistě přijde čas, kdy každý katolík bude moci konat v klidu své náboženské povinnosti a nikdo mu v tom nebude bránit.

Co bude v roce 1862? To, co bylo v roce minulém, bude ještě pokračovat. Malé války se ještě rozrostou, ale uplynou

tři čtvrtě roku a lidé pochopí, že to k ničemu nevede a půjde se zpět. Jinak přijde zase jedna hrozná nemoc, bude hlad, vyskytnou se vředy. Všechno by mohlo být mírnější, kdyby lidé nekleli a chodili v neděli do kostela. Budeme se sice dlouho strachovat o úrodu, ale nakonec úroda bude.

Musím vám říci ještě jednu důležitou věc. Mezi lidmi nyní řadí červ, který ohrožuje život. Již mnozí se pokoušeli zabít ho, ale marně. Loni provrtal mnoha lidem mozek, mnozí se napůl zbláznili. Potom prošel páteří jednoho velkého člověka a prokousal se mu do mozku. Proto zemřel. Nyní řadí v páteří jiného, o kterém si někteří bláznivě myslí, že je ředitelem světa. Polovička je již sežraná a uvidíte následek v tomto roce. Ještě bych vám toho chtěl říci mnoho, ale musím být opatrný.

Ke kalendáři byla připojena lednová knížka „Pobožnost sedmi neděl svatého Josefa“ od dominikána Ughetta, překlad Josefíny Pellikové.

Zatím probíhal prosinec jako obyčejně, ale nechyběly ani věci mimořádné. Tak večer o svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie stavitel Karel Buzzetti umístil do výklenku ve štítě Oratoře nad bytem Dona Boska pěknou sošku Panny Marie, jak to Don Bosco slíbil po onom nebezpečném řádění blesku v jeho světnici. Don Bosco sám vystoupil na lešení a sochu slavnostně posvětil. Odtud potom z tohoto nejvyššího ambonu světa měl kázání, po kterém zaznělo ze všech hrdel nadšené „Lodate Maria – Tvé jméno Maria“. Banda doprovázela zpěv a všichni tonuli v těch nejkrásnějších dojmeh.

Toho dne byla v Oratoři klerická obláčka chlapců Jarcha, Costanze, Mignona a Murry. Příslušní ordináři dali k tomu písemný souhlas. Jen Pavel Albera měl už po obláčce, slavil ji ve svém rodišti již 29. října.

Dne 15. prosince 1861 Don Bosco jako hlavní představený salesiánů navrhl kapitule, aby byli do Společnosti přijati další členové: Alois Don, student a Josef Mignone, klerik. Tak vzrostl počet členů na 40.

Vánoce proběhly v obvyklé radosti, ale po nich Don Bosco onemocněl rúží. Musel několik dní ležet, ale poslední den roku se již cítil dosti dobře a rozhodl se večer přijít do hovorny a tam pronést tradiční proslov. Nejdříve byli všichni proti tomu, ale když ho uviděli, přijali ho bouřlivým potleskem.

Mluvil poměrně krátce. Povzbudil všechny k zbožné účasti na mši svaté, k vzornému konání povinností a k poslušnosti k představeným. Potom připomenul, že během uplynulého roku čtyři chlapci odešli na věčnost a řekl, že když nyní počet chovanců vzrostl, sotva je možno domnívat se, že by bylo v následujícím roce úmrtí méně. Nakonec všechny překvapil. Řekl: „Měl jsem ve zvyku dát každému na začátku roku malou duchovní strennu – novoroční dáreček. Bude tomu i letos tak? Bude, a sice takovým způsobem, že to tak ještě nikdy nebylo. Bude to něco jedinečného. Víc nemohu říci, leda až zítra. Zatím se každý pomodlete na můj úmysl a uvidíte, že to bude stát za to. Zítra vám řeknu víc. Dobře se vyspěte!“

Tak skončil rok 1861.

VII. DÍL

1 Novoroční dárečky od Panny Marie

Na konci VI. dílu jsme vypravovali o tom, jak Don Bosco po Vánocích roku 1861 onemocněl růží a jak na Silvestra vstal náhle uzdraven, takže mohl mít tradiční, i když krátký proslov na zakončení občanského roku. A slíbil pro druhý den veliké překvapení.

Skutečně. Druhý den ráno vstal zcela přesně, když zvonilo Anděl Páně, hned šel sloužit mši svatou, byl s ostatními na snídani i na obědě. Cítil se docela zdrav. Všichni měli pocit, že první leden 1862 přinese něco neobvyklého. Skutečně přinesl.

Večer měl Don Bosco večerní slovíčko a při něm řekl, že má pro každého maličký novoroční dárek, který pochází přímo od Panny Marie. Několikrát prý se k ní o to modlil, až tentokrát byl vyslyšen. Nikdo ať o tom nemluví před cizími lidmi, protože by z toho mohl mít nepříjemnosti. Kdo chce věřit, ať věří: kdo nechce, ať nevěří. Jen ať se tomu nikdo nesměje! Také ať se ho nikdo neptá, jak a co bylo, protože by tak jako tak nikomu neodpověděl. Ať každý ví, že Panna Maria nepsala lístky, které bude rozdávat, psal je on, ale je to od ní. Každý ať si svůj lístek pečlivě schová, jelikož vzkazy od Panny Marie jsou všechny v jeho sešitě, každý je vedle jména, ale jakmile vzkaz bude odštípen, zůstane jen jméno a nic víc. Hned po modlitbě mohou k němu přijít kněží, klerici, i svěští filosofové, ostatní až zítra. Pak dal všem dobrou noc a šel do své světnice. Hned se tam nahnuli jmenovaní a každý odcházel s drahocenným lístečkem se vzkazem od Panny Marie.

Sešit, ve kterém byly vzkazy napsány, dosud existuje a je v ústředním salesiánském archivu. Byl to starý registr částečně popsaný, částečně s volnými listy. Na těch to bylo napsáno. Podle toho registru si můžeme udělat rekonstrukci události.

Bylo nějak kolem půlnoci. Don Bosco seděl u psacího stolu, když tu měl zjevení a dostal rozkaz psát. Popadl první sešit, který měl na dosah ruky, na volné listy psal jména, jak mu byla diktována (byla to jména všech obyvatel domu), a ke každému připsal, co dotyčnému Panna Maria vzkazovala. Bylo to celkem 573 jmen a tolikéž hesel nebo napomenutí, co dělat, čeho se varovat a podobně. Z těch 573 lístků se klerikovi Ruffinovi podařilo 48 zachytit a přepsat. Ostatní nebyli tázáni nebo nic neřekli. Právě ty nepodchycené lístky mohly být velice přiléhavé a nejeden majitel neměl důvod, proč by se chlubil. Uvedme aspoň některé.

Alasonatti: Trpělivostí a odvahou rozmnožíš počet svých synů. Rua: Utíkej se ke mně s důvěrou v potřebách své duše. Durando: Svět na tebe chystá útok. Costamagna: Ber si za

2 Referát konference sv. Vincence

Život sestává z maličkostí, které, dány dohromady, představují velikou věc. Takový byl i život náboženských sdružení v oratořích, řízených Donem Boskem. Tvořil duchovní, ale i apoštolskou základnu všedních dní. Mezi tyto organismy patřila také konference na podporování chudých. V této

3 Nekonečné audience

Mluvili jsme o mnohých Don Boskových hrdinských cnotech, ale málo jsme se zmiňovali o návalu návštěvníků u něho. Ten vzrostl velice po smrti svatého Cafassa, který

normu svého jednání příklad dobrých. Ruffino: Praktiku pokoru a uč jí druhé. Chiapale: Ještě jsi nepochopil, co je to poslušnost. Mona: Méně slov a více skutků. Quatroccolo: Máš několik nebezpečných rádců. Důvěřuj více mně než jim. Capello: Dej si pozor, aby ses nevrátil zpět. Více se modli. Baietto: Proč se tolik bojíš námahy? Cožpak nebude odměna? Důvěřuj mi více. Mosselli: Budeš-li dělat, co bude v tvých silách, pomohu ti, ale modli se více. Panetti: Pročpak se ke mně tak málo utíkáš?

Některé výroky jsou uvedeny bez jména:

Svět ti plní srdce hlínou. – Dobře uvaž, co je to láska a pokora. – Dokud budeš mít srdce plné hlíny, nebude tam místo pro lásku. – Tvůj způsob života mně naplňuje smutkem. – Otročíš ďáblu, ale máš ještě čas. – Jsi malý, ale tvá zloba je veliká. Dej se brzy do pořádku. – Čistota, láska, důvěra. – Kdybys jen věděl, jak veliká odměna je připravena těm, kteří zachovávají královnu ctností.

Trvalo několik dní, než byly všechny lístky rozdány. Jen třináct chlapců se k Donu Boskovi nedostavilo. Jejich lístky jsou dosud v sešitě a jsou tohoto druhu: Mohl bys udělat daleko více pro svou duši. – Máš v duši červa, který tam hlodá. Hlodá i v těle. Běda, nezničíš-li jej! – Vyber si lepší přátele, přestaň s nedbalostí, lépe se modli. – Miluješ zahálku, chceš uspokojovat chuť, ale nelíbíš se ani mně, ani mému Synu. Běda ti, jestli se nepolepšíš. – Moc myslíš na tělo a málo na duši. Smrt se blíží. Připrav se!

Stalo se také, že si dva nezbedníci usmyslili, že se vkradou do Don Boskova pokoje a sešit si prohlédnou. Don Bosco sám tento příběh vypravoval na večerním slovíčku. Oni to uskutečnili, ale nic neviděli.

Don František Dalmazzo píše, že Don Bosco zřejmě za pomoci Panny Marie dovedl uhodnout u každého z chlapců jeho slabou stránku. Tak určitému jeho kamarádovi připadl vzkaz: S revolučními ideály se nejde do nebe. Dotyčný vystoupil z Oratoře, stal se profesorem, působil ve Švýcarsku, dal se k sektářům a později se stal jedním z nejzuřivějších lidových tribunů. Zemřel po svých třicátých narozeninách, samozřejmě bez svátostí.

Jiný případ vypravuje don Dominik Ruffino. Jistý truhlářský učeň, když dostal lístek, zuřil mezi kamarády, že prý byl každé Velikonoce u přijímání. Dověděl se to Don Bosco a dal si ho zavolat. Ať jen si přinese potvrzení od svého faráře, že chodil ke svátostem ve své farnosti, jak říká. Hoch se začal vytáčet. Nebyla to pravda. Nakonec kapituloval a dal vše do pořádku u samotného Dona Boska.

kapitole je v Memoriích přepsán referát přidružené konference, existující při oratoři Anděla strážného na předměstí Vanchiglia, řízené donem Ruou. Referáty se podávaly vždy o svátku svatého Františka Saleského a pak na svátek svatého Josefa.

byl jakousi duchovní hlavou katolického Turína. Nyní se jí stal Don Bosco. Ještě v letech 1857 a 58 mohl dopoledne opustit Valdocco a dělat pochůzku po městě, ale po roce

1860 už v devět hodin musel být ve své světničce a neopouštěl ji dříve než v jednu odpoledne. Tak tomu bylo do konce jeho života.

Kardinál Cagliero o tom píše: „Za dlouhého pobytu v Oratoři jsem vždycky viděl zástupy lidí, kteří chtěli s Donem Boskem hovořit. Přitahovala je pověst o jeho ctnosti, moudrosti, mimořádných Božích darech a svatosti. Přicházeli se doporučit do jeho modliteb, poprosit o požehnání, požádat o přímělu pro jejich děti, poradit se o dobrých dílech, která chtěli vykonat, anebo o zlu, kterému chtěli čelit, někdo přinášel almužnu pro jeho dílo a někdo zase jen přišel, aby ho uviděl.

Byli to lidé prostí, ale i lidé z úřadů, ministři a státníci. Přicházeli rektori seminářů, biskupové, arcibiskupové a kardinálové z celé Itálie i ze zahraničí. Knížata i obyčejní lidé, bohatí i chudí, přátelé i cizí, učené i zaostalé, dobří i zlí, všichni v něm hledali utěšitele, otce a přítele. Chodili k němu pro duchovní vedení faráři i obyčejní kněží, také seminaristé z konviktu k němu chodili pro radu, když skončili svůj vyšší kurs morálky a měli nastoupit nějaké místo. Navštěvovali ho také představení různých řeholí, mužských i ženských, aby se s ním poradili. Don Jakub Bosco, jeho spolužák ze semináře a přes třicet let duchovní vůdce sester josefínek, ho považoval za svatého a mnohokrát ho bylo slyšet říkat lidem: „Jděte k Donu Boskovi, on je svatý!“

O půl deváté Don Bosco odcházel z kostela a šel do bytu. Měl dvě světničky. Jedna mu sloužila jako čekárna. Sekretář zaznamenával jména příchozích, aby nikdo nepředbíhal. Don Bosco byl ke každému přímý, nikomu nepochleboval, ale každého přijímal s úctou jako velkého pána. Nedělal rozdíl mezi chudým a bohatým a jeho řeč byla pokorná, přitom přívětivá. Zajímal se o každého a pozorně naslouchal, co mu kdo říká, a nechával každého domluvit. Seděl u svého psacího stolku, na něm byly někdy kupy dopisů a ještě mu sekretář přinášel další, ale on jakoby nedbal. Navenek vypadal, jakoby neměl nic na práci. Nespíchal a nejevil netrpělivost, když někdo mluvil a opakoval, co už třeba několikrát řekl. Ano, pobízel, jen ať poví.

Mluvil klidně, obezřetně, řeč proplétal vypravováním různých událostí, jak je sám prožil anebo slyšel od jiných. Přitom byl ve střehu, aby v pravou chvíli řekl něco, co by dojalo duši, případně udeřilo na hlavičku. Nejedna velká ryba se chytila do jeho sítí právě při audienci. Spása duší a sláva Boží byly vždy tajným cílem, k němuž směřovala jeho trpělivost při dávání audiencí tolika lidem.

Dovedl i zaútočit. Tak k němu přišel jednou nějaký řeholník v civilu a Don Bosco dělal, jakoby mu nechtěl věnovat pozornost. Ten byl překvapen a pochopil, až když mu světec řekl na rovinu, že to jeho skrývání není na místě.

Někdy šlo o věci, které žádaly delší úvahu. V takových případech neměl Don Bosco potíže říci upřímně, že si to musí ještě promyslet, dotázat se moudřejších, pročíst si literaturu a podobně. Odkázal dotyčného, aby přišel za určitý čas znovu, že mu pak poví něco určitějšího. Neváhal potom poslat třeba dona Ruu k známému advokátovi zeptat se, co a jak. Tak se mu dařilo rozplétat i hodně zauzlené věci.

Jindy zase odpověděl hned a bez váhání. Znělo to jako Boží rozhodnutí. Přišla jedna paní, čekala na audienci přes dvě hodiny. Vyložila mu své problémy a Don Bosco řekl tak a tak. Jí se to nezdálo, ale on řekl rázně: „Chcete dělat, co

chce Pán Bůh, anebo chcete dělat podle své hlavy?“ A bylo po nejistotách.

Lidé někdy povídali bez konce. Maminka se rozhovořila o bravurách svého miláčka, jiný mluvil rozvláčně o rozepřích, které vedl, jiný zase bez konce vypravoval o svých zdravotních potížích. Nebyl každý rozhovor příjemný a bylo třeba hodně se při něm přemáhat. Přišli i lidé s vylouženými hloupostmi. Tak jednou přišli dva a chtěli, aby jim dal numera do loterie v přesvědčení, že svatý musí všechno vědět. Don Bosco dal: 5, 10, 14. Oni poděkovali a chtěli jít. On však je zadržel, že jim ještě nepodal výklad. Vyložil jim, že 5 znamená patero přikázání církevních, 10 desatero božích přikázání a 14 sedm skutků milosrdenství tělesného a sedm duchovního. Dodal: „Vsadte tato čísla a vyhrajete věčný život!“ Při jiné příležitosti to byla čísla 2 a 4 – zpověď a přijímání, dále čtyři poslední věci člověka.

Don Bosco sám jednou vypravoval v kruhu svých kleriků, jak k němu přišel na audienci nějaký „demokrat“. Byl v bídě a potřeboval 4 liry, aby si mohl koupit novou košili. Don Bosco neměl při sobě tolik peněz, ale na posteli ležela košile, kterou mu tam položil šatnář Rossi. Tu mu dal. Tolik stačilo, aby ten člověk byl dojat a aby se stal zastáncem kněží.

Někdy musel říci také ne, ale činil to vždy šetrně, jak jen nejvíce mohl. Když nemohl pomoci v rozepřích, nešťěstích, pronásledováních, aspoň mírnil bolest poukazem na to, že Pán Bůh má vždy na mysli naše dobro, i když dopouští zkoušku. Rád připomínal nebe, které všechno spraví.

Všichni nepřicházeli jen hledat dobré slovo, přicházeli také vyčítat nebo hrozit pro domnělé pochybení jeho nebo příslušníků domu. I ty bylo třeba laskavě vyslechnout a udělat všechno, jen aby odcházeli trochu uklidněni. Když se někdo podivoval, proč si určité věci nechá líbit a s takovým nevyběhne, říkal, že jsou nemocní a mají také právo na laskavé jednání. Jen jedno nesnášel: aby někdo v jeho přítomnosti urážel Boha. 21. února 1863 vypravoval chlapcům, co se mu stalo před dvěma dny:

„Přišel ke mně člověk a když nedostal, co chtěl, jal se hrozně klnout a nadávat na Pána Boha. Byla to hrůza. Šel jsem ke kamínkům, zvedl jsem rozžhavené kroužky, jeho jsem popadl za límec a zvolal jsem: ‚Okamžitě jděte pryč, nebo vám dám, co proto.‘ On se chtěl omlouvat, ale já na to: ‚Žádné promiňte, já ve svém bytě nestrpím dábla. Hned se pakujte ven! Takto se s Pánem Bohem nejedná!‘ A vystrčil jsem ho ze dveří ven.“ A pokračoval: „Když slyším někoho, že proklíná Pána Boha a ještě k jeho svatému jménu přidává potupná slova, to už se necítím a, kdyby mne Pán Bůh nadržel, nevím, co bych mu udělal. Možná, že bych toho pak litoval.“

Jinak byl Don Bosco vtělená dobrota. Don František Dalmazzo potkal bohatého člověka, který vycházel z Don Boskovy světničky a pořád říkal: „To je člověk! To je člověk!“ Ptal se ho, co pěkného mu Don Bosco řekl. A on, že prý samé krásné věci, jaké se tak hned neslyší, a prý mu na rozloučenou řekl: „Doufám, že se já se svou chudobou a vy se svým bohatstvím jednou oba uvidíme v nebi.“ Jistý židovský rabín z Alexandrie řekl: „Byl jsem dvakrát u Dona Boska, ale potřetí tam nepůjdu. Bojím se, že bych u něho zůstal.“

4 Audience nepříjemné

Přijímat každý den audience znamenalo pro Dona Boska každodenní utrpení, ale i zdroj velikých zásluh. Zdraví měl podlomené, často ho bolel žaludek, trpěl záněty a přece musel stále mluvit. Po delší době měl pocit, že nemůže dýchat a pállil ho jazyk. Někdy mluvil jen šeptem a nad některými problémy ho až rozbolela hlava. P. Oreglia z Tovaryšstva Ježíšova říkal, že kdyby byl Don Bosco nedělal jiné pokání v životě, už to by bylo dostatečné. Nemluvil jen při audiencích, musel mluvit i na ulici, prostě kam se hnul, všude byli lidé a přimlouvali se k němu. Lidé z jeho okolí mu radili, aby se šetřil, ale on odpovídal: „Jak? Ti lidé to potřebují, mají toho tolik na srdci, jakpak bych je mohl odehnat?“ Jednou se ho ptal jeden z jeho kněží: „Nemohl byste nám říci, jak byste se mohl zbavit tohoto břemene?“ Don Bosco se zasmál: „Toť se ví, že vím. Stačilo by dělat ze sebe hlupáčka, dělat, že mi přeskočilo v hlavě, a hned by se říkalo: Nechme ho být, nemá to v hlavě v pořádku.“

Don Bosco v žádném případě nechtěl přistoupit na návrh, aby si zavedl úřední hodiny. Zdálo se mu to nepřijatelné, aby někomu řekl „padla“ a aby před ním zavřel dveře. „Pán Bůh nás nestvořil a nepostavil na tento svět pro nás, ale pro druhé, nezbyvá, než mít svatou trpělivost.“ Proto doporučel svým synům, pokud měli nějaké zodpovědné místo, aby rádi vyslechli každého a nikoho aby nepropouštěli se špatným dojmem od sebe. I svému sekretáři kladl na srdce: „Jednej s lidmi tak, jak vidíš jednat mne.“ Ten se snažil, ale za několik dní přišel, že to zkoušel, ale nemohl všechny uspokojit. „Všechny?“ zasmál se Don Bosco. „Toť se ví, že to nejde. Prostě nejde to. Vidíš, já také všechny nespokojím. Zrovna dnes ráno ke mně přišla jedna a mermomocí chtěla, abych ji šel do kostela vyzpovídat. Bránil jsem se, ale ona mi vyčítala, že svatý František Saleský by jistě šel. Já na to, že kdyby svatý František se setkal s ní, také by nešel. Odešla zachmuřená. To chce klid a zase klid. Všem se nezavděčíš, ale máš se aspoň snažit.“

Don Bosco byl mistrem v získávání důvěry. Zásadně vždy stácel rozhovor na problémy lidí, s kterými mluvil. S řemeslníky mluvil o řemesle, s rolníky o počasí a o úrodě, s matkami o dětech, s dětmi o tom, co je zajímalo. Dovedl

5 Tajemná světelná koule

V Oratoři se nadále vyskytovaly věci, které byly zřejmě nadpřirozeného původu. Zde vypíšeme jednu událost, jejíž svědky bylo asi 500 chovanců, více kněží, kleriků a jiných domácích osob. Vypravuje o tom Bonetti ve své kronice: Čtvrtek 9. ledna 1862. K deváté hodině večer tři chlapci – Vallania, Sciolli a Finelli, si šli před večerní modlitbou lehnout do ložnice sv. Aloise v nové části domu. Místo, aby šli na modlitbu, bavili se povídáním. Najednou se u jednoho okna objevila z venkovní strany světelná koule, prošla sklem dovnitř a současně bylo slyšet silný vítr a hlomoz, jako by bylo zemětřesení. Koule přešla přes hlavy hochů, pak se rozprskla na množství malých plamének, které se rozptýlily po celé ložnici a zase se složily v kouli. Přitom bylo slyšet jakoby lidské kroky. Pak koule stejnou cestou opustila ložnici a chlapci celí ustrašení zalezli pod pokrývky.

Něco takového se nemohlo v Oratoři utajit. Vallania mi to sám vypravoval, i když šlo o věc, která mu nebyla ke cti. Kouli viděl také don Rua a don Savio, kteří právě vycházeli z jedné třídy. Také klerik Provera, který byl za domem na

s nimi takřka žvatlat. Rád nechával druhé, aby měli dojem, že ho poučili.

Podobné jako s audiencemi to bylo s poštou. Dostával ji i několikrát za den. Obyčejně šel po obědě do kněžského konviktu nebo do jedné kavárny u Těšitelky a tam dopisy četl, třídil a dělal si na nich poznámky. Musel i přemýšlet. Doma pak do noci vyřizoval poštu. Dostával i hněvivé dopisy a tu říkával, že klidná a uctivá odpověď je nejlepší zárukou, že dotyčný začne ustupovat. V dopisech dostával často otázky mnohdy choulostivé anebo komplikované. Byl velmi opatrný na slovo a neváhal v pochybnostech odkázat tazatele na někoho informovanějšího.

Stalo se v roce 1863. Don Bosco dostal od kohosi dopis, ale protože měl moc práce, pověřil odpovědí jednoho ze svých kněží. Ale se zlou se potázal. Dotyčný se cítil uražen a napsal mu nedůtklivý dopis. Prý si dopisuje s králi i se svým papežem a každý mu slušně odpoví vlastnoručně. Světec zachoval klid. Odpověděl tak, že všechno obrátil v žert. Ví, že pán je literát a dovede zacházet s perem. On mu porozuměl a děkuje mu za bezprostřední projev, který považuje za projev důvěry, jak to má mezi přáteli být. Pisatel byl překvapen, když viděl, že se Don Bosco necítí uražen a pozval Dona Boska na oběd. Ten šel. Pán ho čekal dole u dveří. Začalo to rozpačitě, ale pak se vše hezky upravilo a z dotyčného se stal opravdový přítel Oratoře.

Jistý farář ze saluzské diecéze mu napsal sedmistránkový dopis, samé urážky, jen proto, že Don Bosco po delší korespondenci nechtěl přistoupit na jeho návrhy. A Don Bosco mu odepsal tak, že ho nechal v domněni, že ho odprošuje za bolest, kterou mu způsobil. Rozladěný velebný pán se dostal zase do nálady a v dalším dopise ho prosil, aby nešťastný dopis spálil, že byl dílem okamžitého rozhorlení a ne zdravého rozumu.

Jiný kněz mu napsal: „Jestli je takový představený nové kongregace, pak chraň nás pán Bůh před salesiány!“ Světec odepsal tak, že se ponížil a prosil za odpuštění. „Jsme smrtelní a každou chvíli můžeme stát před Božím soudem. Rád bych odcházel s vědomím, že jste mi odpustil.“

terase, ji viděl. Přešla asi dva metry nad jeho hlavou, pak zmizela s velkým hlukem. On, jak byl napřed zalit světlem, tak se najednou ocitl v úplné tmě. Kdosi říkal, že viděl světelnou kouli nad Don Boskovou světnicí a povídalo se ještě všelicos jiného, jak už to při takové události bývá. Všeobecně se čekalo, co na to řekne Don Bosco. A on skutečně promluvil.

V neděli 12. ledna sám na večerním slovíčku popsal celý průběh události a pokračoval: „Všichni se ptají, co to bylo. Snad duše zemřelého Martana, snad blesk či meteor? Nechme stranou všechny tyto úvahy. Já vám mohu říci, co to bylo. V domě máme několik zatvrzelých srdcí, která vzdorují Boží milosti. Je smutné, že po tolika projevech Boží lásky může být někdo tak necitelný. Ti dotyční vyprovokovávají Boží hněv a Panna Maria, která zvláště ochraňuje tento dům, chce tresty odvrátit. Mohu vám říci, že když pomyslím na duševní stav těch některých, plakal bych. Jestli se dotyční neobrátní, nevím, zda budou mít v životě ještě takovou příležitost. Ať se každý nad sebou zamyslí. Ti dotyční nepotřebují

nic jiného, než udělat si dobrou generální zповěď. Někteří zamlčeli ve zповědnici hřích a vlečou se s tím už hodnou dobu. Kdo má svědomí klidné, ať se ničeho nebojí, nemá se čeho bát. Není to tak dávno, co se dostalo každému z vás v srdci podrobné návštěvy a nikdo to ani nezpovídal. Pro dobré to může být jen povzbuzením. Řekl mi dnes kterýsi: ‚Já půjdu raději domů, tady se bojím.‘ Ale, dobrý chlapče, myslíš si, že jinde na světě tě Bůh nedostihne? David říká: ‚Když vystoupím na slunce nebo na hvězdy, ty jsi tam, když sestoupím do země, i tam tě potkám. Když si připnu křídla a poletím až na kraj světa, ty mne tam dostihneš a tvá pravice mne uchopí.‘ Zítra se pomodlete k Pánu Ježíši a k Panně Marii, jen ať nám posílají všechny milosti, které potřebujeme pro spásu duše – mé i vás všech. Jděte nyní spát a spěte dobře.“

Hned po večerní modlitbě se kolem Dona Boska semkli někteří kněží i laici a vyptávali se ho na všelicos. Chtěli vědět, co se rozumí tou podrobnou návštěvou každého srdce a zvěděli, že se to týká novoročních lístků, které tak trefně vystihly, co kdo potřebuje pro svůj duchovní život. Don Bosco při večerním slovíčku řekl také, že koule udělala ještě jiné návštěvy. Byl tázán, zda se zastavila u něho. Odbyl otázku neurčitými slovy, ale ze všeho vyplynulo, že ano a že se dověděl ještě i jiné věci.

Řeč se stočila na způsoby, jak se Panna Maria zjevuje. Don Bosco řekl, že mnoha způsoby. Jí stačí chtít a je tam, kde chce být a ukázat se, jak chce, buď oblečená podle místa, kde se ukáže, nebo v nějakém symbolu. Začal hovořit o mystických zjevech a někdo mu položil otázku, odkud ty znalosti má, zda z vlastní zkušenosti, nebo odjinud. Řekl že to má z odborných knih. Don Rua se ho ptal, zda by radil chlapcům číst takové odborné, o mystických zjevech

6 Starost o duchovní růst

Don Bosco žádal koncem uplynulého roku 1861 Svatého otce o povolení plnomocných odpustků pro ty, kdo dělají u něho takzvané měsíční cvičení šťastné smrti, a totéž pro jeho chovance a aktuální dobrodince pro hodinku smrti. Dále žádal, aby směl po sedm let sloužit o Vánocích tři mše svaté za sebou a podávat svaté přijímání a také o plnomocné odpustky pro ty, kdo při té příležitosti půjdou k svaté zповědi a k svatému přijímání. K žádosti přiložil dopis pro Svatého otce, ve kterém ho ujišťoval věrností svou a všech, kteří patří k jeho duchovní rodině. Začátkem roku 1862 přišel z Říma reskript, kterým se vše dovolovalo, a také osobní dopis pro Dona Boska, ve kterém si Svatý otec nařikal na velikou bouři, kterou rozpoutali sektáři ve všech státech proti církvi a náboženství, zároveň chválil ty, kteří se staví těmto pokusům na odpor, zvláště ještě Dona Boska a jeho syny pro pozeňnané dílo záchranu mládeže, kterému se věnují.

20. ledna byli přijati do kongregace další dva salesiáni: podjáhnen Bartoloměj Fusero a klerik Petr Racca. Při té příležitosti se Don Bosco před kapituláři rozhovořil o důležitosti poslušnosti v kongregaci: „Potřebujeme, aby byl každý opravdu ochoten k velkým obětem vůle. Není třeba dělat si újmy na zdraví, na penězích nebo konat skutky tělesného týrání, ale je třeba, aby každý byl ochoten přijmout práci, kterou mu představený přikáže, hned jít učit katechismus, hned zase kázat nebo modlit se v kostele a asistovat chlapce. A když je třeba, jít i do kuchyně nebo zametat.“ K tomuto tématu se často vracel.

pojednávající knihy, ale on řekl, že ne. Takové čtení je pro chlapce buď nesrozumitelné, nebo ho jen navede k pyšnému smýšlení o vlastní dokonalosti.“ Potud kronika.

Lemoynne na tomto místě dává do souvislosti s nějakým zjevením Panny Marie Donu Boskovi jeho vyprávění, že se k mizející Panně Marii připojil sbor andělů a svatých. Don Bosco prý zanotil několik strof písně Silvia Pellika „Tvé srdce, ó Maria, andělé...“ a oni se k němu přidali a zpívali až do samého konce písně. Ale pak nastalo velké mlčení a Panna Maria sama zanotila neznámé pokračování na stejné básnické schéma, jaké měla píseň Pellikova. Don Bosco říkal, že si ta slova dobře zapamatoval. Lemoynne píše, že po smrti nalezl v jeho věcech zažloutlý opotřebovaný list, na kterém bylo šest strof právě toho metra víceméně s tímto obsahem: „Úzkostná duše, buď klidná. Čeká tě šťastný život, budeš-li se řídit mými radami. Chceš-li mít klid, odvrát se od pochybné rozkoše, pak země i nebe ti budou přáteli. Nechtěj být příliš učená. Usiluj o pravou vědu, která tě povede k nebi. Jen ona je skutečně dobrá. Víra ať je ti vůdkyní v pochybnostech, drž se jí a nebe bude s tebou. Přijde poslední den, tvé tělo bude pohřbeno a nikdo tě ani nezpomenie. Zato tvůj duch, zbožný a spravedlivý, se vznesne k Bohu a bude požívat pravou radost.“ Don Lemoynne se ptá: „Je to text zpívaný Pannou Marií? Nalezli jsme jej skutečně?“

Bonettiho kronika ještě připomíná, jak veliké dobrodiní způsobila ona světelná koule v Oratoři. Opět se zvýšila zbožnost a zmenšila se lhostejnost vlašných. A zase Don Bosco měl tolik práce, zvláště ve zповědnici, že si musel volat pomocníky: teologa Marenga a dona Rocchiettiho, kteří byli vždycky ochotni pomoci mu zповídat. Musel si také některé chlapce zavolat do bytu a přesvědčit je, aby se dali na pokání.

V kronice Bonettiho čteme, že ve čtvrtek 23. ledna u příležitosti týdenního výkladu Písma svatého vysvětloval klerikům Janova slova: „Kdo činí pravdu, přichází k světlu.“ Řekl: „Šťastný klerik, který okusil sladkost práce pro spásu duší. Takový se nebojí ani horka ani zimy, ani hladu ani žízne, nebojí se protivenství ani nepřijemností a dokonce ani smrti ne. Všechno obětuje, jen aby získal duše Pánu! Kdo koná dobro, brzy bude žít ve světle. Zkuste to a uvidíte!“ Tyto řeči vedl před všemi kleriky, i těmi, kteří nepatřili ke kongregaci, ale žili v Oratoři.

V té době přišel do Oratoře jistý don Allievi z Milána. Byl to apoštol mezi tamní mládeží a zabýval se myšlenkou založit také nějakou kongregaci. Chtěl se poradit s Donem Boskem. Ten ho vyslechl, ale pak mu položil otázku: „Můžete mi říci, že máte k tomu nějaké pohnutky vyšší – řekněme nějaká nadpřirozená fakta?“ On odpověděl, že ne. „Pak tedy neuvažujte o založení nějaké kongregace.“ Dotyčný vyslechl, ale neposlechl. Zkoušel to, ale nic nevytvořil. Don Bosco měl naopak mnoho důkazů, že jeho dílo chce Bůh, a proto pracoval s klidem dál.

22. ledna se ho při večerním slovíčku zeptal jeden klerik, jak by nejlépe mohli strávit nadcházející dny karnevalu. Don Bosco odpověděl: „1. Všechno dělejte ke cti a slávě Panny Marie. 2. Co děláte ke cti a slávě Panny Marie, obětuje za duše v očistci.“ Při té příležitosti oznámil, že v nemocnici svatého Jana právě zemřel žák Alois Bianciotti. O týden později v kroužku kleriků řekl: „Chcete se stát

svatými? Zpověď je zámeček, důvěra k zpovědníkovi klíč od zámku. Tímto prostředkem si snadno otevřete bránu do nebe.“ Jindy opakoval: „Zpověď a svatě přijímání, to jsou dvě křídla na cestě do nebe.“

Don Bosco stále bděl nad svými chlapci. V Oratoři nikdo nesměl mít peníze u sebe, ale musel je odevzdat prefektovi. Stalo se, že se jednou Don Bosco s hloučkem chlapců procházel pod portikátem, když tu se zastavil, dal si zavolat jáhna Cagliera a řekl mu: „Slyším cinkat peníze, ale nevím, kde to je. Jdi a hledej, kde jsou (a jmenoval tři chlapce). Hrají karty o peníze.“ Cagliero hledal a našel je. Skutečně byli kdesi zašití a hráli hazard. Při večerním slovíčku pak Don Bosco prohlásil, když narazil na tento případ, že ty tři viděl ve snu, jak zuřivě karbanili. Tak skončil měsíc leden, tak bohatý na nadpřirozené jevy v Oratoři. Chlapci se celkem snažili, ale zůstávali přece jen chlapci, i s těmi svými chlapeckými sklony, které bylo třeba hlídat.

Koncem ledna napadla veliká spousta sněhu. Dvůr ho byl plný a to bylo něco. Studenti si postavili ze sněhu hrad se sněhovými baštami, učni samozřejmě nechtěli být

7 Ve službách pravé osvěty

Don Bosco měl stále na mysli mladé lidi celého světa a ze všech sil kladl základy pro jejich blaho pozemské i věčné. Trnul při pomyslení, že se všichni tahají o mládež, ale málo je těch, kteří to s ní myslí opravdu dobře. „Potřebujeme katolické školy,“ říkal a zároveň je zakládal. Do konce jeho života bude založeno v Evropě a v Americe z jeho přímého popudu, a v Africe a v Asii na jeho radu, nejméně tisíc katolických škol. Bude to málo, ale zároveň mnoho.

Už jsme ho viděli při práci v prvních letech jeho působení v Turíně, v jeho boji s analfabetismem ve školách denních i večerních. Kolik chlapců díky jemu dostalo vzdělání a začalo vystupovat výš a výše. I turínské studenty si zval k sobě a měl pro ně hodiny, náboženské i opakovací. Sháněl jim korepetice a podobně. V Oratoři budou během prázdnin celé kurzy pro externí mládež.

V roce 1861 otevřel dokonce cosi jako hospic v domě Bellezza vedle Oratoře. Tam bydleli chlapci pod vedením učitele Migliettiho. Do Oratoře chodili do kostela společně s ostatními Don Boskovými chlapci. I vrátnice Oratoře sloužila jako třída pro děti z okolí. I dospělí chodili do Oratoře po večerech učit se číst, psát a počítat, dělat účty a podobně. Don Boskova obecná škola měla už 16 let života a přinesla dobré ovoce. Don Bosco dokonce vypracoval i pravidla pro obecné školy denní a večerní. V roce 1862 otevřel za spoluúčasti konference svatého Vincence katolickou školu v ulici Viktora Emanuela. Bylo to také v součinnosti s ivrejským biskupem monsignorem Morenou, u kterého v těchto záležitostech pobyl asi čtyři dny od 18. února 1862.

Velice mu pořád ležela na srdci knižnice „Katolického čtení“. I v této věci se radil s ivrejským biskupem, který akci kryl svým jménem. Oba se řídili slovy kardinála Pia: „Dejme tomu, že všechno obyvatelstvo je velice zbožné a chodí pravidelně do kostela a poslouchá kázání. Ale dejme mu do rukou bezbožecký tisk. Do třiceti let z nich budou bezbožníci. Mluveno po lidsku, tisk má větší účinnost než slovo Boží.“

pozadu a postavili si hradby proti nim. Kluků se zmocnila válečnická nálada. Byla to napřed hra, ale věřte klukům! Na třetí den ráno při rekreaci došlo ke skutečné bitvě muže proti muži. Objevili se i klacky. Sněhové koule litaly ze všech stran. A v té nenadálé vřavě s italským temperamentem pan prefekt Alasonatti, don Anfossi, koadjutoři Buzzetti a Rossi měli co dělat, aby válečníky rozehnali. Ještě že zazvonil zvonek a muselo se jít do učeben a do dílen. Buzzetti s několika family pak během dopoledne demolovali opevnění, aby chlapcům nenapadlo válčit dál. Zatím se klukům vrátil rozum a oni pouvažovali, že by to mohlo mít následky. Někteří šli k Donu Boskovi prosit za opuštění. Jeden z představených byl přítom a dovolil si namítnout, že by přece jen měli dostat nějaký trest na pamětnou. Don Bosco mu řekl: „Ale vždyť vidíš, že prosíš o odpuštění! To stačí!“ A poslal chlapce na oběd. Jen na večerním slovíčku zakázal takové šarvátky a vybídl všechny, aby se s větší horlivostí a zbožností modlili při večerní modlitbě navyklé Zdrávas Maria za pokoj v domě.

Don Bosco už 11 let uvažoval o založení vlastní tiskárny. Teprve koncem roku 1861 se jeho tužby začínaly realizovat. V září dal třídě učitele Migliettiho jiné místnosti vedle vrátnice a dům Bellezza zabral pro tiskárnu. V uvolněném prostoru instaloval dva staré zakoupené tiskací stroje a od truhlářů Oratoře dal zhotovit stojany pro bedničky s písmeny. „Uvidíte, budeme mít tiskárnu,“ říkal, „mnoho tiskáren!“ Jako by byl už dopředu viděl tiskárny v Sampierdarena, v Barceloně, Marseille, Buenos Aires, v Montevideu a jinde.

K zřízení tiskárny bylo třeba mít úřední povolení od turínského prefekta Vianiho. Don Bosco napsal žádost, ale dostal zápornou odpověď. O povolení tiskárny může žádat jen vyučený tiskař s řádnou aprobačí a tiskárna musí být přístupná veřejnosti. Nastalo jednání, ve kterém Don Bosco zaručoval to druhé, ale žádal výjimku pro to první, protože takového člověka neměl. Ale pak ho přece našel, takže tiskárna byla povolena. Zajímavé je, že povolení podepsali dva z těch, kteří vykonávali u Dona Boska policejní prohlídku: pan Radicati a pan Chiapussi.

Dále pravidelně vycházely knížečky Katolického čtení. V únoru 1862 vyšla „Sibiřská dívka“, v březnu „Židovští sirotci“, v dubnu „Feneloův sirotek“, v květnu a červnu „Mariánský deník“. V posledním dílku se mluví také o donu Caffassovi, o Dominiku Saviovi a Michalu Magonovi, což jasně svědčí o Don Boskově autorství.

Zatím začala fungovat salesiánská tiskárna pod vedením mistra Ondřeje Giardina. Dva chlapci se vyučili sazečem a tiskařem. Oba byli pod dohledem koadjutora Buzzettiho a ředitelem se stal koadjutor rytíř Oreglia, jemuž byli podřízeni také knihvazači. Don Bosco neváhal napsat a rozeslat okružní list dobrodincům a oznámit jim zrození tiskárny. Dostal i gratulace. Kdo mohl tehdy předvídat, k jakým obrovským důsledkům povedou ta dvě železná kola poháněná rukama! Přejde čas, kdy se přes páru a plyn dojde k elektríně a salesiánské tiskárny budou zastoupeny na světových výstavách a budou dostávat významná ocenění.

8 Ďábelské rejdy

Don Boskova horlivost se obracela ustavičně také k jinověrcům ve snaze přivést je k plnosti víry. V Piemontu šlo hlavně o valdenské, kteří s ním už v minulosti měli bohaté styky, i když ne zrovna přátelské. Teď se zdálo, že nevraživost poněkud ustoupila a nastolily se spíše přátelské styky. Hlavní příčinou toho bylo, že kazatel Wolf přešel srdcem ke katolicismu, aniž zatím učinil formální kroky ke vstupu do katolické církve. Tak se stalo, že Don Bosco mohl podstupovat debaty s valdenskými, které už nebyly tak příkré a že ne jeden valdenský přestoupil na katolickou víru. Don Bosco pro poučení svých bohoslovců hlavně v hodinách Nového zákona občas vypravoval, jak probíhaly jeho rozhovory s valdenskými a které texty Písma jim dělají potíže.

Nesmíme si však myslet, že byly nastoleny zrovna idylické vztahy. Tehdy ještě nebylo ani stopy po dnešním ekumenickém smýšlení a kdo se obrátil na katolickou víru, musel počítat s tím, že to bude mít následky. Don Bosco se však staral, aby konvertité našli i společenské umístění, které by je chránilo, a hlavně si bral na starost jejich děti. Snad právě tato horlivost na tomto poli šla na nervy ďáblu a projevil se to tím, že si na něm v roce 1862 ustavičně vyléval svou zlost.

Don Bosco byl nyní stále ospalý. Všimli si toho lidé kolem něho. „Potřeboval bych se vyspat,“ říkal. A oni: „Tak spěte.“ Mysleli, že pracuje dlouho do noci a tím že to je. Ale Don Bosco jim začal otevřeně říkat, v čem je ta jeho nespavost. Celou řadu nocí, jen co si lehl do postele, slyšel ohlušující rámus, světnicí šel vítr a shazoval papíry se stolu. Tak se mu stalo například s korekturou knížky Katolického čtení nazvaného „Moc temnot“. Rukopis byl rozházen po celém pokoji. Jindy řekl, že po tři dny za sebou, jen co začínal usínat, už někdo u kamen štípal dříví, kamna se sama od sebe rozhořela a hučelo to, jako by měl vzplanout celý dům. Vstal a nikde nic. Pak si třeba lehl a už zase někdo z něho stahoval příkrývku. On si ji přitáhl k bradě a držel, ale jen trochu povolil, pokrývka zase jela dolů. Vstal, hledal, nikde nic. Stalo se mu, že rozsvítil lampu a někdo mu ji sfoukl. Také polštář se mu při usínání začal sám natrásat, celá postel se zvedala a dveře jako by chtěly vyletět z pantů. Stalo se mu, že otevřel oči a hle, jakási nestvůra s otevřenou tlamou se řítíla proti němu, jako by ho chtěla spolknout. Don Bosco udělal kříž a všechno zmizelo. Hříčka fantazie? Chorobná mysl? Don Bosco zůstával celý den docela normální, to viděl každý.

Salesiáni se rozhodli přijít věci na kloub. Jedné noci don Savio, generální ekonom, se rozhodl hlídat, ale pak uslyšel takový hlomoz, že utekl do svého pokoje plný strachu. A přece to byl statečný muž. Don Bosco toužil po tom, aby byl v noci někdo s ním. Dali si říci klerici Bonetti a Ruffino. Uložili se k spánku v knihovně, která byla vedle Don Boskovy světnice, ale i oni dostali strach a raději šli pryč. Tak Don Boskovi nezbylo, než trpět sám. O těchto věcech pořídil zápis don Cagliero. Bonetti dokonce zavedl něco jako deník o těchto věcech. 12. února Don Bosco vypravoval, co prožíval v noci 6. nebo 7. února. Když začínal usínat, někdo ho uchopil za ramena a začloulal jím. „Kdo jsi?“ vykřikl Don Bosco. Vyskočil z postele, prohledal se světlem každým kout světnice, prošel i knihovnu, ale naprostý klid, nic se ani nehnilo. Lehl si a zase mu bylo, jako by mu někdo tlačil vší silou na žaludek, takže nemohl ani vydechnout. Když zhasl a obrátil se na druhou stranu, vše se opakovalo. Tak probděl celou noc. 15. února se ho klerici a Oreglia ptali, jak strávil

noc. „Neptejte se. Špatně. Večer jsem vstoupil do světnice a stůl mi tam tančil. Dělal ustavičně ‚tak, tak‘. Přistoupil jsem k němu ptal jsem se ho: ‚Co chceš?‘ Neodpověděl nic. Začal jsem se procházet po světnici a on klidně stál. A jen jsem se k němu přiblížil, začal znovu. Kdyby mi to někdo vypravoval, nevěřil bych, myslel bych si, že to jsou babské povídačky. A kdybych to vypravoval chlapcům, mřeli by strachem.“ Klerici chtěli vědět něco více, ale on nechtěl. Říkal, že mluvit má smysl jen tehdy, když je to k slávě Boží. Klerik Bonetti hned na to, že kdoví, třeba je to k slávě Boží. A Don Bosco vyprávěl, že se na něho vrhají různá zvířata – medvědi, tygři, vlci, jindy veliký had strašného vzhledu. Stála kolem postele a jen se na něho vrhnout. Stačilo vykřiknout „Ó, dobrý Ježíši!“ a jako když foukne, vše zase zmizelo.

16. února si všimli, že Don Bosco už asi 5 dní ráno nespí. Domysleli se, že se postí, aby se zbavil toho soužení. Ptali se ho, spí-li lépe. „Trochu ano.“ 17. února v pondělí snídal a klerici se ho vyptávali, jak spal. Říkal, že zase špatně. Stolek zase poskakoval a shodil i cylindr z lampy. Pak, jak ulehl, měl pocit, jakoby mu někdo jezdil štětečkem po čele, po nose, po bradě, že nemohl celou noc zamhouřit oči. Chvilími místo štětečkem ho takto trápil smradlavým ocasem. Oreglia se ho ptal 22. února, jestli má při tom strach. Don Bosco odpověděl, že ne, jen odpor že cítí. „Jako se nebojím nebeských andělů – doufám, že žiji v přátelství s Bohem, tak se nebojím ani všech pekelných duchů. Jsou to Boží nepřátelé, ale Bůh je silnější než oni. Nebojím se. Však přijde chvíle, kdy mne toho Pán Bůh zbaví.“

23. února byla neděle. Don Bosco byl tak slabý, že si šel ve dne lehnout. Ale stalo se, že přišel Oreglia, prý má jít k nemocnému, chce jen jeho. Don Bosco beze slova vstal a šel. Když se vrátil domů, šel si zase lehnout. Večer se ho ptal don Rua, jak mu je. „Nemohu spát, jsem ustavičně rušen. Minulou noc mi pod polštářem ustavičně někdo bušil kladivem. Nemohl jsem se dočkat rána.“ Don Rua mu navrhl, aby provedl nad ďáblem exorcismus. Nechtěl. Říkal, že pozitří pojedje za biskupem do Ivrey, snad tam bude mít pokoj. „Ale až se vrátím, vím, co udělám. Budu vzývat jméno Ježíšovo a zeptám se démona, co chce vlastně docílit.“ „Vy to ještě nevíte?“ ptal se don Rua. „Myslím, že to vím. Chce zabránit otevření katolické školy v Porta Nuova.“ „Ale vždyť vy sám ty školy nezakládáte.“ „To je pravda, ale kdybych o to neusiloval, nebylo by to.“ 26. února se vrátil z Ivrey. Byl tam u monsignora Morena. Ani tam neměl pokoj. První noc nebylo nic, ale druhou noc šel spát až k půlnoci – hovořili s biskupem o katolickém tisku, a jen co si lehl, už zde byla ta hrozná obluda a jen se na něho vrhnout. Vykřikl, až vzbudil biskupa a všechen služební personál. Ptali se ho, co je, ale on odpověděl: „I nic, to byl sen.“ Až druhý den vše vypravoval biskupovi.

Po návratu z Ivrey, 4. února, vypravoval, že s ním ďábel zvedl postel a mrštil jí o zem, až ubohý myslel, že má rozbitou hlavu. Celou noc ho trápil. Don Bosco měl ve světnici karton a na něm napsáno „Každá minuta je poklad.“ I jím mrštil ďábel o zem. Salesiáni prosili Dona Boska, aby splnil, co řekl, že ďábla vymýtne. Ať užije liturgické formule církve. Ale on nechtěl. Řekl, že by ďábel přešel na chlapce a vytil by si na nich svou zlost. Chtěl jen, aby se za něho modlili. Snad právě horlivá modlitba ho zbavila toho krutého pronásledování.

Don Bosco to bral jako kříž, kterým musí vykupovat úspěchy svého díla.

9 Salesiánská čistota

V Bonettiho Kronice čteme, že v prvních dnech února roku 1862 přišel do ústavu mladý Bellisio, který vynikl jako nadaný portrétista a salesiáni ho prosili, aby Dona Boska znovu portrétoval. Don Bosco přivolil, šel s ním do své světnice a poseděl, jen aby mohl zachytit zvláštní rysy jeho tváře. Jinak ho nechal, aby ostatek doplnil podle své představy. Sám řekl, že je to pro něho utrpení.

Proč chtěli Don Boskovi synové mít Don Boskův portrét? Protože otcovo zdraví vypadalo bídě a on sám občas prohodil něco, jako že s nimi už dlouho nebude. Je k smrti unaven a neví, jak dlouho ještě vydrží. Přesto nic neslevil ze svého normálního života ani ze své osobní tvrdé askeze. V předvečer jednoho svátku dlouho zpovídal a když přišel do kuchyně, našel tam večeri úplně vychladlou. Byl s ním klerik Francesia a byl svědkem, jak nemohl spolknout hustou polévku a dal si do ní skleničku vody, aby mohl snadněji polykat. Také se stalo, že kdosi vytkl kuchaři – drsnému člověku, že na Dona Boska moc nehledí. Ten řekl: „Copak je Don Bosco něco jiného než druzí?“ Doneslo se to k světci a on řekl: „Má pravdu, Don Bosco je jako každý druhý.“ Osobní sebezapírání bylo u něho na denním pořádku a všechno přinášel pro spásu svých chlapců. Na ně myslel neustále.

Vypravuje Bonetti ve své Kronice: 8. února byl Don Bosco v jídelně obklopen kleriky a laiky a tehdy řekl na závěr rozhovoru: „Na ničem mi tolik nezáleží, než abych se dostal se svými chlapci do nebe.“ Bonetti se ho ptal, kolik jich tam chce mít s sebou. Řekl: „Prosil jsem o 10 000.“ To neřekl poprvé, ale opakoval to často. Fakt je, že lidé přicházeli a prosili ho, aby zahrnul do toho počtu také jejich děti. Bonetti si dovolil otázku: „A kolik už jich je v nebi?“ „Dvě stě,“ zněla odpověď. Don Bosco se pak rozhovořil o tom, že ne jeden vypadá, jakoby byl už na nejlepší cestě ke spáse, ale pak se najednou změní a... Není lehké spasit se. Ten večer při slovíčku mluvil o ctnosti čistoty. Bylo to, jako by bojoval s ďáblem, který ho tolik sužoval. Mluvil o krásě této ctnosti, ale pomýšlení, že tolik chlapců se stává obětí zlého ducha právě na tomto poli ho vedlo k výrazům, které odsuzovaly opačnou neřest. V dřívějších létech se takřka neodvažoval dotknout se této věci ze záporné stránky, až teď. Přitom zůstávalo, že ve styku s Donem Boskem byli hoši více ovlivňováni čistotou, kterou vydechoval z každého svého gesta a z celé své bytosti. Jak krásné bylo jeho jemné pohlázení chlapce, provázené slovy: „Pán Bůh ti požehnej!“

Don Berto, jeho sekretář, dosvědčoval: „Byl jsem s ním více než 20 let a mohu říci, že ctnost čistoty v pohledech, slovech a jednání byla u něho dovedena do dokonalosti. A tajemství všeho? Jeho mysl byla celý den zaměstnána zcela problémy spásy duší, k tomu práce ve dne i v noci a neotřesitelný klid. Z něho vycházelo oživující fluidum. Já sám mohu říci, že pouhá jeho přítomnost zaháněla všechny nepatřičné myšlenky.“

Don Bosco měl další tajemství: to byla láska k Pánu Ježíši, se kterým ustavičně v duchu hovořil. Bylo těžké slyšet z jeho úst nějaké střelné modlitbičky, spíš jen tehdy, když chtěl někomu napovědět zbožnou myšlenku.

10 –11 Loterie 1862

Zakládání katolických škol, založení tiskárny, diskuse s jinoverci a jejich přestupy do katolické církve, boj se zlým duchem, stálá churavost a stálá starost o dobro chlapců natolik

Přál si, aby všichni jeho chlapci byli jako andělé a dával jim moudré rady k zachování andělské čistoty. 10. února večer vzpomenu dvou výroků, které četl někdy před 25 lety: „Odstraň dříví z ohně, chceš-li oheň uhasit.“ „Proč se tělo bouří? To dělá zahálka, pití vína a bohaté jídlo.“ 11. února radil neztrácet čas a dělat, co se dělat má: když se modlit, ta se modlit, když studovat, tak studovat, když hrát, tak hrát s radostí. Večer pak, nemůžeš-li hned usnout, pracuj myslí: opakuj si látku do školy, přemýšlej, jak napíšeš úlohu. Řekl: „Když jsem já byl mladý a nemohl usnout, recitoval jsem verše z Danta. Někdy jsem šel od prvního až do deseti tisíc. Jindy jsem se modlil a to doporučuji i vám. Když nemůžete spát, řekněte si, že se pomodlíte 50 Zdravasů a hned začnete. Uvidíte, že nedojdete na konec a už budete spát. Panna Maria vás ochrání.“ 12. února doporučoval zvlášť úctu mariánskou a k Nejsvětější svátosti. 14. února mluvil o střelných modlitbách, zvláště k Panně Marii. Doporučil znamení svatého kříže. Pak řekl: „Víte, proč od začátku Oratoře chci, aby během pozdvihování bylo naprosté ticho? Aby každý mohl prosit Pána Ježíše o ctnost čistoty.“ 16. února v neděli hovořil o zpovědi. Doporučil čtrnáctidenní nebo měsíční zpověď, ne méně. Svatý Filip Neri doporučoval týdenní zpověď a časté přijímání, podle rady zpovědníka. Dodal: „I já vám radím týdenní zpověď, ale ne častější. Účinnost zpovědi nezávisí od toho, jak často se zpovídáme, ale jaký užitek z nich máme. Jen kdyby někdo měl nějakou pochybnost, smí-li jít k přijímání, nebo ne, může přistoupit k zpovědníkovi a zeptat se ho. Držte se stálého zpovědníka, který vás dobře zná a neměňte ho ze strachu, když někdy padnete. Není sice hřích měnit zpovědníka, ale neprospívá to. Jiný vám těžko dá radu případnou. Také vykonajte vždy, co vám zpovědník řekne. Třeba to bude jen jedna myšlenka, jedno slovo. Hlavně, že je síté na vaši duchovní potřebu. Kdybychom všichni plnili rady zpovědníka, všichni bychom byli brzy svatí.“

Kněžím a klerikům radil, aby nedělali nic, co by mohlo třeba nepřímo někoho pohoršit. Nejíst a nepít mimo ustanovenou dobu. Ať si nikdo nevaří pokoutně kávu! Nechodit domů k rodině, k přátelům a známým, leda z důvodů lásky nebo kongregace. Za žádnou cenu nechodit na svatební hostiny a jiné světské slavnosti. Pokud možno necestovat ve sváteční den a nebavit se při cestování s osobami druhého pohlaví. Ve vagóně nesedět nečinně, ale modlit se breviář nebo číst nějakou dobrou knihu.“

5. března byla Popeleční středa a zároveň byla hodina Nového zákona (testamentinum). Mluvalo se o tom, jak Pán Ježíš rozmlouval se Samaritánkou u Jakubovy studnice. Don Bosco doporučoval bohoslovcům a asistentům, aby v sobě pěstovali žízeň po duších. Učit náboženství, to je pravý půst pro kněze a klerika v postní době!

Do této doby patří také časté hovory na téma: dobře ministrovat, dobře celebrovat, nehnat to, nepolykat slova a třeba i rychlého kněze brzdit pomalým odpovídáním. Dělá to dobře a někdo za to i poděkuje.

oslabily zdraví Dona Boska, že se musel šetřit. Ale nezastavil se, protože pořad, ba ještě více než jindy, musel hledat prostředky, aby udržel rozrůstající se podnik. Dále navštěvoval

zámožné osoby a prosil o almužnu. Když někdo namítal, že jeho naléhání na kapsu dobrodinců se může zdát nevhodné, říkal, že u „ničeho nemůže být něco“, a prosil dál. Někdo zase myslil, že z cizích peněz se lehce podniká. Takový zapomínal, že cizí peníze nepřicházely samy a že jejich získání stálo Dona Boska velkou námahu a sebezpřemáhání. V tomto roce 1862 se Don Bosco uchýlil opět k osvědčené loterii. Podrobnosti zde však nebudeme uvádět.

Jednu věc musíme zaznamenat. Zatímco Don Bosco připravoval tento další podnik za účelem získání materiální

11 Rozšiřování dílen

Don Bosco se rozhodl podél ulice Giardiniery, vroubené alejí jilmů, stavět. Tam stála kůlna bratří Filippů, nyní v jeho vlastnictví. Rozhodl se postavit tam novou budovu, dlouhou 60 m, širokou 7,20 m a vysokou 12 m. Přízemí mělo sloužit tiskárně, která měla dostat dvojnásobný počet strojů, mělo tam být i skladiště a ještě tam mělo být místo pro truhláře. V poschodí měly být ložnice a stejně tak v podkrovní. Směrem k východu měla být nová vrátnice s vjezdem pro povozy, hovorna pro rodiče chlapců a byt vrátného. Stará vrátnice měla být zrušena a přeměněna ve sklad knih a tiskařského papíru.

Stavba měla být poměrně nákladná, ale Don Bosco, když viděl její nutnost, i když neměl peníze, svěřil vše Boží Prozřetelnosti a začal. Práci svěřil Karlu Buzzettimu, kterého zatím přiměl k tomu, aby si udělal stavitelské zkoušky. Treba říci, že stavba nijak nezapadala do celkového stavebního plánu, ale sledovala bezprostřední potřebu. Don Bosco to dobře věděl a počítal s tím, že časem stavba ustoupí něčemu solidnějšímu. Přesto se do toho dal. Na jeho doživotí to bude stačit, pak se uvidí, co bude dál.

Prostředky i tentokrát poslal Pán Bůh. Don Bosco vypravoval, co se stalo na začátku. Pan stavitel přišel pro peníze, ale peníze nebyly. Don Bosco se styděl mu to říci, aby ho nepřivedl do nesnázi. Šel do bytu a prohrabával se ve věcech v zásuvkách a hle, narazil na obálku, ve které bylo právě těch potřebných 5 000 lir. Hned je dal Buzzettimu. Říkal, že si nedovede vysvětlit, jak se tam ty peníze dostaly, jestli je někdo přinesl, nebo se tam dostaly skutečně zázrakem.

Buzzetti dostal od něho ještě další úkol. Stála tam otevřená kůlna. I ta, vhodně upravená, se proměnila v prostoru dlouhou 14 m, širokou skoro 7 m a vysokou 4 m. Tam se měla odlévat tiskařská písmena. Všechny tyto práce vyžadovaly hodně železářských výrobků a Don Bosco, jak už byl zvyklý jednat, založil v Oratoři další dílnu – zámečnickou, a to ve staré vrátnici, odkud se zase musel vystěhovat učitel Miglietti se svými žáky do jiné místnosti přiléhající k dílnám: knihvazačské, ševcovské a truhlářské. Krejčí pracovali vedle kanceláře pana prefekta Alasonattiho.

Rozmnožení dílen přinutilo Dona Boska, aby přepracoval dosavadní dílenský řád a aby moc nad dílnami pokud

12 Předpověď smrti

Don Bosco chodil rád k nemocným, zvláště, když viděl, že je třeba někoho připravit na smrt, aby byla křesťanská. Zde se ukazoval jako zachránce v poslední chvíli. Bylo to o něm známo a lidé ho vyhledávali. Tím více dbal, aby nikdo z jeho chlapců neodešel nepřipraven. Bůh mu k tomu dával mimořádný dar předvědění a předpovídání. I to bylo o něm známo a každý další případ to jen potvrzoval.

pomoci, ztratil velkou pomoc mravní. 26. března 1862 zemřel svatě v Lyonu ve Francii ve vyhnanství turínský arcibiskup monsignor Franson. Před smrtí žehnal svým přátelům i nepřátelům. Pro Dona Boska to byla ztráta velmi citelná.

Turínská metropolitní kapitula zvolila pro dobu uprázdnění stolce kapitulním vikářem kanovníka Zappatu. Postava zemřelého zůstane navždy spojena s dějinami salesiánského díla, protože bez jeho ochrany by se bylo Don Boskovo dílo nikdy nemohlo postavit na nohy. On mu byl rádcem, ochráncem, dobrodincem i otcem.

možno soustředil do rukou spolehlivých lidí, nejraději salesiánů. Vedoucími dílen se stali koadjutoři Josef Rossi a Josef Buzzetti, bratr stavitele. Koadjutor Oreglia převzal moc nad tiskárnou a vazačskou dílnou. Dříve nad dílnami vládli mistři, přicházející zvenčí. Ti však byli někdy více na škodu než na užitek. Právě v zámečnické dílně se daly určité nepořádky. Dva cizí dělníci se dohodli s učni, že jaksepatří oslaví svátek patrona zámečníků – svatého Eligia. Opatřilo se víno a jídlo a mělo se slavit. Don Bosco se to doslechl a byl zarmoucen. Bylo to vyloženo proti pravidlům platným v dílnách. Protože druhé dílny by si mohly usmyslit totéž, zakázal to. Ti učni byli v ústavě nováčky, takže za to tolik nemohli, ale ti dva je poštváli, takže celá dílna se postavila proti zákazu na odpor. Don Bosco nebyl zvyklý dělat scény, ale situace byla taková, že musel ukázat silnou ruku. Dal tedy pokyn prefektovi, prefekt si zase zavolal viníky a dal jim výpověď. Tak skončila tato „sociální bouře v Oratoři“. Později přijal ty chlapce opět na milost, že se mohli vrátit, ale oni oba zle pomlouvali Dona Boska a vyhrožovali, že to poženou dál. Nehnali, neměli se oč opřít, ale Don Bosco si z toho vzal poučení a snažil se od té doby, aby personál v dílnách byl celý salesiánský.

Všichni cizí dělníci nebyli špatní. Enria se chodil učit k jistému zámečnickému mistru Garandovi, dobrému křesťanu, a měl na něho nejlepší vzpomínky. Milý Garando však nakonec musel dílnu zavřít pro nedostatek práce a přijmout místo v jiném podniku. Potkal se jednou s Enriou a slovo dalo slovo, postěžoval: „Vidíš, kam jsem to dopracoval. Teď abych pracoval jako obyčejný dělník!“ A Enria mu hned nadhodil, co kdyby se tak šel představit Donu Boskovi, jistě by ho přijal do Oratoře. Potřebují tam zámečnického odborníka, člověka od fochu. Garando šel, byl přijat a stal se mistrem svého řemesla v začínající dílně. Měl nad sebou sice salesiánské vedení, ale to mu nevadilo. Bylo mu tehdy už 70 let. Ještě po šesti letech, když se stavěla bazilika Panny Maria Pomocnice, byl to právě on, který vykroužil všechna okna chrámu a ještě mnoho jiných pěkných věcí. A vždycky velebil den, kdy ho Don Bosco přijal mezi své. Byl to příklad krásné spolupráce, která plně uspokojila obě strany.

Podle Kroniky Bonettiho Don Bosco 21. března 1862 večer vypravoval chlapcům sen: V Oratoři byla živá odpolední rekreace a on se se zalíbením díval na hrající si chlapce ze svého okna. Vtom se ozval hluk u vrátnice a na dvůr vstoupila podivná osoba. Byla vysokého vzrůstu, hlavu měla lysou, jen ze stran jí splývaly dlouhé vlasy. Oči vpadlé, bílý plnovous, kolem těla něco jakoby pohřební rubáš. Neznámý

si levou rukou přidržoval rubáš k tělu, v pravé měl svítilnu se žlutomodrým plamenem. Nikdo z chlapců ho neviděl, i když procházel mezi nimi hrajícími si a svítil si na ně, jako by někoho hledal. Pak najednou zvolal: „Ty jsi to!“ A podal vylekanému chlapci něco jako pozvánku. Hoch si ji přečetl a ptal se: „Kdy? Brzy, či snad později?“ Odpověď zněla: „Připrav se, tvá hodina udeřila.“ „Mohu si ještě hrát?“ „I při hře tě může smrt zastihnout.“ Tím naznačoval, že jde o náhlou smrt. Přízrak nechal rubáš padnout a levou rukou ukázal pod portikát na jedno místo: „Podívej se! Tam bude stát tvá rakev.“ Rakev opravdu stála poblíž dveří vedoucích do zahrady. Pak, jak rychle přišel, tak rychle neznámý Oratoř opustil.

Don Bosco dodal, aby to všichni brali vážně. Než uplynou dvě slavnosti začínající písmenem P (Pascha – Velikonoce, Pentecostes – svatodušní svátky) některý z hochů zemře. Oznámení působilo mrazivě na všechny. A jako obvykle při takových příležitostech byl nával u Don Boskovy zpovědnice. Velikonoce měly být toho roku 20. dubna.

13 Uskutečnění snu

Pokračuje Bonettiho Kronika: 20. dubna byly Velikonoce a Don Bosco byl velice zesláblý. Zvláště ho bolel žaludek. Přesto od půl sedmé až do devíti seděl ve zpovědnici. Nešetřil se. Když mu to salesiáni vytýkali, jen vzpomínal, jak to bylo v prvních letech Oratoře, kdy míval kolem sebe 150 i více oratoriánů a všechny je musel vyzpovídat. Každý chtěl jít ke zpovědi k němu. Ten den přišla řeč na to, jak blahodárně působí vždy postní katechismy. Přišla též řeč na problém klnutí, v Itálii tak aktuální. Klne, kdo jménu Božímu přidává nenávislná slova. Don Bosco říkal, že taková neúcta se mu hluboce přičí. Sám by něco podobného nevypustil z úst za žádnou cenu. Tu mu někteří namítli, že Dr. Borel je dobrý kněz, ale na kazatelně někdy v rozhorlení cituje takové věci tak, jak jsou slyšet mezi obecným lidem. Don Bosco řekl, že v tom s ním nesouhlasí a několikrát ho i prosil, aby to neopakoval.

Vratme se k předpovědi. Po pravdě řečeno, svátky velikonoční a vše, co bylo kolem nich, poněkud utlumily zájem o předpověď. Jako by vše bylo vyřízeno odchodem Marchisia domů. Hoch byl přece vážně nemocen a pravděpodobně podlehne.

A přece se stalo něco, co nikdo nepředvídal. 25. dubna skončil v Oratoři na mozkovou mrtvici třináctiletý Viktor Maestro. Byl to dobrý a velmi zbožný hoch. Chodil často k svátostem. Do posledka se zdálo, že je zcela zdravý. Měl jen jednu potíž. Už asi dva týdny mu nesloužily dobře oči. Vždy k večeru jakoby mu zeslábl zrak. Doktor mu poručil, aby vstával později než druzí a aby si zrak co nejvíce šetřil. Don Bosco ho potkal a ptal se ho: „Chceš jít do nebe?“ Hoch přisvědčil. „Tak se připrav!“ na to Don Bosco. Ale řekl to jakoby žertoval. A hoch to také tak vzal. I on si však udělal u Dona Boska generální svatou zpověď.

24. dubna jeden chlapec viděl Maestra, jak se dívá z ošetřovny dolů a napadlo ho zeptat se Dona Boska, jestli Maestro zemře. Don Bosco odpověděl: „Copak já vím?“ Kamarád běžel za Maestrem a ptal se ho, zda něco ví. Maestro se však smál a šel si k Donu Boskovi pro dovolení, aby mohl jít na několik dní domů na zotavenou. Don Bosco dovolil a hoch byl přesvědčen, že když odejde, jeho se to týkat nebude.

25. dubna byl pátek. Maestro vstal ráno s ostatními, byl na mši svaté a pak se vrátil do ložnice. Nějak se necítil dobře. Spolužáci věděli, že odchází domů a byli se s ním před devátou, než zazvoní do školy, rozloučit. Maestro si zatím

Podle Bonettiho Kroniky 16. dubna zemřel doma u rodičů Alois Fornasio, dvanáctiletý chlapec. Nebyl špatný, ale od toho oznamení se velice změnil k dobrému. Asi dvakrát si vykonal generální svatou zpověď. Byl churav a bratři si ho vzali domů.

Když přišla tato zpráva, klerici se ptali Dona Boska, byli to on, ale Don Bosco dal na srozuměnou, že ne. Toho neviděl. Přesto využil příležitosti a, zatímco oznamoval komunitě Fornasiovu smrt, vybízel ty ostatní, aby si dali do pořádku svědomí. Druhý den 17. dubna byl Don Bosco na dvoře a chlapci na něm vyzvídali, zda to byl on. Don Bosco se usmíval, ale neřekl. „Povězte to aspoň donu Ruovi,“ žadonili. Nechtěl. „Tak aspoň nám řekněte začáteční písmeno.“ Don Bosco se zamyslel a řekl: „Je to začáteční písmeno jména Boží Matky.“ Bylo to něco, ale na „M“ začínalo asi 30 chlapců, bydlících v Oratoři. Na ošetřovně byl hoch Marchisio. Toho si brali 18. dubna příbuzní domů. Někteří si byli jisti, že on je ten, který musí umřít.

v ložnici přilehl, aby si odpočal. Kolem deváté měl přijít lékař na normální vizitu a ošetřovatel dal hocha zavolat, aby se mu také představil, než odejde. Šel mu to vyřídit jiný hoch, který ležel ve vedlejší ložnici. Nedovolal se. Přišel k posteli Maestra, ale ten byl v agonii. Strhl se poplach, hned šli pro dona Ruu a ten mu dal absoluci. Přiběhl don Alasonatti, také Bonetti a ten zase běžel pro Dona Boska. Dály se pokusy hocha vzkřísit, ale marně. Byl mrtev. Zpráva o tom se rozléta bleskem po všech třídách a dílnách. Don Bosco měl večer dojemnou řeč, při které poznamenal, že všichni tři odešli byli na smrt připraveni, takže je zde i jakási radost. Ale co, kdyby byl zemřel některý z těch, kteří ne a ne si dát říci! A jasně řekl, že to byl opravdu Maestro, který dostal v jeho snu pozvánku na věčnost. Útěchou může být všem, že ještě to ráno před smrtí byl u svatého přijímání.

V neděli odpoledne byl v Oratoři pohřeb. I tam se stalo něco zvláštního. Zatímco se vše chystalo, přišli pohřební zřízenci a připravovali rakev. Prosil o dvě židle, na které ji chtěli postavit. A hle, proti obvyčejí postavili rakev právě na místě, kudy se vycházelo do zahrady. Cagliari protestoval, ale když viděl, že brblají, nechal to být. Don Bosco pak řekl, že rakev viděl právě na tom místě, kde teď stála.

Věděl ještě někdo jiný, kdo zemře? Asi o dva měsíce dříve řekl Don Bosco dvěma klerikům s vyšším svěcením, z nichž jeden byl Cagliari, že dva chovanci zemřou a řekl jim jména. Museli mu slíbit, že to nikomu neprozradí. Oni jména napsali, zapečetili a odevzdali prefektovi, donu Alasonattimu. Obálka byla otevřena po pohřbu Maestra. Byla tam dvě jména: Fornasio a Maestro. Kardinál Cagliari vzpomínal po několika desetiletích, jak mu bylo, když ty dva viděl plné života běhat po hřišti a přitom věděl, že brzy zemřou.

V ty dny po pohřbu se začalo povídat také o psu Sivákovi, který v minulých letech byl bdělým ochráncem Dona Boska před atentátníky. Ptali se ho, jestli ještě později někdy viděl legendárního psa. Řekl: „Zrovna vloni na cestě z Buttigliery do Moncuca pozdě večer přišel a ochránil mne proti dvěma psům, kteří se na mne vyřítili ze tmy.“ Nebylo jen při tom. Psal Don Garino, že v roce 1862 v sobotu odpoledne ke druhé hodině potřeboval Don Bosco vyjít z Oratoře, ale když chtěl překročit práh vrátnice, nemohl. Okolostojící neviděli nic, ale on řekl: „Nemohu vyjít, Sivák mi brání!“ Pak se proslouchlo, že se kolem domu potloukali nějakí podezřelí lidé.

14 Konec Giavena

Už jsme slyšeli, jak byl Don Bosco zklamán, když přivedl do květu zkrachovalý malý seminář v Giavenu, ale pak mu dali najevo, že tam nemá co hledat. Na začátku školního roku a pak v lednu tam byl zase, zpovídal, prostě počínal si jako ten, kdo má za seminář plnou zodpovědnost, jak mu to dala turínská kurie písemně, když přijala jeho podmínky. Ale rektor Grassino a někteří páni z kurie už byli rozhodnutí vyzvat ho, aby se přestal o seminář zajímat. Pak zemřel v Lyonu pan arcibiskup a vedení diecéze přešlo do rukou kapitulního vikáře Zappaty. Poté už muselo dojít k nejhorsšímu.

Jeden z těch pánů z kurie přišel na Valdocco za Donem Boskem a hladkou řečí mu dával na srozuměnou, že by bylo dobře prý nezastiňovat giavenského rektora a nechat mu zcela volnou ruku. Don Bosco nebyl z těch, kdo se nechají opít rohlíkem, a ňukal na jisté klávesy, až se ozvalo to pravé. Páni neschvalovali výchovné zásady Dona Boska – zvláště časté, dokonce hromadné svaté přijímání. Je prý třeba zavést v Giavenu řád, jaký platí ve všech seminářích a přestat s jezuitismem. „Když je tomu tak, podávám demisi,“ skončil Don Bosco rozhovor. „Jestliže jezuité shledali, že je časté svaté přijímání velmi dobrým výchovným prostředkem, dávám se na jejich stranu.“ Pán to hleděl všelijak mírnit, ale Don Bosco se nedal a dotyčný byl tomu rád.

Hned se jelo do Giavena oznámit radostnou novinu a pan rektor viděl, že má vyhráno. Teď už šlo jen o to, aby mu neutekli klerici, které mu Don Bosco půjčil. Don Bosco jim dal pokyn, aby se vrátili do Oratoře, ale nerozkázal jim to. Nechal je, aby se sami rozhodli. Dopadlo to tak, že ten hlavní, který vlastně postavil seminář na nohy, klerik Vaschetti, přijal nabídku zůstat. Snil o faře a necítil se být nadále salesiánem. Jeho rozhodnutí bylo v Oratoři přijato s nelibostí. Ruffino, který byl právě z Giavena a viděl do karet Don Boskových nepřejícníků, prohlásil jeho rozhodnutí za zradu. Jeden z nejstarších salesiánů napsal Vaschettimu ostrý dopis, ale Don Bosco je chlácholil a sám raději mlčel. Boggero a Bongiovanni se naproti tomu nenechali umluvit a vrátili se na Valdocco. Za celý ten čas, co byli v Giavenu, nedostali za svou práci ani korunu a do Turína museli jít pěšky. Ani Don Bosco nedostal žádné odškodnění za to, co vynaložil

15 Mezi lidmi to jinak nejde

Minulá kapitola nám dala hlouběji nahlédnout do těžkostí, jimiž se probíjelo Don Boskovo dílo. V Giavenu se srazily různé zájmy. Do tamních věcí mluvila obec, mluvila do nich kurie, mluvil do nich i Don Bosco. Nechyběly fauly ze strany lidí, kteří dávali přednost osobním zájmům před zájmy církve, a tak ve skutečnosti mařili, co druhý postavil. Asi to mezi lidmi jinak nejde.

Don Bosco byl člověk velkého formátu a dařilo se mu vše, co vzal do rukou. To někoho i bolelo. Jeho snaha dát svému dílu světový, opravdu katolický charakter, narážela na jiné představy. Hovořili jsme o tom, jak si později arcibiskup Gastaldi pozval dona Vaschettiho a nechal si od něho vyprávět, jak to bylo s giavenskou záležitostí. Také jsme se zmínili, jak tento nařídil znovu zavést Don Boskovy výchovné metody do semináře a jak tam dosadil za rektora člověka, který byl odchovancem Dona Boska. Ale je třeba říci, že to už nebyl ten starý monsignor Gastaldi, který býval přítelem Dona Boska. I on měl k němu své výhrady.

na znovuoobnovení upadlého ústavu. Snažil se odplácet tak, jak se odplácejí svatí. Dokonce později i Don Grassino v přítomnosti Vaschettiho přiznával, že Don Bosco jednal kavalírsky, že ho zval do Oratoře a dokonce mu řekl, aby přišel kdykoliv a na jak dlouho by chtěl. Hrdinně snášel i to, že po smrti monsignora Fransonioho kurie znovu a naléhavě žádala, aby Don Bosco posílal kleriky do semináře. Zappata byl dobře zapsán u vlády a ta dovolila znovu otevřít seminář. Dokonce mu uvolnila i určité církevní fondy, takže bylo možno řadu bohoslovců přijímat zadarmo. To ovšem vážně ohrozilo existenci Oratoře. Don Bosco musel neustále vyjednávat. Posílal samozřejmě své kleriky – salesiány do teologických přednášek, ale byla zde pořád látka k diskusím a všelijakým ústrkům.

Po pravdě řečeno Vaschetti neznal Dona Boska docela. I nadále tvrdě hájil jeho metody proti rektorovi, který byl jiného ražení. Když to nevycházelo, rozhodl se vystoupit ze semináře a odmítl i všelijaké námluvy kanovníka Vogliottiho. Vstoupil po vysvěcení na kněze do turínského Kněžského konviktu a dva roky chodil do Oratoře k Donu Boskovi učit náboženství. Zatím šel seminář v Giavenu zase od desíti k pěti, až nakonec bylo jen několik desítek chlapců. Don Grassino se znechtivil a odešel. Nevalně se dařilo i jeho nástupcům. Malý seminář živořil i poté, co se stal arcibiskupem Donu Boskovi málo přející monsignor Riccardi di Netro. To už byl Vaschetti farářem ve Volpiano a stal se děkanem a kanovníkem proboštem. Když pak po Riccardim nastoupil monsignor Gastaldi, nechal si zavolat Vaschettiho a dal si vypravovat, jak to bylo s Giavenem. Vaschetti mu vše po pravdě řekl. Tehdy arcibiskup nařídil obnovit Donem Boskem zavedený výchovný řád a rektorem malého semináře ustanovil kněze Aniceta, který byl sice kdysi chovancem Malého domu Boží Prozřetelnosti (Cottolenga) vedle Oratoře, ale gymnázium jako externí žák absolvoval u Dona Boska, takže měl dobrou znalost jeho výchovné metody. Ten přivedl ústav znovu k rozkvětu, takže měl za jeho mnohletého rektorování stále na dvě stě seminaristů, z nichž mnozí se stali kněžími. S Donem Boskem a Oratoří udržoval přátelské styky. Někteří salesiáni, jako Durando a Francesia, tam chodili na zkoušky a cítili se tam jako doma.

Vaschetti se ho na to otevřeně ptal a on to nezapřel. Řekl: „Protože si chci tento poklad uchovat pro svou diecézi a nechci, aby se šířil jinam a sloužil jiným.“ To třeba říci jako předznamenání k dalšímu našemu psaní. I s biskupy měl Don Bosco trápení.

Už v roce 1861 předvídal, že bude muset z Giavena couvnout a hledal náhradu, protože potřeboval své lidi cvičit a zaměstnávat. Bohoslovec Anfossi byl jednou u faráře Reggia ve Vigone a tam se mluvilo, že v Doglianiu nabízí tamní obec kolej – konvikt nějaké řeholní společnosti. Slovo dalo slovo, jeli do Dogliania a hned se zdálo, že by to bylo dobré. Don Bosco okamžitě začal situaci prověřovat a začal být málem nadšen. Dokonce už s obcí všechno dohodovil, jen jedna věc tu ještě byla: co tomu řekne mondovský biskup Ghilardi. Byl to jako většina biskupů přítel a obdivoval Dona Boska, ale... Don Bosco tam jel ještě s jinými předložit mu tu věc, jenže odjel zklamán. Monsignor by byl rád, ale nakonec řekl: „Bojím se, milý Done Bosko, že mi

vyprázdňíte seminář.“ Anfossi, který byl s nimi, si dovo-
lil podotknout, že právě pět chlapců, kteří studují u Dona
Boska a jsou z mondovské diecéze, žádají o přijetí do tam-
ního semináře, ale pan biskup věděl své a bylo třeba přestat
o této věci mluvit. Nakonec se vše rozptýlilo.

Horší věc se stala v záležitosti Katolického čtení. Zalo-
žil je samozřejmě Don Bosco a byl vždycky jediným jejich
pořadatelem, redaktorem, prostě každý věděl, že je to jeho
podnik. Don Bosco se však v začátcích potřeboval o něko-
ho opřít a vtom našel silnou osobnost v ivrejském biskupovi
Morenovi. Ten vzal na sebe úkol figurovat jako společník
Dona Boska, sám však neměl přímou účast na práci s vy-
dáváním časopisu. K podniku patřila také administrace
časopisu, tiskárna, expedice hotových výtisků. K tomu se
propůjčil biskupův důvěrník čestný kanovník Dr. Valinotti.

Kancelář Katolického čtení byla v jeho rukou. Napřed
byla v ulici Bogino, pak od roku 1855 přešla do ulice Sv. Do-
minika. Tam byly adresy abonentů, tam přicházely úhrady
za knížky. On dělal smlouvy s tiskárnami a poslední dobou
se Katolické čtení zabydlelo v tiskárně Paravia. Pan biskup
Moreno ho bral vážně a nechával, aby se i podpisoval v jeho
zastoupení. Tak se však stalo, že pan kanovník si začal po-
čínat, jakoby byl on majitelem Katolického čtení a snažil
se, aby se všechna korespondence soustřeďovala do admi-
nistrace. Dona Boska jako redaktora vědomě odsunoval
stranou. Don Bosco smýšlel jinak. Byl si vědom, že Kato-
lické čtení založil on, bez něho by dávno bylo ustalo jeho

16 První sliby

V Oratoři bylo pořád o čem mluvit a čemu se divit. Na pod-
zim odstoupil Don Bosco kus pole, které kdysi patřilo bra-
třím Filippům, jakémusi Berlaitovi, zahradníkovi. Ten tam
na jaře nasázel samé zelí. Ale rozmohly se tam housenky bě-
láška zeleného a bylo nebezpečí, že všechno sežerou. Ubohý
Berlaita běžel k Donu Boskovi a prosil ho, aby vzal rituál
a pole mu vysvětil. Don Bosco šel a udělal to. A hle, zatímco
se ještě bavil s Berlaitou, housenky se daly na pochod. Slezly
ze zelí, příkop s vodou přešly pěkně po lávce a pak se vyšpl-
haly na zeď kaple svatého Aloise a tam zahynuly. Bylo jich
tam černo. Berlaitovo pole bylo zachráněno.

Salesián don Garino zase vypravoval, že v roce 1862 trpěl
pořád horečkami, které mu velmi znesnadňovaly studium
filosofie. Don Bosco mu dal devět pilulek, měl je brát po
třech každý den ráno a při každé se měl pomodlit jednou
Zdravas Maria. On to udělal a hle, horečky přestaly. Ještě
v roce Don Boskovy smrti dosvědčoval, že se mu už nikdy
nevrátily.

Sledujme nyní zase Kroniku Bonettiho:

2. května Don Bosco doporučoval tři věci: veselost, pra-
covitost a zbožnost. Opakoval, co říkal svatý Filip Neri:
„Když je k tomu čas, skákejte, bavte se, jak chcete, jen ne-
dělejte hříchy.“

4. května byla neděle. Hovořil o tom, jak se má slavit mě-
síc máj. Najednou se zamyslel a řekl: „Kdoví, třeba se všich-
ni nedožijeme konce.“ A jakoby nic, pokračoval.

6. května mluvil o lásce Svatého otce Pia IX. k chlapcům
Oratoře. Rozhorlil se a řekl: „Byl bych rád, kdyby měl Pius
IX. v každém chlapci Oratoře přesvědčeného obránce, ať
by byl kdekoli na zemi.“ Dále řekl: „Katolická církev ztrácí
na všech stranách hmotné prostředky i ochranu mocných.
Mnoho duší upadá do nástrah zlých. Je tedy čas, abychom

vycházení, a cítil se být nejen zakladatelem, ale také jeho
majitelem. Nikdo mu zatím toto právo neupíral, ano, ka-
novník Valinotti mu mnohokrát nadhodil, jak to bude dob-
ré, až bude mít Don Bosco vlastní tiskárnu, kolik problémů
odpadne. Ale teď, když Don Bosco tiskárnu měl a chtěl začít
tisknout Katolické čtení v Oratoři, bylo najednou zle. I pan
biskup byl pro to, aby čtení tiskl Don Bosco doma, leč na-
jednou zavanul jiný vítr. Don Bosco dostal dopis od kanov-
níka – advokáta Pinoliho, generálního provikáře, v němž ho
tento káral za změnu, kterou chtěl provést a docela mu upřel
vlastnické právo. Dona Boska tato věc dojala a napsal Va-
linottimu dopis, kde bránil své právo. Vypsal celou historii
Katolického čtení a nerozpakoval se vypočítat všechny své
zásluhy. Dovolával se i samotného Svatého otce, který pova-
žoval Katolické čtení za jeho věc, chválil jej za ně a pomáhal
mu jej šířit v církevních státech. Dopis byl jasný a nesmlou-
vavý, přitom hluboce evangelní a pravdivý. Ale i tak záleži-
tost vnesla do vztahů Dona Boska a ivrejského monsignora
kyselost.

První svazek, který vyšel v Oratoři, byl určen pro červe-
nec 1862. Měl název „Teofil čili křesťanský Robinson“. Na
srpen se tiskl „Pontifikát svatého Felixe I. a svatého Eutychi-
ána, papežů“, na říjen „Dvě osiřelé dívky“. Celou tu dobu
se Don Bosco snažil o vyjasnění s Ivreou a mlčel, co se tý-
kalo finanční stránky. Nechával dále administraci v rukou
Dr. Valinottiho a ten si hrál nadále na pána, od kterého
všechno závisí.

se semkli kolem Svatého otce a abychom bojovali s ním.
Hloupí lidé třeba řeknou, že Pius IX. má určité zásady, které
jsou zmýlené, ale nám je to jedno. Raději půjdeme do nebe
s těmi zmýlenými zásadami Pia IX., než abychom šli do
pekla se vši slávou světa.“

8. května: Don Bosco shromáždil ve své světničce všech-
ny kněze, kleriky i laiky, o kterých věděl, že jsou ochotni
s ním zůstat a být členy Salesiánské společnosti. Oznámil
jim, že přišel čas udělat na zkoušku slib chudoby, čistoty
a poslušnosti ve smyslu salesiánských stanov, a sice na tři
roky. „Už jsme se celý rok cvičili v zachovávaní stanov, kdo
se tedy cítí, může ve středu složit slib.“

14. května: Pamětihodný den! Velká většina přišla a Don
Bosco oblečen v rochetu klekl s dvaceti dvěma členy Společ-
nosti před křížem, vzýval s nimi Ducha svatého, pomodlil
se s nimi loretánskou litanii a Otčenáš, Zdravas a Sláva Otci
ke cti svatého Františka Saleského a pak s nimi recitoval
formuli salesiánského řeholního slibu chudoby, čistoty a po-
slušnosti. Recitovalo se společně, jak předříkával don Rua.
Pak Don Bosco vstal a pronesl příležitostnou řeč. Mimo jiné
žádal všechny, aby byli k němu upřímní a v případě něja-
kých pochybností, aby se mu svěřili. Ďábel je chytrý a jis-
tě bude dělat všechno, aby je odvrátil od nastoupené cesty.
Když bude jako představený informován, bude moci celou
věc zvážít a případně i dispensovat od slibů, kdyby taková
byla vůle Boží a dobro duší. Jen ať si nikdo otázku povolání
neřeší sám.

Někdo by se mohl tázat, zda i Don Bosco složil sliby.
Ano, složil je. Zatímco je ostatní skládali do jeho rukou, on
je skládal do rukou Spasitele na kříži. Dal mu celý svůj život,
aby sloužil spáse mládeže.

Pak hovořil o tom, jak je zlá doba. Kdyby to byl úradek čistě lidský, nepodařil by se. Ale on má důkazy, že taková je vůle Boží. Svět a peklo mohou dělat, co chtějí, aby salesiánské dílo smetly ze země, nepodaří se jim to. Už zde bylo tolik pokusů je znemožnit a ze všech je Pán vysvobodil. Společnost půjde dopředu. Za dvacet, třicet let bude salesiánů tisíc a budou pracovat po celém světě. Jedni budou kázat, druzí vychovávat mladé, jiní budou zušlechťovat obecný lid, jiní zase učit ve škole, psát a rozšiřovat dobré knihy, a všichni budou dobrými křesťany a budou hájit důstojnost římského papeže, biskupů a kněží. Kolik dobrého tak vykonají!

„Pius IX. si myslí, že jsme v pořádku. Mohu říci, že od dnešního dne ano. Jsme zde seřazeni a můžeme jít do boje pro církve a pro Boha.“

23. května: Don Bosco večer oznámil úmrtí Marchisia. Zemřel doma a zřejmě jeho se týkala předpověď na

17 Sen o dvou sloupech

Don Bosco slíbil, že na konci května bude vypravovat něco zajímavého. Skutečně 30. května večer vypravoval sen, který sám nazval podobnostvím. Vyzval posluchače, aby si živě představili, že stojí na skalním útesu nad mořem a pozorují, co se děje. Je tam spousta lodí opatřených děly, množstvím pušek a jiných zbraní, také všelijakých špatných knih. Každá má před opatřenou železným hrotem – zobanem. Kam zoban narazí, tam je hned průrva a loď jde ke dnu. Všechny lodi míří na velkou majestátní loď, která nemá na palubě zbraně, ale míří ke dvěma z moře vystupujícím sloupům, aby mezi nimi zakotvila. Jeden sloup je nižší, na něm socha Neposkrvněné Panny Marie, druhý je mnohem silnější a vyšší, na něm je veliká svatá Hostie. Na prvním sloupu je nápis *Auxilium christianorum* – Pomocnice křesťanů, na druhém *Salus credentium* – Spása věřících.

Strhne se bitva. Nepřátelské lodi útočí ze všech stran děly a jinými zbraněmi, ale hází také na onu velkou loď celé balíky špatných knih. Ta velká loď je obklopena menšími lodkami, kterým dává rozkazy a ony ji poslouchají. Mnohokrát se útočí, mnohokrát je velká loď zasažena, ale vždy zavane jemný vánek od obou sloupů a trhlina se divem zahojí. Loď se pomalu, ale jistě blíží ke sloupům, kde chce zakotvit. Na její přídi stojí bílá postava papeže. On řídí obranu. Hlavně na něho jsou namířeny nepřátelské zbraně. Papež svolává na hlavní palubu kapitány malých lodí k poradě, ale nový útok radí, aby se jednání přerušilo a každý aby šel k svému mužstvu. Ještě jednou se to opakuje se stejným výsledkem. Vtom papež klesá, je podpírán, vstane a zase padne. Je mrtev. Ale než se kdo nadá, zatímco nepřátelé vydávají vítězný pokřik, kapitáni malých lodí zvolí dalšího papeže a ten dovede loď bezpečně mezi sloupy a tam ji zakotví řetězy, splývajícími z jednoho i z druhého sloupu. Na nepřátele padne strach, jejich lodi se dávají na útek, vlny se s nimi vzdouvají a jedna loď po druhé mizí v propastech oceánu. Nad sloupy vzhází slunce, vrací se klid.

Don Bosco se veřejně zeptal dona Ruy, co myslí, že to všechno znamená, a on moudře odpověděl, že ta velká loď je církve, ty malé jsou diecéze a záchrana lidstva je ve svátosti oltářní a v mariánské úctě.

Sen krásně zobrazil těžkou dobu, kterou právě církve prožívala. Bohužel nepřátelé vyvstali i z řad samých kněží. Tak v té době vystoupil s protipapežským programem odpadlý jezuita pater Karel Passaglia. Přišel k Cavourovi

večerním slovíčku v neděli 4. května. Marchisio počítal s tím, že zemře. Don Bosco s ním o tom mluvil docela vážně a chlapec to nebral tragicky. Don Bosco po něm pozdravoval Pannu Marii a prosil ji o požehnání pro Oratoř. I Marchisiův farář, který ho v nemoci navštěvoval, říkal, že se chodil k němu povzbudit jeho trpělivostí v nemoci a zbožností.

24. května Don Bosco hovořil o zjevení Panny Marie ve Spoletu. Matka Boží se tam zjevila malému chlapci, když tento klečel před jejím starobylým obrazem z roku 1570. Následovala zázračná uzdravení a zbudování kostela na tom místě. Don Bosco vypravování zařadil pak do své knížky „Podivuhodné události připisované Matce Boží“.

25. května a v dalších dnech Don Bosco neopomenul jednu příležitost, aby nemluvil o Matce Boží a o tom, jak žít, aby byla s námi spokojená.

a radil se s ním, co podniknout pro případ smrti Pia IX. Pak se snažil podplatit některé preláty, aby pracovali v novém konkláve pro změnu postoje církve ve věcech papežského státu. Koncem roku 1861 tento člověk uveřejnil provolání k biskupům, začínající slovy „Pro caussa italica – V italské záležitosti“. Učinil tak ve Florencii, která se stala zatímním hlavním městem sjednocené Itálie. Nato se vrátil do Turína, dostal katedru morální filosofie, založil skupinu kněží zvanou „Prostředník“ usilující o smír mezi církví a revolucí. Uveřejnil také „Výzvu ke kněžím“, aby tlačili na papeže, aby se zřekl svého státu ve prospěch Itálie. Začalo podplácení ze strany úřadů a slibování ochrany proti věrným biskupům. Kněží, kteří se dali získat pro tuto akci, se pak rozběhli po celém poloostrově a sháněli podpisy dalších kněží. Byl založen i zvláštní časopis, který uvedl, že do hnutí vstoupilo 1943 kněží. Ovšem mnozí protestovali, že nic nepodepsali a že bylo jejich jméno zneužito k nekalé propagandě schismatu, který měl vyústit v založení národní církve italské. Většinou to byli kněží zatížení lidskými slabostmi, všelijak zkompromitovaní nebo snažící se udělat kariéru. Hnutí dostalo i hlavu. Našel se jediný biskup, který vypověděl papeži poslušnost, a to byl biskup z Hadriána monsignor Michal Caputo, který byl hlavním vojenským kaplanem Garibaldiho vojska. Mluvil se o tom, že bude zavedena italská liturgie, ale už se propagovaly bludy na poli věroučném. Ale Bůh nenechal Caputa bez trestu. Zemřel nekajicně 6. září 1862 v Neapoli.

Don Bosco žil uprostřed tohoto běsnění a věděl, kde je místo jeho i místo jeho kongregace. Přitom zůstával člověkem plným lásky i k těm zbloudilým spolubratřím kněžím. Snažil se přiblížit se k nim s bratrským pochopením a usnadňovat jim cestu zpět. Tak tomu bylo právě v případě odpadlého Passaglii. Když v květnu nejvíce zuřila agitace mezi kněžími, jistý profesor Dini, dříve protestant, nyní horlivý katolík, hovořil s Passagliou o Donu Boskovi. Ten řekl nadsazeně: „Vím, Don Bosco má všechna charisma Ducha svatého.“ Ale setkání s ním přesunul na pozdější dobu. Don Bosco se to od profesora Diniho dověděl a říkal klerikům: „Musíme se za něho hodně modlit.“ Nakonec se mu podařilo navázat s ním přímý styk a dělat všechno, aby ho získal. Bylo to těžké. Takoví lidé jsou zapleteni do mnoha věcí a nemohou tak snadno couvnout. Passaglia byl zvolen poslancem a jako takový prosazoval zákon, aby kněží

museli skládat přísahu věrnosti králi a ústavě, ovšem parlament si nebyl jist svou věcí a zákon neprošel. Passaglia umkl, pak opustil katedru morální filosofie a pomalu se vracel zpět. Napsal vyvrácení Renanova „Ježíšova života“, napsal

18 Z důvěrných hovorů s otcem

Rodinný ráz života u Don Boskově domově působil, že mezi ním a chlapci, pokud byli dobří, se rozvíjely vztahy veliké důvěry. Věru zde nebyl odstup, jak to bývá ve školách nebo jiných výchovných zařízeních. Večerní slovíčka, ve kterých dobrý otec otvíral rodině své srdce, byla hlavním nástrojem k nastolení této důvěrnosti. Odtud pak byl jen krok k soukromému oslovení a k rozhovorům na chodbách, na dvoře, k pozvání do bytu, k zpovědi a podobně. Don Bosco byl otec, ale i menší představení byli pociťováni spíš jako bratři než jako představení. Všichni se dělili o radost. Příležitosti k tomu bylo pořád dosti.

8. června 1862 se konala v Římě kanonizace mučedníků japonských. Také v Oratoři se na dálku prožívala tato sláva, jíž bylo přítomno 43 kardinálů, 5 patriarchů a primasů, 52 arcibiskupů a 168 biskupů z celého světa. Jen biskupové ze „sjednocené Itálie“ nedostali dovolení jet do Říma. I to chlapci věděli a mysleli si s Donem Boskem své.

14. června byla slavnost na Valdoku. Byla sobota a dopoledne bylo v Turíně svěcení kněží. Světil biskup Balma. Don Bosco poslal k svěcení své tři jáhny: Bartoloměje Fusera, Jana Cagliera a Jana Křtitele Francesiu. Za všechny novosvěcence, světské i řeholní, pronesl poděkování ve verších Francesia.

Druhý den měl Fusero primici v rodišti, ale ti dva další ji měli v Oratoři. Francesia měl první mši svatou ranní, Cagliero tu druhou. Chlapci si nenechali ujít příležitost a projevíli jim hlučně své sympatie během dne i při slavnostní akademii.

Odpoledne byl Don Bosco obklopen chlapci, kleriky a kněžímí a odpovídal na dotazy, které se rodily v hlavách chlapců. Uvedeme zde některé, aby bylo vidět, jak důvěrně chlapci s Donem Boskem hovořili.

Někteří mu chtěli vyjádřit pochybnost, jestli všechny jeho předpovědi se skutečně splnily. Předložili mu případ: Loni, třetího června, řekl u příležitosti cvičení šťastné smrti, že kdo ví, jestli jeden je bude konat ještě podruhé. Splnilo se to? „My jsme to nezaregistrovali,“ říkali. Don Bosco klidně odpověděl: „Jestli ten dotyčný odešel, nevím, ale jistě podruhé to cvičení nedělal. Nevím, kde skončil. Pak ti řeknu více.“ Kluci se smáli, ale on zůstal vážný. Pak řekl: „Nu a kdyby se to nesplnilo, bylo by něco na tom?“

19 Horké léto roku 1862

V červnovém závěru se opět slavila turínská pouť na svatého Jana Křtitele a 29. června přeložená slavnost svatého Aloise. V předvečer svatého Jana 23. června byla tradiční akademie k jmeninám milovaného otce, předávání darů, z nichž nejkrásnější bylo vysvědčení, které dostali valdočtí bohoslovci na ukončení druhého semestru z turínského semináře. Toho roku tam od Dona Boska studovalo 23 studentů teologii, 29 filosofii. Z toho počtu 10 dostalo egregie (skvěle), 9 peroptime (více než výborně), 18 optime (výborně), 4 fere optime (skoro výborně), 7 bene (dobře) a jen jeden medie (středně). Ten ovšem nebyl salesián. Bohoslovci studující u Dona Boska byli jednak salesiáni, jednak příslušníci

i konferenci proti rozvodu, před smrtí napsal papeži odvolání a zemřel kajícím posilněn svatými svátostmi. Takových konverzí měl Don Bosco více.

Jiný řekl: „Soudě podle naší malé inteligence, nedá se říci, že jsme ve volbě povolání docela svobodní. Tak např. váš synovec Alois byl zde, studoval, pak si ale řekl, že nebude knězem a poslal jste ho domů. Vrátil se k zemědělství, ale co mu jiného zbylo?“ Don Bosco cítil otázku jako výčitku, ale vyvedl hochu z omylu: „Volba stavu v mém domě je zcela svobodná a nikdo není nucen obléci kleriku, když se necítí, když nemá potřebné podmínky. Víš, žijeme v těžkých dobách a já myslím, že pro něho bude lepší, když bude doma v hospodářství. Lojzík přišel domů a ještě nevěděl, co vlastně chce. Podobné to bylo s Rigamontim. Přišel ze zemědělství, pak nechtěl jít na kněze, tak se vrátil tam, odkud přišel. Něco jiného by bylo, kdyby to byl chlapec, který se narodil ve městě, jistě bych ho neposlal na venkov, ale snažil bych se, aby se jinak usadil.“ Přišla řeč také na novoroční dárek, který každý dostal od Panny Marie. Chlapci by byli rádi věděli více, ale Don Bosco řekl, že to už jsou osobní věci jednotlivců, o tom že nemůže mluvit veřejně.

Řeč se přenesla na ty vyloučené z ústavu. Zde Don Bosco byl jasnější. O chlapci Batt... řekl, že ho nechal ještě nějaký čas v ústavě z milosrdenství. Měl za ochránce hraběte X. a kdyby byl vyloučen, byl by zůstal na ulici. Ovšem nepochopil to a odešel sám. A postěžoval si: „Jsou někteří, u kterých nepomohlo nic, zůstávali zatvrzelí. Až přišly ty lístečky. Teprve to s nimi hnulo.“ Don Bosco dovedl i jmenovat, když tím nemohl ublížit. Tak při jedné příležitosti promluvil o jistém Delmovi. „Přišel do domova už dospělý. Vždyť bojoval pod prapory Garibaldiho. Podle toho vypadal. Nikomu v domě nevěřil a nic mu nebylo vhod. Také s ním nechtěl nikdo důvěrně mluvit, báli se ho. Tu jednou přišel ke mně a já jsem mu dal otázku: ‚Jak se jmenuješ?‘ Třikrát jsem mu dal stejnou otázku, že se divil. Pak jsem se ho třikrát ptal, jak se jmenuji já a on třikrát odpověděl, že se jmenuji Don Bosco. Pak jsem mu řekl: ‚Víš, proč jsem se tě třikrát ptal? Protože potřebuješ tři věci: nechat hříchu, dát si do pořádku svědomí a vyřešit všelijaké nejasnosti ve svědomí. Na shledanou!‘ A hle, večer přišel a prosil mne, abych mu pomohl.“

Takové hovory, v nichž někteří smělejší dávali otázky a druzí jen poslouchali, dělaly dobře. Vyjasňovaly tolik věcí a probouzely chuť ptát se dál a odvažněji. Ve výchově důvěra hraje velikou roli.

jiných diecézí, poslaní od biskupů k Donu Boskovi na byt a docházející do semináře na přednášky.

V červnu Don Bosco shromáždil zpovědníky domu a dal jim cenné rady pro jejich službu. Doporučoval jim, aby nedělali zbytečné dotazy ohledně čistoty, protože tak je možno v chlapci způsobit víc škody než užítku. Dávat ochotně rozhřešení i recidivistům v této oblasti, jen když je v nich trochu dobré vůle polepšit se, ale odepřít rozhřešení, když je zde naděje, že to s chlapcem oťese a polepší se. Být velmi přísní k těm, kteří kazí druhé. V tom je třeba, aby byli všichni zpovědníci zajedno, aby se zabránilo přebíhání od jednoho k druhému. Je třeba zabránit, aby vlci nepožírali stádo.

Pokud jde o oběti vlků, je třeba od nich žádat, aby svědce oznámili představenému, ovšem tak, aby nevzniklo pohoršení. Opatrnost! Zpovědník si má dát na čas, když vidí, že někdo potřebuje ve zpovědi si pohovořit. Co se týče ukládání pokání; za velké hříchy je třeba dávat těžší pokání, ale aby bylo užitečné. Například uložit přecíst si jednu stranu meditací z „Opatřeného jinocha“, přecíst si modlitbu šťastné smrti, vykonat křížovou cestu nebo návštěvu Nejsvětější svátosti oltářní, pomodlit se korunku sedmi bolestí Panny Marie a podobně. Dále doporučoval, aby zpovědníci měli trpělivost s malými a neodradili je. Neztratit jejich důvěru! Pozor, chlapci snadno ve zpovědi zamlčí něco vážného, ale pak dlouho nemají odvalu se z toho vymotat. Něco napoví už samo chování chlapců. Je třeba jim pomoci.

Zatímco v Oratoři probíhal život celkem nerušeně, obloha na církevně-politickém nebi byla čím dál tím chmurnější. Don Bosco už v březnu minulého roku 1861 psal Svatému otci, že bude velikou milostí od Panny Marie, když nebude muset opustit Řím. Nyní se nebezpečí stávalo opravdu akutním. Obklíčení papežského státu dále trvalo, ale ochrana císaře Napoleona III. se jevila příliš prospěchářská, než aby pod ní nebyla možná zítřejší zrada.

Garibaldi 28. června 1862 vylodil své dobrovolníky v Palearmu na Sicílii a byl tam velmi vřele přijat. Jeho řeči byly plné výpadů proti papeži. Sliboval, že obsadí papežský stát, ať chce, nebo nechce. Řím patří italskému lidu a musí být hlavním městem sjednocené Itálie. Z Turína dělali, jako by s ním a s jeho plány neměli nic společného, ale to byla politika. Ve skutečnosti mu dali milion lir a ujistili ho, že mu nebudou vážně bránit. Také Angličané mu dali 3 miliony, aby měl z čeho financovat svůj odvážný podnik. Nebýt toho, že byl Garibaldi přesvědčený republikán a jeho posledním cílem vůbec bylo svržení monarchistického zřízení v Itálii, byl by se Turín za něho cele postavil. Zatím to nebylo radno.

20 Pokračování loterie

Donu Boskovi povolená loterie se zatím nemohla konat, protože do 18. června probíhala velká státní loterie ve prospěch raněných v italské válce. Byla by to konkurence. Ale jen co se tato skončila, Don Bosco rozehrával naplno loterii svou. To už i noviny mohly o ní mluvit, například katolická Armonia ze dne 28. května. Znovu se scházely věcné dary, dokonce Pius IX. dal poslat ve prospěch díla oratoří dva cenné dary, rozesílaly se loterní lístky, vyjednávaly se různé výhody, i král Viktor Emanuel rád přijal a zaplatil 1 000 loterních lístků.

Loterie byla zahájena na svátek Navštívení Panny Marie 2. července 1862. Zahájil ji turínský starosta markýz

21 Ohnivý kůň

Bonettiho Kronika je doplňována a potvrzována Kronikou Ruffinovou. Ruffino k 1. červenci 1862 píše, že Don Bosco mezi důvěrnějšími řekl, že v tomto měsíci bude zase pohřeb. Víc neřekl. 6. července zase vypravoval sen. Bylo přítomno více lidí: Francesia, Savio, Rua, Cerruti, Fusero, Bonetti, Oreglia, Anfossi, Durando, Provera a ještě někdo navíc. Vypravoval víceméně toto:

„Dnes v noci jsem měl sen. Zdálo se mi, že se procházím s markýzou Barolovou po náměstíčku, které se šířilo do velké roviny. Chlapci si tam vesele hráli. Paní markýza mi jednu chvíli řekla: ‚Jsem ráda, Done Bosco, že se zabýváte mužskou

Viktor Emanuel se navenek od Garibaldiho distancoval a čekal, jak se věci vyvinou.

Garibaldi zatím upevňoval svou vládu nad Sicílií. 18. srpna vstoupil Garibaldi do Katanie a prohlásil se tam za diktátora. Turín na toto gesto odpověděl tím, že obklopil ostrov námořní blokadou a ministerstvo zahraničních věcí oznámilo vládám Evropy, že s Garibaldim nesouhlasí. Ale i to bylo jen na oko, aby se neřeklo. Fakt je, že Garibaldi dne 25. srpna vylodil svých 2 000 lidí v Kalábrii, aniž mu v tom námořní blokáda zabránila. Tam vydal prohlášení, že chce poslouchat krále, ale ne nějakého ministra. Do Říma vstupí za každou cenu, protože je to v zájmu národa.

Zde však narazil. Turín dal generálu La Marmorovi pokyn, aby Garibaldiho zarazil. La Marmora vyhlásil mimořádný stav ve všech provinciích Neapolska a chystal se postavit se Garibaldiho na odpor. Také Francouzi v Římě zpozorněli a jejich generál Montebello poručil postavit se v případě útoku po boku papežských dobrovolníků. Nastala nejistota, kdo s kým opravdu je. Garibaldi nevěřil, že by se mu piemontská vláda chtěla postavit doopravdy na odpor a překazit mu pochod na Řím. Dostal prý šifrovaný dopis od krále Viktora Emanuela, že je to jen lest. Ovšem Francouzi nepodléhali králi a také nebylo jisté, že revoluční část Říma v dané chvíli povstane a přivítá Garibaldiho jako osvoboditele. Ale zkusil jít dál. Dorazil do Reggia a tam ho přivítala kanonáda královských. 29. srpna došlo ke krátké bitvě u Aspromonte. Garibaldi byl v této bitvě těžce raněn do nohy a upadl do zajetí. V tom stavu ho přivezli do Spezie. Tam se dal do pořádku, dostal amnestii a propuštěn vrátil se mezi své. Jen jednoho bylo dosaženo. Zatím nedošlo k nejhoršímu. Rozpor mezi stranou maciniánskou republikánskou a vládní královskou zabránil obsazení Říma. Záležitost nebyla ještě docela zralá.

Lucerna di Rorà, který za tím účelem přišel s komisí do Oratoře, otevřel výstavu předmětů, byl pohoštěn, hudba hrála, on seděl ve zvláštním křesle pod portikátem, vyslechl pozdravnou řeč jednoho z chovanců, zkrátka byl dojat. Pak, protože byl obratným řečníkem, pronesl i on krásnou řeč, ve které všechny zásluhy připsal Donu Boskovi a skončil výzvou: „Chlapci, chcete-li být jednou dobrými občany, poslouchejte Dona Boska!“

Uzavřeme tuto kapitolu prostě konstatováním, že loterie byla záležitostí delšího času a jak byla úředně otevřena, tak musela být i úředně uzavřena. O tom budeme ještě čtenáře informovat.

mládeží, ale děvčata nechejte mně! Jen tak budeme přátelé.‘ Já na to, že náš Pán prolil krev stejně za chlapce jako za děvčata a že musím dbát, aby jeho krev nebyla prolita nadarmo ani za ty jedny ani za ty druhé. A jak jsme si tak povídali, najednou bylo slyšet křik. Chlapci se rozutíkávali na všechny strany. Dívám se a hle: Tam vzadu se vynořil obrovský kůň, celý ohnivý. Ten vám byl ale veliký! Několikrát větší než je palác Madama. Bylo to něco mimořádného. Markýza padla do mdlob a mně se také třásla kolena strachem, jakoby měla nastat co nevidět nějaká katastrofa. Utíkal jsem se schovat do jednoho stavení nedaleko od nás, ale tam na mne volali:

„Nechodte sem, jděte pryč!“ Tu jsem si dodal odvahy a ačkoliv jsem se třásl, šel jsem si tu bestii prohlédnout. To byla hrůza. Kůň měl našpičatěné uši, strašnou hubu, hned se mi zdálo, že na něm sedí spousta lidí, hned zase, že ten kůň má křídla. Zvolal jsem: „Ale to je ďábel!“ A ptal jsem se kohosi, jaký je to kůň a on mi řekl: „To je equus rufus z Apokalypsy svatého Jana.“ Vtom jsem se vzbudil, ale pak pořád, i při mši svaté, jsem měl toho koně před očima.“

Don Bosco si nechal přinést Písmo svaté a Durando musel přečíst, co stojí v hlavě 6., verši 4. Stálo tam: „A vyjel druhý kůň, ohnivý, a jeho jezdec obdržel moc odejmout zemi mír, aby se všichni navzájem vraždili. Byl mu dán veliký meč.“

Lemoyné, který sen zaznamenává v 7. svazku Memorií, vidí v ohnivém koni symbol sektářské demokracie, která je plná nenávisti k církvi, k papeži a obrací sociální řád vzhůru nohama, aniž povážila, že právě církev a papežové se nejvíce zasloužili o klidný život národů na zemi. Tak to viděl Don Bosco, a proto tak lnul k církvi a k její viditelné hlavě, k římskému biskupu, nástupci svatého Petra. Říkal: „Když vidíte, že některý spisovatel mluví urážlivě o papeži, to už víte, že jeho kniha nemá žádnou cenu, a nečtete ji!“ To bylo jeho přesvědčení, ale v řeči s lidmi proticírkevně smýšlejícími byl zdrženlivý. Báł se, že ho chtějí polapit ve slově. To bylo důležité zvláště teď, kdy Itálii letěl Garibaldiho výkřik: „My chceme Řím! Buď Řím, nebo smrt!“ Kdekdo ho opakoval.

22 Don Boskův telegraf

Přes nevalné zdraví odjížděl Don Bosco 15. července na duchovní cvičení k svatému Ignáci nad Lanzem. To byl ještě v Oratoři poslední měsíc školního roku, pilně se studovalo a hoši se připravovali na závěrečné zkoušky. 18. července zemřel v Chieri osmnáctiletý Bernard Casalegno. Zemřel za zvláštních okolností. Don Bosco nebyl u svatého Ignáce sám, ale byli s ním někteří hoši. Ten den, krátce po Casalegnově posledním vydechnutí, řekl Don Bosco svým společníkům, že Casalegno zemřel a že on byl u něho a asistoval mu v jeho posledních chvílích. Bylo to divné, ale pozdější ověření ukázala, že Don Bosco skutečně věděl, co přirozeně vědět nemohl, když mezi Lanzem a Chieri leželo 21 mil.

Ještě jiná věc překvapila. Tři chlapi: Tinelli, Davit a Panico využili toho, že byl Don Bosco pryč a v neděli 20. července odpoledne v době odpolední pobožnosti utekli z domu a šli se vykoupat do blízkého přítoku Dory. Nikdo si toho nepovšiml a jim se podařilo nepozorovaně přijít zase zpět. Ale někdo je přece viděl.

21. července psal Don Bosco od svatého Ignáce dopis adresovaný všem chlapcům, ve kterém Don Bosco napřed legračně popisoval cestu dostavníky do Lanza (cesta skončila tím, že byl od deště celý promočený a byl rád, že se dostal v Lanzu na faru a tam si vypůjčil převlečení), pak nahoru k svatému Ignáci na oslu. Pak ale pokračoval vážněji. Psal, že se v Oratoři pohybují nějakí vlci, kteří dávají ovce, a že, až se vrátí, tak si na ně posvítí a strhne jim z těla beráncí kůži, kterou se kryjí. Jsou čtyři a on je jasně viděl. Možná že už v Oratoři nejsou. To byla jedna jeho návštěva doma. Byl tam však ještě jednou a viděl tři chlapece, jak v neděli místo bohoslužeb utekli ven a šli se koupat. Velice ho to rozmrzelo, jak málo ti dotyční dbají o svou duši. Až se vrátí, poví jim,

Téma bylo svůdné a také v Oratoři mezi kněžími a kleriky se mluvilo o událostech těchto dní. 7. července po večeri se shlukli někteří kolem Dona Boska a chtěli vědět, jak se mají chovat, když někdo začne mluvit o problému církevního státu. Don Bosco odpověděl: „Právě dnes jsem byl ve společnosti, kde byli skoro sami demokraté a mezi nimi též Passagliovi přátelé v talárech. Doráželi na mne a chtěli vědět, co si myslím, co bych řekl, kdyby Piemontané vstoupili do Říma. Musel jsem říci jasně: „Jsem s papežem, jsem katolík, papeže poslechnu slepě. Když řekne, ať Piemontané vstoupí do Říma, jsem pro to, aby tam vstoupili, když řekne ne, jsem proti.“ Oni mu opáčili, že svatý Pavel říká: „Vaše poslušnost ať je rozumná!“ Já jsem jim řekl na to, že ten citát znamená poslušnost kultovou, náboženskou, a není jej možno vztahovat na kteroukoliv poslušnost. Oni ještě nebyli spokojeni a chtěli vědět, jestli aspoň připouštím možnost, že by Piemontané obsadili Řím. Tak jsem jim řekl: „To je sen a o snech platí, že i ve snu si člověk může zlámat vaz.“ Dali se do smíchu a víc se o tom nemluvilo. Nejlepší je nějak se z toho vytočit, ale nehádat se zarputile, a neútočit. Mnozí mluví o těch otázkách a vůbec jim nerozumí. Tak se mne jeden ptal, co si myslím o světské moci papežů a já jsem se ho ptal, z jakého pohledu bych mu měl věc zodpovědět, zda z pohledu historického, nebo věroučného, filosofického či řečnického. On na to, že tomu nerozumí, a já, tak aby se napřed poučil, že si potom budeme moci o věci povídat.

co je třeba. Také viděl některé, jak se v době rekreace schovávají po různých koutech a tam mluví, co by mluvit neměli. Některé viděl obtočené hady a některým se hadi dokonce zakousli přímo do hrdla.

Byl to dopis, který napjal celou komunitu, hlavně ty, kterých se to týkalo. Přečetl jej při večerním slovíčku don Alasonatti. K dopisu Don Bosco přiložil ještě zvlášť jména těch pohoršlivých vlků a jejich obětí: zvlášť napsal jména pohoršlivých, zvlášť jména pohoršených, aby představení Oratoře byli informováni. Teď všichni čekali, až se Don Bosco vrátí.

Vrátil se v pátek 25. července a večer měl slovíčko na dobrou noc. Don Rua se ho veřejně ptal, má-li co říci k dopisu, který poslal domů. Don Bosco se rozpovídal. Řekl, že ty tři viděl, jak opouštějí Oratoř a jdou k řece. Kdyby někdo chtěl vědět, jak je mohl vidět, tak „po telegrafu“. Má přece zvláštní telegraf, stačí mu natáhnout dráty libovolným směrem a už všechno vidí, co se týká slávy Boží a spásy duší. Někdo by třeba chtěl vědět, zda ty dráty slouží jen k vidění, nebo také ke skutkům. To by mohli říci ti tři, kteří se šli bez dovolení v době bohoslužeb koupat. Mohl by o tom povídat dlouho, ale není k tomu čas. Beztak si to s každým vyřídí ještě osobně. Bude moci každému říci, kdo je jeho největší nepřítel.

Zatímco Don Bosco mluvil, Tinelli strčil do souseda, který věděl o jeho výpravě k řece a pronesl: „Teď už vím, kdo mi dal tu ránu do zad.“ Klerik Bonetti stál zrovna za ním, když to řekl a dovedl ho pak k panu prefektovi. Tam hoch všechno přiznal, řekl i jména společníků i to, že v jedné chvíli všichni tři dostali pořádnou herdu do zad. On, Tinelli, myslel, že ji dostal od vojáka, který se tam také koupal, ale ten to nebyl. Teď je mu to jasné. To Don Bosco je

udeřil tak, že dostali strach a honem šli z vody ven a vrátili se domů. Tinelli za několik dní Oratoř opustil.

To už byl konec roku, chlapci měli po zkouškách a chystali se na prázdniny. Don Bosco v ty dny hodně mluvil o pohoršení. Uvedl dva příklady, kam vede pohoršení. Byl u nemocného děvčete. Už bylo kost a kůže. Dal jí duši do pořádku, ale pak byl svědkem otřesné scény. Umírající začala proklínat ženu, která byla u ní a o které říkala, že ona ji přivedla na cestu zkázy. Jiný příklad se týkal chlapce, který umíral na souchotiny. I ten proklínal kamaráda z přízemí, že ho naučil neřesti a zkrátil mu život. Don Bosco vykreslil oba příběhy s podrobnostmi, aby chlapci měli o prázdninách před očima výstrahu a dovedli se varovat zlého.

23 Sen o hadu v trávě

I o prázdninách naši kronikáři pilně zachycovali důležitější věci a výroky Dona Boska. K Bonettimu a Ruffinovi se přidali ještě Garino a Provera.

3. srpna se ptal klerik Bongiovanni Dona Boska, co mu dá k svátku jeho patrona svatého Dominika. A Don Bosco: „Trnovou korunu.“ Byl to divný dárek, ale fakt je, že druhý den Bongiovanni dostal silné bolení hlavy, které ho trápilo několik dní.

Pokaždé, když Don Bosco přišel později na oběd, tísnilo se kolem něho plno chlapců i kleriků. Měli radost, že mohou být kolem něho a něco slyšet z jeho úst. V té tlačenici se stalo, že jeden klerik se přiblížil k hlavě Dona Boska až na samý dotek. Don Bosco mu ještě hlavu trochu přitiskl ke své. Klerik řekl: „Jen spojte naše hlavy.“ A Don Bosco: „Jen láska k Pánu Bohu je může spojit.“

Večer 6. srpna Don Bosco vypravoval, jak byl zase u jedné nemocné. Přišel k němu kdosi a dal mu adresu. Šel tam, ale hned zjistil, že je to špatný dům s špatnými ženskými. Ale vešel. Ukázaly mu umírající, která k němu vztáhla ruce a prosila: „Zachraňte mi duši!“ Vyslechl její zpověď a chtěl jít. Tu se kolem něho shlukly ostatní ženy a lamentovaly nad nemocnou, která pracovala k smrti. Don Bosco jim řekl, aby raději naříkaly nad sebou, protože ona si dala svědomí do pořádku, kdežto ony jsou jen kousek od okraje pekla. „Ale co máme dělat?“ ptaly se. „Opustit tento dům! Já jdu na faru, aby pan farář přinesl umírající Tělo Páně a aby jí dal pomazání nemocných, ale nevím, jestli Pán Ježíš nenechá tento dům neřesti spadnout na jeho obyvatele.“ Skutečně ženy utekly z domu a když přišel místní farář, aby vykonal svou povinnost, byl dům prázdný a umírající zemřela v kľidu.

24 Druhá část snu

Don Bosco slíbil na druhý den vyprávět ještě druhou část snu. Proto byli všichni velice zvědaví, když druhý den 21. srpna vystoupil na svou kazatelničku pod portikátem a začal mluvit. Bylo to však zklamání. Řekl, že mnoho přemýšlel, má-li vůbec vypravovat nebo ne, až přišel k závěru, že jsou tam věci, které by se mohly dostat ven z Oratoře, a to by nebylo dobré. Zástupem chlapců se ozval hlasitý povzdech, ale Don Bosco víc neřekl. Teprve druhý den, když ho všichni moc prosili, slíbil pokračování. A večer skutečně pokračoval:

„Když jsem v jedné chvíli odvrátil hlavu od schránky s provazem, který vytvořil slova ‚Zdrávas Maria‘, ulekl jsem se. Viděl jsem některé chlapce, jak jedí maso, které spadlo

Na konci školního roku po rozdělení odměn dal Don Bosco každému chlapci na lístku psané rady na prázdniny:

„1. Každý den ministrovat při mši svaté, půjde-li to. Dále rozjímání a krátké duchovní čtení, žádná zahálka, ale dobrý příklad.

2. Každý týden zpověď a svaté přijímání.

3. Každý sváteční den mše svatá, kázání, požehnání.

4. Každou chvíli utíkat před hříchem: Bůh nás vidí! Bude nás soudit.

Vyučování začíná 16. srpna.“

I z toho je vidět, jak nerad Don Bosco posílal chlapce do světa. Báł se o ně.

15. srpna zemřel v nemocnici u svatého Jana další hoch: čtrnáctiletý Jan Petiti z Fossana. Bonetti píše, že právě o něm řekl Don Bosco v jeho přítomnosti před časem, že neuplynou tři měsíční úplňky a jeden odejde na věčnost.

20. srpna vypravoval Don Bosco další sen, který se mu zdál v noci před svátkem Nanebevzetí Panny Marie:

„Zdálo se mi, že ke mně přišel jeden muž a vyzval mne, abych šel s ním. Ocitli jsme se v Becchi u mého bratra Josefa a bylo tam mnoho chlapců, kteří si hráli. Neznámý mne vedl za chalupu. Tam ležel v trávě obrovský had, dlouhý sedm nebo osm metrů a velmi tlustý. Chtěl jsem utéci, ale neznámý mne zadržel. Řekl, ať se nebojím, že mi had nic neudělá. Pak vytáhl dlouhý provaz, jeden konec mi dal do rukou, druhý konec držel sám a poručil mi, abych jej držel natažený nad hadem.

Držel jsem a vtom ten člověk udeřil napjatým provazem hada po hřbetu. Had se vymrštil, chtěl kousnout, ale namotal se jako pružina na provaz a začal sebou bezmocně zmítat. Byly to takové pohyby, že při nárazech o zem létaly z hada kusy masa, až z něho nakonec zůstala na provaze jen jeho kostra. Neznámý vyvlékl provaz a stočený jej vložil do jakési truhlice. Truhlici zavřel. Vtom se sběhlo kolem nás mnoho chlapců a hle: neznámý truhlici znovu otevřel a co tam nebylo? Provaz složený tak, že to byla slova ‚Zdrávas Maria‘. Neznámý řekl: ‚Had – to je ďábel, provaz je svatý růženec. To je nejmocnější zbraň proti němu.“

Don Lemoyne k tomu přičiňuje poznámku: Don Bosco nechal při svém rodném domku postavit kapličku zasvěcenou právě Panně Marii Růžencové a v Oratoři se každý den modlil růženec.

z těla mrtvého hada. Vykřikl jsem, co to dělají, ať toho hned nechají. Ale oni nechtěli, prý je to moc dobré maso. Vrhł jsem se tedy na ně, odtahoval jsem je, dával jim štulce, ale oni jakoby byli posedlí. Bohužel i některý klerik byl mezi nimi. Ale hned přišly i následky: chlapci, kteří jedli jedovaté maso, začali padat: měli nafouklá břicha a byli celí tvrdí. Volal jsem na pomoc kleriky, aby tomu zabránili, ale moc to nepomohlo. Ptal jsem se neznámého, jaký je proti tomu lék. Odpověděl: ‚Kladivo a kovadlina! Zpověď a svaté přijímání.‘ Hned jsem se jal ležící chlapce zpovídat a dávat jim Tělo Páně. Mnoho jich zase vstalo, ale některým to nebylo nic platné. To byli ti, kteří se nezpovídali upřímně.“

Ruffino se po modlitbách ptal Dona Boska, jak to, že když volal kleriky na pomoc, nebylo to moc platné. Odpověděl: „Všichni mě neposlechli. Mezi těmi, kteří jedli jedovaté maso, byli i klerici.“

Don Lemoyne, pisatel Životopisných pamětí Dona Boska, si na tomto místě staví problém, je-li vůbec na místě tyto věci uveřejňovat, zda by se neměly raději zamlčet nebo podstatně zmírnit. A odpovídá si: „Mají-li dějiny splnit svůj úkol a být učitelkou života, musí minulý život líčit tak, jak byl ve skutečnosti, tak aby budoucí generace měly podnět k následování ctností zemřelých, ale aby se také mohly vystríhat pádů těch druhých. Vypravování, které zachycuje jen líc a zatajuje rub, vede nutně k nesprávné představě. Špatně chápaná ochrana nikomu neprospívá. Jen odvaha k pravdě budí důvěru.“

Do Oratoře se prozatím vrátila jen asi stovka chlapců, kteří si potřebovali zopakovat látku, aby mohli snadněji prožít další rok. S nimi se Don Bosco připravoval nověnou na svátek Narození Panny Marie, ale svátek samotný slavil v Montemagnu, kam ho pozvala markýza Fassatiová, aby tam kázal při svěcení mariánského obrazu a aby obraz sám posvětil.

Bohužel v téže době se stalo něco hrozného v Turíně při tradičním procesí, které se v ten den konalo na památku osvobození města z francouzského obležení. Během procesí

25 – Závěr loterie

Loterie měla skončit začátkem září, ale Don Bosco si podal žádost o prodloužení termínu. Cítil, že další měsíc může znamenat další zisk pro dobročinnou akci. Počet darovaných předmětů dostoupil cifry 2 835. Don Bosco nic nedbal, že mu některá místa vrátila loterní lístky zpět. Na druhé straně se našli jiní, kteří pochopili smysl loterie a chtěli Don Boskovo dílo podpořit. Konečně 30. září byl úřední tah v místnostech radnice. Byly instalovány urny s kuličkami do dvě stě osmi tisíc (tolik bylo schváleno čísel). Tažení čísel se protáhlo ještě do dalšího dne. V 11 hodin 1. října bylo taženo poslední číslo.

Byla to loterie veliká a krásná, ale i sem strčil ďábel ocas. Stala se nemilá věc. Právě k první ceně se přihlásili dva různí lidé. Šlo o obraz svatého Antonína, dar to rytíře Bedřicha Peschiery, profesora z Janova. Obraz byl oceněn na 5 000 lir. Šetření ukázalo, že vše zavinil tiskařský šotek. Muselo se přistoupit k narovnání, ve kterém jeden dostal obraz a druhému musel Don Bosco vyplatit 5 000 lir.

Také likvidace loterie stála Dona Boska mnoho práce, hlavně všelijakého dopisování, ale přinesla i určitý finanční zisk, který mu dovolil další budování a rozšiřování Oratoře.

26 Na výletě s Donem Boskem

Ke konci září pustil Don Bosco z hlavy loterii a agendu předal koadjutorovi Oregliovi. Sám myslel více na tradiční dlouhý výlet do rodného kraje. Aby bylo vidět, jak velkoryse Don Bosco organizoval takové věci, uvedeme si průběh této podzimní akce takřka dopodrobna.

2. října dorazil Don Bosco do Becchi a s ním zástup asi 70ti chlapců, kteří to měli od něho za odměnu. Bylo to ve čtvrtek. V neděli 5. října byla slavnost Panny Marie Růžencové. Ráno Don Bosco celebroid, odpoledne měl požehnání a předtím měl kázání novokněz Cagliero, rodák

se nějaký muž vrhl na sochu, která byla v procesí nesena a sekyrou do ní sekal jako posedlý. Ježíškovi urazil hlavičku a ruku. Útočník byl sice sražen k zemi četníkem a spoután, ale zločin už byl dokonán. Ten člověk, když ho poutali, křičel, že vykonal jen rozkaz, za který dostal zapláceno. Ať už to byla pravda nebo ne, byl prohlášen za maniaka a skončil v blázinci. V Turíně se pak konaly kající pobožnosti v katedrále i u Těšitelky.

Bonetti má zajímavou poznámku k 13. září: Don Bosco řekl: „Budeme mít v našem ústavě hochy, kteří budou jednou ctěni na oltáři. Bude-li Dominik Savio nadále dělat zázraky, pak, budu-li ještě naživu, budu tlačit dopředu jeho beatifikaci, aby církev dovolila jeho kult alespoň pro Oratoř.“ Pak se zeptal Anfossiho, jaký je hlavní prostředek, aby někdo rychle dosáhl svatosti. Odpověď si dal sám: „Musí vidět Boží vůli ve vůli představeného, a to po celý život, ať se stane, co stane. Někdy se nám může opravdu stát, že rozkaz není správný, ale v tom případě si musíme dodat odvahy a říci si: Tak mi to bylo řečeno, ať je to tak! Můžeme trpět i určitými tělesnými nebo morálními těžkostmi. To nevadí. Potěšme se, že všechno řídí náš nebeský Otec k našemu dobru. To je nejsnadnější prostředek, jak dosáhnout svatosti.“

V tomto roce dal Don Bosco vytisknout 3. vydání svých Dějin Itálie.

Loterie dostala Dona Boska také do nepříjemné situace. Mnozí mu přáli, i lidé zaujímaví vlivná místa v řadách státních činitelů. Jeho dílo bylo přece veliké a obecně prospěšné. Ať už je politika dobrá, nebo špatná, určité věci vzbuzují respekt. Don Bosco v horlivosti o opuštěnou mládež dovedl apelovat na sociální citění kdekoho, nevyjímaje krále, ministry a jiné takové lidi. Tak se stalo, že mu nyní z různých stran přicházely návrhy, aby užil vhodné chvíle a požádal vládu, aby jeho instituci vzala pod svou ochranu a prohlásila ji za „dobročinné dílo“ i po stránce právní. Taková „Opera di carità“ by měla veliké výhody. Byla by z hlediska právního právníckou osobou, mohla by dědit, mohla by pořádat dobročinné sbírky, mohla by být vyňata z daňové povinnosti a podobně. Don Bosco znal tyto výhody, ale to už zde jednou bylo a on věděl své. Ztratil by svobodu. Stát by se pak na jeho dílo díval jako na své a chtěl by zasahovat do jeho vnitřního života. Sen o ohnivém koni mu byl výstrahou. Už je konec režimů opírajících se o církev a o náboženství, doba je naladěna proticírkevně a mnozí se vezou na ohnivém koni. Je třeba zachovat si nezávislost i za tu cenu, že bude život obtížnější. Ve státních rukou by se jeho dílo stalo jen obecně dobročinným dílem a ztratilo by svůj účel.

z farnosti. Rozohnil se a v nadšení začal velebit Dona Boska a dokonce řekl, že to veliké shromáždění kolem rodného domku Dona Boska je malým předobrazem slávy, kterou na tomto místě budou jednou prožívat další generace. Bylo to vyjádření přesvědčení, že Don Bosco je světec a že bude jednou jako takový ctěn v církvi. K tomuto přesvědčení přispívalo, že v Becchi v několika případech ukázal, že všechno vidí i na dálku. Dal si například zavolat tři chlapce: Marco-ru, Salviho a Daniela, kteří se kamsi zašili pro nějakou neplechu, a pokáral je.

Hned po slavnosti se šlo na dvoutýdenní výlet, na který se kluci tolik těšili.

Pondělí 6. října. Ráno přišlo. Kluci doráželi na Dona Boska: „Co budeme dělat?“ On na to: „Necháme dešť deštěm. Ať dělá, co umí.“ V 9 hodin vysvitlo slunce. Všichni je přivítali potleskem. Don Bosco se zamyslel a řekl: „Vidím, že mám kolem sebe samé zdatné vojáky. Vyrazíme!“ „Hurááá!“ ozvalo se ze všech hrdel a už se šlo. Kapela pochodovala jako vždy v čele. V Castelnovo měl pan děkan Cinzano připravený tradiční oběd. Odpoledne se vyrazilo směrem na Villa San Secondo. Protože hrozil další déšť, Don Bosco poslal několik slabších zpátky do Becchi. Jeho bryčka vezla napřed připravit nocleh. Bryčka projela středem chlapců a oni se tvářili, jakoby kolem nich jel pan generál. On zase točil kloboukem všem na pozdrav. Za Mondoniem začalo pršet. Pršelo a pršelo, až byli všichni zcela promočení. V tom stavu Don Bosco přivítal svou malou armádu na zámku rytíře Gonelly. Ten se postaral, aby se chlapci usušili. Vytáhl se kdeký kus oblečení, až byli všichni jakž takž ustrojeni a jejich obleky se sušily u krbů. I služebnictvo jim poskytlo oblečení, takže chlapci vypadali jako na karnevalu. Opravdu se všech zmocnila karnevalová nálada. Hrál se a zpívalo až do půlnoci a teprve potom se šlo spát. I o spánek se hostitelé postarali. Spalo se pod houněmi na tvrdém.

Úterý 7. října. Kolem desáté vpochovali Don Boskovi chlapci do Villa San Secondo. Měli pro dešť denní zpoždění, a zas byli mokří, jenže tentokrát od potu. Ale přišli ještě včas, aby mohla být mše svatá u příležitosti svěcení praporu svatého Aloise pro stejnojmennou chlapeckou družinu farnosti. Don Bosco měl kázání, jak se v nebi svatý Alois raduje z toho, že se naučil hned v dětství poctivě sloužit Pánu Bohu. Večer se dávalo pro vesnické publikum menší divadelní představení.

Středa 8. října. Po poledni po obědě se táhlo dál do Calliana, kde pan děkan se svým kaplanem připravili pro chlapce novou faru, ještě neobydlenou. Don Bosco chtěl napřed jít brzy dál, ale ti nedali, všichni museli zůstat na noc. Napřed uspořádali na jednom dvoře za svitu pochodní a luceren divadelní představení. Nocleh jim poskytla dobrá cepová sláma.

Čtvrtek 9. října. Šlo se přes San Desiderio do Montemagna navštívit rodinu pana markýze Fassatiho, významného dobrodince Oratoře. Když se blížili k městečku, došlo k pamětihodnému setkání. Dvanáctiletý chlapec Alois Lasagna si tam někde hrál s kamarády na louce. Když uslyšel kapelu, nechal všeho a utíkal se podívat. Představili ho Donu Boskovi. Slovo dalo slovo a Don Bosco se chlapce zeptal, nechtěl-li by jít s ním do Turína studovat. Chlapec živě souhlasil. Don Bosco mu řekl, aby tedy druhý den přišel znovu s tatínkem. I to se uskutečnilo, a tak začala kariéra jednoho z nejlepších synů Don Boskových, který se později stal knězem a misijním biskupem v Jižní Americe. Na zámku bylo pohoštění, ale cílem toho dne byl zámek blízko Montemagna ve Vignale. Hraběnka Callori totiž pozvala Dona Boska, aby k nim přišel na podzim s chlapci. Pozvala ho už na jaře, když byl Don Bosco u Fassatiů a světil jim obraz Panny Marie. Ona tam byla také a tam mu udělala pozvání. Do Vignale přišli k večeru asi v 8 hodin. Přesto tam bylo množství vesnického lidu, všichni přišli přivítat tak neobyčejné hosty. Byla večere a pak se nocovalo v horním patře zámku. Druhý den byla mše svatá. Don Bosco celebroid v zámecké kapli, chlapci byli v přilehlé komnatě, protože se do kaple všichni

nemohli vejít. To už byl pátek 10. října – Don Bosco tam zůstal celý den, zatímco mladý hraběcí synek vedl hochy na výlet na starý hrad, kde byla rodinná hrobka Calloriů. V ten čas don Durando provedl přijímací zkoušku čtyř chlapců z kraje, mezi nimi byl Lasagna. Představil je Donu Boskovi pan děkan z Montemagna Beccaris. Don Bosco mu přitom řekl, že o ostatních mu nemůže říci, co z nich bude, ale ten rusovlasý Lasagna udělá jistě velkou kariéru.

Výletníci byli unavení a zůstali ještě v sobotu a v neděli. Slavil se tam svátek Srdce Mariina, byla slavná mše svatá a mnoho se zpovídalo. Don Bosco sám seděl ve zpovědnici asi 4 hodiny. Odpoledne kázal, a tak svátek vyzněl jako malé misie. Taková byla i nálada. Stalo se něco pamětihodného. V jedné chvíli byl Don Bosco uprostřed svých, když tu zvažněl a vyzval je, aby se v kleče pomodlili za jednoho spolužáka, který tu noc má zemřít. Všichni byli ohromeni. Davico poznamenal: „To je pěkné! Don Bosco nás vyvede na výlet a pak nám řekne, že máme zemřít!“ Don Bosco se usmál: „Davico má strach, že je to on.“ Davico: „Že bych měl strach, to nemám, ale takové zprávy nedělají nikdy dobře u žaludku.“ „Buď klidný. Nikdo z těch, co jsou zde, nezemře. To se týká jednoho v Oratoři, který si v této chvíli vesele hraje na dvoře. Nemá tušení, že bude na věčnosti, než skončí tento den.“ V úterý přišel z Turína dopis oznamující úmrtí chovance Rosaria Pappalarda. Pocházel z provincie katanské a bylo mu deset let. Našli ho ráno mrtvého v posteli.

V pondělí 13. října byla chlapcům dána možnost, aby se rozdělili do menších skupin a aby si udělali samostatný výlet do okolí.

V úterý 14. října šel Don Bosco se všemi chlapci do Casorza navštívit pana faráře Bovu, muže velmi horlivého v duchovní správě. Zase byla celá ves vzhůru nohama a Don Bosco měl opět plné ruce duchovní práce. Přišel tam také kněz z bohaté rodiny a byl podle toho oblečený. Na nohou měl botičky jako pán, kravatku měl propíchnutou zlatou jehlicí. Přišel se seznámit s Donem Boskem a hned začal chválit jeho výchovu atd. Don Bosco ho nechal, aby se vmluvil, ale pak se ho ptal: „Kdo račte být?“ On hned, že je z astijského kraje a proč přišel. Don Bosco: „Je to možné, že jste přišel sem až z Asti v takovém oblečení?“ Důstojný pán na to, že tak chodí normálně, ještě to nikomu nevadilo. A Don Bosco: „Kapitulní vikář astijský také nic proti tomu nemá?“ Byla z toho delší diskuse, ale už přátelská. V ní Don Bosco uplatnil nejlepší důvody, aby dotyčného přivedl k jinému názoru.

Zastávka ve Vignale byla tak dlouhá také proto, že paní hraběnka slíbila dát větší obnos na zamýšlený ústav v Mirabellu. Dostala slovu. Vůči Donu Boskovi se chovala vždy jako matka. Rozuměla jeho cílům a on se zase na ni obracel s plnou důvěrou.

15. října ve středu se pochodovalo přes Mirabello do Alexandrie. Spalo se v semináři.

Ve čtvrtek 16. října byla prohlídka města. Don Bosco navštívil generálního vikáře a další osobnosti, na nichž mu záleželo.

17. října v pátek byli chlapci navštívit slavné bojiště u Marenga, kde v roce 1800 porazil Napoleon rakouské vojsko. Byli také v napoleonském muzeu a Don Bosco jim tam udělal podrobný výklad.

Sobota 18. října. Vlákem se všichni vrátili domů. V Oratoři bylo veliké vítání a vypravování zážitků. Z nich se pak ještě dlouho a dlouho žilo.

27 Don Pestarino a jeho dílo

Don Bosco se vrátil z podzimního turné s chlapci právě včas, aby byl ještě přítomen vyzvednutí rakve dona Cafassa a jeho nového pohřbení. Někteří přátelé zesnulého totiž těžce nesli, že byl don Cafasso pohřben do normálního hrobu do země, protože – říkali, jistě přijde čas jeho oslavení ze strany církve. A tak s dovolením příslušných míst byla jeho rakev vyzvednuta, otevřena a hrob proměněn ve zděnou hrobku. Rakev byla zachovalá a tělo neporušené. Celý úkon měl církevní ráz, včetně mše svaté a kázání.

Po prázdninách Don Bosco rychle připravil do tisku další dva svazky Katolického čtení: na listopad „Ebenista Germano, neboli účinky dobré rady“ a na prosinec „Práce“, proslav učeného jezuitu Felixe. Na doplnění stran přidal ještě dílko vytištěné už v Oratoři v nové tiskárně: „Kratochvilná novela o starém Napoleonově vojáku“, kterou sám často chlapcům vypravoval na pokračování.

Důležité bylo jedno jeho setkání brzy po návratu do Oratoře. Bylo to setkání s morneským farářem donem Dominikem Pestarinem, který sehrál důležitou úlohu při zakládání ženské větve salesiánského institutu – Dcer Panny Marie Pomocnice. Bude dobré povědět o něm na tomto místě něco více.

Don Pestarino se narodil 5. ledna 1817 v janovském kraji ve vsi Mornese. Všechny školy od obecné až po teologii vystudoval v Janově. Ukázal se jako velmi dobrý kněz a byl určen za prefekta semináře. Byl velkým ctitelem Ukřižovaného a Bolestné Panny Marie. V roce 1849, když si ho vzali na mušku janovští sektáři, vrátil se do rodného Mornese a stal se tam farářem. Farnost byla poslední dobou hodně upadlá, ale pod jeho vedením rychle zase vzkvetla tak, že ji biskup při vizitaci dokonce nazval „zahrádkou diecéze“. Zvláště svaté přijímání se tam stalo všeobecným. Velmi se věnoval mládeži: chlapcům i děvčatům. Chlapci ho stále obklopovali s láskou a s důvěrou podobně, jak tomu bylo v Turíně s Donem Boskem. Nezapomínal ani na ženskou mládež a v tom našel skvělou pomocnici v učitelce Maccagnové, která zůstala svobodnou pro Krista a s pomocí pana faráře založila v Mornese jakýsi světský institut pro děvčata, která nemohla z jakýchkoliv důvodů odejít do kláštera, ale chtěla dobrovolně zachovávat bez slibu chudobu, čistotu a poslušnost a pečovat o děvčata. Maccagnová se oddala této práci už ve svých osmnácti letech roku 1850. Akvinský biskup Modesto schválil stanovy tohoto sdružení a v roce

28 Začátek školního roku

Po Don Boskově návratu z podzimního výletu se začala Oratoř plnit chlapci. Jejich počet přesáhl na začátku školního roku 1862–1863 čísla 600. To už byl úctyhodný podnik a ještě poroste.

Životopisné paměti připomínají některé nováčky, kteří budou později hrát značnou úlohu. Tak v tomto školním roce nastoupil Jáchym Berto, který bude v létech 1866–1886 Don Boskovým osobním důvěrníkem (sekretářem). Jemu bude salesiánské dílo vděčit za mnoho zpráv důvěrného rázu, protože on Don Boskovým důvěrníkem opravdu byl.

Nastoupili i ti čtyři z Montemagna a z Vignale, přijatí během výletu. Don Bosco byl ustavičně mezi chlapci a snažil se každého poznat a odhalit jeho schopnosti jako první předpoklad k odhadnutí jeho povolání. Jeroným Suttill vzpomíná, jak v ty dny stál Don Bosco obklopen chlapci

1862, o kterém píšeme, byl tento institut rozšířen už ve všech italských provinciích, i když tyto odnože neměly formálního spojení se založením morneským. Institut měl název „Jednota dcer Neposkvrněného Početí“.

Takový byl stav roce 1862 na podzim, když don Pestarino šel poprvé k Donu Boskovi. Zatím o Donu Boskovi jen slyšel, ale něco ho k němu hnalo. Dokonce si před jízdou do Turína vykonal ještě s jedním knězem pouť k Panně Marii delle Rocchette. Výsledek rozhovoru byl, že don Pestarino požádal Dona Boska, aby ho přijal mezi salesiány a hned se také zavázal praktikovat pravidla mladé Salesiánské společnosti. Byl by rád zůstal s Donem Boskem v Turíně, ale Don Bosco viděl dál a poručil mu vrátit se a pracovat dál ve farnosti. Také se měl dále starat o Dcery Neposkvrněného Početí.

Viděl Don Bosco do budoucnosti? Viděl, že z té morneské instituce vyroste jeho ženská kongregace? Pravděpodobně ano, protože o rok později k němu přišla na poradu sestra dona Provery z Mirabella, kam by jí radil vstoupit do kláštera a on jí řekl: „Chcete-li počkat několik roků, budu mít i já řeholní sestry salesiánky, tak jako mám teď kleriky a kněze.“ Ona čekat nechtěla. Odešla do Francie, tam vstoupila do kláštera. V roce 1890 udělala zmíněnou výpověď.

Don Pestarino se tedy vrátil do Mornese, zatímco Don Bosco pracoval na dalším podniku. Rozhodl se v domě paní Bellezzy, který měl v nájmu, instalovat malý domov pro chlapce od šesti do dvanácti let. Šlo o chlapce, kteří nemohli být pro nízký věk přijati do Oratoře, ale státní úřady mu takové stále posílaly a on je nemohl odmítnout. Don Bosco tedy napsal ministru vnitra Rattazzimu, co zamýšlí podniknout, a prosil ho, aby se ministerstvo uvolilo přispívat na tyto chlapce dvěma třetinami nákladu a aby mu na tento podnik půjčilo 5 000 lir, kterýžto obnos se zavazoval splatit tím, že by mu ministerstvo určitý počet takových chlapců mohlo dodávat podle potřeby.

Ze strany Dona Boska to byla určitá finta. On dobře věděl, že ministerstvo na jeho návrh nepřistoupí, ale nemohlo nevzít na vědomí jeho dobrou vůli a tlačit na něho tak neurvale. Mohl vždycky říci, že měl dobrou vůli vyjít vstříc potřebě chudých občanů, o něž se nikdo nechce starat, ale nemůže jít za hranice svých možností. Tato „školička“ s domovem se uskutečnila a chlapce učil nám již známý učitel Miglietti. Pomáhal mu vždy některý klerik, kterého k tomu Don Bosco určil.

a některými kleriky, opřen o sloup a jak prstem přejížděl půlkruh a přitom řekl: „Jeden z přítomných bude biskupem.“ Suttill už nemohl zcela určitě říci, zda byl přítomen také don Cagliero, ale v každém případě se strefil, protože mezi přítomnými byl určitě Lasagna. Lemoyné píše o Lasagnovi, že byl velice živé povahy a že se při hře rád hádal. Těžko ustupoval. Povaha zatím nezkrocená ho dokonce po nějakém čase přivedla do krize. Přece jen ústav nebyl holubník a bylo třeba podrobovat se pravidlům. Lasagna to vyřešil jednoduše tak, že z ústavu utekl a vrátil se domů. Jenže doma nepořídil. Rodiče ho přivedli nazpátek. Don Bosco ho pěkně přijal, hezky s ním promluvil a bylo po krizi. Takové lehkovážné činy nejsou vždy tragické. Docela jinak to dopadlo s jiným chlapcem, kterého Don Bosco nechtěl přijmout, ale prosby otce byly tak naléhavé, že nakonec přikývl

a chlapce přijal. Nevypadal špatně. Donu Boskovi odpovídal docela kurážně na jeho otázky. Dokonce řekl, že chce zůstat. Jenže Don Bosco mu najednou řekl šeptem do ouška: „To ale už nebudeš smět dělat to a to.“ Chlapec vykulil oči a hned řekl: „Tak tedy ne. Když vy o mně všechno víte, nezůstanu zde.“ A otec si ho musel odvézt zpět.

Začala škola. Don Rua byl pověřen dohledem nad vyučováním. Vyučující zatím neměli státem uznané diplomy, ale učili, protože měli schopnosti a Don Bosco jim důvěřoval. Zatím školské úřady mlčely, ale už v uplynulém roce 1861–1862 začaly projevovat o Oratoř zájem. Královský školský proveditor žádal informace ohledně učičího personálu valdického gymnázia a o počtu studentů. Don Bosco vypsalskutečný stav a slíbil, že uvede vše do souladu se zákonem, případně, že je ochoten přijmout ministerstvem dodané učitele, ovšem bezplatně, a s tím, že když budou pracovat pro slávu Boží, dostanou místo v nebi. Ozvěna nebyla žádána, snad ministr Rattazzi v ministerské radě utrousil nějakou přímluvu ve prospěch Don Boskovy užitečné instituce.

Don Bosco ovšem předvídal, že těžkosti přijdou a zajišťoval se. Měl některé kleriky k tomu, aby studovali látku, která by jim umožnila dosáhnout příslušné diplomy. Durando a Anfossi maturovali už v roce 1857, Cerruti začal v roce 1859. Dal je také zapsat jako posluchače na turínskou univerzitu. Tak pokračovali také v roce 1862–1863. Šlo hlavně o literaturu italskou, latinskou a řeckou. K tomu zase potřebovali čas. Don Bosco dopisem ze dne 30. října prosil rektora semináře, aby laskavě udělal pro ty určité potřebné výjimky ohledně termínů zkoušek z bohosloví. Také se staral, aby klerici, jak docházeli k vyšším svěcením, dostávali

29 Nové úklady

Don Bosco podle určitých příznaků očekával, že brzy bude oratoř terčem dalších útoků. Ministr Rattazzi se totiž znelíbil některým pánům liberálům a čekal se jeho brzký pád. S ním Don Bosco ztratí ochránce. Už jsme si vypravovali, jak byl Don Bosco podezříván z politických pletich a jak to nevyšlo. Názorové rozdíly nejsou přece pletichy. Nyní se nevraživost vládních kruhů nesla jiným směrem. Na ministerstvu školství si uvědomili, že Don Bosco má gymnázium, ale nemá patentované učitelské síly. V čele těch, kteří znovu na Oratoř zaútočili, byl Štěpán Gatti, oborový přednosta zmíněného ministerstva. Uvažoval zcela logicky: Don Boskovo gymnázium zahájilo školní rok bez diplomovaných profesorů a to není v pořádku. Tento nedostatek nemůže jen tak rychle odstranit a, z toho důvodu se mu může škola prostě zavřít. Don Bosco by ale nebyl Donem Boskem, kdyby se jen tak dal. Když se ujistil, že je zde nebezpečí, rozhodl se jít zrovna do hlavního stanu nepřátel. Gatti ho přijal laskavě. Radil mu, aby své učitele poslal na zkoušky. Byl si totiž jist, že Don Boskovi učitelé nejsou s to je udělat. A byl velice překvapen, když mu Don Bosco řekl, že jsou všichni schopni jít ke zkouškám třeba hned. „Výborně,“ řekl pan šéf, ale už si i lámal hlavu, jak by se to dalo udělat, aby mu vyšel jeho plán. O tom však až za chvíli.

Don Bosco to všechno dobře věděl, avšak věděl také, že zde není jiné cesty k záchraně gymnázia než mít diplomované učitele. Hned tedy napsal žádost na ministerstvo, aby se mohli dostavit k habilitační zkoušce: kněz Francesia a bohoslovci Cerruti, Durando a Anfossi. Chválil jejich píli a jejich úspěchy ve škole a podtrhl, že navštěvovali kurzy

i předepsané patrimonium čili věno. Neváhal o ně žádat například ministerstvo milosti, spravedlnosti a kultu. Tak učinil pro klerika Ruffina, jemuž dal za tím účelem velmi pěkné vysvědčení a doporučení.

Objektivně tato práce prospívala i diecézi, vždyť valdické dílo mohlo být počítáno k chloubám turínské diecéze. Sem patří případ dona Rocchiettiho, který byl se zdravím na tom tak, že těžko snášel spartánský způsob života prvních salesiánů a rok po vysvěcení odešel z Oratoře. Láska k Donu Boskovi ho však nutila pomáhat mu, jak jen mohl. Byl řadu let farářem v malé farnosti svatého Julia, velice se zasloužil o duchovní povolání a zemřel několik měsíců poté, co vstoupil k lazaristům. Dokud byl v Oratoři, míval tam v neděli odpolední kázání. Po něm je dostal don Cagliero a zastával tuto funkci až do doby, kdy odešel do Argentiny na misie. První tři roky kázal po piemontsku, jak bylo zvykem, ale pak Don Bosco rozhodl, že se bude kázat zásadně italsky.

Začátkem listopadu vydal Don Bosco svůj kalendář Galantuomo – Kavalír na rok 1863. V předmluvě stála novinka: „Z vážných důvodů nebude Kavalír uveřejňovat ani komentovat žádná prorocství, rodící se v jeho zvláštním mozku.“ Proč to bylo? Minulé roky Don Boskovy předpovědi působily nemalý rozruch a, protože se v podstatě plnily, vzbuzovaly i nelibost ve vládních kruzích. Tam se ptali, odkud Don Bosco čerpá vědomosti, patřící víceméně k státnímu tajemství. Dostával dokonce upozornění, aby toho nechal. On usoudil, že bude skutečně lepší mlčet a nevystavovat se nebezpečí. I nejširší demokracie je nesnášenlivá ke kritice a snaží se kritiky umlčet.

řečtiny, latiny a italštiny na královské turínské univerzitě. Přidal ujištění, že valdické gymnázium se vždy řídilo státními programy a zdůraznil, že jeho instituce má sociální charakter a pomáhá chlapcům z nižších vrstev dosáhnout vyšší úrovně. Pak, jelikož jeho dopis zůstal bez odpovědi, požádal o osobní audienci u ministra veřejné osvěty, senátora Karla Matteucciho. Ani ta mu nebyla udělena. Mohl si jen povzdechnout: „Oratoř se zrodila z výprasku, rostla pod ranami, pod ranami žije dodnes.“ Ale nezoufal. Tvrdil svým, že přes všechny lidské překážky Bůh své prosadí. Chce to jen neochvějnou víru. Často prohodil: „Bože, je-li mé dílo tvé, ty si je ochrániš. Je-li jen mé a ne tvé, nebudu nic namítat, když zmizí s povrchu zemského.“

Zatím ministr Rattazzi dne 1. prosince skutečně oznámil, že s celou vládou podává demisi a že ji král přijal. Novou vládu utvořil a sněmovně ji představil Farini a Pasolini. Farini se stal ministerským předsedou. Ministerstvo veřejné osvěty převzal ministr profesor Amari, školství v turínské provincii dostal na starost poslanec Selmi, dříve modenský lékárník. Z Modeny si ho do Turína přivedl Farini, který byl předtím v Modeně diktátorem. Nový vedoucí školského odboru hned vystoupil s požadavkem, aby se Oratoř vykázala patentovanými profesory. A Don Bosco? Ten zase hned napsal jako už před tím žádost, aby škola mohla pokračovat, než budou moci učitelé dosáhnout žádané habilitace. A citoval v ní větu z dopisu ministra Lanzy z roku 1857, kde se říkalo, že si ministerstvo přeje všemi prostředky napomáhat k rozvoji valdických škol. Nebylo to nic platné. Selmi žádal

kategoricky, aby si Don Bosco opatřil patentované profeso-ry, jinak aby školy zavřel.

Co Don Bosco? Nekapituloval ani teď a pokusil se dostat se se Selmim do přímého styku. Šel k němu začátkem prosince. Poseděl si několik hodin v předsíni, než byl k němu uveden. Podle svědectví osob, které byly v dosahu rozhovoru, probíhaly věci asi takto: Pan přednosta si sedl do honosného křesla a Don Bosco stál před ním. Selmi začal urážlivě: „Tak tady mám před sebou slavného jezuitu, vlastně učitele jezuitů.“ Byla to narážka na domnělý Don Boskův nepřátelský poměr k moderním institucím. V tom tónu dost dlouho pokračoval. Pak mu Don Boskův klid začal jít na nervy. Najednou vybuchl: „Já se tu rozčiluji a vy se mi smějete do očí?“ Teprve potom se Don Bosco dostal ke slovu a pomalu, pomalu dostával dialog klidnější ráz. Don Bosco věděl, že Selmi nemá žádnou představu o jeho díle, zatím má plnou hlavu předsudků. Velmi ho například překvapil sdělením, že má starost o víc než tisíc chlapců. Ani neměl tušení a ponětí o způsobu, jak Don Bosco tolik lidí vydržuje. Pan přednosta začal být najednou zvědavý a dokonce i trochu korektní. Vyjádřil se po svém: „Promiňte, Done Bosco, já jsem vás považoval za blbce, ale kdybyste byl blbec, nemohl byste dát dohromady tak veliké dílo. To však nechápu, proč máte takový odpor proti vládě.“ Donu Boskovi nebylo nsnadné poučit ho o opaku.

Začal mu popisovat dvacet let historie svého díla, své styky s vládními místy, s králi a ministry, mluvil o chlapcích, o svých snahách povznést je z jejich ponižení, mluvil o své ediční činnosti, zmínil se i o svých Dějinách Itálie. Selmi je

30 Rodí se veliký plán

V posledních týdnech roku 1862 byl Don Bosco zaměstnán psaním a vydáváním Katolického čtení na leden 1863. Byl to životopis blahoslavené Kateřiny z Racconigi, světičky, která mu byla velmi milá. Mezitím plnil obyvatele domu dětinskou úctou mariánskou. K tomu mu dala příležitost nověna před svátkem Neposkvrněného Početí Panny Marie. Sám napsal duchovní kvítka pro jednotlivé dny: 1. Vyhýbat se zahálce. 2. Vyhýbat se špatným kamarádům. 3. Vyhledávat hodné kamarády. 4. Častá svatá zpověď. 5. Časté svaté přijímání. 6. Utíkat se často k Panně Marii. 7. Dobře prožívat mši svatou. 8. Odstranit nedostatky z minulých zpovědí. 9. Časté malé sebezápory ke cti Panny Marie.

Panna Maria vždy s radostí kvitovala rozmach její úcty v měsíci prosinci a oddalovala v tom měsíci z Oratoře nehodné chlapce. Vypravoval donu Lemoynoevi don Dominik Belmonte svůj zážitek z toho roku, kdy byl ještě obyčejným studentem. Svěřil se mu spolužák Tom..., hoch, který vedl špatný život, a přitom se soustavně vyhýbal Donu Boskovi, s jakou hrůzou prožívá noci. Vždycky když usne, nějaká tajemná síla mu stahuje s těla pokrývku. Už chodí spát s hrůzou, co bude dál. Belmonte mu to rozmlouval, že je to jen sen, ale Tom... věděl, že to sen není. Vždyť si vždycky pokrývku zase upraví, ale ona je vždy v nohách. Belmonte ho nabádal, aby šel k Donu Boskovi a požádal ho o zpověď. To nechtěl. Raději odešel z Oratoře.

Právě během té nověny se odehrával boj o školu, který tak nečekaně dobře dopadl. Jen co se zase vše uklidnilo, Panna Maria přivedla Dona Boska na novou myšlenku. Bylo to v sobotu 6. prosince. Don Bosco do noci zpovídal a teprve k jedenácté hodině sestupoval do jídelny. S ním byl

znal, ale měl je za reakční. Vytykal Donu Boskovi, že z toho darebáka parmského vévody Ferdinanda udělal ve své knize hrdinu, ačkoliv prý dva tisíce lidí se zapřísahalo, že ho sprovodí ze světa. Don Bosco se nedal mýlit. Řekl, že píše pro mládež a ne jako historik pátrající po širokých kontextech. Uvedl v knize jen tolik, že vévoda zemřel jako křesťan, vyzpovídal se před smrtí a svému vrahu odpustil. Jestli pan přednosta myslí, že jsou ještě jiná místa k opravení, ať je tak laskav a označí mu je, on se vynasnaží užít jeho historických vědomostí v dalším vydání. To Selmiho uspokojilo a řeč se přenesla na hlavní předmět setkání. Začalo se mluvit o zmíněných čtyřech, zatím nediplomovaných učitelích ve čtyřech třídách gymnázia. Don Bosco mu řekl, že nedostávají žádný plat, vyrostli v Oratoři a svou službou jí splácejí dluh vděčnosti. Mluvil tklivě, že nakonec Selmi docela změkl a dokonce řekl: „Vy jste, milý Done Bosco, vtělený anděl. Já tedy ze své strany udělám všechno, co bude k prospěchu vašich chlapců.“ Fakt je, že od té doby skutečně Selmi jednal s Donem Boskem přátelsky.

Don Bosco hned po návratu domů sedl a napsal formální žádost o schválení profesorů, přičemž žádost doložil obsáhlým výkladem o jejich předběžném vzdělání na školách profesora Piccy a tak dále. Vše dobře dopadlo. Selmi, aby se kryl, poslal na Valdocco inspektora Kamila Vignu, ten byl s inspekcí spokojen, a tak 21. prosince měl Don Bosco v rukou písemné rozhodnutí, podle kterého pro ten školní rok mohlo gymnázium pokračovat s nediplomovanými profesorskými silami. Selmi si jen vyžádal statistický výkaz za rok 1861–1862 a i ten mu Don Bosco poslal.

jen kleriky Albera, od něhož tato zpráva pochází (Albera se stal později druhým Don Boskovým nástupcem). Don Bosco se rozhovořil, jak se mu ten večer špatně zpovídalo. Takřka nevěděl, co slyší, a co říká sám. Pořád mu tanula na mysli nesnáze, že kostelík svatého Františka nemůže dobře pojmout tolik chlapců, takže jsou na sobě namačkání, že to dál nejde. Bude třeba stavět nový kostel, větší, hezčí, ano nádherný. Musí být zasvěcený Panně Marii Pomocnici křesťanů. Není sice peněz, bude třeba začít bez krejcaru, ale musí to být. Však, nepodaří-li se dílo, hanba zůstane na něm. Albera si sdělení nechal po jistou dobu pro sebe, ale v roce 1863 mu řekl pan prefekt Alasonatti, jemuž dělal sekretáře: „Víš ty co? Don Bosco mi řekl, že bude stavět velký kostel. Už pracuje na projektu. Tady je žádost o podporu, adresovaná řádu svatého Mořice a Lazara.“ A chtěl, aby mu Albera žádost krasopisně přepsal.

Také Caglierovi Don Bosco už v roce 1862 řekl, že zamýšlí postavit veliký kostel, zasvěcený Panně Marii. „Dosud jsme s velikou slávou slavili svátek Neposkvrněného Početí, ale Panna Maria si přeje, abychom ji slavili pod titulem Pomocnice křesťanů. Jsou těžké časy, je třeba, aby Panna Maria chránila víru svého lidu.“ Don Bosco se tehdy na Cagliari obrátil s otázkou, ví-li, jaký je další důvod pro toto rozhodnutí. Cagliero řekl, že podle něho to bude mateřský kostel pro salesiánské dílo na celém světě, prostě střed, kolem kterého se bude všechno točit. Don Bosco mu řekl: „Uhádl jsi. Panna Maria je naše zakladatelka, ona bude opatrovat naše dílo.“

Svátek Panny Marie vnesl do domu jako vždy veliké nadšení. Ten den večer byl dobrý otec obklopen kruhem chlapců a kleriků a řeč přišla na mirabelský ústav, který měl být

v nastávajícím roce otevřen. Provera – Mirabelčan, se ptal, nebylo-li by dobré přijmout do kongregace někoho staršího a zkušenějšího. Ale Don Bosco řekl, že všechno obstarají ti, kteří vyrostli v Oratoři. Z Oratoře se půjde na výboj. Vzpomněl přitom na sen, který kdysi měl. Viděl Oratoř – zatím jen v snách, a veliký nápis tam zvěstoval: „Zde je mé jméno, odtud vyjde má sláva.“ Měl už vícekrát sto chutí napsat na dům tato slova, ale neodhodlal se k tomu ze strachu, aby se to nevykládalo jako velikášství. Ovšem jistota zde byla. To mu dodávalo sílu jít za cílem, i když byl považován za blázna. Slovo dalo slovo, mluvilo se také o těžkých zkouškách, kterými prošla Oratoř. V roce 1848 ho jeho spolupracovníci zradili. Z pěti set chlapců mu jich zůstalo jen asi sedm nebo osm. Všechny odvedli na nacionální slavnosti, se kterými on nemohl souhlasit, protože byly zaměřeny protipapežsky. Na Porta Nuova postavil jeden celou oratoř proti němu a jemu nezbylo, než ho propustit s tím, že dílo oratoří musí mít jednotné vedení, jak to ustanovil pan arcibiskup.

Při jiné konferenci zase Don Bosco hovořil o snu, v němž před ním a před chlapci čněla do výše vysoká hora. Nahore byla vystrojena bohatá hostina, zněla tam hudba a zpěv,

31 Úmrtí bratra Josefa

Už jsme hovořili o tom, jak se měli rádi Don Bosco a jeho bratr Josef. Josefa měli rádi i hoši z Oratoře. Znali ho dobře z podzimních výletů do Becchi, kam se vždy nesmírně těšili. Tam vždy rádi žebroňovali, aby jim pantáta něco vypravoval z dětství Dona Boska a on se nikdy nenechával dvakrát pobízet. Vypravoval hodně a hlavně zdůrazňoval, jak bratr chodil věčně s knížkami a i při práci studoval. Signor Giuseppe přicházel dvakrát třikrát za rok také do Turína navštívit bratra. I tam byl vždy vřele vítán. Na víc návštěv neměl čas, vždyť při hospodářství každý den přináší novou práci a je těžké se vzdalovat.

Josef Bosco byl znám v širém okolí jako muž hluboké víry, na výsost spravedlivý a čestný, na kterého se každý může obrátit s důvěrou. Takový byl do posledka.

Jednoho listopadového dne se nezvykle znovu objevil v Oratoři. Don Bosco se tomu podivil, vždyť to nebylo tak dávno, co byl v Becchi. Bratr mu řekl, že přijel do Turína poplatit nějaké dluhy a že by rád šel ke správě Boží. Něco mu říká, že bude muset brzy opustit tento svět. Vykonal si své a zase pospíchal domů. Za pár dní byl zase v Turíně. Don Bosco se ho ptal, co se stalo, a on, že prý se za kohosi zaručil penězi, a teď na něho přichází strach, co kdyby zemřel, nebude-li mít z toho věřitel škodu, kdyby se to nezaplátilo. Upokojil se, až když ho Don Bosco ujistil, že v tom případě bere ručení na sebe.

Signor Bosco byl napohled úplně zdrav, a přece za pár týdnů musel ulehnout. Šlo to s ním z kopce. Když se to Don Bosco dověděl, nemeškal, najal si povoz a jel do Becchi. Přišel čas, aby bratrovi ještě posloužil svatými svátostmi a aby byl přítomen jeho skonu, který nastal 12. prosince 1862.

Don Bosco se zajímal i nadále o bratrovu rodinu. Někteří Josefovi vnuci prošli salesiánskými ústavami, kde se jim dostalo přiměřeného vzdělání. Tři Josefovy vnučky se staly Dcerami Panny Marie Pomocnice. Mohly se chlubit, že Don Bosco je jejich strýčkem. Nevydařil se mu příliš přímý synovec Alois, který u něho studoval gymnázium, ale pak ho Don Bosco poslal domů. Důvod byl, že se hoch nemínil stát knězem a Don Bosco zase nemínil nechat ho vystudovat na

prostě nádhera. Všichni se vydali na cestu, ale unavili se. Don Bosco si s ostatními sedl a také odpočíval, ale když vstal a vyzval je k další cestě, viděl, že se všichni hrnou dolů. Zkrachoval, ale nevzdal se. Vrátil se a připravoval další výstup, zase s jinými. Přitom přemýšlel a viděl, jaké byly příčiny toho krachu. Ti první byli sice hodní, ale neměli jeho ducha, nebyli zvyklí překonávat překážky. Pak nebyli k němu poutáni žádnými zvláštními pouty. Odtud jeho rozhodnutí vychovat si následovníky z řad samotných chlapců, připoutat je k sobě a vlít jim svého ducha a s nimi se vydat na horu radosti. Pak se obrátil – jak později vzpomínal don Albera, na posluchače a řekl: „Ve vás jsem složil svou naději.“ A vyzýval je nadšenými slovy k vytrvalosti a sliboval jim, že je za to Panna Maria zahrne svými milostmi.

Mezi těmi vytrvalci byl i don Josef Bongiovanni, který právě v ty dny přijal kněžské svěcení. To byl ten, co předtím spolu s Dominikem Saviem založil družinu Neposkvrněného Početí a pak samostatně ještě družinu Nejsvětější Svátosti oltářní s její odnoží – Malým klérem (ministrantskou sekcí).

svůj náklad, aby se snad neřeklo, že nadržuje přízni. Hoch doma odmítal zůstat při hospodářství a otec ho dal studovat v blízkém městečku. Dotáhl to na nějakého obecního úředníka. Don Bosco mu byl nápomocen radou, ale někdy ho musel i pokárat. Jen podporovat ho finančně odmítal. Jeho peníze patřily jiným potřebným.

Když se Don Bosco vrátil z pohřbu svého bratra domů, měl tam radostný dopis. Místní pan farář Gattino dal souhlas k tomu, aby se v Oratoři mohlo obyvatelům domu udělovat pomazání nemocných a aby se tam tedy uchovával i olej nemocných. Jen jej nesměli používat mimo Oratoř a vyzvedávat si jej měli na znamení závislosti na faráři ve Svatém týdnu na faře. Tím byl vyřešen tíživý stav, že bylo vždy třeba volat k nemocným v domě místního faráře. Oratoř už čítala stovku obyvatel a sama byla malou farností. Toto privilegium jí už zůstalo na trvalo.

A už zde byla zase vánoční nověna. O čtvrté neděli adventní se konala primice dona Bongiovanniho. V té době také Don Bosco pokračoval ve svém prorockém daru.

19. prosince v jídelně došlo k rozhovoru s některými salesiány, přičemž se řeč stočila na dva salesiány kleriky, kteří nezůstali věrni kongregaci. Jeden z nich byl oblečen do kleriky v Oratoři, Don Bosco mu získal dobrodince, který mu opatřil vše, co potřeboval, a ještě slíbil, že mu opatří při zápisu do semináře předepsané patrimonium (věno). Hoch byl dobrý, ale když se cítil hmotně zajištěn, usmyslil si odejít do semináře v Bra. Don Bosco ho chtěl od tohoto úmyslu odvrátit a řekl mu, že bude za to potrestán. On si dal říci teprve tehdy, když dostal nějaký divný zánět mandlí, který se vlekl přes celý rok 1861 a ještě déle. I prosil Dona Boska, aby ho uzdravil a ten mu slíbil, že do osmi dnů bude zdrav, upustí-li od svého nezdravého úmyslu. Hoch slíbil a Don Bosco splnil, co řekl. Ale nešťastný nespokojenec, jakmile se mu vrátilo zdraví, vrátil se ke svým záměrům a opravdu odešel. Teď Donu Boskovi hlásili, že dotyčný je v Turíně u specialisty. Zase onemocněl. Don Bosco jen pokýval hlavou a během dalšího rozhovoru ujistil přítomné, že na ten neduh zahyne. Nestalo se to sice hned, ještě dosáhl kněžství,

učil v semináři morální teologii, ale byl stále churavý a zemřel velmi mlád na krční tuberkulózu.

A mluvilo se zase o jiném kleriku, který také žádal o vstup do kongregace, byl přijat, ale pak začal vystrkovat růžky. Don Bosco mu psal, když byl na prázdninách doma, aby tam už klidně zůstal. Klerik odepsal, že chce zůstat v Oratoři, že nemá v úmyslu odejít. Vrátil se tedy, ale jeho chování bylo čím dál tím horší, až ho musel Don Bosco propustit. „Skončí špatně,“ řekl Don Bosco ve zmíněném rozhovoru. A tak se i stalo. Odešel do semináře, vystudoval teologii, udělal dokonce doktorát z teologie, pak odešel do Ameriky a tam se jeho stopa ztratila.

Jeroným Suttill udělal zápis o dalším úmrtí v Oratoři. Don Bosco 20. prosince oznámil na večerním slovíčku, že jeden bude Vánoce slavit už v nebi. Ošetrovna byla prázdná, nikde nic. Až 22. prosince večer po vánoční nověně desetiletý Blangino z Albana musel náhle ulehnout a v krátké době lékař oznámil, že jeho stav je beznadějný. 23. prosince večer byl zaopatřen. Don Rua byl ochoten být přes noc u něho a nejt spát, ale Don Bosco mu řekl, jen aby šel a aby se nechal vzbudit teprve na druhou hodinu noční, že až tehdy bude potřebný. Chlapec zemřel o půl třetí. V tu dobu se probudil i Don Bosco ze sna, ve kterém viděl zemřelou matku Markétu u Blanginovy postele konstatovat, že hoch je mrtvý. Probudila jej rána do zdi. Hned se pomodlil za mrtvého: Z hlubin volám k tobě, Pane.

To už byl Štědrý den. Ve vánoční noci bylo hodně svatých přijímání a chlapci je obětovali většinou za zemřelého kamaráda.

Blanginův případ nebyl jediný, který udržoval chlapce ve svatém rozpoložení. Stala se věc další, daleko dramatictější, která udržovala komunitu v napětí déle než měsíc. V Oratoři byl chlapec asi 16letý, Albert C. Byl to student. Napřed byl dobrý, ale pak ho zkazil jeho krajan Felix C., a jak už tomu bylo v takových případech, Albert se začal úzkostlivě vyhýbat Donu Boskovi. Až jednou se mu to nepodařilo. Běžel se schodů a zrovna se srazil s Donem Boskem. Ten ho chytil pevně za ruku a už ho nepustil. Ptal se ho, proč se mu vyhýbá, když on chce jenom jeho dobro. „Potřebuješ se zpovídat, a to co nejdříve,“ řekl mu. „Nechceš? Budeš toho litovat. Budeš mě volat, ale já nebudu. Ber to vážně!“ S tím ho pustil. To bylo ještě v listopadu. Nyní Don Bosco celou věc bez uvedení jména vylíčil na jednom večerním slovíčku. Nikdo nevěděl, o kom je řeč. Don Bosco však připojil, že dotyčný se nedočká příštího cvičení šťastné smrti. A tklivě pokračoval: „Tak jsem se snažil setkat se s ním, ale on pořád přede mnou utíká. Já ho přece neopustím, ale dám mu strážného anděla, který ho ke mně přivede. Jinak se nedá nic dělat. Dekret je podepsán a už se nezmění.“

Oratoř byla plná této předpovědi. Don Bosco pověřil studenta Cuffiu, který konal službu ošetřovatele, aby se snažil přivést Alberta ke zpovědi. Marně. Albert měl proti smrti svůj prostředek. Don Bosco řekl, že dá tomu určenému strážnému andělu, který ho k němu přivede. Od toho je však lehká pomoc. Prostě se s Donem Boskem nesetká a bude to. Když se s ním nesetká do příštího cvičení šťastné smrti, nebude to on, který má zemřít, ale někdo jiný. S touto myšlenkou se statečně vyhýbal Donu Boskovi dál. Tak přešel svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie, přešly i Vánoce a blížil se Nový rok. V Oratoři bylo zvykem konat cvičení šťastné smrti, když to šlo, vždy prvního dne v měsíci. Blížil se tedy osudný den.

Mezitím se stalo toto. Přišla vévodkyně z Montmorency a že prý Don Bosco musí kázat v Borgo Cornalense čtyřicetidenní výstav Nejsvětější svátosti – od 31. prosince do 2. ledna. Počínala si tak rezolutně a tak tvrdšíjše odmítala jeho upozornění, že musí zpovídat o cvičení šťastné smrti, že mu dokonce vyhrožovala, že až zase on přijde prosit, také mu řekne své „Ne“. Don Bosco tedy sklonil hlavu a slíbil, že přijde.

Před odjezdem zavolal koadjutora Oregliu a dona Alasonattiho a řekl jim: „Odjízdim na tři dny na výlet. Mohu odjet? Není nikdo na ošetrovně?“ „Není,“ zněla odpověď, „můžete klidně odjet.“ Odjel. To bylo na Silvestra dne 31. prosince 1862.

Toho dne se náš Albert cítil docela dobře. Dostal dopis od přítele klerika, který odešel do semináře, a ten mu v dopise napsal: „Co je s tebou? Jsi živý nebo mrtvý? Jsi-li živý, proč mi tak dlouho nepíšeš?“ Albert četl dopis kamarádům a napadlo ho odepsat: „Jsem mrtvý.“ Řekl to klukům a byl z toho smích. Skutečně dopis napsal i odeslal. Byl celkem klidný, vždyť mu nic nebylo. Ještě byl po obědě s druhými na procházce, a byl na večeři jako všichni, ano po večeři byl ještě ve zpěvu. Ale to už nebyl zcela v pořádku. Měl za povinnost rozdávat o svačině chléb, ale že bylo Silvestra, nacpal se pořádně čerstvými panožkami, přidal k tomu několik slanečků a všechno pořádně zapil vodou. Zvonilo na večerní modlitbu. Šel, ke konci ho chytily kruté bolesti v břiše, takže ho museli dopravit do ošetrovny. Vedl ho ten jeho kamarád Felix. Ulehl, ale kruté bolesti nepřestávaly. Přišel lékař, dělal, co mu tehdejší umění radilo, ale záchvat byl tak silný, že nakonec radil, aby byly chlapci uděleny svátosti. Tu si Albert uvědomil, že je zle. Prosil, aby zavolali Dona Boska. Ale bohužel Don Bosco doma nebyl a musel se vyzpovídat donu Ruovi. Přišel narychlo i don Alasonatti a před těmito dvěma ubohý hoch prosil: „Řekněte Donu Boskovi, že umírám kajicně. Ať mi odpustí, jako doufám, že mi odpustil i Pán Bůh. Umírám kajicně. Prosím všechny za odpuštění.“ Pak si zavolal Felixe, který byl na chodbě a všechno s úzkostí sledoval. Vyčítal mu, že ho zkazil, ale řekl, že mu odpouští. Ať vyřídí pozdrav rodičům doma. Ať jim řekne, že se dal do pořádku a že je čeká v nebi. Jeho vinou se už nemohl setkat s Donem Boskem. Krátce před půlnocí dostal poslední pomazání a papežské požehnání. Zemřel ve 3 hodiny ráno 1. ledna 1863. Když jeho kamarád Moisio v Casale četl v dopise „Jsem mrtvý“, už to nebyl žert, ale skutečnost.

Mrtvola zůstala v domě 48 hodin. V sobotu o půl páté měl být pohřeb, ale don Cagliero a don Francesca prosili pana faráře, aby pohřeb o hodinu uspíšil, aby se Don Bosco nesetkal s průvodem. Don Bosco se měl právě tou dobou vrátit z Borga domů. Když se vrátil, byl již v Oratoři klid.

Don Bosco šel hned zpovídat, protože cvičení šťastné smrti bylo posunuto na neděli. Po zpovídání odešel do svého pokoje, kam mu přinesli večeři. Byli s ním Oreglia a don Rua. Oba byli svědky toho, jak se Don Bosco rozplakal. Měli co dělat, aby ho uklidnili. Věru, ty předpovědi stály Dona Boska mnoho. Byly pro něho opravdovým mučednictvím.

Felix odešel z Oratoře a dal se na dobrodružný život. Krátce nato zemřel na ránu, kterou utřil při nějaké rvačce. I on se kál před smrtí a napsal do Oratoře dopis, ve kterém prosil Dona Boska za odpuštění.

Spis o těchto událostech podepsali don Cagliero, don Rua, don Cerruti, don Dalmazzo a koadjutor Enria.

Ještě jedna událost korunovala konec roku 1862. Don Bosco byl návštěvou u markýzy de Sommariva na jejím zámku. Spal ve světnici, kde kolem okna z venkovní strany byly vedeny popínavé růže. Keř už měl suché listí, celé žluté. A přece toho rána byl rozkvetlý. Sluha běžel pro markýzu, zatímco Don Bosco sloužil v kapli mši svatou. I ona

32 Sen o slonu

K 1. lednu 1863 čítala Zbožná společnost svatého Františka Saleského spolu s Donem Boskem 39 členů. Většinou to byli klerici, z nichž 22 se zasvětilo Bohu tříletými sliby. Pět kněží bylo se sliby a jeden bez slibů.

Don Bosco začínal nový rok řadou dopisů na různá místa o podporu, ale více mu šlo o duše svěřených chlapců. Mrzelo ho, že přes všechnu péči někteří noví, ale i starší chovanci žijí lehkomyšlně a neodpovídají na milosti, jimiž Bůh zahrnuje dům a jeho obyvatele. Neměl možnost dát komunitě obvyklou novoroční strennu (duchovní dárek), protože nebyl na Nový rok doma, ale v neděli 4. ledna slíbil, že tak učiní o svátku Zjevení Páně. Toho dne se shromáždili společně studenti i řemeslníci, aby si vyslechli, co jim Don Bosco řekne. On jim vypravoval toto:

Každý rok, když se blíží vánoční svátky, modlívám se, aby mi Pán Bůh vnukl něco, co bych mohl sdělit svým chlapcům na začátku nového roku. Dlouho nic, až v pátek večer jsem nemohl usnout a nespál jsem skoro celou noc. To tak bývá. Obvyčejně před takovým žádaným snem jsem celou noc vzhůru a hrozně mne to unaví. V sobotu jsem se vrátil z Borgo Cornalense a byl jsem tak unaven, že jsem brzy usnul. A tu jsem měl sen. Zdálo se mi, že vás vidím živě si hrát o rekreaci. Zdálo se mi, že je u mě v pokoji profesor Vallauri z univerzity a že hovoříme jednak o literatuře, jednak o věcech náboženských. Najednou kdosi zaklepe na dveře a já běžím otevřít. Maminka, moje maminka, která zemřela před šesti lety, celá udýchaná mi říká: „Pojď se rychle podívat, co se děje venku.“ Jdu k balkonu a co nevidím? Uprostřed vás stál velikánský slon. Podívali jsme se s profesorem na sebe a rychle jsme utíkali dolů na dvůr.

Mnozí z vás – to se dalo předpokládat, si prohlíželi slona. Zdál se jim docela krotký. Chodil mezi chlapci a hrál si s nimi. Hladil je chobotem a byl tak inteligentní, že dělal, co se mu poroučelo, jako by byl vychován v Oratoři. Ale ne všichni jste šli k němu. Většina se ho bála a utíkala se schovat do kostela. I já jsem se šel schovat do kostela. Když jsem šel kolem sochy Panny Marie tam u pumpy, dotkl jsem se jí, jako bych jí prosil o pomoc. Ona zvedla pravou ruku. Profesor Vallauri mne chtěl napodobit a hle, Panna Maria zvedla levou paži. Podivil jsem se tomu.

Pak zazvonilo do kostela a vy všichni jste šli na pobožnost. Všiml jsem si, že slon stál přede dveřmi. Zpívali jsme nešpory a já jsem pak šel s asistenty donem Alasonattim a donem Saviem k oltáři k požehnání. Když jsem dával požehnání, viděl jsem divnou věc. Slon byl mezi lavicemi zadkem obrácen k oltáři a hlavou k východu z kostela. Chtěl jsem jít hned po požehnání na dvůr, ale někdo mne zastavil, protože chtěl se mnou mluvit. Vy jste zatím vyšli na dvůr a slon také. On šel na druhý dvůr, kolem kterého se staví. Tam se pak odehrálo, co vám budu nyní vyprávět.

Viděl jsem vřadu něco jako korouhev a na ní bylo napsáno tiskacím písmem: „Svatá Maria, zstaň se ubohých“. Za korouhví šli chlapci jako v průvodu. Vtom slon změnil

přiběhla a stála před divem plna úžasu. Jde o skutečnost? Don Bosco se nikdy o ničem takovém nezmiňoval, ale po jeho smrti událost dosvědčila hraběnka Karolina donu Garinovi ještě s jinými zajímavostmi, tradovanými v rodině. Také biskup z Trevisa, přítel té rodiny, mluvil o události jako o jisté.

chování. Vyhazoval je chobotem do povětří a dupal po nich nohama. Bylo to hrozné. Zajímavé, že nikdo z nich nebyl mrtvý, ale mohli se uzdravit ze svých ran. Nastal nevyvoditelný zmatek. Chlapci se rozutíkávali na všechny strany. Ozýval se pláč a křik o pomoc, ale co je nejděivnější, někteří slonovi pomáhali a ještě mu házeli své kamarády pod nohy.

Já jsem stál pod druhým obloukem portikátu támhle u pumpy. Vtom jsem si všiml zvláštního úkazu. Soška Panny Marie oživila, dostala rozměry vysoké postavy, zvedla ruce a na nich rozevřela plášť, kde bylo možno číst řadu nápisů. Plášť dostal takové rozměry, že se tam mohli vejít všichni. Kdo tam doběhl, byl zachráněn. Panna Maria byla celá červená ve tváři a zoufale volala všechny pod svůj plášť. Zatím slon řádil dál a několik chlapců, vyzbrojených meči, bránilo ostatním, aby se nedostali pod plášť Panny Marie. Těm slon nic neudělal. Zatím chlapci, kteří už byli pod pláštěm, začali odvážně vybíhat ven a pomáhat ostatním, aby je zachránili. Začali dokonce přinášet z bojiště raněné. Jiní se vyzbrojili klacky a bránili slonovi dosáhnout další oběti a bojovali s těmi, kteří byli ve službách zvířete. Neustali, dokud všichni nebyli pod pláštěm.

Pak byl dvůr prázdný. Veliká většina chlapců byla u Panny Marie a jen asi deset nebo dvanáct jich stálo kolem slona. Vtom se slon postavil na zadní nohy a proměnil se v obludu, která měla dlouhé rohy. Ta obluda vzala černý plášť a do něho zahrnula ty své pomocníky, načež ze sebe vydala hrozný ryk. Ze země vyšlehl oheň a ti všichni se propadli do hlubin propasti, která se jim rozevřela pod nohama. Podíval jsem se kolem, ale i profesor Vallauri i maminka byli pryč. Už jsem je neviděl.

Když slon zmizel, nastal klid. Pak se však Panna Maria, která mi připadala unavená stálým voláním, obrátila na chlapce a řekla jim: „Kdo bude o mně pochvalně mluvit, dosáhne věčného života.“ Pak jim vysvětlila, kdo byli ti pomocníci slona. To byli ti, kdo vedou neslušné řeči, po kterých následují neslušné činy. Takové ďábel strhne s sebou do pekla. A končila slovy: „Varujte se kamarádů, pomocníků satana, varujte se řeči proti čistotě, mějte ke mně neomezenou důvěru a já vás ochráním.“ Pak se vše rázem rozplynulo a na svém místě zůstala jen ta naše malá, milá soška Panny Marie. Pak se znovu ukázala moje zesnulá matka, znovu se zvedla ona korouhev a všichni jsme se seřadili do průvodu a zpívali jsme „Lodate Maria“. Pak i to se začalo rozplývat a já jsem se probudil celý zpacený.

Don Bosco mluvil dále a jeho hlas zněl dojemně a naléhavě. Znovu prosil ty některé, aby změnili své chování a obrátili se. Nechtějí-li, ať raději z domu odejdou. A znovu ujistil všechny, že je ochoten každému říci, na které straně ho viděl. Skončil slovy: „Služebníci satanovi, buď se změnit, nebo odejít! Dobrou noc.“ I tento sen uvedl komunitu do stavu pohotovosti a způsobil mnoho dobrého.

Že byl Don Boskův sen vlastně zjevením plyne z toho, že vypravování začal tím, že se vždy modlí o zvláštní osvětlení.

Je zde ještě něco jiného. Don Bosco napsal seznam těch, kteří stáli po boku pekelného vraha. Seznamy odevzdal donu Durandovi a přikázal mu, aby bděl. Don Durando listinu zachoval a don Lemoyne ji měl při spisování této kapitoly před očima. Raněných bylo 13 a byli to pravděpodobně ti, kteří neutíkali pod plášť Panny Marie. Těch, kteří měli v rukou jeden meč, bylo 17, a ti, kteří měli dokonce dva meče, byli tři. Poznámka u některých jmen znamená, že zde nastalo obrácení. Někteří odešli domů, jiní se chystali odejít. Don Bosco vypravoval jednou po obědě o kterémsi z nich, že napsal a tajně odeslal domů dopis, ve kterém špinil některé představené a kněze svými vymyšleninami podle svého srdce. Ale on si hoča nechal zavolat a ptal se ho, proč tak jedná, proč posílá ven takový lživý dopis. Hoch zapíral, že nic neposlal. Don Bosco mu tedy přeříkal celý dopis od prvního do posledního písmene. Teprve potom se chlapec doznal, protože pochopil, že marně zapírá, a dal se do pláče. Ptali se Dona Boska, jak to mohl vědět. On jen odpověděl: „To je tak, že jsem chytrý.“ A zasmál se.

V salesiánském archivu se nalézá zajímavý dopis z 25. února roku 1891, psaný donu Ruovi tři roky po smrti Dona Boska jistým Dominikem N., který byl v tom roce 1862–1863 ve třetí třídě gymnázia. I on se šel ptát Dona Boska, kde ho viděl ve snu. A Don Bosco ho překvapil tím, že řekl, že ho viděl těžce raněného, jak se nemohl ani hnout a jak

33 Tiskový apoštolát

Při péči o spásu tolika chlapců v Oratoři Don Bosco nezapomínal pracovat pro spásu všech. Tak si v roce 1863 našel čas pro nové vydání svých Biblických dějin. Snažil se, aby přitom vyhověl ministerským předpisům, aby se text dostal i do škol. Ani v těchto Dějinách nezapřel svou lásku k římskému papeži, v němž viděl samého Náměstka Kristova. Celý text byl vhodně vylepšen, takže nešlo jen o dotisk.

Ve stejném čase vydal poznovu své Dějiny Itálie. Rozprodej svěřil nejen Oratoři, ale i tiskárně Mariettiho a dalším.

34 Chrám Pomocnice křesťanů

V Oratoři se už veřejně povídalo, že Don Bosco bude stavět velký kostel. Jednou v kruhu chlapců jim položil otázku, komu by měl být zasvěcen. Odpovědi byly různé: „Neposkvrněnému Početí Panny Marie“, „Růžencové Panně Marii“ a podobně. Don Bosco je nechal vypovídat, ale pak řekl kategoricky: „Panně Marii Pomocnici křesťanů.“ Poučenější si snadno domyslili, proč právě tento titul. Mělo to být v rámci těžkých okolností, v nichž se nacházela církev a papežství, čili šlo o pomoc Boží matky ve chvíli velkého ohrožení, jak tomu bylo v 16. a 17. století, nebo v nedávné době napoleonské, kdy tento diktátor dokonce věznil papeže.

Hovořilo se také o místě, kde by měl stát zamýšlený chrám. Anfossi vzpomínal, že byl s Donem Boskem jednou sám a Don Bosco mu ukázal na místo před kostelem svatého Františka Saleského. Ovšem pozemek, o který šlo, ležel až za cestou, která tehdy šla kolem kostelíka, tedy na druhé straně. Anfossi namítl, že bude těžké přecházet do kostela Panny Marie přes cestu, ale Don Bosco ho ujistil: „Ta cesta bude zrušena a bude se chodit po prodloužené ulici Cottolengově.“ Ptal se ještě, zda bude kostel prostranný a Don Bosco mu řekl: „Samozřejmě! Bude sem chodit mnoho lidí a budou zde vzývat Pannu Marii o pomoc.“ Na další vyptávání Anfossiho řekl: „Panna Maria chce sama tento kostel,

ho zachránil nakonec jeden kněz. Dotyčný psal, že v té době byl hodný, zdálo se mu tehdy, že Don Bosco nemluví pravdu. Ale pak popisoval svůj další život po odchodu z Oratoře. Začal číst nebezpečné knihy a skončil tím, že se zřekl katolické víry. Teprve po 13ti letech ho obrátilo jedno kázání u příležitosti misí. Tehdy šel ke zpovědi a až pak dodatečně zjistil, že kněz, jehož slova se ho tak dotkla, byl jeho spolužák z Oratoře. Dotyčný dal donu Ruovi dovolení použít dopisu, jak uzná za vhodné.

Donu Boskovi sen posloužil také k tomu, aby poznal, kdo se hodí pro Salesiánskou společnost. To byli ti, kteří podnikali zpod pláště Panny Marie výpady pro záchranu kamarádů a raněných. Na konci 34. kapitoly sedmého svazku Memorií se píše o sezení kongregační kapituly za účelem projednání žádostí buď o přijetí za novice nebo aby mohli složit tříleté sliby. Byli to: Jan Lagorio, Jan Finino, Dominik Bongiovanni, Štěpán Chicco, Jan Nasi, Felix Alessio, Fred Ricchiardi, František Cuffia, Alois Delù, Jan Ravetti, Jan Pellegrini. První sezení bylo 12. ledna, druhé 18. ledna, třetí 8. února. Don Lemoyne poctivě poznamenává, že všichni v kongregaci nezůstali, někteří se jen dali zapsat, ale pak neskládali sliby. Jen jedno po letech překvapilo. Ani jeden z nich nepřestal pracovat pro spásu duší, třeba jen jako světský kněz nebo jako angažovaný laik.

A už zde bylo třeba myslet na další Katolické čtení. Na březnu připravil „Lidové hovory o některých dobových omylech, týkajících se víry“. Přenesl se přes otázku, kam se má posílat předplatné, protože dále v záhlaví sešitu stojí, že se mají peníze posílat Ředitelství Katolického čtení, ulice svatého Dominika 11. Jen o jedno stál: aby se předplatné nežádalo od biskupů a jiných prelátů. Mohli by se urazit, kdyby se s nimi zacházelo jako s obyčejnými abonenty. Od jejich doporučení záviselo šíření této publikace.

proto bude. Ona si ho také zaplatí.“ Vskutku, Don Bosco tento chrám viděl už před sedmnácti roky a nyní ho jeho představa stále zaměstnávala.

Horší to bylo s pozemkem. Ten mu už nepatřil, protože ho před několika lety odstoupil rosminiánům, když tito chtěli stavět tiskárnu. Jenže rosminiáni po smrti zakladatele v plánování ochabli a teď pozemek ležel ladem, jen daně se z něho platily. Don Angel Savio, nyní generální ekonom salesiánů, měl o stavbě kostela jinou představu. Jeho oči mířily tam, kde byly pozemky bratří Filippiů. Tam by měl kostel výhodnější místo, pěkně otevřené a dobře přístupné pro lidi. Už tam dokonce od Ronda vedlo pěkné stromořadí, kdežto terén rosminiánský byl zatím jen samá spleť cestička, samý břeh a samý dolík. Don Bosco nechal dona Savia plánovat a nic neříkal. Věděl své. Později řekl, že viděl kostel v místech, kde je nyní, v místě, kde podle tradice zemřeli mučedníci Solor, Aventura a Oktavius. Dokonce viděl i budoucí Oratoř s budovami na způsob velké podkopy a kostel uprostřed.

Don Savio šel k Filippiům a jednal s nimi. Už bylo ústně vše domluveno, měl se jen ujednat písemný kontrakt u notáře, když tu Filippiové změnili a kladli si podmínky, které dříve neměli. Tak došlo k přerušení jednání. Don Bosco

zůstával klidný. On neměl nic proti koupi onoho terénu, protože v každém případě měl nyní zájem mít kolem Oratoře co nejvíce scelené vlastní půdy, ale nezlobil se na neko-rektní jednání zmíněných bratří. Když mu někdo radil, aby to dal k soudu, rázně odmítl. Jen bratřím vzkázal po donu Saviovi, že ho celá věc mrzí.

Ani se nemohl zlobit. Věděl, že nad lidskými plánovači je ještě plánovač nejvyšší. Ten si k svému pomůže. Tak se stalo, že i don Savio nyní obrátil pozornost k pozemku rosminiánů, třebaže ani to nebyl podnik jednoduchý. Cena pozemku poslední dobou vinou změněných regulačních plánů města značně poklesla, ale rosminiánský prokurátor chtěl, aby ho salesiáni odškodnili tím, že by dali víc než pozemek skutečně stál, což zase nebylo po chuti chudým salesiánům. Právě tyto věci způsobily, že s nimi don Savio v lednu 1863 přestal jednat.

O jednáních komunita mnoho nevěděla, ba skoro nic. Nebyla to její věc. V komunitě se intenzivně prožívaly jiné věci, například nověna před svátkem svatého Františka Saleského, během níž Don Bosco zase dával výstižné duchovní kvítky – malé úkoly zaměřené k prohloubení duchovního života chlapců a mladých salesiánů. Dona Boska nyní zaměstnávaly nejvíce dopisy od různých biskupů Itálie, jimiž tito reagovali na jeho výzvu k šíření Katolického čtení. Některé byly samá chvalořeč na jeho horlivost a průbojnost tohoto Čtení. Jednou se ho zeptal don Francesia, jestli ho ty chvalořeči nepokoušejí k pýše. Don Bosco klidně odpověděl, že ne. „Víš, dostávám také dopisy plné urážek. Když mi někdy přijde něco jako náběh k samolibosti, pološím hned vedle sebe dopis chvalořečný a dopis urážlivý a pomyslím si, že člověk má být lhostejný k tomu, co o něm říkají lidé, a starat se, aby s ním byl spokojen Pán Bůh.“ Podobně byl Don Bosco upjatý jen na Pána Boha, pokud šlo o podniky, které uváděl v chod. „Když chceme něco podniknout,“ řekl, „zvažme napřed, jestli je to ke cti a slávě Boží, nebo ne. Když ano, dejme se do toho a podaří se nám to.“ Takto smýšlel a jednal, i když byl dosti churavý.

Bonetti píše: 1. února, když jsme slavili vnější svátek svatého Františka Saleského, Don Bosco prohodil mezi chlapci a kleriky, že už dlouho mezi námi nebude. Snad ještě dva roky. Říkali jsme mu, aby se tedy modlil, aby mu Pán přidal ještě dvacet let života pro naši útěchu a radost. Také jsme se ho ptali, co bychom měli udělat my, aby mu Pán Bůh prodloužil život. Odpověděl, abychom mu pomáhali v boji proti ďáblu. „Necháte-li mne v tom samotného,“ řekl, „budu dříve v koncích se svými silami. Ale já jsem rozhodnut neustoupit a třeba padnout na poli práce. Pomáhejte mi! Mohu vám říci, že mne to tak ubíjí, když vidím, jak ďábel řádí,

35 Na předsunuté stráži

Don Bosco byl univerzální duch. Celá katolická církev mu tanula ustavičně na mysli a ležela na srdci. Měl pocit, že mu Bůh dal mimo jiné za úkol být na stráži všude tam, kam až může dosáhnout svým rozhledem i činností.

13. února 1863 posílal po markýzské rodině Landi do Říma dva dopisy: jeden byl pro barona Ricciho a druhý pro Svatého otce. V prvním prosil barona, aby mu laskavě poslal zbývající svazky Církevního naučného slovníku od Moronihho. Dva už měl, ale potřeboval mít dílo celé pro svá historická studia a pro ústavní knihovnu. Ta mu ležela na srdci. Chtěl, aby klerici a kněží měli k dispozici vše, co potřebovali

jak se skrývá v každém koutku domu. To je pro mne hoto-vé mučednictví. Já už jsem takový. Když vidím urážet Pána Boha, neustoupím, kdybych měl proti sobě celou armádu.“ Jeho slova padla na úrodnou půdu. Mnoho chlapců se jalo modlit se za něho. Hnulo to celou Oratoří. Ten den, na svátek svatého Františka Saleského večer, Don Bosco oznámil komunitě shromážděné v hovorně, že se chystá veliké vítězství nad ďáblem. Jde o to přinutit ho, aby se sám musel pomodlit „Suscipiat“ (Poznámka: Suscipiat byla modlitba lidu na výzvu kněze: Modlete se, bratři a sestry, aby se má i vaše oběť zalíbila Bohu, Otci všemohoucímu.). Řekl, že jim to vysvětlí později. Oč šlo? Toho samého dne začal Don Bosco rozjíždět akci pro postavení chrámu Panny Marie Pomocnice, a to tím, že napsal hraběti Cibrariovi, předsedovi mauriciánského řádu pro podporu chrámových staveb, dopis. Žádal ho o podporu pro svůj záměr. Podobný list napsal ministru milosti a spravedlnosti a starostovi města Turína. Nejen to, hned nato se rozlétna po Turíně a po celé Itálii výzva k podpoření výstavby kostela Panny Marie Pomocnice v Turíně. I ona nesla datum 1. února. Kola se tedy začala roztáčet a Don Bosco už neustane.

Výzva vzbudila nadšení, ale vyskytly se i námitky. Našly se skeptické hlasy, že Don Bosco nebude moci započaté dílo dovést do konce a že všechno skončí blamáží. Tyto hlasy však byly přehlušeny jinými, opírajícími se o zkušenost, že zatím vždy Don Bosco ze všeho vyšel jako vítěz, i když jeho jednání mnohdy vypadalo jako hazard. Když slyšel profesor Vallauri o Don Boskově rozhodnutí stavět nákladný chrám, řekl: „Je to možné? Ale když to říká Don Bosco...“

Zatím se rosminiáni rozhodli pozemek prodat, ale ne Donu Boskovi. To, že s nimi don Savio přerušil jednání a nepřijal jejich podmínky, je urazilo. Don Bosco na to musel jít oklikou. Poprosil jistého svého přítele, pana Františka Tortoneho, aby se o pole zajímal on, jako by je chtěl koupit pro sebe. Ve skutečnosti to udělal ve prospěch Dona Boska. Pan Tortone a rosminiánský prokurátor se sešli u notáře Torvana. Během jednání vešel do notářské kanceláře Don Bosco. Prokurátor hned protestoval, že s Donem Boskem nemíní jednat. K tomu prý nemá potřebné pověření. Bylo tedy usneseno, že dopíše do Stresy, aby mu dali instrukce, co dělat. A dopsal. Jenže zatím se záležitost kostela stala záležitostí veřejnou a rosminiáni by z ní vyšli zle pochroumaní, kdyby se dostalo na veřejnost, že oni stavbu kostela zne-možnili. To uznal nakonec i Rosminiho nástupce Dr. Petr Bertetti a dal příkaz jednat s Donem Boskem na základě podmínek, které dával Tortone. Tak se pozemek přece jen dostal do majetku Dona Boska. Stál ho 1 558 lir a 40 centesimů.

k solidnímu studiu. Knihovna už měla veliký sál a brzy bude mít dva sály plus tři pokoje a v nich na 30 000 svazků z nej-různějších vědních oborů. Každý nová kniha získaná pro tento účel udělala Donu Boskovi velikou radost.

Baron Ricci Dona Boska uspokojil, za což mu tento velmi srdečně poděkoval. Knihy šly poštou a bylo třeba zaplatit za ně clo.

Nás hlavně zajímá dopis psaný Svatému otci. Don Bosco se na něj podepsal jako „zcela oddaný syn jeho Svatosti“ a obsah dopisu je další velikou ukázkou opravdové synovské oddanosti Dona Boska vůči Kristovu náměstku na

zemi. Když papeži vřele poděkoval za vše, co dosud udělal pro něho, pro jeho chlapce a pro kongregaci, rozepsal se o smutných poměrech vyvolaných dobou. Kněžstvo je už dva roky vystaveno těžkým zkouškám a bohužel mnoho kněží selhalo. Ve školách se učí proticírkevně, což působí zlobně na mladou generaci. Ta se vášnivě vrhá na proticírkevní literaturu, a tak se odvrací od zdravého smýšlení. Nepřátelské knihy a časopisy jsou vydávány ve velkých nákladech a tomu zas lze čelit jedině vydáváním a šířením dobrých knih a časopisů. Ale jsou i důvody k radosti. Události poslední doby způsobily, že se věrní katolíci semkli kolem Svatého otce, jehož autorita velmi stoupla. Úmrtí a vyhnanství mnoha biskupů otřáslu i vlažnými, kteří si začínají uvědomovat, kam vše směřuje. Episkopát piemontský je pevný a semkli se kolem svých biskupů a kněží. Biskupové a duchovenstvo jsou jednoho smýšlení. Bohužel není tomu tak všude v Itálii. Mnoho kněží ztroskotalo. Tam je jedinou útěchou pevnost biskupů, kteří svou neochvějností přivedli nejednoho zpět. Zdá se, že biskupové mají z věznic a vyhnanství na své stádce větší vliv, než měli ze svých stolců.

Církev byla o mnohé připravena po stránce materiální, ale to je vyváženo vzrůstající štedrostí věřících. V samotném Turíně se počítá se čtyřmi novými kostely a k nim přiléhajícími farními obvody. Mezi ně patří i kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů. Oratoři, řízených salesiány, je v Turíně celkem pět a o nedělích a svátcích se v nich vystřídá na 3 000 turínských chlapců. Chlapci mají tak možnost slyšet Boží slovo a přijímat svátosti. V Oratoři svatého Františka Saleského jsou mimo to interní školy, ubytování a možnost vyžití pro chlapce z různých částí města ve

36 Pokračuje boj o gymnázium

Ke všemu, co trápilo Dona Boska začátkem roku 1863, přistupovaly ještě starosti kolem gymnázia. S datem 31. ledna dostal dva oběžníky od vedoucího provinčního odboru školství Selmiho, kde se žádalo o urychlené zaslání statistických údajů, týkajících se valdockého gymnázia. Takové dotazníky dostala všechna gymnázia, takže to samo o sobě nic neznamenalo. Don Bosco je pečlivě vyplnil a odeslal. Jako ředitel tam byl uveden profesor Matouš Picco, jako učitelé jednotlivých tříd od 5. dolů kněz Francesia, klerici Cerruti, Durando, Anfossi a pro 1. třídu kněz Alasonatti. Aritmetiku a zeměpis učil Angel Savio. Pátá třída měla 64 žáky, čtvrtá 40, třetí 94, druhá 53 a první 90.

Don Bosco byl zatím chráněn prosincovým rozhodnutím vedoucího provinčního odboru školství, že se pro tento rok může pokračovat bez legálních titulů, ale protože bylo jen pár měsíců do konce školního roku, rozhodl se nyní jednat přímo s ministerstvem, aby se věci daly definitivně do pořádku. Zašel si začátkem roku přímo na ministerstvo školství a osvěty k rytíři Gattimu, který tou dobou byl v tom resortu všemocným pánem. Točil i se samým ministrem. Gatti přijal Dona Boska zdvořile, ale když tento urgoval odpověď na žádost z 11. listopadu, řekl mu přímo: „Vaši profesori nejenže nemají příslušné tituly, ale nemohou ani dělat zkoušky, aby jich dosáhli.“ A hned citoval nějaké nařízení, podle kterého mohl dělat zkoušky jen ten, kdo byl řádně zapsán na královské univerzitě a zaplatil příslušné taxy. To znamená: buď si opatřit řádné profesory a tituly nebo

sváteční dny. Internistů je na 700, z toho 500 je kandidátů na kněžský stav. Každý rok přibývají noví kněží, kteří prošli Oratoři a působí nyní na různých místech Piemontu. Chlapci se ustavičně modlí za zdraví a pokoj pro Svatého otce a přejí mu, aby se dočkal klidnějších časů. Nebude to bohužel hned. Ještě bude třeba projít ohněm a vodou. Jeho Svatost ať se v nastávající zkoušce opírá o Pána Boha. Bůh chce, aby úcta k Nejsvětější Svátosti a úcta k Panně Marii vyvedly církev a její hlavu ze všech těžkostí. Don Bosco končí dopis projevem radosti, že si mohl pohovořit se Svatým otcem aspoň takto.

Na duben Don Bosco připravil do Katolického čtení Pontifikát papeže Kája, mučedníka. Popsal jeho mučednictví, ale přidal i mnoho příkladných vyznání víry současníků.

Don Bosco pracoval na svých Církevních dějinách. V té době vyšly lidové dějiny papežů v Modeně, a to z pera francouzského spisovatele Chantrela. Don Bosco byl požádán vydavatelem, aby toto dílo propagoval, ale on se zdráhal. Napsal mu dopis, ve kterém ho upozornil na řadu nepřesností a dokonce omylů, které se v díle nacházejí, jak je tomu u francouzských autorů dosti často. Radí mu, aby někdo dílo opravil nejen po stránce jazykové, ale také s použitím osvědčených textů, jako je Baronius, Sandini, Orsi a jiní. Stejnou ostražitost vykazoval v případech různých překladů Biblických dějepřav, užívaných na školách. V dopise jednomu učiteli, který ho žádal o úsudek, rozebral nedostatky skoro všech tehdy užívaných textů, citoval řadu tvrzení, která nejsou v Písmu svatém, ale jsou dětmi brána jako slovo Boží, a žádal, aby každá Biblická dějepřava plně vyhovovala třem zásadám: aby byla pravdivá, mravně zaručená a také ohleduplná k nevinné dětské duši.

gymnázium zavřít. Dosavadní učitelé se mohli dát řádně zapsat a pak studovat všechny ročníky znovu. Gymnázium by se mohlo otevřít teprve za pět let, až budou zcela v pořádku. Nepomohlo žádné smlouvání, pan rytíř Gatti byl muž zákonnosti a nebyl ochoten k žádným výjimkám. Nepomohlo ani, že mu Don Bosco řekl, že bude pokračovat, protože má dekret od provinčního školského odboru a ten mu zajišťuje do konce roku výjimku. To Gattioho nesmírně dohrálo. Řekl, že Selmi je ignorant, když si myslí, že může poučovat samotné ministerstvo. Tak šel Don Bosco s nepořízenou domů, ale zašel si za Selmim, řekl mu, jak pochodil, ale také mu řekl, že ho Gatti nazval ignorantem. To zase dohrálo Selmiho, řekl že Gatti je nejen ignorant, ale i blbec. Vystudoval jen za cenu přímluv a nahoru na ministerstvo se vyšplhal za cenu poklonkování napravo nalevo. Donu Boskoví pak řekl, aby jen dále pokračoval, on bude při něm.

Brzy dostal Don Bosco z ministerstva ještě přípis inspirovaný ovšem panem Gattim. Vše v něm bylo řádně doloženo paragrafy. Bylo třeba zatím nechat všechno uležet a pokračovat v naději, že když se dva perou, třetí se může smát. Ať se potýkají Selmi s Gattim! Ke cti pánů je třeba říci, že nikdo s Donem Boskem nemluvil krobiánsky, naopak, všichni byli velice zarmoucení, že nemohou proti zákonu nic podnikat. Tak už to bývá. Když Don Bosco namítal, že na Sicílii je taková výjimka povolena, řekli: „No jé, Sicílie! To je něco jiného, tam jsou jiné poměry.“

37 Z mozaiky všedního života

Jistota, kterou měl Don Bosco v sobě, se přenášela snadno i na druhé. Don Bosco byl o masopustním úterý pryč a bylo třeba cvičení šťastné smrti odsunout. Řemeslníci je konali až následující 1. postní neděli, studenti pak ve čtvrtek, který byl volným dnem. Když Don Bosco tato data oznamoval, udělal další dvě předpovědi. U řemeslníků řekl, aby si vykonali cvičení opravdu dobře, protože jeden se dalšího už nedočká. Skutečně: 23. března zemřel doma u rodičů patnáctiletý Jan Negro z Frassinetta Po. Podobně u studentů řekl, že jeden z nich nebude dělat další cvičení šťastné smrti. A skutečně: 3. dubna zemřel doma u rodičů třináctiletý student Josef Scaglietti.

1. března měl Don Bosco konferenci pro všechny kleriky. Hovořil o tom, jak je nutné všimnout si všech hochů, i takových, ba zvláště takových, kteří jsou protivní pro svou povahu a chyby. Řekl: „I oni mají duši a musíme je za každou cenu zachránit.“

5. března měl zase konferenci pro členy Zbožné společnosti. Někdo vznesl dotaz, zda ten, kdo vstoupil do Společnosti, může si ponechat něco ze svého majetku. Don Bosco odpověděl: „Pokud to nedal Společnosti, ano, pokud to dal do užívání Společnosti, rozumí se, že ne. Chce-li to užívat, musí mít na to dovození představeného. Ten zase stěží také dovození dá, protože taková věc zatíží dům.“

Také se ho ptali, zda může kněz zdarma sloužit mši svatou za své příbuzné. Don Bosco odpověděl záporně, leda, že by mu to dovolil představený.

Také se hovořilo o tom, že v době postních výpomocí v kostelích se někteří vracejí pozdě a chtějí, aby jim byl kuchař k dispozici s jídlem. Don Bosco řekl, že sám by se této službě podvolil, ale nedovoluje, aby se to žádalo od kuchařů, kteří jsou už tak jako tak pořád na nohou.

Vybíráme z Kroniky Ruffinovy: „V neděli 8. března byl Don Bosco velice vysílen. Zpovídal až do devíti hodin, pak měl čtvrt hodiny vypravování ze života papežů, což chlapci velice rádi poslouchali, takže se vrátil do svého bytu zcela vyčerpan. Musel si sednout, aby se nesvalil. Pak šel do své světničky a ulehl. Ale ani tam neodpočíval, nýbrž opravoval kartáčové otisky pro tiskárnu. O půl dvanácté na něho někdo zaklepal. Byl to nějaký dělník: chtěl se vyzpovídat. Don Bosco bez reptání vstal, ustrojil se a šel mu posloužit.“

Ještě ten večer diktoval kněžím salesiánům žádost, adresovanou Svatému otci, aby směli z pastoračních důvodů sloužit mši svatou hodinu před východem slunce a hodinu po poledni, dále aby směli světit růžence, křížky, obrazy a podobně. Všechno na sedm let. Žádost byla vrácena potvrzená podpisem samého Svatého otce.

S datem 9. března poslal Donu Boskovi generální provikář turínské arcidiecéze Vogliotti dopis. Sděloval mu, že nemůže bohužel dovolit, aby byl vysvěcen bohoslovec Leggero ze semináře v Bra, protože podle informací trpěl

38 Kolem Velikonoc

Jsme pořád v roce 1863. Velikonoce byly toho roku 5. dubna. Obřady konal většinou Don Alasonatti. Don Bosco zpovídal, jen si vždy vyhrazoval Zelený čtvrtek s umýváním nohou. Zpovídání bylo mnoho. Na Bílou sobotu Don Bosco v sakristii omdlel, ale přesto pokračoval v namáhavé práci. Říkali mu, aby si odpočinul, ale on nechtěl. Říkal: „Nemohu, ďábel si také nedává odpočinek.“ Přesto říkal klerikům,

padoucníky záchvaty, což bylo v rodě častějším zjevem. Žádal Dona Boska, aby to klerikovi rozmluvil a uvedl ho na jinou životní cestu. K tomu můžeme dodat zajímavý dodatek. Zmíněný klerik přišel do Oratoře před dvěma lety s rozdělanou teologií, propuštěn ze semináře. Don Bosco ho přijal s tím, že si spolu udělají devítidenní pobožnost k Panně Marii za dar uzdravení. Dal mu také požehnání a ujistil ho, že bude všechno dobré. Klerik se uzdravil, musel samozřejmě čekat, ale pak Don Bosco tak dlouho pracoval, až mohl být vysvěcen. Stal se z něho zbožný kněz. Byl prvním farářem v Candiolu. Papež Lev XIII. ho chtěl jmenovat biskupem, ale skromný Leggero prosil, aby to nedělal. Rok před Don Boskovou smrtí se stal řádným kanovníkem arcidiecézní kapituly v Turíně a sedával v kanovníckých škamnách právě vedle Vogliottiho. Na Dona Boska nedal nikdy dopustit: nazýval ho svým druhým otcem.

Don Bosco byl nejen plný dobroty, ale také spravedlivý a opatrný. Stalo se v ty dny, že jeden klerik asistent ztratil rovnováhu a neposlušnému chlapci jednoduše nařezal. Ovšem na takové jednání nebyla komunita zvyklá a byl z toho rozruch. Čekalo se, co na to řekne Don Bosco. Ten napřed neukázněného zastávce kázně soukromě napomenul a pak se o celém případě rozhovořil na večerním slovíčku. Vážný v obličejí řekl, že ho velice mrzí, že došlo v Oratoři k takovému projevu násilí. Bití se naprosto přičí jeho představě o výchově. Ale pak vzal klerika opatrně v ochranu. Řekl, že k takovým věcem došlo proto, že zde byly napřed projevy neúcty k autoritám, pošklebky atp. Dotyčný to pak nezvládl a vyřídil si to pěstmi. Proto obě strany zasluhují pokárání. V Oratoři nemá existovat ani nekázeň v chování, ani její hrubé potlačování. Pak se na chvíli odmlčel, jeho tvář se rozjasnila pokračoval takto: „Je mi líto těch facek, bohužel, co chcete, odpárat je nedovedu.“ Všichni se dali do smíchu, a tak se nálada uvolnila. Událost sama není dějinně důležitá, ale je ukázkou, jak v takové sedmisethlavé komunitě bylo těžké udržet kázeň. Událost málem že nepřerostla v bouři. Jen autorita a vhodné slovo milujícího, ale i milovaného otce ji dovedlo zažehnat. V Oratoři nebyl možný jiný režim.

Zatím se stavělo v Mirabellu. Měl to být malý seminář pro casalskou diecézi, řízený salesiány. Základy se začaly kopat na podzim 1862. Teď na jaře stavitel Buzzetti začal hnát dovrchu zdivo. Na podzim bude konvikt v provozu. Celkový náklad bude obnášet kolem 100 000 lir. Něco dá rodina salesiána Provery, něco poskytne hraběnka Callori, ostatní bude muset sehnat Don Bosco sám. V Oratoři bylo v roce 1862–1863 35 chlapců z další diecéze – astijské. I tam byl nedostatek kněžských povolání a i tam Don Bosco velkodušně pomáhal. Že nešlo o málo, plyne z toho, že větší část těch chlapců byla u Dona Boska na studiích zdarma, jiní platili jen poloviční plat a nikdo z nich nebyl na celý úvazek.

aby se šetřili. Když člověk chce dělat za dva, nakonec se zhroutl a tak jako tak musí přestat. Pro sebe však dělal výjimku, pro něj jako by to neplatilo. Jistě výjimkou byl, jak o tom svědčí následující.

V minulých letech se často stávalo, že když Don Bosco viděl někoho nemocného, modlil se a nemoc přecházela na něho. Tak tomu bylo s bolením hlavy, zubů a podobně. Nyní

mu chovanci začali vše odplácet. Bonetti ve své Kronice k 9. dubnu 1863 píše: Don Bosco se necítí zdravotně dobře, ale říká: „Je zde jeden chlapec, ten když se za mne pomodlí, má nemoc hned přejde na něho a mně se uleví. Já ho za to zase doporučím Dominiku Saviovi a ten uzdraví jeho, takže jsme pak zdraví oba dva. Máme v domě některé takové, že překonají svatého Aloise, budou-li tak pokračovat. Každý den jsem svědkem věcí zcela mimořádných. Kdo by to četl v knihách, nevěřil by tomu, a přeče se to děje mezi námi.“

Don Bonetti k tomu poznamenává, že dotyčného hochu osobně zná, je to jeho dobrý přítel. „Už jsem Donu Boskovi několikrát říkal, že s takovou ten hoch nebude dlouho žít. Je tak jako tak slabé tělesné konstrukce. – Toho dne jsem se ho ptal, jak mu je, a on říkal, že zítra bude zdrav, protože mu to Don Bosco slíbil. Skutečně. Předtím nemohl požit ani trochu kávy, kdežto druhý den snídal, obědval, všechno bylo v pořádku.“

Don Francesia mluvil podobně. Jednoho dne měl Don Bosco ráno oči celé bolavé, a odpoledne byl úplně zdrav. Ptali se ho, jak je to možné, a on řekl: „Jeden se za mne pomodlil a přešlo to na něho, abych si já odpočinul.“

I Don Sala, salesián, měl svou osobní zkušenost. Jednou byl s Donem Boskem v Římě. Don Bosco měl mít odpoledne konferenci, ale velice ho rozbolela hlava. Sala mu řekl: „Ach, Done Bosco, kdybyste měl tak velikou moc, že byste se pomodlil a bolení hlavy by přešlo na mne, vzal bych to.“ Don Bosco se skutečně pomodlil, odešel a hle, bolení hlavy začalo donu Salovi a trvalo tak dlouho, dokud se Don Bosco nevrátil z přednášky domů. Takových případů bylo více.

Don Bonetti mluví v Kronice k 8. dubnu o tom, jak byl Don Bosco na schůzi družiny Neposkvrněného Početí Panny Marie. Většina chlapců byla na velikonočních prázdninách a teď se vrátila do Oratoře. Don Bosco členům doporučoval, aby si každý hleděl svého svěřence (klienta, jak se říkalo), aby mu byl dobrým rádcem a případně, až sám půjde k svatě zpovědi, aby ho vzal nevtíravě s sebou. Nakonec řekl, že považuje družinu Neposkvrněného Početí za svou osobní gardu a spoléhá na její služby ve prospěch duší kamarádů.

V ty dny se vraceli do Turína různí katoličtí páni, kteří trávili velikonoční týden v Římě. Některým Don Bosco opatřil v Římě malé protekce. Tak doporučil kanovníka Davicina kardinálovi Marinimu a ten bral pána s sebou na obřady jako nosiče vlečky. Kardinál píše v dopise Donu Boskovi, že Svatý otec zmíněného kanovníka nazval žertovně „Prodonboskem“ tj. „Zástupcem Dona Boska“. Byla to narážka na to, jak v roce 1858 dělal panu kardinálovi nosiče vlečky (kaudatoria) Don Bosco.

Zatím se vrátil z Anglie kanovník Vavřinec Gastaldi, Don Boskův příznivec. Vystoupil od rosminiánů a teď se věnoval náboženské polemice s italskými protestanty. V Anglii pro to získal předpoklady, protože žil v protestantském světě, a Don Bosco ho prosil, aby se věnoval také trochu jeho klerikům. Někteří k němu chodili na hodiny morálky i ke svatě zpovědi. Gastaldi projevoval velikou úctu k Donu Boskovi a k jeho dílu. Z jeho pera byl také Životopis arského faráře Jana Marie Vianneye, který vyšel v Katolickém čtení na květen a červen. Gastaldi dovedl Dona Boska i obhájit. Stalo se o druhé velikonoční neděli, že byl ve společnosti několika kněží, kteří Dona Boska pro všelicos kritizovali. Kanovník poslouchal a nakonec je ostře pokáral. Řekl: „Všechno, co tu povídáte, je lež. Zkuste vykonat dílo, jaké vykonal Don

Bosco! Pak budete mít právo ho kritizovat.“ Doslechli se o tom klerici a samozřejmě to hned donesli Donu Boskovi. Don Bosco jen řekl. „Já se jim nedivím, že mě kritizují. Kritizují kanovníka Anglesia tady v Cottolengu a kdo je světlejší než on? Vsadil bych se, že na něm nikdo nenajde žádnou chybu. Nejlepší je jít svou cestou a nevsímat si kritik. Stačí, že je s námi spokojen Pán Bůh.“

V tomto spolehnutí na Pána Boha Don Bosco podnikal v současné době mnohé věci: Stavěl na Valdoku, stavěl v Mirabellu, začínal stavět kostel Panny Marie Pomocnice. Ke všemu bylo třeba peněz. Ale on měl důvěru v nebeského Otce a v pomoc dobrých lidí. Dokonce ještě poslal nějaké peníze na stavbu kostela v Turíně na předměstí svatého Salvaria.

V neděli 19. dubna začínala v Oratoři duchovní cvičení pro hochy. Jedním z kazatelů byl kanovník Gastaldi. Don Bosco doporučoval chlapcům, aby kazatele uctivě zdravili a vůbec aby ukázali, že se dovedou chovat. Vybídl je také, aby mu napsali lístečky a na nich, čeho se chtějí varovat a co dobrého chtějí konat. Říkal, že má takové lístečky od chlapců ještě z roku 1845. Má je na památku, ale také, aby mohl případně dotyčným připomenout, jaká měli předsevzetí.

Duchovní cvičení v tak veliké komunitě nemohla probíhat v absolutním mlčení. Proto Don Bosco dovoľoval, aby se o rekreacích mluvilo. Jen bylo třeba zachovat určitou míru. Ale byl zde přesto pojistný ventil. Dovolil, aby se na dvoře mohla hrát „barra rotta – zajímaná“, spojená nutně s křikem. V té věci nebyl puntičkář. Věděl, kolik chlapci mohou unést a kolik ne. Přesto, jak poznamenává Ruffino, jeden chlapec dokázal nemluvit po celá duchovní cvičení.

Mezi cvičeními byl Don Bosco zase obklopen chlapci, když tu se ho jeden ptal, jestli se z přítomných někdo v životě nějak zvlášť vyznamená. Don Bosco se upřeně podíval po tvářích všech a řekl: „Dva se vyznamenají učeností a ctností, dva bohužel na sebe upozorní opačně. Ale na to si musíte počkat ještě deset let. Pak teprve řeknete: Když tu byl Don Bosco, řekl to a to, a podívejte se, ono se to skutečně stalo.“ Don Ruffino hned nato poctivě zapsal jména všech přítomných.

I o těchto duchovních cvičeních se daly mimořádné věci. Don Bosco večer po jejich skončení na večerním slovíčku řekl: „Během cvičení jsem byl vzhledem k chlapcům uveden do zvláštního stavu. Viděl jsem každému do duše tak jasně, že jsem mu mohl odříkat všechny jeho hříchy od začátku až do konce, aniž bych co opomenul. Také jsem je mnohým řekl a oni mi jen potvrdili, že je to tak. Také jsem mohl každému nadiktovat předsevzetí, aniž bych se nestrefil do živého. Mohli byste se mne zeptat, jestli to všechno vím ještě teď. Mohu říci, že ne. Vše se mi vytratilo z hlavy, takže to teď vidím všechno zase jako v mlze. Chtěl jsem se dnes uvést do podobného stavu, ale nešlo to, jsem zase ve tmě. Škoda, že bylo hodně takových, kteří ke mně nepřišli ke zpovědi. Báli se a utíkali přede mnou. A nemuseli to být velcí hříšníci, ale byli by z toho měli prospěch. Škoda!“

Ruffino poznamenává výpověď jednoho chlapce, který tehdy šel k Donu Boskovi a chtěl se vyzpovídat jen jako obyčejně. Don Bosco mu však řekl, aby si raději udělal generální svatou zpověď. On na to, že není připraven. Don Bosco mu tedy všechno pověděl sám.

Ptali se Dona Boska, má-li dar čtení ve svědomí jen tehdy, když zpovídá. Řekl, že ne. Má jej takřka trvale, i mimo zpovědnici.

Po svátku Ochrany svatého Josefa doporučil Don Bosco do modliteb další dva mrtvé. 27. dubna zemřel v Cottolengově nemocnici osmnáctiletý Pavel Cucco, ve stejném měsíci doma ve Villafalettu dvacetiletý Kukko, ve stejném měsíci doma ve Villafalettu dvacetiletý Josef Damasco.

39 Boj s paragrafy

Už jsme četli, jak byl Don Bosco rozhodnut za každou cenu udržet své gymnázium. Cítil, že ho v tom podpira vyšší moc. Je až podivuhodné, že zatímco vláda usilovala zne-možnit mu školy, Don Bosco stavěl novou školní budovu mezi novou vrátnicí a zdí, která na východní straně oddě-lovala jeho pozemek od majetku Filippiových. Budova měla mít dvě poschodí, měla být vysoká 24 m, dlouhá 39 m, širo-ká 10 m. Dokončovala se na jaře 1864. To však teď nebylo to hlavní. Hlavní bylo zachránit gymnázium.

Po posledním přípisu ministerstva z 23. března bylo Donu Boskovi jasné, že se musí srovnat se zákonem. Roz-hodl se tedy řádně zapsat své kleriky na univerzitu. Ovšem hned vyskočila další schválnost. Bylo mu sděleno, že musí předložit k přijetí na univerzitu maturitní vysvědčení z ly-cea. To oni neměli. Ale Don Bosco se nevzdával. Přece jeho učitelé studovali řádně filosofii v semináři u profesorů, kteří všichni měli promoci na univerzitě. Měly by tedy zkoušky u nich skládané platit za maturitu. Nebylo přece málo těch kněží, kteří dosáhli akademických titulů touto cestou. Don Bosco současně mířil ještě dál. Zkusil požádat rektorát, aby dovolil dotyčným skládat zkoušky bez dodržování termínů vzhledem k tomu, že měli všecko absolvováno jako mimo-řádní posluchači univerzity. Za tím účelem si opatřil okol-kované prohlášení semináře, že jeho učitelé řádně absolvo-vali filosofická studia, a ještě osobně napsal rektorátu žádost o zkrácení termínů zkoušek. Vše odůvodnil sociální pro-spěšností svého díla, ke kterému gymnázium patří (pozn. Tehdy mělo gymnázium 5 tříd a další 3 měly název lyceum. Don Bosco lyceum neměl).

Rektorem turínské univerzity byl Herkules Ricotti, pro-fesor moderních dějin, autor několika historických děl, mezi nimi Dějin Evropy a zvláště Itálie. Tento člověk četl Don Boskovy Dějiny Itálie, ale ohrnul nad nimi nos. Zdá-ly se mu primitivní. Zapomněl, že byly psány pro mládež. Mimo to měl na Dona Boska zlost. Doneslo se mu totiž, že Don Bosco má nějaké výhrady k jeho Dějinám Evropy. Tak se stalo, že se s ním nechtěl osobně setkat a vůbec nebyl

40 „Naléhej vhod i nevhod!“

Don Bosco zůstával klidný, ale uvnitř to v něm muselo vřít jako v každém, kdo se setká s překážkou a musí se s ní dát do boje. Květen začal uklidněním v otázce gymnázia, ale drobné starosti Donu Boskovi nechyběly. Odpovídal na ně tím, že dále zarputile sledoval své svaté cíle. Sháněl peníze a připravoval další svazčky Katolického čtení na následu-jící měsíce. Na červenec chystal „Životopis a institut svaté Anděly z Merici“. K němu přidal pojednání o Zbožném sdružení Neposkrvněného Početí, založeném v roce 1855 v Morese a rozšířeném nyní po celé Itálii. Na srpen měl vy-jít „Antonín neboli správný otec rodiny“. Vyprávělo se tam o radostech a strastech chudého dělníka. Na září se chystala „Skutečná přítomnost Ježíše Krista ve svátosti oltářní“, na ří-jen „Životopisné črty o mladém Eziovi Gherardim z Luccy“. Ezio zemřel jako podjáhen ve věku 24 roků, ale vyznamenal

8. května přijala salesiánská kapitula do Společnosti další členy: Josefa Galla, Baraka, Jana Antonína Biroka, Ondřeje Pelazzu a Jana Tamiettiho.

nakloněn vyhovět jeho žádosti. Měl na to recept: držet se striktně předpisů a nedělat žádné výjimky. Don Bosco se dovolával starého zákona, pod kterým jeho klerici ještě na-vštěvovali univerzitu a který dovoloval určité výjimky. On ale byl rozhodnut držet se nařízení nových a nebrat na stará ohled. A přece se Don Bosco nevzdal.

Opětovně chodil na rektorát, až měl jednu štěstí. Tře-baže se mu říkalo, že pan rektor je zaměstnán a nemůže mu poskytnout rozhovor, najednou pan rektor vyšel z kancelá-ře a Don Bosco se jednoduše postavil ke dveřím úřadovny rozhodnut oslovit ho, až se bude vracet. Tak došlo k setkání. Pan rektor dělal, že Dona Boska nezná, ač s ním v životě již vícekrát mluvil. Nyní, když se mu tento řádně představil, už ho nemohl nevzít na vědomí. Ale hned vybuchl: „Vy jste, Done Bosco, kritizoval moje Dějiny. O tom si musíme něco povědět.“ A vzal ho do úřadovny. Rozpředla se diskuse. Don Bosco svatosvatě pana rektora ujistil, že jeho dílo nikde v tisku nenapadl, prostě má jen osobní výhrady k některým jeho názorům. To však není nic špatného. Uvedl hned pří-klad. Pan profesor tvrdil v Dějinách, že papež Lev X. se stal papežem podvodem a že neprávem bylo jeho století nazvá-no „leoninským“. Don Bosco naopak pohotově citoval pro-testantského historika Voita, který si Lva X. navýsost cenil. A dodal: „Řekněte mi teď, pane profesore, komu mám vě-řit: vám, který jste křesťan a katolík a přítom na papeži Lvu nenacházíte nic dobrého, nebo protestantu Voitovi, který by měl všechny důvody tohoto papeže pošpinit a neudělat to?“ Ricotti umkl. Ujistil Dona Boska svou přízní, dokonce pochválil jeho Dějiny Itálie pro mládež jako vynikající dílo, rozešli se v dobrém, ale..., pak nenásledovalo nic.

Když už se zdálo, že je vše ztraceno, najednou se přece jen rozjasnilo. Stalo se to příčiněním děkana filosoficko-lite-rární fakulty Bartoloměje Prieriho, profesora řecké literatu-ry, který spolu s akademickým sborem dal souhlas, aby Don Boskovi učitelé byli přijati na univerzitu bez předložení ma-turitního vysvědčení. Ministerstvo veřejné osvěty to potvr-dilo a rektor Ricotti to sdělil Oratoři dne 3. května 1863.

se vyučováním katechismu a katechizováním dětí ve farním kostele.

Současně Don Bosco rozesílal na všechny možné insti-tuce, i vysoké, čtvrté vydání svých Dějin Itálie. Dostávali je ministři, poslanci, liberálové i neliberálové, prostě Don Bosco nedělal rozdíl a všem nabízel. Věděl, že nebude každý nadšen, ale také věděl, že zlobit se na něho proto nikdo ne-bude. Nebylo zač se stydět. Odpovědi byly většinou děkonné a příznivé. Ruku v ruce s touto propagací Dějin šla i prosba o příspěvek na zamýšlenou stavbu kostela Panny Marie Po-mocnice. Prosba šla i na různá ministerstva a nezastavila se ani přede dveřmi královského paláce. I tam odtud přišla dobrá odezva. Generální ekonom Vachetta psal 30. červen-ce Donu Boskovi, že se mu na ten účel slibuje 7 000 lir. Slib byl vázán na určité podmínky: první splátka bude dána, až

se stavba zvedne nad zem, druhá až bude pod střechou. Nic divného: tou dobou se stavěly současně ještě další tři kostely v Turíně, z nich jeden, svatého Petra a Pavla, na Porta Nuova, kde měl Don Bosco druhou oratoř. Šlo tam o farní kostel. Ale nestavěly se jen katolické kostely. Nyní se stavěly v Itálii také kostely evangelické, valdenské a židovské synagogy. Vláda byla liberální a přála všem, hlavně těm druhým, takže na účely katolické neměla mnoho.

Vůbec nesmíme zapomenout, že toto všechno probíhalo uprostřed zostřeného proticírkevního boje. Pan ministr milosti, spravedlnosti a kultu, advokát Pisanelli, držel ochrannou ruku nad vším, co mohlo oslabit pozice katolické církve. Stačilo, aby některý farář opomenul zazpívat *Te Deum* za vítězství italských zbraní nebo se nepomodlil ve Svatém týdnu za krále, a už zde bylo vyšetřování a postih. Odmítnout církevní pohřeb proticírkevnímu bojovníku, pronést v kostele trochu zahrocenou řeč, to se hned vyšetřovalo

41 Nový útok pana Gattiho

Don Bosco pilně sledoval nové zákony a nařízení, jak jsme mohli vidět, když jsme vypravovali o jeho pokusech zachránit své gymnázium. Měl mimo jiné nadání právníka. Ovšem jeho vítězství byla zatím jen dočasná. Věděl to i jeho veliký nepřítel na ministerstvu národní osvěty pan rytíř Gatti. Tento pán se rozhodl vyrazit Donu Boskovi dech náhlým útokem. Vymohl si na ministerstvu povolení, aby mohl nařídít inspekci Don Boskova gymnázia. Inspekci byl pověřen profesor filosofie Ferri, inspektor pro vyšší klasické školy.

Pan Ferri opravdu přišel do Oratoře, dal si zavolat Dona Boska a vykázal se mu pověřením od ministerstva. Don Bosco nemohl nic namítat, jen prosil, aby se studentům nekladly nevhodné politické otázky, prostě, aby se inspekce držela v mezích daných zákonem. Pan Ferri to slíbil, načež začal s návštěvou tříd. Nebyla to krátká inspekce, protáhla se na celé dva dny.

V 1. a 2. rétorice (tj. 4. a 5. třídě gymnázia) se pan inspektor soustředil na první zpěvy Dantovy Božské komedie a v nich si obzvláště pochutnával na tercínách, ve kterých Dante posílá do pekla papeže Bonifáce VIII., jemuž kladl za vinu své vyhnání z Florencie. Inspektor chtěl vědět, kdo to byli gibelíni a kdo guelfové, ptal se, které strany by dnes těm středověkým stranám odpovídaly, začal do toho plést světský stát papežů, zajímal se, zda papežové dělali a dělají správně, když se míchají do záležitostí Itálie, zkrátka bylo vidět a cítit, že jde o zjišťování politického cítění gymnazistů a jejich učitelů. Naštěstí chlapci a jejich profesori, kteří byli přítomni, zvládli situaci a pan inspektor odcházal bez úlovku. Zato se zaradoval ve 3. třídě gymnázia, když mu jeden žák na otázku, jak se jmenuje severní Itálie, řekl, že Lombardsko-Benátsko. Hoch prostě užil vžitého výrazu, ale Ferri ho hned začal plísnit, co že je to za vlastence a za syna národa, když neví, že už v roce 1859 byla Lombardie oddělena od Benátska a připojena k Itálii, a že dnes má název Horní Itálie. Klerik Durando žáka omlouval, že se jen přeřekl, ale pan profesor v roli inspektora byl spokojen. Něco měl, i když to byla jen ubohost.

Durando chtěl pana inspektora doprovodit do další třídy, ale ten nechtěl. 3. třída čítala 124 žáky a nebylo prý radno, aby učitel třídu opustil, třeba jen na chvíli. Durando přesto naléhal. Ujistil pána, že chlapci zachovají naprostý klid i v jeho nepřítomnosti. Tomu však on nechtěl věřit. Šli tedy,

a trestalo. Těžké to bylo s kněžími, kteří podepsali rozkolnické prohlášení Passaglioio a byli za to suspendováni a divinis (nesměli sloužit mši svatou a udělovat svátosti). Takoví dostávali od státu církevní benefícia a správcovství nad významnými kostely, kanonikáty, rytířské řády, profesorské katedry atd. Nebylo moci, která by tomu mohla zabránit. Zde jenom zdravý církevní smysl mohl říci, co je ortodoxní a co ne. Biskupům se hrozilo vězením, budou-li neposlušné trestat podle církevního zákona. Arcibiskupové ze Spoleta a Urbina už seděli ve vězení. Pracovalo se také pro uskutečnění rozkolu v církvi a k prohlášení národní církve. To každý věděl. Jen od roku 1861 do června 1863 bylo na „osvobozených územích“ vyhnáno 14 000 řeholníků a řeholnic, zabaveny 803 kláštery a jmění zabaveno státem. Tento osud stihl také 104 kolegiální kostely, které měly své kapituly. Jen na Sicílii se tyto věci neprováděly se vsí strohostí, poněvadž byl strach, aby se obyvatelstvo nevzbouřilo.

ale ještě nedošli k dalším dveřím a pan inspektor se vrátil ke dveřím 3. třídy a klíčovou dírkou pozoroval, co se tam děje. Byl překvapen. Chlapci seděli pěkně v klidu a očekávaný rámus se nedostavil. Nemohl než to konstatovat a příznivě komentovat.

Když inspekce skončila a Ferri se poroučel, Don Bosco se ho ptal, jak byl spokojen. Byl spokojen, ano, byl i překvapen jak prospěchem tak kázní. Takový systém by se měl podle něho zavést do všech škol. V Oratoři z toho byla povznesená nálada jako po vyhrané bitvě. Jenže bitva ještě nebyla ani zdaleka vyhrána.

Don Bosco se teď dověděl od někoho z ministerstva, že pan Ferri není zdaleka tak čestný, jak vypadá. Gatti připravuje na podkladě jeho referátu pro ministra podání, které Oratoř přímo očerňuje. To Dona Boska silně znepokojilo a, jak už bylo jeho zvykem, nečekal, až udeří. Raději zhášel blesky dřív, než mohly udeřit. Rozhodl se tedy jít k samotnému ministrovi a předejít namířenou ránu. Byl přijat a hned začal stížností na inspekci, která podle jeho názoru byla tendenční a provokativní, protože se žákům kladly samé politické otázky. Dokonce některé otázky lezly přímo do svědomí. To přece není v liberálním zřízení přípustné.

Pan ministr poslouchal, ale nevyjádřil se. Nevyjádřil se ani, když mu Don Bosco řekl, že podobnou inspekci udělal v Oratoři před třemi lety rytíř Gatti a vysloužil si za to pokárání od ministra Mamianioho. Jen řekl, že si vše ověří sám. Pak zazvonil na zvonek. Přišel sekretář a pan ministr ho požádal, aby zavolal pana Gattiho i pana Ferriho, kteří prý musí být tou dobou ještě na ministerstvu. A poprosil Dona Boska, aby si zatím sedl stranou.

Bylo už k večeru. V kanceláři se šelilo. Don Bosco seděl potichu v koutě a páni, když vstoupili, si nepovšimli jeho přítomnosti. Ministr je vyzval, aby se posadili a oni si sedli jako naschvál zády k Donu Boskovi. Ministr se vyptával, jak dopadla inspekce v Don Boskově gymnázium, a oni hned, že špatně, že je to tam proniknuto protivládním duchem, dokonce tam nemají nikde obraz krále. Ministr je nechal mluvit a teprve, když bylo všechno jasné, pozval Dona Boska blíž. Bylo to, jako když do obou vrazí nůž. To nečekali. Nastaly trapné okamžiky, ve kterých jak Gatti tak Ferri hráli roli obžalovaných. Don Bosco byl slušný, ale neváhal říci své. To, co řekli ministrovi, jsou samé lži a je smutné,

že pan inspektor dovede jemu do očí pět chvály na Oratoř a hned nato ji takovým způsobem špinit. Není např. pravda, že tam nejsou žádné obrazy krále, jsou tam, a dokonce na různých místech tři. Pan inspektor je viděl. Ferri začal blekotat, že prý jsou škaredé, ale Don Bosco mu řekl, že za to nemůže on, ale malíř. Až bude mít lepší, dá tam lepší obrazy. Ministr nepotřeboval víc. Vše mu bylo jasné a také to pánům řekl. Nečekal, že namísto pravdivé informace budou podvádět. Gatti potřeboval honem ještě něco vyřídit a odporoučel se. Byl tak zmatený, že nerozeznal dveře od skříně od skutečného východu ze sálu a otevřel si ty první. Ministr se jen usmál a sám mu otevřel ty pravé. Ferri ještě zůstal, ale pan ministr mu neopomenul říci, že si to budou muset ještě všechno vysvětlit.

42 Křesťanská statečnost

Statečnost patří mezi čtyři hlavní ctnosti křesťana. Don Bosco ji měl v hrdinském stupni. Nic ho nemohlo zlomit. Viděli jsme to v minulé kapitole a ještě uvidíme. Profesor Picco ho dával svým žákům za vzor statečnosti. Don Bosco se opravdu nenechával zmást žádnými falešnými ideály a pracoval pro Boha s mravenčí pílí v přesvědčení, že Bůh mu vždy přijde na pomoc. Přitom si počínal neobyčejně opatrně. Často říkával: „Já to dělám jako člověk, který najde cestu zavalenou balvanem. Když ho nemohu odstranit, přelezu ho nebo ho obejdu. A když ani to nejde, nebudu ztrácet čas, dám se do něčeho jiného, ale svůj prvotní záměr nespustím z očí. Jakmile se překážka odstraní, hned se do toho zase dám. Trpělivost přináší růže.“

Don Bosco nebyl jediný, kdo v ty dny bojoval o existenci svého díla. Stalo se, že tentýž ministr Amari, se kterým se Don Bosco nyní dohodl, podepsal dekret o rozpuštění kvetoucího konviktu a koleje školských bratří v Turíně. Gazzetta del Popolo to vítězoslavně oznámila 16. června. Už delší dobu byla tato velezasloužilá kolej trnem v oku liberální společnosti a hledaly se záminky, jak ji zničit. I tam měli několik důkladných prohlídek a inspekcí, ale nic se nenašlo. Najednou byla veřejnost překvapena soudním procesem, který měl dokázat, že tam není všechno v pořádku z mravnostního hlediska a tak instituci srazit do bláta. Co bylo v pozadí akce ukázaly noviny „Právo“, které v čísle 164. psaly k té věci: „Má-li se odněkud začít útok na Řím, začneme tím, že jej především vyrve z mysli našich dětí. Žádáme zrušení řeholí, které se zabývají vyučováním.“

Don Bosco zatím unikl nástrahám a zdálo se, že se jeho pozice momentálně upevnila. Ale on nevěřil. To ukazují dva nedokončené, ale zachované koncepty dopisů ministru vnitřní Peruzzimu a ministru národní osvěty Amarimu. S oběma ministry Don Bosco mluvil ústně, ale pro jistotu udělal ještě písemný seznam pomluv, které se objevovaly v liberálním tisku proti jeho instituci, a každou vyvrátil. Šlo o tyto pomluvy: 1. Vyučování a duch Don Boskových škol stojí v rozporu se státními předpisy. 2. V Oratoři nemají obraz krále. 3. Don Boskovy Dějiny Itálie postrádají žádoucího ducha doby. My jsme už viděli, jak Don Bosco reagoval na tyto žaloby při ústním rozhovoru s Amarim.

Gatti (dalo by se přeložit „Kocour“) nyní zalezl. Strčil packu do pasti a musel se z toho vylízt. Don Bosco se však neoddal lacinému triumfalismu, raději všechno připisoval Boží Prozřetelnosti, která si vždy najde prostředky, aby ochránila nevinného. Bůh dovede i zlé v dobré obracet. Fakt

Don Bosco osaměl s ministrem a řeč nabyla klidného tónu. Svezla se na Don Boskovy Dějiny Itálie. Pan ministr k nim měl své poznámky, ale jen obecné povahy. Radil Donu Boskovi, aby v dalších vydáních bral v úvahu měnící se názory. Užil dokonce trefného přirovnání. Řekl, že když se podávají pečená kuřata brzy za sebou, mění se aspoň omáčka, aby to nebylo totéž. Don Bosco se zasmál, ale dovolil si poznamenat, že historická fakta nejsou kuřata a že k nim v zájmu pravdy nesmíme přidávat omáčky podle gusta jedlíků. Pan ministr nakonec souhlasil, jinak by nemohly být dějiny učitelkou života. Rozešli se v dobrém. Don Bosco pan ministru slíbil Donu Boskovi ochranu a vyzval ho, aby mu vždy otevřeně řekl, když se bude chtít někdo šplhat nahoru na jeho útraty.

že, že nyní se na Dona Boska a na jeho dílo zase hledělo trochu přívětivěji. Jestliže páni nebyli zrovna pro, aspoň nebyli momentálně proti. Oratoř požívala už předtím značnou přízeň veřejnosti. Ta nyní stoupla. Bylo těžké tak společensky užitečnou instituci jednoduše zašlapat do země. Oratoři nikdo neprokázal, zač by se musela stydět, to bylo důležité. Tak sklaply nepřátelům zuby na prázdno.

Že byla i věda v Oratoři na výši, o tom mohli vyprávět chlapi studenti sami. Don Bosco sám byl na výši a na jaké! Jemu se vybavovaly verše z Horacia, Ovidia, Vergilia, Danta pořád tak jako za mlada: odříkával z nich chlapcům celé dlouhé pasáže. A i v jiných předmětech měl vysokou úroveň, to věděl každý. Nebylo snadné uvést ho do rozpaků. Ať šlo o jakýkoliv obor. Všude byl více méně doma, i když vědních poznatků přibývalo. Uvedeme zajímavou ukázkou právě z té doby.

Jeho bývalý žák Marchisio v červenci 1863 uveřejnil novou mapu sjednocené Itálie, kde byly vyznačeny všechny poštovní spoje, jakož i železniční a námořní cesty. Následovalo osm dalších podrobnějších map pro jednotlivé provincie. Mapy vyšly se schválením nejvyšších státních orgánů jako úřední, ale málokdo z těch vysoce postavených věděl, že to byl Don Bosco, který Marchisia k této práci povzbudil a byl mu v ní rádcem. Mapy se malovaly na stolech Oratoře pod Don Boskovým dohledem.

Že se u Dona Boska studovalo, o tom svědčí i prospěch Don Boskových kleriků při výročních zkouškách v semináři 23. června 1863. Bylo jich celkem 55. Čtyři se nepodrobili zkouškám z různých důvodů, čtyři pro nemoc. Ale z těch čtyřiceti sedmi 7 jich dostalo výborně, 28 velmi dobře, 11 skoro dobře, jen jeden dostal dobře. Byly to zkoušky z filosofie a teologie. Radost byla veliká a ještě ji zvětšila primice dona Ruffina. Ale přišla radost ještě větší.

6. července na univerzitě dělali přijímací zkoušku Don Boskovi učitelé gymnázia Cerruti, Durando, Francesia a Anfossi. Byla to významná událost, která otvírala cestu do budoucnosti salesiánských škol. Výhodou bylo, že měli na své straně sympatie profesorů, kteří dobře věděli, že se jim děje křivda. Ovšem ministerský předpis byl zde a musel se plnit. Byly pro ně jmenovány dvě komise a zkoušky byly jen pro ně samotné. Jedné komisi předsedal slavný pedagogista Rayneri. Přišli i někteří pozorovatelé jako profesor Vallauri, přítel Oratoře, který však nesměl být v komisi, aby snad klerikům nenadržoval. Zkouška byla rigorózní, ale skončila brilantním úspěchem všech čtyř. Rayneri uviděl Vallauriho,

šel k němu a ptal se: „Řekněte mi, profesore, jakou jim mám dát známku?“ Vallauri pokrčil rameny: „To musíte vědět vy sám, vždyť jste je přece zkoušel.“ Rayneri: „Právě v tom je ten háček, že oni skutečně znají.“ Vallauri: „To říkáte mně? Vždyť jsou to moji žáci.“ Francesia a Cerruti dostali dokonce zvláštní pochvalu. To byla událost pro celou univerzitu a studenti uspořádali u dveří auly veselé ovace. Pro Dona Boska to bylo určité zadostiučinění za všechna dosavadní

43 Začíná stavba chrámu

Stavba ústavu v Mirabellu šla ke konci, také nová školní budova při Oratoři byla na dobré cestě. Po celou dobu tu i uprostřed tolika starostí Don Bosco ani na chvíli nespustil z mysli stavbu chrámu Panny Marie Pomocnice křesťanů. Už začátkem roku shromáždil u sebe několik přátel–architektů, aby s nimi prohodil plán stavby. Projektů bylo více a bylo také více schůzí, při kterých docházelo samozřejmě také k ostřejší výměně názorů. Každý přece chválí nejraději svoje peří. Spory trvaly několik měsíců, aniž se došlo k závěru. Dona Boska to přestávalo bavit. Jednou mu jeden přítel architekt řekl, zda to není vůbec veliké riziko pouštět se do takové stavby. Ale Don Bosco mu rezolutně odpověděl: „Snad máte pravdu. I já cítím, že je to riziko, ale co mohu dělat? Pán Bůh to chce a chce to ode mne.“

Pak Don Bosco přestal váhat, nikomu nic neřekl a pozval si zdatného architekta Speziu a zadal mu vypracování stavebního plánu. Kladel si jen jednu podmínku: aby byl kostel hodně prostorný, aby pojal co nejvíce ctitelů Panny Marie. Spezia byl onen architekt, kterého si Don Bosco, teprve diplomovaného, kdysi zavolal, aby mu udělal ocenění domu pana Pinardiho, když se na Valdoku teprve začínalo. Tehdy mu řekl: „Přijde čas, že se na vás zase obrátím.“ To bylo před dvanácti roky, když Don Bosco dům kupoval. Spezia nyní nabídku přijal a začal pracovat. Projekt vypadal mohutně. Chrám měl mít plochu 1 200 čtverečních metrů a měl mít tvar latinského kříže. V průčelí se zvedaly obě mohutné věže, nad vchodem byl prostorný kůr, nad středem kříže byla kopule s šestnácti okny. Vrchol kopule byl 70 metrů nad zemí. Vzadu kostela byla sakristie, v rame-nou kříže dvě kaple s dalšími dvěma oltáři mimo ten hlavní, ale i boky měly mělké kaple. Don Bosco se zaradoval, když spatřil projekt. A poznamenal: „Vida, ta jedna kaple je přesně na tom místě, kde byli kdysi popraveni svatí mučedníci. Tam bude jejich oltář.“

Ani domácí nebyli všichni jisti, že přišla vhodná doba pro stavění kostela, ale Don Bosco říkal: „Nebojme se! Stačí, když uděláme všechno, co je z naší strany možné, ostatní udělá Pán Bůh. Pošle i peníze.“

Na radnici pořídil Don Bosco celkem dobře. Městská rada neměla námitek proti stavbě kostela a slíbila mu dokonce obnos 30 000 lir, jak bylo zvykem přispívat na stavbu každého farního kostela v městě. Z radnice šel na stavební odbor předložit plán, zatím stále jen naskicovaný. Tam se odehrál zajímavý dialog. Jeden z architektů se pozastavil nad názvem „Pomocnice křesťanů“ a měl k tomu nějaké řeči, jako že ten název není moderní. Don Bosco se nenechal zmást a řekl mu: „Pane architekt, vy si asi při své práci nemůžete uvědomit, že tento titul připomíná slavné vítězství Španělů a Italů nad Turky v námořní bitvě u Lepanta, dále vítězství křesťanských vojsk u Vídně a samozřejmě velkého vítězství také velkého Evžena Savojského, patřícího

pokořování. Byla to i propaganda pro jeho ústav, protože se o tom mluvilo i mimo univerzitní kruhy. Pro ty čtyři to bylo povzbuzení k ještě větší lásce k milovanému otci. Předseda druhé komise, profesor Prieri, však řekl našim klerikům: „Ach ano, u Dona Boska se studuje. Ale nemyslete si, že máte nepřátele jen na univerzitě. Máte je i jinde a jsou to mocní páni...“

k našemu královskému rodu.“ Pan architekt však vedl dále svou, že prý ten titul dnešnímu člověku nic neříká, a pořád chtěl, aby Don Bosco název změnil. Rozešli se s tím, že si vše ještě rozváží, ostatně zatím jde jen o první náčrtek stavby. Z toho důvodu potvrzení plánu zatím bylo odloženo, až bude plán definitivní.

Je pravda, titul Pomocnice křesťanů nezněl některým uším dobře. Přece jen zde byla návaznost na současné události, kdy jen nebe bralo v ochranu ohroženou církev a její hlavu. Don Bosco to dobře cítil a, když Spezia přinesl plán hotový, nadpis byl už neutrální: „Stavba kostela na Valdoku“.

Stavbaři z odboru užasli nad odvážností plánu. Představovali si všechno menší. „To bude stát při nejmenším milion,“ říkali Donu Boskovi, „kde to vezmete?“ Ale on stál na svém: „To už nechte na mně, já od vás žádám jen schválení plánu, ne peníze.“ Ptali se také na název kostela, ale on odpověděl vyhybavě, že si to ještě rozmyslí. Výběr názvu není jejich věcí. Plán byl schválen a přišlo povolení stavby. Don Bosco za to šel poděkovat vedoucímu architektovi a ten se opět dotkl otázky názvu: „Nemyslel jsem, že je Don Bosco tak tvrdohlavý, co se týká názvu kostela.“ A on: „Pane architekt, já jsem na plán nedal schválně žádný název, abych nedráždil. Vy dobře víte, že to není záležitost vašeho resortu, nač bychom se hádali?“ „Ale to je podvod,“ zaútočil znovu pán. „Žádný podvod,“ řekl Don Bosco. „Vy jste ten název nechťel schválit, nu, a neschválil jste ho. Já ho zas chci a dám mu ho. Tak budeme spokojeni oba.“ Inženýr se zasmál, zasmáli se oba a celá záležitost zhasla. Pro Dona Boska to byla zásadní věc. Panna Maria chtěla být ctěna jako Pomocnice křesťanů, tak to tak musí být.

Don Bosco tím jen obnovil jednu ze starých slavných tradic turínských. Turín byl vskutku jedním z prvních měst, které se přidružilo k mnichovskému arcibratrstvu Panny Marie Pomocnice křesťanů, vzniklému po slavné bitvě ve Vídni roku 1683. Turínské bratrstvo bylo silné a nával na pobožnosti takový, že žádný kostel nemohl pojmout účastníky, takže v roce 1798 musel papež Pius VI. reskriptem ze dne 9. února dovolit zřízení paralelky při kostele svatého Františka z Pauly. Tam stála překrásná socha Pomocnice křesťanů, zhotovená v mramoru, ve zvláštní kapli posvěcené už kardinálem Mauriciem Savojským už před rokem 1657, ještě před vídeňskou bitvou. Don Bosco byl přesvědčen, že je povolán k tomu, aby kult Pomocnice křesťanů nyní roznesl do celého světa. Tomu právě měl sloužit nový kostel.

Jen co dostal dovolení, zavolal Karla Buzzettiho, aby zahájil přípravné práce. Terén měl být vyrovnán a obehnan předepsanou ohradou z prken a měl zůstat u silnice jen vjezd pro povozy. Zakoupení pozemku a prkna přišla na 4 000 lir. Don Bosco si zavolal ekonoma dona Savia a řekl mu, aby se do toho dal. Ten si dovolil poznámku: „Zde

nejde o nějakou kapličku, ale o kostel. To nebude lehké. Dnes ráno jsme neměli ani na poštovné.“ Don Bosco na to: „Začni kopat základy. Cožpak jsme někdy začali něco stavět s penězi v kapse? Nikdy ne. To musíme nechat Boží Prozřetelnosti.“

Don Savio přijal rozkaz a začalo se. Jenže to byla práce! Bylo třeba kopat do hloubky půl třetího metru na ploše 1 200 čtverečních metrů a všichni tu zeminu odvézt koňskými potahy na místo určené městskou správou. To byla obrovská práce. Pod kostelem mělo totiž být ještě podzemí. Toho roku se všechno neudělalo, odvezena byla jenom část.

Hned na začátku vznikla finanční obtíž. Někteří dobrodinci slíbili značné sumy, ale pak je dávali jinam. Někdo slíbil a vůbec se k ničemu neměl, prý později. Výkopy byly

44 Don Bosco a politika

Panna Maria byla nyní stále v myslí a v srdci Dona Boska. V prvních dnech červencových měl sen, ve kterém viděl Pannu Marii, jak prochází řadami chlapců a nabízí jim nádhernou schránku s lístky, na kterých byla různá hesla. Každý si mohl vytáhnout jeden a ten byl jeho. Hesla se mu vtiskla nesmazatelně do paměti, takže je mohl i po létech každému říci. V domě bylo na 700 chlapců a každému Don Bosco řekl, jaké heslo dostal od Matky Boží. Zas jeden div v životě tehdejších Don Boskových synů.

Opřen o Pomocnici, Don Bosco dále usiloval o záchranu svého gymnázia. Už docílil toho, že jeho učitelé byli řádně přijati na univerzitu, ale dovolení pokračovat, které mu dal provinční vedoucí odboru školství Selmi mělo skončit s koncem školního roku 1862–1863. Co potom? Don Bosco šel tedy k Selmimu. Byl vlídně přijat. Selmi sledoval polemiku Dona Boska s Gattim a přál Donu Boskovi. Zároveň měl strach o sebe. Zuřivé útoky veřejného mínění a tisku proti školským bratřím, narážky na Don Boskovu Oratoř, která mohla přijít na řadu kdykoliv, nestálost ve vládní sestavě, to všechno ho nabádalo, aby nevydával svou hlavu do nebezpečí. Jak Donu Boskovi přál, tak mu měl i všelicos za zlé. I on měl své výhrady proti Dějinám Itálie. Také Katolické čtení mu šlo na nervy. Byl přece liberál a nepatřil do katolického tábora. Ideologie státu byla i jeho ideologií. Hovořili spolu o těch věcech a Don Bosco, aniž slevil ze svých názorů, přece jen mu aspoň vysvětlil své stanovisko k problémům a hlavně ho znovu a znovu ujišťoval, že se stát nemusí Oratoře bát.

Své postoje Don Bosco zdůraznil po osobní návštěvě Selmimu ještě písemným rozkladem. Vybereme z něho to nejpodstatnější pro poznání Don Boskových politických postojů:

Pracuji už 23 let v Turíně pro záchranu opuštěné mládeže a nikdy jsem se ani v nejmenším na kazatelně nebo jinde nedotkl politiky. Čtení politických časopisů je u nás zakázáno, ať jde o jakoukoliv politiku. Nepovažujeme to v našich podmínkách za prospěšné. Co se týče vzdělání našich kleriků, zde se učí jen latině a řečtině, jinak klerici chodí do semináře a tam studují filosofii, hebrejštinu, Písmo svaté a teologii. Co se týče Dějin Itálie, tento text se v našich třídách neučívá, leda jen pro římskou dobu. Co se týče vědovy parmského, v Dějinách se neuvádějí věci pro něho zahanbující. Podle významných pedagogů, jako je Girard nebo Aporti, se nemají mladým duším dávat do rukou fakta, která nevychovájí, ale kazí. Proto takové věci neuvádím. Naše školní programy jsou ty, které vydává stát. Co se týče

zahájeny, přiblížila se výplata, Don Bosco potřeboval nutně 1 000 lir, ale ty nebyly. Zato byla nablízku prozřetelnostní pomoc. Před desíti dny byl Don Bosco volán k jedné těžce nemocné zámožné osobě a konal s ní devítidenní pobožnost k Panně Marii Pomocnici křesťanů (tříkrát Otčenáš, Zdrávas a Sláva Otci ke cti Pána Ježíše svátostného a třikrát Zdrávas královno k Panně Marii). Pacientka slíbila dát, co bude Don Bosco chtít, jen když bude moci aspoň vstát z postele. Večer před výplatou ji šel Don Bosco navštívit a bylo to úžasné! Paní, nejen že byla zcela zdráva, ale byla už i v kostele poděkovat Panně Marii. A Donu Boskovi předávala obálku, kde bylo 50 napoleonských zlatek, což dělalo právě těch potřebných 1 000 lir. To byl začátek divů, o kterých budeme ještě vyprávět.

Katolického čtení, nejsem jejich redaktorem ani ředitelem, ty věci závisí na jiných osobách. Já přispívám svými knížkami a tisknu je, abych dal svým tiskařům a vazačům práci. Také není pravda, že nemáme obrazy krále. Ve všech třech předních místnostech visí. Nikde na světě se tolik nemodlí za blaho královské rodiny, jako právě u nás. Pak důležitý závěr: „Co se týče mé prosby, necháte-li mne pokračovat jako dosud, dokud nebudou naši učitelé opatřeni řádnými tituly, pak to bude dobro, které prokážete našim chudým chlapcům. Jinak budu muset hledat jiné síly s tituly, ale budu pak muset řadu chlapců odmítnout. Doufám, velice, že nám budete přát.“ A pokračoval: „Ostatně jsme oba dva veřejnými činiteli: já na poli charitativním, Vy pak na poli státním. Vy mne nepotřebujete, ale já vás ano, a hodně! Oba si můžeme získat Boží požehnání a vděčnost lidí tím, že budeme prokazovat lásku mladým, které budeme zachraňovat z obětí ulice. Nebe ať zahrne hojným požehnáním Vás a Vaši rodinu.“ 13. července 1863.

Odpověď Selmiho nebyla taková, jakou Don Bosco očekával. Přece jen těch, kteří byli sprázeni s Gattim, bylo hodně a tolik jiných okolností radilo Selmimu, aby odkládal, až ukáže čas, co a jak má být. Celé dva měsíce nechal Dona Boska bez odpovědi.

Jak bylo Donu Boskovi, můžeme číst v jeho dopise markýze Fassatiové, kde praví: „Jestli jsem kdy potřeboval hodně Vašich modliteb, pak je to právě teď. Dábel vyhlásil válku Oratoři a je nebezpečí, že bude uzavřena, jestli se mi nepodaří dostat ji na úroveň, kterou žádá vláda. Panna Maria mne ujistila, že se tak nestane, ale může se stát, že si zasloužíme od Pána Boha nějaký trest, takže dopustí i toto. Už několik týdnů žiji mezi nadějí a smutkem.“ Dopis je z 3. září.

V té době se mu dostalo radosti nad jiné radosti. Dostal dopis od Svatého otce Pia IX. Ale ani to nebylo bez hořké krůpěje. Dopis byl poděkováním za jeho dopis, který paapeži doručil při své cestě do Říma markýz Scarampi. Don Bosco jako obyčejně psal o tom, co povzbudivého je v Oratoři a mezi katolíky na severu, ale, když Svatý otec dopis četl v přítomnosti markýze, najednou se zastavil, dopis složil a zvolal: „Co mi to jen Don Bosco píše! To jsem nečekal!“ Víc neřekl. Scarampi, když se vrátil do Turína a toto Donu Boskovi referoval, dovolil si mu položit otázku, co se Svatého otce tak bolestně dotklo. Don Bosco mu řekl: „Psal jsem mu, aby si nedělal iluze ohledně zdánlivého míru, ale aby se připravil k velké oběti: Řím padne do rukou revolucionářů.“ Přítomni byli také don Cagliero a don Francesia.

Jaká byla právě situace ohledně Říma? Zdála se růžová. Revoluce se zastavila a vypadalo to, jako by se měla spokojit s tím, co dobyla. Papež nyní projížděl provinciemi svého státu zcela bezpečně, jeho kočáru dělali eskortu francouzští důstojníci, francouzská armáda chránila Řím a francouzský sir Napoleon III. dával hlasitě najevo, že nemíní dopustit, aby se na Řím sáhlo. Obyvatelstvo všude vítalo Pia IX. s nebývalým nadšením, jako by mu chtělo vynahradit nedávné

45 Nový zásah Boží Prozřetelnosti

Uprostřed tolika nejistot vládla v Oratoři naděje v Boží pomoc. Don Bosco v červenci vzpomenu snu o kole a druhého o poli s bohatou žní, aby povzbudil své syny k důvěře. Také oznámil, že půjde po duchovních cvičeních u svatého Ignáce na pouť do Oropy a tam sestaví personál pro Mirabello. V Oratoři byli všichni přesvědčeni, že jediný schopný být mirabellským Donem Boskem je don Rua. Ale i zde vystávala otázka profesorských titulů. Zatím bylo dohodnuto s casalským biskupem, že prohlásí ústav za malý seminář své diecéze, čímž se dostane toto gymnázium do církevní závislosti, ale i pod ochranu. Zatím zůstávaly malé semináře závislé pouze na církevní autoritě. Později, až budou po ruce diplomované síly, bude možno dát koleji normální statut. Získání titulů bylo zatím vzdálenou záležitostí, protože už několik let ministerstvo nevyhlásilo žádné mimořádné zkoušky pro jejich získání. Až teď zcela nečekaně se tak stalo.

Důvodem byly nesnáze ne škol Don Boskových, ale všeobecný nedostatek profesorů na státních školách. Boží Prozřetelnost vše zkombinovala tak, aby se i Don Boskovi klerici mohli svěřt zcela nečekaným způsobem. Jen jedno bylo zlé. Mimořádné zkoušky byly vypsány na září, takže na přípravu zbývaly necelé dva měsíce horkého léta. K tomu byli profesori po celý rok zapřaženi ve škole a ve vlastním studiu, potřebovali nutně nějaký odpočinek, ale jak odpočívat, když ta věc byla nadmíru urgentní a příležitost se nemusela opakovat.

Mladí salesiáni nebyli z těch, kdo se zaleknou. Věděli, že Don Bosco potřebuje profesory, příležitost k získání titulu zde byla, nezbylo, než ji přijmout a přes prázdniny od rána do noci dřít. Šlo o několik předmětů. Byl tedy zorganizován kurz „vzájemné pomoci“, pracovalo se v týmu a disciplinovaně. Výsledek byl dobrý.

Don Bosco budoucí profesory povzbuzoval k nadměrným výkonům. Jako nešetřil sebe, tak nyní nešetřil ani je. Spolehl se na Boží pomoc. Cagliariho vzpomínal, že jednou

46 Konec školního roku

Školní rok trval do konce července. Po rozdělení vysvědčení a odměn za chování a pili se většina chlapců rozloučila a odešla na prázdniny. Někteří na dva, jiní na tři měsíce, řada chlapců končila studia a odcházela navždy. To se týkalo hlavně těch, kteří končili nižší gymnázium a hlásili se buď do seminářů nebo do jiných škol, anebo šli do zaměstnání. Každý měl svobodu zařídit si život, jak chtěl. Mnozí pak udržovali s Oratoří písemný styk, buď přímo s Donem Boskem nebo s jinými představenými. Ve světě se tak rozrůstaly řady Don Boskových bývalých chovanců, kteří nemohli zapomenout a rádi se vraceli. Ti budou později základnou pro světovou federaci Don Boskových bývalých žáků, až k tomu přijde čas.

strasti. To klamalo. Napoleon III. se netajil odporem k anglickému plánu opustit Řím a nabídnout papeži v náhradu pobyt na ostrově Maltě se vším všudy, co papež potřeboval. To klamalo a nic divného, že Don Boskova předpověď Svatého otce překvapila a ranila. V dopise, který mu nyní psal, však není stopy po nějakých výčitkách. Obsahuje jen obvyklé chvály na jeho činnost a věrnost, také upřímné apoštolské pozhánání.

Don Bosco řekl unaveným: „Až se někdy stane, že některý salesián padne v práci pro duše, tehdy řeknete, že se kongregace dočkala triumfu, který na ni svolá veliké Boží požehnání.“

Don Dalmazzo byl přítomen rozhovoru Dona Boska s jedním příznivcem, který měl starost o zdraví mladých salesiánů. Dialog probíhal takto:

„Vaši synové pracují příliš.“ „Jsme zde, abychom pracovali.“ „Příliš napjatý luk praskne. Je třeba také si odpočinout.“ „Odpočíneme si v nebi.“ „Jenže zatím zde vaši hoši ztratí zdraví.“ „To nebude ztráta, ale zisk.“ „Nevidíte, že se tím zkrátí jejich věk?“ „Aspoň budou dřív v nebi.“

Don Bosco tak mluvil pod dojmem úsilí, které viděl u svých synů. I on se strachoval o jejich zdraví a přál si, aby to měli už za sebou a mohli si odpočinout. V jádru však prolašoval pravdu, o níž byl hluboce přesvědčen. Nakonec jsme zde, abychom se obětovali pro Boží věc. Je jeho záležitostí regulovat naši činnost tak, abychom měli z práce zisk a ne škodu, především zisk pro věčnost. Žádný z těch, co se připravovali za tak těžkých podmínek na zkoušky, nezemřel, ba ani neonemocněl. Francesia se dožil dokonce víc než devadesátilet. Byl ještě svědkem Don Boskovy beatifikace.

Jako obyčejně Don Bosco byl v druhé polovině července na duchovních cvičeních u svatého Ignáce. Tam odtud napsal opět řadu povzbuzujících dopisů svým drahým, například Bonettimu a Garinovi. Také v tomto roce se opakovala historie koupání v Doře. Zase si to vymysleli dva učni, že se šli v neděli v době odpoledních bohoslužeb koupat. I oni dostali pár tajemných úderů na holé tělo, když se slunili na břehu Dory. I tentokrát Don Bosco napsal donu Alasonattimu jména dotyčných s výzvou, aby se jich zeptal, jak jim to chutnalo. Oba se přiznali a po pohrůžce propuštění byli vzati na milost. Jeden se jmenoval Bastia, druhý Vezzetti. To byl další případ, kdy se ukázalo, že Don Bosco má vzácný dar bilokace – přítomnost na dvou různých místech najednou.

Jedním ze zakládajících členů tohoto sdružení bude Jan Cotella z Cavouru u Turína. Uvedeme si pro příklad jeho životní historii. Jednou Don Bosco na podzim 1860 vstoupil do kavárny u Těšitelky, aby si tam v zadním pokojíku v klidu přečetl korespondenci. Kavárník znal Dona Boska a rád mu poskytoval toto ústraní. Měl třináctiletého pikolínka a to byl právě náš Jeník. Poslal ho, aby Donu Boskovi přinesl šálek kávy. Ale narazil. Jeník měl hlavu plnou divných představ o flandácích, jak se o kněžích potupně vyjadřovaly laciné plátky psané pro obecný lid. Nechtěl jít ke knězi. Ale pak přece jen šel. Don Bosco ho, jak měl v obyčeji, pěkně přijal a hned s ním navázal rozhovor. Chlapec byl překvapen jeho dobrotou a odpovídal. Vyzpovídal se na sucho ze svého

života. Utekl z domu, protože ho tam pořád kárali a nadávali mu. Uchytil se naposled v kavárně a dělá, co může. Rozhovor skončil překvapivou nabídkou, aby nastoupil v Oratoři jako student. Chlapec přijal a už toho večera byl v Oratoři. Začal první třídu. V tom roce 1863 končil kvartu. Don Bosco upravil jeho poměr k rodině, rodina za něho platila měsíčně 12 lir, zbytek dodával Don Bosco sám. Slušelo se to, protože rodina nebyla zrovna chudá. Cotella byl svědomitý tak, že ještě delší dobu posílal do Oratoře menší sumy jako spravedlivé odčinění ztrát, které s ním Oratoř měla, aby zas bylo pro druhé. Vynikl jako horlivý šířitel Katolického čtení. Zemřel roku 1908, asistován svým bývalým profesorem Františkem Cerrutim a donem Ruou, hlavním představeným salesiánů.

Místo odcházejících byli přijati jiní. Mezi nimi zmiňme jedno drahé jméno, a sice Františka Besucca, který vynikl

47 Na pouti v Oropě

Jak bylo řečeno, Don Bosco si předsevzal jít na pouť k Panně Marii Oropské, aby si vyprosil její mateřské požehnání pro první mimoturínský dům v Mirabellu. Sloužil tam mši svatou u jejího milostného oltáře a vřele jí doporučil svou záležitost. S radostí pozoroval poutnický ruch na tom svatém místě a popsal jej v dopise studentům do Oratoře. Jen litoval, že nejsou s ním, že by je všechny představil Matce Boží a vyprosil jim její mateřské požehnání.

Když se vrátil do Turína, jen se otočil, a už zase musel do Montemagna, kde si ho vyžádala markýza Fassatiová, aby tam kázal triduum před svátkem Nanebevzetí Panny

48 Otcovské způsoby Dona Boska

V Oratoři nebyl nikdy úplný klid. Jen co odjeli chlapci na prázdniny, už v prvních dnech srpna nastoupila asi stovka nováčků, které bylo třeba roztrždit. Mnozí měli jen tři třídy obecné školy a bylo třeba doplnit jim látku, aby mohli nastoupit do primy gymnázia. Od 15. srpna do 15. září byli zas v Oratoři chlapci, kteří přerušili prázdniny a měli tam opakovací hodiny před postupovými zkouškami. Jiní prostě vůbec nešli na prázdniny a zůstali v Oratoři. I těch byl veliký počet.

Don Bonetti zachoval v zápise pět večerních slovíček, která měl Don Bosco pro nováčky. Uvedeme aspoň to první víceméně v úplném znění, abychom si udělali představu o jeho otcovském poměru k chlapcům:

„Tak jsme se zde shromáždili jako závodníci, kteří usilují všichni o získání vítězného věnce. Já vás povedu, vy poběžíte za mnou. Musíme se však dohodnout o podmínkách. Já tu jsem, ne abych si vydělal peníze nebo abych získal jméno, ale jsem tu pro vás. Jsem váš od rána do večera a od večera do rána. Nejde mi o nic jiného než o váš prospěch mravní, o vaše vzdělání, ale i váš hmotný prospěch. Musíte mi pomoci. Mohu vás všechny ujistit, že udělme veliké věci a že nám Pán Bůh požehná.

Nechci, abyste se na mne dívali jako na představeného, nýbrž jako na přítele. Nic se mne nebojte, ale mějte ke mně plnou důvěru. Řeknu vám upřímně: já nerad trestám, ani nehrozím, to není můj způsob. I když někdo pochybí a chce se polepšit, nic jiného od něho nežádám. A i kdybych musel někoho z vás potrestat, věřte mi, pro mne by to byl větší trest, než pro něho. Já při takových věcech vždy moc trpím. Nerad bijí a nerad vidím, když někdo někoho bije. To

jako horlivý následovník Dominika Savia. Pocházel z alpské vesničky Argentery a doma vychodil obecnou školu. Jinak pásl ovce. Pak farář Pepino se v něm shlížel pro jeho dobrotu, byl mu dokonce kmotrem při biřmování. On mu vymohl přijetí u Dona Boska. Chlapec mu byl za to vděčný. S Donem Boskem se osobně setkal až kolikátý den po vstupu do Oratoře a jeho rozmluva s ním byla velmi podobná té, jakou měl s Donem Boskem Dominik Savio. Františkovi Don Bosco radil tři věci, chce-li prožít vše k svému velkému duševnímu prospěchu: „Buď veselý, pilně se uč a buď zbožný!“ Besucco patřil brzy mezi nejzbožnější. Rád klekával v kostele pod oltářem Panny Marie přesně na tom místě, kde klekával Dominik Savio. I on byl cherubínem lásky k svátostnému Pánu Ježíši a vynikl v tom nad jiné chlapce. Don Bosco napsal také o něm životopis, jak to učinil o Saviovi a Magonovi. Tam se lze dočíst dalších podrobností.

Marie. Cestou se stavil v Asti u tamního faráře od Matky Boží Nové, zpovídal tam, nato šel do domu pana Cerrutiho na oběd, ale i tam přišli lidé, aby je vyzpovídal. Měl přednášku o Katolickém čtení, pak chtěl nechtěl musel navštívit nemocného, který se na něho od rána těšil, nu a čas utíkal, a stalo se, že zmeškal dostavník jedoucí do Montemagna. Snažil se o jinou příležitost, ale nešlo to. Musel tedy zůstat na noc v Asti a teprve druhý den ráno jel, takže večerní kázání v Montemagnu padlo. I v tom byla ruka Boží Prozřetelnosti, protože ten nemocný nutně potřeboval, aby se mu věnoval.

neznamená, že trpím nepořádky. To ne! Takovému raději řeknu: Nemůžeš tady s námi být. Ale je zde prostředek, jak to všechno předejít. Mějme jedno srdce a jednu duši. Chci vám být ve všem nápomocen. Mějte dobrou vůli. Buďte otevření, jako já jsem otevřený k vám. Kdo je v nebezpečí, ať se nechá podepřít, ať mi to řekne. Když někdo chybuje, ať se to nesnaží přikrýt. Řekněte mi to a já se budu snažit zachránit to, napravit to. Když to vím od vás, to už najdu prostředek, jak to zařídit, aby to bylo k vašemu dobru časnému a věčnému. Přece nebudu stíhat toho, komu odpustil Pán Bůh...“

V druhém slovíčku hovořil o tom, že v Oratoři jde hlavně o spásu duší. To je veliké štěstí dostat se do Oratoře. Doma se muselo chodit do kostela kilometry a kilometry, zde je kostel v domě. Mše svatá je pro všechny každý den. Ke zpovědi není třeba čekat až na neděli, tady se zpovídá každý den. Doma nebylo pohodlí chodit k svatému přijímání a někdy se vám kamarádi kvůli tomu smáli. Tady můžete jít často a nikdo se vám nebude smát. Nebude vám nikdo ani vyčítat, když nepůjdete. Doma jste neměli možnost navštěvovat často Pána Ježíše ve svatostánku, zde ho máte přímo doma. Stačí odskočit do kostela, pomodlit se tam Otčenáš a Zdrávas Maria a zase si jít hrát. Tady máte dobré kamarády, to jste většinou doma neměli. To všechno je pro vaše dobro. Co byste řekli o někom, kdo by měl před sebou plný stůl nejlepších jídel a nechtěl by jíst? Raději by seděl a díval se po mouchách na stropě?“ Pak mluvil o prospěšnosti pobožných cvičení.

V třetím hovořil o nespokojencích, kteří píší domů rodičům stížnosti na nespravedlnosti, když dostanou špatnou známku nebo když je některý asistent napomene. „Nemám

v úmyslu dělat obhajobu domu, protože jsou zde stovky chlapců, kteří jsou zde zcela spokojeni a na nic si nestěžují. Nikdo zde není držen násilím a každý, chce-li, může hned jít zase domů. Reptaly však nemáme rádi. Takoví ukazují, že Oratoř není pro ně. Někteří si myslí, že mohou dělat nedobrotu a přitom se skrývat. Ať si to nikdo nemyslí. I kdyby je představený neviděl, je zde někdo, kdo vidí a ví všechno, a to je Pán Bůh. Vyvedou něco po prvé, po druhé, ale sotva víckrát, protože se na to tak jako tak přijde. Zde v Oratoři je mnoho bystrých očí. A ďábel? Ten dělá jen nádoby, ale pokličky dělat nedovede. Raději se všichni snažme být hodní...”

Ve čtvrtém večerním slovíčku vypravoval o papeži Inocenci XI., ke kterému přišel velvyslanec a nabízel mu hory doly, půjde-li mu na ruku. Papež poslouchal a pořád jen říkal: „Nemohu!“ Když pak velvyslanec přešel k hrozbám, papež mu řekl: „Vraťte se k svému panovníkovi a řekněte mu, že mám jen jednu duši. Kdybych měl dvě, třeba bych jednu obětoval, ale takto nemohu, mám duši jen jednu!“ Don Bosco pak rozvinul myšlenku s aplikací na praxi v Oratoři. Každý nechť se snaží osvojit si tuto zásadu a bude mít prospěch z pobytu u Dona Boska.

V pátém dal chlapcům na přemýšlení tři rady: 1. Častá svatá zpověď. 2. Ježíš a vše, co se ho týká. 3. Nebe.

Tak chlapci stále slyšeli v nejrůznějších obměnách věčné pravdy Boží, učili se jim věřit a jimi se řídit. Proto mnozí tak rychle pokračovali v dokonalosti.

Don Bosco ovšem jenom nekázal. Kázané dokazoval svými skutky. Měl opravdový zájem o každého. Neunikla mu smutná tvář, ani jiný projev utrpení, hned se ptal, co je, a snažil se zlé odstranit nebo aspoň zmírnit. V kolika

49 Pokračuje boj o tituly

Zatím se přibližoval termín mimořádných zkoušek za účelem získání profesorských titulů. Šlo o první tři třídy gymnázia. Pro tuto bitvu určil dona Ruu, dona Fusera, dona Ruffina a kleriky Bonettiho a Ballesia. Měli pohromadě všechny papíry, jen neměli lyceální maturitní vysvědčení. Už se zdálo, že je vše ztracené, protože rektor Ricotti dále trval na tom, že seminární atestace o absolvování studia filosofie nestačí jako náhrada za maturitní vysvědčení. Vtom Boží Prozřetelnost zase zasáhla. Pan rektor odešel na delší dovolenou a zastupoval ho děkan teologické fakulty Angel Serafino. Ten byl rozumný a uznal platnost seminárních studií a dovolil, aby dotyční zkoušky podstoupili.

Zkoušky se konaly ve dnech 15.–20. září. Nebyly tak brilantní jako přijímací zkoušky aktovních učitelů na Don Boskově gymnáziu, ale i tak byly velmi zdařilé. Už to byl veliký úspěch, protože na přípravu bylo minimálně času. A oni přesto všichni zkoušky udělali.

Don Bosco dobře věděl, že boj o salesiánské školy teprve začíná a rozhodl, aby se ještě další připravili na přijímací zkoušky na univerzitu. K tomu si ovšem museli získat maturitní vysvědčení z lycea. Tři salesiáni měli jít do tohoto boje: Jarach, Perucatti a Rinaudo. Don Bosco je představil k podzimnímu termínu na lyceu del Carmine. Prosil ředitele Bianchiho, aby laskavě vzal valdocké studenty pod svou ochranu. Ten v první chvíli myslel na protekci a rozhorleně odmítl, ale Don Bosco mu hned vysvětlil, že na něco takového nemyslel, jen ví, že v komisi bude jistě někdo, kdo nepřeje Oratoři a mohl by škodit. Jen pro ten případ prosí

případech musel chlapcům oznámit smrt jejich drahých! A vždycky to učinil s největší jemností a taktem.

Antonín Sala byl student a v ty dny vypomáhal na vrátnici. Jednou si ho Don Bosco pozval do jídelny na kávu. Tam mu pomalu a delikátně oznámil, že mu zemřel otec. Hoch se dal do pláče, ale už tu byl don Alasonatti a šeptal mu: „Neplač, ztratil jsi jednoho otce, ale našel jsi druhého.“ Myslel tím Dona Boska. Skutečně Don Bosco ho hned ujistil, že bude moci dále studovat a že se o něho postará. Chlapec šel domů vyřídit si potřebné věci a vrátil se. Stal se knězem, byl po léta generálním ekonomem Salesiánské společnosti a nikdy nezapomněl na otcovskou péči Dona Boska.

V září musel Don Bosco myslet zvlášť na chlapce, kteří se rozhodli pro kněžskou kariéru. Mnozí si podali žádost do semináře v Turíně nebo do jiných seminářů. Pro každého musel Don Bosco psát, vyjednávat, zaručovat se, vyšlapávat každému cestu k oltáři. Musel být také opatrný, aby nenařazil. Biskupové byli někdy hákliví a v Turíně zvlášť musel vážit každé slovo, aby nepřišlo nevhod. Stalo se například, že se dva klerici nechovali při službě v katedrále dobře. Jeden prý stál a opíral si hlavu rukou, jiný nepřiskočil hned odebrat celebrantovi pluviál. Naštěstí byli oba z chierského semináře a v Oratoři byli jen přes prázdniny. Don Bosco se za to musel písemně omluvit. Udělal to s klidem na způsob vysvětlení.

Ještě jiný druh hochů musel mít na zřeteli. Nejednou ho žádali ředitelé domovů a rektori kolejí o propůjčení personálu. Toť se ví, že nemohl dát salesiánský personál, ale rád doporučil kleriky, kteří se rozhodli nepokračovat nebo zaváhali v povolání. Každému se snažil upravit cestu do života, jak jen mohl.

pana ředitele o laskavou asistenci, aby zkoušky byly opravdu spravedlivé. Bianchi byl spokojen a skutečně dodržel slovo. Stalo se totiž, že klerik Rinaudo odevzdal písemnou práci z latiny příliš brzy, a to stačilo, aby se řeklo, že ji opsal. Don Bosco byl nablízku a žádal o prošetření případu. Maturant dostal práci novou, byl pod přísným dozorem, ale práce dopadla ještě lépe, než ta předešlá, takže i tato bolest byla překonána a všichni si odnášeli z lycea maturitní vysvědčení. Brzy nato mohli ještě s dobrým prospěchem udělat přijímací zkoušky na univerzitu, takže jich tam teď bylo celkem sedm.

Vůbec, teď byla partie rozehraná a nebylo možno couvnout. Don Bosco ani nebyl ochoten couvnout. Tím by byl všechno ztratil. Ano, hleděl se pojišťovat ze všech stran. Například: zatím se k přijetí na lyceum (dnes bychom řekli na vyšší gymnázium) nevyžadovala malá maturita na konci páté třídy gymnázia, ale jistě tomu tak brzy bude. Don Bosco začal tedy posílat chlapce po páté třídě na státní ústavy, aby si tam tu malou maturitu udělali. Každý rok jich takto maturovalo 40, 50 i více jeho studentů a co bylo nejcennější, že se brzy po městě říkalo, že Don Boskovi studenti prospěchem daleko převyšují studenty státních škol. To bylo ovšem docela přirozené, vždyť studenti Don Boskovi měli každý den pravidelné studium v naprostém mlčení a pod dohledem asistentů a k maturitě pak šli ti nejlepší, kteří mířili výš. To se muselo projevit v prospěchu. Pro Dona Boska to bylo jakési vítězné tažení. Už nikdo nemohl říkat, že se u něho studia odbývají.

Pan rytíř Gatti tedy se svým bojem proti Oratoři neuspěl. Ještě psal hanlivé články nebo je nechával psát, ale jeho osobní štěstí už zhasínalo. Místo aby postupoval, ztrácel půdu pod nohama. K tomu mu žena spadla se schodů a těžce se pohmoždila, proti Gattimu vyvstal nějaký konkurent, který mu úspěšně podrážel nohy. Ubožák si to vzal do

50 Mirabello

Mezi tolika starostmi starost o dobrý začátek v Mirabellu nebyla ta nejposlednější. Šlo přece o první mimoturínský ústav. Po něm přijdou další a další. Salesiánské dílo se bude šířit po celém světě. Bylo proto důležité, aby se začalo dobře.

Don Bosco napsal pro mirabellský dům zvláštní řád. Jeho základ tvořil samozřejmě řád turínské Oratoře, ale snažil se být pružný. Dále stanovil, aby se tento řád četl a vysvětloval na začátku každého školního roku všem obyvatelům domu. Byly v něm uvedeny i povinnosti představených, ne jen chovanců. To aby se vidělo, že všichni musí konat své povinnosti, ne jen podřízení. Někomu se to sice zdálo divné, ale Don Bosco na tom trval. V pochybnostech se mělo vždy hledět, jak se to dělá v Oratoři v Turíně. Vůbec všechny další domy měly žárlivě střežit ducha prvního domu a podle něho se modelovat.

Don Bosco v řádu nového domu pevně vytyčil kompetence vedoucích představených: ředitele, prefekta, katechety a školního rádce. Ředitel měl být první a rozhodující osobností domu. On měl být i duchovním vůdcem – spirituálem. Měl na starosti také studium teologie a měl být pravidelným zpovědníkem komunity domu. Aby zde byla zaručena svoboda svědomí, měli se každý týden a při zvláštních příležitostech zvat cizí zpovědníci. Funkce ředitele měla být otcovská, ředitel neměl mít na starosti kázeňské věci, aby k němu mohli mít důvěru všichni.

Prefekt měl naopak na starosti materiální provoz domu a také kázeň. On přijímal, rozdával a odesílal korespondenci, jemu příslušelo propouštět chlapce. Aby nedocházelo k různým nepříjemnostem, bylo stanoveno, aby styk s rodiči obstarával vždy prefekt. Proto měl mít úřadovnu blízko vrátnice a tam se měly nacházet různé registry atd.

Katecheta měl na starosti mravní a náboženský stav domu: také kostel, ošetřovnu, ložnice. Školní rádce měl na starosti studijní stránku domu: také vycházky, divadlo. Prefekt, katecheta a rádce dávali vždy v sobotu každému chovanci známku z chování. Této konference se však nesměl zúčastňovat ředitel. Naopak, schválně se měl nacházet v té době mezi chlapci.

Řád existoval několik let jen v rukopise, teprve později vyšel tiskem s dalšími okrajovými úpravami. Současně s řádem Don Bosco vypracoval ještě program ústavu. Ten se rozeslal na všechny farní úřady casalské diecéze, ale i za její hranice.

Všechny tyto věci Don Bosco vypracoval už v Oropě. Po svém návratu sestavil ještě personál. Jak všichni čekali, ředitelem byl jmenován don Michal Rua. Prefektem se stal mirabellský rodák klerik Provera, katechetou klerik Bonetti, který už měl jen několik měsíců do kněžského svěcení, školním rádcem klerik Cerruti. K nim byli přidruženi jako učitelé a asistenti klerici: Albera, Dalmazzo, Cuffia a tři aspiranti na kněžský stav: Belmonte, Nasi a Alessio.

Všem členům mirabellského personálu Don Bosco vřele doporučil, aby se hlavně zaměřili na pěstování kněžských

hlavy a šlo to s ním stejně jako kdysi s ministrem Farinou s kopce. Pomátl se na rozum a došlo to tak daleko, že svou ženu mlácením hlavou do zdi utloukl k smrti. Sám skončil život zcela vyřazen z normálního života. I v tomto případě se ukázalo, že Bůh nedovolí, aby někdo triumfoval se svou zlobou.

povolání. Měli mít ve svrchované účtě pana biskupa, vycházet mu všemožně vstříc a podporovat u diecézanů jeho autoritu. Stejně se měli chovat k místnímu faráři a zvat ho, aby v ústavě zpovídal. Také ho měli zvat na slavnosti, na divadla, zkrátka, pokud to bylo slučitelné s pořádkem ústavního života, měli žít v úzkém spojení s farním duchovenstvem. Nemělo se ani zapomenout na vytvoření dobrého vztahu k civilní autoritě.

Donu Ruovi a jeho spolupracovníkům dal ještě jeden důležitý pokyn, totiž, aby si vedli „Sešit zkušeností“, kde by se písemně zaznamenávaly dobré i chybné stránky ústavního provozu. O nich se mělo rokovat, aby se hledaly cesty k nápravě a podobně.

Don Rua dostal od Dona Boska ještě osobní pokyny a Don Bosco mu slíbil, že mu je pošle ještě písemně. To skutečně o několik týdnů později udělal. Je to vzácný dokument. V něm nakreslil, jak se má ředitel chovat k sobě, jak k učitelům, k asistentům a představeným ložnic, k služebnímu personálu, k studentům a cizím osobám. Uvedeme si pro poučení hlavní jeho ustanovení:

Donu Ruovi zakázal umrtvovat se v jídle. Spát měl v noci nejméně šest hodin, aby si zachoval zdraví. Mši svatou měl sloužit a breviář recitovat vždy zbožně, radostně a usebraně. Každé ráno trochu meditace, během dne návštěvu Nejsvětější svátosti oltářní. Jinak vše, jak žádají stanovy. Ve styku s chlapci pamatovat, že se nás nemají bát, ale mají nás mít rádi. Ať cítí, že i my je máme rádi a nechceme jim zbytečně rozkazovat. Všechno dovést snést, jen když nejde o hříchy. Všechno si dobře rozvážit a teprve pak udělat, co je k větší slávě Boží. Než si uděláme úsudek, máme si vše dobře ověřit. Někdy věci připadají jako trámy, a zatím jsou to pouhé slámky.

Dbát, aby učitelům nic nescházelo k jídlu a k odpočinku. Uznávat jejich práci, navštěvovat je v nemoci, dát jim zastoupení. Často s nimi mluvit jednotlivě i kolektivně. Dohlédnout, aby měli potřebné ošacení, knihy, prostě starat se o ně. Dbát, aby ve škole zkoušeli každého a aby nikoho nepodceňovali. Ať nepěstují zvláštní přátelství. Před svátky, v době novén, triduí, mariánských památek vždy se o nich aspoň ve třídě krátce zmínit.

Víceméně totéž platí o asistentech a o těch, kteří mají zodpovědnost za ložnice. Mluvit s nimi o chlapcích, o jejich chování. Doporučovat jim, aby bděli, aby překazili každý hřích, zvláště kdyby šlo o 6. přikázání. Kdyby byl některý asistent sám v nebezpečí, raději ho změnit nebo vzkázat to Donu Boskovi.

Služebné osoby ať nemají žádné důvěrné styky s chovanci a ať mají příležitost jít každý den na mši svatou a chodit k svátostem. Starat se o jejich duši. Ženy ať nechodí do ložnic, do kuchyně a vůbec ať mají něco s ústavem jen tehdy, když jde o služby lásky a nutnosti.

Nepřijímat za žádnou cenu chlapce, kteří už byli vyloučeni z jiných ústavů. Kdyby bylo přesto nutno udělat výjimku,

pak dát takového pod zvláštní dohled ale nenápadný. Kdyby se opět provinil, nemeškat a poslat ho domů. Ředitel ať je o rekreacích s chlapci, ať občas tomu či onomu pošeptá něco pěkného do ouška. To je veliké tajemství, jak si získat důvěru chlapců. Ochotně přijímat penitenty, ale nikoho k zpovědi nenutit. Ani zdaleka nedat znát, že si něco pamatujeme ze zpovědi. Co největší svobodu zpovídat se u koho kdo chce!

S cizími jednat vždy slušně. Ve sporných materiálních věcech raději ztratit, než porušit lásku. V důležitých věcech se radit se zkušenými.

Don Rua nastoupil do Mirabella po Růžencové Panně Marii. Šla s ním jeho maminka, která do té doby pokračovala v Oratoři po zemřelé mamince Dona Boska. Měla mít na starost prádlo malých seminaristů. Ještě před donem Ruou přišel do Mirabella klerik Provera připravit dům k otevření. Pomáhala mu v tom jeho rodina. On také vedl první přijímání nových chovanců. V Mirabellu se všeobecně čekalo, že přijede také Don Bosco sám. Ten s tím i počítal. Zařadil návštěvu Mirabella do programu tradičního podzimního výletu.

Napřed musel dohotovit Katolické čtení. Na listopad připravil „Krátké rozhovory o církevních příkázáních“, na prosinec „Člověk míní, Pán Bůh mění“. V přídatku uvedl dvě uzdravení připisovaná přímluvě Dominika Savia. Bylo vidět, že byl přesvědčen, že Dominik se dočká poct oltáře.

51 Podzimní výlet 1863

3. října opět vyrazili z Turína chlapci určení za odměnu na tradiční podzimní výlet. První pohoštění měli v Chieri u rytíře Gonelly a pak se táhlo do Becchi. O něco později vyjel z nádraží Porta Nuova vlakem Don Bosco s asi třiceti chlapci. Ti měli k dispozici dva osobní vozy, které poskytlo Donu Boskovi ředitelství drah. Vystoupil ve Villanova d'Asti, odkud to měli do Becchi nejbliž. V Becchi v té době vládl po zemřelém bratru Dona Boska jeho synovec František. I on byl dobrý a Don Bosco mu mohl s humorem při přivítání stisknout ruku a říci: „Tak teď jsme tvými hosty. Udělej si čest, my se zase vynasnažíme udělat si ji na tvé útraty.“ Don Cagliero byl v Becchi už několik dní: kázal tam devítidenní přípravu. Lidé se do něho zamilovali, takže musel kázat ještě i o Růžencové Panně Marii, která se slavila v neděli 4. října.

V pondělí po pouti se všichni výletníci rozběhli na nádraží do Villanovy. Bylo to šest kilometrů daleko. Pak se jelo vlakem na Alexandrii. V Asti se jízda přerušila. Byla tam prohlídka města a pohoštění u pana Cerrata. Pak nastup a další cesta, která skončila v Alexandrii. Tam kapela zahrála panu přednostovi stanice, Don Bosco se s ním dohodl o další jízdě, přestoupilo se do dalšího vlaku a konečně zde byla Tortona – cíl cesty. Na stanici už čekal rektor semináře, který Dona Boska pozdravil také jménem pana biskupa monsignora Negriho. Přišel i don Anfossi, novopečení salesiánský profesor, kterého Don Bosco poslal do Tortony k baronu Garofolimu kvůli opakovacím hodinám s jeho třemi syny. Banda pak táhla městem, ačkoliv hodina už byla pokročilá. Nocleh byl v semináři. V úterý prohlídka města. Zvláště upoutala středověká pevnost, která v roce 1170 statečně vzdorovala císaři Bedřichu Rudovousovi, ale kterou po vítězství u Marenga Napoleonovi kanonýři obrátili v sutiny. Večer se dávalo v semináři divadlo a velice se líbila Caglierova zpěvná romance „Syn exulanta“. Mezi čestnými

Když někomu doporučoval, aby se na Dominika obrátil, radil mu po devět dní se každý večer pomodlit jednou Otče náš a Zdrávas Maria a jednou Zdrávas Královno.

Ještě jednu publikaci musel připravit do tisku: kalendář „Kavalír“ (Galantuomo). Katolické čtení bylo nadále v rukou ivrejských a Oratoř z něho neměla žádný hmotný prospěch. Stejně ho neměla z kalendáře, ale Don Bosco byl velkorysý: Nehádal se s administrací a i jeho „Kavalír“ byl v dobré náladě, kterou chtěl přenášet na své čtenáře. Chtěl také poučovat a varovat. Tak vysvětloval v kalendáři katolíkům, kdo je to Ambrogio. Byl to nešťastný kněz – odpadlík, který právě v té době velmi řádl po celém Piemontě. Byl oblečen napůl jako kněz, napůl jako laik, a hlavně brojil proti papeži, tupil svátosti církve a ještě jinak sloužil zlu. Byl drzý a měl bohužel za sebou policii a jiné síly, které mu zaručovaly, že neskončí v kriminále. Veřejně se však od něho distancovali, takže záleželo na lidech, jak ho přijmou. Do rodné farnosti Dona Boska Castelnova nevěšel. Tam už měli tradici a byli by ho jaksepatří vypískali nebo i vynesli ven, kdyby se tam byl opovážil štvát. Don Boskův kalendář na rok 1864 důkladně odkryl tvář dona Ambrogia, i když to přišlo Oratoři draho. Don Boskova tiskárna byla koncem roku podrobena několika nočním útokům městské lůzy, která roztloukla v Oratoři ze strany ulice „U Zahradnice“ okna. Bylo třeba tam všude instalovat drátěné sítě.

hosty byl také baron Garofoli, který toho dne v poledne hostil na zámku Dona Boska i jeho chlapce. Chlapci si považovali za velikou čest, že mohli obědovat v místech, kde před týdnem seděl u stolu slavný generál La Marmora s ministrem války Della Roverem a s jinými ještě potentáty. Vůbec bylo na zámku co obdivovat, tak například obraz kardinála Cavalchiniho z baronovy rodiny, o kterém Don Bosco řekl chlapcům, že mohl být po smrti Pia VII. papežem, kdyby byl rakouský císař proti jeho zvolení nedal veto. V Tortoně zůstali výletníci skoro týden. Tortona se stala východiskem výletů do širého okolí, z nichž některé byly vlakem.

Večer v pondělí 12. října Don Bosco oznámil, že se jede dál. V úterý se jelo zpět do Alexandrie a tam odtud do Mirabella, kam přijel den předtím don Rua. Jinak byl dům ještě prázdný. Teď se ho zmocnili Turiňané, hoštění rodinou Proverovou a štedrými lidmi, kteří se už nemohli dočkat, kdy bude Don Boskova kolej otevřena. I tam chlapci pobýli skoro týden a teprve v sobotu 17. října se vrátili vítězoslavně domů. Don Bosco se nezúčastnil slavného vjezdu do Oratoře, protože hned z nádraží šel navštívit jednu paní, ale ani tak ho neminulo slavnostní přivítání. Kdosi ho spatřil z okna, hned to oznámil asistentovi ve studovně, ten dal samozřejmě signál a už se všichni studenti řítily k místu, kudy musel Don Bosco vstoupit do domu. Jiskra přeskočila k řemeslníkům, ti také nechtěli zůstat pozadu, a tak, než se Don Bosco nadál, měl kolem sebe mačkanici, která mu provolávala slávu a bouřlivě ho vítala. Vítání se konalo pod portikátem. Don Bosco je zakončil slovy: „Milí chlapci, zítra je svátek čistoty Panny Marie. Víte co? Já půjdu hned do zpovědnice a kdo bude chtít, ať přijde.“ Mnozí na něho už čekali, takže měl co dělat.

Následující den, 18. října, byla neděle. Večer Don Bosco oblékl do duchovního roucha ony tři určené do Mirabella:

Belmonta, Nasiho a Alessia. S touto obláčkou je spojena jedna zajímavost. Byla jí přítomna Belmontova maminka a té Don Bosco po ceremonii předpověděl, že se nejen dočká synovy primice, ale půjde k němu dokonce ke zpovědi. Paní nad tím kroutila hlavou. Že by se šla zpovídat k vlastnímu synovi? A přece se to stalo, a sice v roce 1876, když byl Belmonte ředitelem salesiánského ústavu v Borgo San Martino. Maminka dostala otravu krve z hmyzího štípnutí a pracovala k smrti. Syn, narychlo přivolaný, přijel. Maminka ho prosila, aby jí zavolal jejího zpovědníka, ale ten nebyl přítomen. Tak jí nezbylo, než se vyzpovídat svému synovi. Krátce nato zemřela. Nejen to, Don Bosco paní Belmontové také předpověděl, jak dlouho bude žít její syn. Don Belmonte v roce 1900 řekl donu Cogliolovi, že mu zbývá už jen jeden rok života, že to řekl Don Bosco. A skutečně. Zemřel roku 1901 ve věku 57 let.

Také Belmontův společník Alessio, kterého Don Bosco posílal po obláčce do Mirabella, mohl vypravovat o Don Boskově předpovědi, která se uskutečnila. Jeho biskup tehdy nechtěl dát Donu Boskovi dovolu, aby ho oblékl do duchovního roucha, ale ani mu nechtěl dát pro jeho chudobu bezplatné místo ve svém semináři. Ano, brojil proti Donu Boskovi, že prý mu odvádí kleriky z diecéze. Don Bosco řekl Alessiovi, že to panu biskupovi odpouští, ovšem že ho nemine Boží trest, protože přijde o pohyblivost rukou. Skutečně biskup byl stížen akutní chiragrou obou rukou a na tu nemoc umřel. Alessio dále vypravoval, že byl pevně

52 Změny v Oratoři

Tento rok nastaly značné změny také v Oratoři v Turíně. Don Rua odešel do Mirabella a namísto něho se stal ředitelem škol don Ruffino. Měl na starosti družinu Panny Marie. Don Josef Bongiovanni řídil družinu svatého Aloise a Nejsvětější svátosti spolu s malým klérem. Neuměl zpívat, ale zato byl pohotový ve slově a uměl přelévat do druhých nadšení. Blahodárně působila družina svatého Josefa mezi řemeslníky, u nichž se také mnoho změnilo. Truhláři a zámečníci pracovali hodně pro Mirabello a teď se před nimi rýsovaly práce na kostele Panny Marie. Uprázdnila se stará vrátnice a tam se usadili krejčí a obuvníci, jejichž úkolem bylo šatit a obouvat na 700 obyvatel domu. Nad nimi vládl koadjutor Rossi.

Knihtiskárna byla umístěna v nových prostorách podél cesty „U Zahradnice“, tam vládl zase koadjutor Oreglia. Práce bylo hodně. Tisklo se Katolické čtení, ale vydávaly se i knihy, dodávané různými autory, všechny náboženské tematiky.

Velikou změnu přineslo navrácení seminární budovy církvi. V Turíně začal normálně fungovat kněžský seminář, do kterého nastoupili klerici, kteří dosud studovali porůznu na privatě v městě, ale i značná část kleriků, kteří bydleli do té doby u Dona Boska. Také ti, kteří zůstali v Oratoři, docházeli do semináře do školy a Donu Boskovi moc leželo na srdci, aby mezi Oratoři a seminářem byla bratrská vzájemnost. Podporoval ji ze všech sil, vždyť mezi světskými bohoslovci byla řada těch, kteří vystudovali nižší gymnázium u něho.

Tímto přesunem a otevřením malého semináře v Mirabellu se v Oratoři začal pociťovat nedostatek personálu. Ubylo vyučujících i asistujících. K tomu bylo třeba zajistit

rozhodnut zůstat u Dona Boska, ačkoliv se mu dělaly všelijaké výhodné nabídky.

Jinou předpověď udělal Don Bosco Ballesiovi, který dělal s Ruou profesorské zkoušky. Jednou ráno mu řekl: „Ty budeš farářem a kanovníkem.“ Ballesio nikdy nepomyslel, že by od Dona Boska odešel, ale příšly okolnosti, za kterých přece jen odešel a, co Don Bosco napověděl, stalo se skutečností. Než vrátíme se do Mirabella.

V Mirabellu zahájili 20. října, v pondělí poté, co Don Boskovi výletníci opustili kolej, vyučování. Bylo rozděleno takto: 4. a 5. třídu gymnázia měl Cerruti, 3. Bonetti, 2. Cuffia, 1. Nasi, 3. obecnou měl Dalmazzo, 2. Alessio. Skoro všichni první učitelé v Mirabellu byli mladíci. Někteří teprve oblékli na sebe kleriku a ještě ani nezačali filosofii. Lidsky to vypadalo jako hazard. A přece jim Don Bosco věřil a oni ho neklamali. Museli se opravdu činit, aby se vůbec udrželi. Prakticky museli dělat všechno, i zametat. Don Bosco později řekl, že teprve v roce 1876 se mohlo mluvit o tom, že je mirabellský ústav plně konsolidován. Dostavily se i žádané úspěchy. V době mirabellských začátků čítal kněžský seminář v Casale asi 20 filosofů a teologů, o několik let později díky Donu Boskovi a malému semináři v Mirabellu jejich počet stoupl na 120. Don Bosco myslel i na to, aby v mase chovanců nescházal dobrý kvas. Hned zkraje tam poslal jako základ několik správných chlapců z Oratoře, o které by se mohli tamní představení opřít. Chovanců bylo prvním rokem asi 90. O donu Ruovi šla brzy pověst, že si vede v novém ředitelském úřadě jako Don Bosco.

pokračování gymnázia pro školní rok 1863–1864. Z odboru školství poslali jako loni dotazník ohledně studentů a vyučujících. Don Bosco dotazník vyplnil se vší svědomitostí, ale hned psal vedoucímu provinčního odboru žádost o schválení profesorského sboru, který nutně vykazoval ještě nedostatky, protože zápis na univerzitu ještě neznamenal udělení profesury. Bude zajímat, kteří byli kandidáti vyučování pro jednotlivé třídy. Nejvyšší 5. třídu měl kněz Francesia, který už pět roků navštěvoval jako mimořádný posluchač univerzitu a nyní měl za sebou přijímací zkoušku k řádnému poslechu se zvláštní pochvalou. 4. třídu dostal bohoslovec pátého ročníku Durando, který měl za sebou přijímací zkoušku s plným počtem bodů. 3. třídu měl mít taktéž bohoslovec pátého ročníku Anfossi, který udělal přijímací zkoušku stejně jako Durando. 2. třídu měl mít kněz Ruffino, už učitel schválený pro 4. třídu obecné školy a nyní schválený také pro nižší gymnázium. 1. třídu měl učit pan prefekt Alasonatti, který měl diplom pro první dvě latinské třídy. Aritmetiku měl mít ekonom kongregace don Savio. Byl aprobován pro 4. třídu obecné školy.

Proti minulému roku to byl pokrok a odbor školství nemohl nevzít na vědomí, že se věci dávají do pořádku. Ještě bylo třeba předložit doklady každého jednotlivého, ale pak na radě odboru bylo gymnáziu povoleno pokračovat, zase však jen do konce plynoucího školního roku, ne víc. I to bylo krásné a chtělo to jen vytrvale bojovat dál.

Don Alasonatti byl zjevně hodně unaven. Byla to veliká práce vést prefekturu domu, kde bylo na 700 lidí. Don Bosco mu pomáhal, seč mohl. Dokonce mu zakázal umrtvovat se v jídle a ve spánku. Do té doby lůžko pana prefekta bylo v jeho kanceláři a sloužilo jako sedadlo pro návštěvníky.

Don Bosco mu nyní dal k dispozici jinou, klidnější místnost, aby si mohl eventuálně během dne přilehnout a zavřít na chvíli oči.

V ty dny přišel do Oratoře další pomocník: kněz – advokát Arrò-Carroccio z Lanza, ne tolik, aby se stal salesiánem, jako spíš aby přinutil Dona Boska otevřít další ústav u nich v Lanzu. Byl to člověk neobyčejně, plamenné výmluvnosti, který dovedl rozpálit posluchače. I Oratoř byla plná tohoto ohně.

13. listopadu Don Bosco vypravoval sen: Zdálo se mu, že je s chlapci na nějaké louce. Všichni si vesele hráli, když tu si všimnul, že je tam hluboká zmola a v ní ohavný plaz. Byl veliký jako slon, měl na sobě žluté skvrny a byl spíš krátký než dlouhý. Prostě obluda. A hle, chlapci už tu díru našli

53 V souladu se stanovami

V Oratoři při tak velkém počtu lidí vládl krásný dobrovolný pořádek. Don Bosco byl hlavním z odpovědníkem domu a většina salesiánů, studentů i řemeslníků chodila nejraději k němu. I nováčci si ho volili za duchovního vůdce, protože ho předcházela pověst, že tak jako tak ví všechno a každému čte ve svědomí. Donu Boskovi může každý důvěřovat, jen má-li dobrou vůli a nechce-li vědomě žít jinak, než se žít má.

Veliké úsilí o dobro domu i jednotlivců promítalo se ze zповědnice do vnějšího života. Nejvíce to bylo cítit ve studovně, která byla velikánská a v ní se ve večerních hodinách připravovalo pod dozorem jediného asistenta na 500 chlapců v naprostém tichu. Což venku na dvoře, tam nikdo chlapcům nezavazoval ústa, tam si mohli křičet, jak chtěli, ale přejít k naprostému mlčení, trvajícimu třeba dvě hodiny, to bylo něco úžasného, co zní jako legenda, a přece je to historický fakt.

Don Bosco sám o tom zanechal zprávu, kterou mohli potvrdit jako pravdivou všichni účastníci události. Přišli jednou do Oratoře na návštěvu vzácní hosté: ministr anglické královny Viktorie se svým sekretářem. Don Bosco je provedl budovou a zavedl je také do veliké studovny. Páni žasli, když viděli stovky studentů, skloněné nad knihami a sešity, v naprosté soustředěnosti. Ještě více žasli, když slyšeli, že je to normální, že během roku není stížností, že by někdo ve studovně vyrušoval. Studovna je posvátné místo jako kostel. Páni se ptali, jak bylo možno docílit tak velikou kázeň u tolika živých chlapců, vždyť je to na světě něco docela ojedinělého. Don Bosco jim řekl, že je to tajemství, které oni v Anglii nemohou znát. Když naléhali, co to je, řekl jim bez obalu, že to je ovoce katolického způsobu zповědi, častého svatého přijímání eucharistie a každodenní mše svaté. To oni v anglikánské církvi bohužel nemají. Páni jen pokývali hlavami a pan ministr prohodil: „Opravdu – o religione, o bastone – buď náboženství nebo hůl! Budeme o tom referovat v Londýně!“

Podobná scéna se odehrála jednou večer když přijel znenadání do Oratoře mondovský biskup Ghilardi, známý přítel a obdivovatel Dona Boska. Provázeli ho ještě další

54 V zájmu schválení kongregace

Od roku 1858, kdy se zdálo, že bude snadné brzy dosáhnout schválení kongregace církevními místy, uplynulo už bezmála pět let, ale věc stála. Zemřel kardinál Gaude v Římě, zemřel i turínský arcibiskup Franson, záležitost ležela v Turíně u kapitulního vikáře a nic se nedělo. Zapsaných salesiánů bylo už asi 60. Ale Don Bosco nenechával věc ležet. V září

a jali se ji přeskakovat. Malí to dovedli lépe než ti větší. Když se někdo rozběhl ke skoku, plaz vždy vystrčil rychle hlavu a snažil se ho kousnout. Bylo hodně těch kousnutých. Jeden spadl dovnitř a obluda jej vyvrhla z tlamy celého černého, ale ještě živého a mluvícího. Zajímavé bylo, říkal Don Bosco, že mu ani nenapadlo chlapce varovat, jen se každého ptal, proč to udělal. Chlapci většinou opakovali, že se jim chtělo skákat, a na následky nikdo nemyslel.

Don Ruffino sen zapsal do své kroniky bez dalšího pokračování, které Don Bosco jistě měl na způsob komentáře. Vůbec nyní po odchodu Bonettiho do Mirabella psal jenom Ruffino, takže místo dvou navzájem se doplňujících Kronik zůstala zde jen jedna. Ale už se chápali pera i jiní. Pomalu se tok informací zase zvětšil.

preláti. I oni vstoupili do studovny a byli užaslí nad tichem, které tam vládlo. Don Bosco je vyzval, aby šli dál a prošli potichu až dopředu ke katedře asistenta. Šli a tam pan biskup vzal zvonek a zazvonil. Chlapci překvapeně zvedli hlavy a biskup zvolal: „Jak úžasná to podiváná! Opravdu úžasné!“ Don Bosco se začervenal nad tím projevem, ale chlapcům se to zdálo docela normální.

Bylo zde další tajemství dobroty tak velikého domu. Byla to Společnost svatého Františka Saleského a její moudré stanovы, prostě celé to uspořádání života v duchu lásky a zároveň snahy po pořádku, který přináší podivuhodné plody.

12. listopadu Don Bosco shromáždil všechny salesiány a byla zvolena kapitula pro mirabellský ústav. Ustanovení lidí do úřadů, o kterém jsme už mluvili, udělal sice Don Bosco sám, ale tam šlo o úřední jmenování školského významu. Nyní šlo o to, aby tyto funkce dostaly ještě náboženskou pečeť a aby se na ně hledělo v duchu řeholní poslušnosti, která váže ve svědomí. Volba sice na předešlých ustaveních nic nezměnila, protože všechny potvrdila, jen prefekt Provera dostal ještě titul ekonoma, a k Cerrutimu, rádcí pro školské záležitosti, byl přidán jako druhý rádcce klerik Pavel Albera. Tím byla ustanovena v Mirabellu řeholní domácí kapitula podle znění stanov, dnes bychom řekli domácí rada. Klerik Ghivarello sepsal ještě jakožto sekretář hlavní rady úřední oznámení tohoto aktu a zaslal jej donu Ruovi do Mirabella s tím, aby je veřejně přečetl všem spoluobčanům.

15. listopadu se konalo v Oratoři další sezení. Na něm se jednalo o doplnění funkcí po odchodu dona Ruy a Bonettiho. Don Rua byl v Turíně duchovním ředitelem neboli katechetou. Nyní byl do této funkce zvolen don Dominik Ruffino. Bonetti byl druhým rádcem, toho nyní nahradil don Francesia.

18. listopadu přijala kapitula Společnosti na rok na zkušenou dona Arrò z Lanza.

30. listopadu byl podobně přijat klerik Monateri.

13. prosince složili na tři roky sliby klerici Costanzo a Tresso.

1863 psal znovu ordináři Zappatovi a urgoval jeho svolení, aby je mohl odeslat do Říma. Současně psal různým biskupům prosbu o pochvalné vyjádření. Jako první přišlo s datem 27. listopadu doporučení od cunejského biskupa. Don Bosco je hned poslal na ordinariát s prosbou o navrácení dokumentu.

V dopise se zračí starosti, které způsobilo otevření semináře. Z kleriků, kteří odešli do semináře, Don Bosco prosil o propůjčení jednoho jediného – Bellagarda, ale ani toho mu nenechali. Bude se muset obrátit na jiné biskupy, aby mu půjčili kleriky. Kdyby aspoň zbylí byli dispensováni od služby v katedrále! Trampoty stále stejné. Don Bosco doufal, že mu kapitulní vikář brzy vrátí půjčené doporučení, ale ten mu na jeho dotaz odpověděl, že vůbec nic nedostal. 8. prosince mu psal Don Bosco znovu, aby se laskavě ještě jednou podíval, že někde to musí být, u něho to není. Zřejmě tím trochu znervózněl, vždyť šlo o důležitý dokument, jehož originál zmizel a nebude možno ho nahradit. Ještě že mu zůstal opis, který si pořídil, než dal doporučení z rukou. Přesto se zase uklidnil a vnutil se do normální nálady.

Ve dnech 10. a 11. prosince byly v Turíně porady ordinářů turínské provincie – biskupů a kapitulních vikářů. Šlo o sestavení dokumentu pro senát ve věci návrhu na uzákonění civilního manželství. Dále jak si počínat vzhledem k vládním zásahům proti seminářům. Donu Boskovi ležela na srdci ještě další věc: jak čelit rozmáhající se propagandě protestantské. V té věci chtěl biskupy a kapitulní vikáře seznámit detailně se situací v turínské provincii a požádat je, aby řekli, jakými prostředky chce církev čelit protestantské

55 Drobnosti z konce občanského roku

Když bylo po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie, Don Bosco pověřil dona Arrò, aby měl místo něho večerní slovíčka, a sám se vydal s donem Cagliem na návštěvu do Mirabella, poprvé od otevření malého semináře. Napadl snít a v Giarole museli hledat nocleh. Našli jej na faře, kde uctivě zakleпали a uctivě byli přijati. Druhý den šli ve sněhu dále, až dorazili k cíli. V ústavě se Donu Boskovi dostalo hlučného přijetí, třebaže přijel znenadáni, bez oznámení. I tam byli chlapi kolem něho, okouzlení jeho pěknými způsoby. Těmi, co přišel do Mirabella z Turína, byl zvláště vítán, protože už po něm moc toužili. V jejich kruhu opakoval to, co už řekl v Turíně, že brzy jeden odejde na věčnost. Druhý den se konalo cvičení šťastné smrti. Don Bosco jako obyčejně zpovídal a zanechal v seminaristech první svaté dojmy z osobního setkání.

Hned nato se vrátil do Turína, ale o své cestě do Mirabella se zmínil večer jen krátce. Asi nebyla zvlášť rušná. Více se věnoval přípravě vánoční nálady. V ty dny před svátky hodně psal. Bylo třeba rozeslat gratulace k Vánocům a k novému roku, také vyřídít různé úřední záležitosti, psát prosby o pomoc a tak dále.

Na svatého Štěpána 26. prosince se kolem něho shlukli klerici a chtěli vědět, jaký bude nastávající rok, zda dobrý nebo zda přinese nějaké rušné události. Řekl jen víceméně mlhavě, že než uplyne dvakrát svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie, politické záležitosti v Itálii se uklidní. Před tím mluvil porůznu o třech takových svátcích. Přidal ještě, že bude vojna, také mor a hlad, ale hned poznamenal, že tyto výrazy mohou mít v řeči Boží i širší význam. Ale také řekl, že se na zemi bude zpívat jedno velmi slavné Te Deum.

Don Lemoine v Memoriích, psaných samozřejmě mnohem později, hovoří o uskutečnění těchto tehdy mlhavých proroctvích. Fakt je, že se v roce 1865 začala řešit otázka Benátska tím, že se začala tvořit politická osa mezi Itálií a Francií na úkor Rakouska, jehož mezinárodní situace byla velmi vratká. Co se týče předpověděné války, to v roce 1866

propagandě vedené peněžními úplatky, konferencemi s tiskem, dále co má dělat farář, když se do jeho farnosti tlačí protestantský kazatel, případně, jak si má počínat, když už tam je. Jeho memorandum poslané biskupům a kapitulním vikářům je velmi podrobné a ukazuje, jak Don Bosco sledoval strategii nepřátel katolické církve.

Memorandum dokončil ke konci novény k Neposkvrněnému Početí Panny Marie a pěkně opsané Cagliem poslal na adresu turínské kurie.

Jak si začínali jinde vážit mirabelského ústavu, bylo vidět z nabídky odboru školství v provincii Susa, který nabízel donu Ruovi gymnazijní katedru na státním gymnáziu. Samozřejmě odepsal z návodu Dona Boska slušně, ale odmítavě s tím, že stálý úvazek v Mirabellu mu nedovoluje nabídku přijmout.

Poněkud hořká byla jiná pilulka z poloviny prosince. Turínský starosta sdělil Donu Boskovi, že bohužel nemůže poskytnout žádnou subvenci na stavbu kostela, protože ještě není jisto, že to bude farní kostel. Don Bosco počítal, že tuto subvenci dají i v případě, když se pravděpodobně vytvoří kolem kostela farní obvod. Šlo o 30 000 lir, to nebyla maličkost.

byla válka mezi Pruskem a Rakouskem. Co se týče moru, v roce 1865 vypukla cholera, která hodně potrápila mnohé evropské státy. A pokud šlo o ono Te Deum, Lemoine vzpomíná velkolepé římské slavnosti na počest jubilea smrti svatých Petra a Pavla. Do Říma přišlo na 500 biskupů zazpívat to Te Deum spolu se Svatým otcem.

29. prosince přišla do Oratoře zpráva o úmrtí dvacetiletého Aloise Preta z Agliana. Zemřel doma po delší nemoci. Ale Don Bosco hned poznamenal, že jeho smrt nemusí být ojedinělá, vždyť to už tak bývá, že jeden mrtvý volá druhého. Hlavní je být připraven.

S datem 30. prosince psal Don Bosco společný dopis mirabelským seminaristům. Vzpomněl jejich krásného přivítání a jak byl překvapen dobrým chováním mnohých. Ale také neopomenul říci, že se mu všelicos ještě nelíbilo. Některé viděl vycházet z kostela a vcházet do kostela bez toho, že by vzdali Pánu ještě nějaké znamení úcty, ani neviděl, že by v kostele otevřeli ústa k modlitbě, nebo že by dávali pozor na kázání a něco si z něj zapamatovali. Také se mu nelíbilo, že se někteří prali a nedovedli odpustit druhému. Co ho nejvíce zarmoutilo, bylo, že v domě jsou někteří, kteří škaredě mluví, jak by křesťan nikdy mluvit neměl. Ale nechce kázat, to jsou jen výjimky a netýkají se celku. Doporučil jim, aby se chránili zahálky, aby se naučili chodit často ke zpovědi a k svatému přijímání a ctít Pannu Marii.

Z dopisu je cítit, že setkání s mirabelskými bylo setkání s chlapeckou komunitou ještě nesehranou. Vždyť od otevření ústavu uplynuly sotva dva měsíce. Je možné, že byl dopis smluven s donem Ruou, aby se měl oč opřít v dalším formování domu na způsob mnohem zpracovanější komunity valdocké. K společnému dopisu přiložil Don Bosco ještě 15 osobních lístků pro asistenty a některé chlapce, kteří byli Mirabellu propůjčeni.

Na Silvestra měl Don Bosco v Oratoři slovíčko pro všechny studenty a řemeslníky společně. Jako obyčejně zmínil se také o tom, kolik chlapců odešlo během roku na věčnost. Ani nastávající rok nebude jiná. Na konci roku 1864

bude zase řada dnes živých scházet. A doporučoval vřele úctu k Nejsvětější svátosti a k Panně Marii. Každý si má vyvolat představu zeměkoule zavěšené svými póly na dva sloupy. Z obou vychází zář. Čím je kdo blíž jednomu nebo

druhému sloupu, tím více má světla, a čím je kdo od nich vzdálenější, tím více se noří do tmy.

Tohoto roku Don Bosco nerozdával osobní strenny s myšlenkami do nového roku, leda snad zcela ojedinele.

56 Svatá smrt Františka Besucca

Na začátku roku 1864 čítala Společnost svatého Františka Saleského 61 členů, z toho 9 kněží. V uplynulém roce přibýlo 8 kleriků, 9 studentů a 4 koadjutoři. Všichni ještě neměli sliby, ale dělali teprve noviciát, to je zachovávali na zkoušku stanovy a snažili se žít jako řeholníci.

V celém domě panovalo veliké studijní úsilí. Dokonce nebylo mnohým milé, když se nahromadilo za sebou více prázdných dní, jak tomu bylo například o Vánocích. Žádali, aby byla raději škola. Někteří zase žádali, aby mohli vstávat dřív než ostatní, a Don Bosco pod určitými podmínkami dovoloval takové výjimky. Nesmělo to však být dřív než ve 4 hodiny ráno. Šlo také o zdraví. Zima byla drsná, nebylo čím topit a svítiplynu bylo také málo.

Zde jistě působil velice příklad samého Dona Boska, jehož zásadou bylo, že každý okamžik je poklad. V ty dny dával dohromady expedici Katolického čtení na leden a únor dohromady. Byla to knížka od kanovníka Gastaldiho „O autoritě římského papeže“. Knížka byla přijata katolickou veřejností velmi nadšeně.

V lednu přišlo další doporučení Salesiánské kongregace od biskupa z Acqui. Don Bosco toho využil k zvýšení tlaku na turínskou kurii. Psal rektoru semináře Vogliottimu, který byl zároveň turínským provikářem, aby laskavě pomohl panu kapitulnímu vikáři sestavit doporučení turínské kurie. Leželo mu velmi na srdci, aby se věci hnuly dopředu už také proto, že stoupal ustavičně počet kandidátů. 8. ledna byli přijati do kongregace jako novici: Julius Barberis, Michal Bertinetti, Jan Bertocchio, Vilém Garelli, Alfons Finocchio, František Lambruschini, Šimon Lupotto, Josef Manassero, Lorenc Marengo, František Paglia, Alois Rostagno a Dominik Vota, celkem 12 lidí.

Zatím se naplnila předpověď Dona Boska, kterou pronesl po úmrtí Preta, že nejpozději do dvaceti dnů půjde za ním ještě další.

3. ledna onemocněl František Besucco. Nachladil se a medicíny nezabraly. Už čtvrtý den nemoci se lékař vzdával naděje. Don Bosco ho začal připravovat na smrt. Ptal se ho, zda by byl rád, kdyby mohl odejít do nebe. Chlapec živě přisvědčil. Pak mu Don Bosco řekl, aby se vyjádřil, co by raději. I tak František řekl, že dává přednost nebi před dalším životem na zemi. Jen se mu zdálo, že dříve vedl hříšný život, a že ještě není dostatečně připraven. Don Bosco ho ujistil, že se nemusí ničeho bát, protože jsou zde ještě zásluhy Ježíše Krista: ty doplní, co člověku schází. Po tomto ujistění chlapec už nechtěl slyšet o ničem jiném, než o nebi. „Jen ještě musíš připojit, aby se nestala vůle tvá, nýbrž vůle Boží,“ dodal Don Bosco. I s tím František živě souhlasil.

Don Bosco se ho ptal, co chce vzkázat kamarádům. „Aby se za mě modlili, abych měl krátký očistec.“ „Co klerikům?“ „Aby dávali chlapcům dobrý příklad a dobré rady.“ „Co představeným?“ „Že jim děkuji za všechno dobré, co mi prokázali. Ať dále pracují pro spásu duší.“ „A mně co povíš?“ „Pomozte mi spasit duši. Už delší dobu se modlím, abych směl zemřít ve vašem náručí. Buďte tak hodný a buďte u mě do posledního okamžiku.“ Don Bosco mu to slíbil.

Měl i malé starosti, například, že v životě mohl více udělat pro svou duši. Ale to nebyly hříchy, to byl jen rub svatého života. Nikdo nemůže říci, že miloval Boha dostatečně.

Nato Františka zaopatřili. Po svatém přijímání už byl v myšlenkách a touhách víc na druhé straně než zde na zemi. Rodičům vzkázal, aby pro něho netruchlili. Zase se sejdou. Zvláště vděčně vzpomínal na maminku, která mu jednou řekla, že by ho viděla raději mrtvého, než aby udělal hřích, který by ho zneprátelil s Pánem Bohem.

9. leden byl jeho poslední den života. Po celý ten den si zachovával jasné vědomí, i když bylo zjevné, že pracuje k smrti. Byl rád, že je sobota, den Panny Marie. Prosil ji o tuto milost.

Bylo půl jedenácté večer, když se zdálo, že už vydechne naposled. František zvedl ruce, jako by se chtěl něčeho dotknout. Don Bosco mu sepal ruce a zase položil, ale on gesto opakoval. Don Bosco mu vložil do rukou křížek. On jej políbil a zase položil. A zase vztahoval ruce po neznámém předmětu. Jeho tvář byla červená víc než kdy jindy a zračilo se na ní světlo, před kterým ostatní světla v pokoji jakoby pohasínala. Přítomných u jeho lůžka bylo deset a všichni si toho byli vědomi. Ano, přepadl je i strach a všichni s úžasem hleděli na Besuccovu tvář. Co všechny překvapilo, bylo, že začal vztahovat ruce ještě výše, jako když se někoho s láskou chytá. Don Bosco řekl, že snad Pán Ježíš, snad Panna Maria mu v té chvíli prokazují zvláštní milost a jsou při něm. Stalo se něco ještě zajímavějšího. Besucco jako by se zvedal nad postel, tak se zdál nadlehčený. Ruce měl sepaté a jal se zpívat „Lodate Maria“ (Chvalte Marii), pak „O Gesù d'amore acceso“ (Ježíši láskou vzňatý). Zpíval a dělal pauzy, jako by mu někdo odpovídal. Pak zase pomalu plně dolehl na postel, světlo pohaslo a on znehybněl. Všichni mysleli, že je mrtvý, ale nebyl. Když zpozoroval, že se nikdo nemodlí, obrátil se na Dona Boska a řekl: „Modlete se, pomáhejte mi.“ Bylo jedenáct v noci, když řekl jediné slovo: „Křížek.“ To žádal o papežské požehnání pro hodinu smrti. Don Bosco mu je hned udělil. Don Alasonatti se začal modlit modlitby umírajících. Ve čtvrt na dvanáct se František podíval dlouze na Dona Boska a usmál se, jako by se loučil. A skonal.

Jeho smrt vzrušila celý dům. Druhý den byla neděle a každý šel k svatému přijímání za něho. Jemu patřily všechny modlitby toho dne. Každý ho chtěl vidět v rakvi. Měl tvář růžovou, jako by byl živý. Chlapci si přinášeli devocionálie, aby se dotkli mrtvého kamaráda a měli na něho památku.

Don Bosco pak měl večer slovíčko na téma poslední veliké myšlenky zemřelého Besucca: „Při odchodu ze světa mne nejvíce mrzí to, že jsem neměl rád Pána Ježíše tolik, kolik si zaslouží.“

V pondělí bylo za zemřelého zpíváno rekviem, potom byl od spolužáků doprovozen do farního kostela a na hřbitov. Don Bosco v soukromí řekl některým po pohřbu, že v tom měsíci zemře ještě jeden řemeslník a do tří měsíců odejdou další dva chlapci.

Vypravování o Besuccově smrti napsal sám Don Bosco v jeho životopise.

57 Mirabelské starosti

Znovu se může vynořit otázka, jak to, že každý rok tolik chlapců v Oratoři umíralo. Znovu musíme upozornit, že tak vysoká úmrtnost byla jevem všeobecným. Umíralo se všude, nejen v Oratoři. Lidé na to byli zvyklí. Ještě dnes je ve světě velická úmrtnost. Například ještě dnes každý rok zemře ve světě na 2 miliony dětí hladem. Lékařská věda zdaleka nebyla na výši, na které je dnes. Lékaři neměli léky, neexistovala různá vyšetření, nebyl rentgen, umíralo se i na docela obyčejná nachlazení. Mělo to jednu výhodu: Lidé nebyli tak ukolébáni jako dnes a více mysleli na smrt. Museli s ní pořád počítat.

I Don Bosco musel počítat se smrtí. V té době častěji říkal, že mu nezbyvá mnoho času. Při urgencích ve věci schválení kongregace se tento motiv nyní často objevuje: Bojí se, že zemře dřív, než zajistí dílu Oratoří budoucnost. Skutečně nebyl zdrav. V Memoriích čteme, že byly svízele také s jídlem. Oratoř byla velikánským podnikem. Sedm set krků, to něco znamená. A spotřebuje. Kuchyně někdy neměla z čeho vařit. V té době se stávalo, že byly nářky na polentu z pohanky. Anfossi vzpomínal, že se někdy vracel z přednášek na univerzitě a polentu jen stěží dostával do sebe. Don Bosco to jednou viděl a sám dal rozkaz, aby mu dali k tomu trochu polévky. I ostatní profesori protestovali a Don Bosco nařídil, aby se nešetřilo, protože potřebují dostatečně jíst. Sám na to doplácel. Nechtěl žádné výjimky, ale měl bolavý žaludek, který výjimku potřeboval. Občas měl

58 Smrt markýzy Barolové

19. ledna 1864 zemřela ve svém turínském paláci markýza Barolová, jedna z prvních dobrodivek Dona Boska. V jejím útulku Don Bosco začínal ve větším stylu svou práci mezi mužskou mládeží. Už jsme o tom vyprávěli a víme také, jak se jejich cesty rozešly. Už několik let šel každý jiným směrem. Don Bosco zatím zbudoval veliké dílo, o kterém Barolová nemohla nevědět a jistě v duchu uznávala, že se její úmysly střetly s úmysly Božími, ale uznala i svou prohru. Ona na druhé straně také vykonala veliký kus práce, zvláště na poli záchrany ženské mládeže. Její dílo trvá v Turíně dodnes. Don Bosco vůči ní nikdy nezhořkl, ale snad ani ona ne. V salesiánském archivu dodnes existuje dopis Silvia Pellika z roku 1845, když se Don Bosco ještě toulal se svými „uličníky“ po městě, psaný jistému Burdizzovi. Silvio přes toho pána jménem markýzy prosí ředitele duchovní správy Útulku doktora Borela, aby nabídl churavému Donu Boskovi její peníze, aby si mohl odpočinout a nabrat nových sil k své apoštolské práci. Nebyla tedy zneprátená, ale tehdy jen její určitá ženská ješitnost jí nedovolovala uznat svůj omyl a jednat s Donem Boskem přímo, bez oklik. Don Bosco poslal po její smrti do Útulku své zpěvačky, aby tam zazpívaly při zádušních bohoslužbách za ni Caglierovo Requiem, a i nadále, jak mohl, byl nápomocen v duchovním smyslu sestrám, které markýza založila.

19. ledna dostal Don Bosco další doporučení od biskupa ze Susy. Jen ho mrzelo, že z Turína nic nepřichází. Pan kapitulní zřejmě nespěchal, držel mu ruce někdo, kdo nepřál Donu Boskovi. Začínalo to být trapné, jak prozrazují řádky v Don Boskově dopise rektoru semináře Vogliottimu: „Prosím také, potlačte tu věc s doporučením naší ubohé Společnosti. Moc se bojím, že mé plány skončí v mém hrobě na hřbitově.“

krvácení ze žaludku. Strohý režim v jídle ho v ty dny složil. Dovídáme se to z dopisu Ruffinova donu Ruovi: „Don Bosco ti nemůže odpovědět na dopis, protože už tři dny leží. Příčina onemocnění je špatné trávení. Ale už se cítí lépe a myslím, že zítra vstane.“

Těžko se trávily ještě jiné věci. Tak školský odbor v Alexandrii nechtěl uznat Mirabello za seminář. Právě o tom pojednával zmíněný Ruffinův dopis z 16. ledna 1864. Don Bosco vzkazoval donu Ruovi, aby zasáhl sám pan biskup a aby jasně řekl, že považuje mirabellský ústav za pokračování semináře, který byl zabaven pro vojenské účely. Zatím se na semináře nevztahují ministerská ustanovení, vydaná pro gymnázia. Semináře, co se týče uspořádání vyučování, jsou v moci biskupa. Ovšem školský provinční odbor může říci, že mirabellskému ústavu tento charakter nemůže přiznat, a pak nezbyvá, než o to bojovat. Ať don Rua počká, Don Bosco už psal svému známému inspektorovi v Alexandrii, aby pomohl přesvědčit odbor v té věci. Čeká každou chvíli na jeho odpověď.

I tato historie se vlekla. Pan vedoucí odboru byl kdysi spolužákem Dona Boska na gymnáziu v Chieri, ale teď na to nedbal. Don Boskova intervence pomohla jen na čas, ale pak se vše zase zhatilo. Školský úřad i tam žádal, aby vyučující měli řádné profesorské tituly. Otevřela se tedy další fronta a i na té bylo třeba bojovat. Dosud šlo o gymnázium turínského. Teď jde ještě o to mirabelské.

Trochu radosti do této záležitosti vnesl dopis dona Manacordy z Říma, v němž mu tento vyřizoval vřelé pozdravy od Svatého otce, u něhož byl na dlouhé audienci.

Požehnání Pia IX. zase probudilo v Donu Boskovi naději a zvětšilo jeho horlivost. Protože brzy bude jaro, musel se více obracet dopředu a více myslet na stavbu kostela. Sekretář Jeho královské Výsosti senátor Cibrario mu psal, že mu královská pokladna přidělila 250 lir z mauriciánského podpůrného fondu. Bylo to málo, ale co dělat, jiní dají víc. Opakovaná žádost o podporu města skončila novým odmítnutím, ale to se čekalo. Zato ho potěšila velkomyslnost kanovníka Gastaldiho, který nabízel bezúročnou půjčku 5 000 lir, splatnou do 20ti let, a ještě více jeho návrh, že mu dá 2 000 lir už v červnu pod podmínkou, že se už budou klást základy. Don Bosco vítal každý příspěvek jako manu z nebe, ale šetřil. Tak prosil ministerstvo veřejných prací, aby mu dovolilo bezplatný dovoz lámaného kamene z Borgona do Turína.

Vnější starosti nijak Dona Boska neodkláněly od důležitějších starostí s vnitřním životem Oratoře. Splnilo se, že ještě před koncem masopustu zemřel jeden z řemeslníků. 30. ledna zemřel v Cottolengu v nemocnici osmnáctiletý Cavaglia. Ale byla zde předpověď, že do tří měsíců půjdou za ním další dva. Zde byl Don Bosco zcela jasný. V archivu existuje lístek tohoto znění: „Pro memoria. Oratoř svatého Františka Saleského 30. ledna 1864. Zaznamenávám zde přesná slova našeho milého Dona Boska, otce a ochránce mé duše, který mi řekl večer 29. ledna, než šel spát: Milý Mancardi, dobře si to pamatuj: dva naši řemeslníci ještě před koncem postní doby budou muset odejít do nebe. Jsou to Tarditi a Palo. Buď na stráži! – Mancardi Ignác, ošetřovatel.“ Zapečetěný lístek odevzdal Mancardi prefektovi donu

Alasonattimu. Ten na obálku připsal: „Předpovědi Dona Boska. Otevřít až po Velikonocích 1864.“

A znovu běžel život v ustálených kolejích, přerušován jen některými určitými událostmi. 6. února byli klerici v semináři na pololetních zkouškách. Obstáli celkem dobře. 7. února se dávalo v Oratoři divadlo Svatý Eustachius od monsignora Allegra. Byla to starší hra, už skoro zapomenutá, ale Don Bosco se postaral, aby znovu zazářila jako objev. Dávala se několikrát po sobě a způsobila v celém Turíně rozruch. Don Bosco zval totiž na divadlo dokonce biskupy, kanovníky, řeholní představené, faráře, kněze, ale i všechny

59 Doporučení jdou do Říma

Během masopustu zaměstnávaly Dona Boska jiné, důležitější starosti. 9. února dal přepsat stanovy Společnosti, aby je mohl odeslat do Říma. K doporučením biskupů ze Susy, Acqui a Cunea přibýly další: z Mondovy a Casale. Donucen nezbytností psal Don Bosco znovu provokáři Vogliottimu a prosil ho, aby mu bylo zasláno slíbené doporučení od turínské kurie, protože už není možno čekat s odesláním do Říma. Don Bosco má právě jedinečnou příležitost. Teprve tato urgence rozhodla. S datem 11. února přišlo konečně i doporučení od turínského kapitulního vikáře Zappaty. Bylo pěkné, ano vřelé. Závěrem tam stálo: „Proto je pokorně a vřele doporučujeme dobrotě Svatého otce, slavně vládnoucího, v plném přesvědčení, že naše doporučení bude milostivě přijato a že požehnání Svatého otce přinese Oratoři co největší prospěch.“ Don Bosco si oddechl. Hned svolal kapitulů a radostnou událost jí oznámil. Ještě v tom sezení bylo přijato do kongregace 5 dalších žadatelů: Bernard Ansaldi, Enrico Bonetti, Felix Cerruti, Jan Grassi a Petr Norza.

Den poté, 12. února, odevzdal zvláštnímu poslu balíček s biskupskými doporučeními, upravený text stanov a průvodní list pro Svatého otce.

Nedělal si iluze. Zkušenost ho už poučila, že je třeba počítat s různými zvraty. Věděl, že jedině bezmezná poslušnost k Svatému stolci mu přinese požehnání, a proto psal v dopise papeži toto: „Ačkoliv jsem měl pevnou vůli a snažil jsem se ze všech sil uvést ve skutek rady Vaší Svatosti, přece se bojím, že jsem se od nich v praktickém provádění dosti ve věcech podstatných odchýlil od původního projektu. Z tohoto důvodu prosím ne tak o schválení, jako spíše o opravu stanov. Proto, Svatosti, buď Vy nebo ten, koho k tomu určíte, opravte, přidejte, škrtněte, jak se Vám bude zdát prospěšné pro větší slávu Boží. Nebudu mít námitek, ano jsem ochoten dát jakékoliv vysvětlení a už teď vyjadřuji vděčnost vůči každému, kdo mi pomůže zdokonalit stanovy této Společnosti a učinit je, pokud je to možné, pevnými a zcela odpovídajícími zásadám našeho svatého katolického náboženství.“ Bylo to jistě myšleno vážně, i když zde mohl být i záměr ukázat, až přijde opozice, že Don Bosco nemínil za každou cenu stát na svém názoru.

Z přiloženého listu, obsahujícího poznámky k textu stanov, vyplývá Don Boskova snaha přesvědčit Řím, že stanovy

60 Spor o Katolické čtení

Jak pronikavé bylo působení Dona Boska i daleko mimo Turín, dokumentují dvě události z března 1864. Generální představený kapucínů, jemuž podléhalo vedení nově založené kongregace pro péči o nemocné, takzvaných konceptinů, gratuloval Donu Boskovi k založení kongregace salesiánů

známé patricijské rodiny, profesory gymnazijní i univerzitní, různé osobnosti z ministerstev, lékaře, notáře, advokáty, katolické novináře atd. Na seznamu hostů čteme i jména některých jeho bývalých pomocníků, jako byl Dr. Carpano, který byl nyní rektorem kostela svatého Petra v okovech, nebo don Turchi, nyní profesor v koleji šlechticů na Valsalice, don Grassino, rektor giavenského semináře. Don Bosco byl opravdu velkorysý a divadlo mu získalo mnoho přátel a příznivců. Seznam pozvaných byl pečlivě opatrován pro další příležitosti a každoročně obnovován, aby se na nikoho nezapomnělo.

sestavoval po vážném studiu a že mnoho převzal z již schválených stanov jiných řeholních společností. Tak hlavy 5., 6. a 7., týkající se slibů, převzal takřka celé ze stanov redemptoristů, formuli řeholní profese od jezuitů. Moc mu šlo o to, aby hlavní představený salesiánů měl co největší pravomoc nad svými členy a mohl je podle uvážení překládat z domu do domu podle potřeby a aby mu v tom nebránila místní církevní autorita. Společnost má už domy v jiných diecézích. Pak je zde otázka vynětí z vojenské služby. Členové musí dostat větší rozhled a pedagogickou praxi. Je tam i poznámka, proč není Svatý otec ve stanovách výslovně jmenován. Oratoř už měla řadu policejních prohlídek: při nich se hledal usvědčující materiál, že má Oratoř styky s Římem.

Důvěrný posel odevzdal balíček kardinálu Antonellimu, a ten zase odevzdal věci přímo papeži. Papež si vše přečetl a poslal to na kongregaci pro biskupy a řeholníky. Kardinál Antonelli o tom informoval Dona Boska, aby věděl, že všechno došlo v pořádku. Prefektem zmíněné kongregace byl kardinál Quaglia. Ten to dal prosekretáři Svegliatimu, Svegliati pak pověřil studiem Don Boskových stanov karmelitána Angela Saviniho, konsultora kongregace. Od něho nakonec bude záležet, jak bude text stanov posuzován. Savini brzy odvedl písemný posudek, ale ten nebyl zrovna potěšující. Konsultor nebyl pro schválení kongregace dřív, než bude vydán takzvaný „pochvalný dekret“. Proti jeho vydání nic nenamítal, ovšem kladl si podmínku, že bude napřed ze stanov vyloučeno vše, co se tam podle jeho mínění nehodí. Následovala řada jeho kritických připomínek, ze kterých Don Bosco věru nemohl mít radost. V celku Savini pokládal Společnost za málo zralou, aby mohla zaručit výchovu dorostu. Výchova budoucích kněží prý je věcí biskupů. Také není dobré dát hlavnímu představenému pravomoc dispensovat od věčných slibů. To by mělo být rezervováno Svatému stolci. Podobně není možno dovolit, aby představený sám představoval kandidáty ke kněžskému svěcení. Byly tam ještě další věci jako, že věnovat modlitbě během dne jen jednu hodinu je málo. Hlava 16. o přidružení laiků žijících ve světě ke kongregaci se měla podle Saviniho vypustit celá. To, na čem Donu Boskovi nejvíc záleželo, tedy neprošlo.

a zároveň prosil, kdyby někdo měl zájem, aby ho dirigoval k nim. Druhý přípis přišel z římského sídla Společnosti světských kněží svatého Pavla, ve kterém se Don Bosco zmocňoval, aby směl kohokoliv na světě přijmout do Srdce Srdce Ježíšova Srdce. Tato zmínka má i historickou

cenu, vždyť po bazilice Panny Marie Pomocnice křesťanů bude na stará kolena stavět ještě chrám Božského Srdce v Římě.

V té době došlo k velkému a důležitému rozhodnutí ve věci Katolického čtení. Spor o to, kdo je pravým majitelem Čtení, zda Don Bosco nebo ivrejský biskup, trval. Vlekl se od roku 1862, ale zatím Don Boskova ústupnost byla interpretována jako slabost a administrace byla nadále v rukou dra Valinottiho, zástupce ivrejského biskupa. Všechna korespondence šla do jeho kanceláře v ulici svatého Dominika číslo 11. Tam se také posílalo předplatné. Don Bosco vlastně pracoval nejen zdarma, ale i se ztrátou, protože jeho tiskárna na Valdoku kupovala papír, tiskla, rozesílala hotové knížky a nikde nic. Do celé věci vnesl nový tón koadjutor Josef Buzzetti. Pečlivě prostudoval všechny účetní doklady, staré i novější, a zjistil, že Don Bosco je prakticky okrádán. Posílal sice účty za papír panu Valinottimu, ale ten nikdy neměl peníze, pořád měl nějaké výmluvy na staré dluhy, které se musí platit atd. Po této objevené práci Buzzettiho Don Bosco znovu žádal biskupa, aby se v té věci udělal pořádek, ale ten se cítil uražen nedůvěrou k jeho zástupci v turínské kanceláři a ještě více Don Boskovou poznámkou, že by nerad, aby se celá věc musela nakonec řešit soudně. Buzzetti byl totiž na stopě, která panu Valinottimu nebyla věru ke cti. Spor mezi Donem Boskem a Ivreou se nevedl zatím písemně,

61 Únor–březen 1864

17. února Don Bosco podle Ruffinovy Kroniky doporučoval chlapcům světit měsíc svatého Josefa. Mohli by se k jeho cti po návštěvě svatostánku pomodlit Otče náš, Zdrávas Maria a Sláva Otci. Dobré je vzývat ho: Svatý Josefe, pomoz mi dobře využívat čas ve škole. V pokušení: Svatý Josefe, oroduj za mne! Ráno: Ježíši, Maria, Josefe, vám věnuji srdce své i duši svou. Večer: Ježíši, Maria, Josefe, stůjte při mně v boji posledním!

Ruffino popisuje, jak vypadala muzická stránka Oratoře večer od půl deváté do devíti. Dvůr byl osvětlený a ze všech koutů zaznívaly divné hlasy: Banda cvičila své marše a symfonie, nováčci vyluzovali všelijaké tóny na různé nástroje, sbor nacvičoval nové mše a nešpory, nováčci cvičili zpěv nesnadných partů. Skupinám gregoriánského zpěvu vládl don Alasonatti, cvičily se stupnice, žalmy, antifony. Někdy to byl babylon zvuků a tónů, že bylo radost je poslouchat.

Don Bosco 25. února připomenul: Budeme se ještě několik dní modlit Otčenáš za nemocného spolužáka, pak se pro změnu budeme modlit Z hlubin volám. 27. února zemřel v nemocnici svatého Aloise šestnáctiletý Palo z Lagnasca. Byl v Oratoři čtyři nebo pět měsíců, pořád nemocný. Téhož dne Společnost připsala do svého seznamu další čtyři novice: Josefa Mazzarella, Petra Guidaza, Josefa Dalmazza a Jana Delfina. 28. února začaly pololetní zkoušky. Témata zaslal profesor Picco.

1. března. Celá Oratoř byla zapsána do Apoštolátu modlitby, světového to sdružení, které vzniklo ve Francii v Puy. 6. března. Slavnost svatého Františka Saleského, protože se nemohla slavit 31. ledna. 12. března. Zemřel v nemocnici Cottolengo Vincenc Tarditi ze Saluzza. Měl 16 let. 14. března zemřel doma u rodičů klerik Alois Do jako první ze salesiánů. Měl 22 let. 15. března byli přijati další členové: Sekund Merlone, Antonín Sala, Antonín Ghella, Jan Gandini a Josef Scappini.

ale jen prostřednictvím zmocněných lidí. Přitom měl Don Bosco na své straně i ivrejského generálního vikáře a biskupského sekretáře, ti však museli pro klid v domě mlčet.

Don Bosco se nyní rozhodl udělat všemu rázný konec. Jednoduše se už s nikým nedohadoval a od březnového čísla nechal tisknout na obálce Čtení, že redakce a administrace časopisu přešla z praktických důvodů do Oratoře svatého Františka Saleského – Turín (Valdocco). Tam se napříště bude posílat všechna korespondence i předplatné. Také předmluva k čtenáři oznamovala změnu, což udělal i nový časopis dra Margottiho, který v té době opustil Armonii a založil svou Katolickou jednotu. Byl to rázný čin, kterým Don Bosco de facto převzal Katolické čtení do svých rukou, nechávaje právní stránku věci zatím stranou. Ta bude vyřešena teprve po třech dalších letech.

Březnové číslo Čtení mělo název „Pontifikát svatého Marcellina a svatého Marcella, papežů mučedníků“ z pera kněze Jana Boska. Současně s převzetím plné zodpovědnosti za Katolické čtení Don Bosco nechal natisknout tisíce propagačních letáček, které se měly rozlétnout po Itálii a ještě po širším světě. K Don Boskovu rozhodnutí přispělo nemálo to, že potřeboval časopis také pro propagaci stavby kostela Panny Marie. Byl v právu a rozhodl se je uplatnit. Považoval to také za otázku svědomí, když zjistil, že mlčením by kryl machinace dosavadní administrace.

22. března. Chlapci odcházejí na velikonoční prázdniny. Každý dostal písemně tyto pokyny: 1. Vyřídít pozdrav rodičům, panu faráři a panu učiteli. 2. Dávat dobrý příklad. 3. Zúčastnit se obřadů s knížkou. 4. Jít o Velikonocích k svatému přijímání. Návrat v úterý po Velikonocích. Za každý prodlený den jeden frank pokuty. Chlapci, kteří zůstali v domě, měli mimo Velký pátek každý den vycházku.

27. března. Don Alasonatti otevřel onen zapečetěný lístek od ošetřovatele Mancardiho a tam stála dvě jména Palo a Tarditi. Oba byli skutečně mrtví.

Smrt byla v Oratoři jako jinde běžným pojmem. V Oratoři byl churavý hoch Josef Pittaluga, opravdový anděl co do zbožnosti a mravů, jeden z nejhodnějších ministrantů. Don Bosco si ho vážil jako druhého Dominika Savia. I jeho se před měsícem ptal, zda chce jít do nebe. Hoch přisvědčil, ale Don Bosco: „Napřed budeš muset dělat malé pokání.“ Hocha stihl těžký ischias. Byl poslán domů, ale Don Bosco řekl Ruffinovi. „Myslím, že se nevrátí.“ Už se neuzdravil.

29. března se chlapci vraceli z velikonočních prázdnin. Dva se nevrátili a Don Bosco o nich řekl, že zemřou. Jeden se jmenoval Vicini, druhý Aiachini, oba byli velice hodní hoši. Vypravoval don Tomatis, pozdější salesiánský misiónář v Čile, že oba byli jeho kamarádi. Jednou šli všichni tři v sobotu ke svatě zpovědi a tu je potkal Don Bosco. Obou prvních se Don Bosco ptal, jsou-li jeho přáteli. Oba řekli, že samozřejmě. Obou se dále ptal, chtějí-li jít do nebe a oběma řekl, že on nemá nic proti tomu. Ptal se i Tomatis, zda chce být jeho přítelem. I on řekl, že ano, ale jemu na rozdíl od předešlých řekl: „My dva ještě sníme spolu hodně paňotek.“ Aiachini po pololetních zkouškách onemocněl, byl poslán domů a 31. března přišla z domu zpráva, že zemřel. Tomatis byl znepokojen, že se nevrátil ani Vicini. I on doma onemocněl. Tehdy řekl rodičům, jaké má úmysly, že se rozhodl

být knězem. Ale otec prohlásil, že mu to nedovolí. „Než bych tě viděl knězem, raději už zůstaneš doma.“ Hochovo zdraví se začalo horšit, ale lékař na něm nerozpoznal žádnou opravdovou nemoc. Tehdy otec obrátil a prohlásil pravý opak: „Než bych tě viděl trápit se, raději se vrať do Oratoře.“ A hoch se skoro rázem uzdravil. A otec zase obrátil a začal ho přemlouvat. Hoch onemocněl znovu a už to šlo z kopce. Otec byl sice opět ochoten k dalšímu smlouvání, ale tentokrát už bylo všechno marné. Nemoc pokračovala, až dokonala své dílo.

62 Duben–květen 1864

Ruffinova Kronika nám zachovala další událost z jara roku 1864. Don Bosco už víc než měsíc měl bolavé oči. Musel nosit modré brýle, protože nesnášel přímé světlo. Přesto pracoval dál. Kněžím říkal: „Odvalu! Pracujme s nadšením pro spásu mládeže, protože máme nahoře připravenou velikou odměnu.“ A jak měl ve zvyku, ukazoval vzhůru k nebi. Tato povzbuzení působila, že se často hovořilo o tom, na jakém poli mají salesiáni působit. 3. dubna kdosi prohodil, že bude třeba mít v budoucnosti i nějakou kolej pro šlechtice. Ale Don Bosco hned: „Toho ať nás chrání Pán Bůh! Dokud já budu živ, nikdy to nedopustím. Snad ještě administraci takového ústavu, ale více rozhodně ne. To by byla naše zkáza, jak tomu bylo u tolika jiných řeholí, které začaly s chudými a pak přesedlaly na bohaté. Z toho vznikly závisti a touha takových řeholí se zbavit. Dokud budeme mít chudé chlapce, ty nám nebude nikdo brát. Kdo by stál o naše hadry!“ Toho 4. dubna oznámil duchovní cvičení a vybízel k jejich poctivému konání. Duchovní cvičení nejsou na to, aby si někdo zlenošil, nebo aby si zopakoval nějakou gramatiku, ale aby se zamyslel nad sebou a přemýšlel o svém povolání.

11. dubna duchovní cvičení začala a Don Bosco byl stále zaměstnán zpovídáním. Skončila 13. dubna. Bylo to naposled, co je konali studenti pospolu s řemeslníky. Rostoucí počet jedněch i druhých už nedovolí, aby se konala společně. Don Bosco měl opět dar, že viděl všem jasně do svědomí, ale po duchovních cvičeních říkal, že všechno zase pohaslo a že by už nemohl opozdílům posloužit, jak by byl mohl během té doby milosti.

14. dubna vypravoval dva sny, které měl – jeden před duchovními cvičeními a druhý po nich. V prvním stál na balkoně a díval se na rekreaci chlapců. Dvůr byl přikryt bílou plachtou a nad ní kroužilo hejno havranů. Havrani však našli okraje plachty, vnikli k chlapcům a nemilosrdně mezi nimi řádili. Mnohým vyklovali oči, jiným jazyk, čelo a podobně. Zajímavé bylo, že všichni byli úplně neteční k tomu, co se s nimi dalo, až teprve později všichni najednou začali křičet bolestí, takže se Don Bosco vzbudil. – Sen po duchovních cvičeních 13. dubna navázal na obraz minulého snu. Don Bosco viděl nějakého pána, který měl schránku s hojivým balzámem, a druhého, který šel s ním a měl v ruce vatou. Tou natírali rány postižených a ti se okamžitě uzdravovali. Někteří však odmítali pomoc. Takových bohužel bylo velice mnoho. Don Bosco si ve snu zapsal jejich jména, ale při probuzení už papír neměl. Jména si dobře zapamatoval a slíbil, že jednotlivcům řekne, jak to s nimi bylo.

Jaro zase otevřelo práce na kostele. Výkopy pro základy byly víceméně hotové, když tu si stavitel uvědomil, že vespod je naplavenina, což by mohlo vést k neblahým

Vicini, když byli ještě v Oratoři, stal se svědkem podivné události. Don Bosco po komunitní mši svaté měl ještě sám mši svatou. Věděl, že je prázdné ciborium, ale počítal s tím, že svaté přijímání nebude podávat. Ale najednou viděl čtyři chlapce, kteří chtěli přistoupit ke Stolu Páně. Vzal tedy monstranci, vyňal z ní velkou hostii, rozlomil ji na čtyři kusy a podával. Malý kousek chtěl nechat. Ale řada komunikantů se rozrostla na dvanáct. Vicini byl u toho a viděl, jak Don Bosco podával a jak každý dostal stejně veliký kousek. Rozpovídal to i mezi chlapci.

následkům, až by na nich stála taková tíha. Bylo třeba kopat hlouběji a zarážet po celém obvodu sloupy – palisádu, aby se základy zpevnily. To ovšem znamenalo další výlohy a další práci, ale s pomocí Boží i to se překonalo a Don Bosco mohl uveřejnit výzvu k veřejné dobročinnosti. Výzva byla uveřejněna v úředním Věstníku a také v „Katolické jednotě“ (Unità cattolica).

Koncem dubna se mohlo začít stavět. Stavitel Karel Buzzetti prosil Dona Boska, aby sám položil základní kámen. Don Bosco šel průvodem, provázen svými kněžími a chlapci. Když kámen usadil, pln radosti řekl Buzzettimu: „Tak a teď ti dám první zálohu.“ Buzzetti čekal, že dostane pěkné marengy, ale když Don Bosco důkladně obrátil všechny kapsy, našlo se v nich jen osm ubohých soldů (krejcarů). Všichni se tomu zasmáli, ale Don Bosco mu řekl: „Buď klidný, Panna Maria pošle potřebné peníze. Já jsem jen její pokladník.“ A obrácen k ostatním řekl: „Uvidíte!“ Pochybovačů bylo dosti. Sám markýz Fassati jednou řekl Donu Boskovi: „Vy ale máte odvalu! Mnohem větší než já sám.“ Nejednou nad stavbou pokýval hlavou, vždyť se odhadovalo, že půl milionu nebude stačit. Don Bosco takové řeči odbýval humorem: „Skutečně jsem prohledal všechny zásuvky a našel jsem jenom 40 centesimů.“

Stavba se prodražila. Don Bosco předpokládal, že bude stát 200 000, zatím stála milion lir. Jen základy přišly na 35 000. Kolem stavby bylo plno řečí. Lidé se chodili dívat, jak se pokračuje, a dělali dohady. „Zkrachuje,“ říkali jedni. „Pius IX. mu pošle peníze,“ ujišťovali druzí. „Přinejmenším se hrozně zadluží,“ mluvili kompromisně třetí. Turín byl plný klepů, ale Don Bosco nedbal.

Do stavby mu hodně mluvil kanovník Gastaldi, který měl mnoho kritických poznámek k plánu. Architekt Spezia s některými změnami souhlasil a Don Bosco všelicos přijal, ale i on sám měl svoje návrhy, jak stavbu ještě během práce zlepšit.

Nyní musel především pořádně roztočit kolem propagandy. Za tím účelem dal vytisknout okružní list, který pak šířil po celé severní a střední Itálii. V osobních přípisech byl svatě vtíravý. V nejednom dopise se četlo: „Panna Maria se doporučuje svému věrnému služebníkovu atd.“ nebo „Panna Maria Pomocnice křesťanů prosí N. N., aby si vzal na starost rozdání subskripčních tiskopisů“ a podobně. Začaly se scházet příspěvky. Don Bosco všechno pečlivě zapisoval. Někteří se zavazovali k zaplacení vnitřního zařízení, tak baron Bianco se zavázal zaplatit vstupní bránu, hrabě Cays zvon, Michal Nico sklo do všech oken, Bosco di Rufino hlavní oltář. Velikou cenu měl příspěvek papeže Pia. Nebyl veliký – jen 500 lir, ale provázelo jej několik řádků pochvaly pro všechny, kdo k rozšíření slávy Panny Marie Pomocnice přispějí.

„Katolická jednota“ hned uveřejnila papežovo gesto a znovu veřejně doporučila Don Boskův podnik veřejnosti. Ozval se i královský generální ekonomát a poslal rovněž 500 lir.

Mezitím pracovala tiskárna. Na květen vyšel svazek „Příjemných soudobých epizodek“ z pera Dona Boska, vzatých

63 Ještě něco z května 1864

Přípis z radnice, ve kterém páni žádali o zprávu, čím Oratoř přispěla k obecnému vzdělání, nám poskytuje příležitost rozšířit pohled i na toto pole. Z Don Boskovy odpovědi se dovídáme, že ředitelem obecných škol při Oratoři byl don Ruffino. Večerní obecná škola měla tři třídy, každá svého učitele, a měla celkem 105 žáků. Sváteční obecná škola se čtyřmi třídami měla 185 žáků. Jednotřídní, ale na dvě oddělení rozdělená denní škola, měla 90 žáků. Polyfonní sbory řízené donem Cagliariem byly čtyři a měly 83 členy. Skupin gregoriánského zpěvu bylo 6 a měly 161 zpěváků. Dechová hudba čítala 30 členů. Jejich vedoucím byl Josef Buzzetti, kapelníkem člen hudby národní gardy Massa.

Začátkem května byl Don Bosco krátce pryč z domu, ale snažil se být zase co nejdříve doma. Šlo mu o to, aby měsíc Panny Marie nebyl malátný. Bylo v domě dosti vlažných chlapců, kteří potřebovali rozpumpovat.

8. května byla generální konference pro všechny salesiány, členy Společnosti. Bylo to večer po modlitbě. Don Bosco k nim pronesl velmi povzbuzující řeč. Načrtl přehled dějin díla, ale se zvláštním zřetelem na to, co bylo v jeho životě nadpřirozené. Začal svým dětstvím, vypravoval znovu dva sny, které nazval „návštěvami“, ten jeden, ve kterém viděl kostel Panny Marie a nápis: „To je můj dům, odtud vyjde moje sláva“, a ten druhý o růžovém loubí, ve kterém se hovořilo o těch, kteří se vydají na cestu za ním. Skončil slovy: „S tímto projektem, který mi byl zjeven Pánem Bohem, jsem šel stále dopředu a on se stal jediným cílem, za kterým jsem dosud šel. To je důvod, proč jsem se nenechal odstrašit tolika protivenskými, pronásledováními a překážkami. A Bůh byl vždycky s námi!“ Konference probudila v přítomných ohromné nadšení.

To bylo v neděli. Druhý den měl večerní slovíčko, kde oznámil chlapcům, že je zvykem v měsíci květnu, že se sejdou představení Oratoře – ovšem bez Dona Boska, aby posoudili jednotlivé chlapce a sestavili seznam těch, kteří budou muset na konci školního roku odejít trvale domů. To

64 Práce s chlapci není lehká

Od 1. června začal v Oratoři platit letní rozvrh. Vstávalo se už v pět, aby se udělalo co nejvíce práce. Teď, když bylo třeba ukázat, že se u Dona Boska skutečně studuje, bylo zapotřebí přidat.

Nešlo jen o studijní stránku, ale i o tu mravní. Počet chlapců v Oratoři dostoupil k číslu 700, to už byla masa těžko zvladatelná. Ubylo značně personálu, jednak přesunem tolika kleriků do semináře, jednak odchodem části spolehlivých lidí do Mirabella. Tím byl dům značně oslaben. K tomu byl Don Bosco už několik měsíců nemocný na oči a uzdravení nebylo v dohledu. Chlapci se za něho modlili, ale prosili ho, aby se modlil i on za své uzdravení. Rozhodl to tak, že vzkázal po tom, kdo měl na jeho místě večerní slovíčko, že vystaví zkoušku Františka Besucca. Jestli bude do tří dnů zdrav, bude to znamení, že Besucco šel hned po smrti do nebe, čili že je svatý. Když ne, bude sice o tom dále přesvědčen, ale už bude mít o důvod méně. Některým se

ze života význačných osobností a z běžného života. Na červen se tiskl „Hledač štěstí“ o kalifornském zlatokopu. Vypravování končilo mravním poučením, že peníze nepřinášejí štěstí. I v tomto svazku byly patrné stopy Don Boskova pera.

jsou ti, kteří se dopustili velkých neposlušností nebo kradli, dále ti, kteří dávali pohoršení slovy nebo skutky, též ti, kteří dávali najevo, že jsou v Oratoři neradi a jen z přinucení. Takoví ať klidně zůstanou doma, takové Oratoř nepotřebuje. Ani reptaly a nespokojence nemůže ústav potřebovat. Ať se každý zamyslí, zda nepatří mez ty, kteří se po prázdninách nevrátí, ale zůstanou doma.

V úterý 10. května se dostavil k Donu Boskovi chlapec s doporučením od hraběte Cibraria. Takovému dobrodinci, který mnoho platil u krále a u jiných úřadů, bylo těžko říci ne. Chlapec byl přijat, i když se školní rok chýlil ke konci.

Ve čtvrtek 12. května se dávala v Oratoři latinská hra Phasmatonices neboli Vítěz nad fantasmaty. Napsal ji monsignor Rosini, biskup v Pozzuoli, a nacvičil ji don Francesia. „Katolická jednota“ referovala o hře s nadšením.

21. května byli v kostele u lazaristů vysvěceni na kněze od biskupa Balmy čtyři salesiánští jáhnové: Karel Ghivarello, Jan Boggero, Jan Bonetti a Jan B. Anfossi. Stejný den přijal kněžské svěcení v Mondově od biskupa Ghilardiho don Celestýn Durando. Kongregace tak byla obohacena o pět dalších kněží a tak ještě více konsolidována.

V tomto měsíci se jeden chovanec dopustil vážného přestupku: utekl z ústavu. Otec se s ním vrátil a bezmála na kolenu prosil pro syna o milost. Chlapec byl však tvrdý a necitelný k jeho bolesti. Otec si ho musel vzít domů a teprve po intervenci pana faráře se směl vrátit. Nepřicházel kajícím a Don Bosco měl večerní slovíčko, ve kterém vypravoval o jiném takovém chlapci, který svým chováním přivedl matku do hrobu. Když však matka umírala, marně ji volal, aby mu odpustila. Už neotevřela ani oči ani ústa. Don Bosco případ vypravoval velmi barvitě a neváhal říci, že v Oratoři je jeden, který je na stejné cestě přivést do hrobu tentokrát otce, a prosil všechny, aby se za dotyčného modlili, aby se vzpamatoval. Bylo to opravdu ojedinělé večerní slovíčko a zcela nezvyklé. Asi to byl poslední pokus pohnout zatvrzelým srdcem.

zdálo toto prohlášení troufalé, ale on ještě určitěji prohlásil: „Budu-li v pátek mít večerní slovíčko, bude to znamením, že milosti bylo dosaženo. Jinak se bude v nemoci pokračovat...“ To bylo v úterý 7. června. Ve středu se jeho neduh zhoršil. Ve čtvrtek nebylo nic nového. V pátek v poledne začal lépe vidět. Celé odpoledne zkoušel oči tím, že četl a psal bez modrých brýlí. Večer měl slovíčko, přivítán nadšeným potleskem. Hned řekl, že mu Besucco vyprosil zdraví. A na důkaz, že je tomu tak, díval se přímo do plamene plynové lampy, což dříve naprosto nemohl.

V neděli 12. června měl Don Bosco kázání, ve kterém nabádal chlapce, aby se nenechali zmást ďáblem. Ještě se mu nestalo, že by se někdo v hodině smrti radoval ze zlého, co vykonal, zato mnozí hořce litovali, že nežili, jak měli žít. A přece těch umírajících v životě viděl a mluvil s nimi. Ďábel je při vši své chytrosti hodně hloupý, když se nám po hříchu vysmívá a plní nás studem nad tím, co jsme udělali.

Aspoň víme, jaký je, a mohli bychom si z toho vzít poučení. Ptejme se, co si budeme přát v hodině smrti, jaký měl být náš život. Podle toho se řiďte!

Don Bosco stále bojoval s ďáblem a bylo mu těžko, když viděl, že některý chlapec nechce nic chápat. I takoví byli v Oratoři, ano, vloudili se tam i vyložené zlí, kteří vzdorovali milosti a byli pro ostatní nebezpeční z hlediska mravnosti.

13. června Don Bosco řekl na večerním slovíčku: „Potřebuji vám říci něco velmi důležitého. Kdo mi dovede říci důvod toho, co se vám chystám říci? Od té doby, co mezi nás vstoupil ďábel v podobě nečistého zvířete, vidím, že značně poklesl zájem o svátosti. V celém domě je jakýsi chlad. Není to věc všeobecná, nýbrž částečná, ale rozšířila se do celé komunity. Jsme v nově k Panně Marii Těšitelce a vím, že jiné roky tu byla veliká vroucnost. Letos ne. Letos nic nenaznačuje, že by zde byla zvláštní láska k Panně Marii. Což není možné zapálit zase oheň, ne v ložnicích a ve studovnách, ale v srdcích chlapců?“ Pak mluvil o lásce k Bohu a o nenávisti k hříchu, o využívání svátostí. Oheň lásky by snad způsobil rozkvět celého domu a rozkvět i každého jednotlivce.

14. června ohlásil Don Bosco na následující čtvrtek cvičení šťastné smrti. Opět oznámil, že jeden z přítomných už další cvičení šťastné smrti konat nebude, protože zemře.

15. června Don Bosco zpovídal několik hodin jak ráno, tak potom odpoledne. Večer zase mluvil na večerním slovíčku o důležitosti spasit duši. Jeho slova zněla varovně: „Já vím, že chlapci ve všeobecnosti málo přemýšlejí a někdy dělají hříchy s lehkomyšlností, která až zaráží. Někdy se stává, že někdo spí opřen o šelmu, která ho může každou chvíli roztrhat. Co ho může probudit z tohoto spánku? Jen myšlenka na smrt. Přijde čas, kdy budu muset zemřít. Bude to brzy nebo až za dlouhý čas? Bude to umírání dlouhé nebo okamžité? Bude to letos, tento měsíc, tento den, nebo dokonce ještě dnes v noci? Jak to dopadne s mou duší? Budu-li zavržen, budu zavržen navždycky. Vykonejme si dobře nadcházející cvičení šťastné smrti!“

Ráno 16. června končilo cvičení šťastné smrti. Chlapci měli snídani s chutnou přílohou. Večer Don Bosco mluvil takto: „Skončili jsme cvičení šťastné smrti. Byl jsem velice spokojen, ale jen, pokud jsme byli v kostele. Pak už ne, protože jsem viděl, jak někteří vycházejí s prasečím obličejem

65 Životopis Besucca

V tomto roce Don Bosco strávil nejedno odpoledne v kněžském konviktě na poradách s Cafassovým nástupcem Dr. Janem Bertagnou, se kterým si výborně rozuměl. Také tam psal své Katolické čtení. V červnu dokončil další svazek na červenec a srpen, jemu zvláště milý. Měl název: Alpský pasáček neboli život chlapce Františka Besucca. Napsal kněz Jan Bosco. Byl to po Comollovi, Saviovi a Magonovi už čtvrtý životopis vzorného chlapce, o jehož svatosti Don Bosco nepochyboval a kterého by byl on sám bez velikého přemýšlení postavil na oltář. Na obálce stála Besuccova poslední slova: „Ve smrti mne nejvíce mrzí, že jsem dosti nemiloval Pána Boha.“ V předmluvě Don Bosco oslovil mládež, pro kterou hlavně životopis psal. Také řekl, z jakých pramenů čerpal. Pro dobu před Besuccovým příchodem do Oratoře měl po ruce svědectví jeho faráře, dále učitele a rodinných příslušníků, pro dobu jeho pobytu v Oratoři měl veliké množství posudků od představených a chlapců, podaných na jeho výzvu.

(col muso da maiale). To znamená, že buď cvičení šťastné smrti nedělali, nebo špatně.“ Pak změnil tón a vybízel ty určité, aby si dali do pořádku svědomí během novény k Těšitelce. Don Ruffino píše v Kronice, že když se šlo spát, provázel Dona Boska a ten mu nařídil: „Řekni tomu a tomu, aby ti přeložil, co znamená latinské lupus rapax a druhému, ať ti přeloží, co to je: olim angelus, nunc sus). (Poznámka: lupus rapax znamená dravý vlk, olim angelus, nunc sus znamená: kdysi anděl, teď prase). Byla to silná slova, v Don Boskových ústech opravdu nezvyklá, ale chápeme jeho rozhořčení, když viděl těch několik zatvrzelců, jak ukládají druhým o nevinost.

17. června hovořil na slovíčku o důležitosti chodit pravidelně k svaté zpovědi. Ty, kteří zanedbávají tuto svátost, přirovnal k opilci, který leží na pokraji propasti.

18. června velebil účinky svatého přijímání. Dával za příklad křesťany prvních tří století, kdy bylo každému samozřejmé jít na mši svatou a při ní přistoupit ke Stolu Páně. „Tridentský koncil si přeje obnovení této praxe,“ řekl. Dále vyvracel tvrzení některých, že aby někdo mohl jít k svatému přijímání, musí být svatý. Právě naopak, svaté přijímání nás má svatými učinit.

19. června měl za námět slovíčka blížící se zkoušky. Řekl, že nyní, když má gymnázium v Oratoři jen jakési, ale přece státní schválení, zkoušky se musí dělat přísně. Ať se nikdo nedomnívá, že se mu mohou dělat milosti. Bude se zkoušet otcovsky, ale přísně a spravedlivě.

20. června připomenul, že zítra je svátek svatého Aloise. Vybízel chlapce, aby tohoto milého světce následovali v jeho odpoutanosti od věcí tohoto světa. Nabízel příklad malých ptáčat, která, když opouštějí hnízdo, třepetají křídly a pak se rozletí vzhůru.

21. června vřele doporučoval, aby se chlapci měli mezi sebou rádi, každého aby přijímali do hry a neodstrkovali méně vítané. Dobrý křesťan je ke každému vlídný a ohleduplný.

22. června don Arrò připravoval chlapce na svátek Dona Boska. Vybízel je k vděčnosti k tak velikému dobrodinci. Svátek se slavil 25. června. Byl provázen obvyklým nadšením. Pak 29. června se slavil svátek svatých Petra a Pavla a současně obvyklým procesím také svátek svatého Aloise.

Don Bosco podle zvyku přiložil k životopisu pojednání o svaté zpovědi a o duchovním vedení mladých. Doporučoval jim vřele, aby si zvolili stálého duchovního vůdce a aby ho neměnili, když se jim přihodí něco vážnějšího. Jak by je mohl dobře vést, kdyby neznal jejich skutečné problémy? Rozhodně odsoudil praxi přebíhání od kněze ke knězi. Poznámky byly určeny pro kněze, ale i pro každého mladého čtenáře. Byly ozvěnou Don Boskova přesvědčení zkušeného zpovědníka i jeho častých rozhovorů s chlapci v soukromí i na večerních slůvkách.

V té době začátkem června dostal Don Bosco další přípis od školského provinčního odboru. V něm se žádalo o detailní informace ohledně vzniku školy a jejím provozu. Byl to dotazník posílaný všem soukromým školám, ale nevěstil nic dobrého, protože sílil tlak liberálních kruhů potlačit soukromé školství, které bylo vlastně skoro celé v rukou církevních. Nebyly neznámé zásahy proti různým seminářům. U některých hrozila sekularizace, v Caltanisettě byl seminář

dokonce zavřen, byla zde i snaha zakázat řádům přijímat novice. V červenci byl vydán dekret o zavření přidružených škol u semináře v Bergamu, a i více ústavů bergamského provinčního okruhu bylo vystaveno vyloženému pronásledování. V září ministr Pisanelli bude žádat všechny biskupy, aby mu podali přesné údaje ohledně seminářů, profesorů, seminaristů, dále počet vysvěcených v posledních desíti letech. Bylo cítit, že se stát chystá k dalšímu útoku na pozice církve, což znamenalo další boj.

Začátkem června dostala Oratoř od školského odboru další přípis ohledně tělocviku, zavedeného na školách. Don Bosco musel podstoupit další výlohy spojené s nákupem tělocvičného náradí. Věru, že život nebyl lehký. Každá

66 Další ústav – Lanzo

Už několik měsíců trvalo jednání mezi Donem Boskem a lidmi z Lanza o otevření salesiánského domu u nich. Lanzo leží na úpatí Alp a je to vyvýšenina obtékaná dvěma říčkami. Tam při vstupu do tří alpských údolí stál starý kapucínský klášter, začátkem století 19. zavřený, ale po Napoleonově pádu proměněný v jakýsi konvikt pro mládež se školou. Dobře prosperoval skoro 50 let, ale teď poslední dobou byl v úpadku a byl pro nedostatek žactva uzavřen.

Místní farář, učený Dr. Bedřich Albert, vyvíjel úsilí, aby budova byla vrácena účelu a aby dále sloužila veřejnosti. Přišel na to, že by tento div mohl udělat Don Bosco a vešel s ním v jednání. Nebylo lehké, protože budova byla zpustlá a stálo by hodně peněz dát ji do pořádku. Přesto Don Bosco zahájil jednání a vedl je i dál trpělivě. Albert zase tlačil na obecní správu a jednal s ní o podmínkách postoupení budov zmíněnému účelu. Nakonec došlo ke smlouvě, kterou se obecní správa zavazovala dávat Donu Boskovi ročně 3 000 lir na školy obecné a na nižší gymnázium plus obě rétoriky a k tomu 100 lir ročně na odměny. Obecní rada se dále zavazovala budovu udržovat a nerozvázat smlouvu bez pětileté výpovědní lhůty. Vnitřní zařízení bude na konto Dona Boska, kterému obec půjčí do začátku 12 000 lir, když jí poskytne dostatečnou záruku. Pro obecné školy Don Bosco opatří tři diplomované učitele a také vhodný vyučující personál pro pět tříd gymnazijních. Škola bude otevřena na začátku školního roku 1864–1865.

Nabídky obce byly ovšem slabé, 3 000 lir ročně, co to bylo na celý rok! Půjčka zůstávala vlastně břemenem, které bude třeba splácet. K tomu bylo třeba opatřit vnitřní zařízení. Povážíme-li, že Don Bosco musel hodně vložit do ústavu v Mirabellu a teď stavěl v Turíně kostel, byla to po lidsku řečeno odvážlivost, přijmout ještě Lanzo. Ale Don Bosco potřeboval druhou kolej, aby se dílo hnulo dále a aby zde byly pro všechny případy rezervy. Po svátku svatého Aloise tam byl osobně a jednal jak s děkanem Albertem, tak se starostou Tessiorem. Viděl, že pro salesiány tam není moc místa na bydlení a hned rozhodl udělat určité stavební úpravy. Starosta sliboval pomoc. Bylo třeba zastřešit vnitřní atrium a s tím se hned začalo. Don Bosco byl celkem spokojen a to bylo hlavní. S tím se vrátil do Turína a další starost o Lanzo přenechal ekonomovi Saviovi.

Z 13. července je přípis vedoucího školského odboru Selmiho, ve kterém tento píše Donu Boskovi, že bohužel nemůže jeho gymnáziu udělit témata zkoušek, protože ta jsou jen pro státní gymnázia a ne pro soukromá. Ale, bude-li mu to možné, rád se zúčastní slavnosti odměňování v Oratoři. Je snadné uhádnout, proč Don Bosco tyto věci žádal. Šlo

maličkost mohla být interpretována jako bojkotování vládní politiky na poli výchovy a tudíž dát nepříteli do rukou další argumenty proti církevním institucím.

Všechny ty snahy nevedly k závěru, ale pořádně znervóznily církevní kruhy. Ministr Pisanelli, který připravoval útok na církevní školství, nemohl uplatnit své záměry, protože 23. září s pádem vlády padl i on. Ovzduší ovšem zůstalo.

Koncem dubna zas ministr války generál Della Rovere předložil poslanecké sněmovně návrh, aby bohoslovci museli povinně na vojnu, a ta 8. července zákon odhlasovala poměrem hlasů 161 proti 45. Jen to, že už 16. července skončilo zasedání senátu, způsobilo, že záležitost zůstala višet ve vzduchu a nebyla dovedena až do samého konce.

mu o to ukázat, že chce vycházet se školskými úřady v dobrem a nic před nimi netajit.

15. července zemřel v mauriciánské nemocnici patnáctiletý Alois Vallino. Don Bosco ho byl v nemocnici navštívit a uklidnit, protože chlapec měl hrůzu ze smrti. Při tolikeré práci dovedl ještě napsat pro salesiány, kteří budou působit v Lanzo, stručný přehled dějin tohoto místa. 18. července se znovu vydal do Lanza, tentokrát už s donem Dominikem Ruffinem, kterého vybral za tamního ředitele. Ale účel byl duchovní. Oba zamířili nad Lanzo k svatému Ignáci na duchovní cvičení.

Ten exerciční dům na pustém místě v horách byl závislý na Kněžském konviktě v Turíně. Don Cafasso tam v minulých letech mnoho vykonal pro utvrzení kněží a vlivných laiků v církevním smýšlení, po něm kanovník Galletti, jeho nástupce v Konviktě, a po odchodu tohoto do Cottolenga právě tam nyní nastupoval nový rektor Konviktu Dr. Golzio. Tento bude rozhodujícím činitelem u svatého Ignáce v letech 1864–1873. Don Bosco mohl jen obdivovat, kolik práce se tam udělalo. Silnice byla dovedena až nahoru k svatyni, byl zbudován i nový refektář s příslušnou nadstavbou pro exercitanty. Financovala to hodně markýza Barolová. Ano, byl tam ustanoven i stálý kaplan, jehož úkolem bylo přijímat návštěvníky a působit v okolních obcích jako kněz a jako učitel.

Od svatého Ignáce psal Don Bosco chlapcům do Turína – studentům i učňům shromážděným společně k večerní modlitbě, žertovný dopis s popisem cesty dostavníkem a s referátem o veliké teologické diskusi se spolucestujícími na téma „Co bylo dříve – slepice, nebo slepičí vejíčko?“ Také popsal krkolomný výstup na skalnatý vrch svatého Ignáce v noci, než se dostal na místo. Slíbil jim napsat ještě další dopis – důležitější, ale asi k tomu pro zpovídání nedošlo.

Po návratu z duchovních cvičení se samozřejmě zastavili v Lanzo, aby se přesvědčili, jak pokračují práce s novým domem a pak už spěchali do Turína. Zatím 15. července schválila provinční rada smlouvu Dona Boska s Lanzem, ovšem s tím, že, co se týče škol, to závisí od školského odboru. Don Bosco už tomuto odboru nahlásil zrození svého nového domu s konviktem a školami obecnou a gymnázium a zaslal mu i žádané doklady učitelů. Zatím bylo rozhodnuto, že z gymnázia budou otevřeny jen první tři třídy a další dvě až později. Don Ruffino, nový lanzský ředitel se ještě musel vrátit do Turína, aby uspořádal závěrečné zkoušky. 31. července byla slavnost rozdělování odměn. Bylo přítomno hodně vzácných hostů, Selmi však nepřišel.

67 Římská kolaudace kongregace

Velikou radost způsobil Pán Donu Boskovi tím, že kongregace pro biskupy a řeholníky 23. července vydala decretum laudis – pochvalný dekret pro mladou kongregaci svatého Františka Saleského. Don Bosco v něm byl jmenován hlavním představeným Společnosti na doživotí, jeho nástupci měli být voleni na dvanáct let. Schválení stanov bylo odloženo na pozdější dobu. Dekret podepsal prefekt kongregace kardinál Quaglia a jeho prosekretář Svegliati.

K pochvalnému dekretu, který znamenal úřední přijetí kongregace církví jakožto obohacení jejího vnitřního života, bylo připojeno 13 poznámek k textu stanov. Nebyly to rozkazy, nýbrž poznámky, které Donu Boskovi dovolovaly blíže vysvětlit své stanovisko. On hned kardinálu Quagliovi za dekret poděkoval a prosil ho, aby Svatému otci jménem salesiánů tlumočil projev plné oddanosti. Současně hned vypracoval své poznámky k připomíncekám římským.

1. Jako samozřejmě přijal rozhodnutí o tom, že bude představeným na doživotí a že jeho nástupci budou voleni vždy na dvanáct let.

2. Slíbil vyškrtnout ze stanov článek, kterým se členům zakazovala jakákoliv účast ve věcech politických. Řekl, že článek měl ten smysl, kdyby text stanov padl do rukou laiků, aby kongregace nemohla být podezírána z politických machinací.

3. Ujistil, že do stanov bude zařazeno, že od slibů dispense Svatý stolec, ale pro snadnější provoz prosil, aby mu byla dána fakulta dispensovat aspoň od časných slibů. To proto, že Řím dává takovou fakultu i obyčejným zpovědníkům.

4. V římské poznámce stálo prosté ustanovení, že dimisoriálky (propuštění) k svěcením zůstávají v pravomoci ordinářů a ne představeného Společnosti. Toto Don Bosco nemohl bezvýhradně přijmout z toho důvodu, že by v praxi nemohl se svými kněžími vůbec disponovat. Biskup, který dá někomu dimisoriálky, dělá si potom obyčejně i dispoziční právo poslat dotyčného, kam uzná za vhodné. Tím by se ale jednota Společnosti rozbila, protože by kněží a klerici ustavičně podstupovali rozporné rozkazy: jiné by jim dával představený, jiné zas biskup. Docházelo by nutně k napětím a sporům. Tím by trpěl duch a také kázeň. Bohoslovec by např. musel chodit do církevního semináře, musel by se zúčastňovat ceremonií v katedrále, chodit na rekollece a jiné. To by nutně vedlo k rozpolcení života, nehledě k tomu, že podle dosavadní piemontské praxe by řada kleriků musela na vojnu, protože se osvobozuje jen určitý počet, odpovídající počtu věřících, kdežto jinde třeba má biskup málo kleriků a snadno by mohl vzít mezi kandidáty dispense salesiány. Ovšem pak by museli přejít na jeho území, z čehož by nastaly tahanice. Pius IX. už takovou výsadu udělil misionářským kongregacím, aby jim usnadnil větší pohyblivost, mají to i starší řeholní společnosti, doba sama si to vyžaduje, proč by se neměla tato výhoda poskytnout salesiánům?

5. Co se týče poznámky, že všechna zcizení majetku mají být jen se svolením Říma, Don Bosco upozornil na Regium Placitum, to je na státní požadavek, aby každý takový zásah Říma byl podroben ještě státnímu schválení. I v této věci

Řím v minulosti bral v úvahu dobové podmínky, jak tomu bylo v případě kongregace škol lásky za papeže Řehoře XVI.

6. Bez námitek přijal Don Bosco poznámku, že sesadit hlavního představeného může generální kapitula jen se souhlasem Říma.

7. K požadavku, aby otevření nových domů a přijetí správy seminářů bylo vázáno na římské povolení, Don Bosco znovu poukázal na Regium Placitum.

8. Bez námitek přijal, aby se členové kongregace museli věnovat modlitbě a rozjímání více než jednu hodinu denně a aby museli každý rok dělat deset dní duchovní cvičení.

9. Devátá poznámka žádala, aby byla ze Stanov vypuštěna hlava pojednávající o přiřazení externích členů ke kongregaci. Don Bosco měl na mysli spolupracovníky, a proto žádal, aby tato kapitola mohla být po vynětí z textu vložena aspoň jako dodatek ke stanovám.

10. Bez námitek přijal, aby v textu profese bylo uvedeno jméno představeného, do jehož rukou se slib skládá, a aby poslušnost k němu byla omezena slovy „ve shodě se stanovami“.

11. Řím žádá, aby se mu každé tři roky podalo hlášení o stavu Společnosti. To se samozřejmě přijímá.

12. Stejně není námitek, aby úřední text stanov byl latinský.

13. Stejně bez námitek bude do textu stanov zařazeno, že stanovy neváží samy o sobě pod žádným hříchem.

Memorandum nemělo žádné datum, Don Bosco je sestavil spíše pro sebe, aby měl podklad k dalším úvahám, než bude přistoupeno k dalšímu jednání o stanovách. Jeho výhrady k římským poznámkám se vlastně týkaly hlavně dispensování od slibů. Chtěl dosáhnout fakulty dispensovat aspoň od časných slibů. Nejtěžší oříšek se týkal dimisoriálek. Zde šlo o zásadní otázku svobody pro kongregaci uprostřed spleť poměrů, kdy odkázanost na pravomoc biskupů mohla skončit tím, že by se kongregace nemohla vůbec svobodně hýbat a zůstala by kongregací čistě diecézní, kde by rozhodoval biskup a ne představený.

XVI. hlava stanov, která měla být celá škrtnuta jako nepatřící do stanov Společnosti, zněla doslovně:

Externí členové.

1. Jakákoliv osoba, i když žije ve světě doma v rodině, může patřit k naší Společnosti.

2. Neskládá žádný slib, ale bude se snažit uvádět ve skutek tu část stanov, která je slučitelná s jejím věkem, stavem a podmínkami, jako je vyučování náboženství chudých dětí, šíření dobrých knih, organizování triduí, novén, duchovních cvičení a jiných děl lásky, namířených k duchovnímu prospěchu mladých nebo nízkého lidu.

3. Aby taková osoba mohla mít účast na duchovních dobrech Společnosti, je třeba, aby takový člen udělal alespoň slib hlavnímu představenému, že se bude angažovat v tom, co bude pokládat za příspěvek k větší slávě Boží.

4. Tento slib však neváže pod hříchem, ani lehkým.

5. Každý člen Společnosti, který by z ní z jakýkoliv důvodů vystoupil, se považuje za externího člena a může být účasten dobra celé Společnosti, jen když bude dělat to, co je ve stanovách předepsáno pro externí členy.

68 Zázračný déšť

Zase tu byly prázdniny a Oratoř byla poloprázdná. Chlapci se z větší části rozešli do svých domovů, až na ty, kteří neměli kam jít, anebo nechtěli odejít. Don Bosco měl práce pořád dost, kdyby ne s ničím jiným, tak s korespondencí, které bylo pořád mnoho a ještě vzrostla, protože chlapci z prázdnin psali a Don Bosco musel odpovídat. I soukromých dopisů dostával velké množství z celé Itálie. Ty skoro všechny zničil. Byly to věci týkající se svědomí a nebylo radno takové věci schovávat.

Z některých dopisů z té doby se dovídáme o práci, kterou Don Bosco rozvíjel mezi řeholními sestrami a u ženské mládeže. Už tradičně se staral o duchovní blaho řeholních družin Útulků Barolové, ale byl ochoten posloužit i jinde. Zachoval se náhodou dopis, ve kterém mu jedna řeholní sestra – Magdalena Veronika, děkuje za to, že směla z jeho rukou přijmout řeholní roucho. Považuje si to za velikou čest a nikdy nezapomene na jeho naučení, že si je má neporušené donést až k Božímu soudu.

I jinde posloužil. V Ústavě svatého Petra, založeném kdy si jeho pomocníkem v Oratoři, donem Merlou, byl nyní duchovním správcem Dr. Vola. Byl to ústav pro děvčata propuštěná z vězení. Don Bosco tam posílal každý den salesiánského kněze sloužit mši svatou. Bez kaplana zůstaly sestry od Dobrého Pastýře, Don Bosco i tam každý den posílal jednoho svého kněze a v neděli tam dokonce obstarával dvě mše svaté. I tam byly početné dívky, které zpovídali salesiáni.

Také o těchto prázdninách se událo něco, čemu bychom mohli říci vidění na dálku. Jeden chlapec dostal od dona Alasonattiho dovození jít domů. Šel, ale brzy se vrátil. Málem by tam přišel o nevinost. Byl horký den, on pospával pod nějakým vysokým stromem, když tu najednou jakoby mu zahřmělo nad hlavou. Vyskočil a viděl, že se mu strojí úklady. Utíkal domů a hned se rozhodl vrátit se do Oratoře zpět. Když měl Don Bosco chlapce před sebou, podíval se na něho tím svým pronikavým pohledem a řekl mu: „To jsem rád...“ Hoch řekl: „Kdybyste věděl, Done Bosco, ...“ Ale on mu nedal skončit, hned mu řekl: „Já vím všechno.“ Byl to chlapec, kterého Don Bosco viděl ve svém snu o kole s pěknou budoucností. Skutečně se stal doktorem literatury, knězem a řeholníkem a mnohokrát vzpomínal na tuto událost, vždy přesvědčen, že ho Don Bosco viděl v nebezpečí a přišel mu na pomoc.

Začátkem srpna přišlo do Oratoře jako jiné roky asi sto nováčků, takže bylo zase rušněji. Don Bosco využíval příležitosti, aby jim na večerních slůvkách vložil do duše základní pravidla náboženského smýšlení, mluvení a jednání. Některá slovíčka nám zase zaznamenal don Ruffino.

Ani pero Don Boskovo nezahálelo. Měl pořád co vyjednávat ohledně Katolického čtení, které se teď stalo časopisem vydávaným v Oratoři. Hodně práce bylo s převáděním administrativy na konto Oratoře. Nepořádky staré administrativy musely přestat a musel zde být pořádek. Na září a říjen se připravoval „Život svatého Atanasia Velikého, biskupa alexandrinského a učitele církve“, na listopad „Dobrodružství dvou sirotků: Urbana a Pavly“.

A už se blížil svátek Nanebevzetí Panny Marie. Don Bosco byl zase zván do Montemagnna k markýzovi Fassatimu. Šlo o třídní přípravu a o svátek samotný. Šli tam hned tři: Don Bosco a don Cagliero z Turína, z Mirabella přijel zpovídat don Rua. Nálada v Montemagnu nebyla různá. Lidé byli ustaraní, protože už několik týdnů nekápló a vypadalo to, že na polích všechno uschne. K tomu bylo

nebe jako kovové a nebylo náznaku, že by sluneční žár povolil. Tu se stalo, že Don Bosco, když poprvé vystoupil na kazatelnu, v nadšení pro Pannu Marii řekl něco, co právě říci nechtěl. Řekl: „Půjdete-li všichni ke zpovědi a bude-li na svátek opravdu generální svaté přijímání, Panna Maria vám neopomene poslat déšť, který tolik potřebujete.“ Jenže lidé, kteří věděli, kdo je Don Bosco, vzali to hned jako předpověď. On chudák zasl, když sešel z kazatelny a hned mu v sakristii říkali: „Kéž by to tak bylo! Lidé jsou přesvědčeni, že v pondělí bude pršet.“ On se bránil, že to tak nemyslel, že to tak vůbec neřekl, ale už si nemohl pomoci.

Pověst o tom se rychle roznesla po kraji a kdekdo byl plný očekávání. Zde šlo o Don Boskovo dobré jméno a vůbec o dobré jméno náboženství. Mezi liberály se něco šušovalo o tom, jak si ten turínský „svatý“ podtrhne sám nohy. V sousední vesnici Graně uspořádali na svátek odpoledne naschvál veřejnou taneční zábavu a v samotném Montemagnu se leckdo ušklíbl, když se mluvilo o smělé Don Boskově předpovědi.

Přišlo sváteční pondělní odpoledne. V kostele byla hlava na hlavě. Ráno bylo u přijímání veliké množství lidí a předtím tři kněží měli co dělat, aby všechny vyzpovídali. Začaly nešpory a jeden žal m za druhým končil. Už se zpíval Magnificat – Má duše velebí Pána. Don Bosco si nasazoval na krk štólu, když tu řekl kostelníkovi, aby se šel podívat za zámek, neuvidí-li nějaký náznak, že by mohlo pršet. Ten přišel a prý směrem na Biellu je malý bílý obláček, nic víc. Ten obláček hned navodil vzpomínku, jak poslal prorok Eliáš podívat se na rozpálené nebe a jak skutečně nad mořem stál bílý obláček veliký jako ruka.

Don Bosco vystoupil na kazatelnu, pomodlil se Zdrávas Maria a hle! Jakoby se trochu setmělo. Začal kázat a slyš! V dále jakoby zahřmělo. To jeho samotného uvedlo do jakési svaté rozechvělosti a to, co následovalo, byl hymnus na velikost a moc Panny Marie. Tmělo se stále víc, už začaly šumět první kapky dopadající na okno. Pak se spustil déšť – veliký déšť! Lilo a lilo, celá krajina byla zaplavená životodárnou vláhou. Pršelo ještě, když už Don Bosco skončil. Lidé museli zůstat v kostele, protože nebylo radno vyjít ven. To byla pohoda! Už z nikoho netekl pot a všem se dobře dýchalo. Jen v Graně ne! Tam kroupy potloukly a lidé si říkali, že potlouklo jen na jejich katastru, jinde ne.

Nejde o žádnou báchorku. Vždyť při tom byli don Rua a don Cagliero. I don Lemoyne říká, že mu to vypravoval kaplan z Montemagna don Marchisio, který byl u toho.

Don Bosco se vrátil do Oratoře právě včas, aby byl ještě přítomen skonu klerika Morielliho, člena Společnosti, jinoha to velké ctnosti. Zemřel 21. srpna ve věku 24 let. Byl vždy veselý, vždy spokojený, umrtvený a pokorný. Výborně studoval a nejraději asistoval u řemeslníků. Prvním náznakem nemoci bylo, že ztrácel rychle paměť. Prosil Dona Boska o požehnání a on mu je rád dal, ale řekl mu: „Milý Morielli, hlavně nezapomeň na nebe! Jinak měj svatou trpělivost.“ Poslední slova umírajícího byla: „Done Bosco, řekněte kamarádům, že je čekám v nebi!“

Už sedm hochů od začátku roku opustilo tento svět a další ještě přijdou. Don Lemoyne připomíná, že statisticky úmrtí v Oratoři nebyla o nic větší, než tomu bylo jinde. Jen v tom byl rozdíl, že v Oratoři skoro nikdo neodešel bez vzorné přípravy na odchod, takže každé úmrtí jen ještě přispělo více k prohloubení náboženského života těch, kteří zůstali.

69 Krvavé turínské září

Jak byl Don Bosco milován a ctěn mnoha církevně smýšlejícími kněžími, můžeme vyčíst z dopisu dona Apollonia, pozdějšího biskupa adrejského a treviského, Donu Boskovi ze dne 3. září 1864, kde ho tento tituluje „Můj nejsladší Don Bosco“ a pak pokračuje: „Měl jsem radost z pozdravu, který mi vyřídily mně milé osoby, ale zaryl se mi zároveň do srdce trn bolesti, když jsem slyšel, že počítáte už jen s několika málo roky života na tomto smutném světě. To tedy ne! Done Bosco, Vy nesmíte ještě umřít! Já vím, že nikdo na světě není nenahraditelný, ale v okolnostech, ve kterých nyní žijeme, jste velice potřebný. Mé modlitby nemají velikou váhu, ale přesto chci prosit Pána, aby na Vás nic nedal, přejete-li si brzy zemřít. Modlete se i Vy se svatým Martinem: ‚Pane, jsem-li ještě tvému lidu potřebný, nebráním se práci!‘ Tolik dobrého už jste vykonal, a co ještě můžete vykonal! Já vím, trpíte, ale já trpím také. Narodili jsme se v opravdu smutném čase. Myslím, že válka, kterou rozpoutal svět proti církvi v prvních třech stoletích, která stála tolik krve, nebyla ničím proti válce, která se proti ní vede teď. Jak hroznou spoušť způsobila v myslích a srdcích lidí! Mám naději, že se v příštích letech hladina života uklidní, ale to nebude nic platné, nedají-li se do pořádku hlavy otrávené scestnými zásadami sociálními, morálními a náboženskými. Lidé jsou zkažení až do morku kostí. Byl by to zázrak, kdyby stačilo k nápravě jen pár desítek let.“

V Turíně samotném to pořád vřelo. U lazaristů byla duchovní cvičení, která musela být skončena o den dříve, protože ten odpadlík, don Ambrogio, uspořádal před jejich klášterem demonstraci lidu. Lazaristé nebyli jediní, kterým se dostalo takové cti. Před řadou jiných klášterů chrлил don Ambrogio své kletby na církve, na kněze, na všechno svaté. Také na Valdoku byla uspořádána demonstrace proti Oratoři. Don Bosco nebyl právě doma a chlapci pokládali za dobré zachovat naprostý klid a vyčkat za zavřenými vraty, až se bouře přežene. Když se Don Bosco vrátil a všechno zvěděl, řekl: „To jste nemohli za vrata postavit kapelu a hrát a hrát, až by je to přestalo bavit?“

Ale sám donu Ambrogiovi zahrál jaksepatří. Vydal spisek „Kdo je don Ambrogio? Rozhovor mezi holičem a teologem“. Spisek stál pouhé 4 centesimy a rozletěl se po Turíně a po celém italském severu v tisících a tisících výtisků. Do konce budou následovat další vydání.

Jak houževnatě potíral Don Bosco bludná učení, tak houževnatě budoval své školství. Francesia a Cerruti udělali po prvním roce řádné návštěvy univerzity zkoušky s významáním, ostatní velmi dobře. Diplom pro vyučování v třetí třídě gymnázia získali klerici Barberis, Tamagnone a Fagnano. Z malého semináře mirabellského se představili ke zkouškám na učitelském ústavě v Alexandrii a habilitovali se pro obecnou školu klerici Albera, Momo, Dalmazzo, Nasi, Cuffia a Belmonte.

Bylo třeba pro ten účel přinést i určité oběti. Bonetti by se byl rád věnoval teologii, ale Don Bosco mu psal: „Dělej to, co jsme si řekli, tak splníš vůli Boží. Pak se dá všechno do pořádku, abys mohl pokračovat ve svých studiích. Měj důvěru v Pána Boha, budu se za tebe modlit.“

Diplomy byly nyní pro salesiánské dílo otázkou života a smrti, bylo třeba je mít za každou cenu. Naštěstí už nebylo dobře možné pouhým škrtem zlikvidovat to, co Don Bosco vystavěl. Tak mu přišlo z odboru školství kladné

vyřízení žádosti o otevření školy v Lanzu. Tam byla ovšem zainteresovaná i obecní správa, takže nebylo dobře možné říci ne. Pro třídy obecné školy byli schváleni jako učitelé klerici Capra, Barberis a Cibrario. Odbor jen upozornil, že návrh obecní rady, aby každý žák musel zaplatit školné, byl v rozporu se zákonem o bezplatné, povinné školní docházce. Pro gymnazijní třídy byli schváleni jako profesori: pro tercii ředitel don Ruffino, pro sekundu don Fusero, pro primu don Bonetti, který tam přecházel z Mirabella.

Lanzská kolej tedy byla třetím Don Boskovým domem. Za těmito domy Don Bosco viděl už další a další. Porostou jako houby po dešti, v Itálii a na celém světě, a budou oporou zdravé výuky, která přispěje k pokroku lidstva nejen ve světském smyslu, ale i náboženském. Don Bosco zde hrál úlohu стратега, který svou duchovní armádu budoval z ničeho a musel proto hodně předvídat. Na jeho pracovním stole často ležely školské programy jiných podobných institucí a hlavně ministerské oběžníky se zákony a nařízeními. On všechno pilně studoval, aby nic nezmeškal. Přitom plul dopředu s určitým rizikem, protože neměl vše v pořádku a při tom dobře věděl o svých slabinách. Tam bylo třeba těžit z výjimek, které stát musel přece jen v Itálii trpět, a ostatní ponechat Boží prozřetelnosti. Proto považoval za důležité radit se s lidmi, kteří věci rozuměli a mohli mu poradit. Byli to různí profesori, lékaři, ale i advokáti. „Moudrý se ptá a naslouchá, tak nabude zkušeností. Takový bude schopen stát u kormidla,“ jak to říká kniha přísloví.

Pokoje studium bylo v září narušeno divokými událostmi v Turíně. 15. toho měsíce uzavřel francouzský císař Napoleon III. s italskou vládou pakt tohoto obsahu: 1. Itálie se zavazuje respektovat dosavadní území papeže a případně silou zabránit útoku na papežský stát. 2. Francie do dvou let postupně stáhne svá vojska z papežského státu, podle toho, jak bude v papežském státě postupovat organizování vlastní armády. 3. Itálie proti tomuto organizování nebude nic namítat, ani když tato papežská armáda bude složena z dobrovolníků, rekrutovaných z cizích států. Účelem této armády bude zajistit papeži vnitřní klid ve státě a bezpečný výkon jeho duchovní jurisdikce. Jediná podmínka: této armády nesmí být použito k útoku proti italské vládě. 4. Itálie se zavazuje navázat s papežem jednání ohledně převzetí části dluhů bývalých církevních území.

K paktu byla připojena doložka, že ujednání začne platit teprve tehdy, až jeho královská Výsost italská dekretem rozhodne o přeložení hlavního města z Turína jinam.

O paktu se hned rozepsaly noviny celého světa: a úsudek byl jednoznačný: Francie tím vydává Řím a papežství napospas Itálii. Důvod? Na obzoru je válka proti Rakousku. Tak to skutečně bylo. Odejdou-li Francouzi z Říma, pak už bude jednoduchou záležitostí Řím obsadit a papežský stát zlikvidovat.

V Turíně se však myslelo na jiné důsledky ujednání. Turín byl dosud hlavním městem, Piemont zaplatil největší daň za scelení Itálie, teď Turín nebude hlavním městem. Proto lidé neviděli v úmluvě, kterou podepsala Minghettiho vláda, nic jiného než zradu. Byla zde také záležitost krále. Dopustí král Viktor Emanuel II., aby se jeho dědictví stalo pouhou provincií? Jednou z tolika? Kde bude hlavní město? Mluví se o Florencii, ale... Do tohoto ohně nespokojenosti začali mocně dout republikáni a všechny možné sekty,

kteří nesouhlasily s postupem vlády. Agenti Mazziniho začali štvát ulici. Turín byl zaplaven nápisy: Ať žije Garibaldi! Smrt Viktoru Emanuelovi! Pryč s francouzskou konvencí! Pryč se zrádcovskou vládou! Konvence byla uveřejněna ve vládních novinách „Gazzetta di Torino“, a tak se ulice vrhla především na ni. 21. září se spousta lidí shromáždila na Porta Nuova a táhlo se na náměstí svatého Karla dělat demonstraci. Vláda se lekla a chtěla demonstraci rozehnat. Shromáždilo se tam totiž několik tisíc lidí. Ze všech stran směřovala k náměstí policie v uniformách s vytasenými šavlemi a začala demonstranty rozhánět. Řada lidí byla zraněna a někteří zemřeli. Dav se ze strachu rozptýlil, ale zanedlouho se přivalil v ještě větším počtu před policejní ředitelství na téže náměstí u kostela svaté Kristiny. Ředitelství bylo zahrnuto přívalem kamenů. Policajti se ani neodvážili ven, jen karabiníci zahradili přístup ke královskému paláci, kde se shromáždila podobná, ale pokojná demonstrace. I tam to dopadlo špatně. Karabiníci v jedné chvíli ztratili nervy a začali do pokojného davu pálit. Deset mrtvých leželo na zemi.

Večer k osmé hodině dav znovu zaútočil na tiskárnu „Gazzetta di Torino“. Zase létalo kamení. Přitom se začaly drancovat obchody se zbraněmi. Ostatní obchodníci narychlo zavřeli krámy. Turín ztichl jako před velikou bouří. Ministerstvo narychlo povolalo do města 28 000 vojáků. Na strategických místech bylo rozestavěno více než 100 děl. Na Monte dei Cappuccini stála celá baterie, připravená zasypat město ohněm. Ministři chtěli stůj co stůj pokus o vzporu potlačit.

Don Bosco svolal toho 21. září chlapce a modlil se s nimi za obležené město a za dobrodince, kteří tam ve svých domech prožívali hrůzu z toho, co bude.

Další den 22. září proběhl celkem v klidu a podobně i první hodiny večera. Až kolem deváté přitáhlo na náměstí svatého Karla devět skupin výtržníků. Za nimi a kolem nich se tlačilo hodně lidí zvědavých, co bude. Před policejním ředitelstvím stáli karabiníci a městští strážníci. Rota 17. pluku stála na náměstí z východní strany a proti nim ze západní strany stála jedna rota 66. pěšího pluku. Kolem půl desáté začali demonstranti házet první kameny proti ředitelství.

70 Něco z korespondence

Dny strachu, co bude dál v Turíně, pominuly a vrátil se poměrný klid. Don Bosco neúnavně pracoval dál a pracoval by, i kdyby kolem něho hřměly kanóny. Nyní snad ještě důrazněji vyzýval obyvatele domu k důvěře k Panně Marii. Už v srpnu odkoupil od semináře kousek pozemku, který potřeboval ke scelení areálu nového kostela. V září psal žádost starostovi města, aby popostrčil jednání ohledně regulačního plánu, kde bylo nebezpečí, že průčelí kostela nebude souhlasit s prodlouženou ulicí Cottolengovou. Bylo třeba, aby ulice vedla tak, aby průčelí chrámu bylo kolmo k ní, a ne ze šikma. Šlo o vzhled města. Jinou žádost poslal starostovi ohledně vodovodu. Starosta mu kdysi slíbil, že až se potrubí položí do blízkosti Oratoře, bude možno Oratoř připojit na městskou vodovodní síť. Nyní Don Bosco připomenul, že potrubí je už blízko a Oratoř hlavně v letních měsících spotřebuje hodně vody, protože sám ústav má přes 700 obyvatel, a o nedělích a svátcích přichází několik set dalších chlapců. Město nemohlo nevízt jeho žádost v úvahu.

Dva vojáci byli těžce zraněni. Nejednou začali karabiníci bez zatroubení střílet do útočníků a naneštěstí několik kulek poranilo plukovníka a několik vojáků od 17. pluku. Vojáci mysleli, že výstřely přišly z řad demonstrantů a začali střílet. Protože vojáci stáli proti sobě vznikl při střelbě zmatek a začalo se střílet bezhlavě. Dav zevlounů se dal na útěk, ale už nebylo možno situaci zvládnout. Na náměstí leželo 26 mrtvých, raněných bylo podle úředního hlášení 187, ovšem nikdo nemohl spočítat ty, kteří se dobelhali domů a ze strachu se z ran lízali pokoutně, aniž se komu hlásili. Mezi mrtvými byly i ženy a děti. Mnozí byli zasaženi zezadu a u nikoho z mrtvých nebyla nalezena zbraň.

Město tím bylo krajně vzrušeno a bylo štěstí, že se dostal ke králi někdo rozumný, který mu vysvětlil pravý stav věcí. Král hned nařídil zbrklým ministrům, aby podali demisi a vládu vložil do rukou energického generála La Marmory. Ten vzal otěže vlády do pevných rukou, ale Turíňané marně čekali, že prohlásí francouzskou konvenci za neplatnou. Tolik síly neměl. Itálii měl v té chvíli v moci francouzský císař a nebylo možno se mu vzepřít bez toho, že by se celá italská politika zhroutila. Krátce po těchto událostech byla za hlavní město sjednocené Itálie prohlášena Florencie. Tam se přestěhovala i vláda. Piemont ztratil korunu stejně, jak ji předtím ztratila Parma, Modena, Neapol.

Kdo nejvíce trpěl francouzsko-italskou konvencí, byl papež. Bylo mu jasné, kam vše směřuje. Může mít vůbec papež k ruce nějakou armádu? A může tato armáda čelit takové přesile? Hanebné bylo, že Napoleon smlouvu udělal, aniž by se poradil předtím s papežem a aniž by co řekl ostatním katolickým mocnostem. Jeho jednání bylo všude pocitováno jako zrada.

Konvenci doručil Piu IX. francouzský ministr Dronyn. Chtěl papeži vysvětlit, že císař podniká vše jen pro jeho dobro a na ochranu zájmů církve, vždyť je i on přece katolík a má na srdci zájem náboženství. Papež ho nechal mluvit, nic mu na jeho slova neodpověděl, jen se ho vytrvale vyptával na jeho zdraví a na zdraví jeho rodiny. Tak mu dal cítit, co si myslí o císaři.

Pokračovala subskripční akce ve prospěch stavby chrámu. Mnozí kněží dělali propagandu i s kazatelny, pomocníci nechyběli. Don Bosco dále psal na různé adresy. Nevynechal ani takové osobnosti, jako byl vévoda janovský nebo kníže Evžen Savojský. Ať si všichni předcházejí Pannu Marii, myslel si, nevědí, kdy ji budou potřebovat. Na prázdninovou dovolenou do Piemontu přijel jeho římský známý don Manacorda, který měl přístup k Svatému otci a už u něho prokázal Donu Boskovi nejednu dobrou službu. Když se vracel do Svatého města, Don Bosco po něm poslal řadu dopisů známým a také Svatému otci. Manacorda odpověděl dosti pozdě, ale to bylo tím, že Řím byl víceméně také na prázdninách a Svatý otec měl mnoho práce a přijímal jen málokoho. V každém případě se don Manacorda jako Don Boskův nadšený spolupracovník činil a snažil se všechny jeho záležitosti poctivě vyřizovat. On dal do chodu v Římě subskripci pro kostel Panny Marie Pomocnice, takže teď i z Říma začaly chodit příspěvky.

71 Podzimní výlet 1864

Už byla vypracována trasa podzimního výlet: Castelnovo (Becchi) – Janov – Mornese – Ovada – Acqui – Turín. Do Mornese ho zval don Pestarino, který se cele odevzdal do služeb Dona Boska. Don Bosco pozvání přijal, ale hned si položil otázku: „Nebylo by dobré zařadit do programu hned i Janov, kde žije tolik dobrých přátel, jako například zakladatel řemeslníků don Montebruno?“ Don Cagliero tam nedávno vyřizoval nějaké věci, byl u Montebruna a také vyřizoval, že by s Donem Boskem rád mluvil janovský arcibiskup monsignor Charvaz a že by chlapci mohli eventuálně přespat v janovském semináři. Tak se stalo, že Don Bosco jednoho dne na večerním slovíčku chlapcům oznámil: „Letos uvidíte moře!“

25. září začal don Cagliero v Becchi nověnu před svátkem Růžencové Panny Marie. 1. října v sobotu přibyla do Becchi skupina turínských chlapců s Donem Boskem. 2. října v neděli bylo velké zpovídání. V Becchi se objevilo hodně bývalých žáků Don Boskových, ale i mnoho chlapců, kteří byli právě na prázdninách a byli by se rádi sešli se svým duchovním otcem. Hlavní mši měl o pouti děkan Cinzano. V pondělí byli chlapci s Donem Boskem podle zavedené tradice pohoštění na děkanství v Castelnovu, ale oběd musel být o hodně dřív, aby se dostali na vlak, který je měl zavést zpět do Turína.

V Turíně byli v poledne a tam se nasedlo do dvou rezervovaných vagonů a jelo se na Janov. O půl deváté večer dorazili do tohoto přístavního města, očekávání některými kněžími. V semináři měli připravenou večeři a nocleh měli v seminárních světničkách, v tu dobu ještě prázdných, protože bohoslovci byli ještě na prázdninách.

Druhý den v úterý 4. října po mši svaté v seminární kapli je Don Bosco zavedl do přístavu, aby se podívali na moře, lodě a pověsný maják. Potom byla prohlídka města. Odpoledne po obědě se šlo zase do přístavu, kde bylo objednáno deset nebo dvanáct člunů, které je přepravily na velkou válečnou loď. Don Bosco byl mezitím v arcibiskupském paláci pozdravit pana arcibiskupa. Večer v 6 hodin bylo v semináři divadelní představení v piemontském nářečí. Mělo název „Antonín neboli lekce z morálky“. Napsal je don Bongiovanni. Zpívala se nová romance Caglierova: „Syn exulanta“.

72 Mornese

V pátek 7. října z rána vyjžděla veselá karavana Don Boskovy mládeže směrem na Serravalle, kde je očekával don Pestarino. Ten je hned zavedl do nedalekého kláštera otců františkánů, kde byla mše svatá a snídaně. V půli cesty se Don Bosco potkal s kanovníkem Alimondou, slavným konferenciérem, který byl právě v Gavi na letním bytě. Don Bosco ho osobně ještě neznal, ale porozuměli si. Oběd měl být až v Mornese, ale pan kanovník nedal, Don Bosco i s chlapci musel k němu na improvizovanou hostinu, kterou zaplatil on a ještě některé jiné dobročinné osobnosti z městečka Gavi. Banda zase zahrála a budila pozornost publika, které se rádo shromáždilo ve farním kostele v Gavi, kde měl Don Bosco řeč a udělil shromážděným svátostné požehnání. Už zapadalo slunce, když se loučili s pohostinným místem, ale čekala je ještě asi dvouhodinová cesta do kopce. Don Bosco jel na bílém koni dona Pastarina a vedle něho na oslu klusal jeden slabší hoch – zpěvák.

Ve středu 5. října byla mše svatá u dominikánů, kam je pozval tamní farář, bratr svatého Cottolenga. Byla prohlídka katedrály a nemocničního kostela s neporušeným tělem svaté Kateřiny Janovské. Don Bosco chodil po návštěvách, zvláště se zdržel u řemeslníků dona Montebruna, kde se dále projednávala záležitost spojení obou děl. Večer bylo opět divadlo, kterému byl přítomen pan arcibiskup.

Ve čtvrtek 6. října byl výlet do Pegli, kde bylo co vidět. Byla tam hora, která byla celá proměněná v zahradu. Byl to nápad senátora markýze Pallaviciniho v době hladu. Dobročinný markýz tam dával práci a plat každému, kdo si potřeboval vydělat. Tento pán byl Donu Boskovi velice nakloněn. Vypravovali jsme již dříve, jak kdysi pronesl obrannou řeč v senátě, kde dokazoval užitečnost Don Boskovy Oratoře ve prospěch opuštěné mládeže. Pan markýz sám dychtivě čekal, až bude moci Dona Boska osobně přivítat. Zhostil se toho úkolu skvěle. I tam u něho bylo co vidět, vždyť tato jeho zahrada patřila mezi největší atrakce pro turisty z celého světa. Hoši se povozili po jezírku, v zrcadlovém altánku se podepsali do pamětní knihy a měli radost, že se jejich řady v zrcadlech mnohonásobily. I starý markýz řekl Donu Boskovi: „Vidíte, Done Bosco, kolik máte chlapců!“ Ale Don Bosco na to: „Já jich mám teď po světě ještě mnohem více!“ I on se podepsal do pamětní knihy a připsal tam: „Bůh ať dá, až přijde čas, nebe dobrodinci, který dokázal vytvořit tento pozemský ráj a nám dopřál prožít v něm hezké chvíle.“ Chlapci se rozběhli, ale zase se rychle dali dohromady, když komorníci začali na stoly pod košatým stromem klást dobroty přichystané pro jejich žaludky. Sám markýz je obsluhoval a radoval se z jejich veselosti.

Pak bylo v zámecké kapli požehnání. To už byl čas pospíchat na nádraží, aby nezmeškali vlak. I tam s nimi šel starý pán a na rozloučenou vtiskl Donu Boskovi do ruky slušnou almužnu. Bylo hodně pozdě, když vjeli do města, ale neodpustili si a šli s bandou, která dostala k tomu vyhrávání dovolení od starosty města. Don Bosco se šel ještě rozloučit s panem arcibiskupem a neopomenul jít k seminárnímu ekonomovi zaplatit za pobyt a stravu tolika lidí. Ten mu však jen s úsměvem předložil účet už zaplacený a podepsaný samým panem arcibiskupem.

Pan kanovník Alimonda byl by rád ještě dohonil Dona Boska, ale už mohl mluvit jenom s donem Caglierem, který šel s poslední skupinou. Don Bosco byl už mimo dohled. Ale pan kanovník řekl donu Caglierovi: „Však já ještě uvidím toho prozřetelnostního člověka! Jen hory se na tomto světě nesetkávají.“ (Naše poznámka: Měl pravdu. Později bude turínským kardinálem a Don Bosco zemře takřka v jeho náručí.)

Už byla tma, když Don Bosco přiklusal na svém bělouši k Mornese. Někteří chlapci už byli vpředu a oznámili jeho příchod. Don Bosco sestoupil s koně, když viděl, že mu jdou všichni lidé vstříc spolu s panem farářem donem Vallem. Byla to velká sláva. Dokonce létaly do vzduchu rachejtě a okna byla osvětlená. Lidé poklekali a Don Bosco jim musel žehnat. Šlo se do kostela, bylo požehnání, pak byla hned večerní modlitba s lidmi a teprve potom chlapci něco povečeřeli a šlo se spát. Uložení nebylo zámecké, ale jim to

nevadilo. Uložili se ve venkovském stavení v uzavřených stodolách, samozřejmě na slámě nebo na seně.

8. října byla sobota. Don Bosco sloužil mši svatou už časné z rána, ale kostel byl plný lidí. Tak tomu bylo nyní v Mornese každý den. Chlapci se k němu vůbec nedostali, protože, sotva přišel do sakristie, musel hned do zpovědnice a zpovídat. Zpovídal až do desíti. Tehdy mu don Pestarino představil skupinu děvčat z družiny dcer Neposkvrněného Početí, založené učitelkou Maccagnovou. Byla mezi nimi také Maria Dominika Mazzarellová, budoucí to generální představená dcer Panny Marie Pomocnice – nyní svatá. Don Pestarino právě proto tak vřele prosil Dona Boska, aby přišel do jeho rodné obce, aby požehnal těm děvčatům a vzal si je pod ochranu. Don Bosco přijal. Už na vlastní oči viděl, jak dobrého mají ducha a jak dobře působí mezi morneskými dívkami. Dal jim rád své první požehnání.

Dopoledne přijal milou návštěvu v osobě pana arcikněze z Lermy, morneského souseda, muže to svatého života, k němuž ho už dávno vázaly svazky upřímného přátelství. Pan arcikněz ho zval, aby přišel s chlapci v pondělí k nim do Lermy. Don Bosco s tím sice nepočítal, ale teď rád změnil program a slíbil mu to.

Don Pestarino uspořádal na počest Dona Boska v jeho doprovodu oběd, na který pozval své přátele. Řízení akce převzal místní morneský učitel, asi čtyřicetiletý František Bodrato. Ten přes celý oběd stál za Donem Boskem a dohlížel, aby všechno klapalo. Osobně se nemohl nabažit pohledu na tohoto umělce ve výchově tolika chlapců, všechno bedlivě pozoroval a potom si neodpustil, aby si nevyžádal u světce zvláštní audienci, ve které se ho chtěl zeptat na tajemství jeho výchovných úspěchů. Sám se totiž velmi zajímal o pedagogii a nyní mu velice imponovalo to množství chlapců, veselých, jako jsou jiní chlapci, ale zároveň naprosto ukázněných a poslušných na každý pokyn představených. Don Bosco mu rád vyhověl a řekl mu, že jeho tajemství je prosté. Je celé uzavřené ve dvou slovech: náboženství a rozum. Pak mu vyložil, o jaké zásady se opírá. Věří v přirozenou inteligenci mladých lidí a v jejich dobrou vůli být dobrými. Proto v nich podporuje vše přirozené, ale ví, že to nestačí. Rozum potřebuje vyšší světlo a to přichází shůry v podobě náboženských pravd. Je třeba dát hochům náboženský názor na život a na svět. Je třeba jim dát také nadpřirozenou pomoc skrze svátosti – hlavně skrze svaté přijímání a svatou zpověď. Náboženství zde má funkci uzdy nepokojného koně. Řídí ho.

Bodrato se zasmál a řekl: „A co ten třetí prvek ve výchově? Přece jezdec musí mít po ruce bičik a občas koně šlehnout, když se vzpouzí.“ Don Bosco odpověděl: „To je všechno obsaženo v pohrůžkách, které obsahuje naše víra. Třeba pohrůžka peklem, to je velká pohrůžka a je silnější, než bičik v ruce jezdce.“ Bodrato byl unesen Don Boskovým výkladem a plně s ním souhlasil. Sám byl už důvěrným přítelem dona Pestarina, který měl stejné názory na výchovu. Rozmluva s Donem Boskem ho utvrdila v rozhodnutí, že se i on stane salesiánem. Skutečně jím bude. Bude patřit mezi Don Boskovy nejzdatnější syny. Až přejde dalších deset let, půjde s Cagliem do Jižní Ameriky a stane se tam prvním salesiánským inspektorem.

Po obědě šli chlapci do sousední vsi Parodi, kam je zval tamní pan farář. Do vsi však mohli vstoupit jen po špičkách a bez muziky, protože jim vyšel naproti kostelník a prosil je o zachování naprostého klidu, protože lidé jsou

právě v kostele a končí třídní takzvanou čtyřicetihodinovou pobožnost. Hoši vstoupili potichu do kostela tak, aby nerušili usebrané množství. Kněží a klerici šli k oltáři asistovat při požehnání, zpěváci šli na kůr zpívat Te Deum. Teprve, když se vycházelo z kostela, spustili hudebníci veselý marš. V Parodi byli svědky něčeho nevídaného. Pobožnost totiž kázal don Verdone z Gavi, kněz úplně slepý. Ale kázal tak, že ho lidé poslouchali takřka bez dechu. Verdone Dona Boska znal a dokonce byl kdysi v Oratoři, když kázal v Turíně u svatého Filipa postní konference. Do Parodi ho přivedla jeho sestra paní Jeronýma, která se pak stala významnou salesiánskou spolupracovnicí. Don Bosco sám v Parodi nebyl. Jeho našli hoši při svém návratu ještě ve zpovědnici. Zpovídal.

V ty dny vedl Don Bosco dlouhé rozhovory s donem Pestarinem, kterého už dříve přijal do Společnosti, ale žádal od něho, aby zůstal doma v Mornese a věnoval se výchově těch děvčat z družiny. Mluvilo se nyní také s Pestarinem o jeho plánu postavit v Mornese velikou kolej pro chlapce. Souhlas úřadů už měl, jen potřeboval souhlas Dona Boska. Don Bosco mu jej beze všeho dal. Tak vznikl v Mornese z peněz a námah dona Pestarina dům, který bude později kolébkou Don Boskových sester – dcer Panny Marie Pomocnice.

9. října byla neděle a slavil se svátek Materství Panny Marie. V Mornese to byla velká událost. Don Bosco měl ranní mši svatou pro komunitu. Don Pestarino tu noc vůbec nespál. Celou noc proseděl ve zpovědnici. Zpovídal pak ještě až do devíti hodin. Don Bosco byl tak osobně svědkem neúnavné horlivosti tohoto svatého kněze, který dovedl z té farnosti udělat něco jako klášter, ve kterém vládla ryzí zbožnost a neobyčejná horlivost. Však se to ukázalo po Don Boskově návratu z kostela. Jen usedl, aby se napil trochu kávy, už don Pestarino přišel, aby prý na okamžik vyšel přede dveře. Don Bosco vyšel a jak byl překvapen, když viděl, že se před domem shromáždila takřka celá vesnice, aby mu uspořádala ovace. Jen se objevil mezi dveřmi, zaburácelo veliké „Evviva Don Bosco! – Ať žije Don Bosco!“ Děti tam stály ve dvou řadách a za nimi jejich rodiče. Každý nesl Donu Boskovi nějaký dar. Bylo to jako o Vánocích v Betlémě. Ten nesl vajíčka, ten máslo, ten odevzdával hrozny, přinášela se kuřata, ovoce, sýry. Jiní zase odevzdávali butylky s vínem a podobně. Don Bosco musel projít špalírem dětí a od každého vzít dar a říci laskavé slovo. Pak se vrátil na schody a obrácen k davu, srdečně všem odtud poděkoval za tak milé projevy lásky, kterou si vůbec nezaslouží, vždyť se ještě ani jak se patří neznají. Ale on ví, co ty projevy znamenají. Mornesští si váží kněze a to je co říci v těch časech. Ať je tedy Pán Bůh uchová takové, jací jsou, a ať je učiní šťastnými jak v tomto životě, tak po smrti. Když chtěl odejít, kdosi vykřikl: „Požehnání!“ A Don Bosco jim ze srdce požehnal, jednotlivcům i celým rodinám, také jejich polím a domům. Slíbil, že se za ně bude modlit a na jejich úmysly, a vyjádřil přání, aby se jednou všichni jako jedna velká rodina sešli v nebi.

Kolem poledne, když už bylo po velké mši svaté, objevil se v Mornese don Alasonatti. Hoši ho bouřlivě pozdravili, ale on jen s Donem Boskem vyřídil nutné záležitosti, a zase se sebral a odešel pryč.

I odpoledne bylo slavnostní. Zpívaly se slavné nešpory, hrála hudba, dávalo se krátké drama. Pak se však lidé rychle vytratili. Hoši nevěděli proč. Pak se to dověděli. V každé rodině se totiž večer modlili společně růženec.

V pondělí 10. října se šlo, jak slíbeno, do Lermy k arcikněži Olivierimu. Cestou byla zastávka na zámku u markýzů Ristoriů. Také v Lermě bylo velké haló. Celá obec vyšla Donu Boskovi a jeho chlapcům naproti. I tam se střílelo, ano vyrukovala i místní kapela, která obsadila jedno návrší a odtud hrála, kdykoliv přestala hrát chlapecká kapela. Skvělý byl vstup do vsi, skvělé bylo pohoštění na faře, chlapci šli zahrát pod okna panu starostovi a jiným hodnostářům, bylo svátostné požehnání a tak dále. I odchod byl senzační. Lermská kapela zase zaujala místo na návrší a zase hrála střídavě se vzdalující se kapelou valdickou. Vzdálenost se zvětšovala, až Don Bosco a jeho chlapci zmizeli za skalami a už je nebylo vidět. Tak se vraceli do Mornese.

Don Bosco se vracel jako chlapci pěšky a s ním šel mladý kněz z Lermy, který byl uchvácen jeho zjevem a chtěl si s Donem Boskem promluvit. Bylo to vlastně pokračování rozhovoru, který s ním měl při obědě. Pan arcikněž způsobil to sám tím, že mladého kněze posadil vedle něho. Obsah

73 Sláva nazdar výletu

Podzimní výlet valdické oratoře se začal chýlit k závěru. V pondělí 10. října se táhlo na Capriatu. I tam byla cestou zastávka na zámku hraběte Torielliho, pak byl oběd v Castellettu a odpoledne se dorazilo do Capriaty, velké to lokality ležící při hlavní provinční silnici. Tam bylo opět svátostné požehnání za účasti lidu a večer se dávalo divadlo. Tam zůstali ještě přes úterý.

Ve středu 12. října byla na programu Ovada, kam Dona Boska zval don Borgatta, velmi zámožný kněz, který rád ukazoval, že si může něco dovolit. Pro tento účel pronajal dokonce celý hostinec. Něco však Dona Boska a chlapce překvapilo. Bylo to celkem chladné přijetí ze strany veřejnosti. Dokonce zachytili i nějaké nepřátelské projevy. Don Bosco a kněží museli na oběd k donu Borgattovi. Nálada se změnila teprve večer, když chlapci dávali v místní divadelní budově představení. Veselé výstupy, recitování a zpěvy ukázaly hosty v docela příznivém světle. Co bylo příčinou toho zpočátku chladného přijetí, které tak kontrastovalo s tím, co chlapci zažili v předcházejících dnech? Don Borgatta byl kněz, který se více věnoval světským zájmům než kněžským. Dokonce založil záložnu, kterou pak spravoval ve vlastním zájmu. Peněz měl dost, i když zrovna nekradl, ale přece jen to byl kněz a to křičelo. Don Bosco se tyto věci dověděl už od dona Pestarina. Ten se už snažil přivést dona Borgatta na jinou kolej, ale Borgatta byl optimista, na to ucho nechtěl slyšet. I Don Bosco se pokusil druhý den stočit řeč na téma „Nikdo, kdo vstoupil do družiny Boží, ať se neplete do světských záležitostí!“ Ale ani on mnoho nespravil. Později se don Borgatta rozešel ve zlém se svým společníkem, a to byl konec růžovým výhledům. Podnik žalostně zkrachoval a on skončil život s notně pošpiněnou pověstí.

Ve čtvrtek 13. října po mši svaté se svatým přijímáním byl nástup a pokračovalo se směrem na Acqui, kam zval Dona Boska tamní biskup, kapucín Modesto Contratto. Cesta vedla přes Cremolino, kde byla zastávka na zámku markýze Serra s obligátní svačinou. Markýz, který před nedávnem ovdověl, chtěl Dona Boska zdržet, ale nešlo to, biskup v Acqui čekal. Oběd měl být v Prasco, ale nevydařil se. Když se blížili k Prascu, přišel jim naproti posel od místního faráře, že právě zemřel starosta, dobrý křesťan, a farář musel být až do konce u jeho lože. Neměl ani čas připravit oběd.

rozhovoru byl tento: „Rád bych šel s vámi do Turína, jestliže mě přijmete.“ „S jakým úmyslem chcete jít k nám?“ „Rád bych vám pomohl, co byste ode mne potřeboval.“ „Tak to tedy ne. Přijďte, ale jen za tím účelem, abyste spasil svou duši.“ „To chci,“ řekl mladý kněz. Tak přišli až do Mornese a dotyčný mluvil s Donem Boskem ještě asi půldruhé hodiny. Prostě mu vypravoval celý svůj život. Druhý den Don Bosco opouštěl Mornese a ten kněz se ho pořád ještě držel. Šel s ním ještě kus za Mornese. Tam mu najednou na jednom rozcestí Don Bosco náhle řekl: „Tak kdy chceš přijít do Turína? Mohu ti tykat?“ „Samozřejmě, chci být vaším duchovním synem. Za týden jsem u vás.“

Ten mladý kněz se jmenoval Jan Křtitel Lemoyne. To jméno už známe. Lemoyne nastoupil do Oratoře a stal se hlavním sběratelem všeho, co se týkalo Dona Boska a jeho díla. On pak napsal prvních devět svazků Don Boskových Životopisných pamětí, ze kterých čerpáme i my látku pro toto dílo nazvané „Po stopách charismatického světce“.

Bylo třeba zařídit se jinak. Do vsi se vešlo bez obvyklého troubení a vyhrávání, nakoupil se jen chléb a pak koadjutori Buzzetti a Enria uvařili na faře pro všechny kukuřičnou kaši. Ani se dlouho nezdrželi, protože bylo lepší nechat vesnici ve smutku a nerušit. Do Acqui se přišlo už za svitu měsíce kolem deváté večer. Nocleh byl v semináři, kam se právě sjížděli bohoslovci, ale nebylo třeba se omezovat. Večer byl hlučný jako jindy.

Na Dona Boska čekal v semináři v Acqui milý dopis. Přicházel z Říma a psal jej don Manacorda. Psal, že byl na audienci u Svatého otce a Svatý otec Dona Boska co nejuprímněji pozdravuje. Posílá jemu a jeho milé, svaté rodině otcovské požehnání. Dále mu vyřizoval, že Svatý otec dává souhlas, aby duchovní výsady, které dal Oratoři pro svátek svatého Františka Saleského, platily také v Mirabellu pro svátek svatého Karla, patrona domu. Svatý otec rád přijal Don Boskův dopis, celý jej hned přečetl, vyjádřil radost a uspokojení nad tím, že Oratoř čítá už přes 700 duší a řekl Manacordovi, že ještě má na památku onu malou schránku s penězi, které mu kdysi poslali Don Boskovi chlapci, když musel utéci z Říma do Gaety. Don Manacorda řekl Svatému otci, že Don Bosco teď staví v Turíně kostel Panny Marie Pomocnice, a on hned sám navrhl, aby se v Římě na ten účel uspořádala dobročinná loterie. Sám hned dal do vínku dva předměty, které sice neměly velkou cenu, ale mohly povzbudit druhé lidi k větší dobročinnosti. Jednou z cen byl zlatý křížek, o tom však řekl, že si ho může Manacorda nechat pro sebe na památku, ale aby za něj ovšem dal něco jiného.

V pátek 14. října byl Don Bosco s chlapci hned ráno pozdravit pana biskupa. Oběd byl v semináři, ale Don Bosco a kněží byli pozváni na oběd do residence. Večer bylo v semináři divadlo. Přišel i pan biskup. Opakoval se program v Ovady.

Na tento večer se váže jedna osobní vzpomínka, ukazující na jemný vychovatelský takt Dona Boska. Mezi výletníky byl jeden klerik, který se hlásil k salesiánům, ale ještě nebyl přijat v kapitule. Don Bosco ho určil do nového ústavu v Lanzu, ale on se vzepřel. Nebyl ochoten opustit milou Oratoř, Don Bosco ho přesto nechal jít s ostatními na výlet. Milý hoch vděčně přijal, ale pak se celý ten čas úzkostlivě vyhýbal, aby se nemusel s Donem Boskem setkat. Měl

strach, že mu bude opakovat nabídku do Lanza. Až tohoto dne najednou měl Dona Boska vedle sebe. Bylo to v biskupově residenci, když pan biskup mluvil k chlapcům. Don Bosco ho vzal za ruku a ptal se ho: „Tak, co mi odpovíš?“ Klerik začal koktat a jen ze sebe vyrazil: „Dnes večer, nebo pak v Turíně...“

Večer po divadle šel klerik do velké ložnice připravit se k spaní, když tu užasl. Don Bosco stál u jeho postele a rozestýlal mu ji k spaní. Pak mu dal dobrou noc a beze slova odešel. Klerik ulehl, ale pak to na něj přišlo. Nemohl usnout a dal se do pláče. Proplakal celou noc. Brzy ráno šel hledat Dona Boska a, když našel jeho světničku a zjistil, že je už vzhůru, zaklepal a s pláčem mu řekl: „Pošlete mě, kam chcete, já už to nemohu vydržet.“ I on se stal salesiánem a později vykonal mnoho dobrého jako misionář v Americe.

V sobotu 15. října bylo v seminární kapli slavné requiem za zemřelého kněze. Byl tam pan biskup a chlapci zpívali Cagliеровu mši. Don Bosco měl promluvu. Pak byli všichni v biskupském letním sídle a pan biskup byl s nimi.

V neděli 16. října byl svátek Čistoty Panny Marie – velká slavnost v katedrále. Zpěváci zpívali na kůru.

Acqui je starobylé město. Katedrála má pět lodí. Jsou tam sírová zřídla vroucí vody, starý římský vodovod, bahenní lázně, zámek monferratských markýzů. Don Bosco měl osobně plné ruce práce: přijímal například hochy pro Turín a pro oba další ústavy. Také co chvíli někdo přišel, aby ho vyzpovídal.

74 Oratoř je zase plná

Po Všech svatých se otevřel nový školní rok 1864–1865. Podle statistiky poslané školskému odboru bylo v Oratoři 350 studentů. Spolu s ostatními – hlavně uční, počet obyvatel domu přesáhl 700. Chlapci přicházeli z blíзка i z daleka, dokonce tam byl nyní někdo až ze Sicílie. Každý kout domu byl obsazen. Někdo říkal Donu Boskovi, že je to moc. Kdo bude tolik lidí žít? Ale Don Bosco se smál: „Máme přece pumpu, ta chrlí zlatáky!“ Tou pumpou myslel důvěru v Boží prozřetelnost. Ta opravdu neustávala.

Jednou po večerní modlitbě Don Bosco vypravoval klerikům, co se mu stalo minulý rok. Přišel zase jako obyčejný pekař a chtěl zaplatit za dodaný chléb. Don Bosco mu musel upřímně říci, že nemá ani floka. Ale ať přijde zítra, že mu zaplatí, co bude třeba. Pak si uvědomil, že druhý den nebude mít víc, než měl, když přišel pekař upomínat. Ale zůstal klidný. Druhý den šel sloužit mši svatou a tu si všiml, že do sakristie přišel nějaký slušně oblečený mládenec a sháněl se po něm. Protože však viděl Dona Boska jít už k oltáři, nechal zapečetěnou obálku v rukou někoho z přítomných kněží, aby mu to odevzdal. Byly tam tři tisícovky. Právě tolik potřeboval pro pekaře. Boží Prozřetelnost se nenechala zahanbit.

Don Bosco musel pochopitelně s místem a s penězi hospodařit. To byla zodpovědnost! Žádosti o přijetí chovanců přicházelo desetkrát tolik, než mohl uspokojit. Bylo třeba vést korespondenci, mnohdy dávat záporné odpovědi. Každý dopis musel stylizovat podle okolností a nikoho neurazit. Mnohé žádosti byly na doporučení velkých pánů a z těch zase mnozí doporučení psali, jen aby se zbavili dotírajících prosebníků. Ať si zodpovědnost převezme Don Bosco, oni splnili své a mohli jen pokrčit rameny! Některé případy si musel Don Bosco přešetřit. Ale když poznal, že někdo skutečně potřebuje pomoc, neodmítl ji, i když to znamenalo

V neděli večer, když se Don Bosco rozloučil s panem biskupem, oznámil na večerním slovíčku, že se zítra jede domů. A skutečně. V pondělí nastoupili všichni do objednaných vagonů a jelo se zpět do Alexandrie. V Alexandrii je připojili na rychlík z Janova. Po obědě byli v Turíně.

Byl to poslední z desíti velkých podzimních výletů. Byl také nejkrásnější a nejdelší. V dalších letech se nebude nic takového opakovat, i když Don Bosco věděl, jak blahodárně takové exkurze působily na chlapce i na veřejnost. Stavba kostela a jiné množství se práce už nedovolí Donu Boskovi, aby se na delší dobu vzdálil z Turína. A poslat hochy s někým jiným, to by už nebylo ono. V dalších letech se bude pravidelně chodit jen do Becchi – jen tam, a jen zpěváci a hudebníci. To aby udrželi v Don Boskově rodišti tamní růžencovou pouť.

Don Bosco nejel s chlapci až domů. V Asti vystoupil. Byl očekáván různými dobrodinci a zdržel se několik dní. Po návratu do Turína byl radostně překvapen dopisem od Svatého otce, kde mu tento sděloval, že děkuje za jeho dopis z 25. srpna, vyjádřil mu svou radost nad tím, že mu mohl udělat radost vydáním pochvalného dekretu pro Salesiánskou společnost, a také nad tím, že si Don Bosco dává záležitost na přesném zachování věcí, které mu byly uloženy poznámkami k stanovám. Pak přechází k problému výchovy mládeže, vybízí Dona Boska k vytrvalosti a uděluje celému jeho dílu apoštolské pozhánání.

dále se stlačit. Také využíval této tak rozsáhlé korespondence k tomu, aby určité výše postavené lidi požádal o protislužbu, třeba zas o jejich přímluvu ve prospěch chlapců.

Nejvíce mu leželi na srdci klerici. Hned, jak se vrátil z podzimního turné, ještě ten večer některé hochy oblékl do duchovního roucha. Tak oblékl onoho čtyřicetiletého učitele Františka Bodrata, který byl k tomu vdovec a Don Bosco musel přijmout jeho dva syny na výchovu do svých ústavů. 3. listopadu byla řada kleriků na zkouškách v semináři. Jen čtyři dostali dobře, všichni ostatní dostali výborně, velmi dobře nebo skoro velmi dobře. Studovali bohosloví nebo teprve filosofii. Dohromady jich bylo 16. Zdálo by se, že jejich počet proti minulému roku poklesl, ale to jen zdánlivě, protože bylo třeba některé poslat do Mirabella, jiné do nového domu v Lanza.

V zimě bylo třeba myslet hodně na Katolické čtení. Na prosinec šel do tisku svazek s titulem „Dvě skryté radosti“ od janovského kněze Frassinettiho. Od tohoto podzimu se začalo organizovat i vlastní knihkupectví, kde bylo možno koupit předcházející ročníky Katolického čtení, spisy Dona Boska, hudební čísla od dona Cagliera, také latinské spisy profesora Vallauriho. Později se knihkupectví rozroste a bude mít odnože na celém světě.

Změna k dobrému nastala v datování Katolického čtení. Dosud začínaly ročníky s dvouměsíčním zpožděním, podle toho, jak začal vycházet první ročník. Teď to Don Bosco zařídil jinak. V náhradu za první dva měsíce nadcházejícího roku dal vytisknout mimořádné dva svazečky o 108 slíbených stránkách s titulem „Klení, aneb co si odnášíme z hospody“, aby ročník měl svých 12 čísel, ale aby nový 13. ročník začal lednem 1865. Zároveň bylo třeba vydat Galantuoma, tradiční to kalendář pro katolíky Itálie na rok 1865. I ten

Don Bosco pohotově zredigoval a dal do tisku. Byly tam články: Kněží a výchova mládeže – Věčné světlo v kostele – Modlete se za misionáře – Snadný způsob, jak být vždycky

75 Sen „o kočáru nevinnosti“

Don Ruffino po svém jmenování lanžským ředitelem už nemohl vést Kroniku, která byla po oné Bonettiho nejcennějším pramenem zpráv o životě Dona Boska a Oratoře. Boží Prozřetelnost zařídila, že se této práce ujal nově přijatý kněz Jan Lemoyne. Scházelo mu sice poznání minulosti, ale dostal vnuknutí a psal. Tak to říká sám. Po další dva roky bude jeho Kronika hlavním zdrojem našich informací.

Nový kronikář bedlivě pozoroval život v Oratoři a bystře zachycoval, co podstatného se tam dělo. Neušlo mu, že Don Bosco všechny kněze a kleriky domu považoval za spoluodpovědné za dobrý chod komunity. 18. října vybízel kleriky, aby směle chlapce napomínali a povzbuzovali k dobrému slovem i příkladem a aby si nemysleli, že je to jen povinnost ředitele nebo přímých představených. Chlapce zase nabádal, aby nezapomínali na své rodiče a psali jim z ústavu pěkné dopisy, hlavně ti noví.

Don Lemoyne měl tu čest zachytit perem také Don Boskův sen, vypravovaný večer 22. října. Zachytil i zajímavou okolnost. Jeden chovanec, C. E. z Casale, měl téže noci jako Don Bosco sen, ve kterém vedl s Donem Boskem dialog tak živý, že jej druhý den vypravoval svému profesorovi. A hle, když pak svůj sen konfrontoval se snem Don Boskovým, oba se shodli na tom, že tak oba skutečně ve snu mluvili. Otázky a odpovědi se podivuhodně shodovaly. Ale pojďme již ke snu.

Donu Boskovi se zdálo, že je na nějaké rovině plné chlapců. Byly jich tisíce a byli to chlapci ze současnosti i z minulosti. Rovina se kdesi v dále začala zvedat, takže dostávala podobu stráně. Don Bosco dal rozkaz, aby všichni vylezli na tu stráně. Všichni se tam rozběhli. Kdo byl slabý, toho postřkovali druzí. Kněží jako Rua a Cagliari dokonce některé kluky zrovna vyhazovali nahoru, až tam byli všichni. Také Don Bosco vystoupil nahoru a přehlížel situaci. Za tou stráně vystupovalo na obzoru deset kopců, jeden za druhým. „Co uděláme?“ ptal se chlapců. A hned sám i odpovídal: „Musíme je přejít.“ A už se všichni dali na pochod.

Vtom se před nimi objevil krásný kočár zvláštního tvaru. Měl trojúhelníkovou základnu a byl samý skvost. Zlato, perly, diamanty, vše se jen lesklo. Kočár se mohl lehce pohybovat do všech stran. Nahoře byl krytý jakoby loubím a nad ním byla na žerdi standarta s nápisem „nevinnost“. Na ten kočár vystoupilo asi 500 chlapců. To byli ti, kteří neztratili křestní nevinnost těžkým hříchem. Pak se před vozem na jedinou rozevřela pohodlná silnice, ale posetá trny. Vtom se za vozem před Don Boskovými zraky vynořily postavy šesti chlapů, kteří zemřeli v Oratoři. Byli bíle oblečení a rozvinuli prapor, na kterém byl nápis „Pokání“. Za nimi se řadili ostatní. Někteří kněží se chopili oje kočáru a sami jej táhli i řídili. Celé množství zpívalo „Chvalte, hoši, Pána!“ Tak se dali na cestu, zatímco se začala kolem nich rozléhat nebeská hudba.

V jedné chvíli se Don Bosco obrátil, aby se podíval, zda všichni krácejí dopředu. Ale běda! To, co viděl, ho naplnilo bolestí. Viděl mnohé utíkat nazpátek a ztrácet se. Začal je volat a zapřísahat, ale jakýsi hlas mu to zakázal. Řekl mu: „Cestu viděli, to musí stačit!“ Když chtěl něco namítnout, uslyšel: „Poslušnost je i pro tebe!“ Nezbylo mu, než jít dál,

šťastný a spokojený – Kdo je don Ambrogio. Na každý měsíc tam mohl čtenář najít vhodná ponaučení pro život i posouzení šířených názorů apod.

třebas mu srdce krvácelo a hrozně bolelo. Ve spánku se však začal zmítat, chtěl se vzbudit, jednou rukou tloukl do druhé, ale nebylo možno fantazii od sebe zahnat. Když pak sen vypravoval, říkal, že by mohl každému říci, kde ho viděl, zda mezi pokračujícími, nebo mezi těmi zbabělci na útěku. Ale sen ještě neskončil.

Dona Boska čekala další bolest. Viděl, jak co chvíli s onoho krásného kočáru některý chlapec spadl dolů. Mnohý se pak aspoň zařadil mezi kajícíky. Hudba pokračovala a začala být konejšivá, že Don Bosco začal zapomínat na bolest. Už bylo za jejich zády sedm kopců a celý zástup vytrvalců se ocitl na rovině nesmírné krásy, kde byly domy se zlatými dveřmi, samý skvost, až oči přecházely. Všude radost a krajina byla samý strom, který byl plný překrásného ovoce, měl současně květy a plody zelené i zralé. Chlapci se rozztráceli v té krajině, ten šel za tím, ten za oním účelem. Tam, na tom místě, došlo k dialogu mezi Donem Boskem a zmíněným casalským chovancem. Ale vtom nové překvapení. Don Bosco se rozhlédl a viděl kolem sebe své chlapce zestárlé. Mnozí se opírali o hůl, někteří byli shrbení, tváře samá vráska, vlasy bílé. Někdo mu podal zrcadlo a on uviděl i svou tvář podobně zestárlou, vráscitou, ústa bezzubá. Chlapci se pořád zastavovali, chtěli všechno vidět a všechno si prohlédnout, ale Don Bosco pořád jen volal: „Avanti! Avanti! – Jen dál! Dál!“ Pak se udělalo světlo, to rostlo a rostlo, hudba sílila a měnila se na zpěv lidských hrdel, jeho duši naplnilo takové štěstí, že se jím probudil.

Ve vysvětlivkách ke snu Don Bosco řekl, že těch deset kopců je deset Božích přikázání, která musí člověk zachovávat, chce-li se dostat do nebe.

Když Don Bosco sen dokončil a dal chlapcům dobrou noc, přiblížil se k němu chovanec Antonín Ferraris a vypravoval mu, že měl také pěkný sen. Mluvil s maminkou a ta mu říkala, že musí o Velikonocích přijet domů. On jí však řekl: „Já ještě do Velikonoc zemřu a půjdu do nebe.“ Lemoyne byl přítomen tomuto chlapcovu vypravování a poznamenává v Kronice: Antonín Ferraris zemřel 16. března 1865.

Lemoyne sen zapsal ještě ten večer a přidal svou poznámku: „Myslím, že Don Bosco zatajil něco, co se týkalo jeho. Po sedmém kopci se viděl se zestárlým obličejem. Myslím, že se nedožije osmdesátky. Snad něco přes sedmdesát. Uvidíme.“ Skutečně, Don Bosco zemřel, když mu bylo 72 roky a 5 měsíců. To už byla kongregace rozptýlená po světě a její okraje se opravdu začaly ztrácet v nedohlednu.

Vratme se však z říše snů do normálního života. Po všech svatých jel Don Bosco do Mirabella oslavit svatého Karla Boromejského, patrona toho domu. Přijel tam i casalský biskup monsignor Calabiana, který bude od té doby častým, skoro domácím hostem u salesiánů. Dokonce bude sám zkoušejícím a známkujícím profesorem tamních kleriků, filosofů a bohoslovců. Zkoušky se budou dělat u něho. Don Bosco si promluvil s každým členem personálu osobně a provedl i nějakou změnu. Dona Proveru určil za prefekta do Lanza a namísto něho určil za mirabelského prefekta dona Bonettiho. Ten nebyl zdravý a musel se šetřit. Přesto ho

Don Bosco učinil Ruovým zástupcem. Z Turína ho povzbudil dopisem, aby jen břemeno přijal, jen aby se po fyzické stránce šetřil. Zakázal mu do Velikonoc modlitbu breviáře a všechna umrtvování v jídle a podobně.

Skončíme tuto kapitolu tím, že uvedeme, že mezi hlavní dobrodince mirabellského ústavu patřila hraběnka Calloři z Vignale. Přispěla na stavbu značným obnosem a nyní byla ochotna dále vynakládat peníze na zbožné účely. Mezi

76 Začátky v Lanzu

Po Mirabellu se Don Bosco chystal do Lanza. Tam zatím někdy po 15. říjnu přišli don Ruffino jako ředitel a don Provera jako prefekt, aby se ujali domu. Městská správa sice slíbila dát dům do pořádku, ale zůstalo jen při slovech. Klerik Sala ve svých vzpomínkách napsal, že když tam salesiáni nastoupili, nalezli ústav zpuštěný. Budova byla bezmála v dezolátním stavu. Některé zdi byly shnilé, nikde žádný stůl, takže ti první si museli položit na dvě dřevěné kozy dveře, aby měli na čem jít. Okna byla bez skla, takže bylo třeba dát do nich aspoň ručníky a podobně, aby dovnitř nefoukalo. Doba byla už značně pokročilá a noci chladné. Někteří spali na faře, jiní na slámě, kterou si dali přivést, než přijdou posteře z Turína. Tam zase kdosi zapomněl je vyexpedovat, takže se na ně muselo čekat. Tak se začínalo jako na Robinsonově ostrově. Ještě že byli salesiáni zvyklí práci a námaze. Od rána do večera se zametalo, čistilo, snažely se lavice a dávaly se do pořádku učebny. Klerik Guidazio, který byl před příchodem k Donu Boskovi truhlářem, hodně věcí pospravil. Začal se také mýtit křovím zarostlý dvůr a zahrada. K tomu bylo v domě už dost chlapců, ale nebylo možné poskytnout jim dostatečnou asistenci.

Byly potíže i pedagogického rázu. Veřejnost nebyla salesiánům zrovna nakloněna. Rozpusťlí kluci házeli na ústav kamení, tloukli do vrat a zase utíkali pryč. Mezi přijatými byli někteří vyloučení z jiných ústavů. Ti samozřejmě měli zájem o anarchii a pěstovali ji. Byly to těžké začátky. Přesto bude mít lanzský konvikt brzy na 200 chovanců. Zatím měl jen asi 50 přijatých, ostatní přijde až časem. Kolej měla za patrona svatého Filipa Neri, kterého Don Bosco zvlášť ctil. O potížích těch prvních dní se dovídáme také z dopisu ředitele Ruffina Donu Boskovi, kde píše: „Milovaný otče, nic jiného si nepřejeme, než abyste přijel brzy mezi nás. Všichni chlapci vás čekají s otevřenou náručí. Už je zde 28 chovanců, přijatých je 37, skoro všichni pro obecnou školu, jeden pro první gymnázku, dva pro třetí, dva pro druhou, jeden pro první rétoriku. Dva přicházejí z jiných ústavů. Zpovídat sem chodí pan kaplan. Učitel, který měl na starosti první

77 V předvánočním čase

Návštěva v Mirabellu a v Lanzu odsunula cvičení šťastné smrti o dva týdny. Konalo se až 17. listopadu. Don Bosco oznámil, že jeden zase odejde na věčnost ještě před koncem roku. Kdo se nechce bát smrti, ať si dá všechno do pořádku a pak: „Děj se vůle Boží!“

Na svatou Cecílii 22. listopadu se dávala v Oratoři divadelní hra, kterou složil sám Don Bosco. Měla optimistický, romantický ráz. Byla to historie dvou chlapců, kterým zemřeli v Turíně rodiče a oni se vydali do světa s tlupou cikánů, až se dostali do domu dobrého člověka, který je přijal za své a postaral se o ně. Hra měla název „Dům štěstí“. Měla veliký úspěch. Byla to oslava nevinnosti a dobroty srdce.

jiným nadhodila Donu Boskovi, že jeho kniha modliteb pro mládež „Opatřený jinoch“ by chtěla podobnou knihu pro dospělé. Ať Don Bosco vydá ještě podobnou knihu s nadpisem „Opatřený katolík“. Don Bosco slíbil. Řekl, že už má dokonce něco takového rozdělaného. Jen peníze na to nemá. Bude to stát asi 3 000 lir. Hraběnka hned velkodušně slíbila, že peníze dá.

obecnou, nedovedl udržet kázeň, protože prvňáčků je zde moc a jsou nanejvýš neukáznění. Proto jsme se rozhodli tuto třídu svěřit Bodratovi, který má už praxi a dokáže lépe držet kázeň.“

Don Bosco tedy jel do Lanza a byl od chlapců opravdu nadšeně přijat. I tam se hned vepsal do srdcí těch neposedů a vnesl do komunity klid a důvěru. Oba budoucí biskupové, tehdy klerici Costamagna a Fagnano budou po létech vzpomínat, jak blahodárně zapůsobila ona návštěva. Don Bosco zase bude nadšen prací, kterou tam jeho synové vykonají.

Don Bosco se vrátil z Lanza do Turína uspokojen vývojem tamní situace. Věděl, že se salesiáni nedají zlomit prvními těžkostmi. A hned se dal do další práce. Hlavně mu šlo o to získat od ministerstva války zase nějaké oblečení pro chlapce. Psal a dostal. Pak šel panu ministrovi osobně poděkovat a zase prosit. Přinesl si hned seznam potřebných věcí. Pan ministr byl samozřejmě voják – generál, jeho zajímala kázeň v Don Boskově ústavě. Užasl, když mu tento řekl, že je chlapců bezmála 800. „To jistě potřebujete nejméně 50 asistentů,“ řekl generál. „Ale ani ne,“ odpověděl Don Bosco, „máme jich jen málo, ale stačí to.“ A rozhovořil se o své výchovné metodě, která se v Oratoři užívá. Vysoký pán byl spokojen a slíbil další pomoc zaslužilému dílu. Salesiáni se mohli od Dona Boska učit, jak se získávají dobrodinci.

Nebylo to docela nic jednoduchého. Například Don Bosco navštívil ministra vnitra Confortiho a ten chtěl mermocí, aby s ním posvačil. Don Bosco přijal. Ale pak se začal kolem Oratoře točit nějaký pán, snažil se s Donem Boskem navázat přátelské vztahy a skutečně je navázal, chodil často do Oratoře, byl celkem málomluvný, všeho si všiml, ale pak se Don Bosco dověděl, že je to policejní agent, jehož úkolem bylo referovat. Bohu díky byl to jinak člověk seriózní a nikdy nezjistil nic, co by bylo nasvědčovalo, že je Oratoř hnízdem reakce. Tak se stal nakonec dobrodincem Oratoře i když v jiném smyslu: tím, že poctivě referoval a neublížil. Don Bosco byl na něho upozorněn nějakým pádem z vyšších kruhů.

Někdo mohl divadlu vytknout nedostatek kontrastů mezi dobrem a zlem, ale to by ji nemohl napsat Don Bosco, který si neliboval v líčení zla. Nakonec všechny osoby vystupující ve hře ukázaly, že je v nich kus dobra. Hra může ještě dnes sloužit jako ukázka divadla hluboce výchovného. Však Don Bosco, když si ověřil její výchovný účinek, nerozpakoval se a určil ji za první číslo nového ročníku Katolického čtení. Tak se mohla rozšířit a snadno hrát na mnoha venkovských hledištích italských i zahraničních.

Don Bosco měl od konce listopadu sérii krásných večerních slovíček pro studenty. Zachytil je perem don Lemoyne. Námětem jejich bylo, jak mít úspěch v učení. Začala 24.

listopadu a každý den Don Bosco probral jeden prostředek k úspěchu. Vypočítáme si je: 1. Bázeň Boží. 2. Neztrácet čas. 3. Nepřeskakovat bez ladu a skladu od jedné knihy k druhé, studovat systematicky a vštěpovat si studované do paměti. 4. Jíst jen ve stanovený čas. 5. Kamarádit jen se snaživými žáky.

29. listopadu začala devítidenní příprava k svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie. Don Bosco pro ni připravil sérii duchovních kvítků. Ale hned na první den musel oznámit smutnou zprávu, že zemřel šestnáctiletý Jan Saracco z Alby. Vypravoval také jeho smutnou historii. Byl dříve dobrým chlapcem, ale z posledních prázdnin se vrátil změněný. Přestal chodit ke svátostem a v ústavě se mu nelíbilo. Současně však i jeho zdraví bylo povážlivé, protože co chvíli říkal, že potřebuje jít ven, že je mu špatně. Nejevil se to však jako něco vážného. Když Don Bosco oznámil poslední cvičení šťastné smrti, Saracco se zeptal kamaráda, který jako on stávkoval, půjde-li ke zpovědi. Ten řekl, že ano, a tak šel i on. Ale k někomu jinému než k Donu Boskovi. Tomu se záměrně vyhýbal. Uplynulo osm dní a on, když viděl, že mu nejde učení, přišel konečně k Donu Boskovi, že se rozhodl odejít z ústavu domů. Don Bosco se ho ptal, zda se ještě vrátí. Řekl, že možná, ale bylo vidět, že by raději zůstal doma. Don Bosco mu řekl, aby si před odchodem domů udělal dobrou svatou zpověď. On, že není připraven, že půjde k zpovědi až doma. Don Bosco mu nabízel „Opatřeného jinocha“, ať se jen připraví, že je to otázka několika minut. Nechce-li jít k němu, ať jde k jinému knězi, ale ať neodchází bez svatě zpovědi. Hoch trval na svém, že se vyzpovídá doma. Nu a tak odešel. Bylo to ve čtvrtek. Napřed šel k nějakému příbuznému, který bydlel v Turíně na předměstí Lingotto počkat, až si pro něj přijde otec z Alby. Ale už toho dne pocítil bolest na prsou. Příbuzní mu dali, co považovali za vhodné, a zavolali lékaře. Ani lékař nepovažoval jeho stav za nebezpečný. Ale bolesti se najednou začaly stupňovat, přešly do hrdla, a Saracco si uvědomil, že je zle – asi infarkt. Chtěl kněze, líbal kříž, volal Pannu Marii. Kněz však nebyl doma a, když přišel, našel ho už v bezvědomí. Stačil mu udělit svátosti jen tak. Don Bosco byl ze všeho

78 Pokračování předešlého

4. prosince Don Bosco jako duchovní kvítek studentům dal, aby se při studiu nelekali překážek, ale zdolávali je s pomocí Panny Marie, která je vzývána jako trůn moudrosti. 5. prosince byl na programu další prostředek k dobrému studiu: Nerozptylovat se od studia jinými zájmy a hospodařit účelně i s volným časem. 5. prosince se Don Bosco znovu vrátil k Sarakově smrti a vybízel všechny, aby neotáleli se svatou zpovědí. Sarako čekal na neděli a zatím zemřel v sobotu, aniž měl možnost klidně se vyzpovídat. To se může stát komukoliv.

Konečně nadešel 8. prosinec. Oratoř slavila Neposkvrněné Početí Panny Marie s obvyklou radostí a se svatým nadšením. Dodatečně se Don Bosco a všichni ostatní zaradovali, když se dověděli, že Svatý otec Pius IX. toho dne vydal novou encykliku, ve které odsoudil řadu moderních bludů, znetvořujících občanský a společenský život. Už se sice prohlašovalo, že papežova slova nikoho nezajímají, ale teď se ukázalo, že to není pravda. Tisíce časopisů na světě uveřejnilo papežovu encykliku i připojený seznam moderních bludů, takzvaný Sylabus a současně peklo vychrlilo spoustu

velmi smutný a poručil chlapcům, aby celý první den nověny obětovali za pokoj Sarakovy duše. Současně připomenul, že už to tak bývá: jeden mrtvý volá druhého. V Oratoři se umírá vždy po dvou. Když osaměl s kněžími, řekl: „Škoda, přeškoda, že se nevyzpovídal, než odešel! Ať je mu Pán Bůh milostiv!“ Když pak zamířil k své světničce, ještě jeden mu šel políbit ruku a Don Bosco mu řekl latinsky: „Esto paratus – Buď připraven!“

Sarakova smrt způsobila, že kvítek určený na první den nověny přišel na řadu až druhý a zněl: „Správně ministrovat.“ Don Bosco nařídil všem zodpovědným za liturgii, aby nově zorganizovali službu u oltáře a aby byla zřízena stálá pohotovostní služba v sakristii, dokud nebudou odslouženy mše svaté. Těch totiž přibývalo, protože přibývalo kněží v domě. Každý ministrant musel umět bezvadně připravit misál a obléci kněze a měli se v té službě střídat hoši vyšších tříd.

1. prosince Don Bosco hovořil o rekreaci, která, je-li správně využívána, může být považována za šestý prostředek jak dobře studovat.

Kronika připomíná, že 4. prosince navštívil Oratoř nám již známý biskup z Acqui, monsignor Modesto. V Oratoři pobyl několik dní také veliký misionář z Nigérie v Africe, don Daniel Comboni, zakladatel komboniánů. Byl u Pia IX. předložit mu svůj plán na pokřesťanštění Afriky, která byla tehdy ještě celá pohanská. Měl namířeno do Paříže, ale stávil se také v Turíně. Jeho návštěva vzbudila veliký ohlas mezi chlapci. Zvláště jeho vyprávění o životě v Africe hochy zaujala. Otec Comboni později vzpomínal na jednu epizodu, která se mu vryla do mysli. Potkal jednoho Don Boskova kněze a ptal se ho, zda by s ním nechtěl odejít do Afriky. On pohotově řekl: „Když mi to představený dovolí, vezmu breviář a s jeho požehnáním pojedu třeba hned.“ On: „A šel byste se napřed rozloučit s rodiči a příbuznými?“ „To asi ne. Oni by měli tisíce námitek. Raději se sebrat a odejít.“ Pater Comboni dával pohotovost tohoto salesiánského kněze svým řeholníkům za příklad a později byl velice rád, když uslyšel, že ten kněz odjel se salesiánskou výpravou do Jižní Ameriky a že tam dělal divy.

nadávek na jeho účet. Francouzská a italská vláda považovaly za nutné svolat kvůli papežské encyklice mimořádnou ministerskou poradu, rozesílaly se oběžníky, zakazující šíření dokumentu a jeho vysvětlování biskupy a kněžími v kostele, také policie byla zalarmována, ale dobří se radovali, že mají jasné směrnice a že se papež nebojí zvednout svůj hlas, třebaže prakticky je obležen ze všech stran.

V jednom z minulých slovíček na dobrou noc Don Bosco natukl problém povolání. Řekl, že nestačí říci: „Já chci být knězem“, nebo: „Já nechci být knězem.“ Byli ti první a nestali se kněžími, byli ti druzí a stali se jimi. Ano, někteří klerici svlékli talár a dali se jinou cestou, když poznali, že ta jejich cesta není jejich. Povolání je záležitost Božího volání, ne našich přání. Ve slovíčku 10. prosince se vrátil k tématu a vysvětloval, co znamená u svatého Pavla výrok, že povolání ke kněžské službě musí mít dobré vysvědčení od těch, kteří jsou mimo. Řekl, že jde zde o rodiče, faráře, rodáky, o ředitele ústavu, kde někdo studuje, zde v Oratoři o něho – Dona Boska, ale i o ostatní představené a spolužáky. Prostě každý musí napřed ukázat životem, že má kvalitu, aby mohl

být knězem. Už samo chování nasvědčuje, kam asi Bůh člověka volá. Je třeba mít důvěru k představeným a nevyhýbat se jim. Jak může představený někomu dobře poradit, když nezná jeho problémy. Jak by se mohl někdo vydat na cestu se zavazanými očima? Rodiče nejsou vždy dobrými rádci ve věci povolání, zato zpovědník, duchovní vůdce a podobně ano.

Večer 12. prosince pokračoval. Tentokrát se věnoval výlučně úloze zpovědníka ve věci rozpoznávání povolání. U řemeslníků je to něco jiného, tam už je volba hotová, ale u studentů tomu tak není. Důležité je, než padne rozhodnutí, aby si každý student koncem posledního roku udělal dobrou generální zpověď, kterou má jeho zpovědník trpělivě a s láskou vyslechnout a pak říci své mínění. Pak, i kdyby třeba rodiče, nebo i sám ředitel mi říkali, abych se stal knězem, jestliže zpovědník řekne ne, jeho slovo je rozhodující.

K 13. prosinci poznamenává Kronika, že bylo uděleno poslední pomazání salesiánu koadjutorovi Janu Lagoriovovi a že mu bylo podáno svaté přijímání jako viatikum – na cestu do věčnosti. Don Bosco to ohlásil večer a prosil všechny, aby se za umírajícího modlili.

14. prosince se zase rozhovořil o tom, že obvykle právě během nejdůležitějších novén v Oratoři odcházejí ti, kteří nebyli hodni zůstat. Hlavně ti, jejichž mravy byly nebezpečné pro druhé. Litoval takové a řekl, že takoví obvykle nebyli vyhnáni, ale většinou odešli sami, protože cítili, že se nehodí mezi ty, kteří to myslí se svou duší vážně. Jsou to chudáci! Co asi doma řeknou rodině a druhým, až se jich budou ptát, proč odešli? A po létech, až se setkají

79 Konec roku 1864

Don Bosco napsal hodně dopisů k Vánocům a k novému roku. Samozřejmě mnoho dopisů přišlo také jemu ze všech stran. Měl co číst a nač reagovat.

Hned po Vánocích jel do Vercelli, kde se jako jindy dlouho rozprávělo s arciknězem Degaudenzim, pozdějším biskupem vigevanským. Pak se vrátil zase mezi své a zase hlavně na večerních slovíčkách vzdělával jejich srdce.

Na svatého Jana 27. prosince hovořil o nepěkné věci. V domě mezi tolika chlapci se v poslední době pořad něco ztrácelo: knihy, peníze, ovoce, kravaty, papír, sešity. Nebyly to velké věci, ale zlodějící zde museli být. Don Bosco mluvil ostře. Něco takového nemůže v domě trpět. Z malých zlodějíčků vyrostou velcí zloději. Zloděje poznáme podle toho, že pořad něco jí, přilepšuje si, ačkoliv ráno i v poledne dostává chleba dost. Sem tam u něho vidíte salám, co chvíli je pod nějakou záminkou v ložnici, prostě šmejdí. Musíme si dát na takové pozor. Když někdo takového odkryje, ať to hned hlásí a takový půjde prostě domů. Nesmíme se bát podezřívát, když jde o takovou věc. Takové podezření je odůvodněné, ne bezdůvodné. Ovšem nechceme být krajně přísní. Když se takový přizná sám, uděláme vše, aby to zůstalo utajeno a aby neutrpěl na cti. Don Bosco prohlásil, že je ochoten takovému pomoci, aby byl ušetřen hanby a aby se vše zase spravilo. V každém případě jde o věc velmi vážnou.

Odtud Don Bosco přešel k jinému, veselejšímu tématu. Vyprávěl, jak se ve vlaku dostal do společnosti, kde se dělaly narážky na kněze. Řeč vedl jeden takový, co všechno zná a všemu rozumí. Ti pasažéři sami Dona Boska zavolali, aby přisedl a byl účasten rozepře. Bylo to na cestě z Vercelli do Turína a zrovna se mluvilo o zpovědi. Ten jistý tvrdil,

s kamarády, kteří věděli o jejich neplechách, jak se jim podívají do očí? Pak řekl: „Zrovna dnes v noci zemřel v Turíně jeden, který byl před léty u nás, pak si zařídil obchod, ale žil špatně. Zemřel náhle na mozkovou mrtvici právě, když hřešil. Tak ho našli ráno mrtvého. Víc vám říkat nebudu.“ Pak vybízel všechny, aby si hleděli ctnosti a varovali se zlého. A opět prosil o modlitbu pro umírajícího Lagoria, který asi brzy vydechne naposled.

15. prosince Don Bosco oznamoval úmrtí Lagoria a vypravoval krátce o jeho životě. Přišel před dvěma léty už s nemocí, které nakonec podlehl. Než umřel, prosil Dona Boska, aby vyřídil chlapcům, aby se za něho modlili, a že jim slibuje přimlouvat se u Panny Marie za ně. Ať všechny zítřejší modlitby, svatá přijímání, skutečná i duchovní platí jemu! Protože prší, na pohřeb půjdou zítra jen ti, které k tomu určí pan prefekt.

16. prosince začala nověna k Vánocům. Don Bosco upozorňoval, aby nikdo neplýtvat chlebem. Kdyby se někde našel úlomek, ať ho raději dají jemu, on už ví, co s ním udělat.

18. prosince mluvil opět o smrti a vypravoval o papeži Inocencovi III., jinak velikém i zbožném papeži, jaký on měl ze smrti strach. Prý se mu nesmělo nic takového říkat, číst a připomínat. Dokonce prý zakázal na toto téma kázat ve vatikánské kapli. Pak přece umřel a umělec, který dělal pro jeho hrob náhrobek, zobrazil papeže ležícího na lůžku, jak zpod postele na něho sahá smrt. On se brání, ale marně. Nemůže jí uniknout. Je mnoho lidí na světě, kteří nechtějí myslet na smrt. A přece. Ať chceme nebo nechceme, ona jistě přijde.

že zpověď vynalezli kněží. Don Bosco mu položil otázku: „Mohli byste mi, pane, říci, kdy to bylo?“ „No přece na koncilu v Tridentu.“ „A kdy byl ten tridentský koncil?“ „Přece v době svatého Bernarda.“ „A kdy žil svatý Bernard?“ „Tehdy, co žil svatý Augustin.“ „Tak poslouvejte! V ničem nemáte pravdu. Tridentský koncil se slavil před třemi sty roky, svatý Bernard žil před šesti sty roky, svatý Augustin ještě mnohem dříve, před jedním tisícem a čtyřmi sty roky. Nu a zpověď ustanovil Ježíš Kristus. Ten žil ještě o čtyři sta let dříve. Před tisícem a devíti sty roky.“ Spolucestující se srdečně zasmáli, jak kněz tohoto pána pěkně zkoupal. Diskuse pokračovala. Don Bosco vyzoroval, že dotýčný není Piemontan a on opravdu řekl, že pochází odněkud od Florencie. Prý je u vojska a přišel učit Piemontany vojenskému účetnictví. Zde byl zase Don Bosco doma, vždyť dokonce sepsal příručku matematiky, když se zaváděla desetinná soustava. A zase se začal pána vyptávat na různé způsoby účetnictví a schválně hýřil matematickými znalostmi. Ten člověk jen koktal. Don Bosco mu pěkně vycinkal a řekl mu také proč. „Urazil jste Piemontany, když jste řekl, že neumějí počítat, že jste je přišel tomu učit. Já jsem také Piemontan, ale, jak vidíte, umím počítat. Co teprve ti, kteří se účetnictvím zabývají profesionálně.“ Diskuse pokračovala a byla rušná. Italové jsou lidé výřeční a pusa jim nikdy nestojí, nejméně když jedou ve vlaku. Pokračovala až do Turína a, čím více klesala autorita toho nešťastníka, tím více sympatií získával Don Bosco.

Don Bosco pak chlapcům radil, kdyby došlo k nějaké náboženské diskusi, aby protivníkovi kladli schválně otázky, aby odkryly jeho nedostatky ve vědomostech, a pak aby mu

ukázali, jak se věci správně mají. Ovšem to chce, aby si sami získali poctivé náboženské znalosti, aby je druhá strana nemohla za nevědomce označit. Kdo zná svou víru, ať mluví, kdo ji nezná, ať raději mlčí.

Podobná slovíčka byla i v dalších dnech, kdy se kvapem blížil Nový rok. I silvestrovské ponaučení bylo šité na potřeby chlapců. Salesiáni dostali od něho do nového roku

pěkné novoroční heslo: „Spasit mnoho duší a hlavně duši svou!“ Chovancům vypočítal jménem všechny, kteří zemřeli během uplynulého roku. Mezi nimi byl jako poslední šestnáctiletý Vavřinec Marengo, také už zapsaný do Salesiánské společnosti.

Tak skončil rok 1864.

VIII. DÍL

1 Začíná rok 1865

Rok 1865 byl jubilejní a měl se v každé diecézi slavit celý měsíc podle určení ordinářů jednotlivých diecézí. Don Bosco k té příležitosti osobně připravil na měsíc únor Katolické čtení s názvem: „Rozhovory kolem svatého roku, jeho ustanovení a zbožných cvičení“. Na začátek dal okružní list Svatého otce, na konec tři úvahy: o zpovědi, o přijímání a o almužně. Zájem byl veliký, takže bylo třeba udělat ještě druhé vydání.

Salesiánská společnost vstupovala do nového roku s asi osmdesáti členy, z nichž 11 mělo kněžské svěcení. Někteří Společnost opustili, jiní zase nastoupili na jejich místa. Malý seminář v Mirabellu dobře prosperoval, podobně jako kolej v Lanzu. Do pohybu se dávalo nové dílo. Už koncem roku 1864 don Pestarino v Mornese položil základní kámen k ústavu, který měl hostit mužskou mládež. Stalo se to s velikou slávou.

V Turíně Don Bosco hleděl, aby rychle pokračovala stavba kostela Panny Marie Pomocnice. Na Nový rok podepsal smlouvu na dodání opracovaného kamene pro sloupy a 16. ledna uzavřel úmluvu s paní Bellezzou o zrušení staré cesty „U Zahradnice“, která se nyní ocitla mezi Oratoří a novým kostelem a o vedení nové cesty s názvem „Botta“. To byly ovšem detaily. Donu Boskovi ležel více na srdci oltářní obraz Pomocnice křesťanů pro nový kostel. Zadal jej malíři Lorenzonovi. Zde vznikly potíže. Don Bosco si představoval obraz takový, že by byly kolem Panny Marie shromážděny zástupy andělů, apoštolů, mučedníků, proroků, panen,

2 Sen o koroptvi a křepelce

Lemoine uvádí k začátku roku 1865 několik Don Boskových slovíček na dobrou noc. Ze všeho dýchá světcova starost o spásu svěřených chlapců a salesiánů. 16. ledna vyprávěl zase jeden krásný, poučný sen.

Zdálo se mu, že se vydal s obyvateli Oratoře kamsi na cestu. Byli tam takoví, které ani neznal. Cestou se zastavili v nějaké vinici a na svačinu. Byl tam kdesi mezi řadami vinných kmenů její majitel, ale neměl nic proti tomu, když Don Bosco pobízěl chlapce, jen aby se posilnili, ba sám jim trhal pěkné hrozny a poděloval je. Vinice byla dlouhá a když se společnost dala znovu do pohybu, Don Bosco si všiml, že projít ji po celé délce bude velmi těžké. Bylo třeba pokračovat nebo přeskakovat hluboké příčné rigoly, čili samé překážky. Napadlo ho, že by bylo rozumnější vyjít z vinice ven směrem tam, kde končila její šířka a už dal příslušný pokyn.

Tu mu však majitel vinice řekl, aby to nedělal, že cesta podél vinice se jen zdá pohodlnější, ale není to pravda. Brzy začne bláto a kamení, ať jde raději přes rigoly. Je-li to pro menší chlapce obtížné, ať je ti starší a silnější přenášejí na zádech. Don Bosco uposlechl a dobře udělal, protože po určitých nesnázích přešla vinice v pěkný kraj, plný ovocného stromoví a svěží trávy.

Tam ho čekalo další překvapení. Dva bývalí žáci Oratoře. Hned šel k němu a jeden mu ukazoval dva ptáky, které chytil. „Podívejte se,“ řekl o prvním, „jak je hezká.“ Byla to mladá koroptev. Don Bosco se zastavil a vyptával se na ptáka. Ten se jím nechal dokonce krmit, a to klidně. Tu mu ten jeho žák položil otázku, ví-li, co to znamená a sám mu

vyznavačů, na zemi dále emblémy velkých vítězství Panny Marie ve prospěch církve, národy jak zvedají ruce k Matce církve o pomoc. Lorenzone poslouchal a potom řekl: „Kde byste, prosím vás, chtěl takový obraz malovat a kde jej umístit? To by musel být tak veliký jako zámecké náměstí. Leda, že byste svolil, aby byl mikroskopický a pak by se na něj muselo hledět drobnohledem.“ Přítomní se smáli, Don Bosco byl poněkud zarmoucen, ale chápal, že umění má své meze a nemůže každou krásnou vidinu spodobnit. Dal souhlas, aby byli kolem Panny Marie jen apoštolové, evangelisté a několik andělů. Na zemi však chtěl mít namalovanou Oratoř.

Lorenzone si najal vysokou místnost v paláci Madama a dal se do práce, která trvala tři roky. Ke konci musel provést značnou úpravu, když zpozoroval, že lev svatého Marka přitahuje pozornost více než Panna Maria. Musel iva udělat skromnějším. Práce se celkem podařila a Don Bosco byl spokojen. Když byl později obraz zavěšen v novém kostele a Lorenzone jej viděl z odstupů, byl dojat a rozplakal se.

Don Bosco myslel také na hudbu. Koncem léta 1864 svěřil kapelu Oratoře mistru Janu De-Vecchimu a ten skutečně dovedl Oratoř rozezpívat a naplnit melodiemi, jak si to Don Bosco přál. Byl to geniální člověk a skladatel, jakého si Don Bosco přál mít po ruce, až dojde k slavnostnímu otevření kostela. I tyto věci mocně působily na výchovu budoucích apoštolů kultu Panny Marie Pomocnice, nejen v Turíně a v Itálii, ale po celém světě.

odpověděl: „Vy znáte latinsky a měl byste umět vyložit latinský název tohoto ptáka. Perdix – co to znamená?“ Protože Don Bosco nechápal, hned mu začal vysvětlovat. Musíme vzít jednotlivá písmena. P – znamená perseverantia – vytrvalost. E – znamená aeternitas – věčnost tě čeká. R = referet unusquisque secundum opera sua – každý obdrží podle svých skutků. D = dempto nomine – po odnětí jména (rozuměj slávy pozemské). I = ibit – půjde. A konečně X. Víte co znamená X v matematice? Neznámou. Věčnost je každému neznámá, ale vytrvalost v dobrém změni toto X v jistotu, že to bude dobré.“ Potom dotyčný ukázal Donu Boskovi druhého ptáka, křepelku. Byla veliká a vykrmená. „Podívejte se jí pod křídla!“ Don Bosco to učinil, ale byly tam samé boláky a křepelka hrozně páchla. „Vzpomínáte si, co se říká v druhé knize Mojžíšově o křepelkách na Sinaji? Lid byl lačný masa a Bůh jim poslal hejna křepelek. Lidé je pobíjeli, pekli a vařili a nesmírně se přejedli. Mnozí z toho zemřeli. Křepelka znamená nestřídmost. Ta je nepřítelkyní vytrvalosti v dobrém. Kdo přeje břichu, začne být neřestný. Bude zahníval a zapáchat. Jeho věčnost nebude dobrá.“ A hned Don Bosco viděl vše v dalším podobenství. Kolem se to jen hemžilo koroptvemi a křepelkami. Chlapci je chytali a jedli, každý podle chuti, buď křepelku nebo koroptev. Podle toho Don Bosco poznal, kdo se snaží o ctnost a kdo nemá daleko do neřestného života.

A ještě nebyl konec divů. Celá krajina zmizela a Don Bosco se ocitl v nějakém paláci. Všude bylo plno lidí, žádný známý. Vtom se k němu jeden přiblížil a řekl mu, že je tam

nějaký chudák blízky smrti, aby se šel na něho podívat. Don Bosco šel, vešel do nějakého pokoje, kde byl nemocný v tak zuboženém stavu, že Don Bosco musel zpověď zkrátit na minimum. Ten člověk potom hned vydechl naposled. Nejen to. Začal se hned i rozkládat a zapáchat. Don Bosco prosil, aby ho co nejdříve pohřbili. Kdosi řekl: „Kdo tak brzy zemře, má brzy po soudu.“ Když vyšli z pokoje, Don Bosco se cítil velmi unaven a prosil, aby si mohl trochu odpočinout. Dovolili mu to, ale pak ho vedli po schodech do jiné světnice. Tam byli dva chlapci z Oratoře a měli něco jako balík plátna. Nechtěli mu však říci, co to mají. Tu jim Don Bosco poručil balík rozbalit. Rozbalili jej. Byl to hřbitovní příkrov. Na něm viděl Don Bosco ležet jednoho mrtvého z Oratoře, oni mu však nechtěli říci, kdo to je a on se marně snažil rozpoznat to. Pak se vrátili zpět do oné veliké místnosti. Zase změna. Už tam nebyli cizí lidé, ale samí známí z Oratoře. I jich se ptal, kdo to zemřel, ale stejná odpověď. Nikdo mu nechtěl říci kdo to je. Sen trval celou noc a Dona Boska velmi unavil.

Druhý den, 17. ledna jel Don Bosco do Lanza. Táhla ho tam láska k novému ústavu a k jeho řediteli donu Ruffinovi. Tušil či netušil, že právě tento, jemu tak milý salesián, bude první na řadě, aby zemřel? I v Lanzu vyprávěl svůj sen a vůbec ty dny byly ve znamení komentování toho snu o koroptvi a křepelce všude, v Lanzu a potom po návratu v Oratoři. Don Lemoyne zapsal své vlastní dojmy asi v tomto smyslu: Vinice je Oratoř a salesiánské dílo. Cesta vedle vinice,

3 Vše pro spásu duší

Františkán P. Ludvík řekl v roce 1860 Svatému otci Piu IX. toto: „Svatý otče, je revoluce. Co mám dělat? Mám se zavřít do své cely a modlit se, anebo se mám vrhnout mezi lid a pracovat? Lidé revoluce by nás potřebovali, aby mohli dělat zlé? Nemáme jich raději použít k tomu, aby se konalo dobro?“ Svatý otec mu odpověděl: „Vrať se, milý synu svatého Františka, do Neapole, vyjdi ze své cely a vrhni se doprostřed ohně a jedne! Užij třeba nepřátele, aby se konalo dobro. Tak budeš mít zásluhu před Pánem Bohem.“

Tak nějak cítil a jednal Don Bosco. Jeho činnost byla obrácena zcela k zachraňování všeho, co se zachránit dalo. Také on se obracel v zájmu Božím na všechny lidi a takřka je nutil konat dobro. Kolik jen dopisů napsal lidem církvi nepřátelským v zájmu svých chlapců, nebo nyní v zájmu postavení kostela Panny Marie Pomocnice! Dostával odpovědi různé. Některé byly hrubé a urážlivé, jiné zase umírněné a až překvapivě přátelské. Zůstával věren svému přesvědčení a neochvějně stál při církvi a její hlavě, ale bylo mu líto odcizených a dával jim možnost aspoň vykonat něco dobrého. Nepropadal nenávisti k nepřátelům a snažil se jim zprostředkovat spásu.

Na večerním slovíčku 7. února vypravoval chlapcům jeden takový čerstvý případ. Těžce onemocněl jeden zámožný pán. Jeho přítel, dobrý křesťan, si dodal odvahy a navrhl mu, aby si udělal závěť a aby si dal zavolat kněze. Toto poslední nemocný rázně odmítl. Prý neměl nic společného s kněžími v životě, nechce s nimi mít nic společného ani ve smrti. Zpovídat se? To v žádném případě! Dotyčný se mu však zmínil o Donu Boskovi. Zde udělal nemocný výjimku. Don Bosco, že by mohl přijít, ale pod podmínkou, že mu nebude mluvit o zpovědi. Don Bosco skutečně přišel a mluvilo se o všeličems. Pán se v životě rád smál a Don Bosco

končící v blátě a kamení, je cesta, po které šly dosavadní řády a kongregace. Zdála se pohodlnější, ale nebyla. Salesiáni měli jít raději s kopce do kopce a přes trní. Slabé měli nést silní. Salesiáni měli nést chlapce. O křepelce a koroptvi již bylo řečeno, co znamenají. Ten velký sál s neznámými byl možná svět a v něm spolupracovníci. Umírající byl podle slov Dona Boska nějaký bývalý žák Oratoře. A mrtvý? Asi don Ruffino. Zemřel 16. července toho roku 1865. Don Bosco ho měl velice rád, proto ty rozpaky oznámit mu jeho smrt.

Zatím se přiblížil svátek patrona Oratoře, svatého Františka Saleského. V té době se konala obvyklá konference ředitelů salesiánských domů. Byl přítomen také don Pestarino z Mornese. Porada znamenala zase krok dopředu. Mimo jiné Don Bosco oznámil, že je v proudu příprava další dobročinné loterie ve prospěch dostavby kostela a že se už sestavuje příslušná komise, složená z vysoce postavených osobností.

Don Bosco nabídl předsednictví turínskému starostovi, ale jednání vyznělo naprázdno, protože ten právě podával demisi ze svého úřadu. Předsednictví přijal aostský vévoda kníže Amedeo. Noviny Unità Cattolica psaly 4. února, že základy kostela jsou hotové a zdi dva metry nad zemí. Brzy bude dozděno klenutí, na kterém bude spočívat podlaha stavby. Svatý otec poslal příspěvek 500 franků a ředitelství drah poskytlo Donu Boskovi zdarma jízdné po celé Horní Itálii.

tedy nešetřil vtipem, až se rozesmáli oba dva. Ale potom Don Bosco řekl: „Už dost, mluvmte teď o něčem vážnějším.“ Pán: „Hlavně když to nebude o zpovědi. To jsem si zakázal.“ A Don Bosco: „Jak nemám mluvit o zpovědi, když vy sám o ní mluvíte?“ Ale ujistil ho, že skutečně nebude chtít, aby se vyzpovídal, jen začal vážně mluvit o životě a ponenáhlu začal uvádět pacientovy hříchy. Ten poslouchal a potom se tázal: „Jak vy můžete toto všechno vědět?“ „To víte,“ na to Don Bosco. „Mám taková tajemná slova Otis, botis, pia, tutis! Ta mi všechno prozradí.“ Nemocný jen zíral a Don Bosco stále nic o zpovědi. Jen se ho ptal: „Je to pravda, nebo ne? Mohl byste říci, že vám je toho aspoň líto?“ „Je,“ zněla odpověď. „Na konci života je všechno jinačí.“ „Tak vidíte,“ zase Don Bosco, „nemusíte se zpovídat, opravdu to není potřebné. Mohu vám hned dát rozhřešení.“ A dal mu je. Ano, nemocný byl tak naměkko, že mu dovolil hodit do hořícího krbu ještě jakési pohoršlivé noviny, které ležely na stole a jiné podobné věci. Dotyčný měl strach ze smrti a nabízel lékařům veliké peníze, když ho uzdraví, ale to nebylo v jejich moci. Když Don Bosco událost vypravoval, dodal: „Všechno se dá uplatit penězi, jen smrt nikdo neuplatí.“

Smrt ležela Donu Boskovi stále na mysli a s ní další z posledních věcí člověka. Chtěl, aby i jeho synové byli plni této skutečnosti, ale aby se jí nebáli. Strach ze smrti může odstranit jen připravenost a jasný pohled na hrob, pohled vstříc věčnému životu. Hlavně je třeba se varovat hříchu a pěstovat ctnost.

Den předtím, 6. února, vypravoval Don Bosco další ze svých snů. Zdálo se mu, že je uprostřed dvora obklopen hochy. Každý měl v ruce nějaký květ: růži, fialku, lilii, případně celou kyticí květů. Vtom se objevil mezi chlapci veliký ošklivý kocour. Byl veliký jako pes, břicho měl naduté,

drápy jako hřebíky, ohnivé oči. Běhal mezi chlapci a snažil se jim vytrhnout květy z ruky a hodit je na zem. I na Dona Boska si troufl, protože i on měl v ruce květy. Vtom slyšel Don Bosco hlas: „Řekni chlapcům, ať zvednou květy nad hlavu a dej jim příklad!“ Don Bosco tak učinil a po něm i chlapci zvedali květy nad hlavu, takže jim kocour nemohl nic udělat. Don Bosco vysvětloval: „Květy jsou ctnosti, které

4 V boji s nepřitelem

Don Boskův sen o kocourovi nebyl pouhý sen, ale obraz skutečnosti. Není třeba si zastírat realitu. Byli bychom naivní, kdybychom si život v Oratoři představovali jako čistou idylku. Mezi sedmi sty chlapců není možné, aby byli sami andělé. Byli tam i ďáblové v lidském těle, chlapci přijatí z milosrdenství, ale kteří už byli zkažení a šířili nákazu.

Uvedeme některé pasáže z Don Boskova večerního slovíčka, které měl 3. února 1865: „Onehdy jsem vám vypravoval svůj sen o kocourovi, který vám shazoval květy do bláta. Bohužel to není sen, ale smutná skutečnost. Musím vám to říci s bolestí v srdci. Ten kocour způsobil v Oratoři veliké škody. Víím, většina z vás jste dobří, ale jsou zde i zlí a je jich bohužel víc, než jsem tušil. Někteří kradou vše, co se dá ukrást (knihy, peníze, ovoce), někteří čtou knihy, které by číst neměli a dokonce je čtou i během bohoslužeb. Někteří chodí za kostel a za školu a hledají místo, kde na ně není vidět. Někteří dokonce chodí na určitá místa a raději by zemřeli v tom smradu, než by šli, kam je volá povinnost. Ještě se tím chlubí. Vííte, Don Bosco je veliký dobrák a mnoho snese. Můžete ničit vše kolem sebe, můžete dělat všelijaké klukoviny, to vám promine. Ale chcete-li ničit duše, tak to ne, to je Don Bosco neoblomný.

Když některý hoch vstoupí do našeho domu, Don Bosco z toho má vždy velkou radost. Raduje se, protože se hoch dostal do dobrého prostředí a na cestu spásy. Stal se Don Boskovou korunou, jak říká svatý Pavel. Ale koruny mohou být dvě: ta slavná a ta trnová. Jsou zde někteří z toho posledního druhu. Dělalí zle sobě a ještě si myslí, že mohou dělat zle druhým. Kazí je. To nemohu trpět. Napíší, kteří to jsou a ještě zítra půjdou domů. Ti, kteří se tolik neprovinili, ještě na zkoušku zůstanou. Každému takovému řeknu: ‚Můj drahý synáčku, změň život, jinak půjdeš také. Máš ještě cestu otevřenou k pokání, jinak půjdeš rovnou do věčné záhuby.‘

Já víím, někteří z těch se v této chvíli smějí. Myslí si, že jejich hříchy zůstanou utajeny. Ale je to těžké, abych se je nedověděl. Nemylte se. I kdyby se vám podařilo nějaký čas se tajit, nedokážete to. Ďábel je chytrý, ale Pán Bůh je chytřejší než on.

Dovolte mi, abych si ulevil. To, co se stalo, to není jen vinou těch, kteří musí poslouchat, je to také vina těch, kteří mají povinnost bdít nad druhými. Kdo má nějakou povinnost, ať ji skutečně plní. Také bych vám rád poradil některé věci, které mohou posloužit k obnovení pořádku v domě. 1. Poslušnost. Ta se v poslední době vlivem těch některých uvolnila. Obnovme poslušnost v dílnách, v jídelně, ve třídách. I kdyby někdo z představených poroučel nevhodně, poslechněte i tak, ale řekněte mi to. Já se postarám, aby dotyčný poroučel dobře a vám aby se dostalo uznání. Nebojte se oznámit ty, kteří mají na svědomí nepořádky. Nebojte se následků. Možná vám někdo přišije přízvisko ‚donašeč‘ a podobně. Nechte ho mluvit a nic si z toho nedělejte. Klidně takového oznamte. Zachráníte tím kolik duší. Představte

máme pěstovat. Běda, když se člověk příliš snižuje k zemi a k jejím požitkům, když například pěstuje zahálku, přejídá se a podobně. Tu přichází ďábel a snadno člověka o ctnost připraví a udělá si z něj co chce.“ A přidal povzbuzení k svatě zpovědi a k svatému přijímání. Hlavně ctnost čistoty, symbolizovaná lilí, se bez svátosti neobejde.

si, že by šel někdo krást. Také byste mlčeli? A kdyby šel někdo někoho zabít? Mlčeli byste? Nedávno jsem vám řekl, že někdo z nás zemře. Nebude sám. Vííce jich bude muset před Boží soud. Vlastně všichni můžete třeba hned odejít z tohoto světa a Pán Bůh bude chtít, abych vydal počet z toho, jak jsem se staral o vaší spásu. Jestli se někdo dostane do pekla, jistě to nebude mou vinou, ale jeho.“

8. února se Don Bosco vrátil k tématu. Bylo mu líto, že musel šest chlapců poslat domů. Celou tu noc nezamhouřil oko. Trpěl. Starat se o někoho několik let a potom ho muset vyhnat do světa, kde se zahubí, to není maličkost. A kde je příčina toho všeho? Nestřídmost v jídle a pití – krade se, jen aby si člověk opatřil potěšení pro hrdlo a necudnost. To je teprve nepřítel! Ďábel se snaží vložit do rukou chlapců neslušné knihy, skamarádit ho s nějakým nešťastníkem, který je služebníkem satana. A vybízel chlapce k modlitbě: „Modlete se!“

Důvod výzvy k modlitbě řekl klerikům. V té době se totiž projednával návrh nového zákona o totálním zákazu řeholních společností. Stát potřeboval peníze a zabavení tolika budov by mu přišlo vhod. V Itálii se zase bojovalo. Vláda a parlament byly celkem zajedno, ale lid se nedal jen tak. Vládě přišly ze strany občanů dvě petice. Jedna pocházela od nepřátel řeholí. Bylo na ní jen 15 572 podpisů. Druhá pocházela od katolíků a na té bylo 183 679 podpisů. Na to však vládní kruhy nebraly ohled. V dubnu se bude v parlamentě diskutovat o vládním návrhu, ale vzniknou rozpory ohledně odškodnění řeholníků, kteří budou vyhnáni, aby věc nevypadala přímo jako krádež. Jen na těch zatím návrh ztroskotá. Ale vraťme se do Oratoře a poslechněme si další myšlenky vybrané z Don Boskových večerních slovíček.

17. února oznámil komunitě, že Svatý otec posílá jemu a všem obyvatelům Oratoře požehnání a tomu, kdo měl toto vyřídit, ještě řekl: „Ať vzrůstají a množí se jak hvězdy na nebi a ať jsou jako ratolesti olivy u stolu Páně.“ A hned navrhl, aby z vděčnosti k Svatému otci všichni ráno přesně vstávali. Má to něco společného s papežským požehnáním? Ano, má. Dobro Oratoře a duší žádá, aby se svědomitě zachovávala pravidla a k tomu je zase třeba, aby všichni včas vstávali a šetřili časem. Stává se často, že on přijde ráno časně do sakristie, mohl by zpovídat, ale chlapci se nahnou kolem jeho zpovědnice teprve na poslední chvíli. Jak potom může zvládnout tolik penitentů během mše svaté a následujícího rozjímání? To přece dobře nejde. Kdyby jen to! Dívá se dveřmi do sakristie a vidí, že nejeden přichází na mši svatou pozdě, někdo až po evangeliu, někdo dokonce po pozdvihování. Kde byl? Co dělal? Vstával vůbec s ostatními? Někomu se nechce vstávat. Dnes se přidá pět minut, zítra deset. A zatím ho ďábel ponouká ke zlému. Potom na poslední chvíli vyskočí, ani se pořádně neумыje a ještě se zalepenýma očima letí za druhými do kostela. Jaká to bude asi modlitba? Kdyby jen to! Nejednen doplatí na svou lenost.

Řekne asistentovi, že mu není dobře a zůstane ležet přes mši svatou. Hoví si pěkně v teplíčku, zato ďábel má hody. „Já znám dobře chlapce, nemyslete si,“ pokračoval, „on si myslí, že je sám, ale není sám. Je s ním ďábel a ponouká ho. Kdybyste věděli, kolik hříchů se páchá pro zahálčivost! Pak, když jdou ostatní z kostela do studoven, honem skočí do kalhot a jde také, ale neumytý, jen jako pejsek, vklouzne dovnitř a sedne si na své místo. Myslíte, že se učí? Kdepak! Má plnou hlavu fantazie. Pletou se mu tam salámy a jiné věci, úloha se jen tak odbude. Výmluva se najde a tak to jde od desíti k pěti.

19. února vybízel chlapce, aby dobře prožili měsíc svatého Josefa. Ptal se jich, jak by ho mohli nejlépe uctít, zda to vědí. Řekl, že tím, když budou dobře plnit všechny své povinnosti. Neodpustil si poznámku, že v Oratoři vedle většiny dobrých hochů jsou také lenoši a že jich je dost. Také studenti ať se utíkají k svatému Josefu, aby jim pomáhal udělat dobře zkoušky.

24. února řekl, že byl několik dní z domu pryč, ale v myšlenkách byl stále v Oratoři mezi chlapci. Jim zasvětil celý svůj život, proto i když je jinde, je to zase jen pro ně. Doufá, že i oni na něho mysleli a modlili se za něho. Jen ať se za něho hodně modlí! Kde byl? V Cuneu u pana biskupa. Po večerech s ním a vyprosil si, aby směl druhý den vstávat trochu později – v 7 hodin. Však už bylo 11. Ale co naplat, noc nestála za nic. Jen usnul, už se mu zase zdálo o Oratoři. Seděl ve svém pokoji u psacího stolu, zatímco na dvoře hlučela rekreace. Tu vždy rád vidí, protože když jsou chlapci pořádně zaměstnáni hrou, ďábel k nim nemůže. Ale on si k nim

5 Záviděňhodná smrt

1. února Don Bosco oznámil, že jeden, dříve než skončí dvě cvičení šťastné smrti, odejde na věčnost. Jeho oznámení se zakládalo opět na jednom snu. Don Bosco byl ve snu na dvoře Oratoře uprostřed chlapců a vedle něho stál jeho obvyklý průvodce. Na nebi viděl velikého ptáka – orla. Kroužil, kroužil, stále více se přibližoval k zemi, jako by vyhlížel kořist. Don Bosco se ptal průvodce, co to znamená. Průvodce mu odpověděl, že orel chce uchvátit jednoho z chlapců, toho, na něhož si usedne. Skutečně krátce nato orel usedl na třináctiletého Antonína Ferrarise. Don Bosco ho bezpečně poznal a s tím se probudil. Aby se ubezpečil, že to nebyl pouhý sen, prosil Pána, aby mu dal vědět ještě, kdy se to stane. Usnul a průvodce mu řekl: „Než skončí dvě cvičení šťastné smrti.“

Ferraris byl tou dobou naprosto zdrav. Zato v ty dny odešel domů třináctiletý, ale hodně neduživý Jan Savio. Když Don Bosco udělal předpověď, rozšířila se po Oratoři fáma, že Savio zemře. Don Bosco ji však vyvrátil na večerním slovíčku 3. března začátkem postu. Řekl otevřeně, že se nejedná o Savia, ale o jiného. Estote parati – buďte připraveni! A rozhovořil se jako obvykle o věcech duchovního života, hlavně jak si udržovat v pořádku svědomí správným přijímáním svátosti smíření.

Druhý den v soukromém rozhovoru řekl, že chlapec, který má zemřít, začíná na písmeno F. Takových bylo v domě kolem dvaceti. V té době byl v pokoji u Dona Boska Jan Bisio a tomu Don Bosco řekl: „Škoda, že mi Pán bere samé hodné chlapce!“ A v dalším rozhovoru mu docela jasně řekl, že zemře Antonín Ferraris. Na otázku, jak to ví, vyprávěl mu svůj sen o orlovi, který veřejně nevyprávěl. Dále mu

vždy najde nějakou cestičku. Když se Don Bosco podíval z okna, viděl, jak se na dvůr žene nějaké zvíře. Byla to obluda, čumák k zemi, oči také obrácené k zemi. Nebyla sama. Hned se tam objevilo mnoho takových oblud, jen menších. Chlapci před nimi utíkali ke zdi a pod portikát. Byli i mrtví. Leželi na zemi a nedávali známky života. Don Bosco hrůzou vykřikl tak silně, že se nejen sám probudil, ale probudil i pana biskupa, jeho vikáře a všechny domácí.

Don Bosco znovu opakoval: „Ďábel se snaží vniknout do Oratoře a prolévat zde krev. Jaký je prostředek proti tomu? Chodit dobře k svatému přijímání, navštěvovat Ježíše svátostného. Kdo s ním žije, na toho ďábel nemůže.“

Ďábel zuřil proti Donu Boskovi i jinak. S datem 28. února předložil don Manacorda v Římě prefektovi kongregace pro řeholníky vlastní rukou psanou žádost a Donem Boskem jen osobně podepsanou, aby bylo jeho mladé kongregaci dovoleno vystavovat pro vlastní kandidáty na kněžství dimisoriálky. Věděl, jak Don Bosco toužil po této výsadě a jak ji potřebuje. Ale nepořídil. Pan kardinál jen na rubu žádosti napsal: „Není to vhodné. Žadatel má vědět, že podle církevních zákonů a apoštolských nařízení ve smyslu dekretu z 23. července roku 1864 podléhá jurisdikci ordinářů.“ Záporná odpověď byla poslána přímo do Turína Donu Boskovi a Manacorda o tom nic nevěděl, protože ještě 23. března psal Donu Boskovi pěkný dopis a v něm poznamenal: „Příští týden vám snad pošlu fakultu vystavovat dimisoriálky.“

15. dubna byl v Suse od tamního biskupa vysvěcen na jáhna podjáhen Josef Lazzero.

potom uložil, aby bděl nad Ferrarise a jakmile bude vidět, že je v nebezpečí života, aby ho zavolal.

Ferraris skutečně začal churavět a Don Bosco mu zavolal doktora Gribauda. Doktor se netajil tím, že choroba je vážná. Přišla i chlapcova matka a byla znepokojena stavem syna. Nevěděla, co má dělat, zde se má vrátit domů, nebo čekat v Turíně. Obrátila se na Bisia s otázkou, co tomu říká Don Bosco. Bisio věděl, co přijde, ale neměl odvahy matce něco říci. Teprve, když ji pořádně prozkoumal a zjistil, že je zcela odevzdaná do vůle Boží, jí řekl, aby zůstala v Turíně, že mu Don Bosco řekl, že Toník zemře, ale že je připraven. Hoch opravdu zemřel 16. března zaopatřen všemi svatými svátostmi a zcela odevzdán do vůle Boží. Bisio svou výpověď stvrdil přísahou a sám don Lemoyne napsal, že když Don Bosco poprvé oznámil, že někdo zemře, i jemu řekl po večerním slovíčku jasně také jméno.

Toho večera, co Ferraris zemřel, Don Bosco vypravoval podrobnosti o jeho posledních chvílích. Byl opravdu připraven. Nic ho netížilo, už neměl z čeho by se vyznával. Ano, toužil po tom, aby zemřel a mohl vidět Pána Ježíše tváří v tvář. Na zemi chtěl jen jedno, aby Don Bosco byl v hodně smrti při něm. To se mu splnilo, i když agonie byla dosti dlouhá. Don Bosco musel několikrát od něho odejít do svého pokoje něco si udělat, ale hoch pokaždé jeho odchod zpozoroval a vždy znovu prosil, aby neodcházel.

Když Don Bosco skončil tuto řeč, dotkl se i toho, že někteří psali domů, aby si je rodiče vzali, protože Don Bosco předpovídá smrt. Don Bosco se ptal: „Já vím, že je to nepřijemné, ale co mám dělat? Zemřel by Ferraris tak krásně připraven, kdybych já mlčel? Není lepší vědět a připravit se?“

Potom řekl: „Dobrá, ode dneška už nebudu říkat, když bude muset někdo zemřít.“ Čekal na odezvu a ta byla podle jeho přání: „Ne, ne, jen říkejte dále, říkejte,“ ozvalo se z mnoha úst. „Tak tedy budu říkat dále, ale nebojte se smrti, raději na ni buďte připraveni!“ To byl také hlavní cíl jeho předpovědi, aby žádný neodešel nepřipraven. V Oratoři bylo stejně rozšířeno mínění, že kdo tam zemře, přijde jistě do nebe.“ Don Bosco se o to postará.

Během posledních zimních měsíců Don Bosco pracoval také literárně. Na března a duben připravil do tisku „Paměti

6 Dobrá a zlá vůle

Na tomto místě bude dobré začlenit do naší historie počátky činnosti, která Dona Boska v pozdějších letech proslaví jako diplomata. Šlo o navázání prvních kontaktů italského státu s papežským státem po předcházejících srážkách. Stav církve byl v roce 1865 žalostný. Celkem 108 biskupských stolců byl prázdných: 45 biskupů bylo ve vyhnanství, 17 jmenovaných papežem nedostalo dovolení ujmout se úřadu, v ostatních byli jen kapitulní vikáři, protože biskupové zemřeli. V samotném Piemontě odešlo do hrobu 18 biskupů a nebylo možno ustanovit jejich nástupce. Vládě na tomto stavu nezáleželo, docela jim vyhovoval. K tomu se vytrvale říkalo, že se počet diecézí musí tak jako tak zmenšit. Papež byl za tohoto stavu bezmocný a nemohl jmenovat biskupy. Jeho Sillabus – odsouzení soudobých bludů, mezi nimiž byl i liberalismus – jen přilil oleje do ohně. Sektáři pak ve všech zemích chrlili proti Římu oheň a síru. To ovšem neznamená, že by scházeli lidé, kteří měli dobrou vůli uspokojit svět. Nescházeli ani mezi italskými liberály lidé, kteří buď z rodinných důvodů, nebo že byli politicky na výši a dovedli myslet bez nenávisti a předsudků, byli by rádi viděli, aby se mezi církví a státem vyjasnilo k prospěchu jedné i druhé strany.

Náš Don Bosco také trpěl touto rozháraností a hlavně ho bolelo, že tolik biskupských sídel je bez biskupů. Znal se s tolika lidmi, kteří zastávali vysoké úřady ve státě a ne jeden mu byl nakloněn. Svědomí mu říkalo, že by měl svého vlivu využít k dobru duší. Začal tedy zkoumat terén, když se nejdříve poradil s papežem. Od jisté doby plynula mezi ním a vatikánským palácem korespondence, která se pochopitelně nedochovala, protože věc byla nadmíru choulostivá a Don Bosco dopisy zřejmě ničil. Prostředníkem v této věci byl nám již známý jeho římský přítel don Emiliano Manacorda.

Mezitím byl král upozorněn, že dostane od papeže dopis. Pius IX. odložil stranou záležitosti svého státu a měl na mysli jen blaho duší. 6. března napsal králi dopis, ve kterém ho prosil, aby pomohl dát do pořádku záležitosti biskupství. Dopis doručil králi komtur Adorno z Florencie. Krále také celá věc mrzela a Adornovi řekl: „Sedm měsíců čekám na papežův dopis.“ Potom vzkázal papeži, že pošle do Říma svého zmocněnce, aby zahájil jednání. Ovšem, nic nemohl podniknout bez ministerstva, a proto oznámil papežův návrh na jednání vládě. Ministerstvo jej neodmítlo, ovšem s tou výhradou, že Itálie bude jen jedna a nezávislá. Tuto politickou stránku věci bylo třeba tedy pro tu chvíli dát stranou a držet se jen věci obsazení biskupských stolců. Ministerstvo formulovalo v tom smyslu instrukce pro toho, kdo bude poslán do Říma zahájit jednání. Nejvíce byl pro hladké vyřízení záležitosti ministr vnitřní Lanza. Chtěl, aby heslo

doktora Jana Voly, turínského kněze“. Vola byl přítel Dona Boska. Zemřel před sedmi lety 6. února 1858. Životopis napsal kanovník Gastaldi. Na květen chystal „Dějiny inkvizice“, spis, ukazující, že chyby byly na obou stranách. Mimo to psal životopis ctihodné služebnice Boží Marie od andělů, bosé karmelitky z Turína, jejíž blahorečení se mělo konat téhož roku. Don Bosco byl přizván za úředního svědka při její exhumaci a ověření ostatků.

„Svobodná církev ve svobodném státě“ se stalo skutečností. Také vycházel ze zářijového franko-italského ujednání, že se Itálie zřekne násilí při svém úsilí mít hlavním městem sjednoceného státu Řím. Domníval se, že podaří-li se uspokojivě vyřešit problém biskupství a jejich sídel, bude zase papež snadněji moci s důvěrou jednat o politických problémech. Itálie nyní mohla vyřešením církevních záležitostí jen získat.

Don Bosco dostal s datem 17. června 1865 pozvání do Florencie na ministerstvo vnitřní a šel tam s radostí. Domanic neřekl. Vůbec si umínil, že nikomu nic nefekne, aby měl jistotu, že jeho zprostředkování zůstane utajeno. Spokojil se tím, že těm nejbližším řekl, že jde o mimořádně důležitou věc. Teprve později všelicos řekl. Tak jednou vypravoval, jak byl u ministra Lanzy a jak ten vyzvídal, kde bere tolik peněz na stavby a na vydržování tolika chlapců. Řekl mu, že to je jako u parní lokomotivy. Lokomotiva dělá „puf, puf, puf“ a on to dělá zrovna tak. Tento výraz v piemontském nářečí znamená dělat dluhy. Ministr se s odpovědí nespokojil. Namítl, že se přece dluhy musí splácet, tedy zase peníze. Don Bosco na to: „To je pravda. V lokomotivě se musí zatopit, musí tam být přece oheň. Ten oheň to je víra v Boží Prozřetelnost. Tě se držím a ona se drží mne.“ Taková řeč, pronesená dobrácky a bez vtíravosti, působila dobře a získávala důvěru.

Za vyjednávače ze strany státu byl vybrán poslanec Saverio Vegezzi, člověk již starší, čestný, dobrý právník a člověk znalý poměrů. Tomu byl dán k ruce z opatrnostních důvodů ještě advokát Maurizio z Janova. Oba odcestovali do Říma na Velký pátek 14. dubna. Vegezzi měl několik setkání s kardinálem státním sekretářem Antonellim, s nímž bylo především dohodnuto, že se nebude mluvit o politických věcech. Měl také setkání s papežem Piem IX. Ten ho přijal velmi laskavě a korektně. Zdálo se, že vše půjde takřka hravě, ale nešlo.

Jen co se zpráva o jednání dostala na veřejnost, ihned vyvinuli italští sektáři horečnou činnost, jen aby jednání zmařili. Ve vládě samé seděli lidé zaujatí, například ministr školství Vacca, dále Natoli, Petitti a Sella, ti měli zájem kalit vodu a diktovat podmínky, které Řím nemohl přijmout. Žádalo se aspoň nepřímé uznání nového italského státu, třebaže v něm nyní byly části církevního státu zabráný, a jiné. Svízelná byla otázka takzvaného exequatur – publikování papežských dokumentů vždy až po státním schválení. Vegezzi se začal cítit špatně a sám nevěřil, že by mohl papež takové podmínky přijmout, aniž by se vzdal. Už 23. června si vyžádal u papeže audienci na rozloučenou. Při ní řekl: „Doufám, že jednání budou pokračovat.“ „To záleží na vaší vládě,“ odpověděl papež. „Mé stanovisko znáte. Jsou tu

určité zásady, které nemohu opustit. Stačí je přijmout.“ Vegezzi byl nato jmenován senátorem, ale to bylo jen na zalepení očí. Byl roztrpčen. Po roce 1870, když byl Řím zabrán násilím, už do senátu nevkročil. Také Lanza byl otráven a chystal se podat demisi. Na úřední zprávu o jednání, která se posílala králi, se ani nepodepsal.

Don Bosco byl informován o všech fázích jednání a velice trpěl, když viděl, jak se vše hroutí. Ale neztrácel naději, jak ještě uvidíme.

Nenávist slavila zatím vítězství. 1. července byl zveřejněn nový Civilní kodex, který dovoľoval uzavírat občanská manželství. 30. července byly vyhnány ze svého kláštera ferrarské tereziánské adorátorky a jejich klášter proměněn v kasárna. 14. srpna bylo zase vyhnáno z kláštera v Bologni 50 sester z řádu Navštívení Panny Marie. 25. srpna předložil ministr školství Natoli králi seznam 1 112ti církevních kolejí a ústavů, prý nevyhovujících duchu doby a žádal, aby byly okamžitě zrušeny. 30. srpna napsalo několik vyhnáných biskupů králi dopis, aby směli nastoupit svá místa, ale vůbec nedostali odpověď. Místo toho dalo ministerstvo milosti a spravedlnosti generálním prokurátorům pokyn, aby všemi možnými způsoby jejich nástup znemožnili, dokud prý nebude po volbách. Natoli, který po odstoupení Lanzy měl ve svých rukách nejen školství, ale i vnitro, začal dávat biskupům nemožné podmínky pro držení seminářů, jen aby je donutil zavřít je. Tak bylo zavřeno 58 seminářů. 19. září byl vydán zákaz pořádání procesí a někteří biskupové dostali zákaz konat vizitace. Tentýž ministr pracoval na formulaci

7 Kázeň musí být

Don Bosco vždycky rád vzpomínal na krásné časy, kdy byla Oratoř ještě mladá, jak tam bylo všechno jako v rodině. Ještě, když se počet jejích obyvatel blížil stovce, úzkostlivě dbal, aby rodinný ráz domu neutrpěl úhony. Teď bylo jinak. 700 chlapců, živých italských chlapců, udržet v pořádku, to nebylo jen tak. Bylo třeba chť nechtě přitahovat uzdy a nedopustit, aby se kázeň uvolnila. Byly s tím problémy, jak plyne i z večerních slovíček doby, o které píšeme. Don Bosco v soukromém styku rád říkával: „Prosím tě“, „Buď tak laskav“ a podobně, ale veřejně nyní často užíval prostého „Chci“. Večer na svátek svatého Josefa 19. března 1865 hovořil o právě skončených pololetních zkouškách a upozorňoval, že se každý rok o jednotlivých chovancích dává celková známka, do které je zahrnut nejen prospěch ve škole, ale také chování v kostele a jinde, například v jídelně. Kdo nedosáhne určitého počtu bodů, nemůže si dělat nárok na setrvání v dobročinném ústavu a jak tomu bylo jiné roky, půjde natrvalo domů a už se nevrátí. Ano, nyní už půjdou někteří domů. V souvislosti s tím naznačil, že některé projevy – třeba i nekázeň v jídelně, nemíní trpět.

20. března se k tématu vrátil, protože předešlá upozornění nevzali někteří na vědomí a zase při vstupu do jídelny křičeli, strkali se, v jídelně se smáli, házeli po sobě chlebem a podobně. Ne, tak to nemůže být! Proto uložil hlavnímu ekonomovi, donu Saviovi, aby od nynějška vyžadoval, aby se do jídelen vstupovalo v řadách po dvou a stejně aby se z ní vycházelo. Někdo si stěžuje na asistenty – možná právem, možná neprávem. Tolik je jasné, že on – Don Bosco, si nepřeje, aby některý asistent někoho trestal. Asistenti prostě oznámí případné projevy nekázně jemu a on sám rozhodne, co bude. Nejde to jinak, nekázeň by byla hrobem Oratoře.

zákona, na základě kterého se měl značně snížit počet diecézí. Těch bylo v Itálii 231 a nyní jich mělo být jen 59. Podobně předložil Natoli králi návrh, aby z 231 seminářů diecézních bylo ponecháno jen 59, tolik, kolik bude diecézí.

Ani král nebyl bez viny, i když by ho byli katolíci rádi považovali za dobře smýšlejícího a jen znásilněného. 18. listopadu se konala ve Florencii, v novém to hlavním městě státu, slavnost otevření parlamentu. Několik dní předtím řekl král Viktor Emanuel členům městské rady a různým deputacím doslova: „Do Říma půjdeme a do Benátek také. V prvním případě jsme už na cestě, ten druhý si ještě vyžádá krev.“ V takzvané korunní řeči v parlamentě potom řekl: „Když se chýlil ke konci mandát minulého zákonodárského sboru, s ohledem na hlavu církve, na většinu občanů a jejich náboženské zájmy, moje vláda přijala nabídku jednání s apoštolským stolcem. Ale musela jednání přerušit, protože nebylo možno zajistit práva mé koruny a národa (potlesk). Plnost času a neodolatelnost síly událostí rozhodne spor Itálie s papežstvím. My jsme zatím povinni zachovávat konvenci z 15. září, kterou svým časem splní také Francie.“

Skutečně. Už v listopadu opustili Francouzi jižní provincie papežského státu a brigáda jejich okupačních vojsk se vrátila do Francie. V Římě, ve Viterbu a Civitavecchii zůstalo jen asi 10 000 francouzských vojáků.

Chtěli jsme nastínit toto pozadí dějin, aby bylo jasněji vidět, jakou silou myslí a srdce musel Bůh obdařit našeho Dona Boska, aby mohl a dovedl plnit své poslání.

Snad u učňů by bylo možno užít mírnějšího měřítka, protože učni jsou učni, ale studenti musí dbát na své chování, protože k tomu mají daleko lepší předpoklady. Učni se potřebují něčemu vyučit, ale studovat každý nemusí. Chce-li studovat, tak ať se podle toho chová.

Don Savio neměl z opatření velikou radost, protože nyní musel na sebe vzít úkol, který ho stavěl do nepříznivého světla. Chodit v řadách a mlčet, to nebylo mnohým po libosti a těžce to nesli. Je třeba také říci, že don Savio nejednomo neseděl pro svou povahovou přísnost. Nyní teprve musel být přísný, protože jinak nemohl tu masu udržet. Jídelen bylo více. V jedné sedělo asi 300 chlapců. Tam se jednou stalo, že někdo po donu Saviovi hodil chlebem a trefil ho do zad. Ten zůstal klidný, dělal, jakoby si toho nevšiml, ale začal být ve střehu. Druhý den se to opakovalo. Už nebylo možné myslet si, že ho trefa zasáhla náhodou, že snad patřila někomu jinému. Řekl to Donu Boskovi a ten radil k opatrnosti. Pak se stalo do třetice zlého, že když se chlapci řádili, přiletěl znenadání zelný košťál a zasáhl ho zrovna do biretu, který měl na hlavě. Tentokrát se však stačil rychle obrátit a zahlédl ještě ruku Augustina R., žáka páté třídy gymnázia. Beze všeho šel, vzal hocha a zavřel ho do jedné místnosti poblíž. Chlapec se dal do pláče a tvrdil, že chtěl hodit po kamarádovi, ale ne po něm. Jinak to byl chlapec hodný, ve škole snaživý, jenom hodně lehkomyšlný. Byla z toho mela. Jeho třídní profesor a ještě někdo jiný se pohoršili nad tím, že pan ekonom zavřel hocha do světnice a zatímco byl oběd, pustili ho ven a zavedli do jídelny. Sami měli na dona Savia pífku a mysleli si, že mu tak dají lekci, jak se s chlapci zachází. Nu, stalo se, ale Don Bosco byl o všem donem Saviem informován. Toho večera vybuchla

při večerním slovíčku bomba. Don Bosco s ledovým klidem oznámil, že Augustin R. odjíždí druhý den domů.

Chlapci se toho večera rozešli do ložnic v naprostém klidu, jen na dvoře zůstal malý hlouček učitelů, samozřejmě ovládaný těmi, co pustili hocha na svobodu. Schůzku zakončil jeden koadjutor, který navrhl: „Ať jde někdo k Donu Boskovi a ať mu jasně řekne, že jestli pošle hocha domů, odejdeme z Oratoře.“ „Nežeňme to tak daleko,“ namítl školní rádce, který při tom byl. „Já jdu k Donu Boskovi a doufám, že se vše vyřeší.“ Bylo už půl jedenácté. Don Bosco ještě pracoval u svého stolku. Rádce mu referoval o náladě spolužáků a prosil pro chlapce o milost. Ale Don Bosco řekl: „Provinění je jisté. Šlo o porušení pravidel a pak: šlo o velmi závažné okolnosti. Stalo se to po několikařech napomenutích. Já bych byl měl možnost všechno zachránit, ale vy jste mi ji vzali tím, že jste se postavili proti donu Saviovi. Nemohu dovolit, aby autorita byla vystavena takovému tlaku.“ Školní rádce se vrátil mezi ostatní ve čtvrt na dvanáct a řekl jen: „Don Bosco je neoblomný.“ Všichni se rozešli a hlavou jim vířila otázka, co bude dál. Naštěstí nebyl nikdo ochoten splnit svou hrozbu.

Augustin opravdu ráno odjel domů. V celé Oratoři se jen jeden nemohl nijak smířit s tím, co se stalo. Dva nebo tři dny stále u stolu představených špičkoval nějak proti donu Saviovi. Don Bosco tím velice trpěl, snad jako ještě nikdy, ale mlčel.

Když se zase rozbouřená hladina uklidnila a uplynulo několik týdnů, Augustin – snad na něčí návod, napsal Donu Boskovi dopis, ve kterém ho prosil za odpuštění. Don Savio, dotázán na mínění, se přimluvil za jeho znovupřijetí. Hoch se vrátil a šťastně dokončil s významným svá studia. Ze všeho zůstalo pro všechny jen veliké napomenutí, že bez kázně nelze vychovávat a že i hodný

8 Svěcení základního kamene

Mezitím Don Bosco popoháněl také práce na stavbě kostela Panny Marie Pomocnice. Šlo to rychle. Podzemní část byla hotova, hotová byla i klenutí, na nichž měla být dlažba kostela. Don Bosco se už nemohl dočkat chvíle, kdy bude posvěcen základní kámen. Aby dodal slavnosti potřebného lesku, požádal mladého prince Amedea, syna krále Viktora Emanuela, aby slavnosti předsedal. Princ byl mladičkový, teprve dvacetiletý a rád přijal.

Práce s přípravou bylo hodně, ale Don Bosco už měl kleriky a kněze, na které mohl přenést značnou část práce v Oratořích a hlavně kázání jak doma, tak mimo dům. V tom mu ulehčovali i přátelé z řad diecézních kněží, například stále ještě ochotný dr. Borel. Ten byl na kazatelně jako doma a neochaboval ani ve stáří. Byl samá legrace. Ptali se ho jednou klerici, za co dostal rytířský řád svatých Mořice a Lazara. „Inu, to bylo tak: Jednou jsem jako klerik ministroval v královském paláci, chytily tam papírové květiny a já jsem je v přítomnosti královny uhasil.“

Jen jedno Don Bosco nemínil přerušit a přepustit druhým – zpovědnici. V posteli byl stále k dispozici a proseděl tam celé hodiny. Také kázal přípravné triduum před velikonočními svátky.

Toho roku 1865 se přihodilo něco zvláštního. Jednoho dne vypravoval Don Bosco o onom Karlovi, který zemřel roku 1849, aniž měl v pořádku svědomí. Prý k němu přišel

chlapec, dokonce chráněný vlivnými osobami, musí nést následky své neposlušnosti.

Večerní slovíčko 26. března bylo na téma pořádek v ložnicích. Don Bosco vyprávěl, že přišel vzácný host a on mu chtěl ukázat ložnice. Nahlédl do první, kde spalo asi třicet chlapců, ale honem zase zavřel, takový tam byl nepořádek. Postele neustlané, jedna, jakoby v ní spal pejsek, druhá, jako by hostila prasátko, dokonce viděl na zemi pokrývku a na ní boty. Ovšem hlavní vinu na tom mají asistenti. Mají dohlížet a vyžadovat pořádek. Aby se to nemohlo opakovat, zařídil to jinak: Vždycky ráno projde ustanovená osoba ložnice a pěkně ustele všechny neustlané postele. Ale něco za něco. Každé ustlání bude stát čtyři soldy. Dva si dotyčný ponechá, dva odvede. Ty pak budou sloužit k obveselení všech, aby z toho měli prospěch i postižení. V témže večerním slovíčku se dotkl i ranního česání. „Je jaro a víte, že se množí i určitá zvířátka. Pořádně si každý den vyčesáte hlavu. Někteří si jen vlasy ulížou, ale aby si je vyčesali to ne!“

Současně musel Don Bosco sledovat ještě jiné věci. Z dopisu řediteli v Lanzu, donu Ruffinovi, se dovídáme, že našel v Turíně u sester místo pro jeho sestru. Psal mu, aby ji poslal do Oratoře, že ji tam dá doprovodit s průvodním listem a postará se o její plat. Lanzo potřebovalo dalšího učitele pro nižší gymnázium a Don Bosco psal ministru Natolimu, aby dovolil kleriku Fagnanovi doplnit poslední zkoušky, ve kterých nemohl získat body, jelikož onemocněl horečkou, ale jinak měl vše v pořádku. Odpověď přišla příznivá. Pokud šlo o Lanzo, tamní starosta sice žádal, aby Don Bosco přijal do školy více místních žáků, ale o to už se nestaral, aby se kolej mohla patřičně rozvinout i po hmotné stránce. Proto mu Don Bosco napsal, že už udělal všechno, co bylo v jeho silách, ale více že nemůže. Z toho důvodu vypovídá smlouvu a nechává obecní radu, aby se postarala o kolej a její budoucnost jinak.

jeden kněz a vzkřísil ho z mrtvých, vyzpovídal ho, hoch si zase lehl na postel a byl mrtev. Tu při vypravování Don Bosco začal jihnout, ano, najednou se dal dojetím do takového pláče, že musel kázání přerušit. Všichni posluchači byli z toho celí vyjevení. Každý si mohl domyslet, kdo byl ten kněz, který mrtvého probudil. Tuto událost někteří jako don Ghivarello a don Bologna potvrdili přísahou.

O Velikonocích byl Don Bosco zaměstnán pořádáním loterie. Vůbec nepochyboval o jejím zdárném výsledku. Měl již zkušenosti a věděl jak na to. Svatý Leonard Murialdo, jeho přítel, ředitel institutu řemeslníků, také pořádal dobročinné loterie ve prospěch svého díla, ale nešlo mu to tak dobře. Ptal se jednou Dona Boska, jak to dělá on. Dostal odpověď: „Když se rozhodnu pro loterii, vyberu nejhodnější chlapce a jdu se s nimi pomodlit k Panně Marii, aby jí dala své požehnání. A potom se do toho vrhneme všichni rukama i nohama a musí to jít.“

Tentokrát však byly s loterií potíže. Bylo těžké sehnat lidi ochotné vstoupit do řídicí komise. Ale i to se nakonec podařilo.

Zatím zde byla slavnost svěcení základního kamene k novostavbě kostela. Byla stanovena na čtvrtek 27. dubna. Byl to veliký den. Prostranství bylo vhodně upraveno, podle rituálu byl den předtím vztyčen na místě budoucího hlavního oltáře veliký dřevěný kříž, u jeho paty byl malý oltářik,

svíce, květy, nad oltářem baldachýn uzavřený ze tří stran a otevřený směrem k budoucí lodi. Tam bylo také něco jako veliký stan na čtyřech vysokých žerdích, na evangelní straně pódium pro zpěváky, před ním místo pro kapelu, na epištolní straně bylo pódium pro Jeho knížecí výsost s doprovodem, v místě budoucího vchodu do kostela pak byla slavobrána, kudy se mělo vcházet a vycházet. Celá úprava ukazovala, jak asi bude kostel vypadat.

Svěcení měl původně vykonat biskup z Casale, monsignor Calabiana, ale v poslední chvíli poslal telegram, že nemůže, a tak don Durando jel do Susy poprosit tamního biskupa, monsignora Odonu, aby ho zastoupil. Ordinariát dal k tomu svolení.

Všechno už bylo připraveno, když tu se kolem jedné po poledni zvedl veliký vítr, který, jak se zdálo, všechnu tu parádu strhá na zem. Ale po půl hodině se utišil. Bylo to, jako by ďábel dával znamení, že je rozčilen tím, co se chystá a co vyroste na tomto místě. Přesto se nahrnulo na staveniště mnoho Turínčanů i lidí odjinud. Přišli zástupci města v čele s panem starostou, přišli páni z loterní komise, zástupy mládeže (čtvrtek by v Itálii volný den), hrála kapela, stovka hudebníků zadala do nástrojů, když na staveniště vcházel aostský vévoda, princ Amedeo. K slavnosti přijeli také všichni chlapi z Mirabella. Don Bosco knížete přivítal a uvedl ho na tribunu, pan biskup zpíval žalmy a posvětil základy. Následovala ceremonie s uložením základního kamene do sloupu na evangelní straně, jednoho ze čtyř, na nichž měla spočívat kupole chrámu. Do skleněné, pro ten účel zvlášť

9 Tak svít vaše světlo...

Jsou to slova Páně a Don Bosco doopravdy svítil všude a všem, kdo se s ním setkali. Stavba kostela Panny Marie Pomocnice si vyžadovala dalekosáhlou propagaci, ale s propagací bylo spojeno i Don Boskovo jméno. Lemoyné říká, že nyní Don Bosco dostával týdně stovky a někdy tisíce dopisů, které nemohl osobně zodpovědět a museli mu pomáhat druzí, například Lemoyné sám. Lidé nejrůznějšího zabarvení se svěřili do jeho modliteb, prosili o přimluvu u jeho Pomocnice, takže se pomalu začínalo formulovat i další pojmenování Panny Marie – Madona Dona Boska.

Ale při všem pracovním vypětí sil žil Don Bosco především pro své chlape. O nich se mu skoro každý den zdálo, jako by mu Pán chtěl touto cestou dávat myšlenky, jimiž by formoval jejich mysl a srdce.

29. dubna vypravoval na večerním slovíčku sen o slepici a lišce. Jedna slepice ne a ne jít večer do kurníku, až se hospodyně honičkou za slepicí unavila, zavřela kurník a nechala ji venku. Milá slepice uviděla žebřík, který vedl na seník a pomalu po něm vyskákala až nahoru a uvelebila se na seně. Ale co to? Najednou ji vyrušil nějaký šramot. To liška vyčenichala slepici a už se chystala ke skoku. Skočila, ale slepice celá vyděšená stačila o vteřinku dříve rozepnout křídla a vylétnout na blízký strom. Liška spadla dolů, ale nemínila se vzdát. Obcházel strom, hledala, kudy by se dostala na slepici, ta se zase snažila uniknout. Měla přece křídla a ta byla vždycky její záchranou. Jenže – a to jí bylo osudné, byla těžká a po každém úniku spadla o něco níž, protože slepice neuměla létat. A liška byla trpělivá, chytrá. Věděla, že slepice nakonec skončí v jejích drápech. Skutečně se tak stalo. Poslední let skončil na zemi a to měla liška vyhráno. Roztrhala slepici. Don Bosco komentoval: „Víte, kdo je ta slepice a kdo

zhotovené schránky byla uložena pamětní listina s uvedením osobností, které tou dobou vládly církvi, od papeže až po místního faráře a ředitele domu Dona Boska. Byly tam dány podle zvyku i různé peníze a dobové listiny, vše bylo opatřeno notářskou pečeti a neprodyšně uzavřeno. Schránka byla vložena do připraveného otvoru a potom hned přišli zedníci. Princ Amedeo nalil na cihly první maltu a oni na místě vyzdili sloup do výše asi jednoho metru. Při ceremonii vzbudili pozornost zvláště dva ministranti – dvojčata, nejmenší ze všech, ale k nerozeznání. Jeden z nich držel kladívko na poklep, druhý malou destičku k přikrytí otvoru.

Po církevním obřadu šli hosté do domu a bylo tam pochoštění. Mladý princ byl obklopen pozorností chlapců i salesiánů. Hrál se, deklamovalo se, nakonec bylo svátostně požehnání a před ním pronesl kázání turínský kanovník Lorenzo Gastaldi, budoucí turínský arcibiskup. Amedeo potom na královském dvoře mluvil o valdocké Oratoři jen v superlativech, ba poslal i nějaký peněžní dar a hlavně sportovní zařízení ze své soukromé tělocvičny. Náradí pak sloužilo chlapcům na dvoře k veselé zábavě.

Don Bosco si hned pospíšil a dal vytisknout propagační knížku s titulem „Pobožnost k Panně Marii Pomocnici v Turíně“, s historií tohoto mariánského titulu a s popisem slavnosti.

Potom už stavba rychle postupovala. Do konce roku byla pod střechou, jen ještě větší prostor pro kopuli zůstával nedostavěný. To čekalo na příští rok.

Je ta liška? Liška je ďábel, slepice může být každý z nás. Když si děláme, co chceme a neposloucháme, když hledáme falešnou svobodu, ďábel nás stejně uhoní a skončíme zle.“

30. dubna začal otázkou: „Pročpak vy, obuvníci, pracujete od rána do večera, proč šijete boty, smolíte dratve, krájíte kůži?“ A hned odpovídal za ně: „No přece se musíte dobře vyučit řemeslu. Od naší šikovnosti může záviset náš výdělek, naše štěstí!“ Potom položil další otázku, která platila pro všechny. „Proč jsme vůbec přišli na zem, proč jsme se narodili?“ A odpovídal podle katechismu: „Přece, abychom Pána Boha poznali, jej milovali, jemu sloužili a za to se dostali do nebe.“ A hned se rozpovídal, jak by to bylo hezké, kdyby tak všichni v Oratoři smýšleli a jednali. To by byl učiněný ráj! Nebylo by třeba ani pravidel, nikdo by nemusel nikoho napomínat a všichni by se měli rádi! Bohužel, někteří tomu nechtějí rozumět. Hledají štěstí někde jinde, třeba v pokoutních hostinách, při kterých neschází láhev dobrého vína. Hlavně aby se o tom nedověděli představení! Je to ale správné? Cožpak jsme na světě, abychom jedli a pili a měli se dobře? Vybízeli chlapece k vážnému přemýšlení o smyslu života.

1. května mluvil o svatém přijímání. Zdálo se mu v noci, že byl v kostele a zrovna bylo svaté přijímání. U mřížky stál vysoký člověk, byl celý černý a v rukou měl laternu magiku. V ní ukazoval chlapcům různé věci: Jednomu ukazoval životem rekreaci, druhému domov, kamarády, třetímu práci ve studovně, ve škole. Všechno možné se tam motalo a všechno upoutávalo mysl, jen aby nebyl čas na to hlavní, co se děje v kostele a v době svatého přijímání. Objevovaly se tam i hříšné scény. Don Bosco skončil napomenutím: „Mojí draží, je čas nechat laternu laternou a držet fantazii na uzdě.“

Raději se podívat na kříž. Vzdalovat se od svatého přijímání znamená vrhat se do náruče ďábla.“

Don Boskova mysl se zatím zaměstnávala Katolickým čtením. Právě dokončoval na měsíc červen „Mír pro církev, neboli pontifikát svatého Eusebia a svatého Melchiada“. Byl to poslední svazek série o životě papežů, na kterém pracoval s velikou láskou a kompetentností. Byl by rád pokračoval až do pontifikátu Pia IX., ale už opravdu neměl čas. Doufal, že

10 Chlapci přinášejí Panně Marii dary

Nadešel měsíc máj. Jako vždycky patřil Panně Marii, tentokrát už plně s titulem Pomocnice křesťanů. Byly zde květy, ale i trny, bez nichž nemůže být křesťanský život, má-li být následováním Krista. V té době měla salesiánská společnost čtyři těžce nemocné kněze.

Především to byl prefekt ústavu v Lanzu don František Provera, vysvěcený na kněze teprve před rokem. Už několik roků si stěžoval na bolesti v noze. Nakonec se z toho vyklubala tuberkulóza kostí. Dr. Magnetti ho podroboval bolestivým procedurám, obdivoval jeho trpělivost, ale nakonec to vzdal. Celé měsíc nemohl don Provera sloužit mši svatou (tehdy ještě nebylo dovoleno celebrovat v sedě), ale nepřestal pracovat. Ploužil se o berlích po domě, všelijak si vypo-máhal, ale neustával. Někdo mu stále pomáhal. Myslelo se na amputaci nohy, ale pacient byl zesláblý, kdoví, jestli by to vydržel. Don Bosco nakonec rozhodl: „Ať zůstane tady v ošetřování Boží Prozřetelnosti.“ On tento kříž Proverovi předpověděl už v roce 1862.

Lanzo bylo postiženo další ranou. Horlivý ředitel don Ruffino byl začátkem svatého týdne v Turíně u Dona Boska a na zpáteční cestě jel dostavníkem sedě na kozlíku, protože vůz byl plný. Cestou pořádně promokl, že na něm nebyla nit suchá. Horší bylo, že přijel domů a musel jít do farního kostela zpovídat. Tady jednal neuváženě, protože se nepřevlékl a potom seděl několik hodin ve zpovědnici. Odstonaly to plíce a nemoc ho sklátila. Potom už žil jen několik měsíců.

Don Bosco poslal do Lanza obratného pomocníka, do té doby duchovního ředitele Oratoře, dona Bartoloměje Fuse- ra, mladého, nadaného, ale i ten se musel vrátit do Turína, protože se u něho projevila paralýza mozku a musel být umístěn v léčebném ústavě.

Čtvrtý těžce nemocný byl prefekt Oratoře a zástupce Dona Boska ve Společnosti, don Viktor Alasonatti. Byl starší než Don Bosco a zřejmě dozrál pro nebe. Do pravého ramene se mu vrazilo silné revma a v hrdle se usadil rakovinový nádor, který ho dusil a nutil k nečinnosti. Myslelo se, že by mu prospěl rodný vzduch, a proto odešel do rod- né Avigliany. Dva dopisy, které poslal Donu Boskovi, dávají překrásný pohled do jeho duše. Svému představenému psal s téměř dětskou upřímností, jak nemoc pokračuje, nic neta- jil. Ale také ujišťoval Dona Boska, že je stále poslušným ře- holníkem, ochotným do poslední chvíle vynakládat síly pro společnou věc, ať by ho to třeba stálo utrpení do vyčerpání.

11 Dává se do pohybu loterie

Jen co byl položen základní kámen ke kostelu Panny Marie Pomocnice, už se Don Bosco vrhnul rukama i nohama do loterie. Napsal a začal posílat okružní list, ať kdo chtěl, nebo nechť. Jako odezva začaly přicházet bedny s dary. Pro dary bylo rezervováno jedno celé křídlo Oratoře, druhé poscho- dí. Přicházeli znalci a k jednotlivým darům dávali odhadní cenu. Počet darovaných předmětů brzy dosáhl čísla 840.

někdo jiný bude v práci pokračovat a hledal už i vhodnou osobu. Ovšem každý měl práce nad hlavu a nikdo neměl tu houževnatost, jakou měl on. Nenašel pokračovatele. Jeho práce byla ceněna odborníky, například monsignorem Tri- pepim, pozdějším kardinálem Svaté matky církve, církev- ním historikem, který se dokonce nadšenými slovy odvolá- val ve svých pracích na Dona Boska.

Pobyt doma mu neprospěl, a tak vyjádřil přání, že by rád ze- mřel v Oratoři. Don Bosco ho měl velice rád a odepsal mu, aby se jen vrátil domů do Oratoře, pro kterou tolik vykonal.

Uprostřed těchto zkoušek Don Bosco vypravoval 30. května další sen. Zdálo se mu, že vidí velikánský marián- ský oltář a obyvatele Oratoře, jak jdou v procesí odevzdat Panně Marii své dary. Většina krásně zpívala, někteří jen skuhrali. Vůbec byly značné rozdíly ve zpěvu. Stejně tomu bylo s dary. Přistupovali k oltáři a odevzdávali je do rukou krásného chlapce, na jehož zádech viděl Don Bosco křídla, takže usoudil, že je to strážný anděl Oratoře. Někdo ode- vzdával kytici růží, jiný zase kytici karafiátů, opět jiný kyti- ci fialek. Někdo přišel s podivným darem: Chtěl dát Panně Marii prasátko, jiný kocoura, opět jiný králíka, jeňátko, jeden dokonce nádobu se samými žábami.

Anděl přijímal kytice a kladl je k nohám Panny Marie, ale nejdříve každou upravil a prohlédl. Don Bosco viděl jak pečlivě kytice rozdělával, povadlé a vadné květy vyha- zoval, potom kytici znovu upravil a teprve potom ji položil na oltář. V některých kyticích byly také trny a jiné, co tam nepatřilo. Tomu s prasátkem řekl bez obalu, že prase je ne- čisté zvíře a znamená hříchy nečistoty a s takovým darem ať k Panně Marii nechodí. Kocour, že znamená krádež, ro- puchy pak pohoršení, které někdo dává druhým. Někteří chlapci přicházeli a měli v srdci vražený nůž. To byli svato- krádežníci, kteří chodili nehodně k svatému přijímání. Ne- hodní byli andělem vyhozeni a odcházeli zahanbení, mnozí se zase radovali, nebo byli svatě upozornění na nedokona- lost svého náboženského života.

Potom anděl přinesl dva veliké koše plné překrásných korun. Vyndal koruny a rozděloval je těm, kteří si je zaslou- žili. Všechny nebyly stejné. Každý dostal takovou, jakou si zasloužil. Don Bosco vyzvedl jednu skutečnost: někteří chlapci měli nevzhlednou tvář, a přesto dostali krásné ko- runy, protože měli krásnou duši. Bůh se nedívá na tvář, ale na srdce. Když anděl skončil rozdělování korun, seřadili se všichni dobří a začali zpívat mariánský hymnus Ave Marie Stella – Zdravas, hvězdo moře. Když jej přezpívali, zanoti- li jinou píseň: Lodate Maria – Chvalte Marii. Tím zjevení skončilo. A Don Bosco měl při rozhovorech s chlapci k roz- vádění další pěkné náměty.

Tak skončil měsíc máj velikým poučením pro každého, kdo se chtěl poučit v zájmu své duše.

Každá loterie musela mít svůj úřední průběh a bylo třeba psát dozorcím úřadům dlouhá psaní a výklady kolem toho, co se dalo a jak se dalo. Don Bosco se nerozpoko- val psát žádosti o úlevy, jen aby nepřišel zbytečně o nějaký ten pe- níz. Bylo třeba zaplatit dluhy za školu a oratoř na Vanchig- lia ve výši 630 franků, za oratoř na Porta Nuova 450 franků, za oratoř svatého Josefa u svatého Salvaria 300 franků, bylo

třeba živit a šatit na 800 chlapců v Oratoři svatého Františka Saleského, dokončit stavbu kostela, protože do starého se už nevešla ani třetina obyvatel domu. Prefekt turínské provincie musel dostat seznam loterní komise. Konečně pak přišel povolující dekret a Don Bosco si hned pospíšil s další široce založenou propagací. Tisíce letáčků se v krátké době rozlétlo po severní Itálii, ba i dolů až k Římu. Don Bosco uveřejňoval články v novinách, nic nezůstalo opomenuto, jen aby podnik měl potřebnou publicitu a vynesl co nejvíce peněz.

Že nezůstalo jen při letácích, ale musely se napsat ještě stohy osobních dopisů, to je samozřejmé. Chudák Don Bosco myslel, psal, počítal, radil, chodil a také se modlil. Především zachovával světecký klid a nezapomínal na vlastní práci, to je na chlapce ze všech tří ústavů.

Hned po skončení mariánského měsíce se vydal do Mirabella. Z jeho tamního pobytu se dochovala zpráva o téměř zázračném uzdravení klerika Františka Cerrutiho, pozdějšího dlouholetého generálního školního rádce Společnosti. Měl v tom malém semináři na starosti 4. a 5. třídu gymnázia, ale byl křehkého zdraví. Don Rua jako ředitel o něho měl strach a prosil Dona Boska, aby ho uvolnil z tohoto nadměrného břemene. Ale on odpověděl: „Jen ať učí dál!“ Cerruti tedy poslušně učil, až koncem dubna vážně onemocněl. Trpěl velikou slabostí, občas měl krvavý hlen, k tomu úporný kašel. Ošetřující lékař Pasini říkal, že je to starý zánět průdušek. Teď právě přijel do Mirabella Don Bosco a hned se ptal Cerrutiho na jeho zdraví. Ten mu vše po pravdě řekl, ale Don Bosco odpověděl: „Ještě nepřišla tvá hodina, ještě tě čeká mnoho práce, než si zasloužíš nebe.“ Don Bosco mu sám navrhl nějaké léky, ale ty způsobily pacientovi jen ještě větší potíže. Potom byl Don Bosco pryč a nemoc se zhoršila. Lékař řekl, že je to nevléčitelné. S tím jel don Rua do Turína říci to Donu Boskovi. Ten však řekl: „Doktor Pasini tomu nerozumí.“ Cerruti sám vypravuje: „Když se don Rua vrátil a vyřídil mi to, dostal jsem takový záchvat kašle, že jsem myslel, že je se mnou konec. Přesto jsem šel druhý den učit a hle, večer jsem cítil, že je mi podstatně lépe a učil jsem až do konce školního roku. Spolehl jsem se cele na slova Dona Boska, ano, ještě jsem každý týden jel do Turína na přednášky na vysoké škole, kde jsem dělal moderní literaturu. Dr. Pasini si nedovedl vysvětlit tak náhlé uzdravení a říkal, že příroda má svá tajemství. Byl to člověk málo věřící, protože mi jednou dával číst nějaký francouzský lékařský časopis, kde se mluvilo o původu člověka z opice, ale já jsem mu to vrátil s tím, že nemám o takové názory zájem.“

12 Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal

30. června dostal Don Bosco obvyklý dotazník od školského úřadu ohledně škol. Vyplnil ho, ale ne bez starosti o další školní rok. Vždyť z jeho profesorů, habilitovaných pro gymnázium, tři byli těžce nemocní: Alasonatti, Ruffino a Fusero, čtvrtý byl slabého zdraví a pátý odešel do semináře. Jak bude dál?

Současně obecní rada v Cavouru obnovila před léty přerušené jednání o otevření tamní koleje. Chtěli třídy obecně i gymnazijní. Na Dona Boska velice tlačil univerzitní profesor a jeho přítel abbé Peyron a bylo mu těžké říci strohé ne. Don Bosco se tedy pokusil přemluvit některého známého profesora na odpočinku, aby mu pro začátek vypomohl,

Uvedeme ještě jiné předpovědi Dona Boska. Vzpomíná don Jáchym Berto, tehdy žák 5. třídy gymnázia, že se v tom roce při zpovědi zmínil Donu Boskovi, že necítí v sobě povolání ke kněžství. Don Bosco mu to rozmlouval a říkal, že potřebné kvality má, jen ať se nedá ničím odradit. Tu on řekl Donu Boskovi: „Dobrá, půjdu dál, ale s tou podmínkou, že budu stále s vámi, protože jsem ve vás složil všechnu svou důvěru.“ Don Bosco mu na to řekl: „Důvěra za důvěru! Budeš stále se mnou a jestli ne, tak jen krátkou dobu!“ Opravdu se Berto stal Don Boskovým osobním sekretářem, měl světničku hned vedle jeho bytu a teprve k samému konci Don Boskova života uvolnil tuto světničku pro dona Ruu, který se stal jeho vikářem a potřeboval být stále u něho. Don Berto zůstal přesto nadále v Oratoři a měl na starosti salesiánský ústřední archiv.

Také bývalý chovanec Oratoře, obuvník Alois Tamone, vzpomíná, co mu Don Bosco předpověděl v roce 1865. Přišel se rozloučit a přitom řekl Donu Boskovi, že má v úmyslu dát se k vojenské hudbě jako křídlovák. Don Bosco mu odvětil: „Nedělej to, protože ve čtyřiceti letech přestaneš hrát i pracovat.“ I to se uskutečnilo. Přesně ve čtyřiceti letech Tamone onemocněl na žaludek tak, že musel nechat i ševcoviny i hudby a spokojit se s tím, že dělal obecního poslíčka.

Josef Perazzo zase vzpomínal, že mu v tom roce onemocněl otec a zemřel. Hoch šel k Donu Boskovi ke zpovědi a při té příležitosti ho poprosil o modlitbu za zemřelého. Don Bosco mu řekl: „Viděl jsem tvého tatínka ve snu. Je ještě v očistci a potřebuje našich modliteb.“ A popsal mu ho tak přesně, že se chlapec nestačil divit. Přitom Don Bosco jeho tatínka nikdy neviděl.

A už zde byl červen a s ním svátek Dona Boska. Oratoř se oblékla do tradiční parády, byla akademie s mnoha recitacemi a gratulacemi, Don Bosco dostal spoustu dopisů od bývalých chovanců, ale tentokrát byl posmutnělý. Přece jen ho tížilo, že měl tolik nemocných salesiánů, právě těch nejlepších. Zmínil se o tom v závěrečné řeči a prosil všechny, aby mu pomohli nést tento kříž. Zvláště zmínka o beznadějně nemocném donu Alasonattim dojala přítomné k slzám. Na samém konci června převezli do Oratoře také dona Ruffina. I on byl ve zbědovaném stavu a bylo vidět, že už dlouho na světě nepobude.

Přesto bylo třeba pracovat dále. Na červenec Don Bosco připravil do tisku knížku „Živočišný magnetismus a spiritismus“ od doktora Gribauda a už se připravovaly ještě další tisky: na srpen „Životopis svaté Marie Markéty Alacoque, apoštolky úcty k Srdci Ježíšovu“, na září kratochvilné čtení „Albert a Nina“, na říjen „Katechetický výklad svátosti biřmování“.

například profesora Angela Cantù z Carmagnoly. Už byla i koncipována dohoda, ale naštěstí se vše rozplynulo pro finanční otázku a také proto, že dotyční kněží – profesori neprojeví ochotu. A už se vynořila nová nabídka, tentokrát z Occimiana poblíž Mirabella. Mirabellský dům byl příliš malý v poměru k množství žádostí o přijetí a pro budoucnost se počítalo s něčím větším v blízkosti.

Svízelná byla nyní situace v Lanžu, kde Don Bosco pro nerovné nároky tamní obce nabídl odchod z pronajatého domu. Tím se situace dila zkomplikovala. Don Provera, ač chudák s nemocnou nohou, musel dělat po odchodu dona Ruffina generála. Psal Donu Boskovi, cože má dělat, jaké

jsou vyhlídky na příští rok. Zůstaneme – nezůstaneme? Byl zde už červenec. Don Bosco odepsal, že musí počkat, ať má strpení. Až půjde na duchovní cvičení k sv. Ignáci, zastaví se.

Chvilka byla opravdu kritická, protože don Ruffino byl blízek smrti a Don Bosco neměl to srdce vzdálit se od jeho lůžka a někam odjet. Don Ruffino skutečně odevzdal duši Bohu 16. července na svátek Panny Marie Karmelské. Tak bylo o jednoho nadaného, a to velmi nadaného salesiána méně. Don Bosco ho měl velice rád a velmi trpěl jeho odchodem. Bylo mu teprve dvacet pět let a už byl ředitelem domu. To je co říci! Předvídal Don Bosco jeho tak brzkou smrt?

Don Lemoyne má v Memoriích velmi zajímavou otázku. Totiž v Ruffinově „Kronice Oratoře“, kterou vedl, když ještě byl v Turíně, stojí psáno k datu říjen 1859: „Don Bosco mi řekl, že budu žít ještě jedenapůlkrát tolik, kolik jsem žil.“ Ruffinovi bylo tehdy 18 nebo 19 let. Dožil se pak ještě dalších šesti let. Špatné proroctví? Nevyšlo? Lemoyne se o tom schválně zmiňuje, aby ho snad později někdo nevinil ze zakrývání skutečností. Ale má k tomu své poznámky. Především říká, že nikde není řečeno, že co Don Bosco řekl, muselo být vždy nutně proroctví. Ale i tak mohl mít na mysli ne Ruffinův fyzický život, ale život salesiánský. Počítají-li se Ruffinovy roky od toho roku, kdy poznal Dona Boska a kdy už byl rozhodnut opustit seminář a přidat se k němu (to bylo v roce 1855–56), pak jeho salesiánský život před rokem

13 Srdce otevřené každé bídě

Po duchovních cvičeních a po zakončení školního roku v Oratoři, odsunul Don Bosco nahromaděnou práci ještě dál a vyrazil do světa. Především potřeboval navštívit navarského biskupa, který mu několikrát vzkazoval, že by s ním potřeboval hovořit o otázkách kněžských povolání ve své diecézi, kde byla řada far neobsazených pro nedostatek kněží. Pan biskup dlel tou dobou ve svém letním sídle v Gozzanu. Don Bosco přijel neohlášen. To vedlo k počáteční nesnazi. Jeho excelence objednávala totiž jídlo pro sebe a pro svého sekretáře ze dne na den a Don Bosco přijel brzy odpoledne. Situaci zachránil jeden velebný pán, který právě přišel a hlásil, že na cestě našel ztracený sáček se dvěma žemlemi. Všichni se smáli a s radostným srdcem pojedli aspoň ten „chléb Boží Prozřetelnosti“. Teprve druhý den to pan biskup vynahradil tím, že vystrojil větší oběd a pozval na něj ještě další hosty.

Jednání o kněžský dorost bylo těžké, protože pan biskup byl člověk váhavý a úzkostlivý. Řekl, že má v diecézi dokonce několik seminářů. Ve velkém semináři byli klerici studující teologii, v Gozzanu byl seminář pro filozofy, v dalším městě byla umístěna první a druhá rétorika, opět další dvě třídy latinské gramatiky a opět jinde první třída gymnázia a dvě obecné třídy. Všude byl personál, který neměl pan biskup odvahu propustit, lidé už ze zvyku posílali synky do těchto škol a bouřili by se, kdyby se všechno nějak sjednotilo. Don Bosco zase viděl neúčelnost takového systému, měl své návrhy, ale pan biskup váhal a váhal, takže se na ničem kloudném nemohli dohodnout. Také měl strach, co by tomu řekli diecézní kněží, kdyby přišli do diecéze salesiáni a vzali vše do svých rukou. A tak byla dlouhá rozmluva prakticky rozmluvou o ničem a nevedla k žádnému závěru. Pan sekretář, který setkání organizoval, stál za dveřmi a byl hodně smutný, když mu Don Bosco řekl: „Nic s tím neuděláme.“

Ještě jeden neúspěch čekal Dona Boska na této apoštolské cestě. Jel do jiného města v jiné diecézi pokusit se

1859 trval čtyři roky, po něm potom ještě dalších šest let, čili jedenapůlkrát tolik.

U příležitosti smrti dona Ruffina Don Bosco velebil Pána Boha za tento vzácný dar Oratoři. Ruffino byl podle něho vzor salesiána, na němž by se těžko našlo něco špatného. Říkal, že Pán Bůh poslal Oratoři mnoho takových malých světců, z nichž někteří překonali ve ctnosti i Dominika Savia, Michala Magona a Františka Besuka. Přitom to byli chlapci naprosto nenápadní. Ruffino patřil mezi ně. Jeho památka zůstala v Oratoři dlouho svěží.

A už zde byla duchovní cvičení u svatého Ignáce. Don Bosco jel rád jako vždycky, i když bylo třeba odložit práci, která žádala čas. Po duchovních cvičeních se stavil v Lanzu, kde měl především jednání s pány z radnice a potom potřeboval povzbudit malou komunitu salesiánů, aby neklesali na mysli, když se na ně sesypalo tolik nesnází. Jen z ohledu na pana děkana Alberta, který byl iniciátorem salesiánského založení v Lanzu, odvolal svou demisi, takže pro další rok bylo nyní jisté, že se bude pokračovat.

Po návratu do Turína byl ještě přítomen zakončení školního roku a slavnosti udílení cen za píli a prospěch ve studiu. Na prázdniny dal chlapcům pěkná ponaučení, hlavně ohledně přemáhání lidských ohledů, které nazval papírovou obludou, která nekouše, ale jen straší.

v jistém klášteře usmířit sestřičky s jejich biskupem. Byla to nějaká přísná řehole, protože rozmluva komunity s Donem Boskem se odehrála u přepážky se sklem. Matka představená byla samá roztomilost vůči vzácnému hostu, ale jen se Don Bosco dotkl záležitosti, pro kterou přišel, už mu jasně řekla, že je to záležitost jejich svědomí, do toho on nemá co mluvit. „Mohu tedy říci na závěr aspoň několik slov?“ ptal se představené. „Zajisté, velebnosti,“ odpověděla ona. „Tak, oboedite praepositis vestris – Buďte poslušné svých představených, řekl Pán“. Ale to už mu milé sestřičky před nosem zatáhly záclonu a bylo po audienci. Pan biskup to měl u nich naprosto rozlité a už jim dokonce hrozil kanonickými tresty. Ovšem, sestry měly své svědomí a nakonec to dopadlo tak, že pan biskup klášter rozpustil. Dvě sestry si potom přišly k Donu Boskovi stěžovat, ale hlavy měly stejně tvrdé i potom. Don Bosco často o případu mluvil a napomínal salesiány, aby si svědomí formulovali ne podle své hlavy, ale podle zákonů a nařízení církve. Mrzelo ho, že vynaložil tolik energie a času na ten ztracený případ, ale nezahořkl.

V létě 1865 vypukla v Itálii cholera. Začala v Arábii v Mekce, tam odtud ji mohamedánští poutníci roznесли dál, hlavně do egyptské Alexandrie a z Alexandrie zatáhli nákazu do Itálie utíkající Evropané. Nejvíce byla postižena Ancona. Ze začátku se zdálo, že cholera bude mít lehký průběh, ale jen v Anconě samotné měli do 21. srpna 1 130 mrtvých. 16 000 lidí uprchlo z města a ti roznášeli cholera dál. Severní Itálie zůstala zatím nedotčena a Don Bosco hned myslel na děti z postižených rodin. Nabídl velkodušně tamnímu biskupovi a ministerstvu sto míst v Oratoři. Jeho čin byl kvitován s povděkem, i když nabídka nemohla být plně uskutečněna, protože byla zřízena karanténa a děti bylo možno rozesílat až po skončení nebezpečí. Potom přišlo v úvahu asi jen 30 sirotků.

14 Oratoř po stránce hygienické

Skutečnost, že komplex budov na Valdoku, zvaný Oratoř svatého Františka Saleského, se rozrostl natolik, že hostil na 800 chlapců, může vzbudit i u nás určité otázky. Jak asi vypadal pořádek uvnitř, jak bylo postaráno o hygienu a podobně. Ale nejdříve si řekněme něco o horlivosti Dona Boska.

Don Bosco byl sociálním pracovníkem v katolickém slova smyslu. Nešlo mu jen o tělo, ale především o duši. Trpěl velice, když viděl, kolik chlapců je vystaveno nebezpečí ulice, kolik jich žije v bídných poměrech rodinných, společenských, ale také kolik jich je vystaveno nebezpečí z hlediska víry. Jako katolický kněz nemohl být lhostejný k obrovské aktivitě protestantů, kteří již řadu let soustavně narušovali pozice katolické církve a měli na své straně sympatie vládnoucích kruhů i hodně peněz, které jim přicházely ze zahraničí, hlavně z Anglie.

V ty dny Don Bosco znovu vydal spisek „Kdo je don Ambrogio“, protože tento odpadlý kněz vytrvale pořádal veřejné schůze po městech a všich a štvál proti katolické církvi. Don Bosco přijímal do ústavů i chlapce, kteří byli v nebezpečí ztráty víry nebo přicházeli z jinověreckého prostředí a chtěli se stát katolíky. Byl to ustavičný boj o duše, v němž Don Bosco nechtěl zůstat pozadu.

V celém státě se bojovalo o to, jakou bude mít Itálie příští náboženskou tvář, zda katolickou, nebo jinou. Ostrov Sardinie nepoznal do té doby žádnou herezi, ale nyní i tam začali valdenští roztahovat síť, jak lze číst v dopise, který poslal Donu Boskovi farář Canepus z hlavního města Sardinie Sassari. Don Bosco mu v odpovědi dával praktický návod, jak chránit lidi před dotěrnými jinověrci. Nic divného tedy, že z jejich strany se zase hledaly cesty, jak znemožnit Dona Boska.

V té době se dostala Oratoř do víru pomluv, záměrně šířených a provokovaných. Příležitost k tomu dala cholera. Stalo se, že jednoho prázdninového dne přišla do Oratoře nějaká komise, jejímž úkolem bylo zjišťovat hygienické podmínky výchovných zařízení. V Oratoři se každý den zametaly všechny místnosti, chodby, schodiště i dvory, položené směrem k jihu, ovšem Oratoř nebyla palác s mramorovými podlahami. Všechny místnosti měly jen podlahu vydlážděnou kachličkami z vypálené hlíny. Po té chodily

15 Přeskupování sil a jiné

Prázdninové měsíce roku 1865 nebyly pro Dona Boska měsíce odpočinku. Dne 16. srpna dovršil 50 roků života. To bylo v jeho době už stáří. Sám si netroufal dožít ani tolik, ale modlitby mnoha srdcí mu vyprošovaly síly, potřebné k dovršení započatého díla.

Korespondence s anconskou radnicí ohledně umístění sirotků po obětech cholery a nároky hygienické komise turínské ho zdržely několik dní v Turíně, ale už zde byl program mimoturinský, který nestrpěl odklad. Nedávno slíbil panu markýzi Fassatimu, že bude zase kázat v Montemagnu triduum jako přípravu na svátek Narození Panny Marie. Termín se blížil. Jako druhého si chtěl vzít s sebou mirabelského ředitele dona Ruu. Z dopisu markýzovi se dovídáme, že měl Don Bosco určité pochybnosti o vhodnosti dělat triduum, když se muselo počítat, že cholera může přeskóčit i do Piemontu, ale nakonec bylo třeba splnit slib a triduum vykonat. Bylo jako obvyčejně úspěšné. Don Bosco a don

denně stovky chlapců a nebylo možné docílit, aby se nedělal prach. Proto se denně zametalo. Čtvrtek byl volný den a to se dělal důkladný úklid pod dohledem asistentů. Dávaly se do pořádku slavníky, šatstvo, obutí, prostě gruntovalo se. K celkové chudobě domu patřilo i to, že na severní straně, odděleně od obytných částí, byly kůlny, dřevárny, skladiště různých věcí, ale i smetiště na odpadky. Byla to část rázu hospodářského, spíš venkovského. Páni z komise přišli zrovna ve chvíli, kdy byl ústav právě „vzhůru nohama“, protože se dělal pořádek před novým školním rokem: chystalo se všeobecné bílení místností a podobně. To znamená, že se muselo zařízení vynášet na chodby a o nějakém pořádku nebylo řeči. V domě zůstalo z osmi set chovanců asi 300 a ti se všelijak tísnili, prostě samé provizorium, které bylo třeba vydržet jako v domácnosti, kde se maluje. A to přišlo pánům z komise akorát vhod. Podali velice černé hlášení a samozřejmě volali na poplach, jak může Don Bosco nabídnout postiženým cholerau útočiště, když nemá v domě zajištěnou hygienu podle předpisu. A že byla celá věc nastrojena, hned o tom psaly noviny Gazzetta del Popolo, které neměly nic jiného na práci, než živit obecný lid všelijakými senzacemi a skandály.

Naštěstí byli zde lidé, kteří zase tasili zbraň ve prospěch Oratoře, jako Unità Cattolica, kde se objevil obranný článek, vyzvedávající skutečnost, že ještě před nedávnem byli v Oratoři kníže Amedeo s doprovodem, sám starosta Turína s dalšími hodnostáři města a nikdo nenašel v domě nepořádek, ano, všude zněly chvály na lidumilný ústav – chudý, ale čistý a skutečně výchovný. Byla vznesena otázka, jak by mohla různá ministerstva posílat do tak špatného ústavu opuštěné chlapce, kdyby tam panovaly takové nepořádky, o jakých píše Gazzetta. Pisatel článku ujišťoval, že se sám šel na Valdocco přesvědčit a neshledal u Dona Boska nic z toho, co bylo tak nehorázně předloženo veřejnosti.

Mezitím však hygienické orgány ve smyslu hlášení komise uložily Donu Boskovi určité požadavky, které Don Bosco klidně přijal a potom i za cenu dalších nákladů uskutečnil. Jen jednu podmínku nepřijal, totiž, aby snížil stav chlapců z 800 na 300. Ano, do dalšího roku stoupl jejich počet na 900. Riskl to, protože si byl jist, že nafouklá bublina praskne a zůstane po ní jen trochu špíny. To se také stalo.

Rua při něm rozdávali medailky Panny Marie Pomocnice a prý si je dokonce staří vojáci z vlasteneckých válek proti Rakousku cenili více než medaile za statečnost, prokázanou v poli. Don Bosco říkal, že přemoci ďábla je víc než přemoci nepřítel – člověka. Mnoho lidí bylo u zpovědi a v Montemagnu z toho byla veliká radost.

Na sklonku léta bylo třeba přeskupit personál pro další školní rok. Don Provera dostal pokyn přestěhovat se znovu do Mirabella, kde měl větší klid a zázemí své přirozené rodiny. Tam mohl lépe stonat než v Lanzu, kde bylo třeba budovat. V Lanzu zatím zůstali jen klerici. Kněží byli pryč a odpovědnost spočinula na jejich bedrech. Mši svatou přicházel sloužit pan kaplan nebo některý kněz z okolí.

Ale i v Mirabellu nastala veliká změna. Místo dona Ruy nastoupil v roli ředitele don Bonetti a don Rua byl odvolán do Turína nastoupit jako prefekt po nemocném donu Alasontim. Vzkaz mu vyřizoval od Dona Boska sám Provera.

Tento pak zaznamenal k povzbuzení spolubratří, jak se don Rua loučil s drahým ústavem, který začal a přivedl k rozkvětu. Když slyšel, co má být, vzal breviář a řekl: „Jsem připraven!“ A ihned odjel do Turína. Tam přišel s tváří naprosto klidnou a vyrovnanou a hned se ujal těžkého úřadu, který ho odsoudil k životu v kanceláři uprostřed papírů, účtů a jiných nevábnych věcí. Tou dobou agenda prefekta byla převeliká, vždyť stavba kostela byla v plném proudu a zdi se dostávaly do výše, kde začínala střecha. Don Bosco potřeboval člověka, který to potáhne s ním a takový byl jen don Rua. Od té doby se tito dva od sebe už neodloučili až do Don Boskovy smrti. Opravdu se teď budou dělit „na půl“, jak to Don Bosco Ruovi předpověděl jako studentíkovi školských bratří, když se s ním náhodně potkal na náměstí. Ještě dvacet let to potáhnou spolu a Rua se bude s Donem Boskem také dělit o odpovědnost za růst Salesiánské společnosti, pak se stane z rozhodnutí Svatého otce vikářem Dona Boska a nakonec jeho prvním nástupcem. Zatím však bylo třeba dělat, co žádala přítomnost. Tak se například musel don Rua vedle své práce ještě připravovat na zkoušku z latinské a řecké literatury, aby mohl být profesorem rétoriky.

Don Bosco se vrátil do Oratoře 19. září, aby brzo nato zase odjel shánět peníze. Zatím dosavadní prefekt don Alasonatti dohořoval. Z Avigliany jel přes Turín do Mirabella, když tam byl ještě don Rua ředitelem, potom byl nějaký čas v Trofarellu v příjemném domě, který salesiánům daroval don Matouš Franco a nakonec byl na vlastní přání převezzen do Lanza, protože potřeboval na kyslík bohatý vzduch, aby se mu lépe dýchalo. Zde v podhůří Alp ho bylo dost. Do Lanza ho provázal don Lemoine.

1. října 1865 byl Don Bosco s hudebníky a vybranými chlapci na růžencové pouti v Becchi, ale ti se museli brzy vrátit domů. Sám byl očekáván v polovině října na biskupství v Acqui, zase něco vyjednávat. V Oratoři se divili, proč Don Bosco v té době jezdí po světě. To nebyvalo. Ovšem jemu nezbývalo než jezdit, protože potřeboval peníze na

16 Don Alasonatti umírá

O půlnoci mezi 7. a 8. říjnem zemřel v Lanza první prefekt Společnosti svatého Františka Saleského, don Viktor Alasonatti. Přišel tam koncem srpna a měsíc září prožil v přípravě na smrt. Každý den se modlil modlitby umírajících v obavě, že nebude mít u sebe nikoho, kdo by mu tuto službu prokázal. Zkusil mnoho. Rakovina hrdla způsobila, že nosil hlavu sehnutou až téměř ke kolenům a pravé rameno ho krutě bolelo. Přesto trávil většinu dne mimo postel. Byl dokonale odevzdán do svaté vůle Boží a jeho oblíbenou střelnou modlitbou bylo „Bohu díky!“. Když se dusil kašlem, když mu z úst vycházela krev s hnisem, kroutil se bolestí, ale nenaríkal, ano snažil se aspoň o strojený úsměv. Po záchvatu bylo vždy jeho první říci „Bohu díky!“.

Klerici – bylo jich málo, se snažili být co nejvíce kolem něho a posloužit mu. On se zase snažil potřebovat je co nejméně, aby si mohli jít po své práci. Trochu úlevy mu poskytovala horká řídká polévka. Dostával ji na lékařovu radu každé dvě hodiny. Stalo se, že mu nedopatřením jednou celé dopoledne nikdo tuto úlevu neposkytl a on nechtěl obtěžovat ani během oběda. Až v jednu hodinu zazvonil a klerikovi Salovi řekl jakoby žertem: „Na mě jste zapomněli?“ Ten se

kostel. Při všech starostech stále žertoval a snažil se dělat dojem, že vše jde dobře. Zvláště jeho koadjutoři si s ním užili dosti legrace. Poslední dobou jim rozdával šlechtické tituly. Jednoho jmenoval hrabětem z Becchi, jiného markýzem z Valcappone, třetího barona z Baccajao a podobně. Tak jmenoval Rossiho, Gastiniho, Enriu, Pelazzu, Buzzettiho. Koadjutoři, když ho provázeli, byli vždycky pěkně oblečeni v tmavém a dělali dojem pánů. Nebylo nesnadné polovážně i položertem je titulovat, jak shora uvedeno. I před lidmi na cestách, třeba v hostinci. A milí bráškové se pod vousy jen smáli a podle potřeby hráli divadlo. Stalo se, že Don Bosco jel někam a Rossi mu nesl kufřík. Vlak byl přeplněný lidmi a některá okna kupé pečlivě zatažena, aby nebylo vidět, že je tam ještě místo. Don Bosco chodil od okna k oknu a vedl s průvodcem rozhovor: „Pane hrabě, to mne mrzí. Takový pán, a má mi nést zavazadlo. Ubohému Donu Boskovi.“ Lidé zbystrili sluch a hle, najednou se někdo ukázal v okně a nabízel hned dvě volná místa k sezení v kupé. Doma potom bylo o čem vyprávět a čemu se smát. I šprýmy a vtipy patřily k duchu Oratoře. Don Bosco byl rád, když byla nevinná legrace a neměl rád zasmušilé tváře.

Náš světec předpověděl koncem roku 1863, že přijdou zlé nemoci a už to tady bylo. Grande mortalità. Veliká úmrtnost. V Neapoli bylo od 13. října do 14. listopadu zaznamenáno 2 315 onemocnění, z nich skončilo smrtí 1 188. V některých dnech zemřelo i 200 lidí. Mimo Itálii byla ohniska nemoci na ostrově Malta, v Cařihradě, Smírně. V Paříži a v okolí onemocnělo asi 700 lidí. V Marseille umíralo v polovině září denně 60–70 osob. Podobně bylo postiženo i Španělsko. Jen do Madridu přijelo na 60 000 uprchlíků a tam odtud zase madridští lidé prchali zachvácení panikou jinam.

Za této situace začala sílit úcta k Panně Marii Pomocnici. Rozkřiklo se, že kdo se jí svěří, bude ušetřen. Nepřímo to znamenalo pomoc pro Dona Boska, protože začaly větší měrou přicházet příspěvky na podporu díla, jak ukazují dopisy z té doby. Bůh může i zlé obracet v dobré.

omlouval, ale on hned: „To nic, to nic, dones mi něco a nic si z toho nedělej!“

Jindy se ho ptali, nemá-li nic proti tomu, budou-li si kluci hrát na louce pod jeho okny. „Ano, ano, jen ať moc nekřičí, dnes mě to bere víc než jindy!“ „Tak tedy raději nic, až jiný den,“ řekl kdosi a on: „Ale ne, jen ať si hrají, já tak rád vidím chlapce si hrát!“ A nechal si přitáhnout křeslo až k oknu a ač trpěl, díval se a usmíval se.

Opět jindy v době oběda hrál jeden na flétnu. Don Alasonatti zřejmě trpěl, ale snažil se usmívat se. Asistent, který si toho všiml, se ho ptal, zda mu to dělá zle. A on: „Velice.“ Ale nechtěl, aby dotyčný šel a toho člověka připravil o radost.

Stále se ptal na zdraví obyvatel domu a každému přál, aby byl zdravý. Ptali se ho na jeho zdraví a on: „Dobré, dobré. Já se cítím vždycky dobře, když vím, že se mají dobře druzí.“ Také se ptal na chod domu. Přece jen byl generálním prefektem Společnosti a cítil se i v tom bolestném postavení zodpovědným za všechny. Radil, napomínal a když nebylo jiného kněze, rád posloužil svatou zpověď.

Neustával v modlitbě. Když jen trochu mohl, dobelhal se do kaple a byl přítomen mši svaté a svatému přijímání.

Dokud to dokázal, klečel po celou mši svatou, později to omezil jen na chvíli proměňování. Také každý den se dovlékl aspoň jednou do kaple na návštěvu Nejsvětější Svátosti oltární. Růženec měl stále v rukou, srostl s ním. Když se modlila komunita, modlil se s ní na dálku. V té době nepříjal ani šálek horkého heřmánkového čaje, který potřeboval kvůli trávení. Raději ho potom pil studený. Podobně dělal vzorně znamení svatého kříže, ač ho při tom rameno velice bolelo.

Bolesti přibývalo a on chudák nevěděl, kam položit hlavu, aby si trochu pohověl. Nakonec mu museli udělat dřevěné zařízení, které ho drželo v sedě trochu zpřímá. A to ještě prosil o prominutí, že si hledá pohodlí. Říkal: „Já vím, že jsem už mrtvý, ale co naplat! Dokud dýchám, musím se snažit dát tělu, co potřebuje.“ V bolestech nacházel dokonce jakési mystické potěšení. Říkal: „Tak mám dojem, jako bych byl dvojí. Jako ten jeden trpím, a moc, jako ten druhý klidně pozoruji své utrpení a sleduji rozpad svého těla.“

5. října si dal zavolat svého spolužáka, faráře z Pessinetta Antonína Longa a vyzpovídal se u něho naposled. Poprosil také o svaté přijímání na cestu. Sám si odpovídal na modlitby kněze. Potom měl asi čtvrt hodiny zavřené oči a byl jako u vytržení mysli. Když je otevřel, viděl stát u lůžka dva kleriky. Těm řekl: „Učte se ode mne, jak si má člověk závčas dát vše do pořádku.“ Druhý den mu udělil pan vikář Albert svaté pomazání a papežské požehnání s plnomocnými odpustky.

Don Lemoyne stál u jeho lůžka a tu ho umírající prosil, aby se k němu sklonil. Řekl mu: „Rád bych, abyste splnil mé poslední přání. Možná, že už zítra nebudu mezi živými. Ať se za mne modlí! Donu Boskovi řekněte, aby na mne měsíc pamatoval v mešním mementu za mrtvé. Pozdravujte Dona Boska a všechny kněze a kleriky v Oratoři, v Mirabellu, také dona Montebruna v Janově, klerika Garina... napište jim, ať se za mne modlí. A kluci v Turíně ať odpustí, jestli jsem je někdy neprávem potrestal anebo zase nepotrestal, když to mělo být. Ať mi všichni odpustí všechny špatné příklady. Nemám, co bych komu měl odkázat, všechno své jsem dávno věnoval domu. Hodinky vraťte panu Oregliovi, protože mi je půjčil. Ať mu připomínají naše přátelství. Mamince dona Ruffina dejte můj křížek, který mám v Turíně. Jakmile zemřu, dejte můj růženec donu Giacomellimu, tolikrát jsme se na něm modlili, když jsme šli pěšky z Turína do Lanza k svatému Ignáci.“ Potom uchopil dona Lemoyneho za ruce a prosil ho: „Vytrvejte na cestě, na kterou jste se dal. Odvahu! Potřebujeme tolik kněze, kteří by pracovali mezi hochy. Přejí vám, abyste zachránil mnoho duší, tisíce, tisíce duší. Zachraňte je! Je tolik nepřátel, kteří jim činí úklady. Dnes už ani pomalu na horách nenajdete nevinné dítě.“ Pak se stejnou silou mluvil hlasitě s Pánem Bohem, prosil ho a odprošoval, nabízel se mu zcela za obět. „Tak rád bych byl v posledním koutečku země, aby si na mě nikdo nevzpomněl. Jsem rád, že se mé tělo rozkládá... jazyk, oči, uši, vše, čím jsem tě, Bože urážel. Jsem rád, že umírám uprostřed tolika bolestí, abych mohl všechno odčinit. Jen ať tě mohu milovat s co největší láskou. Mám k tobě takovou důvěru, Pane!“

Po chvíli řekl: „Poslušnost! Poslušnost!“ A vzpomínal na chvíle, kdy vytýkal Donu Boskovi, že je moc shovívavý k někteřým a že se Don Bosco bránil. Teď ho to mrzelo a říkal, že v hodině smrti se vidí věci docela jinak. „Řekl jsem Donu Boskovi: buď tak, nebo tak! Tak jsem neměl mluvit. Snad mi to Pán Bůh odpustil.“ Prosil také dona Lemoyneho, aby mu při umírání šeptal do ucha zbožné myšlenky. Pak ho posílal spát, že kdyby umíral, zavolá. Don Lemoyne se nehýbal a on tedy: „Tak vám to poručím!“

Druhý den vstal a šel do zahrady. Tam si sedl do stínu podloubí. Měl ještě jedno veliké přání. Ve farním kostele v jeho rodné Aviglianě odpočívaly ostatky Cherubina Testy, augustiniánského řeholníka, zemřelého v Aviglianě. Po zrušení kláštera a rozeznání jeho spolubratří don Alasonatti po celých sedm let sháněl dokumentaci a posílal vše do Říma kongregaci pro záležitosti svatých, aby dosáhl potvrzení jeho kultu ab immemorabili (odnepaměti). Cherubin zemřel v roce 1479. A co se nestalo? Bilo dvanáct hodin, když přišel do zahrady klerik Sala a odevzdal donu Alasonattimu zásilku z Říma. Dekret! Dekret, kterým se povolovalo uctívat Cherubina jako blahoslaveného! Zároveň se povolovala mše k jeho cti a příslušné oficiem v breviáři pro všechny augustiniány pro město Turín a pro turínskou diecézi. Modlitbu a lekce druhého nokturna složil sám don Alasonatti. Přečetl to a na chvíli bylo ticho, potom zvolal: „Nyní jsem spokojen! Konečně mám tu čest mít v rukou tento dokument.“ Potom se slzami v očích dodal: „Nyní propouštíš, Pane, svého služebníka v pokoji...“ Klerik si dovolil říci: „Nyní byste měl být první, kdo bude od blahoslaveného Cherubina uzdraven.“ Nechtěl se modlit za své uzdravení. Ta náhlá zpráva ho tak rozradostnila, že jakoby zapomněl na své bolesti, které svíraly jeho tělo. Don Lemoyne ho doprovodil do jeho světničky, ale odpoledne s ním musel projít ještě jednou celý ústav. Celou hodinu byl na nohou a když se vrátil, ulehl velmi unaven. Mluvil stále jen o duchovních věcech. K večeru nařídil, kdyby v noci zemřel, aby hned telegrafovali Donu Boskovi. Nechtěl, aby ho tu noc klerici, unavení prací s hochy, hlídali. Zůstal u něho jen chlapec Davico, jeho krajan, poslaný do Lanza zvlášť kvůli němu, aby mu byl po ruce.

K půlnoci prosil Davika, aby mu dal šaty, že musí vstát, dusí se. Vstal a chtěl vyjít na chodbu, ale nedošel. Zavrával. Ještě jednou ho zachvátil kašel, ale odkašlat nemohl. Davico ho držel a přitom křičel: „Don Alasonatti umírá!“ Pak neměl sílu a položil bezvládné tělo svatého kněze na zem. Vyběhl na chodbu a volal o pomoc. Přiběhl klerik Sala a za ním don Lemoyne. Bylo pozdě. Jen co ho dopravili na lůžko, vydechl naposled. Byla právě půlnoc, která otvírala den svátku Mateřství Panny Marie, 8. října. Přiběhli i ostatní klerici a vyjevení hleděli na tělo mrtvého. Klerik Cibrario se v jednu hodinu vydal na cestu a po 32 kilometrovém pochodu zvěstoval v 8 hodin Donu Boskovi, že don Alasonatti zemřel. Zároveň mu odevzdal dopis od dona Lemoyneho, ve kterém byla podrobnější zpráva.

Ve dne byl mrtvý posazen do křesla a malíř Rollini zachytil jeho tvář na plátno. Přítel sochař mu sňal i posmrtnou masku. Pohřbu se zúčastnili také zpěváci z Oratoře. Pohřeb byl velmi slavný – v Lanzu.

17 Na cestách za penězi

Stavba nutila nyní Dona Boska často vyrazet do světa za penězi. Potřeboval rozprodat hodně loterních lístků, aby získal co největší výtěžek z dobročinnosti věřících. Nyní v říjnu se vydal do Milána a odtud do Padovy a do Benátek. To už nebyla Itálie, ale ještě Rakousko. V Benátkách byl přítomen na koncertě vojenských kapel a moc se mu líbila řízná hudba. Chtělo se mu zatleskat, ale kdosi ho zadržel, aby to nedělal. Dobře, že netleskal. Teprve potom si všiml, že netleskal nikdo. Pochopil, že Italové bojkotují všechno rakouské, tedy i hudbu.

Do Oratoře se vrátil 20. října, když navštívil ještě řadu jiných měst v Horní Itálii. Všude, kudy šel, prohlašoval slávu Pomocnice křesťanů a ujišťoval, že Panna Maria Pomocnice křesťanů nikomu nezůstane dlužna, kdo přispěje na stavbu jejího kostela. To už byla Oratoř plná chlapců starých i nových a všichni ho přijali s nadšením. Noví se už dověděli od druhých, kdo je Don Bosco, slyšeli o jeho svatosti, o předpovědích a byli plni zvědavosti. A on se jen usmíval a kynul všem na pozdrav a na přivítanou.

18 První věčné sliby

Podzim byl ve znamení dalšího konsolidování salesiánského díla v Turíně, toho širšího i užšího. V říjnu skončil ve funkci ředitele oratoře svatého Aloise na Porta Nuova svatý Leonard Murialdo. Odcházel prohloubit svá teologická studia do semináře svatého Sulpicia v Paříži. Don Bosco za něho našel náhradu v knězi Teodoru Sclarim, který ochotně přijal a táhl to až do doby, kdy Don Bosco mohl vzít tuto Oratoř úplně do svých rukou a dát jí ředitele – salesiánského kněze. Ostatní oratoře už to tak měly, i nová oratoř na předměstí San Salvatio, vzniklá přičiněním jedné zbožné rodiny. Zde byl ředitelem don Francesca.

Situace v Lanzu byla vyřešena tak, že tam Don Bosco poslal ředitele z Mirabella dona Bonettiho. Ten nesl 7. listopadu dopis kapitulnímu vikáři Zappatovi s prosbou, aby mu dal v turínské diecézi potřebnou jurisdikci ke zpovídání. Z dopisu se dovídáme, že tou dobou byl v Oratoři jistý suspendovaný kněz, poslaný tam na polepšení církevním představeným. Dobře se choval a Don Bosco mu chtěl vyprosit aspoň to, aby směl zase sloužit mši svatou. Jen zpovídat se mu mělo dovolit až později. Takových případů bylo podle dona Lemoyneho povícero a nejen z turínské diecéze, ale i od jiných biskupů a ordinářů. Všechny se ale nevyvedly. Don Bosco, jinak vždy ochotný pomoci narušeným kněžím, neměl nikdy radost z takových doporučení. Takoví narušovali dům a mohli narušit i leckoho slabého příkladem uvolněného života.

Třicátý den po smrti dona Alasonattiho se slavilo v Turíně takzvané trigesima (třicátý den). 8. listopadu bylo celé dopoledne zádušní. Ranní mše svatá byla za zemřelého a všichni šli k svatému přijímání. V 10 hodin bylo slavné rekviem a v 11 hodin „pohřební chvalořeč“. Pronesl ji klerik Antonín Sala z Lanza.

Na tomto místě bude dobré říci, že stav Společnosti svatého Františka Saleského nebyl ještě zcela normální. Pří náležitost k ní nebyla ještě jednoznačná, protože v domě byli cizí lidé, i kněží. Uplynul teprve rok od římského vydání „Pochvalného dekretu“, ale tím ještě nebyla Společnost schválena. Nikdo ze salesiánů neměl ještě věčné sliby,

Z dotazníku, který Don Bosco vyplnil a odeslal školskému provinčnímu odboru se dovídáme něco o personálu. 5. třídu gymnázia měl don Celestin Durando, 4. don Jan Francesca, 3. profesor Jan Tamagnone, 2. don Michal Rua, 1. František Dalmazzo. Některé třídy měly až 90 žáků, například třetí. Don Bosco připojil i jména některých suplentů a podotkl, že někteří navštěvují univerzitní kurzy, takže není dobře možné s naprostou jistotou říci, kdy kdo učí. Vyučuje se každý den řádně čtyři a tři čtvrtě hodiny.

Koncem října byla v Oratoři porada ohledně změn v hlavní radě Společnosti. Prefektem byl místo zemřelého dona Alasonattiho zvolen don Rua, don Francesca byl zvolen duchovním ředitelem místo nemocného dona Fusera a jako třetí rádce místo dona Francesii byl zvolen don Durando. V konferencích, které měl Don Bosco pro salesiány, hodně zdůrazňoval, aby se nezaváděly nové pobožnosti a vůbec prvky cizí tradici Oratoře. Ani družiny se neměly nahrazovat jinými podobnými.

ačkoliv u takzvaných „zakládajících členů“ z roku 1859 bylo samozřejmé, že chtějí s Donem Boskem sdílet život navždy.

Jaká byla početní síla společnosti v době, o které právě píšeme? V květnu 1862 bylo 22 salesiánů s časnými sliby. V roce 1863 se k nim přidalo 6 kleriků a kněz Bartoloměj Fusero. V roce 1864 ještě jeden student, 3 koadjutoři a 9 kleriků. Celkem tedy bylo salesiánů 40, všichni však měli jen časné sliby, i když byli třeba v hlavní radě Společnosti.

Don Bosco měl své lidi dobře prověřené a prověřoval si je dál. Byly to vlastně dvě kategorie. V první nejpočetnější byli ti, kteří byli Donem Boskem vedeni od chlapeckých let. Ti byli nejspolehlivější, jim úplně důvěřoval, je i připravoval na složení věčných slibů. Ovšem není třeba zastírat si skutečnost, že hodně členů po uplynutí časných slibů zase odešlo. Druhou kategorií salesiánů tvořili dospělí, laici i kněží. Ty Don Bosco podroboval nenápadně jakémusi noviciátu nebo zkoušce, aby se ujistil o jejich skutečné kvalitě.

Hlavně šlo o to, aby z nich zmizela sebeláska a aby byli ochotni obětovat se pro věc. Don Bosco třeba takového profesora filosofie poslal učit do první třídy obecné školy, řečníka zase pověřil, aby měl na starosti osoby, zaměstnané různými službami v domě, jiného pána zase udělal třeba asistentem v dílně, někdy zase dal někomu místo u stolu až někde na konci a podobně. V archivu Společnosti se nachází sešit s poznámkami jednoho salesiána koadjutora. Tam se dočteme, jaké zkoušce ho podrobil Don Bosco. Byl to sazeč v tiskárně. Dona Boska měl moc rád a chtěl se stát salesiánem. Jednou prováděl Don Bosco jednoho hosta tiskárnou. Všech chlapců si všiml, pro každého měl pěkné slovo a úsměv, jen jeho si ani nevšiml. Chlapec na to čekal jako na smilování, ale nic. Učni se točili kolem Dona Boska, točil se kolem něho i on, ale nic. Dokonce Don Bosco vzal za ruku jednoho velikého nezbedníka, představoval ho hostu, žertoval s ním, jen on jako by neexistoval. Vrátil se ke svému stolu, ale neviděl písmena, vše bylo rozmazané, tak byl z toho úplně vedle. Až najednou slyší za sebou zatukání na okno. Obrátí se a hle: Don Bosco! Usmívá se a kyne mu. Odchází a ještě mu kyne. Chlapec okno otevřel a zavola: „Děkuji!“ Ale Don Bosco jako zjevení zmizel za rohem.

Konečně přišla chvíle, kdy se měly skládat první věčné sliby. Na několikrát. První je složil 10. listopadu 1865 don Lemojne, 15. listopadu don Rua, don Cagliari, don Francesca, don Ghivarello, don Jan Bonetti a klerici Bonetti Jindřich a Petr Racca, laici Josef Gaia a Dominik Rossi. 6. prosince bylo další kolo. Sliby složil don Durando, laik Oreglia, klerici Jarach. Mazzarello a Berto.

19 S vykasanými rukávy

V listopadu začal školní rok. Tentokrát oba ústavy v Lanza a v Mirabellu zahajovaly bez ředitelů. Ale i to Don Bosco nyní rychle vyřešil. Ten den, co se skládaly v Turině věčné sliby, oznámil, že do Lanza půjde jako ředitel mirabellský duchovní ředitel Bonetti a do Mirabella don Lemojne. Ale nemělo to tak být. Don Bonetti, jen co přišel do Lanza, onemocněl následkem silného vzduchu a Don Bosco hned udělal výměnu: Don Lemojne šel do Lanza a Bonetti se vrátil jako ředitel do Mirabella.

Tamějších 180 chovanců mělo velikou radost. Uspořádali mu velké ovace na přivítanou. Jistě si je zasloužil. Don Lemojne, který se s ním střídal, mu nijak nezáviděl, ano, na tomto místě v Memoriích vyzvedá jeho památku. Psal v roce 1912, když už byl don Bonetti mrtev, jaký to byl člověk: „Ctnosti skvělé, víra živá a upřímná, vědění filosofické a teologické. Jeho krásnou duši zdobila i nevšední úroveň literární. Nehleděl na námahu, když šlo o hmotný, vědecký a mravní prospěch chlapců, kteří mu byli svěřeni. Hořel horlivostí pro jejich spásu.“ Sám don Lemojne uchovával některé Bonettiho dopisy, které mu tento posílal do Lanza, a z nich čerpal své přesvědčení o mimořádných talentech tohoto salesiána, který řídil v letech 1865–1877 nejdříve ústav v Mirabellu, potom v Borgo San Martino. Dokonce šla o něm pověst jako o svatém. Jedné noci měl mimořádně jasný sen, ve kterém mu jakási majestátní postava řekla, aby šel za ní. Vedla ho do ložnice chlapců, ukázala mu jednoho a řekla, aby na něj dával zvláštní pozor, protože toho a toho dne zemře. Don Bonetti neměl odvahu sen někomu vyprávět, až pod tlakem jakési úzkostlivosti, aby snad nezmařil pokyn shůry, pověděl to některým nejdůvěrnějším. Od nich to však šlo k dalším a brzy byl ústav v očekávání, jak tomu bývalo v Turině kolem Dona Boska. Stalo se, že dotyčný skutečně určený den zemřel.

V témže ústavu zemřel náhle jiný chovanec. Volali sice dona Bonettiho, ale ten přišel již pozdě. Velice ho to trápilo a dával si vinu, že hocha nepřipravil na smrt. Klekl si v kapli a plakal. Potom si uložil přísný půst. Protože byl z případu celý zmořený a aby se vyhnul pohledům lidí, odešel z domu do lesa, který patřil ústavu a tam se procházel. To bylo druhý den po onom čtyřiašedesátihodinovém postu. Pojednou se zastavil a jeho tvář se rozjasnila. Díval se vzhůru a pak ze sebe vyrazil: „Deo gratias! Je spasen. Teď vstoupil do nebe.“ On sám to nikomu neříkal, ale slyšel ho a viděl klerik Tamietti, který znepokojen duševním neklidem ředitele a jeho náhlým odchodem do lesa, šel potají za ním a schován za stromy byl svědkem jeho náhlého uklidnění.

Už brzy po jeho jmenování ředitelem v Mirabellu přijel tam ještě Don Bosco, aby ho jakoby úředně představil komunitě. Velmi ho vychválil jako hodného nástupce dona Ruy.

Mezitím byly ustaveny ve smyslu pravidel také řádné kapituly v obou mimoturínských domech, a tak se rozjel

Na tři roky obnovili sliby don Savio, don Bongiovanni, klerici Merlone, Tamietti, Manassero, Rostagno, Paglia, Barberis a Ricciardi.

29. prosince složili v Oratoři věčné sliby klerici z Lanza, Bodrato a Sala, 11. ledna pak v Mirabellu do rukou dona Ruy jakožto zástupce Dona Boska don Provera a klerik Cerruti. Tři klerici skládali časné sliby.

školní rok naplno. Don Boskovi synové věru nelenovali. Snažili se dělat svému duchovnímu otci čest nejen chováním, ale i studiem. Už v říjnu klerici z Lanza – Fabre, Guidazio a Bodrato, získali v Novaře titul učitelů pro vyšší stupeň obecných škol. V prosinci zase mirabelští klerici Albera a Croserio získali zkouškou na turínské univerzitě diplomy profesorů na nižším gymnáziu. 13. prosince promoval na doktora literatury don Francesca. Nešlo to hladce. Měl sice za sebou všechny zkoušky s vyznamenáním, ale měl jen tři ročníky přednášek. Rektor Ricotti mu nechtěl přiznat slevu jednoho roku – prý to ještě nikomu nepovolil. Ale nebyla to pravda. Povolil to například donu Turchimu, světskému knězi, spolužáku Dona Boska, a ještě jiným. Naštěstí Ricotti odstupoval z úřadu a vystřídal ho profesor Serafino. Na něho se Francesca obrátil s novou žádostí, ve které dokázal, že se výjimky dělají a že Ricotti jeho žádost zamítl neprávem. Nový regent univerzity mu vyhověl a promoce byla. Ještě uvidíme, jak don Francesca bojoval o čest Don Boskovy školy a jak ji proslavil. Don Bosco o něm někdy říkal „slavný don Francesca“.

Také don Celestýn Durando si vybojoval diplom, rovněž s překážkami, ale poněkud jinak. Ministr školství Natali totiž v důsledku nedostatku nediplomovaných vyučujících vypsal mimořádný konkurs pro získání titulu profesora rétoriky. Mimořádnost byla v tom, že uchazeč mohl být i někdo, kdo předtím nenavštěvoval přednášky na univerzitě. Hlavně, že měl vědomosti. Předsedou komise měl být profesor doktor Coppino z fakulty filosofie a literatury. Ten však nesouhlasil s ministerským nařízením a rozhodl se, že uchazeče při zkoušce prostě utopí. Kdo k němu přišel, každému dělal potíže a říkal, že ministerské rozhodnutí je nespravedlivé k těm, kteří řádně navštěvovali přednášky, že zkouška bude přísná a tak dále. Jedno však přehlédl. Ministerské nařízení stanovilo, že se bude rozhodovat podle toho, jaký bude průměr po sečtení jednotlivých známek. Náš milý Durando skutečně v jednom předmětu pohořel, ale průměr byl dobrý. Upozornil ho na to sekretář komise, dobrý přítel Dona Boska a aniž co Durandovi řekl, sám podal odvolání na ministerstvo pro neregulérní postup Coppina. Jako příklad uvedl právě Duranda. Tak se stalo, že předseda komise sám pohořel a musel poškozenému diplom vydat. Pamětihodné je, že z celé Itálie jediný Durando v tom konkursu obstál a i to, že nebyl jen ledajaký obyčejný student. Vždyť už před pěti lety v roce 1860 vydal v Pinerolu novou učebnici latiny, „Nového Donáta“, která se dočkala četných vydání a byla zavedena na mnoha italských gymnáziích.

Také Rua, zapsaný do druhého ročníku filosofické a literární fakulty, chtěl využít příležitosti a dosáhnout mimořádně diplomu profesora rétoriky a hlásil se do konkursu v roce 1866. Ztroskotal jen na tom, že ho odbyli tím, že z dokladů, které ke zkoušce předložil, plynulo, že je řádným

posluchačem univerzity a tudíž nepatří do kategorie těch, kteří mají nárok na mimořádný konkurs, vypsaný pro ty, kdo nechodili na univerzitu. Don Rua byl vynikající jak v latině tak zvláště v řečtině a byl by s jistotou zkoušku udělal. Univerzitní profesor Peyron říkával, že mít několik takových Ruů, troufal by si otevřít s nimi novou univerzitu.

Další, kdo šel do boje za titul, byl klerik František Cerruti. V dubnu 1866 dělal zkoušky za 4. ročník literatury. I jeho boj byl rušný. Komisi tvořili profesori Gorresio, stálý sekretář akademie věd a bibliotékař univerzitní knihovny, člověk všestranně vzdělaný, dále Danna, vysloužilý profesor Institutu pro krásnou literaturu a třetí profesor Levriero, ředitel turínského lycea, který tou dobou suploval italskou literaturu a základy estetiky na univerzitě za odstoupivšího Coppina. Levriero byl člověk spojený s italskou zednářskou lóží a nepřátelský všemu církevnímu. Písemná práce ve zkoušce zněla: „Milostná lyrika ve starých dobách římských a řeckých.“ Jelikož Cerruti byl jediný, kdo se k této zkoušce

20 Don Bosco ve Florencii (1865)

Po svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie se Don Bosco vydal na cestu do Florencie, která byla nyní středem sjednocené Itálie. Zvali ho tam tamní patriciové a také tamní arcibiskup florentský. Ten mu nabídl pobyt přímo v arcibiskupském paláci. Rozloučil se s Oratoři, dal ještě donu Ruovi rozepsané duchovní kvítky pro vánoční nověnu a jel směrem přes Janov. Zastavil se v Pise a tam odtud poslal donu Ruovi obsažený list s popisem památností, které tam viděl, více proto, aby zaujal chlapce na večerním slovíčku, než pro jeho informaci.

Příchod do Florencie znamenal pro Dona Boska cosi jako triumfální vjezd do hlavního města. Ubytoval se v arcibiskupském paláci a na druhý den bylo dohodnuto, že vykoná prohlídku katedrály. Jaké však bylo jeho překvapení, když druhý den v jedenáct přišel do hlavního chrámu a tam ho čekali všichni kanovníci a ještě světící biskup. Vyšli mu vstříc jakoby šlo o nějakého kardinála a uvedli ho do presbytáře, kde musel vyslechnout několik pozdravných řečí, dokonce latinských a italských básní, složených k této příležitosti. Hrál se mistrně na fortepiano, zkrátka celá akademie. Na konci byl vyzván, aby promluvil ještě sám. Nedal se dvakrát pobízet. Vstal a začal tím, že místo, na kterém jsou shromážděni, je místo posvátné. Tam v těch lavicích se konal v 15. století ekumenický koncil florentský, na kterém byla uzavřena unie církve východní a západní. Don Bosco ukázal, že má veliké historické vědomosti.

Celá katolická Florencie ho tehdy vítala jako vzácného hosta a katoličtí patriciové se předháněli v úsluhách, které mu prokazovali. Když potom oznámil, že je čas k odjezdu, vzbudil tím téměř nelibost. Přišla markýza Gerini a ptala se ho, proč má tak naspěch. On, že ho čekají chlapci v Turíně. Ona: „To nemohou počkat několik dní?“ Don Bosco: „Nemohou čekat, protože já jsem jejich živitel.“ „Kolik jich je?“ „Asi tisíc.“ „Nemohou počkat?“ „Počkali by, kdybych jim zde mohl obstarat potřebný chléb.“ „Kolik byste potřeboval?“ „Kdybych dostal 10 000 lir, zdržel bych se do konce týdne.“ „Dobrá,“ řekla markýza, „beru vás za slovo. Zde peníze nemám, ale pošlu vám je večer na biskupství.“ „Dobrá,“ zase na to on, „pod tou podmínkou dodržím slovo a zůstanu.“ Zůstal. Byl šťasten, že nepřijel nadarmo a že se vrátí s penězi, pro které se vlastně vydal na cestu. Tato poslední

přihlásil, musel chtít nechtě téma vypracovat a přednést. Vzal to po křesťansku a zamíchal do toho dokonce i Pannu Marii, dceru, snoubenku a matku zároveň, vzal si na pomoc i středověké básníky lásky – Danteho a Petrarku, zkrátka zmocnil se tématu zcela jinak, než bylo v záměru zkoušejícího. Danna prskal zlostí a v jedné chvíli prohlásil, že téma je zcela jiné – ujeté, ale když Cerruti dělal uraženého a chtěl odejít, Gorresio Danna uklidnil tím, že prý každý má právo vyjádřit své přesvědčení. Také Levriero měl námitky pro rozvedení tématu, ale nakonec dostal Cerruti dobrou známku a v květnu promoval i on jako předtím Francesca. Jak vidět, salesiáni těch prvních dob byli muži srdnatí, nebojácní a dovedli bojovat. Takové Don Bosco potřeboval, ale on si je i vychoval. Levriero v pozdním stáří hodně změnil svůj postoj a k Donu Boskovi měl úctu. Ba neváhal se o něm pochvalně vyjadřovat a když bylo třeba, dovedl i intervenovat ve prospěch jeho chráněnců.

epizoda nezůstala utajena. Událost uveřejnily místní katolické noviny a z Florencie běžela zpráva do Turína, kde ji převzala Armonia do čísla z 20. prosince 1865. Don Bosco se nebránil. Potřeboval publicitu. Moderní doba to žádala, aby se sáhlo k moderním prostředkům při probouzení veřejného mínění.

To byl důvod proč Don Bosco tak rád zaváděl řeč i ve vlaku. Už cestou do Florencie vyzpovídal jednoho pána, teď sice nevyzpovídal nikoho, ale přesto nakouzl něco, co vedlo ke konverzi. Ve vlaku se živě diskutovalo a Don Bosco v koutku poslouchal. Nějaký mladý inženýr tam začal mluvit zle o církvi a kněžích, a jelikož urážet kněze i veřejně bylo tehdy součástí bontonu, uvedl dotýčný jako výstražný případ výchovy k zarytému jezuitství právě Dona Boska v Turíně. Řekl doslovně: „Já, kdybych měl na věci vliv, tak bych toho Dona Boska a jeho kluky jednoduše vykopal a zřídil bych tam kasárna.“ Nato se obrátil k mlčícímu a jen naslouchajícímu knězi a řekl: „Nemám pravdu, pane abbé?“ „Nemáte,“ řekl klidně Don Bosco. „Já Dona Boska dobře znám osobně a mnohokrát jsem s ním mluvil. Živí asi tisíc chlapců, kteří by jinak byli na ulici a nemá jiný cíl, než aby ze svých chlapců vychoval dobré křesťany a poctivé občany. Je na tom něco zlého?“

Vlak zastavil a společnost vystoupila. Boží Prozřetelnost potom zařídila, že dotýčný inženýr hledal uplatnění a někdo mu poradil, aby se obrátil právě na Dona Boska, že prý se v Římě chystají rozsáhlé stavby, mohl by se za něho přimluvit u kardinála státního sekretáře Antonelliho. Inženýr šel a Don Bosco mu vyhověl. Slíbil mu dát doporučení a také mu je dal. On poděkoval, ale Don Bosco přidal: „A řekněte panu kardinálovi, že si Don Bosco nezaslouží, aby byl se svými chlapci vykopán z domu.“ Teprve nyní pohleděl pan inženýr Donu Boskovi pozorně do tváře a poznal, že je to ten kněz, před kterým ve vlaku tak drze mluvil a prosil za prominutí. V Římě si přišel na 100 000 lir, ale změnil i své mínění o kněžích, jak dona Lemoyného ujišťoval baron Bionco di Barbania, který byl do události zasvěcen.

Don Bosco navázal ve Florencii řadu trvalých známostí, jak o tom svědčí řada dopisů, které dostal jako ozvěnu na svou florentskou cestu.

21 Katolické čtení

Tak skončil rok 1865. Oba svazky Katolického čtení na listopad a prosinec přinesly „Život blahoslavené Marie od Andělů“, bosé karmelitky, Turiňanky. Napsal je Don Bosco v útržcích času v době, kdy musel vyrážet často na cesty. Měl opravdu málo času v době, kdy musel opětovně cestovat. Měl opravdu málo času na psaní a protože v Oratoři ho stále někdo hledal, musel utíkat ven. Dříve měl útočiště v Kněžském konviktu, nyní ho hledali i tam, a tak mu nezbývalo, než měnit pobyt. Střídal různé byty u přátel. Tento spis vyhotovil v bytě slavného kdysi Brosia Ostrostřelce, jeho pravé ruky v době, kdy byla Oratoř ještě ve svém nejrromantičtějším stádiu.

Brosio Dona Boska přežil. Byl v Turíně ženat a pokládal si za velkou čest, že ho světec navštěvoval a vždy u něho po

22 Sen o veliké zátopě

Začátkem roku 1866 měl Don Bosco dvanáct kněží. Celkově měla Společnost 90 členů, z toho 19 už složilo věčné sliby, 29 tříleté, ostatní byli prostě „připsáni“ (ascritti), něco jako novicové, aniž by měli noviciátní režim v pravém slova smyslu.

Potěšen velikým počtem těch, kdo se rozhodli jít jeho cestou, slíbil, že bude na Nový rok zase vyprávět sen a že z něho vyvodí heslo na další rok. Uvedeme jeho stručný obsah:

Don Bosco se nacházel někde, jako by to bylo Castelnovo d'Asti, ale nebylo. Viděl velikánské množství chlapců, kteří vesele pobíhali po rozlehlé louce. Vtom si všimli, že vody Pádu stoupají a začínají se rozlévat kolem nich. Všechny potoky stoupaly a chlapci, naplnění hrůzou, utíkali k osamocenému mlýnu, který byl obklopen vysokou zdí a vypadal jako hrad. Ale i tam proudila voda. Od Pádu až po Alpy všude se zvedala voda. Don Bosco poručil chlapcům vystoupit v mlýně do prvního poschodí a potom do dalšího. Voda stoupala. Nakonec už nebyla naděje na záchranu, jen Bůh mohl pomoci a Panna Maria.

Když zátopa vystoupila až do horního poschodí, zmocnila se všech panika. Vtom se ukázalo veliké plavidlo – vor. Bylo hodně blízko a každý by byl na něj nejraději vystoupil první, ale zatím to nebylo možné, protože zde byla ještě ona zeď, která obklopovala mlýn. Jen na jednom místě bylo možno se dostat na vor, a to po dlouhém trámu, který ležel mezi mlýnem a zdí. Trám se kolísal a nikdo se neodvažoval na něj vystoupit, až Don Bosco si dodal odvahy a přešel první. Pak ustanovil kněze a kleriky, kteří měli za úkol pomáhat chlapcům přecházet, přidržovat je při vstupu na trám a zachycovat je na druhé straně, kde byl vor. Byla to těžká práce a většina kněží a kleriků byla brzy zemdená. Chlapci v hrůzách nebezpečí si začali stavět další přechod, ale slabý. Don Bosco na ně volal, aby toho nechali, ale marně. Mnozí skončili ve vlnobití a zmizeli navždy. Čtvrtina chlapců se stala obětí své nerozvážnosti.

Don Bosco držel zatím zoufale konec toho dlouhého trámu, když tu si uvědomil, že voda už přesáhla zeď. I pomohl voru přiblížit se k samému mlýnu. Tam už byl Cagliero, který stál jednou nohou v okně mlýna a druhou na okraji voru a pomáhal chlapcům přeskakovat na vor. Ale ani teď se všichni nezachránili. Mnoho chlapců vylezlo mezitím až pod střechu a tam byli uvězněni stoupající vodou. Voda dosáhla už výše okapového žlabu. Don Bosco na ně křičel, aby vylezli vikýřem ven, aby se drželi pohromadě a tak aby

práci několik minut poseděl a povykládal s ním. Později vyprávěl dvě rodinné příhody. Měl dvě dcery, jedna byla těžce nemocná. Řekl to Donu Boskovi a ten vzal děvče za ruku a řekl: „Vstaň!“ Otec namítl: „Nemůže, je těžce nemocná.“ „Tak ji pošleme do nebe,“ řekl Don Bosco a nechal ji být. Děvče zemřelo. Brosio to však neměl za zlé jemu, ale sobě. Podruhé byl chytřejší. Druhé děvče bylo také na smrt nemocné a Don Bosco ji postavil opět na nohy.

Spolu se zmíněným životopisem blahoslavené vydal Don Bosco na rok 1866 svůj kalendář zvaný Kavalír. Už v něm nebyla žádná proroctví politického zaměření, zato více dobrých rad pro křesťanský život.

se spouštěli na vor. Mnozí uposlechli, a tak se zachránili. Na voru bylo mnoho košů a v nich chléb. Protože už nebylo u mlýna co dělat, Don Bosco se ujal velení jako kapitán a zvolal: „Maria je mořská hvězda, neopustí nikoho, kdo v ni důvěřuje. Ona nás vyprostí z nebezpečí.“

A už vlny unášely vor do neznáma. Mlýn pomalu mizel. Vítr hnal vor velikou rychlostí pryč, že se všichni museli navzájem držet, aby nikdo nespadol do vody. Občas se vor začal točit jako ve víru, ale vítr ho vždy zase uvedl do rovnováhy a nesl ho dál. Vor se zastavil až u jakéhosi kopce, který vyčníval z moře a byl suchý. Někteří chlapci navzdory zákazu chtěli mermomocí na tu zem. Ještě volali na druhé, aby šli s nimi. Ale se zlou se potázali. Vlna je smetla náhle do moře a oni zmizeli v hlubinách. Don Bosco zvolal: „Jak se nevyplácí jednat podle své hlavy.“

Loď zase vyrazila a byla jako v bouři. Všichni klesli na kolena a modlili se. Jen někteří se nechtěli modlit a ještě se vysmívali klečícím. A co se nestalo? Vítr je srazil do vln a i oni zmizeli. Bylo jich asi třicet. Zatím bylo na palubě stále co zachraňovat. Co chvíli někdo neprozřetelně padl do vody, dokonce se našli i takové rozpustilci, kteří kamarády schválně shazovali do vody. Bylo celkem klidno, ale ty žerty byly nebezpečné. Někteří kněží si zhotovili cosi jako udice, házeli je do vody a ty, kdo se jich chytili, zachraňovali. I zde se našli někteří, kteří bránili v tomto podivném rybolovu.

Don Bosco zatím stál na vyvýšeném místě uprostřed voru jako kapitán a uděloval rozkazy. Dokud se plnily, bylo dobře. Ale někteří se začali nudit, ta nekonečná jízda se jim zdála být protivná, říkali, že by bylo na čase přistát někde na pevnině, prostě byli nespokojeni a přenášeli nespokojenost na druhé. Objevily se jiné vory, jely v protisměru a tu se ti nespokojenci rozhodli dostat se na ně. Házeli do vody prkna, jiná prkna už ve vodě plavala, oni na ně skákali a chtěli jet za těmi neznámými vory. Ale běda! Zadul vítr a všichni ti nebožáci byli smeteni do vln, mnozí byli vrženi na skaliska, prostě zahynuli. To už se snažela na moře noc a bylo slyšet z dálky žalostný nářek a volání o pomoc.

Po těžké noci vplula loď do jakési úžiny. Kolem byly bahnité břehy, spleť hustého porostu, všude bylo vidět na břeh vyvržené zbytky lodí, stožáry, různé věci, ve vodě byly veliké žaby, velicí hadi a jiná ohyzdná zvířata. Smuteční vrby skláněly větve až k vodě a na nich byli velicí kocoři, kteří si pochutnávali na lidských údech. Také opice tam skákaly z větve na větev a snažili se dotknout chlapců, kteří se choulili na

palubě. Tam také viděl Don Bosco a zbývající chlapci mrtvoly spolužáků, kteří byli vyvrženi utonulí z vody ven. Nebyli ani celí vidět, protože leželi v bahně. Tu velká obluda požírala mrtvolu známého chlapce, tam zase hořela jakoby pec a v ní vířily údy mrtvých jako v nějakém hrnci. Také tam bylo možno rozeznat známé hochy. Nad pecí byl nápis: „Sem vede šesté a sedmé přikázání!“ Jinde zase Don Bosco viděl hochy polomrtvé, umírající. Měli červy v očích, uších, v srdcích. Nedbaje nebezpečí, vystoupil na břeh a chtěl jim pomoci. Jeden se před ním dal na útěk a schovával se v křoví. Don Bosco ukazoval ostatním raněným pramen a dobrou vodu a vybízel je, aby se v něm umyli. Kdo poslechl, byli hned zdraví a mohli se vrátit na palubu voru. Většina poslechla a zachránila se, někteří však odmítli. A zase! Jen co Don Bosco nalodil posledního zachráněného, zadul vítr a hnal loďku opět na širé moře.

Zase všichni poklekli a zanotovali mariánskou píseň. Moře začalo být velmi klidné, nad ním se klenula nádherná duha a na ní bylo možno číst písmena MEDOUM. Donu Boskovi se zdálo, že by to mohlo znamenat – Mater et Domina Omnis Universi Maria – Matka a Paní celého vesmíru Maria. Po dlouhé plavbě se v dáli ukázala pevnina, k níž se vor rychle blížil. Byla to nádherná země, samý ovocný

23 Další radosti i bolesti

Když skončily vánoční slavnosti, Don Bosco se vydal pro změnu do Lanza, aby jim tam nebylo líto, že je opomenul. Ředitel tamního ústavu, don Lemoine, pisatel Memorií, vzpomíná, jak mu Don Bosco náhle při večeři řekl: „Dva chlapci jsou u pumpy a nepěkně tam mluví. Dej je zavolat a ať jdou hned na rekreaci.“ Don Lemoine poslal asistenta, ale chlapci už u pumpy nebyli. Dal je předvést k Donu Boskovi a ten jim pěkně do ouška něco pošeptal, že byli celí červení. Slíbili, že už tak nikdy nebudou mluvit. I v Lanzu hned druhý den večer vypravoval svůj sen o voru a zátopě.

Akce s rozprodáváním loterních lístků pokračovala i v novém roce 1866 s neztenčenou intenzitou. Byla s ní spojena překvapení i zklamání, jak už to u takových věcí bývá.

Rok 1866 začal smutnými výhledy do budoucnosti. Rozpory mezi Rakouskem a Pruskem vypadaly na novou válku. Do nich bude jistě zapletena i Itálie. Don Bosco věděl mnoho dopředu a velice tím trpěl. V roce 1862 předvídal úspěch revoluce proti papeži, v roce 1863 předpověděl válku, hlad a mor. Mor už zde vlastně byl a jmenoval se morbus cholera. Co bude dál? Lidé však nedbali a dále provokovali Boží hněv. V lednu 22. bylo zahájeno další zasedání parlamentu a hned na začátku král znovu předložil zákon o redukci diecézí a o zrušení všech klášterů. Někdo si vzpomněl na to, jak v roce 1855 při podobné příležitosti Don Bosco

24 Jak se získávají přátelé

O svatém Františku Saleském 29. ledna byla u Dona Boska obvyklá generální konference salesiánů. Don Bosco tentokrát přítomen nebyl, zastupoval ho don Rua. Don Bosco byl u lůžka umírajícího hraběte Rudolfa De Maistra. Na konferenci byli přítomni všichni spolubratři a každý ředitel podal referát o svém ústavě. První promluvil don Pestarino z Mornese, a sice o výstavbě ústavu, kterou tam začal. Celá ves je v tom angažovaná. Pan biskup dovolil pracovat i v neděli a zedníci toho dne pracují zdarma. Lidé ochotně

strom a samý květ, na všechno svítlo vycházející slunce. Potom vor narazil na písčinu a zastavil se. Hned kousek dál byla nádherná vinice a mnozí měli chuť do ní vstoupit. Ale pamětliví toho, co viděli, nejdříve se dívali na Dona Boska, jestli jim to dovolí. Dovolil jim vystoupit na břeh a to pak byl jásot a křik k nepopsání. Vinohrad nabízel obrovské sladké hrozny, blízký sad ovoce samá chuť a vůně, byl tam palác a kolem něho královský park. I tam byl samý div. V zámku byla úžasná kaple a v té kapli socha Panny Marie. Kaple byla tak obrovská, že v ní všichni zachráněni tvořili jen malý hlouček. Tu kdosi zvolal: „Panna Maria hýbe očima!“ Druhý na to: „Panna Maria hýbe rukama!“ Panna Maria zvedla ruce a rozprostřela nad chlapci svůj plášť a již se také otevřela její ústa a ze rtů jí splynula slova: „Budete-li mými zbožnými dětmi, budu já vaší milostivou matkou!“

Všichni padli na kolena a zpívali: „Lodate Maria! Chvalte Marii!“ Zvuk té písně byl tak silný, že se Don Bosco probudil a tak vidění skončilo.

Celou řadu dní zase Don Bosco rozebíral jednotlivosti a snažil se ze snu vytěžit pro hochy co nejvíce dobrého. Zase jako jindy byl ochoten každému říci, kde ho viděl, co dělal, jak se choval, co se s ním stalo. A v každém případě měl pravdu.

předpověděl „veliké pohřby na královském dvoře“ a i to nyní přišlo. V noci z 21. na 22. ledna zemřel v Janově třetí syn krále Viktora Emanuela, princ Oddone, obecně zvaný „perla savojského rodu“. Bylo mu dvacet let. Přesto, že byl smutek, vláda urgovala odhlasování zákona. Předloha měla 105 článků. Diecézí mělo být jen 59 v celé Itálii, církevní jmění se mělo zabavit a kněží měli být placeni státem, aby byli na něm závislí, kláštery měly být zrušeny bez výjimky. V této atmosféře se konala nověna k svátku svatého Františka Saleského a k svátku Očišťování Panny Marie.

Lednový tisk Katolického čtení vyšel z pera kanovníka Gastaldiho a měl název „Historické zprávy o umučení a úctě svatých mučedníků Solutora, Aventora a Oktavia, ochránců Turína“. Nescházela poznámka, že na místě jejich mučednické smrti na březích řeky Dory se nyní staví chrám Panny Marie Pomocnice křesťanů a vyjadřovalo se přání, aby na tomto místě byl i oltář těchto mučedníků. Gastaldi si to bral za své a řekl, že sám obstará obraz mučedníků. Tak psal Donu Boskovi.

Na únor přineslo Katolické čtení oblíbenou divadelní hru od kardinála Wisemana, arcibiskupa westminsterského, s názvem „Skrytá perla“. Pojednává o návratu svatého Alexeje do rodného domu, kde pak žil nepoznan až do smrti jako žebrák.

přivázejí potřebný materiál a pomáhají. Práce spojila faru s obcí v jedno a je to vidět i v kostele. Stoupá počet svatých přijímání, v rodinách se každý den modlí růženec, mládež se přestává zajímat o bály a podobně. Čtvrtina ústavu je již hotová.

Jako druhý promluvil don Bonetti z Mirabella. Řekl, že jako všude, tak i v jeho domě lze vidět dobré i zlé. Za zlé označil svou špatnou hlavu, za dobré svaté lišáctví pana prefekta Provery, za dobré, že se koná společně duchovní

četba, za zlé, že některý klerik nezachovává pravidla. Tato poznámka narazila u mirabellských kleriků. Prý se takové věci mají říkat soukromě a ne na veřejném shromáždění.

Jako třetí promluvil don Lemoine z Lanza. Ten zase kleriky chválil, jak to už předtím udělal don Ruffino.

Nakonec všechno shrnul don Rua. Vybízel všechny k jednotě vedení – nic ať se nepodniká bez ředitele; k jednotě ducha – ať se nekritizuje a každý ať je ochoten pomoci druhým; k jednotě materiální – každý ať se snaží, aby si nedělal výjimky v bydlení, ošacení a jídle bez zvláštního důvodu. A všichni ať úzkostlivě zachovávají svatou čistotu, andělskou ctnost, která je naší slávou a korunou.

Don Bosco hraběti De Maistre asistoval při umírání, protože mu byl zavázán vděčností za pomoc, kterou mu poskytoval v Římě při prvních krocích za uznání Společnosti. Byl to velmi zbožný pán, starý katolický šlechtic, syn francouzského slavného Josefa De Maistra. Don Bosco si vážil jeho přátelství a on si zase nesmírně vážil jeho.

Vůbec rok od roku rostl počet přátel Dona Boska a jeho díla, protože si je všechny udržoval svým jednáním a pěknými způsoby. Hodně mu pomáhalo, že rostla o něm pověst svatosti a člověka, který má dar vidění do lidských duší. Mnozí se doporučovali do jeho modliteb, tak paní Aloisie Barbò z Milána, jejíž dceruška následkem úrazu oslepla na jedno oko. Psala mu o tom v květnu 1866. Don Bosco byl v roce 1866 v Miláně a tam navštívil jednu paní, které se právě narodil synáček. Paní byla celá užaslá nad tím, že to Don Bosco ví a on jen skromně řekl: „Vidíte, zahrál jsem si na jasnovidce.“ Paní hraběnka Saranzová vzpomínala, že jednou říkala Donu Boskovi, že s jejím bratrancem je to nějaké špatné a jak on jí řekl: „Ne špatné, nýbrž zemřel.“ Byla to skutečnost. On však své dary tajil a žertoval o nich. Vyprávěl, že byl kdysi v jednom klášteře a sestřička mu měla přinést kávu. Byla celá rozechvělá a on jí žertem řekl: „Marto, Marto, jsi příliš starostlivá.“ Řekl jí to latinsky a ta dobrá sestra rozuměla jen tomu začátku. Mezi sestrami potom říkala: „Já to věděla, že je svatý, on dokonce věděl, že se jmenují Marta.“

25 Don Boskova utkvělá myšlenka

Když se Don Bosco opět vrátil do Turína, prožil s chlapci veselý karneval (13. února) a jednoho večera počátkem postu zase upozornil, že za dva a půl měsíce někdo odejde na věčnost. „Budte připraveni!“

Přitom se stále zabýval problémem salesiánských škol. Něco se mu díky péli a nadání jeho pomocníků podařilo, něco selhalo na nelítostných předpisech školských úřadů. Viděl, že se s takovou bude moci postupovat dopředu jen velmi těžce. Viděl svým protivníkům do karet a bylo mu zřejmé, že se mu stavějí do cesty překážky schválně. Jak na to vyzrát? I usmyslil si, že se pokusí o novou cestu. Turínský starosta mu doporučil k přijetí hned několik chudých opuštěných chlapců najednou a Don Bosco je přijal s naprostou samozřejmostí. V rozmluvě se starostou si pak stěžoval na potíže, které má s vyučováním nadaných chlapců. Ještě tak diplomy pro vyučování na obecné škole, ty lze získat snadno, ale když jde o gymnázium, žádá se neúprosně, aby vyučující měl profesorský diplom v naprostém pořádku. Když viděl, že má starosta pochopení, svěřil se mu se svou myšlenkou žádat výjimku z titulu otce rodiny. Školský zákon totiž chtěl být liberální a v článku 251 stanovil, že otcové

Lemoine říká, že v té věci se na něho hodilo, co říkala sestra svatého Františka Borgiáše o svaté Terezii: „Ať je pochválen Pán, že mi dal poznat svatou, svatou, která se chová jako my. Na jejím chování není nic mimořádného. Jí, spí, mluví a směje se jako ostatní sestry, bez okázalosti a bez ceremonií, jen tak a přece je vidět, že je plná Božího ducha.“

Mezi přátele Dona Boska patřil i milánský advokát Comaschi. Nejdříve to byl veliký liberál a ctitel Garibaldiho. Když byl tento generál v Miláně, Comaschi ho požádal, aby mu daroval svůj klobouk. Sbíral takové zvláštnosti a památnosti. Klobouk měl pod sklem a každému jej ukazoval jako památnost. Dona Boska poznal v roce 1859. Uvedl jej k němu přítel a on měl tu čest, že ho Don Bosco přizval ke stolu. Nyní v roce 1866 se dověděl, že Don Bosco je v Miláně a prosil ho, aby k němu přišel na návštěvu. Don Bosco vyhověl a byla to návštěva velmi veselá. Don Bosco hýřil vtipem. Tak vyprávěl o jistém německém pánovi, který se jmenoval Dehuc, jak cestoval po Itálii. Poněvadž byl ctitel dobrých vín, jel do Itálie jen a jen pít víno. Před ním cestoval jeho sluha, jehož povinností bylo ochutnávat vína předem a posílat referáty. Pán potom cestoval podle těchto referátů. Bylo mezi nimi domluveno, že sluha vždy napíše na zeď hospody své dobrozdání. Dobré víno, to se napíše „Je“, lepší „Je, je“, a skvělé „Je, je, je“. Kde bylo „Je, je, je“, tam se zarazilo na delší dobu a pilo se opravdu do dna. Tak to šlo stále dál, až se jednou pan Dehuc tak zpil, že se už neprobral. Zavezli jeho mrtvolu do Německa a uctivě pohřbili. Ale vděčný služebník se postaral, aby se dostal na hrob příslušný oslavný nápis, který zněl: „Je, je, je! Pro přílišné ‚Je‘ můj pán Jan Dehuc mrtev je“. Advokát se smál a svým způsobem se přesvědčil, že Don Bosco je svatý. A co neudělal? Věci, kterých se Don Bosco při jídle dotkl, nenechal ani umýt a pokoj, ve kterém Don Bosco přijal jeho pohostinství, přeměnil na pamětní místnost, kam nikdo nesměl vkročit. Dokud žil, ctil tyto relikvie jako svaté. Tak to donu Lemoineovi dosvědčoval jistý don Vavřinec Saluzzo, který se to dověděl zase od příbuzných toho advokáta.

rodin nebo jejich zákonití zástupci mají právo dát svým dětem vzdělání druhého stupně bez toho, že by podléhali státní inspekci. V článku 356 se dále říkalo, že osoby, které vyučují zdarma chudé chlapce na školách obecných a technických, nemusí mít k vyučování žádný úřední titul. Duch zákona byl tedy nakloněn k svobodě a bylo třeba jen přesvědčit úřady, že u Dona Boska se tyto věci v podstatě vyvíjejí podle uvedených článků zákona. Všichni jeho učitelé učí naprosto bezplatně, proto, aspoň co se týče obecných tříd a učňovské výuky, by nepotřebovali mít úřední titul. A pokud jde o gymnazijní třídy, bylo možné Donu Boskovi přiřknout roli otce rodiny i když ne přirozeného, nýbrž jen zástupce. Vždyť jde o chlapce, kteří teprve u něho nalézají domov a dostávají možnost podle svých sil postupovat ve společnosti vzhůru a stát se jí prospěšnějšími.

Napsal tedy hodně dlouhý rozbor o situaci Oratoře panu ministru školství Dominiku Bertimu a opatřil si ještě doporučení od turínského starosty Galvagna a od provinčního prefekta. Oba jeho žádost podpořili svými listy. Ale žádost nebyla kladně vyřízena. Odklad byl sice povolen, ale zase jen do konce školního roku. V dopise byla i pohružka:

Ministerstvo současně upozorňuje kněze Boska, že jestliže se pro další školní rok nevyrovná se zákonem, bude nuceno proti jeho ústavu postupovat podle platných norem i když je daleko toho, aby popíralo záslušnost a filantropický charakter jeho díla.

Odpověď zde byla, ale prozatím nastal klid. Vláda byla zaměstnána starostmi s válkou proti Rakousku, takže se zatím nic nedělo. To anděl Oratoře bděl a chránil Boží dílo. Také je sílilo papežské požehnání, které Svätý otec poslal Donu Boskovi v dopise z 24. února.

19. března zemřel osmnáctiletý chovanec Oratoře Šimon Lupotto. Byl zrovna svátek svatého Josefa, kterého on zvláště ctil. Jeho rodina nebyla dobrá, zato hoch byl podle nekrologu Oratoře následovníkem svatého Aloise. I jeho dobrota jistě chránila Oratoř od úkladů nepřátel společně s dobrotou tolika jiných. Byl to v Oratoři stálý boj mezi dobrem a zlem, mezi nebem a peklem, jak dosvědčuje dopis bývalého žáka Semeria, který byl tehdy právě v Oratoři a zaznamenal dva Don Boskovy sny. Píše, že to bylo asi 14 dní před svátkem svatého Josefa, co Don Bosco vypravoval sen, ve kterém procházel s nějakou fantastickou osobností ložnicemi a ten

26 Kolem novostavby

Jaro probudilo taktéž novostavbu. Začalo se znovu pracovat. Stavělo se lešení pro budování kopule, nad níž měla stát veliká měděná pozlacená socha Panny Marie. Všeobecně zde zavládl pocit, že se gigantické dílo Dona Boska chýlí ke konci. Pro něho to ovšem znamenalo napínat síly, aby stavba byla kryta potřebnými finančními prostředky a aby se moc nezadlužil. Proto musel znovu do světa shánět peníze. Určitou pomocí bylo šíření medailek Panny Marie Pomocnice, o nichž začala kolovat pověst, že jsou účinné a že jejich majitelé dosahují od Panny Marie za důvěru k ní hodně milostí materiálního i duchovního rázu.

Don Bosco byl zase v Miláně, také v Cremoně a všude hledal a také nalézal, i když to bylo stále neúměrně potřebě. Hodně čekal od loterie, ta směla být se svolením úřadů o něco prodloužena. Už začátkem roku 1866 vyšel katalog cen, byly tam i věci darované papežem Piem IX. a členy královského rodu, princem Savojským z Carignana, princem Tomášem, vévodou janovským, princem Amedeem, vévodou aostským, vévodkyní janovskou, ministerstvem vnitra. Počet cen dostoupil k číslu 2 524, nepočítaje ty, které byly dány s dovolením, aby se dary eventuálně používaly v Don Boskových oratořích, jako bylo již zmíněné tělocvičné nářadí od prince Amedea.

Zahájení loterie bylo slavnostní a byl k němu zvolen svátek svatého Josefa. Toho dne padal hustě sníh, takže nepřišlo mnoho lidí, ale honorace přišla. Byl tam i turínský starosta Galvagno. Zpívala se opereta od Cagliari s názvem „Básník a filosof“ a potom byl dlouhý dialog mezi Maximem, Arnoštem a Tankrédem, složený Donem Boskem, ve kterém

27 Anconští sirotci

Jak to dopadlo s Don Boskovou nabídkou přijmout do Oratoře 30 sirotků po obětech cholery? Jak už jsme slyšeli, nabídka byla přijata s povděkem a pomluvy, které začali o Oratoři šířit nenávisťní lidé, na tom nic nezměnily. Anconská komise poslala do Oratoře své lidi, kteří zjistili, že se pomluvy nezakládají na pravdě. Přesto byla nyní situace poněkud změněná, protože příspěvků dostala komise z celé

neznámý se s ním zastavil u jednoho lůžka a ukázal mu, že hoch, který na něm ležel, zemře na svátek svatého Josefa. Byl to zřejmě Lupotto. Nezemřel však v Oratoři, ale doma. Ve snu Don Bosco viděl nad mnohými postelemi něco jako kocoury, kteří se snažili vrhnout se na spící. Pro Dona Boska to bylo znamení, že nepřítel bdí a je stále připraven vyrvat mu duše, svěřené do jeho ochrany. Ten Semeria v dopise hovoří ještě o dalším snu, který Don Bosco vypravoval v té době. To byl zase v sakristii a zpovídal, potom sloužil mši svatou. Jak při zpovědi, tak při svatém přijímání viděl zase ty protivné kocoury, jak se snaží chlapce oddálit od zpovědnice a od stolu Páně. Byly to obrazy fantastické, ale v podvědomí Dona Boska stále ukazovaly na realitu, protože život jej už naučil vidět za fasádou všedních dnů boj dábla s Bohem a jeho věrnými. Jeho sny byly zřejmě jiné než naše sny. Byly to Boží pokyny pro jeho cestu.

V březnu vyšla v Katolickém čtení „Novéna, rozjímání a čtení jakožto příprava na přijetí svátosti biřmování“. Byl to dodatek ke spisku z minulého října 1865, také na téma biřmování.

se zábavnou formou podávaly všechny informace o stavu Oratoře, o nutnosti postavit nový kostel, o tom, jak se shánějí prostředky, proč vůbec loterie je, co se od ní očekává atd. Kdo neznal dílo oratoří a jaký je jeho účel, byl o tom dialogem zevrubně poučen. Na konci dialogu se objevil na scéně chlapec Gianduja (piemontský Kašpárek) a přednesl veselou báseň, ve které vyprávěl, co se mu v noci zdálo. Prý přišel ve snu do velikého zámku a tam bylo všeho dostatek: zlata a stříbra, byly tam hromady peněz, velkých bankovek i obyčejných malých. On se hned do toho pustil a cpal si do kapes i do rance si to dal a hned s tím běžel k Donu Boskovi a křičel: „Done Bosco, Done Bosco, už můžete být klidný, našly se peníze na kostel!“ Jenže – a to bylo na tom strašně smutné, vtom spadl s postele a probudil se. Byl to jen sen. A skončil tklivým apelem na přítomné, aby odpomohli nouzi svou dobročinností. Báseň, kterou napsal don Josef Bongiovanni, se dosud nalézá v archivu Salesiánské společnosti.

Přišly další dary a bylo třeba žádat o dodatečné povolení rozprodeje loterních lístků.

Vhodný pro účely loterie byl i další svazek Katolického čtení, který vyšel na duben a měl titul „Jak nakládat s penězi“. Bylo to poučení, jaký význam mají peníze, jak se jich užívá ke zlému a jak je třeba jich užívat k dobrému, například k podpoře institucí, které mají dobročinný charakter a vůbec k akcím, které jsou ve službách Božího království.

Na květen se tiskly „Povídky a podobenství pátera Bonaventury“, na červen „Teodul aneb syn požehnání, vzor pro mládež“.

Itálie dost, takže na tom finančně nebyla zle. V tom případě byl Don Bosco ochoten hochy přijmout, ale očekával, že mu komise dá i příslušnou úhradu. Ona neměla v té věci žádných potíží.

Don Bosco se zavázal, že jich přijme deset ve věku od 12 do 17 let na dobu tří let a dá je podle jejich schopností buď učit řemeslu nebo studovat a že na ně dostane celkem

6 000 lir. Komise v té věci neměla potíží vyhovět a nebylo by ani spravedlivé, aby instituce, která žije z dobročinnosti lidí a živí tolik krků, vynakládala prostředky tam, kde dobročinnost nahromadila finanční prostředky, jako tomu bylo v tomto případě.

Ti chlapi byli skutečně do Turína přivezeni a nastoupili svá místa, třebaže Don Bosco mezitím přijal porůznu řadu dalších, podobně postižených, z jiných míst Itálie.

Ještě jednu věc bylo třeba řešit. Komise v nějaké schůzi ujednala, že bude zřízen dozor nad hospodařením s oněmi šesti tisíci lirami. Z dopisu, který psal don Rua jménem Dona Boska se dovídáme, že Oratoř dohled nad administrací domu odmítla s tím, že v Oratoři existuje jen jedna administrace a nelze připustit ještě další dozor. I to uznala

28 Válečná společenství

Politický odbor byl plný hrozivých mraků. Pruský ministr Otto Bismarck neustále hrozil Rakousku, nebude-li svolně podporovat jeho plány. Chtěl se za každou cenu zmocnit dánského vévodství Schleswigu a Holsteinu a Rakousko vyřadit z německého spolku. Tím by měl v moci menší německé státečky a uvolnil by si ruce pro sjednocení celého Německa pod pruským vedením. Byla to podobná situace jako byla v Itálii ještě nedávno a vládoucí italské kruhy měly pro ni pochopení. Spojí-li se s Pruskem, dosáhnou při porážce Rakouska připojení Benátska k italskému království, případně i Tridentu s italskou částí Tirol a Terstu s Istrií, čímž by byly skončeny italské nároky na pevnou severovýchodní hranici. Francouzský císař Napoleon III. neviděl rád rozpínavost Pruska, ale doufal, že za neutralitu mu Prusko dovolí obsadit Porýní. V případě rakouského vítězství doufal, že by mohl odměnou za neutralitu získat ostrov Sardinii.

V plánech italských vůdců však nebylo jen získání Benátek, Tridentu a Terstu, ale ještě více šlo o rozklad Rakouska a tím o oslabení katolicismu v Evropě. To by mělo za následek pád Říma, případně zánik papežství. Potom by nestálo v cestě nic, aby Řím byl hlavním městem sjednocené Itálie. O těchto perspektivách se veřejně psalo i v novinách.

Don Bosco znal plány italské buržoazie, ale věřil v Boží Prozřetelnost a co se jeho týkalo, byl rozhodnut nekompromisně sledovat své cíle, za nimiž uznával řízení Boží. Neměl dosti peněz na dostavění chrámu Panny Marie Pomocnice, ale osmělil se prosit o pomoc i na nejvyšších místech. Napsal dopis také hraběti Cibrariovi, který obhospodařoval královské peníze, napsal i ministru milosti, spravedlnosti a kultu Falcovi, kde se zmiňuje o tom, že mu bylo při zahájení stavby slíbeno, že dostane tři tisíce, až bude ve výši střechy, ústně potom dostal příslib, že příspěvek ekonomátu bude zaokrouhlen na 15 000, jakmile bude odůvodněná naděje, že stavba kostela dojde k šťastnému konci. Nuže, psal, že kostel je už tak daleko, a proto prosí o slíbené peníze.

Již předtím jednal se správou města o vypracování nového regulačního plánu na valdovském předměstí tak, aby ulice Cottolengova vedla kolem nového kostela a aby průčelí chrámu bylo k této ulici kolmo. Dále, aby nevypršely výhody lacinějšího převozu materiálu po železnici, dával materiál vozit na místo dříve, než bude pozdě. Aby si udržel přízeň pana starosty, bez odmluvy přijímal každého chlapce, kterého mu tento doporučil. Králi zase nabídl ke koupi 400 loterních lístků za 200 lir. I to se mu podařilo. Hraběti

komise za správné, vždyť don Rua neopomenul dodat, že Oratoř má větší jmění než oněch 6 000 lir, takže může být před zákonem dostatečným ručitelem za svěřené peníze. V případě, že by některý z hochů během té doby odešel nebo zemřel, bude samozřejmě zbývající obnos vrácen komisi.

Ještě jedna starost tížila v těch jarních měsících Dona Boska. Čekala se válka a Don Bosco měl tři kleriky, kteří by v případě jejího vypuknutí museli narukovat. Ani turínská konzistoř ani žádný jiný ordinariát nebyl ochoten tyto tři vepsat do seznamu kleriků, kteří mohli být podle zákona z vojenské služby vyňati. Don Bosco dlouho hledal, až nakonec přece jen zmíněné tři kandidáty kněžství do seznamu protlačil, a to v diecézích Brugnato, Alba a Biella.

Cibrariovi, který byl mimo jiné správcem nadace svatého Mauricia, poslal žádost, aby ráčil udělit mauriciánský řád panu Klaudiu Gambonovi, majiteli dvou továren na svíce jako odměnu za to, že daroval na stavbu kostela 3 000 lir. Aby dostal další peníze, rád se podvoloval cestám, kázáním v různých farnostech, kde byla naděje získat dobrodince. Byla to úmorná činnost, stále vypětí nervů, všechno leželo na něm a musel vydržet.

Někdo by si mohl myslet, že byl Don Bosco ochotný ke kompromisům, ale tak tomu nebylo. Don František Dalmazzo dosvědčuje, že v té době byl Don Bosco v nějaké farnosti poblíž Turína a viděl tam křiklavý rozdíl mezi farou a kostelem. Na faře bylo všechno jak ze škatulky, jen kostel jako pastouška. Bez obalu řekl své dojmy panu faráři a ten, kdyby nic jiného, tak aspoň hned odkázal své jmění na opravu kostela, aby aspoň v poslední chvíli nějak svůj dluh smazal.

V té době sestry nějakého řádu přijaly v Cuneu dům, kde minily založit domov pro opuštěné dívky. Sestra Archanděla ještě s jinou sestrou a ještě se dvěma prvními děvčaty se šly ujmout domu. Ale běda! Jen holé zdi je přivítaly. Jiného tam nenašly, než dva slamníky a židle. Žádný příjem. Přišel tam Don Bosco, nemohl pomoci, ale pochválil důvěru sester a dal jim požehnání s příslibem, že se vše časem změní a že budou mít pěknou budovu a hodně chovaneček. Skutečně sestra Archanděla přišla později k hrobu Dona Boska poděkovat za ono požehnání. Už měly pěkný dům a asi sto chovaneček.

V tom roce byl Don Bosco na návštěvě v Revellu u Saluzza, když se náhle zvedla bouře. Farář v obavě, že krupobití zničí lidem všechnu úrodu, vzal rochetu a štolu, běžel pro Dona Boska a svolával lidi do kostela k modlitbě. Don Bosco vyzval lidi, aby se s ním modlili: „Maria Pomocnice křesťanů, oroduj za nás!“ Farář chtěl přidat další modlitby, ale Don Bosco řekl, že ne, jen aby s ním říkali: „Maria, Pomocnice křesťanů, oroduj za nás!“ Už při třetím opakování vítr utichl a vysvitlo slunce. Všichni byli jako vyjeveni nad tím náhlým obratem.

Don Bosco na svých cestách nikdy nespěchal na vlak. Přišel mnohokrát pozdě, ale nevadilo mu to. Vždycky potkal někoho, s kým mohl hovořit o svých finančních potížích a Pán Bůh jakoby řídil jeho cestu. Don Lemoyne vypravuje, čeho byl svědkem sám. Jednou chtěl jet Don Bosco někam vlakem a vzal si ho s sebou. Rozhodl se, že mši svatou bude sloužit až na místě. Ale jen co vyšel ze světničky, zastavil ho jeden klerik a něco chtěl. Don Bosco ho klidně

vyslechl. Na schodech se opakovalo totéž ještě jednou. Zase klidně postál a naslouchal. A ještě ve vrátnici se musel otočit, protože na něj volal nějaký chlapec. I jemu byl Don Bosco s naprostým klidem k dispozici. Samozřejmě, když přišel na nádraží, vlak byl dávno pryč. Ani to ho nevyvedlo z míry. Zašel do kostela svatého Karla a tam měl mši svatou. Jel dalším vlakem. Don Lemoine píše, že i Don Boskova vláda v Oratoři byla samý klid. Ničím se nenechal strhnout k netrpělivosti. Současne zůstával pevný a nedovolil, aby se pro jeho klid uvolnila kázeň.

V roce 1866 se stalo toto: V domě fungovala početná skupina ministrantů, zvaná malý klér. Vedl ji don Bongiovanni. Ale našli se kluci, kteří si začali z ministrantů tropit legraci a začali se jim posmívat. Říkali jim Bongiovannisté. Trvalo to dosti dlouho. Když ale nechtěli přestat a někteří ministranti začali ochabovat, ano, nechtěli ministrovat, tu jednou Don Bosco oznámil na večerním slovíčku, že půjde domů, kdo ještě někomu posměšně řekne Bongiovannista. Posměváčci však nemínili kapitulovat a říkali to dál. Don Bosco věděl, kteří to jsou – měli na svědomí i jiné věci, a docela s klidem je v průběhu roku poslal domů. Zůstal jen jeden, po pravdě dobrý hoch, jen měl jakousi nepochopitelnou antipatii k ministrantům. Nepomohla mu ani Don Boskova pohružka. Prohlásil: „Než bych byl ministrantem, raději se nechám vyhodit z ústavu. To raději smrt!“ A proti těm, o kterých si myslel, že žalovali na ty vyhnané, měl nyní jen výraz „fízlové“.

29 Zákon o podezřelých osobách

Koadjutor rytíř Bedřich Oreglia di Santo Stefano byl tou dobou v Římě, kde z vůle Dona Boska pracoval agitačně: organizoval distribuci loterních lístků, šířil Katolické čtení a vůbec prokazoval Donu Boskovi služby, které on potřeboval. Jemu Don Bosco psal 12. května dopis s mnoha jmény a mnoha zprávami z Oratoře. Psal mu, kdo z jeho známých poslal poslední dobou nějaký obnos na kostel a doporučoval mu, aby šířil nověnu k Panně Marii Pomocnici ve svém okolí. Při takové nověně je třeba se řídit těmito příkazy: 1. Nespoléhat se na žádného člověka, ale jedinec mít víru v Boha. 2. Opírat svou žádost o Ježíše svátostného, který je zdrojem milostí, dobrot a požehnání. Také se dovolávat přímlyvy Panny Marie, kterou chce Bůh v novém chrámě oslavit. 3. V každém případě přidávat jako podmínku, aby se stala vůle Boží a aby to bylo k prospěchu duše žadatele. V dopise se Don Bosco zmiňuje také o některých obyvatelích Oratoře, kteří museli narukovat k vojsku.

Sedm nebo osm hochů už muselo do kasáren. Z celé Itálie táhlo vojsko k benátským hranicím. Vláda si dělala naději na velké vítězství, ale měla strach z podzemní činnosti. 9. května schválila poslanecká sněmovna a 14. téhož měsíce i senát nový zákon, který se týkal podezřelých osob, to je všech, kdo by mohli organizovat podzemní hnutí za návrat k bývalým poměrům. Tento zákon dával úřadům širokou pravomoc zatýkat podezřelé, dělat jim domovní prohlídky, posílat je do vězení nebo do míst nuceného pobytu v Itálii, nebo je dokonce vyhnat za hranice. A co se dalo čekat, stalo se. Ostří nového zákona se obrátilo především proti biskupům, kněžím a exponovaným katolickým laikům. To se ví, že noviny vládního směru vždy každý takový případ řádně opepřily, aby národ věděl, jací darebáci se skrývají v řadách církevních hodnostářů.

Don Bosco všechno věděl, ale bylo mu líto chlapce vyhnat. Čekal na příležitost, aby ho přivedl k rozumu. Jednoho dne k němu přišel ten chlapec s pláčem. Měl dopis, kde mu rodiče psali, že upadli do bídy a nemohou na něho platit 15 lir měsíčně. Chlapec, který si myslel, že Don Bosco neví nic o jeho boji proti ministrantům, prosil, aby mu snížil měsíční příspěvek na 10 lir. A Don Bosco s klidem: „Nu a co ti brání jít domů? To víš, když ti slevím 5 lir, ochudím tím někoho potřebnějšího. Jdi, a za rok se uvidíme, co se dá dělat.“ Chlapec se rozplakal ještě víc. Bude-li muset přerušit studia, bude doma jen u zemědělství a děcka se mu budou posmívat. Ale Don Bosco stále dělal, že by měl jít přece domů. Potom náhle obrátil. Ptal se ho: „Chceš být hodný?“ „To se ví,“ ujišťoval chlapec, „chci být hodný.“ A Don Bosco: „Tak poslyš, nechám tě tu pod jednou podmínkou: dám ti někoho, kdo bude na tvé chování dohlížet a bude mi o tvém chování referovat. Když to bude dobré, slevím ti nejen pět lir, ale třeba deset, třeba i všechno, ale jen pod touto podmínkou.“ Chlapec souhlasil a Don Bosco: „Tak běž k donu Bongiovannimu a řekni mu, že chceš, aby nad tebou držel ochrannou ruku a pomohl ti z nouze.“ Chlapec svěsil hlavu a šel. V neděli čekalo komunitu překvapení. K oltáři šla jako obyčejně řada ministrantů a mezi nimi – se sklopenou hlavou a červený ve tváři, náš rebelant. Ale pomohlo to. Polepšil se a za několik dní bylo všechno dobré.

Nejvíce bylo postiženo Neapolsko. Za inspirátora vzpourey byl označen biskup Salzano a už to šlo. Vyhnaní byli biskupové z Gallipoli, Orije, Manfredonie, Rossana, Salerno, Aversy, Noly a Termoli. Biskup z Calvi byl v noci 19. května zatčen a vyvezen do papežského státu, kde už tak jako tak byla řada biskupů a kněží, považovaných za zvlášť vlivné. Jen kolem Noly pozatýkali za jednu noc na 200 osob. Hodně biskupů bylo posláno na sever. V Bologni bylo provedeno za jeden den 40 domovních prohlídek, ale žádná nedovedla na stopu nějakého spiknutí. Ministr vnitra, který se stal nyní ministerským předsedou, vydal ještě osobní oběžník, ve kterém pobízel prefekty provincií k přísnějšímu postupu proti všem podezřelým. Denně desítky a stovky kněží, řeholníků a dalších putovalo na místa přikázaného pobytu, kde byl nad nimi zřízen dozor.

Nás zajímá případ monsignora Petra Roty z Guastally, který se uchýlil do jedné předměstské fary, ale i tam byl postižen dlouhou prohlídkou, po které mu byly nabídnuty některé možnosti nuceného pobytu, mezi nimi Turín. Monsignor podepsal prohlášení, že si není vědom žádné viny a že ustupuje čistě jen násilí. Z nabídnutých míst si vybral Turín. Byl tedy převezen v kočáře do Turína a tam ho vyklopili. Přijel v noci a chtěl se uchýlit k lazaristům. Ti ho nemohli přijmout, protože už měli v domě několik biskupů. V Cottolengu ho také nemohli přijmout, báli se nevěle úřadů a neměli, kam by biskupa slušně uložili. Poslali ho tedy do Oratoře, kde již častěji bydlel nějaký biskup. Do domu přišel pozdě v noci. Don Bosco nebyl doma, přivítal ho don Cagliari. A nejen přivítal, hned mu nabídl pohostinství. Druhý den přijel Don Bosco z cest a i on mu hned nabídl světničku s malou předsíní a řekl mu, aby se zde cítil jako doma. Pan biskup byl dojat takovou láskou a chtěl, aby

byl považován za chovance Oratoře, že se ve všem podřídí pravidlům komunity. Don Bosco si vážil každého biskupa, jako by přišel do domu apoštol sám. Dal mu hned možnost sloužit pro komunitu mši svatou, zpovídat a podobně. Sám ho představil chlapcům na večerním slovíčku a chlapci mu směli uspořádat na přivítanou pod okny dostaveníčko s hudbou a zpěvem.

Monsignor napsal svým diecezánům pastýřský list, ve kterém je pozdravuje, modlí se za ně, prosí je, aby vytrvali ve víře a v církevním smýšlení, prosí je o modlitbu a těší se na shledanou. Don Bosco dal pastýřský list vytisknout ve své tiskárně a poslat balík na konzistoř do Guastally k dalšímu rozeslání. Pastýřský list nese datum: V Turíně, z Oratoře svatého Františka Saleského 25. května v den svatého Řehoře VII. Dokonce je tam uveden don Jan Cagliero jako podsekretář. Biskup žil v Oratoři asi šest měsíců a Don Bosco

30 Případ Morelli

Čím více se zvedaly zdi chrámu Panny Marie Pomocnice, tím více stoupala i láska Dona Boska k jeho nebeské Matce. Čím více se množily případy, kdy Panna Maria zjevně ukázala svou moc a lásku vůči svým ctitelům mimořádnými milostmi, tím více se chtělo Donu Boskovi křičet třeba na náměstích a se střechem domů: „Ať žije Pomocnice křesťanů!“ Zdálo se mu, že lidé ještě málo vědí o Matce Boží, že ještě ani katolíci nedocenili její přímluvu. A při tom se mu zdálo docela normálním použít k šíření mariánské úcty i tisku, který oceňoval jako moderní prostředek evangelizace a popularizace křesťanské nauky. Ano, cítil se být povolán do služeb mariánské úcty, vždyť Pomocnice ho provázela celým jeho životem, zjevovala se mu ve snách, dávala mu rozkazy jako velitelka a vybuďovala dílo už tak daleko, že to bylo dílo přímo zázračné. Panna Maria udělovala milosti těm, kdo ji vzývali o pomoc. Lidé je Donu Boskovi hlásili a popisovali. Měl si to nechat pro sebe, nebo to měl zveřejňovat? V Piemontě zatím takový zvyk nebyl. Bude jistě kritizován, budou o něm říkat, že je fanatik a třeba ho i budou pronásledovat. Ale to nevádí! Panna Maria ochrání svého sluhu a prokáže, že to nejsou žádné kejkle za účelem získání peněz, ale potřeba doby, církve, protože jen Panna Maria může způsobit, že se lodička Petrova nepotopí a že křesťanský lid odolá přesile nepřátel, kteří od Boha odpadli.

Don Bosco počítal s tím, že jeho záměr narazí. Tak čteme v jeho dalším dopise koadjutorovi Oregliovi do Říma: „Do Božích podniků ďábel vždycky hned vrazí své rohy. Jen co byl zveřejněn případ Morelli, některé noviny začaly psát. Jeho syn, zapálený demokrat, studující na univerzitě, žádal otce, aby bezpodmínečně napravil jeho reputaci a aniž by co dalšího řekl, šel do Unità Cattolica a tam, aniž s námi mluvil, podal opravu. Nepopírá fakt, prohlašuje však, že byl uveřejněn bez rozkazu nebo povolení. To ale není pravda. Máme v rukách prohlášení pana Morelliho a tam se výslovně říká, že dává povolení, aby zmíněné prohlášení bylo čteno nebo zveřejněno, kdyby se vidělo, že je to k větší slávě Boží. Co s tím? Jakmile se don Durando vrátí z venkova, dá se všechno do pořádku. Zatím je třeba mít trpělivost. Přesto Panna Maria nám žehná a mezi jiným nám požehnala zvláště tím, že dnes došlo k narovnání ve věci Katolického čtení. Stálo nás to nemalé oběti, ale nyní je Katolické čtení definitivně naše.“

se vynasnažil získat mu úlevy. Prefekt Torre Donu Boskovi důvěřoval a na jeho přímluvu dovolil, aby směl biskup volně chodit na značnou vzdálenost od Turína, navštěvovat volně biskupy a kněze, kázat a konat funkce. Pro komunitu byl jeho pobyt v Oratoři velikou školou. Monsignor každý týden pokorně poklekal v sakristii u zpovědnice a zpovídal se Donu Boskovi. Nikdy nechtěl, aby se mu dávaly přednosti, ale vždy klečel v koutku a čekal, až na něho přijde řada. Později říkal, že ten půlrok u Dona Boska patřil k nejkrásnějším chvílím jeho života.

Don Bosco několik dní po příjezdu guastallského biskupa dostal odpověď na jeden svůj dopis Piu IX., ve kterém ho prosil o udělení dimisoriále pro dona Dominika Bongiovanniho, pro dona Cibraria a dovolení přijmout všechno od tonzury dál pro klerika Františka Cerrutiho. Svátý otec všechno rád povolil.

Pan Josef Morelli, bývalý starosta v Casale, napsal prohlášení o svém zázračném uzdravení. Mělo datum 29. března 1866. Podal je redakci Unità Cattolica prostřednictvím salesiána dona Duranda, který byl přítelem svého profesora Tomáše Vallauriho. Vallauri dal rukopis redaktoru dr. Margottimu, ale ten žádal, aby k tomu bylo nejdříve vyžádáno církevní schválení od turínského ordinariátu. Don Durando tedy šel na ordinariát a i tam špatně pořídil. Kanovník Vogliotti absolutně odmítl. Co dělat? V semináři byl mezi představenými jistý dr. Olivero, veliký přítel Oratoře a zároveň velmi vlivný u kanovníka Vogliottiho. Ten Vogliottiho přemluvil, takže nakonec dal potřebné imprimatur.

Ze 101. čísla Unità Cattolica ze dne 29. dubna 1866 se veřejnost dověděla, že pan Morelli byl devět měsíců sužován nemocí, která se podobala kostní rakovině. Část hlavy a levá tvář byly zcela zachváceny. Všechny lékařské zákroky vyzněly naprázdno. Lékaři přišli k závěru, že nenastane-li hnisání, smrt přijde okamžitě, ale i tak přijde smrt, i když o něco později. Tu přišel k nemocnému Don Bosco a vypravoval panu Morellimu, že už řada lidí se obrátila na Pannu Marii Pomocnici a slíbila, že přispěje na stavbu jejího chrámu, když se uzdraví. Tím povzbuzen, pan Morelli si dodal odvahy a také konal s rodinou devítidenní pobožnost k Panně Marii Pomocnici křesťanů. V poslední den pobožnosti Don Bosco znovu navštívil nemocného, dal mu své požehnání a slíbil, že bude za něho druhý den ráno sloužit mši svatou. Mše začínala ve tři čtvrtě na osm a čtvrt hodiny předtím cítil pacient, že se mu bolesti rychle zvětšují. Začal vytékat hnis, ale tím se mu začalo ulevovat. Proces uzdravování potom rychle pokračoval k radosti rodiny, takže se potom v krátké době uzdravil. Lékaři považovali nemoc za nevyléčitelnou nebo jen po velmi dlouhém léčení by podle nich mohlo snad dojít k zlepšení. Ano, pan Morelli nyní prohlašoval, že se nikdy necítil tak zdravý jako po tomto zásahu Panny Marie. Bohužel syn pana Morelliho, bývalý žák dona Duranda, se špatně odvděčil. Odvolání bylo sice podepsáno samotným panem Morellim, ale jen na hrubý nátlak jeho syna. Zásah bran pekelných zde byl zcela viditelný, ale Don Bosco se nedal zastrašit. Uveřejnil zmíněný dopis v červencovém čísle Katolického čtení znovu a přidal patřičný komentář. Ano, zatvrdil se vůči peklu tak, že se stále potom v Katolickém čtení objevovaly zprávy

o dalších uzdraveních na přímluvu Panny Marie Pomocnice a v tom pokračují dosud Salesiánské věstníky. Nemluví se o zázracích, nýbrž o milostech Panny Marie Pomocnice,

31 Jak skončil spor o Katolické čtení

V květnovém dopise Oregliovi se Don Bosco také zmínil o skončení sporu o majetnické právo na Katolické čtení. Povězme si o tom něco více. Především se ona Don Boskova slova: „Katolické čtení je už definitivně naše“ neshodovala se skutečností. Teprve v říjnu následujícího roku bude záležitost trvale skončena.

Víme, jak Don Bosco cítil potřebu dát lidu do rukou nějaké lidové čtení, které by mu bylo vůdcem v těžké době, plně nástrah pro víru. Z této potřeby vznikla tato knižnice, která se rozšířila po celé Itálii. V začátcích neměl Don Bosco peněz, a proto se spojil s ivrejským biskupem monsignorem Morenem, který byl ochoten začátky financovat, než bude knižnice sama se schopna uživit předplatným, které muselo být nutně nízké a přístupné každému. Tak došlo k jakémusi rozdělení. Don Bosco dělal redaktora, sám denně psal nebo dělal korektury spisů, které si vyžádal od známých, sám dělal propagaci, sám vyjednával s tiskaři, nakonec sám tiskl Čtení doma v Oratoři s chlapci a sám rozesílal výtisky knih, jen jedno neměl ve svých rukou. To měl Dr. Valinotti, který byl důvěrníkem ivrejského biskupa a měl v Turíně kancelář, kam přicházelo předplatné. Tam bylo prostě hospodářské vedení Katolického čtení. Ovšem Valinotti měl v účtech nepořádek, doklady byly vedeny a uchovávané ledabyly, nakonec nikdo nevěděl, jak se věci mají a vypadalo to, že Don Bosco bude pracovat, ale profit bude brát někdo jiný. Byl to koadjutor Buzzetti, kdo začal do administrace mluvit a upozorňoval Dona Boska na nebezpečí, která se za tím skrývají. Jeho detektivní talent se osvědčil a od té doby začal Don Bosco nedůvěřovat, až se nakonec rozhodl, že tisk zcela převezme tiskárna Oratoře a tím i účetnictví, předplatné a doplatky, prostě všechno, a že bude s Katolickým čtením nakládat jako se svým. To bylo v roce 1864, před dvěma roky. A od té doby byl mezi ním a monsignorem Morenem, abychom tak řekli, válečný stav. Ne, že by si to Don Bosco přál, ale byl mu vnucen tím, že monsignor prostě prohlašoval, že je spolumajitelem Katolického čtení a má svá práva. Nejraději by byl chtěl, aby Katolické čtení zůstalo v jeho rukou, ale to by musel být pořádek v účtech. To zase nebylo možné, protože Dr. Valinotti měl ve věcech nepořádek a nebylo možno tento pořádek obnovit. Zbývala jediná cesta, buď se přátelsky dohodnout, nebo se soudit. Soudit se nechtěla ani jedna, ani druhá strana, ale také žádná nebyla ochotna jednoduše se vzdát. Monsignor uplatňoval veliké finanční nároky, Don Bosco zase stavěl chrám Panny Marie Pomocnice a živil na 1 000 chlapců, nemohl tedy s dobrým svědomím jen tak vyhazovat tisíce lir jen proto, že někdo špatně hospodařil a nyní se chce zahojit na druhém.

Po pravdě řečeno, Dr. Valinotti si byl vědom toho, že vše zavinil sám a byl ochoten věc zlikvidovat, zvláště když tiskař

32 V předvečer války

V Oratoři se žilo na konci školního roku v očekávání splnění předpovědi, že někdo zemře. V květnu zemřel u rodičů ve věku šestnácti let Josef Rosa, ale nebyl to ten předpověděný. Don Bosco řekl, že za tři a půl měsíce někdo zemře. Toto úmrtí bylo dříve. Kdo byl ten předpověděný se dovídáme až

což nepotřebuje zvláštního církevního schválení, vždyť jde o běžnou věc. Panna Maria jistě pomáhá svým ctitelům a celému Božímu lidu, proč by se tedy o tom nemělo psát?

Paravia začal uplatňovat nároky na zaplacení dluhů ještě z doby, než Don Bosco vzal knižnici do svých rukou. Peníze nebyly, a dopátrat se, jaká je skutečnost, nebylo možno. V té tísní navrhl Dr. Valinotti, aby se udělalo smírčí jednání, ve kterém by byl rozhodčím hrabě Cays z Giletty. Hrabě přijal a měl důvěru obou stran. Jednání nebylo hladké ani příjemné, protože, zatímco Don Bosco, co jednou slíbil nebo nabídl, to dodržel, druhá strana, kterou zastupoval prokurátor biskupa, kanovník Pinoli, stupňovala požadavky. Don Bosco byl ochoten, bude-li mu odevzdána knižnice do vlastnictví, vzít na sebe a zaplatit dluh u Paravia, Ivrea zase chtěla, aby plně odškodnil biskupa za akcie, které byly prodány v začátcích knižnice, což šlo do tisíců, ale nebyl o tom žádný přehled. Hrabě Cays vedl korespondenci s jednou i druhou stranou. Donu Boskovi byl nakloněn, protože byl v právu, ale biskup tvrději odmítal narovnání. S Donem Boskem byl i advokát Deamicis, kterého navrhl sám Valinotti, aby byl k rukám hraběte Cayse, ba i Valinotti sám se snažil, aby vše dopadlo ve prospěch Dona Boska. Ale monsignor Moreno a jeho prokurátor Pinoli vedli stále svou, až hrabě prostě oznámil biskupovi, že se vzdává úkolu, který na sebe vzal, a již se nebude pokoušet o arbitráž. Tu Paravia začal hrozit soudem, nedostane-li své.

A tak se nechutné jednání vlekle ještě několik měsíců, až nakonec Ivrea nemohla dál a přistoupila na vyrovnání. Don Bosco vyšel vstříc a vzal na sebe ještě určitý finanční závazek vůči panu biskupovi, jen aby byl konec a aby záležitost nevyústila ve veřejný skandál, který by uškodil církvi a nahnal vodu na mlýn nepřátelům.

Biskupa Morena můžeme částečně omluvit. Nejednal ze ziskuchtivosti. Byla to povaha bojovná a vrhal se v mladších letech do mnoha šarvátek o práva církve bez bázně a strachu. Jenže neznal míru a v neústupnosti ztrácel jednu bitvu za druhou. V posledním dopise hraběti Caysovi napsal: „Založil jsem ‚Instruktora‘ a byl mi uloupen. Koupil jsem ‚Piemont‘ a byl mi druhými odcizen. Promyslíl jsem a zorganizoval ‚Církevní knihovnu‘, byla zničena a zahynula. Založil jsem a redigoval ‚Armonii‘, zabili mi ji. Naneštěstí jsem biskup a musím mlčet.“ Chápeme, jak těžko se vzdával Katolického čtení, ale v jeho rukách by bylo zahynulo i ono. To Don Bosco nemohl připustit. Monsignor Moreno nakonec podepsal odstoupení, ale Don Bosco v něm ztratil přítele. Valinotti ve svém posledním dopise hraběti napsal: „Jistě víte, že po vážné nemoci zemřel kanovník Pinoli. Doporučuji ho do vašich modliteb.“ Smrt prokurátora byla další ranou pro ivrejského biskupa. My jsme tuto kapitulu uvedli jen proto, abychom si uvědomili, co Dona Boska stálo Katolické čtení a že i on si pro ně vytrpěl své.

z dalšího dopisu Oregliovi do Říma, kde Don Bosco 31. května píše doslovně: „Máme tři a půl měsíce. Včera zemřel doma u rodičů švec Gili. Doporučím ho do Vašich modliteb.“

31. května byla slavnost Božího Těla. Zároveň se slavil v Oratoři konec máje. Na 3. června bylo stanoveno

zakončení mariánského měsíce v Mirabellu. Tam se ho již tradičně zúčastňoval pan biskup z Casale. Don Bosco chtěl jet na zakončení do Lanza a tam zároveň oslavit svátek svatého Filipa Neri, patrona ústavu, přeložený na ten den z 26. května. V Lanzu měl Don Bosco ještě jiný plán. Uvědomoval si, že don Bonetti vešel do úřadu ředitele v Mirabellu skoro triumfálně, kdežto don Lemoyne pro nedávné úmrtí dona Ruffina a dona Alasonattiho jen potichoučku. Chtěl ho tedy také uvést oficiálně do úřadu, třebaže už byl konec školního roku. Byla tedy sláva a na ni byl pozván starosta a další členové obecní rady. Byli i na obědě. To udělalo dobře na všechny strany.

Zatím se smrákalo. Prusko dokončilo válečné přípravy a malé německé státečky na severu se pro jistotu svěřily jeho ochraně a slíbily dodat do války 57 000 vojáků. 4. června obsadila pruská vojska nečekaně Holštýnské vévodství a vypudila rakouskou posádku. 13. června Rakousko v odvetu vypovědělo pruského velvyslance a odvolalo svého z Berlína. 13. června požádalo Rakousko německý sněm o spolupráci a o 157 tisíc vojáků. Hlasování dopadlo ve prospěch Rakouska (9:5), ale Prusko nečekalo a bleskovým útokem napadlo Hannover, Sasko a kurfiřtské Hesensko. Hannoverský král kapituloval, saský král utekl do Čech, hesenský byl zajat. To vše se událo ve dnech 16.–20. června. 19. června vypověděl pruský král Friedrich Vilém Rakousku válku. Také v Itálii bylo ihned pozemní a námořní vojsko uvedeno do bojové

33 Zrušení řádů a kongregací

Pro válku byly uzavřeny univerzity a všechny veřejné školy. Proto se zkoušky všude konaly dříve. Don Bosco se rozhodl, že toho roku nechá co nejvíce chlapců přes prázdniny v Oratoři, i když to znamenalo další velké vydání. Týkalo se to také řemeslníků, i když někteří mistři museli narukovat. Ostatně nepřestávalo se pracovat na kostele a hlavně zámečnicki a truhláři měli pořád práce dost.

V domě bylo stále ještě několik kleriků, kteří nepatřili ke Společnosti, ale Don Bosco je vydržoval, protože byli chudí. Nyní také nejednomu bohoslovcí nabídl, aby byl přes prázdniny u něho, protože se neměli kam uchýlit. To byl důvod, proč se osmělil poslat kapitulnímu vikáři Zappatovi žádost, aby mu něčím na tento účel přispěl. Dostal jen dopis, ve kterém mu kapitulní vikář velmi detailně vykreslil finanční situaci diecéze a omluvil se, že opravdu nemůže nic dát, protože je na tom stejně jako on v Oratoři. Don Bosco tedy aspoň orodoval u rektora semináře za různé seminaristy, aby nemuseli pro chudobu opustit povolání. Také prosil, aby v zájmu kněžských povolání bylo dovoleno jeho klerikům z Lanza podstoupit zkoušky před zvláštní komisí, když pro náhlé ukončení školního roku byly všude zkoušky uspišeny a oni, jelikož museli sami vyučovat, nemohli se připravit.

Mezitím byl v Mirabellu, kde se slavil v Malém semináři 21. června svátek svatého Aloise. V ústavě ležel nemocný chlapec František Rapetti, snad nejlepší chlapec v ústavě. Don Bosco ho měl velice rád. Právě na ten svátek se jeho stav velmi zhoršil, takže musel znovu ulehnout, ač chtěl svátek prožít mimo postel. Večer vypadal jeho stav beznadějně. Protože to bylo tak zlé a Don Bosco měl světničku zrovna vedle světničky nemocného, nabídl pan Vincenc Provera, bratr pana prefekta, Donu Boskovi, aby šel na noc k nim, že tam stráví noc v klidu. Don Bosco si velice vážil rodiny Proverovy, vždyť oni vlastně ústav postavili a zůstávali těsně

pohotovosti. Železniční doprava pro obyvatelstvo zůstala zatím v provozu. To byl důvod, proč Don Bosco psal Oregliovi, aby se pokud možno raději brzy vrátil do Turína. Sám by rád jel do Říma, ale zatím poměry velí, aby zůstal doma.

Don Bosco měl více důvodů, proč chtěl, aby se Oreglia, který vstoupil do Společnosti, brzy vrátil. Mezi jiným to byl případ dvou mladých spolubratřích, kteří zpychli a působili Donu Boskovi nemálo starostí. Horovali pro svobodu a válka jim stoupla do hlavy. Oreglia měl na ně osobní vliv a Don Bosco doufal, že je uklidní. Psal v ty dny o nich hraběnce Calloriové, která je dobře znala: „C. a L. se snad zbláznili. Pomlouvají a vyhrožují, že budou psát proti Donu Boskovi do novin. Před několika dny se objevil takový článek v ‚Conte di Cavour‘ a někteří říkají, že to psali oni. Je to bída, ale musím si denně brát poučení, že není radno hledět na lidi, ale na slávu Boží.“ Asi byli někým doporučení a ten je vydržoval.

V ty dny vládl zmatek v mnohých rodinách, když muse-li muži do války. Některé matky psaly Donu Boskovi a doporučovali své drahé do jeho modliteb a do ochrany Panny Marie Pomocnice křesťanů.

Na červenec vyšla knížka s titulem „Přátelské slovo vojákům“. Napsal ji zvláště pro vojáky nějaký kněz jako povzbuzení k víře, obětavosti a věrnosti. Přídavkem tam bylo vypravování „Jan Sobieski a osvobození Vídně“. Dále: „Jedna milost Panny Marie Pomocnice“.

spjati se Společností svatého Františka jako čelní spolupracovníci. Proto souhlasil a šel. Všichni ulehli a ráno chodili po špičkách kolem jeho pokoje, aby ho nezbudili. Ale co se nestalo! Když Don Bosco dlouho nejevil známky života, někdo nahlédl do pokoje, kde bydlel. Nebyl tam – zmizel! Klíče od domu byly přes noc v bezpečí, nikudy se nemohl dostat ven, v domě bylo vše v pořádku i všechny závory – a on přece zmizel. Potom přišel někdo z ústavu a hlásil, že Don Bosco je tam a že už slouží mši svatou. Ráno byl chlapec ještě živ a přál si mluvit s Donem Boskem. Don Bosco se ho ptal, zda se má modlit za jeho okamžité uzdravení, ale František odmítl, že se chce plně podvolit svatému Boží vůli. A ta byla, že ještě téhož dne zemřel vzorně připraven. Bylo to 22. června.

Den 22. června byl ještě jinak smutně památný. Toho dne přišly do Turína do redakcí telegramy z hlavního města Florencie, zvěstující, že poslanecká sněmovna odhlasovala zákon o církevních institucích, který už tolik měsíců znepokojoval biskupy a kláštery. Už to tak bylo. Ani jeden klášter neunikl zlobě italské vlády. Sice počet diecézí nebyl zatím snížen, to nebylo v té době výhodné, zato existující diecéze byly velice zatíženy finančně ve prospěch válčícího státu. Také zábor tolika klášterů a kostelů s příslušným jměním byl rovněž velikou finanční posilou pro válčící Itálii. Mnoho budov bylo předáno vojsku, hospodářská půda se prodávala, kalichy a jiné kultovní předměty končily u Židů huře, než tomu bylo při částečném zrušení řeholí v roce 1855. Je pravda, že řeholníci a řeholnice dostali jakousi odstupňovanou roční penzi, ale co to bylo platno, když většina musela z budov ven, jen někde bylo dovoleno sestrám, aby v části budovy dožívaly do počtu posledních šesti v nájmu s tím, že potom se budou muset rozejít.

Don Bosco měl rád řeholníky a hned postiženým velkoudušně nabídl otevřené dveře svých ústavů. Byl ochoten řadu jich přijmout a řadu jich skutečně přijal. Don František Dalmazzo vzpomínal, jak sám šel se vzkazem Dona Boska

k představenému jezuitů Secondovi Francovi, aby podle potřeby přijal pohostinství salesiánů a jak on se slzami v očích řekl: „Don Bosco je opravdu svatý! Povězte mu, že už jsem vše pro své zařídil a že mu velice děkuji!“

34 Itálie vstupuje do války

Také Viktor Emanuel vyhlásil 19. června 1866 Rakousku válku. Italské vojsko, rozdělené do tří armád, v celkovém počtu 219 000 mužů se 456 děly, vyrazilo do boje. Král stál v čele jednoho sboru a k ruce měl ministra války generála La Marmoru. Měl překročit řeku Mincio. Druhý sbor byl pod velením generála Cialdiniho, třetí o síle 30 000 mužů pod vedením Garibaldiho se měl pokusit vtrhnout do tridentského kraje. Italské vojsko mělo k dispozici 36 lodí, z nich 12 obrněných. Rakušáci měli v Itálii celkem jen 180 000 mužů, 27 lodí z toho 7 obrněných.

23. června překročil Viktor Emanuel Mincio a 24. června se strhla bitva u Custozy. Rakušákům velel arcivévoda Albert. Bitva trvala celý den, ale Italové ji prohráli. Tato smutná zpráva dorazila do Turína 25. června, den po tom, co dozněla oslava svátku Dona Boska, na které byli také ředitelé z Mirabella a Lanza s chlapci, zástupci obou ústavů.

Ředitel z Lanza don Lemoyne vzpomíná, jak v době večerní rekreace byl sám s Donem Boskem v pokoji. Stáli za záclonou, každý opřen o jednu zeď výklenku tam, kde byly skleněné dveře vedoucí do dvora. Na dvoře to hlučelo hlasy tolika chlapců, zatímco nad ještě nedokončenou kupolí chrámu svítil měsíc a na nebi se rozžíhaly hvězdy. Většinou mlčeli, tak silně prožívali náladu toho večera. Don Lemoyne přerušil mlčení a začal vzpomínat na Don Boskovy sny, v nichž Don Bosco viděl chlapce, kleriky a kněze, které mu Panna Maria slíbila dát. Don Bosco jen řekl: „Jak dobrý je Pán Bůh!“ a trochu se rozhovořil, jak podivuhodně rychle roste Společnost a jak veliké naděje má do budoucnosti. A stále se díval na kupoli ozářenou světlem měsíce. Oba upadli zase v mlčení a do tichého rozjímání. Potom don Lemoyne znovu přerušil mlčení a trochu s obavou řekl: „Nezdá se vám, že něco ještě chybí? Pro děvčata nic neuděláme? Potřebovali bychom ještě sestry, které by něco málo udělaly pro naše chlapce, ale věnovaly by se dívčí mládeži jako my. Byly by s námi spojené. I Pán Ježíš měl kolem sebe ženy.“ Don Lemoyne se v duchu bál, že Don Bosco bude reagovat záporně, ale byl překvapen, když Don Bosco řekl klidně: „I to přijde. Budeme mít sestry, ale ne hned, trochu později.“ V roce 1872 bude i toto proctví už krásnou skutečností.

Druhý den napsal Don Bosco chlapcům z Lanza krásný dopis jako odpověď na jejich zdravici k svátku. Byl dlouhý a začínal: „Velmi milovaným chlapcům konviktu v Lanzu jejich přítel kněz Jan Bosco.“ Dopis byl plný citu a lásky a byl zřejmě diktován pod dojmem všeho, co prožila Oratoř

35 Rychlý průběh války

Prusko-rakouská válka probíhala rychle. Pruské pluky obsadily Hannover a vrhly se na Bavorsko. Bavoři se stáhli do Würzburgu, Prusi je nechali a zamířili na Frankfurt, sídlo to říšského sněmu a vstoupili do něho po zuřivém boji dne 16. července. Jiné sbory obsadily Nasavsko. 18. července byly v Darmstadtu a mohlo se již říci, že spojenci byli poraženi. Ve stejné době 300 000 Prusů zaútočilo i na Čechy. Mezi 26. a 30. červnem byla svedena řada bitev, ale postupovali vpřed. 3. července se srazili u Sadové s jádrem císařské

armády, čítající 250 000 mužů. Bylo to poblíž Hradce Králové. Krvavá bitva zuřila od rána do samého večera a bylo plno mrtvých a raněných na jedné i druhé straně. Nestačil ani pověstný český hrdina Franz Jabůrek, který „u kanónu stál a furt jen ládoval“, Rakousko bylo poraženo. 8. července Prusové vtáhli do Prahy, 13. července do Brna. Rakouské vojsko se stáhlo k Olomouci, ale generál Londenbourg jim přetal cestu k Vídni, takže jen zbytek 45 000 vojáků dosáhl Dunaje, aby bránilo Vídeň. Císař František Josef musel

v uplynulém dni. Končil slovy: „Ať žije pan ředitel don Lemoyne! Ať žijí všichni moji drazí synové v Lanzu! Jim platí můj dlouhatánský potlesk. Milost našeho Pána Ježíše Krista ať je stále s vámi a svatá Panna Maria nechť vám všem pomáhá kráčet po cestách, které vedou k nebi. Amen.“

Brzy nato bylo v Oratoři latinské divadlo a na ně přišlo hodně vzácných osobností. Don Bosco byl přítomen a měl při sobě poprvé nově zvoleného sekretáře klerika Jáchyma Berta. Klerik byl poněkud bázlivý, neseděla mu tato úloha. Měl strach, že nebude schopen k tak důležitému úřadu, ale Don Bosco mu cestou do divadla řekl: „Nějak se mě bojíš. Neboj se, nemysli si, že jsem přísný. Jen odlož všechn ostych, vždyť víš, že tě mám rád. Když uděláš nějaké malé chyby, ani si toho nevšímnu a když uděláš velké, odpustím ti je!“

Don Boskovo otcovské srdce se v ty dny projevilo vícekrát, tak například při smrti chlapce Arnošta Saccardiho z Florencie. Don Bosco si ho přivezl tam odtud a umístil ho v mirabellském ústavě. Byl to skvělý chlapec, podobný Dominiku Saviovi. Jen byl slabého zdraví. Nyní ho už dva měsíce trápil úporný kašel. Don Bonetti ho poslal do Turína, jednak, aby změnil prostředí, jednak aby ho prohlédly největší lékařské kapacity. Don Bosco rád vyhověl a vše zařídil. Ale nebylo v úradcích Božích, aby se Arnošt vrátil do Mirabella ve zdraví. S jeho zdravím to šlo opravdu s kopce a hoch měl jen jedinou obavu, aby ho neposlali domů. Prosil Dona Boska a ten mu slíbil, že ho v žádném případě nepošle jinam. Hoch zemřel 4. července svatou, záviděníhodnou smrtí a dobrý duchovní otec potom v dlouhém dopise vypsál jeho poslední chvíle a výroky jeho matce.

Dojem ze svaté smrti Saccardiho byl v Mirabellu zvýšen ještě zvláštním úkazem. Jednou během svátostného požehnání najednou asi třicet chlapců z první a druhé třídy obecné školy vidělo místo hostie Jezulátko. Všichni to svorně potvrdili a ostatní byli svědky aspoň vlny pohybu, který v té chvíli mohli pozorovat mezi těmi malými. Don Bosco dotázán, co dělat, odepsal řediteli donu Bonettimu, aby vše řádně vyšetřil a aby si vyžádal od dětí písemný popis toho, co údajně viděly. Shoda popisu byla naprosto výmluvná. Don Bonetti také napsal životopis zemřelého Arnošta, jak předtím udělal Don Bosco o Saviovi, Magonovi a Besukovi. K radostem mirabellského domu patřil i poměrně rychlý postup klerika Františka Cerrutiho k oltáři. 20. září byl už podjáhнем a 22. prosince poprvé sloužil mši svatou.

uzavřít příměří s Itálií a vydat jí Benátsko. Prostředkoval francouzský císař Napoleon III. Jen tak mohli rakouští vojáci do Custozy a z Dalmácie táhnout na pomoc Vídni. Nebyla to lehká záležitost, protože Itálie měla smlouvu s Pruskem, že bude bojovat až do konce, takže ústup Rakušáků z Benátska a z dalších krajů byl provázen stále bojovými akcemi.

Don Bosco tehdy neopouštěl Turín. Modlil se a dával na modlení za své žáky – vojáky a za všechny nešťastné, kteří museli do války prolévat krev svou nebo cizí. Mnozí potom říkali, že cítili na válečném poli ochranu Panny Marie Pomocnice.

Válka ještě nebyla rozhodnuta. Šířily se pověsti o očekávané veliké námořní bitvě. Skutečně 16. července vyrazilo italské námořní loďstvo, vedené admirálem Persanem z Ancony. 18. a 19. července bombardovalo pevnostní zařízení ostrova Lissy, ale nedokázalo se vylodit. Obrněná loď La Terribile (Hrozná) byla při tom tak poškozena rakouským dělostřelectvem, že se musela vrátit do Ancony. 20. července se objevila v dosahu italských lodí rakouská flotila vedená generálem Tegethofem. Začala bitva. Vlajková loď italská Re d'Italia (Italský král) šla ke dnu i s celou posádkou a obrněná loď Palestro vyletěla do vzduchu rovněž se všemi lidmi, které měla na palubě. Italské loďstvo, zbavené takových opor, se muselo stáhnout do opuštěného přístavu a tam k dovršení neštěstí potopilo vlnobití ještě další obrněnou loď Affondatore (Potápěče).

Don Bosco měl hodně přátel u vojenského námořnictva a trnul o jejich osud. Když přišla zpráva o námořní porážce, najal si drožku a jel se zeptat do paláce prefekta. Sám zůstal ve voze a nahoru poslal dona Duranda. Hrabě Radicati řekl, že dosud nedošly zprávy z bojiště, ale hned nato přišel telegram z ministerstva a v něm proslavená věta: „Zmocnili jsme se vod!“ Hrabě prý zvedl oči k nebi a řekl sklesle: „To znamená – porážka!“ Potom s čepicí v ruce sešel dolů

36 První salesiánská duchovní cvičení

Pruským vítězstvím nad Rakouskem se hodně v Evropě změnilo. Dosavadní Německá federace čili sdružení jinak samostatných německých států a státek se de facto rozpadla. Mírovým traktátem bylo Rakousko donuceno z federace vystoupit a místo něho se vedení ujalo Prusko. To si počínalo sveřepě. Zavedlo jakousi diktaturu nad německými státy a některé si zcela připojilo. Pokud pak některému na čas zůstala větší samostatnost, v každém případě žádalo Prusko po vojenské stránce uniformitu. Po náboženské stránce velice získali evangelíci a katolíci se ocitli v menšině. Bismarck směřoval k tomu, aby byli úplně vyřazeni ze hry. V letech 1873–1886 budou bojovat za víru na život a na smrt, ale udrží se. Rozumí se, že se sekretáři v celé Evropě radovali z oslabení německého katolicismu a plánovali akce, které měly podlomit sílu katolicismu v dalších zemích.

Don Bosco za těchto poměrů cítil svatosvatou povinnost dát svým salesiánům dobrou náboženskou formaci a naučit je věrnosti církvi a Kristu. A jako v 16. a 17. století svatý Ignác z Loyoly formoval své v duchovních cvičeních, tak se Don Bosco rozhodl, že i on nyní bude náležitě cenit a využívat tento prostředek.

Do té doby konali salesiáni duchovní cvičení společně s chlapci. Jen výjimečně vzal Don Bosco někoho s sebou na duchovní cvičení k svatému Ignáci nad Lanzem. Nyní rozhodl, že budou mít salesiáni tato cvičení zvlášť, a sice ve vile v Trofarellu, kterou dostala Společnost darem pro rekreační

a přečetl Donu Boskovi telegram. Kapitanem lodi Palestro byl právě Radicatiho švagr Faà di Bruno, bratr jeho manželky hraběnky Radicatiové. Don Bosco hned odjel vyjádřit jí soustrast nad odchodem bratra a potěšit ji v zármutku. A život šel dál.

26. července byla v Oratoři slavnost rozdělování cen. Don Bosco se vřele rozloučil s těmi, kteří odcházeli na prázdniny a všem dal svátostné požehnání. Biskup Rota z Guastally byl při slavnosti milým hostem.

Konec července byl pro Itálii velmi černý. Pruský kancléř Bismarck dosáhl toho, co chtěl, prakticky sjednotil do té doby rozdrobené Německo a náhle uzavřel s císařem Františkem Josefem příměří. 26. července se zmocněnci obou stran dohadovali o prvních člancích mírové smlouvy. Itálie byla zaskočena, protože ji Prusové věrolomně nechali osudu. Itálie byla zaskočena, protože ji Prusové věrolomně nechali osudu. Italská pozemní vojska již dosáhla téměř svých cílů, ale nyní jim hrozilo, že se na ně vrhnou všechny zbylé rakouské pluky a rozdrť je. Rakousko bylo ještě schopno dát dohromady asi 250 000 mužů. Francouzský císař nyní radil Viktoru Emanuelovi, aby nic neriskoval, ale aby i on uzavřel s Rakouskem příměří a potom mír. Co měl dělat, když nebylo po oné námořní porážce jiného zbylí. Tak už to bývá, že se nakonec uskuteční slovo Písma svatého: „Rozptyl, Bože, národy, které chtějí válku!“ Co Itálie nabyla, to zase pozbyla, ale mrtvé nevzkřísila.

Don Bosco si myslel o válce své a ve své světničce pracoval mírumilovně dál. Rytíř Oreglia se zatím v červenci vrátil z Říma a opět stanul v čele Don Boskovy tiskárny. Na srpen vyšlo Katolické čtení s titulem: „Karel, neboli životní paměti člověka odsouzeného k nucené práci“, na září drama „Daniel a jeho tři přátelé v Babylonii“, na říjen „Život blahoslaveného Benedikta Josefa Labreho“, na listopad „Život svatého Bernarda z Menthonu“.

učely. Bylo stanoveno, že budou dvě směny, jedna hned první týden v srpnu, druhá poslední týden téhož měsíce. Na první směně bude kázat rozjímání kanovník Gastaldi a instrukce bude mít Don Bosco, na druhé směně totéž, jen místo Gastaldiho bude kázat meditace don Bonetti.

Bylo třeba postupovat pomalu. Zatím Don Bosco vůbec nevyžadoval mlčení, takže to znamenalo i jakési uvolnění. Je třeba vědět, že všichni salesiáni byli pořádně zapraženi po celý školní rok jako učitelé nebo asistenti, že museli současně studovat teologii a dělat všechno možné. Od poloviny srpna začne kolotoč znovu, protože se většina chlapců vrátí a bude doškolování, také dlouhé vycházky, aby chlapcům nebylo líto, že nejsou doma atd. Proto jen čtyři promluvy, mimo začátek a konec, jen tři celé dny, před obědem společná návštěva Nejsvětější Svátosti, odpoledne ve dvě hodiny litanie ke všem svatým, večer požehnání a před ním růženec. Jinak svoboda. Teprve další roky se přidávalo po trochách mlčení, až došlo jen ke dvěma přestávkám bez mlčení: po obědě a večer po večeri. Je však třeba říci, že se v Oratoři ve skutečnosti dělala duchovní cvičení stále. Vždyť každé cvičení šťastné smrti bylo ve znamení posledních věcí člověka a viděli jsme, že se tato ústraní hluboce připravovala a že se z nich dlouho těžilo.

Ani si nesmíme myslet že první duchovní cvičení byla ve znamení nějaké idylly. Stalo se, že po jednom Don Boskově kázání jeden spolubratr s tříletými sliby prostě prohlásil, že

byl toho domnění, že poslušnost váže jen tehdy, když představený něco rozkáže mocí slibu, jinak, že si každý bude dělat, co bude chtít. Byla z toho diskuse, do které musel šetrně zasáhnout Don Bosco sám, ale ten spolubratr – kněz trval na svém a po duchovních cvičeních sbalil kufr a odešel

37 Škola filosofie

Po druhém turnusu duchovních cvičení v Trofarellu Don Bosco strávil několik dní v Busku v domě profesora Bacchialoniho, muže velmi katolicky založeného, který nikdy neodmítl účastnit se zkoušek gymnazistů ze salesiánských domů. Hovořili asi také o tom, co nyní Donu Boskovi leželo velmi na srdci a týkalo se to kleriků. Psal 27. srpna 1866 kapitulnímu vikáři Zappatovi ohledně té věci. Chválil vikárovi starostlivé poznámky v úvodě liturgického kalendáře pro tento rok, týkající se ubývání kněžských povolání a projevil stejnou starost. Ubývá kleriků v semináři, ale ani on nemůže říci, že by mu všichni zůstávali. Nejedem zase pověsí kleriku na hřebík a vrátí se do světa. Co se týče těch, které on má v domě, je to velmi ovlivněno jejich docházkou každý den do semináře na filosofii a teologii. Cestou musí slyšet všelijaké nejapné poznámky a posměšky lidí, dostávají se do styku s novinami a časopisy, které jim nesvědčí, musí shlédnout i hodně nestoudných ilustrací a to všechno zanechává v jejich myslích a srdcích zřetelné stopy. Odtud rostoucí ztráty. Nebyly by takové, kdyby měli školu doma, ušetřil by se tím i drahocenný čas, který by mohli věnovat chlapcům – studentům, s nimiž mají společný časový rozvrh a mohli by jim asistovat při rekreacích. A hned navrhl, kdo by mohl v Oratoři převzít vyučování filosofů a teologů. Latinskou literaturu by přednášel profesor Francesia, aritmetiku, geometrii a fyziku don Angel Savio, logiku, metafyziku a etiku don Rua, teologii by přednášel kanovník Gastaldi, případně by v čas nutnosti mohl suplovat don Cagliero. Místo Zappatiho odpověděl provokář Vogliotti, ale odpověď byla zcela negativní. „Rozhodli jsme se vybítout Vaši důstojnost, abyste návrh stornoval. Posíláme jej zpět.“

Ale Don Bosco se nedal. Psal znovu, že ho toto „tak úsečné a tvrdé odmítnutí zamrzelo“, a prosí, aby tato úleva byla poskytnuta aspoň filosofům. Nebylo by to nic nového, vždyť taková dovolení už měl a generální vikář Fissore je odvolal jen z toho jediného důvodu, že se obával důsledků, kdyby klesl počet bohoslovců v semináři. Po nějakém čase se na ordinariátě umoudřili a pro filosofy dovolení přece jen dali.

Úcta k Panně Marii Pomocnici rostla stále. Znovu se objevila cholera. V květnu řádila v Rusku, v Belgii a v Anglii. V Rakousku zkosila 100 000 lidí, v Uhrách 22 000, na Moravě 28 000. V červenci a srpnu pomřelo ve Francii skoro 6 000 lidí. V téže době se nemoc přesunula do Janova, do Neapole, znovu navštívila Anconu a šířila se do různých částí Itálie. Již od začátku roku panovalo přesvědčení, že kdo

38 Chránová kopule

V září dovolil turínský prefekt další prodloužení loterie. Peněz bylo málo. Měly na to vliv i válečné události. Don Bosco dal už pokyn mistru Buzzettimu a ekonomu Saviovi, aby se stavba pokryla jednoduchou kopulí, aby se ušetřily peníze. Oni však nebyli stejného mínění a váhali s uskutečněním tohoto pokynu. Nakonec sama Panna Maria řekla, jak to chce mít.

Smrtelně onemocněl senátor Antonín Cotta, veliký dobrodinec, majitel banky. Bylo mu 83 let. Don Bosco ho

z Oratoře. V té době také odešli ti dva zmínění klerici, kteří Donu Boskovi vyhrožovali, že budou proti němu psát do novin. A ještě třetí klerik odešel, i když v dobrém. Nebyly tedy růže bez trní ani zrní bez plev. Takový už je život.

přispěje na stavbu kostela Panny Marie Pomocnice, bude nemoci uchráněn. Lidové podání připisovalo takový výrok Donu Boskovi, ale nelze to dokázat. Přesto je fakt, že mnozí Donu Boskovi vyjadřovali díky a uváděli různé případy, jež měly dosvědčit, že Panna Maria Pomocnice nezklamala své ctitele.

Zatímco Apeninský poloostrov prožíval hrůzu z cholery a zatímco pokračovala mírová jednání mezi Pruskem a Rakouskem, bylo v noci z 15. na 16. září sicilské město Palermo přepadeno a obsazeno bandami lupičů, kteří se vyhnuli odvodu k vojsku a přívrženci republikánského zřízení s rudými čapkami a prapory. Všichni byli dobře vyzbrojeni, takže se města snadno zmocnili. Po porážce u Custozy a u ostrova Lissy se jim zdálo, že přišel čas nahradit královský režim režimem republikánským. Našli ovšem oporu v chudém lidu, takže těch 1 500 vojáků tamní posádky jim nemohlo odolat. Ale vláda se hned rozhodla potlačit povstání v zárodku. Dne 20. září se generál Rafael Cadorna vyločil se dvěma divizemi různých zbraní a vzal město útokem. Byla to krutá řež, po které zbytky povstalců utekly do hor. Pro výstrahu následovaly popravy. Bohužel, kdo nejvíce odnesl povstání, byli zase kněží a řeholníci.

Florentské vládní časopisy hned na celé kolo rozhlašovaly, že povstání vyvolali kněží, mniši a jeptišky. Záminka byla snadná. Vždyť povstalci se zabarikádovávali v kostelích a v klášterech! Cadorna obžaloval osmdesátiletého arcibiskupa palermského monsignora Naselliho a stejně starého montrealského monsignora d'Acquista. Toho vyvlekli nemocného z postele a uvrhli do vězení. Úřední hlášení palermského prefekta Torelliho sice o něco později uvádělo, že řeholníci a kněží zachránili mnoho vojáků, ale generál měl napilno, aby všechny mnichy a řeholnice vyhnal z klášterů a budovy zabral. Všichni museli svléci řeholní šat a vrátit se do domovských obcí. Stovky řeholníků a řeholnic byly odvezeny do míst nuceného pobytu s několika centesimy na den, bez ohledu na věk, zdraví a podobně. Různé řeholnice byly v případě, že neměly kam jít, smíchány bez ohledu na řády dohromady a namačkány do nezdravých budov. Stačilo být knězem, řeholníkem nebo řeholnicí a člověk byl postaven mimo zákon, a to i potom, co král v úředním listě 18. srpna vyhlásil amnestii pro účastníky vzpoury, dokonce i pro Mazziniho, který byl možná vlastním inspirátorem republikánského povstání. V té době také v Palermu vypukla cholera. Podlehlo jí na Sicílii podle úředních statistik 13 570 lidí.

navštívil a nemocný mluvil slabounkým hlasem. Vypadalo to na blízký konec.

„Zemřu,“ řekl Cotta. „Ale ne,“ odpověděl Don Bosco. „Vy nesmíte ještě zemřít, napřed mi musíte pomoci dostavět kostel. Jsme ve veliké bídě. Co byste udělal, kdyby vás Panna Maria uzdravila?“ „Dával bych vám každý měsíc během půl roku vždy 2 000 franků.“ „Tak dobrá, vrátím se do Oratoře a dám se za vás hodně modlit. Uvidíme.“

Než Don Bosco odešel, dal mu ještě požehnání a pomodlil se za jeho uzdravení. A co se nestalo? Třetí den někdo oznamuje Donu Boskovi, který byl ve svém bytě, že ho hledá nějaký pán. Senátor Cotta! Byl docela zdravý a žil ještě tři roky. Přinášel první splátku. Ta rozhodla, že se Don Bosco odhodlal stavbu podle původního plánu dokončit.

Kopule byla dovršena a na vnějším obvodu měla tři ochozy. První měl kolem šestnácti oken, druhý byl tam, kde se kopule začínala oblit, třetí tam, kde začínala takzvaná lucerna ve výšce 60 metrů nad zemí. Přístup k ochozům byl z věží. Nahoře byla ještě malá kopulka, na ní měla stát socha Panny Marie.

Když byla tato poslední veliká práce u konce, Don Bosco s datem 21. září 1866 napsal a začal rozesílat dobrodincům dopis, ve kterém je zval na malou slavnost položení poslední cihly. Byla stanovena na neděli 23. září. Sešlo se mnoho dospělých i chlapců, lidí obyčejných i vznešených. Kopule už byla pokryta měděnou pokrývkou upravenou způsobem, aby tak snadno neoxidovala. Poslední cihlu vynesl nahoru synek markýze Fassatiho, Emanuel.

Tu neděli 23. září večer Don Bosco oblékl v kostelíku svatého Františka Saleského duchovní roucho Dominiku Tomatisovi. Byl to zajímavý případ povolání. V roce 1854 předpověděl Don Bosco smrt dvou chlapců – Aiacinioho a Viciniho. O tom jsme psali v minulém svazku. Při té příležitosti řekl Don Bosco Viciniho kamarádovi Tomatisovi, že s ním pojí ještě mnoho paňotek a že bude dlouho žít a že bude salesiánem. Jedné noci měl Tomatis sen – to už byl Vicini na věčnosti. Byl s Vicinim, který krásně vypadal a jen zářil. Ten mu ukazoval kopuli kostela Panny Marie Pomocnice v celé její majestátní kráse a řekl mu: „Vidíš tam dole? To je tvůj život. Poslouchej Dona Boska a sejde-me se v nebi.“ O několik dní později byl Tomatis u zpovědi u Dona Boska a zdálo se mu, že jeho slova jsou nápadně podobná slovům Viciniho. Při jiné příležitosti Don Bosco zpo-la vážně, zpola žertem říkal chlapcům, jak dlouho kdo bude žít. Tomatis to chtěl také vědět a Don Bosco mu řekl: „Musí ti stačit, že budeš dlouho živ. Jen buď hodný, bude z tebe kněz Dona Boska a zachráníš mnoho duší.“ Tato slova byla

39 Ještě anconští sirotci

V září musel Don Bosco řešit některé záležitosti ohledně anconských sirotků po obětech cholery. V srpnu mu dodala komise dalších osm chlapců, ale byli to vykutálení hoši. Byli pevně semknuti a uzavřeni, přišli ozbrojeni noži, připraveni je vždy vyndat a vyřídít si věci bodnutím. Dokonce jednoho mistra pobodali skutečně. Když přišli, Don Bosco nebyl právě doma a když se vrátil, bylo mu referováno, že ti z Ancony se nemíní zapojit do společného života. Don Bosco se s nimi setkal na dvoře a pěkně je podle zvyku oslovil, ale oni odpovídali vzpurně, že tam nechťejí být, protože prý tu není co jíst a to, co dostávají, je tak dobré pro prasata. Don Bosco na to: „To snad ne. Jedí to všichni chlapci i ti z Ancony, co přišli před vámi, jedí to představení a jím

40 Před novým školním rokem

Prázdniny se opět chýlily ke konci a blížil se nový školní rok. Jako jindy chtěl Don Bosco být účasten růžencové slavnosti v Becchi a vzal tam zase obvyklé chlapce, hlavně muzikanty. Zastavil se jako obvykle u pana děkana Cinzana v Castelnovu a spolu se dohodli, že založí ve farnosti Společnost

prvním semínkem kněžského a řeholního povolání tohoto chlapce. Ovšem doba se mění a s ní i člověk.

Tomatis končil nižší gymnázium a nyní uvažoval o povolání. Rozhodl se jít k jezuitům, kde byli jeho dva strýci. Podal si žádost, poslal jim své doklady a měl nastoupit do Monaka do noviciátu. Monako je samostatné knížectví. Měl tam jít ještě s jedním chlapcem z Cottolenga a přišel se ještě rozloučit s Donem Boskem. Byl u něho u zpovědi a tu mu po rozhřešení položil Don Bosco otázku: „Kdypak půjdeš ke krejčímu pro míru na talár?“ „Nemám čas, odpoledne odjíždím.“ „Ale cožpak ty jsi už zapomněl, co se odehrálo ve snu s Vicinim?“ A opakoval mu všechno, o čem kdysi spolu hovořili. To stačilo, aby se hoch obrátil. Přišel pater Porcheddu, jezuita, aby už šel, že je čas jít na vlak, ale Tomatis odmítl. Jezuita musel vzít na vědomí, že nepojede, že zůstane s Donem Boskem. Toho večera, tedy 23. září, přijal duchovní roucho a stal se Don Boskovým klerikem. Žil opravdu dlouho. Tehdy, když don Lemoine zapisoval tuto událost v 8. svazku Memorií, měl Tomatis za sebou již 37 let misionářského života v Americe. Byl několikrát v nebezpečí života a pokaždé z něho vyvázl, ano, odvažoval se do nebezpečí vždy s jistotou, že bude mít dlouhý život a že se tedy nemusí bát.

Don Bosco viděl mnoho. Don František Dalmazzo vzpomínal, jak jednou říkal světcům, že mu psal jeho bývalý žák z Oratoře, v té době seminarista v Miláně, že odjíždí do noviciátu k jezuitům do Espan. Don Bosco se tomu podivil a řekl mu, aby mu napsal, že by rád věděl, kdy se zase vrátí do Milána. Ten dlouho nepsal, ale za tři měsíce skutečně nechal noviciát a vrátil se.

Don Petr Gallo, salesián, také vzpomínal, jak v roce 1866 stál jednou s kamarádem na dvoře a pojídali svou paňotku k snídani. Šel kolem Don Bosco a položil Gallovi ruku na hlavu a řekl mu: „Unus assumetur“, a druhému se slovy: „alter relinquetur“. To znamená „jeden bude přijat, druhý bude ponechán“. Oba vstoupili do Společnosti, ale ten druhý odešel.

Po oné slavnosti 23. září Don Bosco splnil přání bergamského biskupa monsignora Speranzi a jel do Bergama kázat duchovní cvičení v semináři pro bohoslovce a kněze. Byla to duchovní cvičení pro mnohé nezapomenutelná, jak ještě po letech mnozí vzpomínali.

to i já.“ Oni: „Když se vám chce, tak to jezte.“ Don Bosco: „Víte vůbec s kým mluvíte?“ „Nám na tom nezáleží.“ Po takovém setkání se Don Bosco připojil k chlapcům, kteří byli svědky scény a trnuli, co si ti sprostáci dovolují, ale neříkal nic, jen se usmíval, mluvil s nimi jako vždycky. Prostě zvládl to. Potom si ty příchozí vzal každého zvlášť a to už byla jiná řeč. Pomalu, pomalu chlapci měkli a měnili se. Don Bosco některé nechal dokonce studovat, což by normálně nedělal, protože v poslední době nechával studovat jen ty, kteří dávali naději, že to jsou duchovní povolání. Hoši se časem uklidnili a zůstali. Pobyli v ústavě tři roky a rádi vzpomínali. Jen jeden odešel ještě během roku, ale komise místo něho poslala jiného.

pro šíření dobrých knih. Don Bosco už měl připravena pravidla, osvědčená jinde. Z Castelnova měl namířeno do Moncuca k Mogliům, kteří ho každý rok v této době toužebně očekávali, aby si zavzpomínali na jeho chlapecká léta u nich. Cestou se musel zastavit na faře v Buttiglière,

ale opozdil se tam a odcházel, když se stmívalo. Pan farář ho sice kus cesty vyprovázel, ale potom se Don Bosco pustil přes les sám. Bylo mlhavo, i když zrovna nepršelo a stalo se, že ztratil orientaci. Bylo to svízelné. Celý unavený vyšel na nějakou výšinu a v duchu si říkal: „Teď bych potřeboval Siváka! Ten by mě vyvedl z bídy ven.“ A hle! Někde nablízku se ozvalo zaštěkání, potom druhé a už vedle něho stál Sivák, starý známý. Radostí štěkál a skákal a potom se ujal vedení. Bylo to dobré, protože když šli kolem nějakého stavení, vyběhli proti nim dva rafani a zuřivě štěkali. Sivák se však na ně vrhnul a pěkně je pocuchal, že skučeli a zalezli. Tak se Don Bosco dostal šťastně do Moncuca. Sivák si dal říci a vešel do statku s ním. Lehl si do koutka a stočil se do klubíčka. Zatímco se strojila večere a jedlo se, hospodář povídá: „Musíme dát také Sivákovi!“ Ale Sivák nebyl k nalezení. Dveře byly zavřené, ale Sivák nikde. Zmizel nepozorován. Domácí psi také neštěkali, to by byli jistě udělali, kdyby kolem nich šel cizí pes. O tomto Sivákovi slyšel don Lemoyne vyprávět Dona Boska osobně.

41 Novéna k Pomocnici křesťanů

Vypravuje hoch Battagliotti, který právě roku 1866 nastupoval do Oratoře, že se moc těšil na nástup, ale nevydařil se mu. O prázdninách spadl s patra na mlat a tak se pohmoždil, že dva dny ležel v bezvědomí a ještě měl frakturu. Potom se přece probral a celé prázdniny proležel, i když jeho fyzický stav se pomalu zlepšoval. Horší to bylo s hlavou. Byla jako zabeďněná. Bolela a hlavně utrpěl velkou ztrátou paměti. Přesto chtěl nastoupit a nastoupil v naději, že to přechodí. Ale nešlo to. Jen co zasedl ke knihám, už cítil, že se těžko učí a všechno mu z hlavy utíká. Byl z toho zoufalý a s těmi pocity šel k Donu Boskovi, co má dělat. Don Bosco se ho zeptal: „A už ses obrátil na Pannu Marii Pomocnici?“ To chlapce ještě nenapadlo. Don Bosco mu hned nadiktoval nověnu: Každý den třikrát Otče náš, Zdrávas a Sláva Otci k Pánu Ježíši svátostnému, třikrát Zdrávas Královno k Panně Marii vždy s povzdechem: Maria, Pomocnice křesťanů, oroduj za nás! Chlapec to začal svědomitě dělat, ale marně se namáhal přesvědčit se, že je mu lépe. Bylo mu stále hůř. Před posledním dnem novény šel za Donem Boskem skoro zcela zoufalý. Světec mu řekl: „Nebud' malý a nepochybuj! Jen dokonči nověnu a plně se svěř Panně Marii!“ On to udělal a s tím šel spát. V noci měl pocit, jakoby ho nějaká síla neviditelně zvedala. Vykríkl: „Já jsem zdrav, už mě nic nebolí, ani žaludek, ani hlava!“ Skutečně byl zdrav. Druhý den zasedl ke knihám a nemohl se poznat. Všechno mu šlo hravě do hlavy a zůstávalo tam. Svou výpověď napsal a stvrdil svým podpisem odevzdal Donu Boskovi jako milost, kterou mu prokázala Pomocnice křesťanů.

Toužebně očekávaný mír mezi Rakouskem a Itálií byl konečně podepsán 3. října 1866. Rakousko vyklidilo Benátsko a 21.–27. října se tam konal plebiscit, čili hlasování lidu, které vyznělo jednoznačně ve prospěch Itálie. Biskupové

42 Exhumace Dominika Savia

I když byla stavba v hrubých rysech hotová, nebyla ještě zdaleka schopna provozu. Byla pod střechou a to bylo všechno. Bylo třeba dalších peněz a hodně víry od těch, kdo nesli břímě stavby a nadevšechno Panna Maria musela ukázat, že je to její dílo.

Don Bosco provedl v říjnu menší přesuny personálu. Většinou šlo jen o kleriky učitele a asistenty. Ze všeho nejvíce doporučoval všem na jedné straně přesné zachovávání pravidel, na druhé velikou laskavost a trpělivost. Do té doby patří malá momentka. Jednoho dne řekl Don Bosco donu Ruovi, prefektovi: „Měl by ses dát do obchodování s olejem!“ Don Rua hned nechápal a odpověděl, co by tomu řekly svaté kánony, kdyby jako kněz začal obchodovat. Ale Don Bosco žertoval dále, až nakonec řekl svému zástupci, že je někdy vůči některým ostrý. Snad by bylo dobré vlhčit určité věci olejem, aby tolik neskřípaly. Don Rua si to vzal k srdci a všichni se podívovali, jak se od té doby překonával v laskavosti a trpělivosti, i když jeho nový úřad nutně žádal energii a někdy i tvrdou ruku.

Toho roku přestala fungovat oratoř Anděla strážného ve Vanchiglia, otevřená v roce 1849. Fungovala tedy 17 let, ale markýza Barolová na tom předměstí nyní postavila kostel svaté Julie a při něm se začala tvořit farní oratoř. Don Bosco viděl, že by to byla zbytečná konkurence a raději svou zrušil. Personálem posílil oratoř svatého Josefa.

a kněží šli k urnám první a potom se konalo i slavné Te Deum ve všech kostelích. 7. listopadu Viktor Emanuel slavil vjezd do Benátek. Biskupům napsal zdvořilý dopis.

Těm velkým je ovšem snadné psát zdvořilé dopisy, horší je to s jejich skutky. Vždy se najdou lidé, kteří jsou ochotni dokázat pravý opak. Tak tomu bylo i v Benátkách. Benátský patriarcha, když byl požádán, aby posvětil prapor národní gardy, velice rád tak učinil, ale neobešlo se to bez manifestace proticírkevního rázu. Velitel národní gardy sice zabránil narušovatelům pokračovat v demonstraci, ale nemohl zabránit tomu, že byli v Benátsku hned zatýkáni kněží jako jinde. Také řehole hned postihl stejný osud, jako tomu bylo v celé Itálii.

Pronásledování církve v Itálii nedělalo zemi dobrou pověst ve světě a francouzský císař žádal italskou vládu, aby učinila přítrž nechutným scénám, organizovaným sektami. Vláda tedy dala příkaz, aby se vyhnání biskupové mohli vrátit, ale současně jim veřejně pohrozila dalšími postihy v případě, že by chtěli jakkoliv mluvit do italských věcí. Mezi prvními propuštěnými byl i monsignor Rota z Guastally. Než opustil Oratoř, uspořádali mu chlapci nadšené ovace a don Francesia složil k té příležitosti báseň. Biskup neopomenul Donu Boskovi vzdát za jeho pohostinství veřejně díky v Unità Cattolica.

Pronásledování biskupů, kněží a řeholníků mělo neblahý vliv na mnohá povolání. Rodiče se strachovali o své syny, když tito jevíli známky povolání a zrazovali je z této cesty. Don Bosco tomu čelil tím, že na prosinec složil a vydal v Katolickém čtení spis „Valentin, aneb zrazené povolání“. V něm odsuzoval nástrahy, které se kladly těm, kteří se chtěli dát na duchovní dráhu. A zase spolu s prosincovým číslem vydal svůj oblíbený kalendář Galantuomo.

Don Chiala a rytíř Oreglia nám zanechali zápis následující události: 16. listopadu měl Don Bosco zaplatit za práce na kostele 4 000 lir. Toho dne vyšel don Rua ještě s jedním koadjutorem do města hledat peníze. Vrátili se po obědě, ale podařilo se jim sehnat pouze 1 000 lir. Odevzdali

je Donu Boskovi a ten s klidem řekl: „Na všechno je lék. Mějme důvěru. Půjdu to zkusit ještě já.“ A šel. Chodil někde v končinách u Porta Nuova, když ho potkal sluha jedné panské rodiny a hned: „To jsem rád, že vás vidím, Done Bosco. Pojďte, pán vás čeká, je tuze nemocen, rád by, abyste mu požehnal.“ Don Bosco šel a našel starého pána ve velmi špatném stavu. Měl vodnatelnost, břicho měl naduté vodou, už byl několikrát operován a lékaři s ním už nechtěli nic dělat, protože by další zásah nevydržel. Don Bosco se hned, jak mu paní s pláčem říkala, jak dopadl včerejší konzult lékařů, zeptal: „Byla při konzultu Panna Maria?“ Slovo dalo slovo a Don Bosco zavedl řeč na stavbu chrámu Panny Marie. Vyprávěl, že Panna Maria tvoří divy těm, kdo se bezpodmínečně do její ochrany svěří a přispějí na kostel. Nemocný poslouchal a když mu Don Bosco řekl, že by potřeboval 3 000 lir, sliboval, že tuto sumu rád dá, ale až na konci roku. „To ne,“ pokračoval světec, „potřebuji je ještě dnes.“ „Nemám peníze u sebe, musel bych do banky.“ „Tak vstaňte a dejte zapřáhnout kočár a jedte tam.“ Seběhla se rodina a služebnictvo. Bylo to dohromady asi 30 lidí a Don Bosco se s nimi začal modlit k Panně Marii Pomocnici. Když skončil modlení, dal pacientovi požehnání a ten začal vrhnout. Žena byla zděšená a křičela, že umírá. Don Bosco ji uklidňoval, že neumře. Všichni viděli, že pán dostává normální postavu. Don Bosco dal hned přinést šaty, aby se oblékl. Přišel lékař a protestoval, ale pacient ho poslal pryč. Hned vstal, Don Bosco ani nedovolil, aby ho někdo podpíral. Vstal a sešel se schodů sám, vstoupil do kočáru a jel. Vrátil se celý rozžářený, v rukou měl 3 000 lir a ty podával Donu Boskovi s mnohými díky. Don Bosco peníze vzal, poděkoval a uzdravenému kladl na srdce, aby zas jen děkoval Pánu Bohu a Panně Marii Pomocnici za mimořádné uzdravení. Když přišel domů, už tam stihl osobu, která přišla pro peníze. Za všeobecného údivu přítomného dona Ruy a dalších se vše hravě vyřídlilo. Byl to očividný zázrak.

Jiná věc se stala nedlouho potom a zas byla jiného druhu. Jistí manželé markýza a markýza v Turíně neměli děti. Prosili Dona Boska, aby jim požehnal a vyprosil jim potomka. Don Bosco slíbil a doopravdy, než se rok minul s rokem, rodina byla obdařena potomkem, zdravým chlapečkem. Ti manželé ovšem slíbili, že dají svůj příspěvek na kostel, když jim Pán Bůh požehná. Neudělali to, ani nepřišli, ani nenapsali, prostě zapomněli. Chlapec měl už víc než rok, když Don Bosco, potřebný peněz, navštívil tu rodinu. Setkal se s markýzem a prosil ho, aby splnil svůj slib. Ale pan markýz se na něho nepamatoval, vůbec ho neznal a také mu nic nedal. Don Bosco se obrátil a šel domů. Na rozloučenou ale řekl panu markýzovi: „Pamatujte si, že jste to neslíbil mně, ale Pánu Bohu. S pánem Bohem se nežertuje.“ Moc dlouho to netrvalo a markýz byl v Oratoři znovu. Prosil Dona Boska, aby rychle přišel dát dítěti požehnání, že se mu najednou udělalo zle. Prosil za odpuštění za to, co vyvedl a sliboval hory doly. Don Bosco s ním jel, ale přijeli pozdě. Služebnictvo už čekalo na pána a sdělilo mu smutnou novinu, že dítě zemřelo. V rodině bylo jako o pohřbu, zahýbalo to s nimi. Don Bosco mohl jen těšit, napomínat je k větší poctivosti a k hloubce v náboženském životě, chtějí-li se jednou s mrtvým dítětem sejít v lepším životě.

Zatím bylo dosaženo dalšího velikého cíle. 17. listopadu oznamoval časopis Unità Cattolica, že byla v Turíně v dílně Ignáce Boggia dohotovena čtyřmetrová měděná socha

Panny Marie, pokrytá galvanoplastickou vrstvou, brání korozí a je vystavena k shlédnutí veřejnosti. Časopis upozornil, že zblízka není socha vzhledná, ale nesmí se zapomenout, že je určena pro velikou výšku a teprve potom se bude moci říci, zda se umělci podařilo vytvořit dílo hodnotné.

18. listopadu byl Don Bosco v Murellu na pozvání Zbožné jednoty křesťanských matek. Měl tam kázání o svatě Alžbětě. Z Murella jel do Lanza. Tam ho čekala neobyčejná astronomická podívaná. Asi v devět hodin večer mohli všichni chovanci domu pozorovat déšť tisíců meteoritů, jejichž paraboly se různě promítaly. Astronom pater Secchi jich napočítal 30 000, pater Denza v Moncalieri dokonce asi 33 000. Bylo to jako nádherný ohňostroj a v Lanzu chlapi říkali, že to je na počest Don Boskova příchodu. Návštěva v Lanzu přinesla Donu Boskovi hodně radostí, jak tam od tud psal donu Bonettimu do Mirabella.

21. listopadu byl Don Bosco v Mondoniu, kde se zatím splnil jeho dávný sen, aby byly zachráněny ostatky milého Dominika Savia a uloženy na slušnějším místě. Už dva roky po jeho smrti chtěl Don Bosco žádat o přenesení jeho rakve z Mondonia do Castelnuova. Vyjednával s Dominikovým učitelem donem Allorou, aby se přeptal u právníků, za jakých podmínek by bylo možno provést exhumaci. Don Allora v dopise, který reagoval na jeho návrh, psal, že v kraji je už rozšířena úcta k Dominiku Saviovi a výslovně se zmiňoval o případu rodičky, která měla velmi těžký porod a jen vykřikla „Ach, milý Dominiku,“ hned byla bez bolestí a šťastně porodila. Nebyl to první případ. Předtím už takových bylo více.

Pokus o zachování Dominikových ostatků se opakoval v roce 1864, ale jinak. Rakev měla být vyzvednuta, pod ní měl přijít základ pro zděnou hrobku a hrobka skutečně vyzděna, a to na témže místě, naproti zdi kaple svatého Šebestiána, přiléhající ke hřbitovu. V listopadu a prosinci se jednalo, ale ani tehdy se nic neudělalo. Jen Don Bosco tehdy koncipoval a na papír dal náhrobní nápis, který byl velmi výmluvný. Zněl: „Zde spí v pokoji tělesná schránka andělského jinocha Savia Dominika, narozeného v Rivě u Chieri. 2. dubna 1842. Prožil ctnostné dětství v Castelnuovu d'Asti a pak sloužil Bohu věrně a čistě několik roků v Oratoři svatého Františka Saleského v Turíně. Zemřel svatě v Mondoniu 9. března 1857. Z důvodů nepochybných znamení Božího vyvolení byly jeho tělesné pozůstatky z veřejného hřbitova přeneseny sem dne ----- 1864 péčí jeho přátel a těch, kteří zakusili účinky jeho nebeské ochrany a plni vděčnosti a touhy očekávají neomylný výrok svatě Matky Církve.“ Je to doklad o tom, že Don Bosco byl vždy pevně přesvědčen o svatosti svého žáka i o tom, že bude jednou prohlášen za svatého. Ale ani v roce 1864 k ničemu nedošlo.

Teprve nyní došlo k ráznému činu, jak o tom svědčí dosti dlouhý zápis ze dne 21. listopadu 1866, ve kterém čteme, že v devět hodin dopoledne za přítomnosti faráře Aloise Amussy, kostelníka a výrobce nové rakve Peily, zastupujícího svědka obecního výboru Serry, hrobaře Molina a Aloise Robina, majitele hrobu, který se jako neznalý písma podepsal pouhým znamením kříže, byla exhumace provedena. Všechny osoby byly svědky prvního pohřbu. Farář dal opatrně vyzvednout kostru Dominikovu. Růženec a medailky byly zcela zrezivělé a rozpadlé. Nato vlastnoručně všechny kosti skeletu zase složil do nové rakve a vedle lebky položil

zmíněné zbytky růžence a medailek plus minci v hodnotě 10 centesimů, raženou v roce exhumace. Nová rakev byla svázána železnými pruty a opatrně vsunuta do lokulu ve zdi zmíněného již kostelíka svatého Šebestiána a to tak, aby se nacházela pod oltářem. Otvor byl klenutý a na místě

43 Nepříjemnosti s železnici

Pokud šlo o návrat znemožněných biskupů do jejich sídel, ministr Ricasoli vyňal původně z této amnestie biskupy, kteří se uchýlili do papežského státu nebo do zahraničí. 16. listopadu však i to zrušil, takže všichni biskupové mohli jít k svému stádu. V Turíně dlel už od roku 1861 arcibiskup z Ferma, kardinál Filip de Angelis. O něm se vědělo, že při posledním konkláve dostal jen o něco málo hlasů než panující Pius IX. Jako muž nekompromisní si nedělal naději, že by byl propuštěn na svobodu, vždyť celých pět roků neopustil klášter lazaristů, do něhož se uchýlil. Považoval se za vězně.

Don Bosco ho několikrát navštívil a dobře se spřátelili. Kardinál si nechal od Dona Boska podrobně vyprávět o životě v Oratoři a řeč se často stočila na mimořádné jevy, které se tam udály, jako byla proroctví a podobně. Jednou se kardinál tázal Dona Boska na vlastní budoucnost a Don Bosco ho ujistil, že se bude moci vrátit brzy do své diecéze. Ten nevěřil, ale Don Bosco ho ujistil, že to zjevila Panna Maria jednomu chovanci. Kardinál by byl rád toho hochu poznal, ale Don Bosco takovým omilostněným nedával najevo nijakou úctu, aby snad v nich nevyvolal nějakou ješitnost. Spíše se od nich distancoval, aby se drželi v pokoře. Takoví obyčejně nebývali vzhlední, ani se dobře neučili.

Když tedy kardinál opustil své vězení, navštívil Oratoř a Don Bosco nechal před ním defilovat všechny chlapce.

44 Don Bosco mezi státem a církví

Když se vrátili všichni biskupové do svých sídel, zůstávala ještě skutečnost, že celá řada diecézí zůstala osiřelá. Byli v nich jen kapitulní vikáři. Stát chtěl aspoň zde dosáhnout svých cílů a aspoň některé z těchto diecézí zrušit a připojit je k větším. Na obzoru bylo veliké jednání, do kterého zasahovaly i francouzské ekonomické zájmy spolu s italskými. Bylo třeba nějak znovu navázat styk s papežem.

Vláda znovu požádala Xavera Vegezzioho, aby přijal úlohu vyjednavče, ale ten po minulých zkušenostech odmítl. Vymluvil se na zdraví. Hledal se tedy jiný vhodný vyjednavč. Našli ho na turínském univerzitě v osobě profesora církevního práva, Michelangela Tonella, který měl za sebou dlouhá léta praxe, čtyři roky seděl ve státní radě, jeden čas byl i poslancem a potom senátorem. Byl mírný royalista, to je trochu načichlý dávat přednost zájmům státu před zájmy církve, ale jinak byl dobrý. Tonello přijal 6. prosince úkol prostředníka mezi státem a papežem a dostal příslušné instrukce od ministerského předsedy Ricasoliho. Neměl sám dávat žádné návrhy, ale jen přijatelné ze strany církve přijímat a nepřijatelné zamítat. Jednání mělo být neúřední, spíš sondáž a příprava půdy pro solidnější jednání.

Papež byl ovšem již poučen minulými událostmi a až byl dobrák, přece jen nevěřil v poctivost jednání. Měl zkušenost. Tu se zdálo pánům od vlády, že by bylo třeba získat ještě někoho, kdo by byl k ruce Tonellimu, ale musela to být osoba, ke které má papež důvěru. Takovým byl Don Bosco. Jeho postoje byly všeobecně známé, ale imponovalo,

v přítomnosti faráře zazděn zvenčí i zevnitř kostelíka, protože oltář se měl teprve stavět a kostelík se kvůli Dominkovi upravoval. Náhrobní kámen pak byl tam umístěn jako dar ex voto jednoho Dominikova ctitele z Janova.

Řekl, že mu dotyčného ukáže, ale ten se nedostavil, takže z toho nic nebylo.

Na rozmezí mezi listopadem a prosincem měl Don Bosco mrzutost s ředitelstvím železnic v Horní Itálii. Od nějakého času měla Oratoř výhodu tříčtvrtinové slevy na jízdy po železnici pro všechny salesiány i další osoby žijící v Oratoři. To nebyla maličkost, taková sleva. Ale bylo třeba vyplňovat jízdenky se slevou a někdy se stalo, že byla vydána jízdenka i osobě, která jen chlapce, třebaže malého, doprovázela. Našel se nějaký „dobrodinec“, který na to poukázal a ředitelství hrozilo odnětím této veliké výhody.

Don Bosco vše vysvětlil v obšírném dopise, jak se ty některé přehmaty staly a ujišťoval pány, že bude ještě přísněji dbát na dodržování smlouvené dohody, ale ve vedení byli lidé, kteří nebyli přístupni přátelskému vyřízení případu. Nepomohlo ani, že Don Bosco na svátek svaté Cecílie uspořádal akademii právě pro železničáře ve snaze, aby se seznámili s duchem jeho velikého podniku. Poslal ředitelství pozvánky k rozdělení železničářům, ale nikdo se nedostavil. Zřejmě byly pozvánky zadrženy v kanceláři. Nebyli však všude takoví lidé. Tak v květnu vydala královská pokladna nové bankovky, ale nestačila je očíslovat pořadovými čísly. Prosila proto Dona Boska, aby pomohl zdolat tuto práci pro bankovky hodnoty pěti lir. Ani jedna se neztratila. Takovou měl Don Bosco důvěru v tak choulostivé věci.

že dovedl rozlišovat. Co bylo dobré ze strany státu, přijímal a chválil, ani se nebál jednat s lidmi ze státního aparátu, ale kde byly zásady v sázce, tam se netajil svými výhradami.

Don Bosco se nenabízel, ale jistě byl někým informován a čekal. Jistě také informoval papeže, protože měl možnost mu to vzkázat a prosit o radu. Potom se najednou rozjel do Florencie, ale čistě jen jako posledně hledat peníze a vyřídit si řadu věcí na ministerstvech. Cestou měl nějaké zastávky, ale 12. prosince už byl v hlavním městě. Dovídáme se, že tam šel dát požehnání hluchému dítěti paní Luisy Casagliové, dále že navštívil tamního arcibiskupa Limbertiho. Mluvil se o politice a monsignor se ptal Dona Boska, jestli myslí, že Italové vstoupí do Říma. Don Bosco k jeho podivení řekl, že určitě ano.

O pobytu Dona Boska ve Florencii se dověděl také ministerský předseda Ricasoli a pozval ho do paláce Pitti. Co a jak tam bylo, to po návratu řekl Don Bosco důvěrně turínskému kanovníkovi Gazzellimu a také to řekl v kruhu nejdůvěrnějších. Ricasoli mu vyšel vstříc s velkou galantností, ale Don Bosco ještě než si sedl, mu řekl: „Excelence, vězte, že Don Bosco je knězem u oltáře, ve zpovědnici, mezi chlapci, v Turíně stejně jako ve Florencii, v domě chudého, jako bohatého, je jím také v královském paláci a samozřejmě i na ministerstvu.“ Ricasoli ho hned ujistil, že oni to vědí a že mu nebudou dělat návrhy proti jeho svědomí. Začalo se mluvit o vztazích mezi státem a církví. Don Bosco připomenul, že by se mělo vyjít z italsko-francouzské konvence,

jinak by to znamenalo její porušení. Potom Ricasoli říkal, že stát nebude samozřejmě proti obsazení biskupských stolců, ale přece jen by bylo záhodno menší diecéze spojit s většími. Zde Don Bosco hned řekl, že to je věc církve, ustanovit církevní organizaci, v tom musí říct své slovo hlava církve. Proč by se měl stát vměšovat do těchto věcí, tím by jen na mezinárodním fóru získal hanlivou pověst. V tom se on u papeže angažovat nebude.

Potom byl Ricasoli na chvíli odvolán do rady, která právě zasedala v paláci a předsedal jí sám král. I tam se mluvilo o těchto problémech. Ricasoli se vrátil a řekl, že vláda pro tu chvíli nepomýšlí na zrušení žádného biskupství, aby jen Don Bosco šel do Říma a spojil se s Tonellim a aby ho podporoval, pokud bude moci. Don Bosco odešel celkem spokojen a přemýšlel, čím by mohl prospět v tak delikátní věci.

Že byl Bůh s Donem Boskem a chtěl mu potvrdit nějak svou blahovůli, ukázal vzápětí další zázračný případ. Markýze Ugucconiové těžce onemocněl chlapec, její miláček. Brzy byl u konce svého života. Markýza hledala Dona Boska, který byl právě v klášteře somasků ve společnosti tamních představených. Bez zábran se před nimi rozplakala a prosila Dona Boska, aby šel a dítě uzdravil. Don Bosco šel a našel chlapce už nehybného se skelným zrakem a staženou tváří, nedával známky života. Don Bosco vyzval

45 Strach ze smrti

Ve Florencii měl Don Bosco radost, že je tam hodně rozšířeno Katolické čtení. Dominikán otec Verda řídil distribuci a měl asi 170 abonentů. Mnoho dobrého bylo v tom městě. Don Bosco byl všude vítán jako světec. Ve Florencii získal hodně pro kostel Panny Marie. Markýza Nerli sbírala peníze na pořízení velkých svíců pro nový kostel. Hraběnka Digny z Cambray dávala dohromady kroužek matek, které chtěly dotovat pro nový kostel oltář svaté Anny, patronky matek.

19. prosince odjel Don Bosco do Bologně a potom do Guastally navštívit biskupa Rotu. Ten neměl na růžích ustláno, měl těžkosti, ale Don Bosco ho povzbudil, že všechno pomine. V semináři se mu dostalo slavnostnímu přivítání. Jeden bohoslovec přednesl latinskou báseň na Dona Boska a na jeho zásluhu o církve. 20. prosince byl už zase doma v Turíně.

V ty dny se splnila zase jedna předpověď smrti, tentokrát s menším rozruchem. Don Bosco řekl na začátku školního roku na večerním slovíčku, že jeden z přítomných se nedočká Vánoc. Starší chovanci byli na takové předpovědi zvyklí, ale někteří nováčci se lekli, někdo psal dokonce domů, že nechce být v ústavě. Věc se tak dostala ven a stížnost došla až na policii.

Jednoho dne přišel do Oratoře nějaký pán, pěkně se tvářil, ale v hovoru s chlapci vyzvídal, co potřeboval k ověření případu. Brzy po něm přišel delegát policie a hned šel k Donu Boskovi. Zpočátku opatrně, potom otevřeně mu vytýkal, že straší chlapce svými předpověďmi. To není výchovné, mladí lidé mají mít radost ze života a nemyslet na smrt a tak dále. Don Bosco byl hned ve svém živlu a tvrdil mu, že přece v Písmu sám Duch Svatý poroučí, abychom pamatovali na své poslední věci. Předpovědi úmrtí přinesly přece dosud vždy duchovní užitek, a to velký. Hlavní je spasit duši. Jaký by on byl otec, kdyby nechával své syny bezstarostné a nepřipravené odcházet na věčnost. Policista měl své připomínky, ale v argumentaci začal slábnout, až zeslábl docela. Pak ale vyrazil s posledním trumfem: „Mohl byste mi říci jméno toho, který do Vánoc zemře?“

všechny okolostojící k modlitbě k Panně Marii Pomocnici a dal chlapci požehnání. V tom okamžiku se mrtvý probudil, začal dýchat, nabyl zase svých smyslů a usmál se na matku. Brzy byl docela zdrav. Paní Ugucconiová se od té doby stala velkou salesiánskou dobroditelkou, takže ji salesiáni nazývali svou „florentskou dobrou maminkou“. Don Bosco kdykoliv jel přes Florencii, nikdy se nezapomněl u nich zastavit. Mezi ním a markýzou proběhlo několik dopisů, které se zachovaly. Uzdravení jejího syna bylo později při zahájení beatifikačního procesu Dona Boska předmětem kanonického vyšetřování. Don Bosco byl naposled u Ugucconiů ve Florencii v roce 1887. Přítomen byl jeho sekretář don Viglietti. Tomu markýza podrobně vylíčila vzkříšení svého syna. Don Bosco byl přítomen. Seděl se skloněnou tváří a byl celý červený. Don Bosco dotázán donem Lemoynem osobně odbyl celou věc skromně tím, že řekl: „Třeba ani nebyl mrtvý.“

Vládní zmocněnec Tonello přijel do Říma 10. prosince a 15. prosince měl audienci u papeže Pia IX. Papež mu otcovsky nazačil, že nemůže ustoupit od zásad, ale dalo by se ve všelicos, co už není možno odstranit, tolerovat. Tonello prý vyšel od audience nadšen papežovým zjevem. 21. prosince byl na audienci u státního sekretáře kardinála Antonelliho. Don Bosco ještě zůstal ve Florencii a vyřizoval si své věci. Zachoval se celý seznam věcí, které tam den po dni vyjednával.

Don Bosco se zamyslel, ale když se ubezpečil, že policista udrží vše v tajnosti, řekl mu jméno. Jan Boggero. Ten si je zapsal do svého notýsku.

Jan Boggero nebyl už chlapec. Byl to kněz, který 23. ledna 1861 vstoupil do Společnosti svatého Františka Saleského, ale potom začal kolísat. Bylo mu 26 let. Byl šikovný, vzhledný, schopný, prostě začal snít o životě v duchovní správě na faře. Donu Boskovi to předkládal jako starost o své dvě sestry. Don Bosco na to, že sestry nejsou na tom tak zle, ale on si nedal říci. Odešel a stal se kaplanem ve Villafranca, odkud psal Oregliovi nadšený dopis, jak se má, jak krásný život vedou tři kněží na faře, jak se jim hezky pracuje mezi lidmi, že je zcela spokojený a jen prosí Pána Boha, kdyby to snad přece jen nebyla jeho vůle svatá, aby mu upravil cestu zpět. Chudák Boggero! Uplynuly jen čtyři dny od napsání tohoto dopisu. Vrátil se ráno po mši svaté z kostela a chystal se snídat, ale když mu přinesli kávu, seděl s hlavou položenou na stole – mrtev. Mozková mrtvice.

Policista si nezapomněl věc ověřit. Přišel a zase se ptal chlapců, jestli někdo v Oratoři před Vánocemi zemřel. Všichni říkali, že ne. „A vůbec nic takového se nestalo?“ Teprve potom mu řekli, že ano, že zemřel don Boggero, kterého všichni znali, ale že zemřel mimo Oratoř. Tu ten člověk šel k Donu Boskovi celý roztřesený. Už mu nic nerozmlouval, dokonce mu při odchodu od něho políbil ruku.

Tehdy více lidí přišlo k Donu Boskovi říkat, že nemá strašit chlapce. Také jeden velebný pán přišel a měl své výhrady k celé věci. Don Bosco ho pěkně převezl. Podíval se na něho upřeně a zeptal se ho: „Není vám špatně?“ „Ne, cítím se docela dobře,“ odpověděl kněz. „To já jen tak, že máte takovou bledou barvu ve tváří. Opravdu se cítíte dobře?“ Ten se zarazil, potom se ptal, jestli něco neví o jeho budoucnosti, ale Don Bosco, že ne, opravdu nic neví. Ale dotýčný odcházel celý nesvůj a vícekrát nepřišel Donu Boskovi dávat rady a lekce z pedagogiky.

46 Po moru a válce hlad

Don Bosco chtěl proslavit Pannu Marii a ona zase proslavovala jeho. Stavba chrámu, účelná propagace v tisku a skrze loterii, dále divy, které se dály kolem a o kterých se i psalo, to vše působilo, že jméno Dona Boska se stávalo slavným a kolem jeho hlavy se tvořila jakoby svatozář. To vyplývá také z velmi četné, dosud zachované korespondence Dona Boska s mnohými vznešenými osobnostmi Piemontu, Lombardie, Ligurska a Benátska, ale také až ze střední Itálie a dokonce ze vzdáleného Neapolska. Především po něm toužili Římané a nemohli se dočkat jeho slíbené návštěvy ve Svatém městě.

Řím byl tou dobou stále ještě svobodným, ale nechráněným městem. Celé kraje byly od církevního státu odtrženy, to znamenalo rozvrat jeho ekonomiky. Nebylo čím platit zřízence, úředníky, ale ani to maličké tradiční papežské vojsko – Švýcarskou gardu. Ve světě se na papeže sbíralo – říkalo se tomu Halěr svatého Petra, ale to všechno zdaleka nestačilo držet ten malý stát nad vodou. Od minulého roku se prováděla evakuace francouzských vojsk a poslední pluky opustily Řím v prosinci 1866. Císař Napoleon ujednal s kardinálem Antonellim zřízení sboru francouzských dobrovolníků, který měl posílit švýcarskou gardu, ale měl to být spíše policejní útvar, určený pro ochranu papeže. Italská vláda přitom dále zastražovala tím, že koncentrovala svá vojska na hranicích státu, nechávala do něj tajně pašovat zbraně pro přípravu revoluce, udržovala stálý styk s takzvaným národním výborem římským a jen politické ohledy zatím působily, že nedocházelo k revoltám a jiným násilným činům. Bylo to ticho před bouří.

Římané měli strach a tehdy bylo jméno Don Boskovo jako světce v Římě často vyslovováno s úctou a nadějí. Rozšířila se fáma, že Don Bosco napsal markýze z Villarios, že Italové nevstoupí do Říma a že jubilejní rok svatého Petra

47 Jubilejní rok 1867

Na poslední den roku 1866 vyzval Don Bosco všechny své, aby nosili vytrvale na krku medailku Panny Marie. Také sčítal své salesiány. Měl 29 členů s věčnými sliby, 24 s časnými na tři roky, ostatní byli novici nebo aspiranti. Dohromady jich bylo 80.

Na leden a únor vydal v Katolickém čtení „Svatopetrské jubileum“. Byl tam okružní list Svatého otce, kapitoly ze života prvního papeže, úvahy o církvi, víře, o biskupech a o papeži. Na březen připravoval „Život svatého Josefa“. Korektury mu měli poslat tiskaři do Říma. Tam jel z několika důvodů. Na prvním místě se pokusit o definitivní schválení Společnosti svatého Františka Saleského. Proto si s sebou vzal Pravidla, opravená podle připomínek římské kongregace a nově do latiny přeložená. Dále si tam vzal

48 Cesta do Říma

Začátkem ledna 1867 byla Don Boskova kniha „Svatopetrské jubileum“ už rozšířena po celé Itálii. 4. ledna mu konzistoř udělila povolení opustit diecézi s donem Francesiou. 7. ledna v 9 hodin oba opustili Turín. Don Francesca slíbil psát dopisy a v nich popisovat Don Boskovu cestu a pobyt ve Svatém městě. To také učinil, takže dějiny mají bohatý důl zpráv pro světcův životopis.

Jakmile Don Bosco přijel do Říma, hned jel do domu hraběte Vimercatiho, kde měl zajištěný pobyt. Hrabě byl

1867 bude klidný. Don Bosco to opravdu psal, ale fáma brala jeho slova v neomezeném smyslu, jakoby se měly poměry obrátit a zažehnat všechno nebezpečí. Don Bosco řekl: „Nevstoupí!“ To stačilo, aby v Římě zavládlo určité uklidnění. Takové a podobné city obsahují dopisy z Říma, jeden hezčí než druhý. Je jich v salesiánském archivu řada. Římský patriociové se nyní předháněli v nabídkách pro pobyt Dona Boska v Římě. Tak psala paní Cornelia von Millingen rytíři Oregliovi, který si za svého pobytu v Římě získal velký počet přátel, s nimiž si dopisoval, že hrabě Vimercati vzkazuje, že pro Dona Boska bude v jeho domě vždy připravena káva, vždy podle jeho přání prostý oběd, celé zaopatření, svoboda chodit a vracet se, mít k dispozici kočár, jen napsat kdy to bude. Don Bosco tuto nabídku přijal a koncem prosince oznámil, že vděčně přijímá.

V té době se uskutečnila další jeho předpověď. Po epidemii cholery a po válečných událostech toho roku 1866 vypukl v Itálii hlad. Válka vyčerpala finanční zdroje státu, vojáci, vracějící se z fronty nenacházeli práci, kláštery, které kdysi v takových tísnivých dobách otevíraly brány davům hladových lidí, byly nyní zavřeny. Lidé si zoufali a vznikaly nepokoje. 1. prosince přepadly v Benátkách tlupy hladových radnicí a málem by ji byly vyplenily, kdyby radnice nebyla včas zavřela mříže. O dva dny později se útok opakoval. Tentokrát bylo voláno na pomoc vojsko. Ve Veroně, v Padově, všude to vřelo a mnozí hlasitě volali po návratu rakouského pořádku. Také na jihu to vřelo a muselo zasahovat vojsko. Dělníci se bouřili, přepadaly se obchody, vlakové soupravy. Tekla krev. Nejhorší to bylo na Sicílii, kde minulý rok úroda spálilo slunce. I v samotném Turíně docházelo k pouličním zmatkům, k rabování pekařských krámů a k jiným násilnostem. S takovými výhledy se vstupovalo do roku 1867.

Promemoria, týkající se takzvaných dimisoriálků a příslušnou žádost na Svatého otce o jejich povolení. Na tom mu nejvíce záleželo, protože mít řeholní společnost a nemít možnost dát vysvětit kněze ze svých členů, to vedlo k vážným nepřijemnostem s biskupskými ordinariáty. Za druhé vážil cestu do Říma v zájmu chrámu Panny Marie Pomocnice. Už utratil za stavbu 600 000 lir, na tu dobu znamenitý peníz. Byl to očividný zázrak Panny Marie, ale ještě bylo třeba provést vnitřní úpravu, to bude také hodně stát. Římané budou jistě ochotni pomoci. Pak zde byla třetí záležitost, obsazení biskupských stolců. Musel ze své strany udělat vše, aby mise Tonellova přinesla církvi a státu prospěch a žádoucí uklidnění. Než odjel z Turína, odevzdal záležitost loterie koadjutorovi Oregliovi di San Stefano.

právě nemocný, ale Don Bosco mu dal požehnání a ujistil ho, že brzy opustí lůžko. Hrabě skutečně brzy vstal, ač nebylo v úradcích Božích, aby byl zcela uzdraven. Ale i tato úleva v bolestech byla zřejmě milostí od Panny Marie.

Don Bosco hned začal svůj apoštolát: zpovídal, kázal, navštěvoval nemocné, přijímal nekonečné audience a také chodil po Římě, jak potřeboval. Provázel ho mladý kněz Macchi, který by se byl rád stal prelátem. Don Bosco ho doporučil Svatému otci a ten jej učinil monsignorem. Později

se však jeho přátelství s Donem Boskem ochladilo, jak ještě uvidíme.

Už 15. ledna psal don Francesia Oregliovi, že byl s Donem Boskem na audienci u Svatého otce. Don Bosco mluvil s papežem tři čtvrtě hodiny. Byla mu dána přednost dokonce před vyslancem Spojených států severoamerických. Mezi prvními otázkami papeže Donu Boskovi bylo, jestli už píše o tom, co mimořádného bylo v jeho životě, jaké inspirace ho podnítily k práci atd. „Abych pravdu řekl,“ odušil Don Bosco, „ještě jsem na to neměl čas.“ Papež mu znovu uložil, aby všechno odložil a napsal především toto, protože to bude nesmírně důležité pro jeho budoucí.

Don Francesia dále psal, jak si všechny římské rody Dona Boska předchází, ale zatím prý neudělal nic mimořádného. Ale i v tom nastal pomalu průlom. Markýza Villarios s ním seznámila hraběnku Calderariovou, která měla dvě děvčátka, obě nemá. Don Bosco slíbil, že budou mluvit a také do roka mluvila. Ještě jiná uzdravení se stala, ale nebyly to očividné zázraky.

V první dny byla největším problémem, který před Donem Boskem stál, záležitost biskupských sídel. Tonello začal už 21. prosince jednat s kardinálem státním sekretářem Antonellim, ale nebylo to snadné. Řím sice souhlasil s tím, že podle starodávné praxe může nové biskupy na území bývalého Piemontu prezentovat vláda, ale v žádném případě nebyl ochoten svolit k tomu pro další kraje a tím méně pro kraje, které byly donedávna součástí církevního státu. Vláda hrála dále svou hru. Tonello dostal pokyn od ministra pro kulturní záležitosti Borgattiho, aby jednal bez toho, že by došlo k písemnému aktu. Také bylo vidět, že se rozehrává strategie hrozby rozkoem. Leckde v Itálii byly náznaky, že by se našli kněží, kteří by byli ochotni propagovat zásadu, že by se na volbě biskupů podílel lid. To však začalo zavánět národní církvi.

Situace byla asi v tomto stadiu, když Don Bosco přišel do Říma. Bylo mu bolno u srdce. Vždyť v Piemontě už 15 let nebyl jmenován ani jeden biskup. Papež jej povolal k sobě, aby se s ním poradil o situaci. Zatím nepanovala kolem věci jednota názorů. Kardinálové obecně žádali, aby vláda neměla vůbec žádný vliv a podíl na jmenování biskupů. Kardinál státní sekretář žádal, aby se dodržely prvotní směrnice dané legátovi a aby se neměnily. Florentské ministerstvo žádalo další potvrzování bul. Papež se bál, aby se na biskupské stolce nedostávaly osoby nakloněné režimu. Když přišel Don Bosco k papeži, ten se ho ptal: „Jakou politiku nám radíte?“ A Don Bosco: „Tu jedinou! Politiku Otčenáše. Tam se říká: Přijď království tvé!“ A navrhoval, aby se především hledělo na dobro diecézí. Vyjádřil se jasněji: Ať se nedělá rozdíl mezi Piemontem a jinými kraji Itálie. Ať stát navrhne jména libovolného počtu budoucích biskupů. Církev si zase pořídí seznam svůj. A pak ať se jmenují za biskupy ti, kteří budou na jednom i na druhém seznamu. Může se zatím začít jen s určitým počtem nových biskupů, potom se uvidí.

49 Pobyt v Římě

Za Don Boskova pobytu v Římě si mladí princové, hrabata a další považovali za čest ministrovat Donu Boskovi při mši svaté. Kde měli v paláci soukromou kapli, všude stáli o to, aby k nim alespoň jednou přišel.

Don Bosco byl zase jednou odpoledne na audienci u Svatého otce. Byla to spíše přátelská rozmluva. Mimo jiné se papež Dona Boska ptal, co říká amnestii, kterou udělil na

Papež s jeho návrhem souhlasil. S tím ho poslal k státnímu sekretáři. Ten měl své názory, ale Don Bosco ho přece jen přiměl k tomu, aby se na problém nedíval politickými očima, ale aby sledoval jen náboženské zájmy. Don Bosco šel také k Tonellovi. Snadno se dohodli, protože ten nebyl zarytým odpůrcem církve, jakými byli někteří ministři. Začala slibná fáze jednání, protože italská vláda potřebovala předejít Francii a ta zase měla veškerý zájem, aby jednání vedlo k pozitivním výsledkům. Don Bosco nyní chodil od Antonelliho k Tonellovi a zase k papeži, byl už ve Vatikánu jako doma. Monsignor Pacifici, který jezdil dvakrát týdně do Vatikánu v kočáře, si už zvykl vždy zastavit před palácem Vimercatiho a zeptat se, nepojede-li s sebou Don Bosco. Papež si nechal udělat seznam nejlepších kněží v Itálii a prosil Dona Boska, aby mu dal seznam těch, které by on považoval za vhodné kandidáty v Piemontě. Také vláda pořídila svůj seznam. Král stál jen o to, aby turínským arcibiskupem byl monsignor Riccardi di Netro a papež souhlasil. Tak se zdálo, že na jednání svítí slunce a že se aspoň otázka uprázdněných biskupských stolců dá do pořádku. Francesia o těchto věcech a jednáních psal dosti otevřeně do Oratoře, také neopominul sdělit, že byl Dona Boska navštívit budoucí turínský arcibiskup a ten bude jistě na salesiány hodný, protože bude Donu Boskovi zavázán vděčností. Oregliovi psal, že Řím si váží Dona Boska a všude ho chtějí mít. Také prý se mluví o otevření salesiánského domu ve Svatém městě.

Tyto zprávy nás nesmí uvést v omyl, jako by vše nyní běželo jako na drátkách. Politika je hra. Ve Francesiově dopise se říká, že 16. ledna byl Don Bosco na večeři u markýze Cavallettiho. Tento muž byl papežem jmenován senátorem, to je guvernérem města Říma již 10. července 1865 a byl zodpovědný za pořádek ve městě. Byl to člověk nadmíru čestný a oddaný papeži. A přece jednou zavládlo mezi nimi jakési dusno. Liberálové sebrali na 25 000 podpisů, v nichž žádali papeže, aby se zřekl světského panství. Stalo se to v době, kdy byl senátor z Říma vzdálen. To ovšem dalo podnět k osočení, že prý markýz nekoná své povinnosti a že je slabým ochráncem Říma. Tyto řeči ovlivnily i Pia IX. Don Bosco se to dověděl a slíbil markýzovi, že půjde sám k papeži věc vysvětlit. Šel. Večeře toho dne měla být v sedm hodin, ale Don Bosco se ještě nedostavil. Přišel skoro o hodinu později, kdy už rodina večeři končila. Ale smál se. Vypravoval, jak všechno Svatému otci vysvětlil a jak tento dvakrát řekl „milý markýz!“ Markýz byl z toho celý pryč nad tímto něžným oslovením a řekl: „Basta, basta, víc nepotřebuji! Jen ať si framassoni kují pikle, hlavně že mně věří papež!“ Don Francesia byl přítomen této scéně a často na ni vzpomínal. Cavalletti zůstal ve funkci až do roku 1870, kdy Řím padl a stále oddaně sloužil a plnil svou funkci díky Don Boskovu osobnímu zásahu.

začátku svého pontifikátu všem politickým vězňům. Jedni ho za to chválí, jiní říkají, že udělal velkou chybu. Don Bosco váhal s odpovědí, ale on chtěl znát jeho mínění. Tu mu řekl, že to dopadlo jako s těmi liškami, které Samson pustil na svobodu. Roznesly oheň do všech polí a zničily všechnu úrodu. Papež řekl, že přirovnání trochu pokulhává, ale děkuje za upřímnost. Osobně si myslí, že zmýlil-li se

v lidech a dočkal se černého nevděku, v očích Boží Prozřetelnosti udělal dobře a nebude za to pykat. Aspoň nebudou dějiny muset soudit církve z neúprosné spravedlnosti. To ukáže budoucnost. Pak řekl Donu Boskovi: „Víte, že jsou vám dlužní tři papežové?“ „Jak to?“ ptal se Don Bosco. „Obhájí jste je v církevních dějinách.“ Tu se Don Bosco rozveselil a řekl: „Tak to mám také u vás dobré.“ Papež pochopil, že něco chce a vyzval ho, aby to jen řekl. Don Bosco žádal zase některé duchovní výhody. Pius IX. mu je rád povolil.

Přišla řeč na touhu Římanů mít v Římě salesiánský dům. Papež hned řekl: „Vigna Pia.“ To byla jakási polepšovna asi pro sto chlapců, vagabundů. Měli ji ve správě francouzští kněží, ale byli by se toho podniku rádi zbavili. Don Bosco začal skutečně jednat, ale zatím se nedalo nic uskutečnit, protože řídicí komise těchto institucí nemínala nic slevit ze svých požadavků, což zase nemohl přijmout Don Bosco. Měl by svázané ruce a nemohl by vychovávat podle svého systému.

Mluvil se také o otázce dimisoriálek. Papež uznával, ale říkal, že to nemůže rozhodnout sám, protože taková věc musí jít řádnou úřední cestou přes kongregaci. Jakmile padne rozhodnutí tam, zasáhne i on. Ale v tom byl právě háček. V kongregaci seděli lidé se starými názory, zvláště sekretář pro biskupy a řeholníky, monsignor Svegliati. Papež poslal Dona Boska k němu. Doprovázet ho tam měl při audienci přítomný monsignor Ricci. Přišli do paláce Cancelleria a čekali tam více jak hodinu. Sekretář byl pryč. Potom je to přestalo bavit a šli ven. Don Bosco ukazoval Francesiovi, kde byl ubodán k smrti hrabě Pellegrino Rossi. Vtom se tam objevil Svegliati. Ricci mu hned Dona Boska představil, Don Bosco ho pozdravil. Ricci řekl, že je posílá Svatý otec, a proč. Don Bosco se ptal monsignora, jestli četl Pravidla

50 pokračování

Dopisy z Říma, které psal don Francesca na adresu Oregliovi, ale vlastně pro všechny, se vyznačují délkou i podrobnostmi o tom, jak je Don Bosco v Římě oslavován, že je všude žádán o modlitbu a požehnání. Dva páni na znamení vděčnosti se rozhodli na svůj náklad pořídit dva oltáře pro nový kostel. Měli na to a Don Bosco jim nebránil v dobrém úmyslu. Nebylo očividných oslňujících zázraků, ale přibývalo duchovních obrácení i duchovních střetů, které skoro vždy končily dobře. Tak přišla dáma z vysoké aristokracie a žádala požehnání pro své dva nemocné chlapce. Don Bosco jí připomenul, že je třeba nechat Pána Boha, aby dělal, co on za dobré uzná. Ji jako když píchne: „To jste nemusel chodit z Turína až sem, abyste mě poučoval.“ Don Bosco klidně: „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.“ Dáma se uklidnila a stala se jeho obdivovatelkou. Jiná dáma

51 pokračování

Don Lemoyne se ve svých Memoriích na chvíli zastavuje, aby čtenáře upozornil, že Francesiův dopis z Říma nelze brát jen jako výlev nadšeného obdivovatele, který nekriticky nadsazuje vypravování, jen aby vzbudil nadšení u vzdálených turínských chlapců. Nic takového! Připomíná, že ono římské nadšení jen zahájilo všechno, co se později dalo kolem Dona Boska v Itálii, ve Španělsku, ve Francii. Samé věci lidsky nevysvětlitelné, a přece dokumentované tolika svědectvími. Píše doslova: „Don Bosco byl člověk století,

Společnosti. On, že ano, ale že to prostě nejde, jak si Don Bosco představuje slib chudoby při ponechání majetkového práva? To je prostě neslučitelné. A dimisoriálky? Ani to nejde. Don Bosco se osmělil říci, že Svatý otec by byl k tomu nakloněn. Svegliati hned nakvašeně: „To už si Svatý otec nevzpomíná na dekry, které sám podepsal?“ Bylo to komicke. Sekretář ani jednou nepohlédl Donu Boskovi do očí, až se tento stavěl stále tak, aby si byli tváří v tvář. Don Francesca se přitom bavil, když viděl, že se Svegliati musel několikrát otočit kolem své osy. Ale stále jen opakoval: „To nejde!“ Tu ho Don Bosco prosil, mohl-li by ho večer navštívit v jeho bytě, snad by se mu podařilo přesvědčit ho o správnosti toho, o čem žádá. Svegliati byl jinak gentleman a nemohl říci ne, jen podotkl, že se mu to zdá zbytečným utrácením času.

Don Bosco byl neodbytný a přišel. Mluvili spolu dlouho a nakonec odcházel Don Bosco aspoň s pocitem, že přece jen pan sekretář začíná chápat. Pochopí zcela až o dva roky později, až mu Don Boskovo požehnání vrátí zdraví. Ale to už patří k další historii.

20. ledna byl Don Bosco na obědě s redakčním kruhem otců jezuitů, vydávajících časopis *Civiltà Cattolica*. Jezuité, mezi nimiž byl strýc salesiána Oreglii, pater Oreglia, chtěli něco vědět o jednání Dona Boska s Ricasolim a Tonellem. Don Bosco je uspokojil a co mohl, řekl. Udělal to bez toho, že by si přikládal jakoukoliv důležitost – s opravdovou světeckou pokorou. Pater Oreglia o něm víckrát řekl, že je to světec. Don Francesca na to, aby ho vyprovokoval: „Jo, ale nepostí se!“ A pater Oreglia: „To mnohokrát vynahradí skutečnost, že trpělivě snáší všechny ty nekonečné audience.“ Měl svatou pravdu, protože Don Bosco neměl pro sebe žádný čas, neustále musel přijímat lidi a přizpůsobovat se jejich přáním.

psala rytíři Oregliovi: „Jistá Don Boskova slova mě tak vvedla z míry, že jsem měla mozek naruby a myslela jsem, že se zblázním. Ale šla jsem k němu znova a on mi všechno laskavě vysvětlil, že jsem odcházela jako by mě vyměnil.“

Potíž byla s dopisy. Kdo by na ně všechny mohl odpovědět! A tak mnohý zůstával nezodpovězen. Počasí bylo po celý čas Don Boskova pobytu v Římě všelijaké: pršelo, sněžilo, bylo bláto. I to bylo třeba s klidem snášet. Přesto všude, kam se Don Bosco hnul, bylo plno lidí, někde v kostele až k umačkání. Lidé před ním klekali a on – v papežském Římě, musel žehnat.

Ale Don Bosco ani v takové tísní nezapomínal na Oratoř. Ano, Francesca psal, že mu jednou řekl, že navštívil Oratoř a může každému říci, jestli něco dělal, co neměl a čím se prohřešil.

člověk poslaný Bohem, svatý kněz, který posvěcoval druhé a který velice přispěl k záchraně společnosti.“

V dopise ze dne 29. ledna don Francesca píše: „Je půlnoc, tak tečka“, ale hned s datem 30. ledna přepisuje: „Don Bosco je ve svém pokoji, ale nepůjde-li spát, zítra nebude sloužit mši svatou ani v 8 ani v 10 hodin. Jedna markýza sem přichází každý den a nemůže se dostat ke zpovědi. Už ráno v sedm hodin sem jezdí kočáry. Lidé se chtějí u něho zpovídat. Dokáže to? Pochybují.“

V Římě se tou dobou nacházeli i sesazení králové, například velkovévoda toskánský Leopold II., dále vévoda modenský František V. Oba Dona Boska několikrát navštívili a byli odevzdáni do vůle Boží. To ale nikterak neplatilo o šlechticích, kteří utekli z Neapolska s králem Františkem II. Ti přišli a chtěli vědět, jak vidí jejich budoucnost. Don Bosco jen odpověděl: „Pánové by udělali lépe, kdyby se neoddávali iluzím. Jeho veličenstvo by se mohlo vrátit na neapolský trůn jen v tom případě, že by se v Itálii dospělo k nějaké dohodě, nebo, že by jej dosadilo na trůn nějaké cizí vojsko. Ale já pokládám jedno i druhé za nemožné. A nabádal je, aby raději odešli z Říma pryč. To proto, že viděl, že jejich přítomnost jen komplikuje papeži život. Přišla také Marie Terezie, matka krále Františka II. Vlastně ho pozvala k sobě. Don Bosco s ní měl dlouhý rozhovor. Byla zklamána. Řekl jí: „Výsosti, vy už nikdy neuvidíte Neapol.“ Když Don Bosco pak vyprávěl Francesiovi, co jí řekl, ten se divil: „Vy jste měl odvahu jí to tak říci?“ „Ano. Říkají, že jsem pravdomluvný, tak jsem jí to musel říci.“

V Římě se živě očekávalo, kdy budou prohlášeni noví biskupové, ale výběr narážel na veliké těžkosti. Vláda

52 pokračování

Poslední knížka Katolického čtení „Svatopetrské jubileum“, luxusně vyvázaná, byla darována Svatému otci a dalších 25 luxusně vyvázaných bylo rozdáno některým prelátům. Don Francesia píše: „Je to něco neslýchaného, že římská kníža-ta čekají u Dona Boska trpělivě celé hodiny v předsíni, až na ně dojde řada. Opravdové šílenství se zmocnilo Říma.“ Donu Durandovi píše: „V tyto dny kuje Don Bosco pikle proti kanovníku Gastaldimu, našemu ctihodnému profesoru morálky. Až ho potkáš, řekni mu to, ale kdyby se tě ptal, co to znamená, řekni, že je to zatím tajemství.“

V témže dopise je zmínka o návštěvě Dona Boska u neapolského krále. František II. také zatoužil setkat se s turínským prorokem. Byl ochoten přijít k němu do paláce Vimercatových, ale Don Bosco se rozhodl, že půjde raději sám do paláce, kde bydlel král. Šel a sloužil tam mši svatou pro jeho okolí a měl tam i krátké potavé kázání. Potom hovořil s králem. Ten chtěl samozřejmě vědět něco o budoucnosti svého trůnu. Don Bosco mu na rovinu řekl, že se na něj už nevrátí. Král chtěl vědět, na jakých základech zakládá své tvrzení a tu mu Don Bosco řekl jasně: „Je to trest za to, jak neapolští králové v poslední době nakládali s církví.“ Král dělal, že nechápe, vždyť oni církev chránili. Ale Don Bosco hned pohotově řekl: „Pěkná ochrana! Šedesát let se vládlo podle febroniánských zásad. Biskup směl bířmovat jen se

53 pokračování

Don Francesia informoval dona Ruu, že Svatý otec poslal Donu Boskovi, který se nedostal k svatému Petru o svátku Hromnic, velikou svíci, kterou mu daroval nějaký římský farář. Svíce byla veliká a velmi ozdobná. Jednou rukou ji nebylo možno obejmout a musely se použít obě. Byla vyšší než sám don Francesia. Don Bosco ji určil pro kostel Panny Marie Pomocnice a už ji odeslal do Turína. Don Bosco byl u Svatého otce poděkovat za dar. Byl vpuštěn do jeho přijímacího pokoje před jedním kardinálem a několika monsignory. I don Francesia byl ke konci uveden k Svatému otci a měl možnost jménem jednoho tisíce osmi set chlapců ze salesiánských oratoří a domů ujistit papeže jejich věrností.

poslala Tonellovi seznam šedesáti kněží vládě příjemných, z nich však někteří byli papeži nepřijatelní, jiní mu byli zase neznámí. Don Bosco musel proto na jeho prosbu psát na různá místa pro informace. Také Vatikán poslal svůj seznam i s udáním, pro kterou diecézi by byli dotyční jmenováni. Některé nemínila vláda přijmout, nebo aspoň ne pro tu diecézi, kam je chtěl poslat papež. Papež se ukazoval jako mírný. Kde mohl ustoupit, ustoupil. Byl ochoten provést i různá přemístění biskupů, jen aby ukázal dobrou vůli. Tonello byl také muž dobré vůle a snažil se těžkosti uhladit. Radil se s Donem Boskem, Don Bosco zhotovil pro něho seznam kandidátů na biskupská sídla v bývalém království piemontském. Don Berto tento seznam viděl a ujišťoval, že na prvním místě byl kanovník Gastaldi, proponovaný do Saluzza. Papež se na něho ptal Dona Boska, protože ho ještě neznal a Don Bosco mu o něm dal dobré informace. Domníval se, že v něm církev získá učeného teologa a salesiáni dobrého přítele. Když přišly do Turína první zprávy o prvních jmenováních, kapitulní vikář Zappata řekl: „Teď si to nesmíme s Donem Boskem rozlít, on rozdává mitry.“

svolením krále, nesměl světit kněze, nesměl se stykat s Římem, nesměl svolávat synody a dělat pastorační vizitace. Všechno jen se svolením krále. To byla pěkná ochrana církve!“ Král mu chtěl vysvětlit, že si tak žádala politika, strach před revolucí, obava, aby nebyla nakonec úplně pošlapána práva církve... Ale Don Bosco mu připomenul řádění soudu královské monarchie a takzvané Apoštolské legace, které se staraly zvláště o to, aby církev byla úplně v moci státu. Biskup nic neznamenal, všechno zařizoval stát. Rozmohla se simonie, podvody, dosazování nehodných do církevních úřadů a podobně. To všechno je důvod, proč Bůh seslal tento trest. Král chtěl obhájit svého otce Ferdinanda, říkal, kdyby se on vrátil na trůn, všechno by bylo jiné, ale Don Bosco jen pokýval hlavou: „Nevěřte, Výsosti, nebylo by to jiné. Člověk nikdy není tak silný jako je jeho prostředí. To by se nezměnilo.“ Na otázku, za jakých okolností by se přece jen mohlo doufat v obrat, Don Bosco odpověděl: „To by musela nastat taková anarchie, že by si obyvatelstvo samo vynutilo návrat dynastie na trůn.“ Byla to tvrdá řeč, ale žádný svatý nemá ve zvyku lichotit mocným tohoto světa.

Don Durando vyřídil kanovníku Gastaldimu Francesiův vzkaz a brzy mu to řekne ústně i Don Bosco sám. Gastaldi, až se potká s profesorem Piccou, řekne k té věci podomácku: „Neměl jsem co dělat, tak mi papež opatřil zaměstnání“.

Don Boskova kniha o svatopetrském jubileu se velmi rozšířila i v Římě, ale někdo si všiml jedné věty, která nebyla zcela přesná. Byla na stránce 192 a zněla: „Pokládám za vhodné uvést zde jakoby mimochodem poznámku pro všechny, kdo píší a mluví o této věci, aby příchod svatého Petra do Říma nepokládali za věc dogmatickou nebo náboženskou. To platí o katolicích i protestantech.“ Věty si všiml také pater Oreglia a napsal hned dotaz na jezuitu Cardellu, profesora dogmatické teologie v Římské koleji, co o ní soudí. Také na ni upozornil dona Francesiu. Cardella odpověděl obšírným dopisem, ze kterého vyplývalo, že uvedená věta není bludařská, protože opravdu primát

římského biskupa nad církví se neodvozuje od toho, zda Petr skutečně do Říma přišel a zda tam působil, ale od toho, že římsští biskupové se vždy považovali za nástupce svatého Petra v prvenství. To jim však Petr mohl předat i jinak než svou osobní přítomností mezi křesťany v Římě. Ovšem věta může být také brána přísně a může být posuzována, jako by

54 pokračování

Pater Vavřinec Bertinelli z řádu kamaldulských mnichů se obrátil na Dona Boska telegraficky s podivnou otázkou: „Mám se k něčemu rozhodnout. Odpovězte mi.“ Odpověď byla zaplacená a Don Bosco odpověděl: „Než něco uděláte, rozmyslete si to a modlete se. Vaše rozhodnutí by mohlo být osudné.“ Oč šlo? Dotyčný se rozhodoval, nemá-li navštívit jeden jejich klášter v Polsku. Už chtěl jet, když tu přišla z Polska zpráva, že se klášter zbořil a mniši v něm zahynuli. Nyní přišel poděkovat Donu Boskovi za varování a zároveň ho pozval do kamaldulského domu poblíž Frascati, kde se měl právě slavit svátek svatého Romualda, zakladatele řádu. Zval ho tam jejich generální představený.

Než se tam Don Bosco vydal, musel ještě absolvovat návštěvu v paláci Farnese u manželky neapolského krále Františka II., která byla spřízněna s králem Viktorem Emanueleem, protože byla dcerou Marie Kristiny Savojské. Jmenovala se Žofie. Ovšem jako neapolská královna musela nutně žít s italským králem v nevěsti. Její matka zemřela v pověsti svatosti a usilovalo se o její beatifikaci. Právě 28. dubna minulého roku potvrdil papež Pius IX. dekret o tom, že je zde pověst o svatosti.

Neapolská královna však nebyla světice, jak to dokazuje následující. Po krátkém uvítání prohodil král jakoby žertem: „Done Bosco, moje manželka by ráda věděla, je-li pravda, co jste mi řekl při našem rozhovoru o tom, zda se vrátíte do Neapole.“ Don Bosco na to: „Výsosti, já nejsem žádný prorok, ale chcete-li znát mé mínění, upustte od této myšlenky.“ Královna hned živě reagovala: „To přece není možné! Všechna šlechta tam za nás bojuje, tolik poddaných za nás bojuje, italské království je nenáviděné...“ Don Bosco: „Přál bych vám, aby se vaše tužby splnily, ale podle mého ubohého rozumu nemá Vaše Výsost nikdy vstoupit na neapolský trůn.“ Královna jen stěží ovládla svůj hněv, vstala, chladně se rozloučila s Donem Boskem a odešla. Provázela ji seřazená pážata, v doprovodu byl i monsignor DeCesare, který napsal životopis její matky a byl promotorem beatifikačního procesu. Král podal Donu Boskovi životopis Marie Kristiny a donu Francesiovi slíbil, že mu ho pošle také.

Don Francesca si pak dovolil ptát se Dona Boska, proč zachází do takových podrobností a on mu odpověděl: „Protože se mne ptají.“ „Já bych jim nechal aspoň naději, že se vrátí,“ řekl Francesca. Don Bosco: „Nevím, co bys udělal ty, ale já musím odpovědět podle pravdy. Za prvé nemají děti a za druhé: Bůh je vyškrtl ze seznamu králů.“

Potom se jelo do Camaldoli. Don Francesca pilně sbíral dojmy, aby vše mohl vypsat „Milému prefektovi“ donu Ruovi. Jeho vypravování hýří vtípem, taková už byla jeho povaha. Nejdříve popisuje, jak měli nasednout na parník, aby je převezl na druhou stranu jezera, jak už všichni čekali a jak Don Bosco přišel klidně pozdě, poslední. Prý je to jeho zastaralý hřích. Jakmile se mniši dověděli, že se Don Bosco blíží, šli mu celou míli cesty naproti. Francesca takový druh mnichů ještě neviděl. Díval se jako u vytržení na jejich

bylo dovoleno pochybovat o prvenství papeže v církvi. Snad by stačila malá poznámka či vysvětlivka, aby se věc uvedla na správnou míru. Že Don Bosco pokládal papeže za nástupce svatého Petra v prvenství, o tom vlastně mluví celá jeho kniha. Celá záležitost bude mít ještě své dozvuky, ale to necháme pro další vypravování.

dlouhé brady, lysé hlavy, vyhublé tváře a jasný nebeský zrak těch poustevníků. Když přišel Don Bosco, poklekli na zem a prosili o požehnání a potom ho vedli triumfálně do kostela. Ach, ty dojmy! Ale přešel hned k loučení. Ti dobří poustevníci se spikli proti němu a že prý musí u nich zůstat na noc. Don Bosco však měl smluveno s knížetem Falconierem, že k němu přijde v pět hodin na večeri. Proto se bránil. Představený kláštera naléhal, Don Bosco stále říkal „ne“, oni prý mají nemocného bratra, dříve prý byl zdravý, ale teď blouzní, musí jít k němu a dát mu požehnání a uzdravit ho. Co neudělali? I když se Don Bosco rozhodl odjet a jeho sekretář (Francesia) už byl netrpělivý, představený zvolal: „Teď uvidíme, jestli nám Pán dá to, co nám Don Bosco odpírá!“

A hned jedni šli do kostela před svatostánek, tam si se sepjatými rukama klekli, představený a další zase padli na kolena před Donem Boskem a pro Ježíše a Marii ho žádali, aby neodcházel. Tu Don Bosco zjihl a řekl: „To se nestane, abych odmítl, když mne někdo prosí pro Pána Ježíše.“ A hned napsal dva dopisy, jeden pro hraběte Vimercatiho, že nepřijde toho dne domů, druhý knížeti Falconierimu, že nepřijde na večeri. A Francesiu poslal do Říma s těmi dopisy. Ubohý don Francesca! Ať se nad ním Pán Bůh smiluje. Všichni čekají Dona Boska a zatím přijde on. Přišel a všichni zvolali: „Konečně! Kde je Don Bosco?“ Don Francesca ukázal dopis a řekl: „Zde je.“ Všichni byli otráveni, protože to byla večere na počest Dona Boska. Don Francesca musel do salonku, kde byli kníže a kněžna, dal jim dopis, oni si ho přečetli. Kněžna byla dopálená a začala bědovat: „Don Bosco dobře ví, že já musím zítra odjet a už ho nevidím,“ začala se mračit. „To nevadí,“ řekl manžel, „tak ho uvidím já!“ A šlo se na večeri. To byl hotový zázrak, že ten kníže zachoval klid, vždyť to byla v očích hostů ostuda. A když už Francesca popisoval humorně večer, stejně humorně popsal i ráno. Don Bosco měl mít ráno mši svatou na náměstí svatého Augustina. Náměstí bylo od rána plné kočárů a Don Bosco nikde. Ale přece jen přišel, dokonce proti všem zvyklostem o čtvrt hodiny dříve a hned do zpovědnice. Tot se ví, všechno se hrnulo ke zpovědnici, ale ten nával nemohl v žádném případě zvládnout. Nepomohlo, než aby přišel kostelník a návalu udělal konec. Pak byla mše svatá. Don Francesca sice neslyšel kázání, ale všichni říkali, že to bylo ze všech jeho kázání to nejhezčí, že to sám Pán Bůh z Dona Boska mluvil.

Don Francesca, jak už byl básnický naladěný, potřeboval ještě vyjádřit své upřímné přesvědčení, že Don Bosco je svatý, a proto pokračoval: „Dnes ráno 10. února je u svatého Petra beatifikace ctihodného Benedikta z Urbina, kapucína. Půjdu tam také. Bude-li mít čas Don Bosco, nevím. Ale já se v každém případě půjdu podívat na to, co snad budou vidět naši vnuci a bude se to týkat osoby, kterou dobře známe. I když bych byl také rád u toho, přesto nezávidím tuto radost našim potomkům. Jim bude patřit slavnost, máme jeho osobu, jim bude patřit historie, nám jeho slova a činy. Tak se mi to hrne do hlavy, zatímco píši, že zrovna cítím, jak

toho mám plné srdce. Bůh nás vyslyší. Možná je to poslední dopis, který píšete z Říma. Je dlouhý a řekl bych historický. V dalším dopise se už dozvíte, kdy se Don Bosco vrátí domů. Moc se na to těším!“

Dopis měl pokračování večer. Zase námět pro fantazii. Don Bosco se vracel domů až po večerním Andělu Páně a hle: Jen slezl z kočáru, už se k němu ženou tři karabiníci. Chytají ho za ruce. V blízkosti byla četnická stanice. Že by ho chtěli zavřít? Ne, nechtěli ho zavřít, ale jeden z nich, hubený jako kostlivec, mermomocí chtěl, aby mu Don Bosco dal požehnání a uzdravil ho z jeho nemoci. Don Bosco mu

55 pokračování

Florentské dámy se usnesly, že opatří pro chrám Panny Marie Pomocnice na hlavní oltář nádherné svícny. Římské dámy nechtěly zůstat pozadu a usnesly se, že pořídí před hlavní oltář zvlášť v Římě pro ten účel zhotovený koberec.

V archivu se nachází prohlášení kanovníka Grany z Říma, doktora posvátné teologie a obojího práva, který byl v letech 1850–1851 sekretářem kardinála Barberiniho. Sděluje v něm, že roku 1867 byl Don Bosco návštěvou u manželů Barberiniových, příbuzných kardinála Barberiniho. Přišel tam na pozvání a asi půl hodiny hovořil s manželkou o samotě. Když Don Bosco odcházel, pan sekretář mu naznačil, že ví o čem se jednalo a ptal se ho, co on na to. Don Bosco mu řekl prostě: „Rádi by mužského potomka, ale bude to děvčátko. I tak z ní budou mít radost.“ Skutečně se jim do roka

56 pokračování

Mnoho lidí se v Turíně informovalo, co a jak je s Donem Boskem. Díky stálé korespondenci mohli turínští dále podávat zprávy. Dopisy se četly také chlapcům, pokud to byly věci, které je mohly zajímat a dopisy se posílaly také do Lanza a Mirabella. Protože bylo vidět, že velikou zásluhu o Dona Boska si získal právě jeho hostitel hrabě Vimercati, don Rua jakožto zástupce Dona Boska dal proto pro tohoto napsat krásný děkovný dopis, který za deset kněží Oratoře podepsal Angel Savio, za čtyřicet kleriků klerik Merlone, za padesát studentů rétoriky Jan Bruna, za šedesát humanistů César Cagliero, za osmdesát terciánů Michal Vota, za devadesát sekundánů Karel Montiglio, za sto osmdesát primánů Dominik Battagliotti, za dvě stě řemeslníků Josef Franchino, za třicet familií Michal Bertinetti, za oratoriány hlavní Oratoře Josef Villa, za oratoriány oratoře svatého Aloise Josef Formica, za oratoře svatého Josefa Jan Occelletti, za malý seminář v Mirabellu ředitel don Bonetti, za kolej v Lanzu ředitel don Lemoyne.

Dopis přišel, když se Don Bosco právě vracel z návštěvy u kardinála Quaglii, kde jednal ve věci kanonického schválení kongregace a dalších věcí. Kardinál s ním jednal gentlemany, nechal ho odvést domů svým kočárem. Don Francesca si liboval, kolik smeknutí cestou viděl. Lidé znali kočár a mysleli si, že jede kardinál.

Don Boskův sekretář poznamenal v dopise Oregliovi, že ministr financí je nakloněn poskytnout Donu Boskovi slevu na poštovné za Katolické čtení. To mělo své pozadí. Ministr Ricasoli přes Tonella prosil Dona Boska, aby se informoval u papežské vlády, jaké by měla požadavky v případě navázání obchodních styků mezi oběma státy. Don Bosco mluvil jak s kardinálem státním sekretářem Antonellim, tak s ministrem financí papežského státu, a našel kladnou odezvu.

požehnání dal a nyní mu je už dobře. Ve tváři jen kvete, že by mu člověk záviděl!

A jako dodatek stojí v dopise: „Vzkaz pro dona Cagliera: Vzhledem k jeho muzikálním vlastnostem a schopnostem se stanoví: Článek první a poslední: V prvním případě, že někdo z našich příště půjde do Říma, budou-li dva, přednostně půjde don Cagliero, bude-li jeden, tak to bude zase don Cagliero!“

Don Bosco se knížeti Falconierimu pěkně omluvil a krátce nato přišel k němu na večeri, jak bylo slíbeno.

narodila holčička, ač předtím lékaři říkali, že kněžna je neplodná a že i kdyby počala, zemřela by při porodu.

Jiná předpověď. V roce 1866 se někteří chtěli blýsknout a namluvili neteři markýzy Villariosové, že by Don Bosco byl rád, kdyby si vzala hraběte Františka De Maistra. Nebyla to pravda, to si jen vymysleli. Ale děvče začalo být divoké do předpověděného manžela, který byl důstojníkem papežského vojska. Teta tedy psala Donu Boskovi, aby ji nějak uklidnil. Don Bosco odpověděl, aby byla klidná, že najde ženicha stejné úrovně, jako je ten, o němž sní. Vykonala hodně pro Pannu Marii a Panna Maria jí pošle ženicha.

Stalo se. Vzal si ji potom markýz Patrizi, synovec kardinála Patriziho. Don Bosco sám je při jedné návštěvě Říma oddal.

Výsledkem bylo zrušení celních opatření pro transit přes církevní stát a uvolnění osobního styku. Mělo to význam také pro Dona Boska, protože nyní řada věcí pro kostel měla jít do Turína z církevního státu.

V dopise určeném chlapcům don Francesca psal o audienci, kterou měl Don Bosco u kardinála Antonelliho. Čekala tam na audienci jistá kněžna, ale když přišel Don Bosco, považovala si za čest, že ho mohla pustit před sebou a čekat další tři čtvrtě hodiny. Kardinál jednal s Donem Boskem velmi přátelsky, dokonce prý mu políbil ruku za to, že mu vyprosil na Panně Marii úlevu v jeho nemoci. Předtím ho museli k audienci u papeže nosit v křesle, nyní chodil sám a dobře. Ano, prosil Dona Boska, aby mu dal medailku. Don Bosco se usmál: „Ale Eminence, přece nejste chlapec...“ Jenže on: „Chlapec, nechlapec, dejte mi také tu vaši medailku.“ Don Bosco si však na revanš klekl a dal si udělit od něho požehnání. Když vyšel od kardinála, bylo v předstání mnoho dalších lidí, ale ti, jakmile uviděli Dona Boska, zapomněli na kardinála a všichni chtěli mluvit se světcem. Kardinál musel vyjít ven a prosit je, aby někdo šel k němu.

V tomto dopise stojí na konci: „Mám vám vyřídít od Dona Boska, že v pondělí se vydáme na zpáteční cestu do Turína. Cestou se však budeme muset ledaskde zastavit.“

Don Boskovy modlitby a jeho láska dosáhly od Pána Boha během jeho pobytu v Římě mnoho milostí, ovšem největší radost měl z toho, že prospěl církvi. 22. února oznámil Svatý otec v tajné konzistoři jmenování nových biskupů, a to: čtyři pro Piemont a Ligursko, tři pro Sardinii, dva pro Sicílii, tři pro Toskánsko, dva pro Marky, dohromady s dalšími jmenovanými sedmnácti biskupy. Bylo to, na tak veliký počet uprázdněných stolců, málo. Ricasoli, snad aby uklidnil nepřátele církve, si hned pospíšil s prohlášením, že další

jmenování nebudou následovat. Ale i za tu necelou třetinu z celku neobsazených stolců bylo třeba Pánu Bohu poděkovat. Blížily se parlamentní volby a Ricasoli si to nechtěl dalšími koncesemi vůči církvi s veřejným míněním rozlít.

Veřejné mínění zatím tvořili křiklouni jako Giuseppe Garibaldi. Den předtím přijel z Caprery do Florencie a vyhlásil veřejně boj proti nepřátelům vlasti. Potom jel do Bologny a vyzýval lid, aby poslal do parlamentu jen takové lidi, kteří by vyhlásili válku kněžím. Zamezit, aby se do zákonodárného sboru nedostali klerikálové nebo jejich ochránci! Navštívil ještě další města v Benátsku a Lombardii. Jeho štvání vyslechl také Turín a Alexandrie. Vše se dělo s pochvalou vlády a na její účet. Všude se shromažďoval nejnižší lid, lůza po něm vyřvávala hesla jako: „Řím patří nám!“, „Papežství je vřed na těle Itálie!“, „Kněží zaprodali Nizzu Francii!“, „Půjdem na Řím“ a ještě horší sprostoty. V Udine rozkacený dav vyplenil arcibiskupský palác, v Trevisu a v Benátkách byly také podobně napadeny biskupský a patriarchální palác.

10. března byly volby. Noví poslanci a senátoři byli víceméně takoví, jaké vláda potřebovala. Dvě třetiny voličů se

57 Poslední římské činy

Don Bosco neopomenul při žádné mši svaté mít 15–20 minut homilii. Byly to mše hodně navštívené. Většinou je sloužil v soukromých kaplích nebo v kláštorech. Rozhodl se, že než odjede, bude mít mši svatou ještě v jezuitském noviciátě svatého Stanislava Kostky na Quirinale. Toho dne směly se zvláštním dovolením kardinála vikáře do kláštera i římské dámy. Co nejvíce upoutávalo bylo, že Don Bosco na rozdíl od jiných kazatelů mluvil docela prostě, bez řečnických frází, vždy k věci a naprosto srozumitelně. Také třeba říci, že se v Římě málo kázalo, skoro nic. Stalo se, že v kostele svatého Rocha chtěl Don Bosco promluvit, ale varhany ho přerušily. Prosil kostelníka, aby dal znamení na kůr, že chce promluvit, ale tam odtud zaznělo jednoznačně: „Nekáže se!“ Don Bosco musel svést hlavu a pokračovat. Ale neodpustil si, aby si na to nepostěžoval Svatému otci. „To v Piemontě si každý farář přikládá za přísnou povinnost každou neděli kázat a učit náboženství.“ Papež nechtěl věřit svým uším, že se v Římě nekáže a přikázal Donu Boskovi, aby vše sledoval a referoval mu. Don Bosco poslechl a jednu neděli opravdu chodil odpoledne s donem Francesiou od kostela ke kostelu a bohužel většina jich byla zavřená, nic se tam nedělo. Papež žasl a jen si povzdychl: „To bych byl neřekl. Přece víra z poslechu a poslech skrze slovo Kristovo.“ Něco se potom změnilo, ale nevalně.

Ještě jedno důvěrné posláním svěřil papež Pius IX. Donu Boskovi. Při poslední návštěvě ho poslal do Domova svatého Michala a Ripa, kde měli asi 1 200 chudých chlapců. Papež chtěl vědět, jestli se něco zlepšilo k dobrému, nebo se věci vrátily do starých kolejí. Don Bosco už všelicos věděl od římských dam, a proto se mu nechtělo vkládat se do věci té instituce. Ale poslechl a šel, když mu to papež kategoricky poručil. Opatrnými otázkami zjistil, že tam není skoro žádný chudý chlapec a že nepořádky tehdy spatřené trvají dále. Ano, Don Bosco si dovolil říci, že se bohužel špatně hospodář s prostředky, které má ústav k dispozici a že přijde den, kdy instituce přejde do laických rukou. Svatý otec zesmutněl. Vždyť byl kdysi 20 měsíců v čele tamní správy. Ale jednal. Zavolal si administrátory a pěkně jim

nedostavilo k urnám. Národní výbor římský a povstalecké centrum tiskly v Římě plakáty a vyzývaly k povstání. Garibaldi psal těmto organizacím, představujícím podzemní hnutí: „Jsem hrdý na to, že mne nazývají římským generálem.“ Ale přesto zůstával Řím klidný a papež schválně nechával volný železniční transit přes církevní stát. V té chvíli to bylo užitečné. 27. března měl papež druhou tajnou konzistoř a jmenoval dalších 17 biskupů, jak bylo dohodnuto s italskou vládou. Dohromady bylo nových biskupů 34. Byla to podivná situace. Zatímco se stát chystal zabírat církevní jmění, aby se noví biskupové neměli očí opírat, lid chystal novým pastýřům okázalé přivítání do diecézí. Jiné diecéze – ještě asi dvojnásobek, musely zatím zůstat osiřelé. 4. dubna Ricasoliho vláda podala demisi pro finanční těžkosti a tím se vyjednávání s Římem přerušilo. Vládní delegát opustil Řím.

Don Boskova diplomatická činnost tím také skončila a je třeba říci, že po ní nezůstaly zcela zřetelné stopy. To bylo tím, že jeho posláním nebylo úřední, ale důvěrné. On si také nedělal nárok na slávu a rád setrval v pozadí. Jeho chloubovou zůstávali chudí a opuštění chlapci.

dal co proto. Ovšem odskákal to Don Bosco. Všude jsou lidé, byli i v Římě. Sláva, kterou mu Řím připravil a jeho apoštolské působení mělo také svůj rub. Vytvořila se proti němu i jakási opozice, bohužel i mezi lidmi, kteří měli vliv na schválení jeho kongregace, stanov, privilegií a podobně. Roku 1873 řekne monsignor Fratejacci, civilní auditor vikáře a velký přítel Dona Boska donu Bertovi: „Byl jsem v roce 1867 svědkem, jak se pro Dona Boska obracel Řím naruby. Kardinálové a biskupové, všichni stáli o to, aby se mu mohli přiblížit, aby s ním mohli ztratit aspoň slovíčko. Ale někteří si špatně vykládali jeho horlivost. Don Bosco si někdy nechal ujít dost tvrdá slova, tak například, když kritizoval veliký nedostatek náboženského vzdělání lidu. Tři čtvrtiny Říma neměly ani katechismus. Don Bosco říkal, že když to tak půjde dál, tato nevědomost přinese své následky. Ti dotyční se cítili uražení a říkali: ‚Copak se budeme chodit učit od Dona Boska, jak se má lid vyučovat?‘ Mezi kritiky Dona Boska patřil i monsignor Monaco La Valletta. Já jsem s některými mluvil a říkal jsem jim, že Don Bosco má pravdu. Oni sami se potom mohli přesvědčit, jak se vše do puntíku vyplnilo, co on řekl. Ale radil jsem mu, aby to tak jasně neříkal, že si tím uškodí, že zkrachuje.“ Potud Fratejacci.

Don Bosco se zatím rozhodl skončit své turné a vrátit se do Turína. Počítal s tím, že opustí Řím v pondělí 25. února, takže by mohl být 28. v Turíně. Věděl, že by mu Římané nejraději nedali vízum do pasu, ale nedalo se nic dělat, už byl příliš dlouho z domu pryč.

Poslední Francesiův dopis je z 23. února. Mluví se tam o tom, jak Don Bosco v poslední chvíli vyzpovídal sedmnáctiletého chlapce souchotináře, který se do té doby odmítal zpovídat a až nyní se obrátil a s pomocí svatého kněze se zachránil. Dále vypravuje, jak Don Bosco naposledy navštívil papeže a co všechno papež vzkazuje do Turína chlapcům. Don Bosco jim to potom řekne sám. Den před odjezdem začínal karneval, Don Bosco jej oslavil v domě kanovníka Bertinelliho a nějakého slovanského biskupa, se kterým se dohodovil latinsky. Francesia dodal: „Ach, křesťanská láska! Ta dovede spojit jedním poutem lidi celého světa!“

V předvečer odjezdu v odpoledních hodinách přišel ještě monsignor Fratejacci. Přinesl ještě nějaké dary pro loterii. Don Bosco ho prosil, aby si vzal k srdci ještě některé věci u římských kongregací. Potom se shromáždila celá rodina Vimercatova spolu se vším služebnictvem. Když vstoupil Don Bosco, byli všichni na kolenou a plakali. Rozplakal se i on. Musel se odtrhnout násilím, aby šel ještě do pokoje pana hraběte. Také ten klečel a plakal. Prosil Dona Boska, aby ještě odložil svůj odjezd. Prosba byla tak naléhavá, že Don Bosco povolil a slíbil, že ještě den zůstane. Don Francesca dodal: „Aby si Don Bosco před odjezdem odpočinul.“ Don Bosco se vrátil do sálu a když tam slyšeli, že ještě zůstane, vyrazili ze sebe: „Ať žije Don Bosco! Vivat!“ Vypadalo to, jako by se byl právě vrátil z dalekých cest.

Druhý den nato 25. února navštívil ještě rodinu Vitelleschiů. Poobědval s nimi, ale stala se nehoda. Když odpoledne ještě hovořili, byla najednou ohlášena návštěva kardinála Altieriho. Sluha třikrát podle knížecího zvyku vyslovil jeho jméno a už se pan kardinál nesl dovnitř. Don Bosco se jen nesměle přiblížil pozdravit ho, vždyť si uvědomil, že neměl čas knížete navštívit a pozdravit ho, ale už se nedalo nic dělat. Kníže jen suše řekl „Dobrý den“, nic víc. Rozmluva byla krátká, kníže hned odešel. Celá rodina Vitelleschiů viděla, že si Dona Boska ani nevšiml. Bylo vidět, že se cítí uražen, ale Vitelleschioví a zvláště pan arcibiskup Vitelleschi nevěděli proč ten chlad. Don Bosco to věděl. Kardinál byl uražen, že k němu nepřišel, a tak hned druhý den vykonal ještě návštěvu u něho. A dobře pořídil. Kníže se

58 Odjezd z Říma

Po návštěvách, které učinil rodinám Altierů a Vitelleschiů, Don Boskovy poslední hodiny patřily jeho velikým dobrodincům Vimercatům. Tam svolil, aby ho vyfotografovali, jak žehná donu Francesiovi, dále správci domu panu Pardiniemu a jeho chlapci. Rozkřiklo se to sice po celém Římě, že byl Don Bosco fotografován, ale fotografií bylo pořízeno jen několik pro nejbližší známé.

Světec odjel z Říma 27. února v osm hodin večer. Na nádraží ho doprovodil monsignor Manacorda, který hned nato psal rytíři Oregliovi do Turína. Mezi jiným upozorňoval, že v té chvíli by nebylo vhodné, kdyby se rozšiřovala fotografie Dona Boska pořízená u Vimercatů. Po všech těch počtách, které Donu Boskovi vzdal Řím, by to mohlo působit špatně.

Na nádraží čekalo několik rodin, tak Vitelleschioví a Villariosové. Všichni byli naměkko i sám Don Bosco, jak psal don Francesca. Když lokomotiva zapískala, všichni na peróně poklekli nedbajíce na to, co si o tom myslí lidé kolem, a přijali od Dona Boska požehnání. Potom se vlak rozjel a všechno, co zůstalo, se rychle vzdalovalo. Jelo se dlouho, celou noc a ještě dlouho ve dne. Železnice byly tehdy ještě v plenkách. Teprve o půl jedenácté byl Don Bosco ve Fermu. Tam byl nadšeně přivítán kardinálem De Angelis, který mu hned řekl: „Slyšel jsem, že jste pobouřil Řím!“ A Don Bosco, vždy pokorný, přešel ten výrok žertem. Ráno měl v malém semináři mši svatou, podával chlapcům svaté přijímání, pak prošel ubikacemi jednotlivých ročníků a všude musel vyslechnout zdvořilostní projev. Na jedné ubikaci mu přečetl devíti slokovou báseň Dominik Svampa, tehdy teprve patnáctiletý. Sám ji složil a báseň je ještě v archivu,

lehce usmál, když ho viděl pokorně přicházet, pěkně s ním jednal, přijal tři lístky do loterie a zaplatil a ještě přidal 500 lir navíc. Don Bosco se vrátil k Vitelleschiům s usměvavou tváří. Ti pak říkali: „To se stal zázrak! Není tak snadné získat takového člověka.“

Markýza Vitelleschiová trpěla vleklou tuberkulózou, která jí však nepůsobila žádné utrpení. V roce 1866 psala Donu Boskovi, že ji netrápí ani tak nemoc, jako pomýšlení na hrůzy smrti. Prosila ho, aby se přimluvil u Panny Marie, aby ji toho strachu zbavila. On ji dopisem ujistil, že milost je už udělena. Zůstane-li věrna Panně Marii a bude-li podporovat její dílo, zemře, aniž si to skoro uvědomí, že umírá. Při loučení s Římem jí toto ujištění ještě opakoval.

Skutečně koncem roku 1871 řekla markýza svému muži, že by si ráda udělala generální svatou zpověď, zda to může. On samozřejmě, že ano. I udělala si po delším uvažování životní zpověď, která ji úplně uspokojila. Jakoby teprve přijala křest. Na nový rok 1872 byla u svatého přijímání a vrátila se celá šťastná, že takové přijímání ještě nezažila. Potom se chystala snídaně. Byli tam i někteří příbuzní s dětmi, které si kolem hrály. Najednou markýza řekla služce, aby otevřela žaluzie, že je v pokoji tma. Ujistili ji, že není, že žaluzie jsou přece otevřené. Opakovala rozkaz, ale potom se obrátila náhle na manžela a řekla: „Angele, já snad umírám, já umírám!“ To byla její poslední slova. Když markýz napsal Donu Boskovi tu smutnou zprávu, Don Bosco v odpovědi napsal: „Tuto smrt nepovažuji za neštěstí, ale dobrořečím Panně Marii, že jí dala takovou milost!“

protože ji Don Bosco schoval. Dominik Svampa se později stal boloňským kardinálem, nadšeným salesiánským spolupracovníkem a svolavatelem prvního mezinárodního kongresu spolupracovníků. Však v úvodní řeči vzpomínal na ono první setkání se světcem a řekl, že dostal od Dona Boska medailku, kterou nosí už čtyřicet let na krku jako vzácnou relikvii.

Než se Don Bosco s kardinálem rozloučil, tento poklekl na zem a prosil světce o požehnání. Don Bosco si klekl také a prosil, aby mu požehnal on. Nesluší se prý, aby obyčejný kněz žehnal knížeti církve. Tu kardinál vyřešil vzniklou situaci žertem. Vytáhl peněženku a řekl: „Tu vám dám, když mi dáte požehnání.“ Všichni se zasmáli a Don Bosco také žertem: „Eminence, vy přece nepotřebujete mé požehnání, ale já potřebuji vaše peníze!“ Vstal a požehnal mu.

O půl dvanácté v noci přijeli do Forlì. Měli navštívit tamního biskupa, přítele Vimercatů. Hrabě mu sice poslal dopis, ale když Don Bosco bušil na vrata rezidence, nikdo mu nepřišel otevřít. Nezbylo než jít do hostince. Dopis přišel až druhý den ráno. Pan biskup se moc omluvil, ale nemohl za to.

Z Forlì jel Don Bosco do Bologně. Přijel tak ve čtvrt na pět odpoledne a šel k markýzovi Malvasiovi, aby pak 2. března ve tři hodiny ráno odcestoval přímo do Turína. Tam přijel v poledne. Čekalo ho veliké vítání. Všude radost a nadšení. Na průčelí domu bylo napsáno: „Řím tě obdivuje, Turín tě miluje.“ Zpráva o tomto nápisu se dostala do Říma a hned přicházely dopisy, které oznamovaly, že nejen Turín, ale také Řím Dona Boska miluje. Bylo to svaté závození, které jistě našemu otci dělalo dobře u srdce.

59 Zase doma

3. března 1867 byla neděle a Don Bosco měl po bohoslužbách konferenci pro salesiány. Byli tam i ředitelé mimoturínských domů: Lemoine a Pestarino. Dona Bonettiho zastupoval don Cerutti. Každý zase referoval o stavu svého domu, Don Bosco oznámil všechny duchovní dary, které vymohl od Svatého otce a rozdal jim požehnané křížky a odpustky pro každého, kdo je uctivě políbí a plnomocné odpustky pro hodinu smrti. Potom se rozhovořil o lásce, kterou k nim má papež. Don Bosco ho prosil o plnomocné odpustky pro hodinu smrti, i kdyby snad nebyl přítomen kněz, který by dal papežské požehnání. Řekl, že takové odpustky ještě nikomu neudělil. A když se Don Bosco tázal, zda to platí jen pro salesiány, nebo také pro chovance, Svatý otec řekl: „Mohu-li to dát některým, proč bych to nedal všem?“ Don Bosco také oznámil, že přivezl z Říma fotografie Svatého otce. Budou k dispozici v ústavní kantýně.

To už byly dny karnevalu a v salesiánských domech se střídalo divadlo s jinými zábavami, aby bylo rušno a přítom

60 Další pokusy o schválení

1. dubna 1867 se konal tah výherní loterie, jak bylo předepsáno úřady. A zase práce a práce s vydáváním cen, nekonečná korespondence v té věci atd. Donu Boskovi velice záleželo na dobrém finančním výsledku loterie, která ho zaměstnávala dva roky, ale ještě více mu záleželo na jiném: na schválení kongregace nebo aspoň na dosažení výsady dávat propuštění k svěcení salesiánů. Víme, že se znovu obrátil na turínského kapitulního vikáře s prosbou o doporučení, ale ten vydal jen všeobecnou pochvalu, čili zopakoval jen to, co předcházelo pochvalnému dekretu, ale toho, co potřeboval Don Bosco, se ani nedotkl.

O něco dříve psal Don Bosco v tom smyslu kardinálovi Patrizzimu, generálnímu vikáři Jeho Svatosti, a arcibiskupu Berardinimu. První odepsal 29. března. Po vyjádření radosti nad tím, co tak fascinovalo Římány a co mu zabránilo, že nemohl s Donem Boskem vícekrát mluvit, řekl k věci, že záležitost dimisoriálek vážne na tom, že kongregace není ještě formálně schválena, nýbrž jen pochválena, a že není zvykem dávat dimisoriální fakulty představeným neschválených institutů. Byla by to výjimka, ale udělá ji Svatý otec? Berardi odepsal 2. dubna asi stejně, ale naznačil, že pokud bude turínský kapitulní vikář trvat na svém odmítavém stanovisku, těžko bude věc prosadit. Snad nový arcibiskup, který brzy přijde do Turína, bude smýšlet jinak.

7. dubna oznamoval Don Bosco chlapcům, že mu psal kardinál státní sekretář Antonelli, že se cítí uzdraven a děkuje za modlitby. A dodal: „Zítra přijde mezi nás sloužit mši svatou monsignor Gastaldi, nyní biskup v Saluzzu, člověk velmi zasloužilý o Oratoř.“ Gastaldi přišel a Don Bosco mu dal číst dopisy, o kterých jsme se právě zmínili. Také mu upřímně vložil situaci kolem schválení kongregace a dimisoriálek. Prostě mluvil s ním jako s přítelem, který je a má být zasvěcen do věcí Oratoře a díla.

11. dubna dostal zprávu od monsignora Fratejacciho, velmi dlouhou a důkladnou. Psal, že mluvil se sekretářem Svegliatim a ten je toho mínění, aby se salesiánskými pravidly počkalo, až nastoupí v Turíně nový arcibiskup monsignor Riccardi. Podle tradičního postupu by to mělo být tak: námítky vzešly od turínské kurie, tam odtud by měly být vzaty zpět, aby se uvolnila cesta. Do Říma mají přijít

aby zábava byla bezhříšná. V úterý 5. března bylo cvičení šťastné smrti. Tradiční Otčenáš za toho, kdo první zemře, platil švýcarskému chlapci Cirpianovi ze Santa Domenica, který právě toho dne zemřel ve svém rodišti.

V dalších dnech vyprávěl Don Bosco porůznu o Římě, co tam všechno viděl a slyšel, a ze všeho se snažil vyžít povzbuzení a posílení lásky chlapců k Svatému otci a k církvi.

Blížil se svátek svatého Josefa. Unità Cattolica vřele doporučovala knihu Katolického čtení „Život svatého Josefa“. 11. března začaly postní katechismy. Memorie vzpomínají, že mezi horlivými katechisty v Oratořích byl i pozdější turínský arcibiskup Augustin Richelmy. Don Bosco ho už tehdy dával za vzor a předvídal mu skvělou církevní kariéru.

Stále ještě přicházelo mnoho dopisů z Říma, kde nemohli na Dona Boska zapomenout. Vůbec bylo mnoho nadřené práce, a tak si Don Bosco pramálo po namáhavé římské cestě odpočinul. Nešlo to jinak.

kardinál De Angelis a pisánský kardinál Corsi, třeba oni budou moci vše potlačit u Svatého otce. Zatím bude dobré poslat takových 12–15 výtisků Stanov pro různé kardinály, aby je mohli posoudit. Fratejacci mluvil o té věci s novým biskupem savonským Cerrutim, který nastupuje po monsignoru Riccardim, který odchází jako arcibiskup do Turína, aby z toho titulu na svého předchůdce trochu zatlačil. Zdálo se, monsignor Cerruti je Donu Boskovi velmi nakloněn. Monsignor Riccardi se zatím snaží co nejvíce odložit svůj příchod do Turína, ale Svatý otec zase tlačí na Cerrutiho, aby co nejdříve do Savony jel. Pokud jde o kardinála vikáře, Fratejacci s ním mluvil o dimisoriálkách a i on je na vážkách. Jde o závažnou věc. Fratejacci nadhodil, že by se třeba mohla výsada omezit jen na 20–30 případů, potom by se snad mohla výsada rozšířit, ale dále na něj útočit nechtěl.

Dále referoval, že nadhodil kardinálovi i to, že v případě, že by se uskutečnila zásada „Svobodná církev ve svobodném státě“ (sám to považuje za utopii všech utopii), stát by se snažil každého klerika znemožnit vojenskou službou, takže by poklesl počet kleriků. V tom případě by biskupové na každém lpěli a těžko by světili kleriky Donu Boskovi pro jeho účely. Kdyby zde bylo privilegium dávat světit nezávisle na biskupech, mohl by Don Bosco rekrutovat své například z církevního státu, nebo ze Sardinie, která přechází k Francii a z jiných států, jak to dělají třeba maltézští rytíři, nebo jak to dělá sám papežský stát. Fratejacci jmenoval v dopise Donu Boskovi hodnostáře, kteří budou klást všemožné překážky jeho snahám, tak monsignor De Falloux nebo monsignor La Valletta. V dopise byly další zprávy, už méně závažné, například: monsignor se omlouval za to, co vzkázal po monsignoru Manacordovi ohledně těch fotografií Dona Boska. Jde jen o opatrnost, diktovanou láskou k Donu Boskovi. Mimo jiné psal, že vztahy mezi Itálií a Francií se den ode dne zhoršují, ať tedy Pán Bůh chrání církev a nás všechny. Don Bosco měl nad dopisem hodně co přemýšlet. Viděl, že se opozice jen tak snadno nepřekoná, ale zachovával klid v důvěře v Boží pomoc a v přispění Pomocnice.

V ty dny posílal Don Bosco do světa další svazek Katolického čtení na měsíc duben. Měl název „Novely a vypravování, vybraná z různých autorů“ k užítku mládeže. Byly

to práce Silvia Pellica, Cesara Cantú, Josefa Manzoniho, uznávaných to spisovatelů klasiků. K tomu Don Bosco přidal ještě nějaké anekdoty ze života papeže Pia IX. od francouzského spisovatele Alfonse Baleydiara. Udělal to z horlivosti, ale pak mu psal nakladatel Marietti, že Svatý otec není rád, když se o něm píše takové věci, někdy dokonce ne zcela pravdivé. Dona Boska Mariettiho poznámka zamrzela, zvláště proto, že zrovna v ty dny mu dal papež nový důkaz své důvěry: Poslal k němu dvě vznešené, velmi bohaté osoby z Marseille. Měli synáčka asi pětiletého, který však sotva stál na nohou a k tomu byl hluchoněmý. Rodiče s ním přišli

61 Události obyčejné i zvláštní

Řada minulých událostí nás zavedla z Turína do Říma a Don Bosco se nám v tom římském prostředí musel jevit jinak, než jsme ho viděli předtím, když žil mezi chlapci. Nyní se vrátil a nebude na škodu ho zase uzemnit, i když to neobyčejné, nadpřirozené bude i zde vynikat.

Don Bosco ani v Římě nepřestal sledovat život v Oratoři. Jednou dokonce vzkazoval po donu Francesiovi, že tam v duchu vykonal návštěvu a viděl, jak se kdo chová. Teď všelicos z toho dotyčným řekl, aby si nikdo nemyslel, že mluvil do větru. Nyní, přítomen tělem i duchem, dále bděl a často se stávalo, že poslal někoho podívat se někam, co tam ten a ten nebo ti a ti dělají. Don Antonín Riccardi vzpomínal, že mu jednou v sobotu po zpovědi Don Bosco řekl, aby šel až docela nahoru po schodech budovy, kde byli řemeslníci a aby řekl tomu dotyčnému, co tam kouří, aby šel hned ke zpovědi. Riccardi šel a čím výše vystupoval, tím větší měl strach. Byla tam už tma, jen cítil cigaretový kouř. Ale dodal si odvalu a šel dále, až uviděl dotyčného učně. Báł se, že mu nařeže, ale nic takového se nestalo. Vyřídil mu vzkaz a on šel hned jako beránek ke zpovědi.

Don Bosco nekáral jen zlé, ale vychovával k dobrému. Rozdával dobré myšlenky napravo, nalevo, jak bylo potřeba a vybízeli salesiány i chlapce, aby měli k němu důvěru a nebáli se mu svěřit svou duši. Dobří to dovedli ocenit, otvírali se mu se spontánností a srdečností a on je tak nepozorovane vedl duchovně.

Žil s chlapci a oni žili s ním. Tak povzbuzovali jeden druhého. Jednou měl Don Bosco hlavu plnou starostí a bylo to na něm vidět. Uviděl melancholicky naladěného hochu. „Viš ty co? Jsi nějak smutný. Nemohl by ses rozveselit, abych i já mohl být veselý? Coraggio! Odvalu! Viš, říká svatý Filip Neri, že smutek je osmý hlavní hřích.“

Neměl rád kritiky. Jeden mladý kněz kritizoval kázání abbé Bardessona. Don Bosco hned: „Už jsi kázal?“ „Ještě ne.“ „Tak vidíš! Počkej, až budeš kázat a pak budeš moci mluvit.“

62 Nařčen z bludu

Don Bosco věděl hodně z přítomnosti, i mnoho z budoucnosti, takže byl právem považován za proroka. Tento dar mu byl dán jako charisma – k prospěchu církve a duší, ne jeho osobnímu prospěchu. I on musel jako každý jiný člověk snášet nepředvídané. Jeho láska k církvi a papežství byla všeobecně známá a přece právě zde měl být napaden lidmi, kteří mu nepřáli. Už jsme se zmínili o větě, která byla vytištěna v knížce vydané k svatopetrskému jubileu a ve které se říkalo, že pobyt svatého Petra v Římě je otázka historická, ne teologická. Nuže, našli se lidé, kteří se rozhodli udat pro

do Říma v naději, že ho papežovo požehnání uzdraví. Ale papež je poslal do Turína k Donu Boskovi. Tam se stal skutečně zázrak. Don Bosco mu dal požehnání, vzal chlapce za ruku a řekl mu, aby šel s ním. Chlapec šel docela normálně. Potom si stoupl za něho a zatleskal. Chlapec reagoval. Dále mu řekl. „Pověz mama, tata“ a chlapec vše opakoval. Svědky této události byli don Berto a don Rua.

Rytíř Oreglia jel na jaře znovu do Říma v záležitosti Katolického čtení a aby ještě těžil z Don Boskovy setby pro potřebu Oratoře.

Klerik Giachetti už dva roky trpěl bolením zubů. Teď to ale bylo k zoufání. Říkal: „Já nevím, jestli se v pekle může trpět víc.“ 29. dubna byl z toho úplně vedle. Don Bosco vzal dona Francesia a dona Cagliera a šel k němu do ložnice. „Máš důvěru k Panně Marii Pomocnici?“ zeptal se. „Mám,“ odpověděl trpitel. Všichni se ze srdce za něho pomodlili na kolenou Zdrávas Královno. Ještě Don Bosco neskončil formuli požehnání a bylo po bolesti. Klerik, který už několik dní nespál, ihned usnul jako zabitý. Don Bosco rád uzdravoval své syny. Don Francesia měl ve své třídě hochu, který začal jevit známky nějaké mozkové choroby. Tvářil se jako přiblblý. Vzal ho a vedl k Donu Boskovi, než by byl poslán k rodičům. Don Bosco ho požehnal a v tu chvíli byl hoch jako změněný. Byl docela normální.

Ani doma v Oratoři se Don Bosco nezapřel. Co chvíli se stávalo něco, co dovedl jen on. Jeho okolí si už na to zvyklo. Slavný Brosio, ostrostřelec, vyprávěl, že v roce 1867 mu onemocněla dceruška. Těžce, ale nebyla ještě u biřmování. Nechtěli mu ji biřmovat, že prý je ještě moc malá. Don Bosco poprosil svátícího biskupa Balmu, aby jí svátost udělil. Stalo se a dobře tak, protože děvčátko zemřelo.

Tentýž Brosio vyprávěl epizodu téměř směšnou. Doprovázeli Dona Boska do ulice Karla Alberta k nemocnému chlapci. Už pracoval k smrti, ale strašně se báł zemřít. Don Bosco na něj šel tak, že začal vyprávět veselé věci. I o nebi říkal, jak je tam krásně a aby hochu potěšil, líčil mu rajskou radost hodně konkrétně. Chlapec poslouchal a najednou se ptal: „A rajská jablíčka jsou tam také?“ „Také. Jsou tam i rajčata...“ Chlapec se rozveselil a už se tak smrti nebál. Když vycházel ven, řekl Don Bosco Brosiovi: „Zítra bude mrtev.“ Skutečně byl.

Těm kdo chtěli dosáhnout milost od Panny Marie, neomylně doporučoval tři věci: 1. Být v milosti posvěcující, 2. Vykonat něco k její cti a slávě. 3. Modlit se opravdu s důvěrou.

ni Dona Boska u kongregace Indexu a docílit toho, aby byla jako bludařská a náboženství nebezpečná zakázána.

Don Bosco o spiknutí věděl. Dostával i urážlivé dopisy, ale ty systematicky pátil, aby nebudily pohoršení a nejítíli obyvatele Oratoře proti jejich pisatelům. Tolik ho stálo, než měl Katolické čtení – nástroj obrany víry, ve svých rukou a nyní pro jednu nepochopenou větu měl být tento nástroj vyřazen z boje nebo aspoň vážně poškozen. Sám dábel stál za tou skupinou lidí, kteří se k takovému činu propůjčili. Bůh dopustil na Dona Boska i tuto zkoušku.

V kongregaci Indexu nehodili udání do koše, ale pověřili kanovníka Pia Delicatiho, profesora církevních dějin na Apollinariu, aby knihu prohlédl a podal svůj posudek. Dotyčný podal svůj posudek kongregaci dne 21. března 1867. Chválí úmysl spisovatele, ale vytyká mu, že uvádí ve spisu věci, které nejsou historicky doloženy a jsou čerpány spíše z apokryfické literatury (tak například, že v Antiochii guvernér dal zatčenému Petrovi na posměch ostříhat hlavu, v čemž má svůj původ kněžská tonsura, dále že po svém vysvobození z jeruzalémského vězení andělem byl u určité rodiny, kde tloukl na dveře, ale nechtěli mu otevřít, že byl svědkem jak Šimon Magus vzlétl a zase padl na zem, také se uvádí, že svatý Petr utíkal před zatčením z Říma, ale zjevil se mu Kristus a ptal se ho: „Quo vadis, Domine?“ „Kam jdeš, pane?“ A on prý mu odpověděl: „Jdu se nechat ukřižovat místo tebe.“) Také jsou tam věty, které se zcela nersovňávají s naukou teologie, například, že naše víra musí být obecná a vztahovat se na všechny články víry, čili, kdo některý článek víry popírá, popírá vlastně Boha samotného. Samozřejmě si všímá stránky 192. a říká, že tvrdit, že svatý Petr nemusel být nutně v Římě, ale že mohl primát předat římskému biskupu jinak, se dotýká víry, lépe řečeno dogmatu o primátu, což musí nutně urážet uši věřících. Vůbec se zdá, že kniha mluví příliš volně a neurčitě a že má být tudíž zakázána, než bude opravena.

Pan referent nebral zřejmě v úvahu, že Don Bosco neměl v úmyslu psát kritický životopis svatého Petra, ale lidový životopis pro povzbuzení víry. Fakt je, že dosud neexistuje žádná dokumentace o pobytu a působení svatého Petra v Římě a jen poprava v Římě je doložená. Svatý Petr mohl řídit církev také jen z blízkosti Říma, jako ji předtím řídil z Jeruzaléma a z Antiochie. Jeho hrob byl nalezen archeologickým průzkumem teprve nedávno.

63 Zázraky a ponížení

3. května byl svátek Nalezení svatého kříže a to byla pouť v Caramagně, rodišti Don Boskova klerika Jakuba Costamagni. Jeho bratr pozval Dona Boska k nim na pouť a Don Bosco šel. Jakub Costamagna byl salesián, později vedl výpravu misionářů do Jižní Ameriky a stal se biskupem. Byla to jedna z velkých postav salesiánské historie. Od tohoto biskupa přišlo do Turína s datem 5. listopadu 1888 v roce Don Boskovy smrti přísežné prohlášení o průběhu pouti v Caramagně, jehož byl očitým svědkem.

Don Bosco byl na obědě v domě Costamagnovy matky a jeho bratra Aloise. Po obědě se zaplnil dvůr asi šesti sty lidmi, kteří si přišli pro Don Boskovo požehnání. Mezi nimi byla jedna chudá žena, už letitá, která se jen stěží belhala o dvou berlich. Prosila Dona Boska, aby ji uzdravil. Don Bosco se jí ptal, má-li důvěru v pomoc Panny Marie a ona, že ano. I poručil jí, aby si klekla. Říkala, že nemůže, že má nohy jako dřevěné. Ale Don Bosco jí to poručil znovu a tu ona odložila berle a klesla na kolena. Lidé stáli kolem v naprostém tichu a v očekávání, co bude. Don Bosco se pomodlil s ženou třikrát Zdravas Maria, dal jí požehnání a tu ona, aniž jí kdo pomáhal, vstala zcela bez bolestí, usmívala se, byla zdravá. Užívala pak sice ještě jednu hůlku, ale běhala jinak dobře. Celá ves toho byla plná a nazývala Dona Boska svatým. Ráno byl u jedné nemocné. Měla rakovinu. Don Bosco jí poručil, aby na druhý den vstala, třetí den, to

Prefektem kongregace Indexu byl kardinál Altieri, ale sezení, ve kterém se věc projednávala, předsedal kardinál Panbianco, minorita. Když se Svatý otec dověděl, že má být kniha zakázána, řekl prý: „To přece ne! Ubohý Don Bosco! Má-li se něco opravit, tak ať se to udělá v dalším vydání!“ Při tom zůstalo. Nařízení o tom se mu mělo doručit prostřednictvím turínského arcibiskupa.

Přes tuto trapnou záležitost, která ho bude sužovat ještě delší dobu, Don Bosco neustával v práci. Když se vrátil z Říma, dal znovu do tisku knihu, kterou napsal a vydal před deseti lety. Byl to „Životopis svatého Pankráce, mučedníka“. Ani neustal v horování pro papežství. Na květen přineslo Katolické čtení knížku „Dobrodiní, která prokázala papežové lidstvu“ od kněze Boccalandra z Janova.

Blížil se svátek svatých Petra a Pavla. Mnoho patriciů i z Piemontu se snažilo přicestovat do Říma, aby se mohli zúčastnit jubilejních oslav svatého Petra. Don Bosco po nich poslal řadu dopisů přátelům i úředním místům. Kardinál Antonelli mu odpověděl už 4. června. Prosil Dona Boska, aby se dále zajímal o otázku obsazení biskupství hodnými lidmi. Víme, že Don Bosco tak skutečně dělal a pomáhal překonat stagnaci, která nastala po odstoupení Ricasoliho vlády. Navrhoval další jména, tak svěřícího biskupa turínského Balmu pro Cagliari, monsignora Manacordu pro Possano a jiné.

Papež měl starost nejen o obsazení biskupství, ale vůbec o čistotu víry a náboženství. Psal 13. května císaři Napoleonovi III. prosbu, aby se zasadil u italské vlády svým vlivem, aby přestali pověřovat výukou náboženství odpadlé kněze a řeholníky, ano i nevěřící laiky. Napoleon mu na to odpověděl 18. června, že udělá, co bude moci svou radou, ale, „že je těžké prosadit hlas rozumu, aby se přijala přání jakkoliv nezištná“. Ať už Napoleon něco udělal nebo ne, žádný výsledek zde vidět nebylo.

je v neděli, aby šla do kostela a na konci měsíce aby přišla do Turína a aby přinesla nějaký příspěvek na kostel. Také dostala požehnání a jen co Don Bosco odešel z domu, prohlásila, že je zdravá. Všecko se splnilo a na nový kostel odezdala 3 000 lir.

Pan Alois Costamagna měl také co říci k Don Boskově návštěvě v Caramagně o pouti. Don Bosco se měl vrátit večer do Turína, ale cestu mu zastoupili vesničané. Chtěli, aby jim ještě jednou požehnal. Mlynářka Allariová mu představila své dvě dcery. Jedna byla šikovná, klidná, dobrá, druhá divoká, roztržitá, jako by nebyla zrovna normální. Postavila je před Dona Boska tak, aby ta první mu byla po pravici a druhá po levici. Ale Don Bosco je přeměnil a řekl o té druhé: „Ta bude řeholnicí a dosáhne vysokého stupně svatosti.“ I to se stalo.

Monsignor Costamagna vzpomíná v roce 1893, jak tehdy jeli s Donem Boskem domů a jak si Don Bosco liboval, jaké má dobré pomocníky: Duranda, Francesiu, Cagliera, Cerrutiho, Bonettiho, Alberu, Ghivarella atd. Jeden se vyzná v gramatice, druhý je výborný teolog, jeden ovládá hudbu, jiný je nadšený spisovatel, ale... Pak řekl: „Kdyby mi však Pán Bůh řekl, že už mám jít ze světa, abych si vybral nástupce, který by měl k tomu všechny předpoklady a potřebné dary, nerozpakoval bych se ani trochu a řekl bych, že je to don Rua. Ten už má teď vše, co potřebuje.“

Tolik o pouti k Caramagně. A přece Don Bosco v téže době v duši těžce zkoušel. Ta nešťastná kniha „Svatopetrské jubileum“! 9. května psal Oregliovi do Říma: „Dostal jsem k přečtení dopis adresovaný našemu novému arcibiskupovi. Z něho je jasně vidět, že zde byla snaha dostat ji na index zakázaných knih. Důvěryhodná osoba mi vzkázala také důvod, proč to všechno. Prý jsem se v Římě přednostně a hodně stýkal důvěrně s jezuitu. Ale zde raději opatrnost na slovo. Ostatně, máme se dobře. Ty životní útrapy jen působí, že si člověk přeje co nejdříve odejít do nebe. Ať se to stane!“

Dopis arcibiskupovi poslal sekretář Indexu dominikán Angel Modena. Říkalo se v něm, že má autorovi uložit, aby připravil druhé vydání a v předmluvě aby uvedl, že odvolává, cokoliv bylo v knize nesprávného, jak to uvádí příloha. Příloha, to byl posudek kongregačního referenta. Mimo jiné Modena psal, že využívá příležitosti, aby poukázal na to, že v turínské arcidiecézi je více takových nedostatků udaných zmíněné kongregaci. Je to periodický tisk Katolické čtení, dále nedávno odsouzená kniha zemřelého faráře Cunibertiho nazvaná „Život Ježíše Krista“, vydaná v Turíně. Pan kapitulní vikář ať se postará, aby zbylé výtisky byly zabaveny a řádně opraveny.

Nás zajímá, jak se k věci postavil kapitulní vikář Zappata. Pročetl Don Boskovu knihu a řekl: „Pročetl jsem několik svazků Katolické čtení, ale asi jsem padlý na hlavu, protože tam nenacházím nic závadného, co by se mělo odsoudit.“ Don Bosco dal knihu číst také biskupu Gastaldimu. Ten sice uznával, že by se sem tam něco mohlo říci jinak, ale jinak

64 Má duše je smutná až k smrti

Když přišel dopis od kongregace Indexu do Turína, měla už tiskárna natištěny dva další listy nového vydání. Bylo nutno je stáhnout. S datem 15. května 1867 dostal Don Bosco z Říma dopis od Oregliova bratra, jezuitského pátera. V něm tento říká Donu Boskovi, že už jemu ta věta nějak neseseděla, ale když mu ve svém posudku P. Cardella řekl, že názor, že svatý Petr nemusel nutně žít v Římě, je hájitelný, nic víc neříkal. Ale prosí, aby Don Bosco posudek P. Cardelly nikde nepoužil, protože by z toho mohl mít dotyčný nepříjemnosti. Dále psal, že mluvil s P. Piccirillem z Civiltà Cattolica, který byl u audience u Svatého otce a že se řeč stočila také na recenzi Don Boskovy knihy v jejich časopise a Svatý otec mu řekl, že i jemu se ona věta nelíbila. Jinak mluvil o Don Boskovi krásně. Piccirillo si myslí, že by Svatému otci udělalo dobře, kdyby brzy dostal nové opravné vydání té knihy.

Don Bosco se opravdu nezmněl o názoru Cardelly nikomu. V Oratoři se o věci mlčelo, jen několik nejbližších o tom vědělo a ti samozřejmě zachovali tajemství. Don Bosco zatím poslechl nového saluzského biskupa monsignora Gastaldiho a vypracoval pro každý případ svou obhajobu, ve které reaguje na všechny připomínky referenta kongregace Indexu. Uvádí řadu jmen učených historiků a spisovatelů, ze kterých čerpal pro svou knihu, která byla vlastně jen dalším vydáním jeho „Života svatého Petra“ vyšlého v Katolickém čtení roku 1854. Uvádí jména lidí, kteří jeho spis četli a recenzovali. Nikdo tehdy neřekl ani slovo proti. Sám vikář Jeho Svatosti v Římě tehdy knihu doporučoval k šíření, ano sám Svatý otec ji pochválil v dopise ze dne 7. ledna 1860. Pak probral všechny námitky jednu po druhé, jak byly uvedeny na referentem označených stránkách. O oné návštěvě

tam není nic závadného. Radil Donu Boskovi, aby při zachování úcty k zmíněné kongregaci připravil obranné prohlášení, které by se tam v čas potřeby předložilo. V každém případě římské rozhodnutí i způsob upozornění hluboce ranily citlivé srdce Dona Boska. I když se snažil ovládat se a vypadat klidný a radostný, velice uvnitř trpěl. Nejvíce ho znepokojovalo, co bude, dostane-li se tato věc na veřejnost. Objevovala se před ním celá škála možností. Byla to černá skvrna na zakladateli nové kongregace. Mělo by to vliv na další jednání ohledně schválení, u chlapců by nutně ztratil na prestiži, byl by zde úbytek povolání. I v kongregaci samotné by to špatně zapůsobilo. Mnohý by odešel, protože snaha odloučit mu kleriky a kněze byla veliká. Pro Katolické čtení samotné, jak by ztratilo! Protestanti by jásali. Ale ze všeho nejvíce ho trápilo, že právě on, přesvědčený zastánce papežských práv, je viněn, jakoby chtěl autoritu papežství podkopat.

Díky Bohu, dopis od monsignora Modeny byl napsán 29. dubna, ale 14. května ještě nebylo náznaku, že by byl někdo věc zveřejnil. Ani v Civiltà Cattolica, kterou řídili jezuité, nic takového nevěděli. To by Oreglia z Říma jistě napsal. Jeho poslední dopis obsahuje hodně zajímavého, ale o tom ani slovo. U jezuitů bylo v té době nadšení pro hraběte Crottiho z Piemontu, který byl zvolen poslancem, šel přísahat, jak to chtěla přísaha, ale k formuli přidal podmínku: „Pokud se to nebude protivit právům božským a církevním.“ Byl za to potrestán tím, že mu nebyl potvrzen mandát poslance.

svatého Petra v Jeruzalémě po zázračném vyvedení z vězení čtete u svatého Basila ze Seleucie a v Rekognicích svatého Klimenta, historiku o letu Šimona kouzelníka uvádí svatý Cyril Jeruzalémský, svatý Epifánus, svatý Ambrož, svatý Augustin, svatý Maxim Sulpicius Severus a jiní církevní spisovatelé. V Římě je dokonce uctíván v kostele svaté Františky Římské kámen, na kterém prý klečel svatý Petr při onom Šimonově letu. O zvěsti „Quo vadis“ jako o jisté věci hovoří svatý Ambrož a jiní pisatelé.

Referent napadl i jiné věci například, že apoštolové kázali ještě dříve, než dostali rozkaz „jděte do celého světa a hlásejte evangelium“. Don Bosco uvádí pasáže z evangelia, ze kterých plyne, že je Pán posílal hlásat pokání už dříve. A k námitce, že není pravda, že kdo popře některý článek víry, popírá vlastně Boha, cituje list svatého Jakuba, kde se v hlavě 2. říká: „Kdo by zachovával celý zákon a pak v jednom klesl, provinil by se proti celému zákonu. Ten, který řekl „Nezcizoložíš“, řekl také „Nezabiješ“. Když si nezcizoložil, ale zabil jsi, stal ses přestupníkem zákona.“ Co se týká příchodu svatého Petra do Říma a že řekl, že je to otázka historická a ne dogmatická, tu neměl nejmenšího úmyslu vyvracet papežský primát. Stačí číst celé další kapitoly knihy, kde se souvislost papežství s apoštolem Petrem ze široka hájí. Nechtěl říci nic jiného, než že přesto, že není článkem víry, že Petr byl v Římě, je článkem víry, že papež je nástupcem svatého Petra v prvenství, čili že papež je pravoplatným nástupcem svatého Petra. Tuto pravdu hájí vytrvale už celých 15 let, co vydává Katolické čtení.

Kdo čte toto vysvětlení, musí se divit Don Boskově erudici. A jestliže si myslel, že Don Bosco psal a přitom si zbožně vymýšlel, musí nabýt přesvědčení, že Don Bosco čerpal

z autorů, kteří byli běžně uznáváni. Obrana Dona Boska překvapuje tím, že ani v nejmenším neuzivá polemický tón, ani trochu neuráží konsultora, který zavinil, že se Don Boskovy dostalo takového ponížení.

Toto „Vysvětlení“ zároveň s dopisem panu arcibiskupovi a s vyjádřením konsultora dal Don Bosco krasopisně přepsat klerikovi Chiapalovi, který v srpnu 1889 napsal, co věděl o utrpení Dona Boska v té době.

Chiapale považuje tuto epizodu Don Boskova života za nejbolestnější vůbec. Bylo to nějak koncem května. Don Bosco ho večer zavolaal a prosil ho, aby to opsal. Bylo devět hodin večer. Koncept byl hodně proškrtaný a ještě měl po stranách poznámky. Chiapale však byl zběhlý v takových věcech, protože už předtím přepisoval kázání dona Cafassa a novozákonní poznámky jednoho svého profesora. Hbitě pracoval a jen občas mu upadla nějaká slza na stůl, jak ho celý případ dojímal. Píše: „Dojal mě tón pohružky, poslané na adresu milovaného Dona Boska. Četl jsem tu obžalobu – byla vážná a přísná, jak se sluší na tak velice vysoký úřad, ale co muselo ranit nezaujatého čtenáře, byl způsob, jak se zacházelo s Donem Boskem, jako by to byl nějaký vizionář, povídálek historek, člověk méněcenný atd. Také mne dojímal, že jsem slyšel z vedlejšího pokoje, kde byl Don Bosco, vzlykání.“ Bylo po půlnoci, když se otevřely dveře a Don Bosco se ptal, bude-li pisatel hotov. „Ještě něco málo,“ řekl tento. „To stačí, dopíšeš to ráno. Hlavně když to bude moci odejít poštou v osm hodin.“

Don Bosco měl v ruce přepis, šel s ním do pokoje a klerik šel za ním. Tu si Don Bosco sedl ke stolku a byl celý zničený.

65 Arcibiskup Riccardi

Z redakce Civiltà Cattolica přicházely dopisy, které mírnily Don Boskovu bolest. Tak psal P. Oreglia donu Francesiovi, aby si Don Bosco nemyslel, kdoví jak zlé je to v Římě. „Myslím, že ho mohu ujistit,“ psal doslovně, „že ani tento incident, ani nic jiného nezmenšilo lásku a poctu k Donu Boskovy zde, k němu osobně, k jeho synům a k jeho dílu.“ Bylo cítit, že to mají být náplasti na bolest, ale i to přijímal světec vděčně. Věděl, že se do nebe nejede v kočáře a že veliké věci se vykupují bolestí. Také věděl, že to mimořádné, až zázračné, v jeho díle žádá, aby byl osobně pokorný a pokořovaný. Psal 21. května rytíři Oregliovi: „Říkejte každému, že jsem se nikdy nechlubil žádnými věcmi, vždycky jsem říkal, že Panna Maria Pomocnice udělovala a stále ještě uděluje mimořádné milosti těm, kteří nějak přispívají na stavbu tohoto chrámu. Vždycky jsem říkal: „Příspěvek dávejte, až dostanete milost, ne dřív!“ A kousek dále mu podává zprávu o novém divu Panny Marie: „Minulý týden nám na malých darech za udělené milosti přišlo asi 3 800 franků. Dnes jistý vznešený pán, který nechce být jmenován a který měl celý rok ruku ochrnutou, jen řekl, „Maria Pomocnice, pomoz mi a měl ruku uzdravenou. Pln nadšení šel hned domů a přinesl 3 000 franků, abychom mohli pokračovat, nebo snad lépe poplatit dluhy, které máme ještě z minulého roku. Ať je za všechno Pán Bůh veleben!“

Toho 21. května dostala Oratoř návštěvu. Přišla paní kněžna Solmsová, manželka ministra Rattazziho, spisovatelka románů. Stala se jí nehoda. Markýz Pepoli se cítil být v jejím románu „Rajská cesta“ zobrazen a urazil se. Tento malý skandál způsobil, že byl kněžně na jeden rok zakázán pobyt u dvora. Ministr Rattazzi ji tedy poslal na cesty a mezi

Levou rukou, kterou měl na stolku, si podpíral unavenou hlavu. Klerik stál před ním. „Tak jsi to viděl, jak to vypadá,“ řekl zase Don Bosco. „Já vím, viděl jsem, jak se jedná s Donem Boskem.“ A tu řekl Don Bosco: „A přece, Pane Ježíši,“ podíval se přitom na kříž, „ty přece víš, že jsem tu knihu psal s nejlepším úmyslem.“ A na stůl dopadaly jeho velké slzy. *Tristis est anima mea usque ad mortem* – Smutná je duše má až k smrti... Ale ať se stane tvá svatá vůle! Nevím, jak strávím tuto noc. Pane Ježíši, pomoz mi!“ Chiapale se snažil říci mu něco pro útěchu, ale sám musel s Donem Boskem plakat. Chtěl zůstat u něho, ale Don Bosco ho po nějaké chvíli poslal spát. Druhého dne byl ve zpovědnici zase jako obyčejně klidný. Ani při mši svaté na něm nebylo vidět nic mimořádného. Ráno přišel monsignor Gastaldi a ptal se: „Jak se máte, Done Bosco?“ „Jak Pán Bůh chce,“ odpověděl tento. Don Bosco mu dal rukopis. Monsignor řekl, že v něm nic nechybí a dodal: „Znovu jsem knihu přečetl. Není v ní nic, co by bylo možno nazvat bludem. Snad nějaká nepřesnost. Buďte klidný, spolehněte se na mé slovo.“

Dopis hned odešel a s ním i průvodní dopis pro sekretáře Indexu monsignora Modenu, dominikána. Don Bosco v něm ujišťoval s pokorou dítěte, že jako katolický kněz chce přijmout jakékoliv rozhodnutí kongregace a prosí, aby mu bylo sděleno vše, co by mu mohlo posloužit jako opora v jeho práci pro církve. Zatím však ty věci šly k P. Oregliovi a u něho měly zůstat do doby, až by se vidělo, že je vhodné je předat.

jiným ji doporučil, aby navštívila také Oratoř v Turíně, že prý si tam přijde na své.

Kněžna přišla, přivítala ji banda Oratoře, udělala se malá sláva. Rattazzi totiž psal Donu Boskovy předem. Kněžna byla i v kostele a na Don Boskovo upozornění, když sám klekal, že je tam Nejsvětější, také poklekla a vstala teprve, až vstal Don Bosco. Potom poslala muži telegram s nadšenými slovy. Rattazzi Donu Boskovy poděkoval.

22. května psal Don Bosco Oregliovi znovu, že na slavnosti přijede do Říma mnoho Piemontanů a také don Cagliero se tam ukáže s donem Saviem.

24. května se slavil v kostelíku svatého Františka Saleského svátek Panny Marie Pomocnice se značnou okázalostí, ačkoliv to byl všední den. Ve všech srdcích byla touha, aby kostel byl už hotový a vysvěcený, aby se potom svátek slavil v něm. Don Bosco napsal toho dne okružní list přátelům a dobrodincům, v němž oznamoval, že v kostele bude také oltář zasvěcený dvěma srdcím: Srdci Ježíšovu a Srdci Panny Marie. Bude honosný podle toho, kolik darů se na jeho pořízení sejde. Stejně datum 24. května nese i další dopis Oregliovi do Říma, tentokrát napsaný donem Ruou. Říká se v něm: „Panna Marie těší Dona Boska zase jiným způsobem“, a i on se zmiňuje o podivuhodném uzdravení ochrnuté ruky.

31. května psal Don Bosco žádost na ředitelství železnic, aby mu byla vrácena odebraná sleva jízdného pro obyvatele jeho domů. Asi si to tam přece jen rozmysleli, protože nyní něco udělali. Už to nebyla sice sleva tříčtvrtěční, ale jen poloviční, ale i to byla značná položka, když se uváží, kolik lidí musel Don Bosco živit.

V ty dny nastoupil v turínské arcidiecézi nový arcibiskup Alexander Oktavián Riccardi, hrabě z Netra. Narodil se v Bielle v roce 1808, měl tedy 59 let. Býval dvorním kaplanem v turínském královském paláci za Karla Alberta a kanovníkem turínského metropolitního chrámu. Nyní byl odvolán z biskupství savonského zpět do Turína. Prosil krále i papeže, aby tam nemusel jít, protože ho v Savoně měli rádi pro jeho dobré srdce, ale nebylo zbytí, musel jít.

Jaký byl jeho poměr k Donu Boskovi? Možná říci, že výborný. Navštívil Dona Boska už v Římě. Setkání bylo srdečné a přátelské. Biskup Donu Boskovi říkal, že v případě svého nástupu do Turína s ním velice počítá: svěří mu malé semináře v Giavenu a v Bra, případně i velký seminář v Chieri. Měl zájem, aby bylo hodně nových kněží. A na rozloučenou mu řekl: „Počítejte se mnou ve všem, chci vám být upřímným přítelem!“ Don Bosco se vrátil do Turína s pěkným pocitem, že bude mít v novém arcibiskupovi velkého příznivce, který bude nápomocen při prosazování kongregace a že v něm oživne zemřelý monsignor Fransoni. Ale Boží Prozřetelnost dopustila, že ho i zde čekalo velké zklamání.

Arcibiskup se ubytoval nejdříve u svého bratra v Turíně a potom jeho první návštěva patřila Oratoři. Přišel v obleku obyčejného kněze. Vrátný ho neznal, a proto mu jen řekl, že Don Bosco není právě doma. „Tak, až se vrátí,“ řekl neznámý, „řekněte, že zde byl jeho nový arcibiskup a že toto byla jeho první cesta.“ Toť se ví, když se to Don Bosco po svém návratu dověděl, zaradoval se a hned na druhý den šel do paláce hrabat z Netra oplatit mu návštěvu. Začala otevřenou náručí a – bohužel, skončila velikým chladem. Co se stalo? Monsignor Riccardi nevěděl, že Don Bosco založil kongregaci takovou, jakou založil – se světovým rozměrem. Myslel si, že je Don Bosco cele pro turínskou arcidiecézi a jen pro ni. Když mu Don Bosco při první návštěvě řekl, co a jak, zarazil se a místo nadšení zesmutněl. Byl zklamán, netajil se tím. Ostatní dokonali jeho rádci z kurie.

I Don Bosco byl zaražen. Nečekal, že věci dostanou tak nežádoucí spád. 26. května byla slavná intronizace. Oratoř nastoupila v plném počtu, byla přečtena i krásná zdravice jménem Oratoře a tisíců chlapců z oratoří, ale to snad ještě více zvětšilo rozpaky nového arcipastýře. Druhý den šel Don Bosco znovu na audienci, vzal si s sebou dona Cagliera,

66 Další zázračná uzdravení

Ještě v květnu přineslo Katolické čtení dramatickou hru od P. Mettiho „Svatý Petr v Římě“. Byl to melodram ve verších a hrál se v mnoha ústavech v celé Itálii. Byl to prémiový tisk mimo řadu pro odběratele Katolického čtení. Na červen vyšla knížka „O dávných putováních k hrobům apoštolů Petra a Pavla“ od P. Emila Ruggierho.

Panna Maria byla nadále štedrá v udělování mimořádných až zázračných milostí svým ctitelům. Don Rua byl stížen silnou bolestí v jedné ruce, že několik dní nemohl ležet v posteli. Don Bosco mu v přítomnosti dona Berta dal požehnání Panny Marie a nařídil mu udělat nověnu. Ještě s ní nebyl hotov a už byl dokonale zdrav.

Jan Revello byl stížen 22. května horečkou, spojenou se silnou bolestí hlavy. Druhý den se cítil lépe, ale 24. května to bylo ještě horší. Potom střídavě, vždy jeden den mu bylo dobře, druhý měl vysokou horečku. Don Bosco se ho ptal: „Máš horečku?“ „Ne,“ zněla odpověď, „až zítra zase.“ „Tak

ale byla to audience ledová. Arcibiskup je oba posadil v patřičném odstupu. Už z toho poznal Cagliero, že je to zlé. Don Bosco, vyzván, aby mluvil, řekl, že přišel doporučit sebe a svou kongregaci do přízně Jeho Excelence. „Dobrá, dobrá,“ řekl Riccardi a to bylo všechno. Don Bosco pokračoval: „Uděláme vše, co jen bude v naší moci, abychom dále pracovali a byli vám k službám.“ On zase jenom: „O tom nepochybují.“ „Nechceme v žádném případě porušit poslušnost, kterou jsme vám povinni a Vaše Excelence může být jista, že nemáme větší touhy, než vás ve všem uspokojit.“ „Nebojte se, nebudu proti vám válčit,“ řekl arcibiskup suše. Ještě dál pokračoval rozhovor, ale byly to jen stále suché a úsečné věty.

Když se Don Bosco se svým společníkem ubíral z paláce, don Cagliero narazil na tu podivnou řeč monsignora, že nepovede proti Oratoři válku a bez obalu řekl, že se mu taková řeč ani dost málo nelíbila. Don Bosco jen zcela klidně řekl: „Doufejme, doufejme.“ Víc k tomu nedodal.

Jinak bylo v Turíně v ty dny veselo. Přicházeli nově jmenovaní biskupové, aby tam v centru provincie přijali svěcení. Don Bosco každého z nich pozdravil jménem svým a jménem Oratoře, byl by měl rád ve všech přátele a příznivce. Potom se znovu vydal k panu arcibiskupovi, ale ten mu jen vzkázal, že má právě moc práce a nemůže ho přijmout. Bylo to krajně trapné, ale bylo třeba přijmout situaci, jak byla a věřit, že ten, kdo zkoušku dopustil, dá v ní také šťastně obstát. Vrátil se tedy domů a napsal výstižný memoriál, ve kterém seznámil pana arcibiskupa s jádrem Stanov Společnosti svatého Františka Saleského, dále s úkoly, které si v církvi vytkla plnit, přidal ještě stručné dějiny Společnosti, zdůraznil, že ho sám monsignor Fransoni vyzval, aby Společnost založil a vyložil, co se od té doby událo až po vydání pochvalného dekretu v roce 1864. Netajil se tím, že byly k Stanovám přidány poznámky, které přijal a vtělil do nich. I to tam řekl, že Svatý otec je sice nakloněn ke schválení kongregace, ale zatím nemůže, protože je třeba mít doporučení hlavně od turínského arcibiskupa. S tím souvisí i udělení fakulty doporučovat kandidáty k svěcení a moci je světit titulo mensae communis – z titulu společného stolu. Prosí pana arcibiskupa, aby toto doporučení dal, a tak usnadnil kongregaci, aby se mohla normálně zapojit do života církve.

si přijď zítra pro požehnání.“ 29. přišel a dostal je kleče na kolenou v Don Boskově světničce. Pak mu Don Bosco řekl, aby až do 31. května konal nověnu. A hle, horečky přestaly.

Z Villafranky v Piemontě přišli do Oratoře dva manželé, a to na popud klerika Pignola, také z Villafranky. Měli chlapce mrzáčka, asi osmiletého, který nikdy nechodil. Don Bosco mu dal požehnání a poručil mu chodit. Opravdu chodil. Když to otec viděl, řekl: „Ale hrome. On chodí!“ Manželka ho okřikla, jak to mluví, ale to nic, chlapec byl v pořádku a rodiče si ho odváděli chodícího domů. Trochu mu to vážlo, protože nikdy nechodil, ale cestou si zvykl střídát nohy a normálně se pohybovat. Svědkem divu byl klerik Donato, don Berto, don Savio a don Rua. Ten uzdravený chlapec přišel za několik dní sám a přinesl od rodičů Donu Boskovi slíbené peníze. Nyní se co chvíli něco takového přihodilo a Don Bosco sám si zvykl vypravovat ty události k povzbuzení lidí o milostech Panny Marie.

30. května byly v královské kapli v Turíně oddavky prince Amedea s princeznou Marií Viktorií. Oddával je nový arcibiskup za asistence biskupů z Bielly, Mantovy, Aosty a Asti. Don Bosco poslal novomanželům jménem Oratoře blahopřání, za které dostal poděkování. To už měl Don Bosco srdce poněkud lehčí, protože dostal dopis od P. Oreglii z Říma, kde mu tento sděloval, že jeho „Vysvětlení“ si zatím ponechávají v redakci, ale že byl osobně u referenta Modeny a ten značně ustoupil od strohosti prvního rozkazu, aby Don Bosco odvolal v druhém vydání své „omyly“. Ano, sám formuloval odvolání v to smyslu, že ta určitá tvrzení opravuje na radu učených osob a moudrých teologů. Během týdne se v Oratoři vystřídalo celkem šest biskupů. Z nich čtyři sloužili pro komunitu mši svatou. Přišel se také rozloučit se salesiány biskup z Mondoví, monsignor Ghilardi, před svým odchodem do Říma. Byl to dominikán a přitom oddaný přítel Dona Boska. Don Bosco s ním několikrát jednal o záležitosti napadené knihy a také on byl stejného

67 Mraky se rozplývají

O svatodušních svátcích napsal Don Bosco všem salesiánům okružní list. Zdůvodnil jej tím, že doufá v brzké schválení kongregace, ale potřebuje teď mluvit se svými syny, aby je formoval k pravému salesiánskému duchu. Mluvil o důvodech pro vstup do Společnosti. Jen touha po osobním posvěcení a posvěcování druhých je správný důvod, proč se někdo cítí povolán do řad salesiánů. Ani si nesmí nikdo myslet, že tam vstupuje, aby pomohl. Nikdo není nepostradatelný, ba ani hlavní představený si to o sobě nesmí myslet. Také je třeba vzít na vědomí výrok svatého Pavla: „Kdo se chce radovat s Kristem, musí s Kristem trpět.“ Salesián se musí umět podvolit jakékoliv práci nebo zaměstnání, které mu bude uloženo. Dopis byl opsán a každý ředitel dostal svůj opis, aby jej přečetl a vysvětlil svým. Bohužel, zachoval se jen koncept.

13. června přišel do Oratoře biskup Galletti. Měl sloužit v Oratoři mši svatou. Přišlo i hodně jeho známých, aby si ho naposled poslechli, než odjede do své diecéze v Albě. Byl to pokorný muž, který do té doby žil schválně v ústraní v Cottolengově nemocnici, aby tam sloužil nejubožejším. I jemu udělali Don Boskovi chovanci pěknou, prostou akademii a on na ni vděčně odpověděl. Všem doporučoval následování Dominika Savia a řekl, že je jeho obdivovatelem a ctitelem.

Donu Boskovi přišel z Říma dopis, který ho potěšil. Monsignor Ghilardi myslel na záležitost žalované knížky a snažil se promluvit se svým spolubratrem Modenou a pomoci uvést věc na správnou míru. Projednali celou

68 Sen o dobré a špatné pastvě

O svátku svaté Trojice byli chlapi ve velkém očekávání vypravování dalšího snu Dona Boska, který měl v noci z 29. na 30. květen. Povíme si jej ve zkrácené formě.

Don Bosco se ocitl ve snu na rozsáhlé rovině, kde se pásly ovce. Byl jich nepřehledný počet. Hledal pastýře, až jej konečně našel. Stál tam opřen o hůl. I ptal se ho, čím je obrovské stádo a on mu řekl, že patří svému pánu. Víc nechtěl prozradit. Pak mu pokynul a vedl ho dál, stále dál. Krajina se měnila. Někde byla krásná tráva a zelené stromoví, tam byly ovce krásné a zdravé, jinde zas chyběla tráva a celá krajina se podobala poušti. Tam rostlo trní a tráva byla velmi

smýšlení, jako monsignor Gastaldi, že tam nejsou žádné bludy a že je třeba mít připraveno „Vysvětlení“. Žádal, aby směl vzít do Říma jeho opis, aby mohl svému řádovému spolubratru monsignoru Modenovi vysvětlit a případně požádat Svatého otce, aby on sám doporučil „Vysvětlení“ podat. Tak měsíc máj přece jen skončil poněkud slibněji.

Také monsignor Gastaldi byl od arcibiskupa Riccardiho vysvěcen na biskupa a 9. června se ujal saluzské diecéze. Den předtím byl v Oratoři. Měl tam mši svatou a po ní mu chlapi udělali akademii. Seděl na pódiu s Donem Boskem a Francesia mu přednesl tiskem vydanou báseň k jeho počtě. Nakonec Don Bosco vstal a řekl: „Monsignore, o dvě věci vás prosím. Budte vždy ochráncem tohoto domu a kdykoliv přijдете do Turína, vždycky nás navštivte.“ On odpověděl: „To první vám mohu beze všeho slíbit, protože víte, jak vás mám rád. To druhé s podmínkou, dovolí-li mi to povinnosti.“ Pak na prosbu Dona Boska všem ze srdce požehnal.

záležitost a monsignor nabyl jistoty, že může s menšími úpravami Modenovi předat i Don Boskova „Vysvětlení“. Psal to P. Oreglia, který byl s biskupem Ghilardim v neustálém styku. Mimo jiné sděloval, že v Turíně není třeba držet „Vysvětlení“ pod pokličkou, ačkoliv by bylo neprozřetelné dát je vytisknout. To by mohlo celou záležitost jen zkomplikovat. Jinak se zdá být všechno na správné cestě.

Zachoval se také dopis valdockého ekonoma dona Savia koadjutorovi Oregliovi do Říma, ze kterého se dovídáme některé podrobnosti o tom, jak pokračovala stavba kostela. Socha Panny Marie už byla na kopuli a Don Bosco pomýšlel na její pozlacení. Don Savio píše, jak se kolem Dona Boska točí stále mnoho hostů z Itálie a také ze zahraničí. Někdo říkal, že se u něho opakuje historie arského faráře Vianneye. Jenom biskupů bylo v Oratoři poslední dobrou asi deset. Chlapi projevíli každému samozřejmě patřičnou úctu. Turínčanům jsou biskupské návštěvy velmi milé. Je to, jakoby začínalo předjaří lepších časů. Z Turína vyšel plamen revoluce a slušelo by se tedy, aby z Turína vyšel také oheň, který by osvětlil slepé a uvedl je zase na správnou cestu.

Potom psal z Říma sám biskup Ghilardi donu Durandovi: „Doufám, že je Don Bosco spokojen, jak se věci začínají rýsovat. Jeho ‚Vysvětlení‘ jsem už předal otci Modenovi a dlouho jsme spolu o celé záležitosti mluvili. Až si ‚Vysvětlení‘ prostuduje, budeme o tom mluvit ještě jednou. Bylo by dobré, kdyby mi Don Bosco poslal text předmluvy k druhému vydání, dokud jsem ještě v Římě, jen aby to bylo napsáno čitelněji.“

řídká. Podle toho vypadaly ovce. Byly celé zubožené. Na opětovné otázky průvodce Dona Boska odbyl, že ho ty ovce nemusejí vůbec zajímat, není k nim poslán.

Potom ho vedl na jiné místo v té rozsáhlé krajině. Teď se tam pásli sami beránci, ještě malí. Byly jich tisíce, ale vypadali špatně. Pastvina byla vyschlá, písčitá, takřka bez vody, jen sem tam rostl nějaký keř. Co ponechala příroda, to zničili beránci. Nejvíce upoutalo Don Boskova pozornost, že beránci měli silné dlouhé rohy a ty měly na špicích podobu písmene S. „Co to má znamenat?“ ptal se Don Bosco pastýře. Ten mu odpověděl: „Podívej se na ně zblízka a uvidíš.“

Don Bosco si je začal prohlížet a všiml si, že mají celé tělo jakoby potíštěné číslicí 3. Nechápal, ale pastýř ho poučil. „Údolí znamená svět. Tam, kde jsi viděl štavnatou trávu, to jsou místa, kde vládne Boží slovo. Ovce jsou lidé, beránci jsou mládež. Ty jsi poslán k těmto. Ale věz, že tato krajina znamená stav, ve kterém vládne hřích. Rohy znamenají hanbu, písmeno S: scandalo – pohoršení. Trojky chtějí říci, jaké jsou následky tohoto neblahého stavu. Jde o bídu duchovní i hmotnou a o nedostatek Božího slova. Tím beránci trpí. Zde vidíš, čím dnes trpí většina mládeže ve světě. Tvoje Oratoře mají tyto tři nedostatky odstranit.

A už se scéna zase změnila. Beránci se začali stavět na zadní nohy a hle, místo beránek viděl Don Bosco samé chlapce. Byli to jeho chlapci z Oratoře a další, které neznal. Byli mezi nimi i takoví, kteří byli v Oratoři a které přesto neznal. To byli ti, co se mu vyhýbali.

Pastýř vedl Dona Boska zase dál a tam byla jakoby zahrada obehnaná plotem. Zahrada byla samý květ a samé štavnaté ovoce. Všude stinné háje a potůčky, radost pohledět. A všude chlapci, jeho chlapci. Šaty měli utkané ze samých krásných květů. Don Boskovo srdce bylo nad tím plné radosti.

„Pojď dále,“ nabádal ho pastýř, „ukážu ti něco, co tě ještě více naplní radostí.“ Šli a Don Bosco uviděl chlapce sice méně početné, ale byli tak krásní, že ti předešlí jako by se vedle nich ztráceli. „To jsou ti, kteří si zachovali lilii nevinnosti a jsou ještě oblečení do roucha křestní svatosti,“ poučil ho pastýř. Donu Boskovi až přecházel zrak, když se díval na jejich krásu. To byl samý krásný květ a v každém květu jako by byly další roztočivé květy. Všechny květy se odzrcadlovaly v ostatních květech. Byla to úžasná hra tvarů a barev, že to lidský jazyk nedovede vypovědět. Ano, každý hoch se odrážel v každém nevinném hochovi. Bylo to prostě úžasné, co Don Bosco viděl. Byla to vidina nebeské krásy, něco z toho, co prožívají svatí v nebi. Co dělalo Donu Boskovi radost, to byl pohled na známé tváře těch, kteří zrovna přebývali v Oratoři, a co ho naplňovalo smutkem bylo, že jich byl tak malý počet. „Je tedy jen tak málo těch, kteří si zachovali křestní nevinnost?“ ptal se pastýře. A ten, jakoby se divil: „Tobě se to zdá málo? Nic si z toho nedělej. Kdo ztratil krásnou lilii čistoty, může se vrátit mezi své kamarády šťastnější a přidružit se k nim cestou pokání. Podívej támhle!“ A Don Bosco viděl hochy, kteří skutečně všechno odčinili pokáním a bezmála se podobali těm nevinným. Chtěl jít mezi ně, ale vtom zakopl a ... vzbudil se.

Když Don Bosco vypravoval sen, zakončil vypravování vroucí výzvou, aby si chlapci hleděli uchovat krásu duše. Kdo je nevinný, ať je raději ochoten o všechno přijít, jen aby si uchoval duši neporušenou a kdo klopýtl, ať se vynasnaží

69 Nepřítel ve zdech Vatikánu

V Oratoři bylo tou dobou 44 kleriků, salesiánů i nesalesiánů. 34 z nich se dostavili 22. června ke zkouškám v semináři. Všichni je udělali dobře. Deset dalších bylo od zkoušek dispensováno z různých důvodů, buď zdravotních nebo že byli zaměstnáni a nemohli se momentálně připravit. Ty ovšem čekaly zkoušky v podzimním období 5. listopadu. Po zkouškách většině z nich začaly prázdniny, zatímco chlapci ještě pokračovali v červenci. Don Bosco však nedovolil, aby se klerici oddali zahálce a určil jim hned pevný program. Ráno vstávání s ostatními, jít na ranní bohoslužby, pak od 9 do 11 procházka mimo město, v 11 hodin hodina vyučování

pokáním všechno napravit a být zase duševně krásný. A zase jako jindy byl ochoten každému říci, v jakém stavu ho viděl a co má dělat, aby byl takový, jakého ho chce Pán Bůh mít.

Závěrem onoho večerního vypravování Don Bosco řekl, že nepotrvá dlouho a vypukne mor, hlad a že budou chybět i prostředky pro konání dobra. Neuplynou ani tři měsíce a stane se něco zvláštního.

Zatím monsignor Ghilardi předal monsignoru Berardi-mu dopis od Dona Boska, ve kterém tento znovu zdůrazňoval, jak potřebuje mít schválení pro kongregaci a fakultu pro dimisoriálky. Vyjádřil také radost nad tím, že se očekává jmenování Berardiho kardinálem. Berardi se skutečně připojil k těm, kteří se snažili tlačit Don Boskovu věc dopředu, i když zatím nebylo možno čekat nějaký velký pokrok. Dobrého přítele získal Don Bosco také v novém biskupu aostském, monsignoru Jansovi, který rovněž poslal pro Řím doporučující list ve věci schválení kongregace.

Oratoř utrpěla velikou ztrátu, když 20. června zemřel ve věku 71 let mistr zámečnické dílny Garando. On dílnu přivedl k rozkvětu a přitom vynikal poslušností k představeným i velikou láskou k podřízeným.

A již tu byly slavnosti svatého Aloise a svatého Jana Křtitele – svátek Dona Boska. Tohoto roku se ze všech stran volalo, aby se nechal Don Bosco vyfotografovat. On se tomu zatím bránil. Z toho důvodu existovalo jen málo jeho fotografií.

Svátek Dona Boska byl jako jiné roky velmi slavný. „Císařský básník“ don Francesca (tak ho nazýval Don Bosco) přečetl krásnou ódu na duchovního otce, pak to znovu všichni zazpívali s doprovodem hudby (to zase komponoval don Cagliero). Nejméně zajímavější číslo však měl pan Lanzerini, obchodník z Boloně, který boloňským nářečím vypravoval o svém zázračném uzdravení na přímluvu Dona Boska. Byl to bohatý obchodník, jeho bratr don Lanzerini založil v Boloni dobročinné dílo pro opuštěné chlapce. Co se nestalo? Panu Lanzerinimu přeskočilo v hlavě a zbláznil se. Sedlo mu na mozek, že prý o všechno přišel a teď bude muset s rodinou chodit dům od domu žebrať. O ničem jiném nemluvil. Když přišel do Boloně Don Bosco, don Lanzerini ho prosil, aby navštívil jeho bratra a dal mu požehnání. Don Bosco šel, ale ani on nedokázal přivést nešťastníka na jiné myšlenky. Tak doporučil rodině, aby začala nověnu k Panně Marii Pomocnici křesťanů. Nověna ještě neskončila a pan Lanzerini byl docela zdravý. Teď přišel Donu Boskovi a Panně Marii poděkovat. Slavnostní večer skončil zjhlou atmosférou, jak jinak nemohlo v prostředí, ovládaném otcovskou láskou Don Boskovou, být.

(posvátné řečnictví, zeměpis, franština), po odpolední rekreaci od 2 do 3 odpočinek podle libosti nebo studium, od 3 do 4 zase hodina vyučování, potom v kostele duchovní četba, která nahrazovala rozjímání a návštěva Nejsvětější Svátosti.

Don Bosco nyní potřeboval udělat spravedlivé rozlišení mezi kleriky diecézními a salesiány. Proto měl pro všechny konferenci, ve které jim řekl, aby se rozhodli tak nebo onak. Kdo nechce být salesiánem, může jít samozřejmě na prázdniny domů, ale kdo se rozhodl být salesiánem má vědět, že je doma v Oratoři. A aby ukázal, jak se má v této

věci smýšlet, rozvedl krásně evangelium o návštěvě Panny Marie a dalších příbuzných u Pána Ježíše ve chvíli, kdy tento měl kolem sebe posluchače žíznicí po Božím slově. „Toto je moje matka – toto jsou moji bratři!“ Kdo se zasvětil Pánu, má myslet na spásu duší. Něco jiného ovšem je, když někdo v přirozené rodině onemocní, pak mu rád Don Bosco dovolí, aby šel na nějaký čas domů posloužit. A kdyby sám potřeboval ze zdravotních důvodů odpočinek, pošle ho buď do Lanza nebo do Mirabella nebo do Trofarella, aby se zotavil.

Hned po této konferenci, která byla 25. června, hovořil na večerním slovíčku o zvláštním prožitku, který měl v noci ve snu. Předtím hodně přemýšlel o stavu, ve kterém se nachází duše po svém odloučení od těla. Je přece pouhý duch, jak asi existuje a co prožívá? A hle, jen usnul, už byl na cestách po různých krajích, když tu najednou zaslechl své jméno. Oslovil ho nějaký člověk a hned mu řekl, aby šel s ním, že mu ukáže něco z toho, co chce vědět. Dostal pokyn, aby zvedl ruce k nebi a vtom cítil, že aniž hýbe nohama, dostává se do pohybu, jako by letěl rychlostí myšlenky, až se dostal před nějaký zámek, který stál jakoby ve vzduchu. Tam mu průvodce řekl, aby jen vstoupil dovnitř a šel až do poslední místnosti. A zmizel.

Don Bosco zase letěl nepřehlednou řadou místností, jedinou krásnější než byla druhá, až se ocitl v té poslední. Tam seděl v křesle biskup, jeho známý, který zemřel před dvěma roky. Byl živý a pěkně vypadal a usmíval se. Rozpředla se mezi nimi diskuse, ve které biskup říkal, že je opravdu mrtvý a Don Bosco zase o sobě, že je opravdu živý. Don Bosco chtěl vědět, zda je biskup v nebi, nebo v očistci, ale místo toho mu biskup podal arch papíru, který byl celý pokreslený hezkými ornamenty, ale jinak tam nic neviděl. Biskup mu řekl: „Já vím, proč to nemůžete přečíst. Musíte to obrátit naruby.“ Don Bosco to udělal, ale zase nebyl o nic chytřejší. Pochopil jen jedno, že lidské záměry nejsou záměry Božími a že člověk nemůže všechno pochopit. Řeč se pak stočila na otázku spásy. „Spasím se já?“ ptal se Don Bosco. „Doufajete,“ zněla odpověď. „Spasím se jistě?“ „Nevím.“ „Spasí se moji chlapci?“ „Nevím. Studoval jste přece bohosloví a musí vám stačit, že víte, co má člověk dělat, aby se spasil.“ Biskup se rozhovořil o chlapcích a nabádal Dona Boska, aby je měl k poslušnosti, k tomu, aby se nenechali zahalit mlhou světa a jeho radovánek, aby pěstovali čistotu, bránili se zahálce, aby pěstovali ústraní a modlitbu.

Tu se Dona Boska zmocnila velká touha říci to všechno v Oratoři a touha byla tak veliká, že se rozletěl zpět, až stanul před bránou Oratoře. Ale pak mu zase napadlo, že ještě nevyzvěděl všechno a honem zase letěl do toho tajemného zámku. Tam ho čekala veliká změna. Biskup ležel na posteli a pracoval k smrti. Velice trpěl a nechtěl odpovídat na otázky. Jen stále prosil o modlitby. Na Don Boskovu výzvu ještě všelicos vzkázal svému nástupci v biskupství, věci týkající se jeho bývalé diecéze, ale trpěl stále více a Don Bosco s ním. Pak jakoby byl biskup tajemnou mocí unášen, začal se vzdalovat, až zmizel v nitru palácového labyrintu. Don Bosco o něco zakopl a probudil se. Říkal, že to co prožil, mu velmi pomohlo udělat si představu o posmrtném očišťování duše. Jako obyčejně věřil svému snu a na otázku, kterou mu později položili jeho důvěrníci, zda vyřídil vzkazy od biskupa, řekl, že ano, vyřídil je všechny.

Don Lemoyne pátral po dalších okolnostech snu a mezi jiným mu Don Bosco řekl, že se ptal biskupa i na to, jak sám bude ještě dlouho na světě. Biskup mu podal ten

pomalovaný list a Donu Boskovi se zdálo, že se v těch ornamentech objevuje stále něco jako osmička. Don Lemoyne položil v Memoriích na tomto místě otázku: „Byl to rok 1888?“ Toho roku Don Bosco zemřel. Ale vraťme se z říše zemřelých zase na zem.

Dne 23. června dorazili do Říma dva salesiáni: don Savio a don Cagliari. Oba vřele přivítal koadjutor rytíř Oreglia, který už měl pro ně připravený byt. Don Cagliari nesl s sebou dva dopisy od Dona Boska, oba určené pro Svatého otce. Jeden měl odevzdat hned, druhý pak osobně. Ten první předal monsignorovi Pacificimu, sekretáři Jeho Svatosti. Co bylo v dopise? Nevíme, ale Cagliari se setkal po několika dnech s monsignorem Manacordou a ten mu celý vzrušený šeptal, že viděl jak ve vatikánském paláci vedli do vězení jednoho z předních úředníků apoštolského paláce a že zatčených bylo více. A dodal: „Prý dostal papež zprávu, která ho silně zneklidnila a přivedla na stopu spiknutí, jehož cílem bylo svrhnout papežskou vládu a nastolit v papežském státě revoluci. Přišlo se na to, že ve vatikánské tiskárně se tiskly výzvy k revoluci a tam odtud se rozvážely na určená místa. Vše vycházelo z tajných centrál svobodných zednářů.“

Papež měl tedy nepřítel přímo v domě. Zednáři pronikli až do jeho okolí. Nešlo o výmysl, ukázala to pozdější fakta. Tak se ví, že francouzská císařovna Eugenie, manželka císaře Napoleona III., napsala papeži dva dopisy, ve kterých mu sdělovala důvěrná varování, týkající se některých osob ve Vatikáně, ale prosila papeže, aby dopisy okamžitě zničil, aby se nedostaly do rukou jejího manžela císaře. Bohužel stalo se, že dopisy Napoleon skutečně do rukou dostal, načež císařovna poslala papeži třetí list, ve kterém mu vytýkala, že dopisy nezničil, takže se ocitla ve velmi trapné situaci. Papež jí vzkázal, že dopisy uložil do osobního kovového trezoru, od kterého měl klíček stále u sebe, bohužel, když trezor otevřel, dopisy byly pryč. To vyprávěl papež Donu Boskovi osobně při audienci v roce 1869. A dodal: „Vidíte! Zrádci jsou dokonce v těsném okolí papeže!“

Monsignor Manacorda, Don Boskův důvěrník v Římě, později vyprávěl, že ho papež jednoho dne přijal na audienci ve své ložnici a přitom řekl: „Mluvte potichoučku. Ani zde si nejsem jist, že jsme sami. Zde mají uši i zdi.“ Opravdu se na papeže Pia IX. hodilo, co bylo předpověděno o jeho pontifikátu, že to bude „Crux de Cruce“ – Kříž z Kříže. Ale také se na něho aplikovalo žalmové „spása z našich nepřátel“, chápané v plném slova smyslu. Byli zase jiní, kteří vyšli z řad nepřátel a zhnuseni tím, co prožívali v zajetí tajných sekt, zase prozrazovali jejich tajemství. I Don Bosco mnoho zvěděl touto cestou. I znamenití zednáři k němu nacházeli cestu a skrze něho informovali pod přísným tajemstvím papeže, co se připravuje. Don Bosco musel všechno klidně a věcně zvážít, dříve než poslal tajné varování dál. V džungli si nikdo nemůže být jist, že jde po správné cestě.

Toto pozadí, které Pia IX. tak bolestně skličovalo, kryla před světem oslnivá fasáda oslav 1 800 let od smrti svatého Petra. Cagliari hořel touhou poslechnout si zpěv Tu es Petrus – Ty jsi Petr, a zvláště mohutný závěr: Et portae inferi non praevalent – A brány pekelné ji nepřemohou. Složil je pro tuto příležitost papežský kaplan kantor Dominik Mustafá. Don Cagliari se dostal dokonce na zkoušky a viděl zblízka oba sbory, čítající asi 400 zpěváků. Mohl mluvit i s dirigentem a s vedlejšími dirigenty a nahlédnout do zákulisí takové produkce. To už se viděl v čele valdockého

dětského sboru, až přijde slavnost svěcení kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů a v duchu rozehrával motiv antifony Sancta Maria, succurre miseris – Svatá Maria, přispěj na pomoc ubohým, své vlastní skladby.

Římské slavnosti začaly 28. června slavnostními nešporami, kterým předsedal papež. Den 29. června začal svatořečením dvaceti pěti blahoslavených, potom papež četl latinskou homilii a zpíval mši svatou v přítomnosti asi padesáti kardinálů a více než čtyři sta padesáti biskupů a jiných prelátů církve latinské i některých církví východních. Nadšení lidu nebralo konce, Řím byl slavnostně osvětlen, byly slavnosti občanské i vojenské. Oktáv slavnosti byl korunován svatořečením 205 japonských mučedníků. A zatímco Řím hořel nadšením a slávou, Don Bosco byl středem stejně nadšených oslav, které k počtě svatého Petra uspořádala Oratoř v Turíně. Tento rok se svatý Alois slavil až začátkem července. Podobné nadšení prožívaly i ústavy v Lanzu a v Mirabellu.

Nejdojemnější slavnost se však konala v Římě 1. července. Všichni patriarchové, arcibiskupové a biskupové se shromáždili kolem Svatého otce, aby mu přísahali věrnost. Když přišel mezi ně, všichni padli na kolena a zvolali: „Ty jsi Petr a na té skále postavím svou církev a brány pekelné ji nepřemohou.“ Kdo prožíval s církví její těžké chvíle, nemohl se ubránit dojetí až k slzám. Monsignor Gastaldi, když se vrátil do Turína, prohlásil: „V Římě se biskupové tlačili

70 Čekání pokračuje

Kdybychom měli říci, co asi Dona Boska ve dnech římských oslav nejvíce zajímalo, bylo by to asi to, zda se přece jen dočká schválení kongregace a fakulty dimisoriálek. Bez toho jeho dílo stále viselo jako ve vzduchu a jeho budoucnost byla krajně nejistá. Zatím bylo třeba trpělivě čekat. Do cesty se stavělo tolik překážek, jakoby je na ní sám ďábel snášel.

Ďábla Don Bosco stále cítil poblíž jako toho, který kazí jeho snahy. Ukazuje to i večerní slovíčko ze dne 30. července, v němž si znovu stěžoval na podivnou vlažnost, která se udržuje mezi obyvateli domu. Dříve to bylo lepší. Don Bosco sáhl dokonce k číslům a řekl, že v dobách největší horlivosti v domě ze 48 studentů, učňů a kleriků jen tři, možná jen dva nešli v neděli k svatému přijímání, když se konala pobožnost šestinedělí ke cti svatého Aloise. Teď je to zrovna hanba! K jeho vlastnímu zahanbení jich chodí k svatému přijímání v neděli jenom 100 nebo 200 a ve všední den jen 50. Kde se bere taková liknavost? K tomu jsou to stále titíž lidé. Co ostatní? Don Bosco ví, kde je kořen zla: je to neposlušnost vůči představeným. Málo se poslouchá a hodně kritizuje. Pak je zde u mnohých strach z posměchu těch málo horlivých. Šli by, kdyby... Co dělat, jak odstranit tento vřed na těle domu? Přestat kritizovat představené? Ovšem kdyby kritizovali i tito, bylo by to ještě horší. Ať se odstraní kritiky a Oratoř bude zase jako dříve, když byla v plném rozkvětu.

Nám je ovšem jasné, že zde hrál velkou úlohu ještě další důvod. Don Bosco byl nyní často mimo dům a už zdaleka nebyl pořadatelem jeho života. Jeho synové pak ještě nedorostli tomu, aby ho dovedli plně nahradit. Zde hrál velikou roli i velký počet přijatých chlapců. Krize byla docela přirozená. Ani ty mnohé milosti a dokonce zázraky zde nepadaly tolik na váhu. O těch věděli jen zasvěcení. Kristus Pán byl na tom také podobně. Kolik lidí změnilo opravdu svůj život

kolem Svatého otce stejně jako v Turíně chlapci kolem Dona Boska.“

Don Cagliero a don Savio čekali v Římě, až jim bude udělena audience. Bylo to těžké, protože Řím byl plný takových žadatelů. Ale dočkali se. Tehdy don Cagliero předal Svatému otci osobní dopis Dona Boska, ve kterém mu světec jménem svým, své kongregace, jménem tisíců žáků a oratoriánů sliboval věrnost za všech okolností a podával mu i řadu potěšujících informací, například o nadšení, které provázelo nominace a svěcení biskupů. Také přál Svatému otci sílu a odvahu pro jeho přetěžký úřad a dotkl se své bolesti, kterou mu způsobila špatná interpretace jediné věty v knize „Svatopetrské jubileum“. Vyjádřil přesvědčení, že jeho „Vysvětlení“ již záležitost uvedlo na pravou míru a také pevnou vůli dát v dalším vydání vše do vzorného pořádku podle přání kongregace Indexu. Na konci vyjádřil přání, aby Svatý otec mohl dát brzy salesiánským stanovám potřebné schválení. Potom slíbil, že se ve všech salesiánských domech budou denně modlit za to, aby Bůh dal Jeho Svatosti sílu, aby přestál bouře, které ho snad brzy čekají a skončil: „Je to poslední zkouška, pak přijde Vaše vítězství.“ Ale o těchto věcech budeme mluvit v pokračování našeho vypravování. Don Cagliero vykonal v následujících dnech mnoho důležitých návštěv v Římě, vyřizoval pozdravy od Dona Boska a pozdravy pro něho přijímal.

v důsledku jeho zázraků? Evangelia vykazují slabou bilanci. Vždyť někteří považovali jeho zázraky dokonce za ďábelské dílo.

5. července končil Don Bosco slovíčko těmito slovy: „Uvedte se všichni do stavu milosti posvěcující. Uděláme pěknou slavnost svatého Aloise. Udělejte mi tuto radost, abych mohl říci při mši svaté Pánu: ‚Pane, moji hoši jsou všichni v tvé milosti. Zachovej je v ní!‘ Udělejte to, draží, nejprve pro dobro vašich duší a teprve potom, abyste udělali radost mně. Pamatuje si! Já pracuji ve dne v noci pro dobro vašich duší!“

Slavnost svatého Aloise se konala v neděli 7. července. Po ní 9. července se Don Bosco vydal do Mirabella. Z dopisu, který pak napsal všem svým drahým synům mirabellským vyplývá, že až na nějaké výjimky byl s nimi spokojen. Ve čtvrtek byl už doma a vítal v Oratoři biskupa Calabianu, který byl jmenován arcibiskupem milánským, ale ještě nepustil casalskou diecézi, do které patřil i mirabellský dům. Přišel pobýt jeden den s Donem Boskem. Z Casale odcházel a neodpustil si při setkání s Donem Boskem poznámku: „To vy mě, Done Bosco, posíláte do Milána. A přece mi bylo tak dobře v Casale!“ Ale nezlobil se, to jen si tak ulevil. Odpoledne Don Bosco s chlapci žertoval a na dvoře jim uprostřed samého zašmodrchaného propočítávání hádal, jak dlouho kdo bude ještě žít. I monsignor přišel a nastavil ruku. Don Bosco mu ji jen vřele políbil a potom s ním šel do svého pokoje.

Radost mu dělalo, že novopečený biskup Gastaldi ze Saluzza mu poslal další doporučení pro Řím. Jeho dopis římské kongregaci končí slovy: „To všechno rád dosvědčuji a ze všeho, co jsem během dlouhých let viděl a slyšel, jsem nabyl přesvědčení, že v této Společnosti chystá Bůh církvi pro budoucnost velkou pomoc.“

Téhož dne 11. července psal Donu Boskovi don Pestarino z Mornese, že se mornesští obyvatelé chystají odevzdat na Don Boskovy účely desetinu ze své sklizně, nezkazí-li jim to nějaká pohroma. Také psal, že představená morneského institutu Neposkvrněné Panny Marie, učitelka Maccagnová, moc děkuje za uzdravení ruky a prosí o další modlitby k Pomocnici křesťanů.

13. července se konečně vrátili z římské cesty don Savio a don Cagliari. Plni nadšení vypravovali, co všechno viděli a slyšeli ve Svatém městě. Na co však Don Bosco nejvíce čekal a co nyní dostal, byl dopis od monsignora Fratejacciho, který mu v té době dělal jakoby advokáta v různých záležitostech, hlavně ve věci schválení stanov a dimisoriálek. Dopis nepřinesl Donu Boskovi nic radostného, ale aspoň vnesl do věci další důležité světlo.

Fratejacci mu v dlouhém dopise psal, co zatím ujednal a zařídil spolu s biskupem monsignorem Ghilardim a potom, co projednával s kardinálem De Angelis. S ním chtěl o věci mluvit dříve, než rozdá poslané kopie salesiánských stanov hodnostářům, kteří by mohli mít vliv na hladký průběh jednání v kongregaci pro biskupy a řeholníky. Psal, že Jeho Eminence je sice silně nakloněna Donu Boskovi, ale není nakloněna jeho požadavku. Má k tomu své důvody. Jde prostě o fakt, že poslední dobou je u nejvyšších církevních instancí v Římě značná averze vůči řeholníkům. Je to tím, že po zrušení řeholí je Itálie zaplavena množstvím řeholníků, kteří nedělají církvi zrovna dobrou reklamu. Odtud silně

71 Události z července

14. července 1867 přišel do Oratoře telegram, že zemřel salesián kněz don Jindřich Bonetti. Byl necelý rok knězem a byl velkou nadějí Společnosti. Pokorný, poslušný, stále mezi chlapci jako anděl strážný, profesor 4. třídy gymnázia, zapsaný na fakultě věd fyzikálních a matematických. Dověděl se, že jeho maminka v Chiudunu v provincii bergamské onemocněla cholerou. Don Bosco mu dovolil odebrat se domů potěšit ji a pomoci rodině. Přišel však pozdě, maminka už byla mrtvá. Ale jal se pomáhat panu faráři, který byl stále mezi nakaženými jako dobrý pastýř svého stáda. Tam se don Bonetti nakazil a zemřel zrovna na svůj svátek časně ráno. Pro Dona Boska to byla velká ztráta, protože don Bonetti mimo své zaměstnání řídil ještě tiskárnu v nepřítomnosti rytíře Oreglii. Pro celou Oratoř to byla velká rána. Pohřben byl v rodišti, ale jeho pravý domov mu vystrojil ještě pohřeb in memoriam. Don Francesca četl pohnutou oslavnou řeč, ve které přítele jaksepatří ocenil. Don Bosco zůstával klidný. Bůh mu už vzal nejednoho nadějného syna jako kdysi Jobovi, pošle mu jistě náhradu.

S datem 15. července dostal Don Bosco z Říma vyrozumění, že P. Modena nakonec ustoupil tak dalece od svých požadavků, že chtěl, aby se v druhém vydání „Svatopetrského jubilea“ pouze opravila věta, ve které se říká, že kdo zhřeší proti jednomu přikázání, přestoupil ve skutečnosti všechna přikázání a radil, co se týče otázky příchodu svatého Petra do Říma, aby se vypustila celá inkriminovaná věta jako zbytečná v práci, která je více asketická než historická. Don Bosco si oddechl. Bouře schválně vyvolaná je za horami. Jeho obrana dosáhla, co zamýšlela, a hlavně monsignor Gastaldi, který k ní radil, byl nadmíru spokojen. Psal kleriku Chiapalemu: „Kdo chce zbožně žít s Kristem, musí s ním

volání, aby se nepovolovaly nové řehole, ano, aby se spíše usilovalo o splnění řeholí, které mají stejný účel. Za takového stavu není pravděpodobné, že by kongregace chtěla schválit Salesiánskou společnost, která má poměrně krátkou dobu trvání a už vůbec není naděje, že by se této Společnosti poskytla taková výsada, jako je dovolení dávat světit své členy bez vědomí biskupů. Ani Svatý otec tomu není nakloněn. Bojí se toho. Tak asi bude třeba hodně opatrnosti.

Fratejacci se mimo to dověděl, že mezitím byl z Říma odeslán biskupům dotazník ohledně plánovaného ekumenického koncilu a důvěrně mu bylo sděleno, že mezi otázkami, na které mají biskupové dát odpověď, je i ta, zda považují za vhodné schvalovat nové řehole, nebylo-li by lepší přenechat tuto věc koncilu. Uvedl i příklad. Jezuité byli schváleni papežem Pavlem III. na tridentském koncilu. Co tedy dělat? On sám si netroufá něco podniknout bez pokynu Dona Boska, aby snad neudělal zmýlený krok. Stáhnout celou žádost o schválení stanov i o fakultu dimisoriálek? Nebo jen to druhé vzít zatím z pořadu, když není naděje, že by se toho dosáhlo? Nebo konečně napsat Svatému otci nějak v tom smyslu, aby se věc přenechala koncilu? A prosil o brzkou zprávu, jak si má počínat. Donu Boskovi se líbila Fratejacciho serióznost, s jakou přistupoval k tak závažné věci. Zřejmě tento znal dobře římské úřady i lidi v nich a byl advokát, znal kličky a uličky, které taková jednání nutně potřebují a provázejí. Bude si muset takového člověka vážít, i když nebude zrovna v jeho věci šturmovat.

umět trpět!“ a prosil, aby to vyřídili Donu Boskovi. Ten děkoval hlavně Panně Marii, že ho vysvobodila z tak velkého trápení. Korunu všemu dal dopis Svatého otce – velmi přátelský a osobní, psaný 22. července. Byla to odpověď na gratulační dopis u příležitosti audience dona Cagliari a dona Savia. Papež v dopise reagoval na všechny myšlenky, které mu Don Bosco vyjádřil. Nikdy nepochyboval o Don Boskově naprosté věrnosti k církvi a papežství, má radost z toho, že v Horní Itálii přijali jmenované biskupy s nadšením a co se týče otázky oné knížky, papež „zná Don Boskovu zbožnost a je zcela přesvědčen, že v dalším vydání svědomitě udělá vše, co mu kongregace Indexu nařídí“. Pokud jde o schválení stanov Společnosti svatého Františka Saleského, papež musí takovou věc nechat rozhodnutí kongregaci pro biskupy a řeholníky, ale ať jen Don Bosco stále pilně pracuje mezi mládeží a ať se modlí se svými za vítězství církve a pro její pokoj. Přátelská řeč papeže připadala Donu Boskovi jako balzám na bolavou ránu. Oba mužové si dokonale rozuměli, vždyť se oba museli probíjet mořem překážek k cíli, jímž bylo: oslavit Boha a prospět lidem.

Druhá polovina července byla jako jindy ve znamení zakončení školního roku. Don Bosco se raději držel stále ve zpovědnici, stále mezi chlapci. Sledoval zkoušky, známkování, posudky o jednotlivcích, dával pokyny pro odjezd na prázdniny a připravoval duchovní cvičení salesiánů. Do Lanza napsal chlapcům krásný dopis s užitečnými radami.

Cholera toho roku řádila na různých místech Itálie a už i v samotném Římě kosila oběti. Mnozí prosili Dona Boska o modlitbu a on se modlil a dával modlit. Jak vysvítá z tehdejší korespondence, jeho modlitby nebyly v některých zoufalých případech marné.

72 Ve službě Boží Prozřetelnosti

Byl konec školního roku a sklízelo se ovoce námahy. Sklízeli hoši, sklízeli i salesiáni. Don Bosco se jen bál, aby mnoho z té úrody nepřišlo nazmar. Na večerním slovíčku 27. července vysvětloval, co by si asi ďábel přál od chlapců a čeho se bojí. I on potřebuje prázdniny, aby si odpočinul. Má je tehdy, když člověk odpočívá zahálčivě, prostě nic nedělá, jen si hová a fantazíruje. Tehdy je ďábel bez práce, protože za něho pracuje zahálka. Naopak zlobí se, když vidí člověka stále zaměstnaného. Pak k němu nemůže.

28. července v neděli byla slavnost rozdělení odměn. Přišel jí předsedat sám arcibiskup Riccardi. Francesca zase ukázal své básnické umění a chlapci dali svému arcipastýři cítit svou úctu. Vysoký pán byl spokojen a prohlédl si Oratoř. Donu Durandovi řekl: „Budte klidní, nebudu proti vám válčit.“ V Lanzu předsedal podobné slavnosti monsignor ze Saluzza Gastaldi. V pondělí ráno bylo Te Deum a potom se chlapci rozjížděli na prázdniny. Don Bosco jel do Bricherasia.

Do Bricherasia za ním posílal don Rua nějakou zapomenutou knihu a také dopis, psaný převorem Majottim z Fossana, ale adresovaný Oregliovi, který se už také vrátil z Říma. Převor psal na prosbu hraběnky z Camburzana. Její manžel hrabě Camburzano byl blízek smrti. Prosila Oregliu znovu o přímluvu u Dona Boska, aby se modlil za jeho uzdravení. Nebyla to první prosba toho druhu. Hrabě už byl starý. Patřil mezi šlechtice starého Piemontu, kteří vynikali jak ryzostí charakteru, tak vynikající politickou činností a zároveň věrností církvi. Teď asi deset let nosil v sobě zárodky smrti – rakoviny. Nemoc znovu propukla a tentokrát vážně. Hraběnka už jednou přiměla Dona Boska, aby k manželovi přišel a dal mu požehnání Panny Marie Pomocnice. Uzdravil zázračně jiné, proč by nemohl uzdravit jeho! Ale Don Bosco věděl více. Vstoupil do pokoje nemocného a mluvil s ním o nebi. Hraběnka odešla a už se neukázala. Ani nyní nemohl Don Bosco udělat zázrak. Vzkázal jen paní, aby se upokojila, že Bůh v každém případě sleduje dobro její i dobro hraběte. Ten skutečně zemřel 16. srpna 1867.

Don Bosco psal donu Ruovi z Bricherasia, že pilně píše dopisy na všechny strany, také ministru Rattazzimu, tou dobou pověřenému ministru financí. Potřeboval, aby mu ministerstvo prominulo daň z nemovitého majetku mirabellského ústavu. Rattazzi byl vždy přátelsky nakloněn turínskému světcovi a vyhověl mu. Jinou podobnou žádost psal Don Bosco hraběti Cibrariovi, který zase vládl nad financemi krále. Nevíme s jakým úspěchem. V každém případě se Don Bosco řídil příslovím: „Člověče, přičiň se a Pán Bůh ti pomůže.“

Lemoyné na tomto místě informuje o některých milých gestech Boží Prozřetelnosti, jimiž tato držela Oratoř nad vodou. Don Rua vypovídal při beatifikačním procesu Dona Boska, že mu tento často kladl na srdce, aby bezmezně důvěřoval v Boží Prozřetelnost. Někdy mu i vytýkal malou důvěrou. Don Boskův sekretář zase humorně vyprávěl, čeho byl sám svědkem. Pan „generální zásobovač“ Společnosti,

73 Události v srpnu

Don Bosco byl jako vždy na duchovních cvičeních u svatého Ignáce nad Lanzem už v červenci. 5. srpna začínala duchovní cvičení pro salesiány kněze a kleriky blízké kněžství, a to v Trofarellu. Don Bosco kázal jako loni instrukce, meditace

koadjutor Josef Rossi, potreboval nutně 5 000 franků na zaplacení jistého dluhu. Nebyly po ruce. Tu přišel do Oratoře nějaký pán – don Berto jej přivítal, a hned, kde prý je Don Bosco, že s ním musí nutně mluvit. Pán měl hromotlucskou postavu, tomu přiměřené chování, pod nosem měl velký knír a měl moc naspěch. Nechtěl pochopit, že Don Bosco přijímá audience, že každý musí počkat, až na něho přijde řada. Beze všeho vzal za kliku a už byl v Don Boskově světničce. „Vy jste Don Bosco?“ „Ano, já jsem Don Bosco, co si račte přát?“ Potřebuji vám něco dát.“ Vytáhl z jedné kapsy peněženku a vyložil na stůl její obsah, potom ještě druhou a třetí. Don Bosco jen hleděl hned na něho, hned na stůl a on jenom: „To si vezměte, to je pro vás!“ A jak hromotlucky přišel, tak zase odešel. V předpokoji seděla právě hraběnka Viancinová. Neměla odvahy pánovi odporovat, ale plná strachu o Dona Boska občas nahlédla klíčovou dírkou do pokoje, jestli mu snad neublíží. Po jeho odchodu sama vstoupila a ptala se Dona Boska, jestli mu něco neudělal. Don Bosco se jen smál: „Takhle bych si nechal ubližovat každý den.“ Pak spolu počítali peníze a bylo toho celkem 7 500 franků. Teprve později Don Berto zvěděl, že to je advokát Galvagno z Marene. Přišel ještě vícekrát.

Don Rua svědčil, že jednou bylo třeba zaplatit 300 lir, ale v domě nebylo ani haléře. Někdo na věc zapomněl a už tu byl den, kdy hrozila ústava exekuce. Těsně než došlo k nejhoršímu, přišel rytíř Occelletti a přinesl přesně tolik, kolik bylo zapotřebí, aby nebyl vydán příkaz k exekuci. Jiný případ. Bylo třeba zaplatit pekaři značnou sumu. Don Bosco podle zvyku vyrazil do ulic hledat pomoc. Jeden dobrý pán měl v úmyslu donést do Oratoře nějaké peníze, ale až v sobotu. Ten den ho však obtěžovala myšlenka, že je snad Oratoř v úzkých, aby peníze donesl raději hned. Stalo se a byl zase na chvíli pokoj.

Krásný pohled do ekonomických zájmů Oratoře skýtá dopis, která napsal 24. března 1891 do Turína salesiánský spolupracovník z Caramagné Alois Costamagna. Vzpomínal, jak byl jednou cestou z Mirabella v Oratoři a jak dlouho hovořil s Donem Boskem. Stáli spolu pod portikátem, kde byla vodovodní pumpa. Rozmluva končila slovy: „Milý Aloisi, vrať se pěkně do Caramagné a pošli mi tam odtud pytel dukátů!“ Costamagna se zasmál a řekl: „Jak rád bych vám je poslal, ale kde je vzít?“ Také Don Bosco se zasmál a řekl: „Vidíš, potreboval bych, aby tato pumpa zde chrtila dukáty. To by bylo něco!“ Uplynulo od té doby mnoho let a milý Costamagna měl zase štěstí setkat se s Donem Boskem v Oratoři. To už mu světec líčil Jižní Ameriku, jak to tam vypadá. Už tam působili jeho misionáři, mezi nimi i Costamagnův bratr Jakub. Alois si při rozmluvě vzpomněl na pumpu a ptal se Dona Boska, jak funguje. A Don Bosco řekl: „Dává jen vodu, ale co nedělá pumpa, to dělá Panna Maria. Už se i tam staví domy. Potrebovali bychom všude na světě stavět pro lidi, kteří potřebují pomoc. Lucifer se sice vzteká, ale to nevádí. Panna Maria mu pokaždé stoupne na hlavu a vždycky nás ochrání.“

měl don Bona z Brescie. Don Dalmazzo vzpomínal, že při vzpomínce na Kristův soud byl jednou Don Bosco tak dojat, že musel přestat kázat a odejít pryč. Hlavním tématem instrukcí byl kněžský život a apoštolát. Mimo kázání byl

celé hodiny k dispozici penitentům. V pozdějších letech bylo exercičních turnusů ještě více a práce se stupňovala.

Toho roku, o kterém píšeme, mohl být ještě Don Bosco sem a tam i na rekreaci mezi svými kněžími a kleriky. Stalo se jednoho dne, že náhle zůstal stát a řekl: „Jeden z vás bude jednou biskupem.“ Nežekl, kdo to byl. Přítomní mysleli na Francesiu nebo na Cagliari. Na konci duchovních cvičení kněz Jan Cibrario a klerik Monateri skládali sliby na tři roky, klerik Josef Daghero věčné. Po slavném Te Deum odjel Don Bosco do Turína a don Cagliari jel do Castelnuova, kde zatím vypukla cholera. Sám se Donu Boskovi nabídl, že tam půjde organizovat službu nemocným a Don Bosco – šlo přece o jejich rodnou farnost, dal k tomu svolení. Ještě mu dal peníze, aby měl čím podělovat potřebné. Příchod Cagliari velmi potěšil nešťastnou farnost a jeho obětavost byla nakonec odměněna bronzovou medailí za občanskou statečnost.

V Trofarellu zůstal don Francesca s několika chlapci, kteří potřebovali rekreaci. Stalo se, že tam v následujících dnech jeden z nich spadl do hlubokého náhonu a začal tonout. Jiný chlapec, Finochio, se moc nerozmýšlel a skočil za ním zachránit ho. Na druhý pokus vynesl kamaráda už v bezvědomí na břeh. Podařilo se ho vzkřísit, což všichni připisovali zásahu Panny Marie, kterou vyzývali.

Asi v polovině srpna byl Don Bosco na návštěvě u biskupa z Acqui, monsignora Contratta. Ten mu vyprávěl o jedné ženě, matce, která se zdála být posedlá zlým duchem. Jen jí někdo jmenoval zpověď nebo přijímání, už zuřila, klela a řvala jako zvíře. Monsignor dal Donu Boskovi fakultu vykonat nad ní exorcismus a dábla z ní vymítnout. Don Bosco jí dal raději požehnání Panny Marie Pomocnice a jejímu okolí doporučil, aby do svátku Narození Panny Marie konali k Matce Boží zvláštní modlitby.

V prázdninové poště bylo stále něco nového. Tak hrabě František Xaverský z Collegna psal rytíři Oregliovi, že byl na cestách v Německu, Belgii a Francii a že potřebuje Donu Boskovi vyřídit, že v Bruselu mají zájem o jeho dílo. Nějaký farář Jaspers je ochoten upravit salesiánům cestu do Belgie. Don Bosco vyslechl zprávu pozorně, ale necítil se ještě tak

74 Nový kronikář Oratoře

Už jsme řekli, že veliké množství nejrůznějších materiálů k velkému životopisu Dona Boska, nazvanému Memorie Biografiche – Životopisné paměti, ze kterého i my čerpáme, nashromáždili nadšení synové Dona Boska, žijící v jeho blízkosti. Hlavně to byli don Bonetti a Ruffino. Bonetti byl nyní mimo Turín, byl ředitelem v Mirabellu. Don Ruffino byl už mrtvý. Od listopadu 1864 dělal kronikáře Oratoře nově příšlý don Lemoyne. Také on nashromáždil mnoho cenného materiálu, ale nakonec musel i on z Turína ven. Don Bosco ho poslal za ředitele do Lanza. I tam pokračoval, jak mohl, ale nyní prosil dona Ruu, aby kroniku vedl on. A tak od 1. září 1867 měl don Lemoyne po ruce další vzácný pramen – Ruovu Kroniku. Z ní budeme čerpat i my.

Don Rua začíná svou Kroniku takto: „V přesvědčení, že to bude k větší slávě Boží a k spáse duší, na radu osob, které mají přátelský vztah k Oratoři, já, kněz Michal Rua, začínám dnes v neděli 1. září 1867 shromažďovat paměti, které se týkají Oratoře a zvláště jejího zakladatele kněze Jana Boska, ale nebudu psát dějiny, nýbrž spokojím se prostou mluvou kronikáře.“

silný, aby mohl nabídku přijmout. To učiní teprve 8. prosince 1887, za dvacet let a krátce před svou smrtí.

Současně s cholerou sužovala Itálii další Boží metla – válka. Ještě zde nebyla, ale připravovala se. Neklidný Garibaldi byl celý posedlý myšlenkou dobýt na papeži Řím a už připravoval ofenzivu. Jeho syn Menotti prozkoumával hranice papežského státu, jel do Neapole instruovat dobrovolníky, kteří se tam shromažďovali, jiní se zase smlouvali se švýcarskými mazziniány a florentská vláda v pozadí všechno podporovala. Nyní se všude šířil odpor k Francii. Císař Napoleon byl brzdou revoluce a sektáři mu začali vyhrožovat, že se Itálie spojí s Pruskem proti Francii. 20. srpna Garibaldi z balkonu jedné orvietské hospody vyhlásil Římu válku. A lid řval: „Do Říma! Do Říma! Pryč s kněžími! Smrt kněžím! Smrt císaři!“

Don Bosco byl zamyšlen a jedné soboty na konci srpna řekl salesiánům: „Viděno po lidsku, je vše ztraceno. Kdyby si všichni Římané dali říci a kdyby si každý den vykonali návštěvu Nejsvětější Svátosti, revoluce by do Říma nevstoupila. Ovšem...“

Také cholera se činila. Do 15. srpna úřední statistika napočítala za poslední tři měsíce v Itálii 110 000 obětí této morové nemoci. Spousta obcí hlásila případy. Někde bylo úmrtí víc, někde méně. V Catanii na Sicílii umíralo až 40 lidí denně, v Palermu se otevřelo během měsíce 2 620 hrobů. Církev jako vždy v takových zlých dobách konala svou povinnost. Mezi statečnými byli i biskupové, kteří napodobovali příklad svatého Karla Boromejského a stáli v boji s cholerou v první linii. Tak biskupové z Mesiny, Caltanissetta, Novary, Janova, Bergama, Brescie, Ivrey. Cholerový mor řádl také v papežském státě. Mezi jinými tam zemřela na cholera neapolská královna matka, čímž se naplnilo, co jí předpověděl Don Bosco. Ve Svatém městě bylo každý den od dvaceti do padesáti případů nemoci. Rozumí se, že si smrt nevybírala, takže umírali chudí i bohatí, prostí i vznešení. I ne jeden z Don Boskových přátel odešel na věčnost, jak o tom svědčily dopisy z Říma do Turína. V Albanu onemocněla spousta lidí takřka najednou a ve 24 hodinách se tam napočítalo na 90 mrtvých. Ve službách nemocným tam zemřel i kardinál Altieri.

A hned zaznamenal, že druhý den ráno odjíždí Don Bosco do letního sídla redaktora Unità Cattolica doktora Margottioho a že do Oratoře zavítal biskup ze střední Číny, rodák z Bologně, františkán. Hned zaznamenal i to, co Don Bosco vypravoval chlapcům na večerním slovíčku o tom, jak se dva důstojníci císaře Teodosia rozhodli stát se mnichy, jen aby přišli do nebe.

Na měsíc srpen a září vydal Don Bosco v Katolickém čtení knihu asi o 200 stránkách s názvem „Ctihodná Maria Kristina Savojská, královna obou Sicílií“. Na říjen se připravoval „Don Benedikt, příkladný kněz za francouzské revoluce“ od kanovníka Checucchioho. Ale vraťme se k Ruově Kronice.

2. září Don Bosco vyprávěl o šťastné smrti chlapce, který měl krásný zvyk denně se modlit Sedm radostí Panny Marie, jak ho Panna Maria potěšila v jeho nejistotě, zda nebude zavržen.

K datu 3. září se dovidáme, že Don Bosco pojal další smělý plán. Viděl jakou zkázu přináší studující mládež čtení klasiků, kde je mnoho necudností. Rozhodl se začít

s vydáváním knižnice „Latinští a řečtí klasici v očištěném vydání“. Předtím se o tom radil s profesorem Piccou a také s panem arcibiskupem. Oba s jeho úmyslem živě souhlasili.

5. září dostal Don Bosco dopis od jednoho představeného semináře, že prý jeho klerici neznají dobře ceremonie. Dva ráno špatně ministrovali v katedrále. Don Rua k tomu poznamenává, že to byli klerici, kteří studovali normálně v semináři a Don Bosco je jen vzal k sobě na prázdniny, protože neměli kam jít. Nevěděl, že neznají dobře ceremonie.

Toho dne přišla zpráva o oné posedlé z Acqui. Zatím byl její stav stejný. Chtěli ji dostat do kostela ke zpovědi a k přijímání, ale strašně řádila. Farář nemá odvalu pustit ji do kostela na svátek 8. září, jak to Don Bosco nařídil. Co dělat? Don Bosco odpověděl: „Jak jsem to řekl, tak to udělejte a modlete se s vírou.“ Na večerním slovíčku vypravoval z knihy Bartolliho „O japonských mučednících a dvou mladých křesťanech, z nichž jeden se vyhnul zatčení tím, že zapřel víru a potom se chtěl z toho vyzpovídat, aby měl duši zase v pořádku, kdežto druhý statečně víru vyznal a byl usmrčen“.

75 Tvrdá opatření ordinariátu

V předvečer Narození Panny Marie dostal Don Bosco další doporučení od biskupa alexandrijského, které pečlivě přiložil k předešlým, aby je v příhodný čas předložil v Římě.

S datem 8. září dostal od acquijského kaplana Bruzzoneho dopis, který začínal slovy: „Milost byla udělena!“ Popisuje se v něm, jak ona posedlá žena až do půlnoci řádila jako pominitá, pak se náhle uklidnila a druhý den na svátek šla sama do kostela ke zpovědi a k svatému přijímání, jak to Don Bosco nařídil. Don Bosco věděl, co bude, ale přesto ho dopis rozradostnil, což se přenášelo i na celé jeho okolí. Celý den nadšeně hovořil o milostech, které Panna Maria udělila těm, kdo pomáhají stavět kostel. Večer po večeři byli kolem něho kněží, kteří se měli dostavit ke zkouškám. Ze salesiánů to byli Dalmazzo, Guidazio, Garino a Alessio. V Oratoři byli na noc také někteří světší kněží, kteří přišli za tím účelem do Turína. Don Bosco jim řekl: „Budete-li mít při zkouškách úspěch, přinesete pak pro kostel každou jednu cihlu.“ A vypravoval žertovnou příhodu. Prý jednou jednomu řekl, aby z vděčnosti poslal na kostel cihlu, a co se stalo? Ten to vzal doopravdy a poslal mu poštou cihlu zabalenou v balíku. Don Bosco balík rozbil a hle: cihla a u ní průvodní dopis: „Na kostel“. Podivil jsem se a řekl jsem si: v téhle cihle bude jistě něco lepšího. A dal jsem ji rozbít. Nic! Ale za pár dní přišel ten kněz a ptal se mě, zda jsem tu cihlu dostal. Já, že ano a on, že prý jsem tak řekl, a tak to udělal. Prý ví, že Panna Maria s nikým nežertuje. Ale pak se obrátil a se smíchem mi dal i peníze!“

10. září Don Bosco na slovíčku rozvíjel téma „Dobře muži, který nesl jho od svého dětství“. Rozhovořil se o tom, jak je nutné osvojit si ctnosti, které pak budou provázet člověka po celý život. Jak smutný osud čeká toho, kdo se pořád bouří, stále něco má, čímž rozrušuje společenství dobrých! Takový se sám vylučuje z jejich středu a musí Oratoř opustit. Ale ani doma to nebude mít lepší, protože jím budou všichni pohrdat a budou se ho stranit, takže bude stále sám.

11. září byl Don Bosco ve městě s donem Ruou a tam po nich začali dva kluci škaredě pokřikovat. Don Bosco se ani nepokoušel navázat s nimi řeč, protože byli tak jedovatí. Jen se trpce zasmál a politoval mládež, kterou rodí revoluce. V té době opravdu Garibaldi zaséval do duší

6. září se hovořilo na rekreaci o oněch dvou schopných klericích, kteří opustili kongregaci. Klerik Alessio k tomu řekl, že je to pro Oratoř velká škoda, protože mohla mít dva význačné literáty. Ale Don Bosco odpověděl, že sláva Oratoře je v něčem jiném – ve zbožnosti. A doporučoval klerikům, aby byli především pokorní. Takový méně nadaný, ale ctnostný salesián udělá víc než pyšný vědec. Na večerním slovíčku pak pokračoval ve vypravování z Bartolliho o japonském chlapci, který si nedal vytrhnout medailku Panny Marie, ale raději se zbavil šatu, než by ji vydal pochopovi, který ho pronásledoval.

7. září don Rua vzpomíná, jak Don Bosco hovořil o zamýšleném vydání očištěných klasiků a jak sám hravě recitoval dlouhé pasáže italské, latinské a řecké, kterým se naučil v době studií. Na otázku, co si myslí o Dantovi, řekl, že Dante jako literát a básník je jedinečný, ale jinak není čemu se od něj učit, protože psal tendenčně: kdo byl s ním, toho vychvaloval do nebe, kdo byl proti němu, tomu nemohl přijít na jméno.

dáblovo semínko. Svobodní zednáři měli v Ženevě mírový kongres, na kterém vypracovali svou linii pro další činnost proti církvi. Garibaldi tam byl zvolen čestným předsedou. Měl v Ženevě veřejný projev, ve kterém chválil Ženevany, že prý zasadili první rány „morové instituci, která se nazývá papežství“, a sliboval, že spojené demokratické síly jí zasadí nyní poslední ránu. „Rozboříme to doupe modloslužby a lži.“

Na večerním slovíčku mluvil Don Bosco na téma „Do zlovolné duše nevstoupí moudrost, ani nebude přebývat v těle, oddaném hříchu“. Kdo zpozoroval klid, s jakým Don Bosco rozebíral toto téma, ale přitom věděl, co Dona Boska uvnitř sužuje, musel žasnout. Tak žasl don Rua, který byl vždycky zasvěcen do nejnvnitřnějších problémů Oratoře i do problému nejnovějšího.

Don Bosco dostal od pana arcibiskupa dopis tohoto znění: „Nejmilejší Don Bosco, musím Vaši důstojnosti nutně sdělit, že svým diecézním klerikům nedovolují, aby vyučovali, dělali korepetice nebo měli dozor v ložnicích či dělali prefekty. Toto ustanovení, které se vztahuje i na ostatní konvikty, má za účel podpořit kleriky v jejich studiích, aby mohli řádně navštěvovat vyučování a opakování látky. Také jsem se rozhodl, že nebudu udělovat svěcení nikomu jinému, než těm, kteří budou bydlet v semináři. Bude to pro vás poněkud obtížné, ale bude to k prospěchu církve i vaší komunity. Sdělují vám to včas, abyste měl čas se podle toho zařídit a klerici aby z toho měli větší užitek. Pán ať Vám udělí všechno dobré. Jsem Vám ve vši úctě oddaný služebník + Alexander, arcibiskup.“

Dona Boska dopis ohromil. Šel několikrát k arcibiskupovi domluvit se, ale ten jen stále opakoval své. Don Bosco opakoval také své: „Tak tedy všichni klerici půjdou do semináře, všichni kněží do kněžského konviktu. A Don Bosco zůstane sám, sám s tisíci chlapců na krku. Jak bych mohl s něčím takovým souhlasit?“ Když nebylo možno arcibiskupa pohnout aspoň k nějakému kompromisu a Don Bosco viděl, že ustoupit by znamenalo dílo těžce poškodit, řekl mu: „Poslyšte, monsignore, Vaše Excelence ať napíše do Říma pohnutky, které Vás vedly k tomuto rozhodnutí a já potom zase vyložím námitky své. Ať rozhodne Řím!“ Ale

pan arcibiskup mu jen řekl: „Ne. To ať zůstane záležitostí mezi námi dvěma, my dva si to vyřídíme spolu.“ A tak se záležitost ještě povleče a bude trnitá.

Všichni klerici z Oratoře byli tímto rozhodnutím silně dotčeni. Ti, kteří neměli v úmyslu zůstat u Dona Boska, všichni se přihlásili do semináře. Ti pak, kteří měli sliby, nebo chtěli zůstat s Donem Boskem, měli nyní před sebou

76 Jako by se nic nepříhodilo

Přestože pán arcibiskupovo rozhodnutí ve skutečnosti přivedlo Oratoř do zoufalé situace, Don Bosco se rychle uvnitř uklidnil a spolehnul na pomoc Boží a Panny Marie Pomocnice, šel dále, jak mu Pán Bůh ukazoval cestu. Třeba přijdou ještě horší věci. Skoro ho bolelo více, že nemohl zdolat obtíže, které ho sužovaly uvnitř domu. Mezi velkým počtem chlapců, kteří byli nedávno přijati za chovance ústavu, byli někteří, kteří si s sebou přinesli zlé návyky, nemínili se smířit s novým prostředím a ještě šířili nákazu kolem sebe. Zůstali tu také někteří starší, nad kterými se Don Bosco smíloval, ale oni brzy zapomněli na dobrá předsevzetí a žili si jako dříve a mysleli si, že ujdou pozornosti, ale zapomněli, že Don Bosco má na pomoc Pannu Marii, která nedopustí, aby její dům byl proměněn v lotrovskou peleš. Don Bosco cítil, že zde není něco v pořádku a vyzval chlapce, aby začali nověnu k Panně Marii na jeho úmysl. Sám se jí horlivě zúčastnil. Modlil se, aby mu Panna Maria pomohla objevit ty, kteří nepatří do domu tak, aby nebyl ohrožen nový školní rok.

14. září na večerním slovíčku řekl výslovně, že dosud při každém triduu nebo nověně nebo při duchovních cvičeních se přišlo na věci, které vedly k vyloučení některých z Oratoře. I tentokrát to tak je. „Zatím nebudu nikoho jmenovat, ale už teď vám mohu oznámit, že takoví půjdou domů.“ A přešel na jiné pole. Vypravoval, co se stalo bratru jednoho salesiána. Dotyčný chodil vždy po práci do hospody. Tam se připeletl k hádce dvou opilých, přidal se k jednomu z nich a výsledek byl, že mu ten druhý přeťal krční tepnu nožem, takže vykrvácel a zemřel. Jak je důležité vyhýbat se určitým místům a býti raději připraveni na smrt. Toto večerní slovíčko bylo jen jakousi přípravou na další, jedno z těch, při kterých tuhne posluchačům krev v žilách a na které se nezapomíná.

16. září vystoupil Don Bosco na malou katedru, ze které pod portikátem domu mluvil večer ke shromážděné komunitě a začal mluvit. Byl až nápadně klidný. Kolem něho byli kněží, klerici, koadjutoři, studenti, řemeslníci a familové. Všichni měli v paměti, co nakousl předevčírem a toužili po vysvětlení. Don Bosco začal hovořit o tom, co vytrpěl Spasitel pro naši spásu a co řekl o těch, kteří dávají pohoršení maličkým. Pak mluvil o tom, co sám už v životě z Božího nařízení vykonal pro spásu chlapců. Potil se pro ně od rána do večera, od večera do rána, nuzoval se, trpěl, jen aby chlapce uchránil hříchu a hle: do Oratoře vnikli vlci, zloději, vrazi a ďáblové. Trhají, dáví, odvlékají mu svěřené ovce a posílají je do pekla. „Co jsem těm dotyčným udělal zlého?“ apostrofoval neznámé. „Proč se mi takto odvděčují za to, že jsem je vzal do tohoto domu, dávám jim všechno, co potřebují, nešetřím pro ně oběti, jednal jsem s nimi jako se svými dětmi, prokazoval jim důvěru, zahrnoval je dobrodiními? Co by z nich bylo ve světě?“ Dále pak líčil dobrodiní, která jim prokazoval ústav a kterých si oni tak málo váží.

temnou budoucnost. Arcibiskup považoval prostě všechny kleriky, kteří se narodili na území arcidiecéze, ať už měli sliby nebo ne, za své. Také co se týče svěcení, osoboval si více méně právo absolutní nade všemi. Jestliže udělá výjimku, bude to jen proto, aby se nemohlo říci, že chce Oratoř zničit. Tak například hned dovolil, aby v prosinci přijal kněžské svěcení Petr Racca.

„Myslí si snad oni, že je Don Bosco hloupý a nezná je? Mohl bych je k jejich hanbě veřejně jmenovat. Mám to udělat?“

Pak jeho tón zazněl řečnický, účinně: „Kdybych je chtěl jmenovat, řekl bych: Jsi to ty, A, ten vlk, který se plíží mezi chlapce a oddaluje je od představených! Jsi to ty, B, ten lupič, který svými řečmi odnímá chlapcům nevinnost! Jsi to ty, C, ten vrah, kterýž jistými obrázky, knihami, schovávačkami rve Panně Marii její syny z náruče! Jsi to ty, D, ten ďábel, který kazí kamarády a posměchem jim brání, aby chodili k svatému přijímání.“ A tak pokračoval. Šest jich jmenoval a pokaždé se ozvalo záupění jako při posledním soudu. Všichni stáli jako přimrazení a ticho bylo absolutní. Když Don Bosco skončil, šli všichni spát. Zůstali jen ti jmenovaní. Zakrývali si tvář a plakali, opírajíce se o pilíře nebo o zeď. Kněží a klerici stáli pohromadě, zvědaví, co bude dál. Don Bosco se zastavil uprostřed portikátu a hle (Don Lemoyne, který scénu zvěčnil v Memoriích, byl při tom): Těch šest se najednou vrhlo k Donu Boskovi. Líbali mu ruce, chytali se jeho šatu. On se na ně dlouze podíval a dal se do pláče. Nikdo nepromluvil, jen Don Bosco řekl každému něco pro povzbuzení a potom odešel do svého pokoje. Druhý den někteří odjeli domů, některý student přešel mezi řemeslníky, dva z nich se polepšili a směli se znovu vrátit mezi studenty. Ti co zůstali v Oratoři, všichni změnili své chování a stali se dobrými křesťany. Nezlobili se na Dona Boska. Dobře věděli, že musel hájit zájem Boha a duší, vždyť ho sami vehnali do takové situace.

A zase šel život dál. V archivu jsou koncepty dopisů, které Don Bosco každoročně posílal na ministerstvo války s prosbou o zaslání vyřazených vojenských obleků, bot, prádla, ložního materiálu, a připomenul, že v domě má 850 většinou chudých chlapců a velmi pomoci potřebných. A zase se vydal na cesty, aby sháněl prostředky. Do Oratoře se vrátil večer 20. září, aby druhý den navštívil v jeho vile profesora Matouše Piccu, který měl svátek. Přišel tam, když se pan profesor právě marně namáhal vytáhnout ze zdi hřebík, opravdu poctivě zatlučený. Don Bosco měl příležitost ukázat, že je ještě junák. Vzal profesorovi kleště z rukou a jedním trhnutím hřebík vytáhl.

23. září začínal v Trofarellu druhý turnus duchovních cvičení pro salesiány. Kázali Don Bosco a don Rua. Při těchto duchovních cvičeních skládal tříleté sliby Jakub Costamagna a v dalších dnech porůznu totéž učinili klerici Petr Guidazio, Dominik Tomatis a další.

Večer 28. září se Don Bosco vrátil do Oratoře. Z jeho večerních slovíček se zachoval zápis o tom, které měl 29. září. Vypravoval příběh chlapce, který stále padal do stejných hříchů a zpovědník mu pokaždé dal za pokání modlit se až do další zpovědi každý den třikrát Zdravas Maria. Moc to nepomohlo, protože si hoch na to zvykl a hříchy se stále opakovaly. Jednou řekl zpovědníkovi: „Je to marné, nedokážu to!“ Ale zpovědník byl neoblomný a ukládal mu stále stejné

pokání. Až po čase nastala změna. Chlapci se nějak zvlášť zalíbila věta „Oroduj za nás hříšné!“ Při každém Zdrávasu ji zdůrazňoval, a tak vyhrál. Rozloučil se s hříchem a přilnul k Matce Boží. To ho zachránilo a přivedlo k trvalé radosti.

Mezitím se připravoval zájezd do Castelnuova a do Becchi. Muzikanti zase ladili své nástroje, nacvičovaly se zpěvy, odměnění se nemohli dočkat, kdy už se vyrazí z města ven. Vyrazilo se a Don Bosco také nezůstal doma. Jako vždycky byl nadšeně přivítán v rodné farnosti i ve svém rodišti v Becchi a zase se slavila růžencová slavnost s přívilem zbožného lidu, který byl rád, že cholera je za horami a že umírání ustalo. Ale co nejvíce toho roku vyznačovalo Don Boskův příchod do rodiště, to byla ozvěna zázraku, který Panna Maria vykonala na tamním děkanovi Cinzanovi.

Chudák už byl starý a trápil ho ne jeden neduh. Nejvíce ho však trápilo, že ztrácel sluch. Osmnáct měsíců se léčil jak mohl, ale potom ohluchl tak dokonale, že mu bylo třeba křičet do ucha, aby aspoň něco slyšel. Ani zvonění zvonů nevnímal. Jak měl v takovém stavu kázat, zpovídat, navštěvovat nemocné? Ještě že měl k ruce kaplana Ascania Savia, který rád dělal všechno za něho. Ten napsal Donu Boskovi a Don Bosco v odpovědi radil panu děkanovi, aby si také udělal nověnu k Panně Marii Pomocnici jako jiní. Třeba to zabere. A zabralo to.

2. října, čtyři dny před růžencovou poutí na svátek Andělů strážných šel pan děkan do kostela sloužit mši svatou. Jako ministrant ho k oltáři provázal chlapec Cesar Cagliari, pozdější salesián a generální prokurátor Salesiánské společnosti. Pan děkan se v sakristii rozhodl sloužit mši svatou za

uzdravení a slíbil dát peníze na kostel Panny Marie. S tímto předsevzetím začal. Ale jen započali stupňové modlitby a chlapec opakoval po knězi příslušný žalm hodně hlasitě, pan děkan ho okřikl: „Chovej se slušně a nekřič tolik!“ Žalm pokračoval a pan děkan už byl netrpělivý, pořád se mu zdálo, že ministrant křičí. Pak ale pochopil a zastavil se: „Já slyším! Slyším! Můžeš to říkat tišeji!“ Mši svatou toho dne sloužil zvlášť zbožně a co chvíli mu tekly po tváři slzy. A jen co se vrátil do sakristie, sám začal křičet: „Já jsem uzdraven! Panna Maria Pomocnice mě uzdravila!“ A když se vracel na faru, popadl zvonek u dveří a vyzváněl, jakoby chtěl provaz utrhnout. Pan kaplan přiběhl, cože se to děje, ale on křičel na celé okolo: „Já slyším!“ Byla to veliká radost a Don Cinzano chtěl hned jet do Turína poděkovat Panně Marii. Skutečně tam jel a dokonce, přestože byl starý, vylezl až na kopuli kostela a tam políbil nohu sochy Panny Marie. Pak se obrátil směrem ke kopcům na druhé straně Pádu a v duchu poslal pozdrav své farnosti tam někde za Super-gou, svému Castelnuovu. Byl dojat k slzám a vděčně vzpomínal, jak kdysi na začátku svého farářování v Castelnuovu podporoval jednoho venkovského kluka z farnosti, tehdy už studenta na chierském gymnáziu a jak mu pomáhal ke kněžství – nyní už slavného Dona Boska, apoštola Pomocnice křesťanů a budovatele velikého díla, které jistě obejmě celý svět. Uzdravení dona Antonína Cinzana bylo trvalé, to mohl dosvědčit jak don Cesar Cagliari, tak don Ascanio Savio, tehdejší kaplan. Pan děkan také nikdy neopomenul vypravovat o té podivuhodné mši, kdy okřikoval Cesara, aby se choval v kostele slušně a tolik nekřičel.

77 Don Bosco, zachránce Říma

Svátek Panny Marie Růžencové připomínal vítězství křesťanů nad přesilou nepřátel kříže a titulu Pomocnice křesťanů byl tak blízký. Vždyť se znovu dokola stahovaly sítě a nepřítel znovu usiloval o zničení Kristova jména. Přípravy pro invazi do papežského státu byly v plném proudu. Sektáři a jejich podzemní centrály vypracovaly celkem jednoduchý plán: Garibaldi se svými dobrovolnickými sbory, pracujícími na vlastní pěst, vyvolá v Římě nepokoje. Do nich zasáhnou italsí vojáci jen za účelem obnovení pořádku. Pak se inscenuje lidové hlasování, které provolá připojení Říma k Itálii. Giuseppe Ferrari napsal ve své knize „Italská federace“: „Revoluce před branami Říma není nic jiného než válka proti Kristu i císaři. Žádná dvojsmyslnost, žádná nejistota, žádná polokatolická nebo polokřesťanská nebo polopapežská doktrína! Ať si kdo chce doma uctívá své modly, náboženství. Revoluce zbožšťuje člověka, jeho rozum a jeho práva. Církev je nechce znát, a proto jimi pohrdá. Program revoluce? 1. Válka proti papeži a vyhlášení války celé Evropy proti náboženství. Nepodaří se nám ani krok kupředu, dokud nepovalíme kříž. 2. Válka proti králi. Kněží sami nemají potřebnou sílu. Jsou zde jen proto, že je chrání knížata a monarchové. Kdo tedy pracuje pro krále, pracuje pro církev. Kristus, král, papež a císař, to jsou čtyři náhrobní kameny italské svobody. 3. Nereligiozitu rozumím postupnou propagací vědy, která nahradí náboženské báje a osudné rozpory metafyziky. Nereligiozita a pozemková reforma, to jsou konečné cíle pokroku.“

Garibaldi se ze Ženevy vrátil do Itálie a objevil se ve Florencii. Tam se domlouval s vládou a s revolučním výborem. Pak se odebral do Sinalungy, aby se postavil do čela

dobrovolníků. Tím ovšem byla porušena francouzsko-italská konvence a Napoleon vzkázal Rattazzimu, že znovu obsadí papežský stát francouzským vojskem, jestliže Itálie nebo Garibaldi vstoupí na církevní půdu. Rattazzi slíbil, že takové pokusy potlačí silou. Něco udělal, i když jen na oko. Fakt je, že 23. září dal generála Garibaldiho zatknout a dopravit napřed do pevnosti Alexandrie, pak do Janova a nakonec na ostrov Capreru. Osm vojenských plavidel hlídalo ostrov, aby nemohl uprchnout, 30 000 řadových vojáků obstopilo hranice papežského státu a další dvě plavidla hlídala u břehů církevního státu. Tím měli být Garibaldiho dobrovolníci drženi na uzdě. Ale bylo to upřímné? Nebyl to jen strategický tah? Co bude, když v papežském státě vypuknou nepokoje? Co udělá italská armáda?

Přes všechna tato opatření pronikla 29. září první komanda Garibaldiánů do provincie Viterbo a začala tam operovat. Byly to jen šarvátky, ale papežské vojsko bylo slabé a nemohlo jim plně čelit. Vědělo se, že italská vojska ve skutečnosti jen pouští dobrovolníky přes hranice. A Garibaldiáni, kam vstoupili, všude vyprazdňovali obecní pokladny, zaváděli dávky, rekvírovali zásoby, plenili kláštery a dopouštěli se kdekájakého násilí. Papežské prapory se pálily, busty Pia IX. se rozbíjely a vyhlášovala se prozatímní vláda pod diktaturou Garibaldiho.

Tak se pořádaly srážky mezi Garibaldiány a papežskými vojáky od 29. září až do 26. října čistě jen za účelem vytváření napjaté situace, aby se církevní stát nezorganizoval a nemohl čelit konečnému útoku. A bylo to jen v pohraničních zónách, kdežto uvnitř státu panoval celkem klid. Dokonce se organizovala dobrovolná domobrana, zvláště na venkově.

Že bylo do revoluce daleko, o tom svědčí i to, že papežský stát rozdělával obyvatelstvu zbraně a nebál se, že jich užije proti němu. V Římě samotném vycházel papež každý den do města mezi lidi a neobával se, že ho někdo zabije. Přesto florentské noviny byly plné zpráv z bojiště a samozřejmě papežští ztraceli, kdežto povstalci měli samé úspěchy. To ovšem neznamená, že se revoluce nechystala. Řím měl své podzemí, které se chystalo na den, kdy poteče krev. Hlavou podzemního hnutí byl František Cucchi, poslanec italského parlamentu. Byl to člověk chytrý, opatrný a měl kolem sebe lidi schopné všeho. S ním byl ve spojení podzemní revoluční výbor římský.

Z pravých Římanů jen nějaká stovka lidí byla ochotna spolupracovat s revolucí a krýt ji. Tito lidé vystavovali falešné pasy, skrývali tajné agenty, slídili po zprávách, které by bylo možno předat nepříteli, připravovali orsiniánské bomby, které by dovedly vyhodit do vzduchu vybrané budovy, kdyby to bylo účelné. S Cucchim pilně spolupracoval Alois Castellano z Pavie, který s ledovým klidem prolézal římské podzemí a připravoval místa pro nálože min. Plánovaly se atentáty na vyslanectví, papežská ministerstva, na kasárna ve Vatikáně a jinde ve městě. Našli se i zrádci. Bylo jich jen několik desítek, ale byli právě v důležitém Andělském hradě, kde byla prachárna. V ní bylo 16 000 kilogramů střelného prachu. Kdyby tam nastal výbuch, vyletělo by do povětří spousta papežských zuávů, ale také na 300 zajatých Garibaldiánů. Počítalo se, že vzpoura začne právě tam a hned po výbuchu Andělského hradu vyletí do povětří asi třicet dalších míst ve městě. Pak by nastala řež. Podzemí by vyšlo do ulic a nastalo by vraždění. Bylo by to jako v Paříži v roce 1793. Kněží, kardinálové, nikdo by neunikl revoluci. Tyto věci mohou někomu připadat jako vymyšlené, ale nejsou. Dokonce je potvrdil sám italský generál La Marmora, ministr války ve florentském státě, když uveřejnil v Gazzettě di Firenze 29. ledna 1868 článek, v němž tvrdil, že kdyby se plány uskutečnily, svět by byl naplněn odporem a hrůzou a Itálie by tím ztratila mezinárodní prestiž. La Marmora nebyl sám, kdo takto smýšlel. Itálie byla přece do té doby monarchií a tyto věci zaváněly demokracií, která neměla daleko do anarchie. Italská vláda dosud nikdy nepřijala ani Mazziniho ani Garibaldiho jako rovnocenné partnery. Nanejvýš s nimi počítala a zapojovala je do svých plánů.

Je jisté, že mezi italskými liberály bylo mnoho takových, kteří smýšleli podobně jako La Marmora a nebyli ochotni dát zelenou prolévání krve v Římě. K tomu se jim nezdála situace zralá. Nejedním byl i ochoten informovat papežskou vládu o tom, co se v Římě chystá, ovšem tajně, aby sám nepřišel do nesnází.

Už první dny po jubilejních oslavách v Římě se začaly projevovat určité náznaky neklidu. Během prvního turnusu duchovních cvičení v Trofarellu dostal Don Bosco poštovní zásilku, která nebyla vyplacená a měl za ni zaplatit taxu. Už ji chtěl poslat zpátky na poštu, když tu mu napadlo, aby se podíval, co v ní je. Byla nějak těžší než obyčejný dopis. Otevřel ji a užasl. Byl tam plán příprav římské vzpoury s mnoha podrobnostmi. Kdo to poslal? To se nikdy nezjistilo. Co s tím, Don Bosco napřed nevěděl, ale pak mu svědomí říkalo, že nesmí mlčet. I dal vše přepsat, originál zničil, přepis pak poslal nějakému příteli do Říma, kterého napřed uvědomil, že něco dostane. Ten to zas všechno přepsal, originál zničil a dvě kopie předal, jednu kardinálu Antonellimu, státnímu sekretáři, druhou samotnému Svatému otcí. Tento

písemný materiál dostal do rukou monsignor Berardi a ten to zas předal papežské vládě. Tím bylo o přípravě povstání informováno jak vrchní velitelství papežské armády, tak římské policie. Monsignor Berardi psal 1. října do Turína: „V Římě žijeme celkem v klidu, i když přicházejí zprávy o srážkách našich s Garibaldiány, o vítězství našich, o loupení, jak už to při takových příležitostech bývá. Anonymní dopisy, které přicházejí, mají svou cenu a byl bych rád, kdyby jen přicházely.“

Ale nebyl zde jen jeden anonym. Don Rua svědčil, že sám z pověření Dona Boska posílal zprávy Svatému otcí. I když nevěděl, odkud ty zprávy pocházejí, přece jen věděl, že mohou přicházet jen od lidí, kteří jsou velice blízcí vládě, nejsou-li to zrovna lidé sedící v ní. Pochopitelně volili cestu krytou anonymitou. Hlavní bylo zabránit krveprolití v Římě.

V Turíně se vědělo, že má být vyhozena do povětří Římská kolej, ležící ve středu města. Byla o tom poslána do Říma zašifrovaná zpráva, ale tam tomu nechtěli věřit. Bylo třeba kardinálu Antonellimu napsat anonymní dopis a v něm podat bližší zprávy. Policejní prohlídka vedla k objevení tajné cesty k budově a pak k zjištění příprav na zmíněnou akci. Nastal poplach. Nyní policie vyšla ze svého klidu a mnoho lidí bylo zatčeno, protože při dalším pátrání se našlo mnoho usvědčujícího materiálu. V ulici Crescenzi byla dopadena celá skupina spiklenců, takže podzemí mělo sítě potrhané.

20. října se Garibaldi objevil ve Florencii. Utekł z Caprey. V tom měli prsty zase jiní lidé z vlády, kteří nadřžovali jemu. Ve vzduchu bylo cítit něco jako předzvěst velikých událostí. Zavládlo všeobecné napětí. Napoleon III. dal rozkaz dvěma divizím nalodit se a jít bránit Řím. Rattazzi ze své strany, aby Francouze předešel, dal pokyn Cucchimu, aby zahájil povstání. Garibaldi mu slíbil, že v případě úspěchu mu pošle na pomoc vojsko. Cucchi pospíchal. Honem dokončoval přípravy, dal podminovat kasárna Serristori a Cimarra a zrádcům z Andělského hradu nařídil, aby na smluvené znamení vyhodili prachárnu do vzduchu. Garibaldiáni se převlékali do zuávských uniforem, aby tak způsobili co největší zmatek ve městě. Pro případ nezdaru se revolucionáři raději stahovali do těch oblastí, kde byly křivolaké městské uličky, aby snadněji mohli zřizovat barikády.

19. října bylo papežské vojenské velení upozorněno, že povstání začne co nejdříve. 21. října se přišlo na veliké skladiště munice ještě dříve, než mohla být rozdělena spiklencům. Ráno 22. října už bylo jisté, že to večer začne. Tu dal generál Kanzler rozkazy k obraně. Měl k ruce jen 3 000 mužů, ale spolehl se na věrnost římského lidu. Dal obsadit všechny strategické body města. Ostatní sbory měly pohotovost a měly na první rozkaz vyrazit ven. Také Cucchi byl připraven, ale naštěstí mina pod kasárnami Cimarra nemohla být včas položena a dělník, který byl přitom zatčen, prozradil, že má být v určenou chvíli přerušena přívod plynu, aby byla ve městě tma. V 7 hodin večer spiklenci položili dva sudy prachu pod kasárna Serristori, a ta byla opravdu vyhozena do povětří. 27 zuávů nalezlo smrt v jejich troskách. To byl signál. Stovky spiklenců vyrazili do ulic a nastaly boje. Papežské vojsko však bylo připraveno, takže jim mohlo úspěšně čelit. Mrtví byli na obou stranách. Horda útočníků obsadila Kapitol a jiná bránu svatého Pavla. Ale jen na chvíli, protože je papežští z těch pozic zakrátko vyhnali. Cucchi čekal na výbuch prachárny, ale ten nepřišel.

Andělský hrad zůstal němý. Bylo to tím, že krátce před stanovenou hodinou vnikla do hradu policie a spiklence zajistila. Povstání trvalo jen asi hodinu. Asi sto spiklenců bylo zatčeno, zatímco město, pobouřené tím, čeho bylo svědkem,

78 Pokorný sluha Páně

Mohla by vzniknout otázka: Jak o sobě smýšlel Don Bosco, když se nyní kolem něho, zvláště v souvislosti se stavbou kostela Panny Marie, dalo tolik podivuhodných až zázračných věcí? Don Bosco žil duchem víc v nadpřirozené sféře života než v přirozené sféře lidského žití. Měl už ke všemu, co prožíval, svůj osobní postoj, založený na hluboké pokoře. V tom byl podoben Dominiku Saviovi, který žil v Oratoři, ale duchem byl někde jinde. Na to napětí zemřel. Však měl Don Bosco svého Dominika stále na mysli, dával ho za vzor svým synům, sám se k němu utíkal v modlitbě a vždy se radoval, když se dověděl, že někdo hlásí milost, kterou si od Dominika vyprosil. Právě v ty dny mu byly hlášeny dva takové případy.

O Don Boskově pokorném smýšlení hovoří v jeho beatifikačním procesu ne jeden svědek. Tak o něm svědčil jeho bývalý žák don Ascanio Savio: „On vždycky přičítal všechnu zásluhu za zdar svých podniků Boží Prozřetelnosti a nikdy ne sobě. Vzpomínám si, že mi jednou řekl: „Kdyby mne byla Boží Prozřetelnost nepostavila na tuto cestu ctnosti, nevím, třeba bych se stal nějakým liberálem.“ Byla to obměna toho, co říkal o sobě svatý Filip Neri: „Kdyby mi Pán Bůh nedržel ruku na hlavě, myslím, že bych se stal Turkem!“ Jiný bývalý chovanec, kanovník Ballesio z Moncalieri o něm řekl: „Hluboká pokora vyzářovala ze všech jeho slov, z jeho činů a z celé jeho osoby. Ona z něho udělala člověka dobrého, že kdo ho neznal, neměl o něm na první pohled zvláštní mínění, i když současně o něm mluvil celý svět.“ Don Rua o něm tvrdil: „Přijímal s pokorou každé sebemenší upozornění od svých chovanců. Sám jsem mu jednou ministroval a pak jsem si dovolil upozornit ho na nějakou malou nepřesnost. Neurazil se, ale poděkoval mi a pak s sebou pořád nosil mešní rubriky a často si v nich četl.“ Podobně don Berto dosvědčoval, že ho Don Bosco prosil, aby ho jen bez obalu upozorňoval na vše, co by nebylo správné. Byly to maličkosti, které nebyly ani nejlehčím hříchem, a přece přijímal každé upozornění jako nějaký dárek.“

Když slyšel chválu na své dílo, říkal, že není třeba ochuzovat o chválu Pána Boha. Jestli se něco podařilo, podařilo se to jen z jeho vůle. Jindy říkal, že kdyby byl Pán Bůh našel bídnejší nástroj, byl by ho jistě užil. Možná, že by byl

79 Další osudy Říma

Co bylo s Římem? Don Bosco napsal řadu dopisů svým římským přátelům, ve kterých je ubezpečoval, že zatím není nebezpečí, že by bylo město odňato papeži. Některé dopisy došly, některé ne. A Don Bosco? Don Rua mluví o velkém klidu, s jakým mluvil o římských věcech. Prý mu řekl doslovně: „Kdybych teď měl čas, jel bych do Říma a procházel bych se jeho ulicemi a všude bych hlásal, aby lidé byli klidní a aby měli důvěru v Pannu Marii.“ Události mu daly celkem za pravdu.

23. října opustil Garibaldi Florencii a zvláštním vlakem odjel do Temi, aby se ve Scandriglii postavil do čela 12 000 bojovníků. Bylo to jen asi 30 kilometrů od Říma. 25. října

provolávalo slávu vojsku, které povstání potlačilo. Řím byl zachráněn. Don Rua k tomu poznamenává: „A Pius IX. byl pln obdivu pro Dona Boska, který byl vlastně původcem této záchranu.“

vykonal ještě větší divy. Na konci života rád říkal: „Kolik jen divů Bůh vykonal mezi námi, ale byl by jich vykonal ještě více, jen kdyby měl Don Bosco větší víru.“ Když ho lidé slavili, říkal: „A kdo je Don Bosco, že se o něm mluví?“ Také někdy prohodil: „Bojím se, že se za mě nikdo po smrti nebude modlit, že mě nechají trpět v očistci.“ Všechna zázračná uzdravení připisoval Panně Marii. To ona prý zázraky potřebovala, a tak je dělala. Don Bonetti svědčil: „Všechna napomenutí a kritiky klidně vyslechl a zvažil a bránil se jen tehdy, když se jednalo o náboženské pravdy nebo šlo o škodu jiného. Osobně byl ochoten být zticha a nebránil se.“

Ale pokračujme v naší historii. Začínal nový školní rok. V srpnu tři klerici dosáhli v Pinerolu oprávnění pro vyučování na obecných školách, v září další tři na královské univerzitě oprávnění pro nižší gymnázium. V říjnu další čtyři získali diplom učitele ve vyšších třídách obecné školy. Podle toho nyní Don Bosco určil, kde budou učit. Hlavně mu šlo o to, aby se měli rádi, aby se věnovali svěřeným žákům a nevedli mezi sebou učené hádky z filosofie nebo teologie zbytečně. Doporučoval učitelům a profesorům, aby se za své žáky každý den modlili a dbali na jejich mravní chování a křesťanský život.

Oba mimoturínské ústavy byly plné studentů a také učitel Miglietti v domě v ulici U Zahradnice měl třídu přeplněnou. Don Bosco za něho platil nájem.

Don Bosco měl na stole stále množství dopisů, takže musel psát a odpovídat na všechny strany. Nabídl se také semináři, že si vezme do Oratoře dva kleriky, kteří nebyli zlí, ale jejich setrvání v semináři hrozilo ztrátou povolání. Zkusí to s nimi, třeba se mu podaří přimět je, aby se dali do pořádku. Současně rektoru semináře kanovníkovi Vogliottimu sděloval, že pokyny pana arcibiskupa do puntíku splnil, takže žádný klerik patřící do arcidiecéze není v Oratoři zaměstnán a že může každý chodit pravidelně do vyučování do semináře. Ani v Lanzu ani v Mirabellu nikdo z nich nepracuje.

V ty dny se musel zaměstnávat také nechutnou soudní záležitostí. Někdo mu odkázal svou vinici s tím, aby ji prodal a výtěžek použil ve prospěch Oratoře. Ale dědici nechtěli uznat závěť za platnou a tak dlouho se přeli, až jim soud dal za pravdu a Don Bosco prohrál.

napadl Monte Rotondo, které hájilo pouze 350 mužů. Čelili mu dobrých 27 hodin, než zámek padl. Papežští se nakonec vzdali větší přesile, ale Garibaldiho stál útok asi 1 000 mužů.

V Římě revoluce první bitvu prohrála, ale nevzdávala se. 25. října, když se Cucchi dověděl, že Garibaldi dobyl Monte Rotondo, počítal s tím, že by mohl být v noci před branami Říma. Proto se v té noci pokusil o další povstání, aby mu vstup do města usnadnil. Akce se opírala o komplex budov prádelny v Trastevere, kam se podařilo shromáždit značné množství zbraní a munice. Vůdcové spolehali hlavně asi na 500 lidí, většinou cizích. Z prádelny se mělo vyrazit v noci a osvobodit žalář pro politické vězně, pak se měl

přepadnout některý klášter a tam začít vyzvánět na poplach. Ale počítalo se také s tím, že by Garibaldi nedorazil včas do města. Pro ten případ byly připraveny ústupové cesty.

Městská správa sice měla podezření, že se tam něco děje, ale neodhodlala se v přádelně provést prohlídku. Teprve když přišel na policii dopis psaný rukou, která psala minulě ověřené zprávy, byl dán rozkaz přádelnu obklíčit a prohlédat. Zátah byl uskutečněn v odpoledních hodinách a povedl se. Bylo tam zatčeno na 70 spiklenců právě ve chvíli, kdy si rozdělovali zbraně. Začala střelba, ale jejich odpor trval jen asi hodinu. Garibaldiánů padlo 16 a 39 jich bylo zajato, ostatním se podařilo uprchnout. Papežští měli jen tři raněné. Brzy nato se policie zmocnila několika dalších skladů. František Cucchi uprchl do Florencie, ale to nebylo všechno.

Zatím vnikla italská vojska ze všech stran do papežského státu, obsadila několik velkých obcí a začala směřovat k Římu. Údajně aby zamezila nepořádkům, které s sebou nese každá revoluce a k ochraně papeže. Ovšem cíl byl jiný. Šlo o to podpořit Garibaldiho a jeho bandy. Dne 27. října ve dvě odpoledne za provolávání hesel „Ať žije Garibaldi!“ „Ať žije Mazzini!“ „Ať žije republika!“ vyrazili Garibaldiáni směrem na Řím. Učinili tak přesto, že věděli, že Francouzi jsou na cestě. Ti skutečně 28. října dorazili do přístavu Civitavecchia. Garibaldi zatím stál před Římem. Neměl to

80 Kolem nového kostela

Poslední měsíce roku 1867 byly pro Dona Boska měsíce cestování. Koncem října byl v Miláně, ani se neví přesně, co tam dělal. Vracel se přes Casale, kde navštívil hraběnku Calloriovou a hraběte, jejího manžela. Odtud pospíchal navštívit Mirabello, kde se slavil svátek patrona domu svatého Karla Boromejského. Z Říma mu poslala nějakou sumu peněz kněžna Odescalchiová. Byla určena pro oltář svatého Petra. Z Florencie zase psala hraběnka Virginie z Cambray, že posílá 660 lir, což dělá dohromady s již poslanými penězi 2 180 lir, ale ještě zdaleka to není slíbených 6 000 lir, ke kterým se zavázaly tamní paní. Její manžel se stal ministrem financí, ale co to mělo společného s turínským kostelem? 18. listopadu jel Don Bosco do Lanza a předtím psal rytíři Oregliovi do Říma některé zprávy ohledně kostela.

Socha Panny Marie už byla pozlacená. Hlavní oltář byl dokončen a umístěn na své místo. Začala se klást podlaha. Don Bosco by potřeboval peníze, ale doba je zlá, přicházejí jen menší sumy. Oltář od hraběte Bentivoglie je už hotový v Janově, pomýšlí se na jeho převoz do Turína. Paní Růžena Mercurelliová je ochotna dát 1 000 lir na malý zvon. Don Bosco poslal rytíři dopisy pro markýzu Villariosovou, pro kněžnu Odescalchiovou a hraběte Vimercatiho. Ví, že zdraví pana hraběte je zatím jen poloviční. Pan hrabě slíbil, že zaplatí měď na kopuli a hned se začalo jeho zdraví lepší. Už třetí den vstal a navštívil Dona Boska v jeho pokoji, který mu nabídl ve svém paláci. A poslal 3 000 franků a pak ještě nějaké sumy. Jimi se poplatily nějaké dluhy. Dohromady to bylo asi 5 000 franků, ale schází ještě 10 000 do slíbené sumy 15 000 franků. Don Bosco se mu o nich zmínil v červenci, ale hrabě řekl, že zatím naprosto nemůže, snad jindy. Nebylo by dobré, kdyby byl vůči Panně Marii velkodušnější?

V Lanzu ho chlapci přivítali se všemi poctami, jak se slušelo a patřilo. Jak tam, tak v Mirabellu si pochvaloval, že tam vládne dobrý duch.

lehké. 30. října byl jeho předvoj obrácen u Nomentánského mostu na útěk a do Říma začaly vstupovat první francouzské pluky. Následující noci objevili zuávové poslední doupe spiklenců, ti zahájili střelbu, ale marně. Kapitán zuávů a dva vojáci sice padli, ale v boji na bajonety byli Garibaldiáni přemoženi. Teprve tím zhasla poslední jiskra povstání. Ofenziva skončila bitvou u Mentany naproti Monte Rotondo, kde spojení papežští s Francouzi obrátili útočníky na útěk. Italské pluky dostaly nato rozkaz stáhnout se za hranice. Co Garibaldi? Byl zajat italskými karabiníky a v čestném doprovodu dopraven do Spezie a pak znovu na ostrov Capreru.

Don Bosco předpověděl, že revolucionáři do Říma nevstoupí, ale to se týkalo jen toho roku 1867. Jinak už jsme viděli, že Don Bosco byl přesvědčen o konečném vítězství revoluce a o pádu papežského státu. V tom smyslu psal i papeži.

Řím si vytrpěl své dny strachu, když Garibaldi stál před branami a Francouzi zatím nikde. Kdo vlastně vstoupí do města? Francouzi, nebo Italové? Zatím to byli Francouzi. Řím se upokojil. Nebylo místa pro pomstu a nenávisť. Všichni ranění bez výjimky našli ošetření v římských špitálech. Mezi ošetřovateli byl i náš rytíř Bedřich Oreglia, který nedávno přijel zase do Říma, aby tam sledoval salesiánské zájmy.

21. listopadu byl Don Bosco přítomen v Turíně svěcení sochy Panny Marie na kopuli kostela. Původně měla jen měděnou barvu, ale při nedostatku slunečního světla byla potměšlá. Slušelo se, aby byla oděna zlatem, jak se to zpívá v žalmu. Práci provedl J. Soave, bývalý chovanec Oratoře. Dvanáct hvězd kolem její hlavy bylo upraveno tak, aby tam mohlo hořet dvanáct olejových lampiček.

K svěcení přijel sám arcibiskup Riccardi s třemi metropolitními kanovníky. Přišlo i mnoho kněží. Část obřadu se konala v novém kostele, část v malém kostelíčku svatého Františka Saleského. Slavnostně vyzněl okamžik, kdy padl závoj, kryjící Madoninu sochu a ona zazářila v plném lesku. Kapela Oratoře vystoupila až na kopuli a doprovázela mariánskou píseň, kterou zpívalo několik set hrdel dole kolem kostela. Don Boskův sen se znovu potvrdil.

25. listopadu jel Don Bosco znovu do Milána a pobyl tam tři dny. Kam přišel, všude mluvil o své Pomocnici. 3. prosince byl v Cumianě slavit svátek rytíře Collegna. Kázal tam o svatém Františku Xaverském.

O každém jeho kroku referoval don Francesca rytíři Oregliovi do Říma. Z jednoho dopisu se dozvídáme, že markýza Villariosová chtěla vědět, zda nynější stav Říma potrvá nadále. Šířila se nyní optimistická nálada, když byli zase Francouzi v Římě. Ale Don Bosco nesouhlasil. Francesca slyšel od něho na vlastní uši, že Řím čeká ještě jedna strašná krize a že jsou na omylu ti, kdo si myslí, že nastane úplný mír.

4. prosince se Don Bosco vrátil do Oratoře. V kostele práce pokračovaly rychle, ale finance byly na dně. Účty chodily s neúprosnou dochvilností a Don Bosco tlačil na Oregliu, aby zase on tlačil na přátele v Římě, aby poslali, co slíbili.

81 Nové těžkosti s ordinariátem

Cožpak dluhy, ty tížily hodně, ale ještě více tížila Dona Boska tvrdohlavost arcipastýře. Šlo o některé kleriky, kteří se vrátili do Oratoře, protože neměli prostředky, aby mohli studovat v semináři. Don Bosco poslal rektoru semináře, kanovníku Vogliottimu, po donu Caglierovi dopis, ve kterém mu posílal seznam kleriků, kteří chtějí bydlet v Oratoři a z ní navštěvovat vyučování v semináři, a prosil, aby mu k tomu vyjádřil své stanovisko prostřednictvím Cagliera. Prosil pana prefekta, aby přišel do Oratoře sloužit mši svatou, při které chtějí chlapi obětovat svaté přijímání za jeho uzdravení. Kanovník totiž poslední dobou trpěl vleklou oční chorobou.

Vogliotti sám nemohl nic rozhodnout a předal dopis panu arcibiskupovi. Ten neměl nic proti bydlení kleriků v Oratoři, jen znovu prohlásil, že nedá svěcení žádnému, kdo nebude bydlet v semináři. Spor mezi arcibiskupem a Donem Boskem se už dostal do veřejnosti a jedni se stavěli na tu, druzí na onu stranu. Bylo trapné, že někteří faráři začali bránit svým farníkům, aby se stali salesiány. Klerikům rozmlouvali pobyt v Oratoři a nutili je, aby vstoupili do semináře. Takto smutně se vyznamenával například farář Appendini z Caramagni a farář Abrate z None.

Caramagneský farář měl průpověď: „Kdo zůstal u Dona Boska, buď je blázen, nebo se jím stane.“ Byla to narážka na dona Fusera, který se opravdu zbláznil a musel být hospitalizován na psychiatrii. Ale pan farář zcela zapomněl na své další farníky dona Bonettiho a dona Costamagnu, kteří měli a budou mít hlavu v naprostém pořádku ještě dlouhá desetiletí. Don Appendini začal smýšlet rozumněji teprve tehdy, když se doslechl, že Don Bosco nabídl pobyt biskupovi Rotovi z Guastally, jak už jsme o tom psali. Ovšem ve věci kleriků stál stále při arcibiskupovi.

Horší to bylo s nonským farářem. I on byl jako kněz bezúhonný, ale proti Oratoři měl velké předsudky, které v žádném případě nechtěl změnit. Hlavně těžce bránil svému farníkovi Pavlu Alberovi v jeho úmyslu setrvat při Donu Boskovi a mermomocí ho chtěl dostat do semináře. Čím byl Albera blíže oltáři, tím více pracoval, aby ho odtrhl od Dona Boska. Don Cagliero byl jednou s muzikanty v None na nějaké církevní slavnosti, ale hned vycítil, že má pan farář proti Donu Boskovi veliké předsudky. Sám s ním začal po nešporách diskusi, a ta trvala celé tři hodiny. Cagliero byl ovšem Cagliero a nedal se. Nechal milého dona Abrata vymluvit se, ale pak mu s železnou logikou vyvracel jednu námitku za druhou. Farář říkal: „Seminář je pro kleriky a jen zde mají dostávat vzdělání. Nač si je Don Bosco drží v Oratoři? Svého klerika Alberu chci pro sebe a ne pro Dona Boska.“ Cagliero poznamenal, že právě toho klerika Don Bosco zase potřebuje v Oratoři, protože pan farář doporučil do Oratoře zrovna svých deset farníků a kdo je má učit? Diecéze přece nic neztrácí, protože Don Bosco za každého klerika, kterého si podrží, posílá celou řadu jiných do všech možných diecézí. To trochu zapůsobilo. Abrate pak vyprovázel muzikanty na nádraží a na rozloučenou řekl Caglierovi: „Vaše důvody mají váhu, chci o nich uvažovat.“ Ovšem co se týče Albera, zde nemínil povolit. Měl s ním své plány. Možná ho chtěl mít jako svého kaplana. Jednou byl v Turíně a zašel si ke generálnímu vikáři Zappatovi. Stěžoval si na Dona Boska a jmenoval mu právě případ Albera. Vikář ho poslouchal, ale pak mu řekl na rovinu, jak byl zvyklý:

„Kdo živil toho kleriky po celá studia?“ „Don Bosco,“ musel doznat Abrate. „Tak vidíte. Ten kdo dával koze seno, má právo na mléko, nezdá se vám?“ Tak ho odbyl. Abrate šel na Dona Boska a zase tam byla bouřka. Také Don Bosco poslouchal, poslouchal, ale když Abrate zvolal: „Jsou to mí farníci!“, přerušil ho a řekl mu: „Vaši farníci? Kdybych byl nepřijal do svého domu vaše farníky, kteří teď vyučují vaše farníky, kdo by je učil?“ Abrate měl snad přece jen smysl pro logiku, protože po tomto argumentu Dona Boska to vzdal. Ano, šel i do Caramagně přesvědčit svého kolegu, že je třeba vzít na vědomí porážku. Oba se nakonec vzdali a stali se přáteli Dona Boska a jeho díla. Donu Boskovi se doneslo, jakou změnu oba prodělali, ale řekl k tomu jen: „Poděkujeme za to Pánu Bohu, protože jejich nepřátelství nám už tak přišlo draho!“

Také pan arcibiskup dělal všechno možné, aby Alberu donutil jít do semináře. Nakonec mu řekl, že ho nepustí k svěcení. Don Bosco šel za arcibiskupem v té věci jednat, ale ten vůbec nechtěl vzít na vědomí, že má Albera řeholní sliby. Teprve po dlouhém rozhovoru nabyt Don Bosco přesvědčení, že se snad začíná rýsovat nějaká změna v jeho postoji. Poslal tedy k němu ještě dona Cagliera, aby jednání dokončil. Cagliero sám popsal jednání v řádném beatifikačním a kanonizačním procesu takto:

„Když jsem šel v prosinci roku 1867 k panu arcibiskupovi jednat ve věci svěcení klerika Albera, hned jsem viděl, že je pan arcibiskup jiného mínění a že chce mít všechny kleriky v semináři, ne na Valdoku. Řekl mi, že se Don Bosco chce vymanit z jeho poslušnosti. Já jsem mu odpověděl: ‚Monsignore, Don Bosco nás vždycky učil poslouchat představené a také je milovat.‘ ‚Když je tomu tak, proč neposílá kleriky do semináře?‘ ‚Těch důvodů je hodně, monsignore. Většinou jsou jeho klerici chudobní a nemohou platit v semináři. Pak chtějí zůstat s Donem Boskem a chtějí vstoupit do jeho kongregace.‘ ‚Jakápak kongregace, já o žádné nevím. Vím jen to, že je třeba poslouchat.‘ ‚Ale, Excellence, Svatý stolec pochválil a doporučil její stanovy a Don Bosco jedná v souladu s římskými dekrety.‘ ‚Já o tom nic nevím.‘ ‚A přece kopie dekretu leží zde někde u vás už od roku 1864!‘ ‚Tak co mám dělat?‘ ‚Monsignore, jen pozorovat, jestli Don Bosco dělá dobře, nebo špatně. Jestli dělá dobře, podepřete ho, jestli dělá zle, pak jste povinen mu v tom zabránit.‘ ‚Ale já chci mít své kleriky v semináři.‘ ‚Pak, Excellence, řekněte přímo, že chcete zavřít a zničit Oratoř. Jak bude moci Don Bosco bez kleriků, učitelů a asistentů řídit víc než 600 chlapců internistů a tisíce externistů?‘ ‚Ať k tomu užije kleriků z jiných diecézí.‘ ‚Monsignore! Až budou ostatní biskupové vidět, že vaše Excellence stáhla kleriky do semináře, udělají totéž a ze stejného důvodu. Tak bude vyřízen i Don Bosco a jeho Oratoř.‘ V té chvíli se chytil pan arcibiskup za hlavu a zvolal: ‚Tak co mám dělat?‘ Odpověděl jsem: ‚Podporovat Dona Boska a jeho dílo. Budou vám za to vděční všichni dobří a získáte si věčnou vděčnost Don Boskových synů.‘“

Potud přísežná zpráva dona Cagliera. Přesto byl Albera vysvěcen až další rok. V polovině rozhovoru chytil pan arcibiskup dona Cagliera za pačesy a žertovně s ním cloumal: „Vy jste mi přišel dělat kázání!“ „Ale ne, Excellence, žádné kázání! Musíte mi prominout, ale já, když jde o Dona Boska a o naši zbožnou společnost, nedovedu se jakseptatří

ovládnout.“ Rozhovor trval tři čtvrtě hodiny. Když don Cagliero referoval Donu Boskovi o jeho průběhu, ten jenom řekl, že to všechno dělá dobré srdce pana arcibiskupa. On jenom proto dělá opozici. Něco na tom mohlo být. Fakt je,

82 Don Bosco v Mornese

V prosinci těžce onemocněl acquijský biskup Contratto, Don Boskův dobrý přítel. Přál si, aby ho Don Bosco přišel navštívit a Don Bosco skutečně jel. Přijel pozdě: monsignor už byl mrtev. Zúčastnil se tedy aspoň jeho pohřbu.

Po pohřbu jel do Mornese, kam ho zval don Pestarino. Důvody byly dva. Jednak tamní občané chtěli splnit svůj slib, jednak šlo o svěcení už hotového ústavu. Mornesští, podníceni tím, co slyšeli od některých sousedů, udělali slib, že odevzdají pro účely kostela Panny Marie Pomocnice desetinu úrody, bude-li jaká, a nepříjde-li pohroma. Už dvacet let jim kazila úrodu vína kryptogama. Tentokrát ne. Úroda byla skvělá, ačkoliv jinde v okolí řádila jak kryptogama, tak sucho a pak kroupy. Don Bosco tam přišel a byl přivítán, jak se patří. Don Pestarino se se svými postaral, aby se vydařilo i slavnostní svěcení ústavu pro výchovu chlapců.

Celá ves byla ve slavnostní náladě. Don Bosco měl mši svatou v nové kapli, kterou benedikoval, když předtím hodně zpovídal. Měl samozřejmě i kázání, ve kterém velebil Pannu Marii Pomocnici. Pak mu byly odevzdány dary z úrody a don Pestarino se postaral, aby vše bylo rozprodáno a aby Don Bosco dostal jen peníze. Bylo to asi 500 lir.

Nějací chytráci z okolí Mornese však byli smutní ze slávy, kterou Don Bosco v té obci sklízel a napsali úřadům

83 Před novým rokem

Don Bosco se vrátil z Mornese domů, ale nezdržel se tu dlouho. Spěchal do Modeny k biskupu Cuginimu. Měl s ním jednání ohledně Zbožné společnosti a také mu chtěl poradit ve věci duchovního povolání. Šlo hlavně o materiální prostředky pro udržení semináře. Don Bosco mu poradil, aby dispenzoval faráře od povinnosti sloužit mši svatou v neděli za farníky a aby tito povinně posílali stipendium za mše za seminář. Biskup namítal, že jde přece o těžkou povinnost svědomí, to přece nemůže udělat. Ale Don Bosco odpověděl, že kdo vydal zákon, může od něj dispenzovat. Jde o budoucnost církve, tedy také o budoucnost farností. Jak budou moci farnosti žít bez kněží? Obrátit se na Řím, třeba tam najde dobrou odevzu! Skutečně! Z Říma přišlo povolení zařídit se ve smyslu Don Boskovy rady.

O Vánocích sloužil Don Bosco tři mše svaté. Vánoce byly vůbec o to veselejší, že přes všechny pohružky pana arcibiskupa vysvětil na kněze dona Racca. I to nasvědčovalo, že snad bude zase lépe. Novosvěcenec patřil mezi Don Boskovy nejnadanější. Byl velkým ctitelem Panny Marie

že neměl v povaze dělat tvrdá opatření. To mu jeho okolí našeptávalo, prý v zájmu diecéze. Odtud to jeho neustálé váhání a zase povolování, které občas vystřídala špatná nálada vůči klerikům Oratoře.

udání, že prý Don Bosco v kázání řekl, že on zachránil Morneským úrodu a že mu za to musí lidé dát desátek. Nedají-li, pošle po domech bratry Vincence a Gastalda Mazzarely vybírat. Vybralo prý se na 4 000 lir. Prefektura v Novi Ligure udání přijala a nařídila morneské obecní radě případ vyšetřit a podat o něm hlášení. Ještě existuje odpověď rady, podepsaná starostou, dvěma radními a tajemníkem, ve které se všechny zprávy udání vyvracejí a prohlašují za čirý výmysl.

Svěcení ústavu v Mornese se konalo 13. prosince a bylo zvěčněno nápisem u vchodu do kaple. Nápis zněl: „Tento kostelík byl vysvěcen 13. 12. 1867 a kněz Jan Bosco v něm přinesl první Neposkrvněnou obět, vyzýváje na začínající ústav a na morneský lid hojnost Božího požehnání.“

Jinak panovala koncem toho roku v celé Itálii velká nervozita kolem římské otázky. Už 2. prosince zmizela z Andělského hradu francouzská zástava a jedna divize Francouzů se vrátila domů. Druhá divize se stáhla k moři, takže papežský stát byl zase ze všech stran bez ochrany. Garibaldiáni se opět dávali dohromady a dokonce se poblíž hranic konaly veřejné odvody k dobrovolníkům. Pořád nebylo nic jistého. Ale Don Bosco stále ještě vzkazoval do Říma, aby se nebáli, že se zatím nic nestane.

Pomocnice a ona mu to oplácela. Koncem listopadu mu bylo náhle řečeno, aby se připravil na svěcení, ale on neměl ještě všechny zkoušky. Nadto byl velice unaven prací a byla v něm malá dušička. „Já to nedokážu!“ říkal. Začal rychle studovat, ale současně i dělat nověnu k Panně Marii. V předvečer nebyl ještě připraven, ale pak se stal div. Zpozoroval, že na co se v knize podívá, to mu hned zůstane vryto do paměti. Zkoušky udělal pěkně. Každému to vyprávěl a tak přispíval k povznesené náladě v domě.

Pokračovala i obvyklá práce v tiskárně. Na listopad vyšel svazek „Návštěva Nejsvětější svátosti“ od svatého Alfonse z Liguori, na prosinec „Rodina hospodáře Šimona aneb odevzdanost v protivenstvích“. K prosincovému svazku přistoupil ještě tradiční kalendář „Kavalír“. I tento byl ve znamení lásky a úcty k papeži. Don Bosco v něm ústy smyšleného Kavalíra nejen krásně vylíčil oslavy svatého Petra, ale také veřejně projevil své city k církvi a její hlavě.

Tím skončil rok 1867.

IX. DÍL

1 Don Boskův korektor

Zahajujeme těžbu dalšího materiálu k důkladnějšímu poznání Dona Boska a jeho díla, a sice z IX. svazku životopisných pamětí od prvního Don Boskova životopisce, dona Jana Křtitele Lemoyneho. Bylo to koncem první světové války, když druhý nástupce svatého Jana Boska, don Albera, dával v roce 1917 na svátek svatého Josefa 19. března úřední souhlas ke zveřejnění tohoto, v pořadí už devátého, svazku. Brzy potom don Lemoyne odešel na věčnost a nedokončené dílo přešlo na jiné pisatele: dona Amedeie, který napsal 10. svazek, a pak na dona Ceriu, který pokračoval až do posledního, 19. svazku.

My se vracíme do roku 1867, na samý jeho konec, a pak vyrazíme s pomocí Boží do slavného roku 1868. Nějak kolem Nového roku dával Don Bosco do tisku další spis ke cti Panny Marie. Už oslavil Pannu Marii Lasalletskou, Pannu Marii Lurdkou, Spoletskou, nyní chtěl seznámit katolíky s poutním místem v Ponzone, v diecézi acquijské, kde byla Panna Maria ctěna od nepaměti, ano snad od dob prvního rozšíření křesťanství v Itálii prostřednictvím svatého Petra a jeho bezprostředních pomocníků.

Rukopis dal k revizi mirabellskému řediteli donu Bonettimu, který už řadu let sloužil za korektora a každý Don Boskův rukopis před předáním tiskárně podrobil důkladné revizi, takže si světec mohl být jist, že v knize bude co nejméně šotků, které by jeho cenu znevažovaly. Don Bonetti byl výborný spisovatel a jeho tvorba byla mnohotvárná. Svůj sloh piloval v kázáních, která si pečlivě psal až do smrti, tak si na nich dával záležet. Zůstalo po něm mnoho písemného materiálu, ale bohužel jedno se nedochovalo. Don Bosco měl svého času připraveno více materiálu k obecným dějinám církve, ale ztratil někde ve vlaku několik sešitů. Protože neměl naději, že by našel čas k napravení škody, pověřil touto prací Bonettiho. Ten na tom pracoval už od roku 1862, ale zůstal jen začátek o dvou svazcích s tisícem třemi sty citáty z Bible, z otců a z nespočetných autorů církevních i světských. Don Bosco sám přičinil řadu poznámek, ale bohužel ani Bonetti se nedostal dál pro množství jiné práce. Škoda! Jak uvidíme, sám Svatý otec si přál toto dílo. Mělo být podkladem pro diskusi o papežské neomylnosti. Zůstává jen to: „Bohu žel!“

Bonetti byl člověk velice zbožný, opravdu příkladný salesián. Zůstaly po něm i jeho školní sešity. Každý má v úvodu zbožnou citaci. Byl velikým a přesvědčeným zastáncem svatosti Dominika Savia, svého spolužáka. Na jednom sešitě z filosofie si Bonetti napsal: „Dominik Savio byl můj kamarád a spolužák. Když mohl on, proč já bych nemohl?“ Také Michala Magoneho, jemuž kdysi dělal asistenta, vzýval jako

2 Předpovědi na rok 1868

Patřilo už k životu Oratoře, že Don Bosco viděl do budoucnosti a pod vyšším vnuknutím rád předpovídal, hlavně, když šlo o dobro svěřených chlapců, u kterých přirozená zvědavost byla dobrým předpokladem, aby s nimi světec mluvil o budoucích věcech a přitom je orientoval ne k světu, ale k nebi.

Večer 31. prosince jako jiné roky zase vyprávěl. Začal takto: „Už to tak bývá, že v tyto dny dávají rodiče svým dětem

svatého. Jeho nadšení pro salesiánskou věc můžeme vyčíst z jeho sešitů z teologie, kde čteme vedle sebe: „Ať žije Panna Maria! Ať žije Dominik Savio! Ať žije Don Bosco!“

V salesiánském archivu se uchovává obálka s adresou psanou Don Boskovou rukou: „Panu klerikovi Bonettimu.“ V ní je 24 světcových rad tomuto učenlivému žákovi, zřejmě daných mu na jeho žádost v různých dobách. Uvedeme jenom příklady: „Pomodli se před oltářem Panny Marie loretské litanie za své spolužáky“ – „Pomodli se k Duchu svatému za potřebné světlo pro tebe a pro všechny hříšníky“ – „Pomodli se třikrát Zdravas Maria, aby všichni tvoji příbuzní setrvali v dobrém až do konce“ – „Pomodli se k Panně Marii, aby tě osvětila ve věci tvého povolání“... Je to pěkná ukázka duchovního vedení sestávajícího z drobných aktuálních rad, z nichž každá v sobě uzavírá vzácnou myšlenku do budovy vlastní spirituality zaměřené k uskutečnění hesla: „Dej mi, Pane, duše, ostatní si nechej!“

Bonetti po sobě zanechal dvě rady do života, které mu dal dobrý otec jeho duše: „1. Úcta k Nejsvětější Svátosti a k Panně Marii budou dvě mocné opory pro tebe a pro všechny, jimž to budeš doporučovat.“ „2. Maria ať je tvou nebeskou ochránkyní nyní i vždycky. Do jejich rukou odporučím tvou duši.“ Krásné věci řekl Don Bosco Bonettimu, když ho posílal na asistenci do Mirabella: „Vyjádřil jsi mi přání, abych tě vyzkoušel. Tak je to zde. Teď uvidíme, k jakému úkolu se vlastně hodíš. Buď bez starosti, já budu myslet na tvé blaho duchovní i časné. Buď veselý, a když tě bude něco sužovat, ať po stránce duchovní nebo tělesné, stačí mi napsat a já tě všeho zbavím. Doporučuji ti, abys pomáhal donu Ruovi. Bůh ti žehnej!“ Bonetti živě reagoval na Don Boskovu otcovskou lásku a hned si napsal svá předsevzetí do nového života: „Budu se ze všech sil starat o to, abych žil ve stálém spojení s Ježíšem a Marií. Projevím to častým svatým přijímáním a vroucími invokacemi. – Budu si vážit každé maličkosti, každé sebekratší modlitby a každý takový maličký úkon budu považovat za další růži nebo perlu do věnce, který viji pro svou nebeskou maminku, Pannu Marii.“ Tak nějak smýšleli a cítili všichni první salesiáni, jichž bylo koncem roku 1867 asi sto. Z nich bylo 14 kněží a 48 bohoslovců. Někteří měli sliby, jiní dělali noviciát, jiní byli teprve aspiranty. Pořád ještě byli v domě klerici, kteří se chtěli vrátit do rodné diecéze, ale Don Bosco je vydržoval pro jejich chudobu na studiích a nechával je bydlet v Oratoři. Studentů filosofie bylo 23, z nich 12 ještě nenosilo kleriku, protože se Don Bosco zabýval myšlenkou otevřít lyceum přímo pro ně. Koadjutorů se sliby bylo zatím málo – jenom 3.

dárky a podobně si navzájem dávají dárky také přátelé. I já vám chci dát nějaký dárek, a sice v podobě dobré myšlenky pro nastávající nový rok 1868.“ Pak začal, že v minulých dnech často rozvažoval, co by měl dát svým synům k zapamatování do nového roku, až to přišlo samo. Den předtím ještě v posteli přemýšlel, ale ne a ne se soustředit na jeden bod. Tak se dostal do stavu, který byl něčím mezi spaním a bděním. Tehdy začal mít jakýsi „sen nesen“. Věděl, že je ve

své světlici, chtěl vyjít ven, ale místo toho stál před zdí, za kterou se rozprostírala zahrada samý květ. Nad bránou byl velkými číslicemi vyznačen rok 1868. Vrátný ho vzal a vedl dál. Všude byli chlapci z Oratoře, ti se shlukli kolem něco a mluvilo se o všem možném. Tak se přiblížili ke skupině chlapců, kteří zpívali Miserere – Smiluj se nade mnou, Hospodine. Z těch chlapců mnohé znal, mnozí mu připadali noví.

„Co tady děláte?“ ptal se jich. „Vy to nevíte?“ na to oni. „Nevím,“ odpověděl on. „Modlíme se za toho a toho. Zemřel toho a toho dne, v tu a v tu hodinu.“ „Proč jste mne neinformovali?“ Oni: „Zemřel záviděníhodnou smrtí. Přijal všechny svátosti, byl velmi zbožný a my se teď za něho modlíme.“

Don Bosco se od té skupinky vzdálil a chlapci s ním. Na jiném místě bylo něco podobného. Tam zase byli chlapci v jednom chomáči, uprostřed nich stála pohřební nosítka. I oni zpívali Miserere. Zase se Don Bosco dověděl, kdo a kdy zemřel a že zemřel dobře a zbožně. Tu se ho zmocnil velký smutek. „Cožpak mi takto odejdou všichni chlapci? A všichni umírají beze mne!“ Ještě se dověděl, že od smrti toho prvního uplynuly už tři měsíce.

A zase se šlo a do třetice i tam byla podobná skupina a zpívala Miserere. Tam nebyl moc potěšen, protože chlapec, o jehož úmrtí se dověděl, sice přijal svátosti, ale vlažně. Všichni byli nad tím smutní a Don Bosco též. Pak se mu ukázal nějaký člověk, který řekl: „Vidíš, už jsou tři!“ Ten člověk ho pak provázel dál. Měl se k němu velmi přátelsky a sám mu formuloval heslo pro rok 1868: „Zbožné svaté přijímání je nejlepší prostředek jak dobře zemřít a spasit svou duši.“

Ještě nebyl konec toho „snu nesnu“. Průvodce vedl Dona Boska dál, až narazili na skupinu chlapců, kteří měli na čele rohy. Někdo je měl malé, někdo velké, někdo takové, že by mohl druhého probodnout. Někteří chlapci měli rohy už

polámané. Don Bosco si zapamatoval všechny ty pohoršlivé a byl ochoten každému říci, patří-li mezi ně. Pak se ocitli na výšině, odkud bylo vidět potýkající se vojáky. Měli různé uniformy, někteří také italské, a průvodce Donu Boskovi řekl, že v roce 1868 budou zase války a ani Itálie jich nebude uchráněna. A zase šli a šli, až přišli kamsi, kde viděli lidi houfně utíkat a volat: „Utečme, nebo tu všichni pomřeme na cholera.“ Opravdu, lidé utíkali a co chvíli někdo padl na zem mrtev. Průvodce nadhodil: „V Reggio di Calabria umírá padesát lidí denně.“ Don Bosco na to: „Jak je to možné, teď v zimě?“ A zase nová scéna. Lidé, kteří byli vyzábli od hladu, sotva se vlekli. „Hlad! Hlad!“ nařikal někdo. Don Bosco při tom myslel na hlad nejen tělesný, ale více ještě na hlad duchovní. Tolik bídy bude sužovat tuto zemi. Dovolil si otázku: „A co moji chlapci v Oratoři, i oni budou trpět oznámenými pohromami?“ Průvodce si přeměřil Dona Boska od hlavy až k patě a řekl: „Leda, že by tyto pohromy odvrátili svým dobrým chováním a ctnostným životem.“ Cesta zahradou trvala dlouho, ale nakonec se začala obloha kabonit a schylovalo se k bouři. Nebe se zahalilo zlověstnými mraky a už se rozdunělo. Každý hledal nějaké útočiště. Chlapci se rozutíkali a i Don Bosco utíkal, nevěda kam. Pak se na kraj sneslo krupobití. Některé veliké kroupy, které dopadly přímo na Don Boskovu hlavu, ho probudily.

Don Bosco sen vyprávěl nadvakrát a jako obyčejně si je někteří pečlivě zapsali. Zápisy se vesměs shodují a s nimi se shodují i pozdější vypravování pamětníků. Sen se jako vždycky plně uskutečnil. První zemřel zbožný klerik, salesián Mazzarello. O tom až v dalším vypravování. Nezůstalo u těch tří. Don Bosco to sám řekl. Z 800 obyvatel domu v tom roce zemřelo dohromady 9. Nebylo to mnoho, úmrtí ve městě byla větší. Také se uskutečnily oznámené pohromy, třebaže v menším měřítku a porůznu, jak vyplývá z dalšího vypravování. Ani o těchto metlách nebylo zcela jasně řečeno, že se budou vázat pouze na rok 1868.

3 Sněhová kalamita

V Itálii nenapadne mnoho sněhu, ale na severu bývá někdy hůř než u nás. Fakt je, že po Novém roce 1868 napadlo v Turíně a v celém Piemontě tolik sněhu, že si s ním nevěděli rady. Don Bosco by byl rád vyrazil do světa, ale nemohl. Oratoř byla jako vězení. Nikdo nepřicházel a nikdo nevycházel. Mělo to také svůj klad. Don Bosco měl k dispozici hodně času a mohl svůj sen před chlapci ještě podrobněji rozcupovat. Využil toho, že se mohl svým mladým salesiánům věnovat více než jindy, k tomu, aby jim dával ve volném stylu hodiny posvátného řečnictví. Na otázku, co by měl dělat mladý kněz, kdyby musel znenadání kázat bez přípravy, řekl: „To je snadná odpověď. Nečekej, až tě někdo zaskočí a připrav si materiál už teď. Připrav si různá témata, něco o Pánu Ježíši, něco o Panně Marii, něco o svatých všeobecně. Pak to už snadněji upravíš. Dobré je vypracovat si sérii promluv o křesťanských ctnostech. Taková témata jsou vždycky použitelná. Také je třeba mít na zřeteli, že vždycky se cokoli nehodí. Církev má své doby a kazatel se má podle nich řídit. V adventu budu vše zaměřovat na blížící se oslavu Narození Páně, v postu budu kázat tak, aby se lidé dali do pořádku a připravili se na velikonoční svatou zpověď. Po Velikonocích budu mluvit o církvi, o Duchu svatém a podobně. Také musím svá kázání řídit podle toho, jaké mám před sebou posluchače. Něco jiného potřebují děti, něco

jiného dospělí, něco jiného prostý lid, něco jiného vzdělaní posluchači. Každý kněz by měl považovat za svůj základní text katechismus. Znat ho a dovést ho aplikovat. Katechismus platí pro všechny kategorie věřících. Nezapomenout na lásku. Kázat se má tak, aby Boží slovo šlo k srdci. Neurážet nikoho a dávat si pozor, aby si lidé nemysleli, že máme na mušce zrovna někoho určitého. Pokud jde o citáty, přednost mají mít ty vzaté z evangelií, to je výroky našeho Pána. K bohatým máme mluvit tak, aby to nebylo cítit jako útok. Všechno osladit mírností a láskou. U bohatých by mělo stačit pěkně rozebrat podobenství o boháči a chudém Lazarovi. Vůbec je třeba mít stále na zřeteli posluchače a jejich potřeby a nekázat do vzduchu, do prázdna.

Když kněz přijde do míst, kde jsou jinověrci, ať nejitří obyvatelstvo marnými polemikami. Ať prostě vyloží pravdy víry, dobře je podepře důkazy z Písma svatého, ať při tom předvídá možné námitky. Prudké výpady proti lidem k ničemu neslouží, jen zatvrzují srdce a brání obrácení. V tom směru je naším učitelem svatý František Saleský. Říká se, že se na jeho kázání protestanti zrovna hrnuli, jak pěkně mluvil a přitom věcně. Byl sympatický právě proto, že nenadával, jak to dělali jejich kazatelé.

V lednu vyšel další svazek Katolického čtení: „Papežové od svatého Petra do Pia IX. Dějinná fakta“. V této knížce

našel čtenář poučení o zásluhách papežství o svět a jednotlivé národy. Papeži! To byla Don Boskova stálá láska. Odráží se to i v korespondenci ze začátku roku 1868. Tak psal 3. ledna do Říma koadjutorovi rytíři Bedřichu Oregliovi, jak to vypadá s novým vydáním knížky „Jubileum svatého Petra“. Chtěl, aby se to tisklo pod dozorem tamních revizorů, aby se nemohly vznést další námitky proti práci. Don Bosco se zmiňuje také o rostoucích potížích: „Bída u nás hrozně roste. Chleba stojí už 50 centesimů kilo. Musíme za něj platit každý měsíc 12 000 franků a už jsme dlužni za dva měsíce. Kolem leží půl metru sněhu, zima je veliká a přitom polovina chlapců je ještě letně oblečená. Modleme se! Hlad, žízeň a snad i válka jsou na programu tento rok. V domě jsou všichni zdraví a zdraví Vás.“ Tyto motivy se vyskytují i v jiných dopisech.

4 Závodění s anděly

Don Boskův dopis do Lanza tam způsobil rozruch a jeho rady uvedly komunitu do bojové pohotovosti. Také v Mirabellu i přes mrazivé počasí duchovní teploměr šel vzhůru. Už koncem listopadu psal ředitel don Bonetti Donu Boskovi, že vyzval chlapce, aby před nověnou k Neposkvrněnému Početí Panny Marie vyzvali anděly k soutěži, kdo bude mít Pannu Marii více rád, zda oni, nebo chlapci. Na námitku, že andělé jsou duchové, netrpí pokušeními a nejsou zatíženi, jako my lidé, don Bonetti chlapcům řekl, že je to sice pravda, ale zde nic neplatí. Pro anděly je Panna Maria jen Královnou, kdežto pro nás lidi je Matkou. To je velký rozdíl. Krále a královny ctíme a posloucháme, kdežto rodiče milujeme pro jejich blízký vztah k nám. I Panna Maria jistě cítí, že my lidé jsme jí bližší. Ale pak se don Bonetti dostal do úzkých otázkou chlapců, kdo bude při tom závodění soudcovat, jak se pozná, kdo to vyhrál, a s kým Panna Maria byla více spokojena. A tak se obrátil na Dona Boska s prosbou, aby měl zas nějaký sen, kde by mu Panna Maria nějakým způsobem dala najevo svou spokojenost, ať už s jednotlivci nebo s celým kolektivem. Moc prosil, aby mu Don Bosco vytrhl trn z paty.

Don Bosco se musel usmát naivitému řediteli, ale že šlo o dobrou věc, obrátil se na Pannu Marii v modlitbě a čekal, zda promluví a případ vyřeší. Nespěchal. Nechal proběhnout nověnou a jen napsal donu Bonettimu, aby mu poslal sešit a v něm jména všech obyvatel domu, každé jméno na jeden řádek, aby k němu mohl připsat vzkaz Panny Marie. Odpověď poslal teprve 7. ledna. Opakoval se příběh Oratoře, který se stal v roce 1862.

V průvodním dopise Don Bosco píše: „Odpovědi jsou velmi stručné, ale je to tvá vina. Měl jsi nechat mezi jednotlivými jmény větší mezery. Pomoz chlapcům vše dešifrovat a já, až přijedu k vám, doplním, co bude třeba.“ Don Bonetti, jak dostal žádané, hned celý sešit přepsal, jen jména uvedl ve zkratkách. Životopisné paměti přepisují v IX. svazku všechny vzkazy Panny Marie obyvatelům mirabellského domu. Jsou adresovány jednotlivcům, chlapcům i představeným, také rodině Proverů. Jedná se o víc než 150 hesel, rad a napomenutí, z nichž dosti velký počet neslouží adresátům ke cti. Uvedeme si některé pro výstrahu: „Začni! Pán Bůh není s tebou spokojen! „Pánu Bohu se nelíbí tvá lenost. Proč neděláš dobře rozjímání a duchovní četbu?“ „Drzost a ztrácení času, to budou dva trny v hodině smrti.“ „Kdo

Donu Lemojneovi, řediteli v Lanza, psal 8. ledna: „Vyříd laskavě všem, že 1. Jsem jim vděčný za všechnu lásku, kterou ke mně chovají a že se budu snažit odplácet vzpomínkami při mši svaté, jako bych je měl kolem sebe. 2. Letos na-prosto nutně potřebuji, aby u vás v domě vládla veliká láska, abyste navzájem snášeli nedostatky druhých a abyste se navzájem pořád povzbuzovali k dobrému. To je klíč k šťastnému prožívání celého roku. 3. Hodně často navštěvujte Nejsvětější Svátosti oltářní. To je vlastně jediný prostředek, jak od nás oddálit metly, které nám hrozí, jednotlivcům a celé veřejnosti.“ Jak mu záleželo na tom, aby boj proti zlu nebyl planým povídáním, plyne ze závěrečných slov dopisu: „Tento rok musíme bojovat proti špatnému tisku a podporovat dobrý tisk. Proto bych měl velikou radost, kdyby všichni naši milí žáci byli abonováni na Katolické čtení a kdyby je všichni představení všude doporučovali.“

dává špatné rady, je služebníkem Satana. Polepši se!“ „Máš ještě čas, ale běda! Polepši se!“ „Tvůj chlad a tvá lhotejnost tě vystavují vážnému nebezpečí, že budeš zavřzen.“ „Proč myslíš na tolik věcí a tak málo na svou duši?“

Kdož ví, co si myslel Don Bosco, když psal tyto vzkazy. Asi si myslel, že není radno vyzývat k soutěži anděly, protože každý člověk žije v nebezpečí a ve stavu ohrožení a domnívat se, že je na dobré cestě, může být škodlivé. Je dobré poznamenat, že všechny vzkazy jsou velmi konkrétní a šité na tělo. Také je třeba říci, že Don Bosco nemohl všechny chlapce dobře znát. Některé viděl jen jednou a nic víc. Pro pana ředitele byla tato nadílka možná dobrou sprchou, aby si nemyslel, že má v domě samé anděly. Jistě se nezlobil a měl nyní hodně látky k přemýšlení o své komunitě, která měla ve svém lůně lidi dobré, ano výborné, ale také lidi slabé, i hříšné. Takový je život.

Z 10. ledna je dopis Dona Boska hraběnce Calloriové. Z něho se dovídáme, že Don Bosco, jakmile přestal padat sním, vážil cestu do Valsalice, kde byl ústav pro šlechtické synky, aby povzbudil jejího syna. Z dopisu lze vyčíst, že se Don Bosco obíral myšlenkou otevřít nějaký ústav na úrovni lycea, dnes bychom řekli vyššího gymnázia. Šlo mu o to, aby v něm našli dobré studijní a náboženské podmínky a prostředím ti, kdo u něho skončili nižší gymnázium a potřebovali další vedení. V jeho představě by tam měli najít pokračování jeho klerici, kteří měli studovat filosofii, mohla se přidat menší skupina nižších gymnazistů, případně by tam mohly být i nějaké menší dílny. Prostě Don Bosco zřejmě hledal cestu, jak zdokonalit soustavu svého díla, aby je dostal na vyšší úroveň a také aby nějak vyřešil otázku noviciátu, ať kleriků nebo koadjutorů. Zatím zůstávalo při hledání cesty. Jinak ho dále trápila otázka drahoty. Psal hraběnce: „Máme co dělat, abychom v této době drahoty šli dopředu. Chléb stál ještě loni 36 centesimů a teď stojí 50. Don Rua musel myslet dříve na 5 000 franků, teď musí myslet na 9 000.“

Starost mu dělalo také chatrné oblečení chlapců. Byl rád, když mu ministerstvo války vyřídilo žádost ze září minulého roku a vyřadilo pro jeho potřebu z vojenských skladů 20 bavlněných příkrývek a pak ještě přidalo dalších dvacet příkrývek polních, vlněných. I tak nebe bdělo nad jeho dílem. Vypravuje ve svých vzpomínkách blahoslavený don Rua, že Don Bosco byl 10. ledna 1868 odpoledne ve městě a potkal nějakého nuzáka, který ho prosil o almužnu. Don Bosco

měl v kapse už jen jednu liru a tu mu přesto dal. Žádal ho však, aby než půjde domů, zašel do kostela Panny Marie Těšitelky a pomodlil se tam jednou Zdrávas Královno. A hle,

5 Důvěra v Dona Boska

V lednu 1868 přišla zase hromada dopisů, ve kterých se lidé obracejí k Donu Boskovi s prosbou o přímluvu u Panny Marie Pomocnice. Don Lemoyne říká, že by to byla pořádná kniha, kdyby se měly všechny ty dopisy vydat tiskem. Důvěra mnohých do jisté míry živila Don Boskovo dílo. V dopise z 12. ledna rytíři Oregliovi do Říma se dovídáme, že obnos 1 600 lir poslal hrabě De Maistre a další obnos 1 087 franků P. Unda ze sbírky Římanů. Důvěra k Donu Boskovi rostla úměrně s velikou nemocností té drsné zimy. V Turíně zemřeli z dobrodinců Oratoře senátor Quaranta, hraběnka Lomellini, hraběnka Antonielli, teprve osmnáctiletá, nedávno provdaná, dále hraběnka Mella-Berzetti. Jenom v Oratoři už několik měsíců nikdo neonemocněl, ač zima těžce doléhala.

Don Bosco popisoval život v Oratoři takto: „Dnes máme 18 stupňů pod nulou. I když topím v kamnech, led v mém pokoji se nerozpouští. Museli jsme posunout vstávání na pozdější hodinu, a protože chlapci nemají zimní oblečení, dostali rozkaz oblékat si dvě košile, dvoje spodky, tílko, kabát, dvoje ponožky a nosit vojenské čepice. Někteří se zahalují přes den pokrývkami z postele, takže vypadají jako maskary. Dnes nebyl o přestávce nikdo na dvoře a chlapci dostali dovolení být ve studovně, dílnách a také v jídelně představených. Přesto není nikdo na ošetřovně. Bohu díky!“ Druhý den Don Bosco připsal: „Dnes máme 21 stupňů mrazu.“ Oreglia zase psal z Říma, jak tam je zle. V každé rodině jsou nejméně dva nemocní. U Gualdů, kde zadarmo bydlí, leží všichni, a on pro ně dělá, co může. Ještě chodí ošetřovat známé do rodin. Připadá si jako doktor chodící po vizitách, jenže on roznáší hlavně medailky Panny Marie Pomocnice od Dona Boska, ale už nemá ani jednu, všechno si lidé rozebrali.

Oreglia psal mimo jiné, že byl u kardinála Consoliniho a ten zase začal o Vigna Pia, kdy že ji Don Bosco přijme. Řekl mu, že nemá od Dona Boska žádné zmocnění, ale kardinál o to moc stojí. (Poznámka: šlo o výchovné zařízení římské, ne zrovna dobře fungující.)

Don Bosco velmi toužil po tom, aby měl v Římě svůj dům, protože by se všechno zjednodušilo. Byly zde

6 Výroční konference

Sváteční oratoře, valdocký chlapecký domov, ostatní ústavy, Katolické čtení a také stavba kostela, to byly velké starosti, ale Don Boskova hlavní starost v té době byla docílit schválení kongregace. Aby se s věcí hnulo v Římě, bylo třeba napřed dosáhnout dílčího schválení v diecézích. Za tím účelem psal už koncem roku 1867 biskupům fossánskému a alexandrijskému, nyní, začátkem roku 1868, také biskupu casalskému, Petru Ferré. Ke každé žádosti připojil výstižně vypsanou historii svého díla.

Monsignor Ferré mu rád vyhověl a 19. ledna podepsal latinsky psaný dekret, jímž prohlášoval Salesiánskou společnost za diecézní na svém území a doporučil všem biskupům světa, aby ji podpořili, samozřejmě s tím, že Posvátná kongregace pro biskupy a řeholníky, řekne své poslední slovo, co se týče textu salesiánských stanov. Povzbuzen tímto

o hodinu později mu někdo přinesl obálku, ve které bylo 1 600 lir, které posloužily k zaplacení nejpotřebnějšího. Jak uvidíme, byla ta obálka od hraběte De Maistrehu z Říma.

překážky, ale on si dělal naději, že by se daly překonat. Don Rua píše v kronice v únoru 1868: „Mluvil se onehdy o domě v Římě. Přišla nabídka, ale jde o dům, jehož administrace je v cizích rukou. Někdo ze salesiánů namítl, že by to mohlo vzbudit závist, že by mohlo dojít ke srážce s administrací a salesiáni by se mohli dostat do nepříznivého světla u Římanů. Don Bosco na to řekl, že by se tomu dalo snadno čelit, kdyby salesiáni nechtěli dělat učitele, ale žáky, kdyby pozorně přijímali jejich připomínky a řídili se jejich přáními, pokud by to ovšem bylo slučitelné s pravidly.“

Zatím se 22. ledna uskutečnila první předpověď smrti tří. V ústavě v Lanzu zemřel klerik Josef Mazzarello. Don Bosco nebyl u jeho smrtelného lože, ale kleriku Bourlotovi řekl, že jako první zemře jeden klerik. Ještě než přišla zpráva o Mazzarellově onemocnění, ano, ještě než klerik onemocněl, řekl Don Bosco na večerním slovíčku, že kandidát smrti začíná na písmeno M.

21. ledna psal Don Bosco Oregliovi, že zamýšlí provést konsekraci kostela ještě v roce 1868 a dal mu i pokyny k ražení pamětních medailek s popisem, jak by měly vypadat a co by tam mělo být napsáno.

Mezi Turínem a Oregliou proběhlo v lednu několik dopisů s různými drobnými zprávami, patřícími k normálnímu provozu. Z nich chceme zachytit aspoň tolik, že leden byl celý studený. Don Bosco psal ještě 29. ledna, že teploměr ukazuje 14 stupňů pod nulou. Zajímavá je jeho zpráva, že za celou tu dobu mimo klerika Mazzarella nebyl nikdo jiný nemocen ani v Turíně, ani v Lanzu, ani v Mirabellu, ačkoliv v Turíně byla úmrtnost trojnásobná než jindy.

Na únor vydal Don Bosco v Katolickém čtení knížku „Severin aneb dobrodružství mladého alpského chlapce, jak je vypravoval autoru tohoto čtení – knězi Janu Boskovi“. Bylo to vypravování o tom, co prožil jeden chlapec oratorián, který se nechal zlákat valdenskými k odpadu od církve, ale také jak se pak kajícně vrátil. Příběh Don Bosco dobře dokumentoval a prohlásil v knížce, že má po ruce zcela výmluvné doklady také o bolestné životní cestě Severinova kamaráda, který zemřel ve valdenské nemocnici v Janově.

schválením poslal Don Bosco na svátek svatého Františka Saleského podobnou žádost také arcibiskupu janovskému.

Únor patřil vnitřním záležitostem kongregace. Svátek svatého Františka Saleského se toho roku slavil na Hromnice 2. února a den nato se konalo výroční shromáždění všech salesiánských ředitelů spolu se spolubratry Oratoře. Každý ředitel měl možnost na tomto shromáždění povědět o svém domě a o jeho chodu, co uznal za vhodné.

První začal don Pestarino a Don Bosco rád pochválil vše, co tento vzácný kněz salesián konal ve prospěch obyvatelstva Mornese a neopomenul zvláště poděkovat za sbírku ve prospěch stavby kostela Panny Marie Pomocnice. Don Bonetti mluvil o Mirabellu. Mezi jiným položil otázku, jak jít na hochy, kteří mu dělají potíže. Don Bosco radil, aby s každým zvlášť promluvil tak, aby hoch cítil, jak všechno

ředitele mrzí, a aby požádal hochy, aby změnil své chování. Ale současně aby takovému přidělil zvláštního anděla strážného, to je představeného, který by se o něho výlučně staral. Don Lemoine, ředitel z Lanza, si posteskl, že nemá dost tak zralých hochů, aby s nimi mohl založit v ústavě družinu Neposkrvněného Početí Panny Marie takového typu, jaký vytvořil v Oratoři v Turíně Dominik Savio. Don Bosco mu řekl, aby zatím základ družiny vytvořili někteří asistenti. Pak už bude snadnější přibírat lepší hochy a nakonec jim předat celé dílo.

Na závěr se mluvilo o valdocksé Oratoři. Don Bosco řekl, že je to dílo příliš komplikované, než aby bylo možno udělat si o něm přesný úsudek. Přesto si myslí, že má dobrou úroveň, i když je tam teď kleriků asistentů méně a ti, co přišli na pomoc z jiných diecézí, nejsou ještě dosti obeznámeni se salesiánskou praxí. K tomu je třeba říci, že Společnost velice ztratila úmrtím klerika Josefa Mazzarella a dona Jindřicha Bonettiho. Oba byli velmi nadějní. Don Bosco se pak rozhovořil, jak je důležité, aby všichni salesiáni usilovali o věrné zachovávání stanov. Školnímu rádcovi doporučoval, aby našel způsob, jak každý týden prohovorit s kněžími a s kleriky aspoň některé články pravidel, a zavrhl návrh, aby se chlapcům nedávaly do rukou stanovy salesiánů. Řekl, že chlapci mají právo vědět, jaké mají salesiáni povinnosti, aby jim bylo snadnější pochopit, že i oni musí zachovávat pořádek. Není sice dobré veřejně komentovat provinění proti pravidlům, ale ať všichni vědí, co ustanovuje zákon.

7 Po výroční konferenci

Ředitelé se rozjížděli z Turína plni nadšení 4. února 1868 a zase začal všední život jen sem tam oslazovaný nějakou mimořádnou událostí. Nadšenou náladu udržovaly v prvních třech domech hlavně zprávy o mimořádných milostech, jimiž Panna Maria na přímlovu Dona Boska provázela stavbu kostela na Valdoku. Zmínky o tom nacházíme hlavně v zachovaných dopisech dona Bonettiho, dona Francesii a samotného Dona Boska koadjutorovi Oregliovi do Říma. V jednom Don Boskově dopise čteme doslova: „Každý den se dějí věci, jedna úžasnější než druhá, kolem kostela Panny Marie Pomocnice. O tom by bylo možno psát celé knihy. Ještě si o tom porozprávíme.“

Don Bosco byl v únoru na skok v Miláně, pak přijel 13. února do Mirabella, kde ho dychtivě očekávali, ale také trochu se strachem, jestli se Don Boskova předpověď o smrti netýká některého z nich. Ubezpečil je, že to nebude nikdo z jejich řad. To si však neodpustil, aby je nenapomenul, aby raději následovali vzácné ctnosti svých zemřelých spolužáků Saccardiho, Rapettiho a Allieva, kteří zemřeli bezmála v pověsti svatosti.

Životopisné paměti zaznamenávají v IX. svazku tuto událost: Klerik Garino, mirabellský asistent a učitel ve 4. třídě gymnázia si šel na svátek svatého Blažeje pro svatoblažejské požehnání, ale místo zdraví a uchránění od krčních bolestí skoro bezprostředně po požehnání pocítil v krku bolest, a ta ho trápila pak řadu týdnů. Přijel Don Bosco a klerik si mu stěžoval na svatého Blažeje. Don Bosco se usmál a řekl: „Podržíš si to až do svátku Zvěstování Panny Marie 25. března.“ A skutečně. Teprve toho dne milý Garino, když se bavil se svými žáky na hřišti, najednou cítil, že ho bolest opustila a hned to okolo stojícím chlapcům řekl. Zprávu o tom předal Garino pisateli Paměti sám.

Don Bosco se samozřejmě rozhovořil také o salesiánských věcech všeobecně. Dal přečíst onen schvalovací dekret od casalského biskupa. Řekl, že se o něm velice pochvalně vyjádřili biskupové Galletti a Gastaldi. Galletti chce kopii dekretu. Gastaldi dokonce předpovídá, že výzva casalského biskupa, aby celý katolický episkopát podpořil salesiánské dílo, by mohla být jiskrou, která zapálí oheň sympatií k salesiánskému dílu. Ale Don Bosco neopomenul poznamenat, že není radno oddat se přílišnému nadšení. Zopakoval salesiánům, co mu bylo předpověděno před léty ve snu o růžovém loubí, že růže mají vespod trny a všechny úspěchy se musí vykupovat bolestí. Dábel si nedá pokoj, to je třeba vzít na vědomí. Musíme statečně bojovat. S pomocí Boží překonáme všechny potíže. Zatím musíme dbát, aby nás bylo hodně. Získávání dalších povolání závisí hlavně na ředitelích. Ti mají vědět, že tajemství úspěchu je v tom, zda si dovedou získat důvěru chlapců. Chlapec musí vycítit v řediteli otce a plně se mu otevřít. Důvěra otvírá lidi a naladuje je k přátelství. Kde je důvěra, tam se chlapci cítí doma a zamilují si prostředí, ve kterém žijí. Ani o tom neví a už praktikují naše pravidla. Naopak, kde se ředitel pocituje jen jako představený, tam marně čekáme, že se k nám někdo připojí.

Na samotný konec konference Don Bosco připomenul, že není zcela jisté, že se příští rok všichni dostaví k dalšímu pohovoru o našich věcech. Je třeba, aby byl všichni připraveni na smrt. A hned se pomodlil De profundis za zemřelé salesiány.

Don Bosco jel z Mirabella do Casale poděkovat panu biskupovi za to, že prohlásil Zbožnou společnost svatého Františka Saleského na svém území za diecézní. Cestou vlakem se zase podle zvyku zúčastnil hovoru mezi cestujícími a měl opět příležitost něco dobrého udělat pro napravení lidských hlav. Nějaký mudrc tam začal ve vlaku hlásat, že se nedějí žádné zázraky, a ty v Bibli že se dají všechny docela přirozeně vysvětlit. Tak například chůze svatého Petra po vlnách jezera. Dnes každý ví, že voda Mrtvého moře je tak přesycena solí, že tam prakticky loď ani nemůže dobře jet. Tak je voda hustá. Stačilo, aby byla na některém místě ztuhlá vrstva asfaltu a Petr mohl pohodlně běžet Kristu vstříc. Don Bosco zasáhl do jeho rozumování otázkou: „Víte vy, dobrý člověče, že to nebylo Mrtvé moře, ale Genezaretské jezero, které leží 70 mil dále na sever?“ Chudák byl celý zmaten a rychle vyklidil pole. Don Bosco ještě udělal kázáníčko o vhodnosti nečíst tolik všelijaké knihy, ale raději chodit do kostela a poslouchat výklad Písma svatého z úst pana faráře.

V Itálii se ve vlaku nemlčí jako u nás, ale vedou se tam rušné rozhovory i na ožehavá témata. Don Lemoine v souvislosti se shora uvedenou epizodou uvádí ještě další. Někdo začal, jak je jejich biskup nelidský. Prý suspendoval jednoho kněze a ten teď nesmí ani sloužit mši ani kázat. Vůbec nic. Don Bosco hned vzal biskupa pod ochranu. „Kolik dalších kněží váš biskup tak krutě potrestal?“ Mluvkva zůstal zaskočen. Nemohl uvést žádný další případ a náš Don Bosco mu hned položil jinou otázku: „A proč nepotrestal žádného dalšího?“ A sám odpověděl: „Asi proto, že ti ostatní konají dobře své povinnosti a není důvod, proč by měli být potrestáni.“ Pak dotyčnému do ouška pověděl, že ten případ zná. Dotyčný kněz nechodil k oltáři, nechodil do zpovědnice,

nechodil ani na kazatelnu. Vysedával raději v hospodě a dělal ve farnosti pohoršení.

Po návratu do Turína Don Bosco rychle vyřídil nutnou korespondenci a, aby to nebylo těm v Lanza líto, rozjel se i k nim. Zvláštní podrobnosti o tom se nedochovaly.

Po návratu z Lanza dostal Don Bosco z Pisy od pana kardinála Corsiho. Týkal se doporučení kongregace. Kardinál mile rád Don Boskovu kongregaci doporučí ke schválení, ale radí vyžádat si napřed doporučení aspoň většiny piemontských ordinářů a hlavně považuje za účelné obrátit se

8 Trvají neshody s ordinářem

Don Bosco usiloval tolik o schválení kongregace, protože tato byla pořád ohrožena ve své existenci. Je až neuvěřitelné, že hlavním jejím nepřítelem byl turínský arcibiskup Riccardi. Don Bosco ho prosil, aby vysvětlil na kněze jeho tři kleriky: Františka Dalmazza, Jakuba Costamagnu a Pavla Alberu, ale pan arcibiskup trval na svém požadavku, aby aspoň jeden rok bydleli v semináři, jinak je nevysvětlí. Ale Don Bosco měl tvrdou hlavu. K tomu hájil spravedlivou věc. Poslal zase dona Cagliera vyjednávat. Nebyl tam poprvé. Snad bude mít tentokrát více štěstí.

Cagliero šel a pan arcibiskup ho přijal sice chladně, ale velmi zdvořile. Pak začalo vyjednávání, které nevedlo k žádnému konci. „Můj dekret zůstává v platnosti,“ řekl pan arcibiskup. „Ale to znamená, že jste se rozhodl zničit Oratoř,“ odpověděl Cagliero. „Říkám to se vsí úctou, ale je to pravda. Žádná škola neobstojí bez učitelů, žádný konvikt bez asistentů. Pro nás je to otázka života a smrti, ale také otázka práva nebo bezprávi. Každý má právo na existenci. Přece nemůžete neuznat, kolik dobrodiní už prokázala Oratoř diecézi. Jen spočítejte kněze, které jí Oratoř vychovala.“ On na to: „Já jsem vám za vše vděčný, ale můj dekret trvá.“ „Dobrá,“ zase Cagliero, „tak já se vrátím do Oratoře a řeknu Donu Boskovi, že je konec, ať dá rozkaz balit. My si vezmeme každý svůj breviář a vám přineseme klíče od Oratoře a vy se postaráte o chlapce. Je jich jen asi 800.“ „Ale vy mě tlačíte ke zdi,“ bránil se pan arcibiskup. „To nejde. Přece nechcete, abych kapituloval.“ Cagliero dobře cítil, že za arcipastýřem stojí jiní lidé, kteří ho popichují a raději přidal na tlaku: „Monsignore, myslíte na následky. Co tomu řeknou lidé, až budeme muset chlapce rozpustit a poslat domů? To bude znamenat vyhodit je na ulici. Co na to řeknou dobří?“ Arcibiskup zaváhal a řekl mu, aby si sedl. Don Cagliero, jak byl rozjetý, pokračoval: „Já a tolik dalších jsme se stali kněžími na pokyn Dona Boska. Ale měl jsem raději zůstat u lopaty. Nikdy bych neřekl, že nás bude pronásledovat právě ten, kdo měl z nás největší prospěch. Mohl jsem žít jinde a měl jsem pokoj. Co má z toho Don Bosco, že zbudoval v diecézi dílo, ze kterého má diecéze prospěch, když tatáž diecéze mu všechno chce zbourat! Promiňte, Excellence, já jdu pryč, nemá smysl se takto dál bavit!“ A opravdu vstal a šel. V předsíni bylo asi 40 osob. Někdo si neodpustil poznámku: „Byl jste tam celou hodinu!“ Jak byl Cagliero v ráži, odpověděl: „Byl. Ale vy tam chcete mluvit každý sám za sebe, kdežto já jsem tam mluvil i za vás čtyřicet.“

Návštěva dona Cagliera tedy vyzněla naprázdno, ale vložili se do toho dva biskupové, saluzský Gastaldi a albský Galletti. Monsignor Gastaldi dokonce přišel na Valdocco zjistit, jak se věci mají. Oba biskupové pak přesvědčovali arcibiskupa o tom, že Don Boskova společnost má přece už z Říma

na pana kardinála z Ferma De Angelise. Byl ve vyhnanství v Turíně, zná se s Donem Boskem, měl příležitost osobně poznat jeho dílo, teď jede do Říma, mohl by tam dílo osobně doporučit. On, Corsi, pak rád přidá i své doporučení.

To už zde byl svátek svatého Josefa 19. března. Don Bosco byl jeho velikým ctitelem a zvláště své řemeslníky a učně doporučoval do jeho mocné ochrany. Neopomenul tak udělat ani v tom roce 1868. Zvláště pak své pracující mládeži doporučoval, aby vstoupila do družiny svatého Josefa.

pochvalu a že její řeholní sliby jsou platné. Výsledek byl, že monsignor Riccardi trochu povolil. 25. března dostali zmínění tři klerici tonsuru a čtyři nižší svěcení, nato 28. také podjáhensví. Monsignor si ovšem neodpustil udělat před bohoslovci narážku na to, že se mu salesiáni chtějí vymknout z pravomoci. Bohužel, v té době prostě Salesiánskou společnost neuznával a říkal, že o ní nic neví. Přesto dostali zmínění klerici 6. června jáhensví a pak s arcibiskupovým svolením i kněžské svěcení: Dalmazzo od světicího biskupa Balmy, Albera od casalského biskupa Ferrého a Costamagna v půli září od samotného arcibiskupa.

Nezůstalo při tom. Valdočtí klerici byli v té době pomlouváni, že prý nestudují bohosloví a jsou rozptýleni tisícerými jinými věcmi. Stížnost se dostala k arcibiskupovi, který si zase stěžoval písemně u Dona Boska. Tehdy se do toho vložil víceméně samozvaně valdocký klerik Štěpán Bourlot a šel do semináře požádat, aby se směl spolu s ostatními dostavit v pololetí ke zkouškám. Dr. Gaude mu při té příležitosti řekl: „Vy tam u Dona Boska nestudujete.“ „Proč?“ odpověděl on. „Nechodíte do semináře a děláte spoustu jiných věcí.“ „Promiňte, je přece možné dělat více věcí najednou.“ „To není pravda.“ „Doposud jsme všechny zkoušky skládali s úspěchem.“ „To je pravda, ale příprava byla uspěchaná a povrchní.“ „Tolik, kolik znají seminaristé, známe my také.“ „Jaké traktáty jste studovali?“ „Všechny jako vaši bohoslovci.“ Dr. Gaude předložil žádost panu arcibiskupovi a ten dal ke zkouškám souhlas. Sám dokonce zkouškám předsedal, protože to byly zkoušky pro všechny bohoslovce. Z Oratoře se ke zkouškám dostavilo 13 kleriků. Když se vraceli domů, potkali se s Donem Boskem ve dveřích, když on se chystal vyjít do města. Ptal se jich: „Jak dopadly zkoušky?“ „Dobře, dokonce velmi dobře. Všichni jsme dostali dobře, Josef Cagliero dokonce prevelmi dobře, Bourlot, Vota a také Norza skvěle s pochvalou.“ „Jste si tím jisti?“ „Jsme,“ řekl Bourlot, „viděl jsem to na papíře černé na bílém. Jsme lepší než bohoslovci ze semináře.“ „Bohu díky!“ řekl Don Bosco a šel si s odpovědí na arcibiskupův dopis osobně. Pan arcibiskup se vyjádřil obecně dobře o zkouškách, ale protože neznal valdocké bohoslovce, nemohl mnoho říci. Když například mluvili o Bourlotovi, myslel, že je to seminarista, bratránek salesiána Bourlota. Don Bosco ho vyvedl z omylu. Řekl, že ne, že to je právě klerik z Oratoře.

Ještě další události zvířily na jaře roku 1868 hladinu jinak obyčejného života Oratoře a jejích obyvatel. Pořád byla aktuální otázka Říma. Donu Francesiovi psal z Říma jezuita P. Oreglia: „Blíží se nám těžké časy. Opevnění Říma je hotové, ale obstojí? Snad se osvědčí modlitby Dona Boska. Jestliže Pán nestřeží město, marně se snaží ti, kdo je

hlídají.“ V Římě nebylo asi mnoho radosti, zato v Oratoři se ve dnech karnevalu mládež veselila jako každý jiný rok bez zábran. K tomu je připravilo cvičení šťastné smrti. Očistilo je a naplnilo vnitřním klidem. Z radosti je nevytrhla ani zpráva, že v nemocnici svatého Aloise zemřel klerik Petiva, který nebyl už delší dobu v Oratoři. Napřed odešel do Mirabella, z Mirabella zas jinam a nakonec se dostal do nemocnice s plicní chorobou, na kterou zemřel. Byl také zapsán do kongregace, ale postupně ji opouštěl, až ji opustil docela. Don Bosco ho však připravil na smrt, a ta byla vzorná. Jinak s jménem Petivy byla spojena sláva valdocké muziky. Petiva byl tělem a duší muzikant a jeho přičiněním vládl v Oratoři čilý hudební ruch. Však z této školy vyšlo mnoho zdatných komponistů, dirigentů a zpěváků, kteří hudbu roznesli

9 Další doporučující listy

Stálé napětí mezi Oratoří a arcibiskupskou kurií vedlo Dona Boska k tomu, aby nenechal záležitost schválení kongregace spát. Psal a dostával odpovědi. Tak dostal doporučení pro Řím od biskupa astijského Karla Savia, od kapitulního vikáře acquijského Františka Cavalleriho, od kardinála anconského Antonína Antonucciho a – světe, div se! – i od arcibiskupa turínského Alexandra Octaviana Riccardiho. Tento psal, že mu nic tolik neleží na srdci jako sláva Boží a spása duší, a proto nemůže odepřít knězi Janu Boskovi podporu v jeho úsilí o schválení jeho kongregace, aby mohl plnit program, který si vytkl: katechizovat o svátečních dnech chlapce a sbírat ty, kteří se potřebují naučit nějakému řemeslu a podobně. V tom smyslu schválil jeho dílo už jeho předchůdce monsignor Frasoni. Také Svatý otec ráčil krásnými slovy pochválit dílo Dona Boska, čímž položil základ pro budoucí schválení kongregace, která bude kongregací s jednoduchými sliby a postavená pod pravomoc biskupů. Svatý otec zatím odsunul na pozdější dobu schválení jejích stanov. On, turínský arcibiskup, potvrzuje to, co ve věci zařídil jeho předchůdce s tím, že stanovy budou dobře prozkoumány a opraveny, čímž bude zajištěn prospěch církve i dobro bližního.

Doporučení bylo posláno přímo do rukou Dona Boska, ale jinak bylo s psaním, které současně poslal arcibiskup prefektovi kongregace pro biskupy a řeholníky kardinálu Quagliovi. Už z doporučení bylo možno vycítit, že je vázáno na podmínky, ale v tomto dopise, který je dnes veřejným, lze číst, co arcibiskupskou kurií bolelo a jak si představovala schválení salesiánské kongregace. Arcibiskup se netajil s tím, že dává doporučení jen pod podmínkou, že budou salesiánské stanovy radikálně změněny a účel kongregace omezen na pouhé katechizování mládeže pod patronací diecézního biskupa, ale hlavně, že bude z účelu kongregace vyloučena formace kněžského dorostu pro širší okruh než je ten, daný samotným salesiánským dílem. Doporučil panu kardinálovi prefektovi nařídít tajnou inspekci salesiánských domů, aby se eventuálně odkryly další nedostatky Don Boskova díla, které snad unikly jeho pozornosti. K dopisu byly připojeny kritické poznámky k salesiánským stanovám. Ty dávají možnost nahlédnout do celého sporu a posoudit stanoviska obou stran. Vynasnažíme se stručně zachytit jejich obsah:

I. Schválení ze strany arcibiskupa Frasoniho se vztahovalo jen na dva prvotní účely: na katechizování chlapců a na uvádění potřebných na cestu řemesla nebo podobně

daleko do světa. Mimo Petivy se pomalu s kongregací loučil i námi mnohokrát jmenovaný Oreglia. Byl šlechtického původu – kavalír, stal se členem Salesiánské společnosti jako koadjutor, řídil několik let Don Boskovu tiskárnu, pak šel pro své známosti do Říma, aby tam pracoval pro Dona Boska a sháněl po šlechtických rodinách příspěvky na stavbu kostela v Turíně. Jeho bratr byl v Římě známým jezuitou, velmi oddaným Donu Boskovi, ovšem dlouhý pobyt na volné noze našemu Oregliovi neprospěl. Něco o krizi jeho povolání napovídá věta v dopise, který mu Don Bosco psal v březnu: „Mnozí zde říkají, že už asi zůstanete natrvalo v Římě, ale já pořád říkám, že ne. Hodně se po vás všichni ptají.“ Je vidět, že řady salesiánů nebyly ještě dosti pevné, a za tehdejších těžkostí tomu ani jinak být nemohlo.

kvalifikace. Tak to mělo být stále a jenom tak. Nyní však Don Bosco usiluje o schválení, ale přitom rozšiřuje původní účel své společnosti. Bylo by třeba, aby při revizi stanov byl dodržen původní program, aby totiž jeho kongregace zůstala pod pravomocí biskupa a k dispozici pro katechizaci na venkově a pro pomoc farářům.

II. V salesiánských stanovách se říká, že se kongregace skládá z kleriků a laiků. Ale neříká se, kdo tito laici jsou, zda konvertité nebo laici rovnoprávní s osobami duchovními. V tomto případě je zde nebezpečí, že časem laici stanou v čele kongregace a dokonce bude moci být generálním představeným laik, ano, že celé vedení bude moci přejít do rukou laiků.

III. Podle stanov se mají členové zdokonalovat studiem dříve, než začnou učit druhé. Ale ani trochu se nenaznačuje, jak mají tato studia vypadat. Všechno je ponecháno na libovůli představeného, který takto může připustit k svěcení i lidi bez studia. Jen on bude rozhodovat, zda budou studovat v semináři nebo jen soukromě, zda společně nebo jen individuálně. Také není jasně řečeno, že během studia se bohoslovci nebudou rozptylovat jinými pracemi a povinnostmi. Fakt je, že mnozí klerici jsou u Dona Boska zaměstnání vyučováním a asistencí a nemohou pořádně studovat. Část jich sice navštěvuje seminární přednášky, ale jen proto, že to tak chce turínský ordinář. Kdyby nebylo tohoto tlaku, jejich studium by bylo bez kontroly ke škodě církve a kněžství. Poněvadž se sliby dělají na tři roky, je zde nebezpečí, že budou od salesiánů vycházet nevzdělaní kněží, kteří pak budou diecéze jen zatěžovat.

IV. Ve stanovách se říká, že klerici kongregace si zachovávají věno nebo beneficium i po složení slibů. Tím vlastně roste jmění kongregace i jejích členů. Tím se zase poškozují diecéze v případě, když někdo přejde z diecézního kléru do řad salesiánů.

V. Salesiánské stanovy počítají s tím, že salesiáni se budou snažit vyhledávat a formovat kněžská povolání i mimo salesiánské dílo. To znamená, že budou otvírat semináře a jejich odchovanci budou vstupovat do diecézního kléru. Tím bude poškozována autorita biskupů, otevře se cesta k rozštěpení diecézního kléru, uvolní se kázeň a bude to na úkor studií. Bylo by správné, aby aspiranti na kněžský stav byli odevzdáni diecézi ihned, jakmile se rozhodnou pro kněžství, aby mohli být vychováni v duchu diecéze. Kongregace by se měla spokojit s jejich přípravou na klerikát, leda, že by jim diecézní biskup sám svěřil malý seminář.

VI. Ve stanovách není nic o tom, že mají mít budoucí kněží předepsané věno, ale chtělo by se, aby se v té věci řídili podobně, jak to dělají řeholní řády. Ovšem může se stát, že takoví od salesiánů odejdou a budou chtít vstoupit do svazku diecéze. Mohou být také od salesiánů vyloučeni a ordináři budou nuceni přijímat lidi nevhodné a k tomu bez věna.

VII. Ve stanovách se mluví o jednoroční zkoušce kandidátů na salesiánský život, ale neříká se ani kdy, ani kde se bude tato zkouška konat. Tak může být noviciát odbýván společně s laiky nebo dokonce mezi chlapci.

VIII. Podle stanov mohou do kongregace vstoupit i lidé, kteří tam chtějí jen studovat. Lidé s takovými úmysly jistě nebudou mít ducha, který se sluší, aby měli klerici, a přece budou s nimi tvořit jedno společenství.

IX. Nelze pochopit, jak může prosperovat kongregace složená z tolika různých složek, které nemají všechny stejný cíl. Turínský ústav je už teď hotový chaos, ve kterém jsou smícháni studenti, řemeslníci, laici, klerici a kněží. Ten chaos se bude zvětšovat úměrně s tím, jak bude kongregace rozšiřovat svůj akční rádius.

10 Divy Matky Boží Panny Marie Pomocnice křesťanů

Don Boskova tiskárna vydala v Katolickém čtení na měsíc březen „Let Anděla“, na duben „Myšlenky a výroky o všedních záležitostech“, na květen z pera samotného Dona Boska „Divy Matky Boží Panny Marie, Pomocnice křesťanů“. Nás zvláště zajímá tento poslední titul. Knížka měla asi 184 stran a byla myšlena jako propagace kultu Panny Marie, vzývané pod titulem Pomocnice křesťanů. V ní Don Bosco, jakoby v předvečer svěcení nového kostela chtěl jasně říci, že zde nejde o vztah Panny Marie k jednotlivým prosebníkům, ale o její ochranu, poskytovanou během staletí církvi a Božímu lidu jako celku, bojujícímu uprostřed nesnází o své přežití. Katolická pravověrnost, katolické národy jako takové, hlava církve – papež, to jsou předměty zvláštní péče Mariiny za všech dob a hlavně teď, kdy se celé peklo pokouší potopit lodičku Petrovu – zničit Boží církev a odstranit ji z lidských dějin. Tím chtěl Don Bosco také říci celému světu, proč dává svému kostelu právě tento název. Připojil ještě vypravování řady případů, ze kterých je patrna mimořádná pomoc Panny Marie těm, kteří se k ní utekli, a hlavně těm, kteří přispěli na stavbu jejího kostela.

V ty dny přišla zpráva, že papež jmenoval nové kardinály. Don Bosco některým psal, některým měl blahopřání jeho jménem a jménem salesiánů předněst Oreglia. Oreglia dále pracoval pro Dona Boska v Římě, ale v Turíně v Oratoři se začaly šířit hlasy, že se už nevrátí. Trochu si na to postěžoval donu Francesiovi, se kterým udržoval čilou korespondenci, ale ten mu v jednom dopise napsal: „Neříkáte nic divného, když píšete, že se někdo bojí, že jste od nás odpadl. Po pravdě řečeno, já jsem byl vždy opačného mínění, ale co chcete? Sám jste tak trochu příčinou těch divných řečí. Všichni vaši přátelé, kteří k nám přicházejí, se pokaždé na vás ptají, ale když už se ptají podruhé, potřetí, nebo i vícekrát, nakonec se tomu diví, že jste pořád v Římě. Nic divného, že si pak dělají závěry, na které si stěžujete...“

V březnu se v Oratoři udála věc, která velmi rozbouřila hladinu. Don Bosco prohlásil, že Petiva nebyl ten druhý, který odejde na věčnost dříve, než bude cvičení šťastné smrti. To se týká někoho jiného. A pak prohlásil, že se toto cvičení uspišuje o celých 14 dní. Bude se konat na svátek

Zároveň arcibiskup přičinil své poznámky ještě ke stanovám vytištěným v roce 1864 a celá dokumentace byla poslána kongregaci pro biskupy a řeholníky bez toho, že by Don Bosco o tom věděl.

Uvedené kritiky byly ovocem neznalosti pravého stavu věci a požadavku, aby vše bylo hned definitivní, aniž k tomu byly vytvořeny předpoklady. Roli zde hrály přesudky starých pánů i mimo kurii, tak například pana Duranda z kongregace na misie, kterého arcibiskup Riccardi pověřil recenzí salesiánských stanov. Ti příliš lpěli na starém a neměli smysl pro měnící se poměry. Don Bosco naopak viděl daleko do budoucnosti a připravoval pro ni salesiány. Toto nebylo možno čekat od lidí vychovaných jinak, i když dobře smýšlejících. Pro Dona Boska byl tento spor zdrojem utrpení, stálého napětí i strachu, protože v Římě arcibiskup snadno našel lidi podobně uzavřené do starých schémat a ti rozhodovali o osudu Don Boskova díla. Jemu nezbyvalo než modlit se, vysvětlovat a hledat přátele, kteří by zase pomáhali jemu a zvláště věřit, že nade vším rozprostírá svůj plášť Pomocnice křesťanů, která dílo chce a také si je prosadí.

svatého Josefa. Proč? Protože v předvečer svátku má zemřít ten druhý ze sna, ovšem dobře připravený, protože 18. března přijme ještě svaté přijímání.

Přišel předpověděný den a kupodivu nikdo nebyl v domě nemocen. Ale v domě nevládla obvyklá nálada měsíčního ústraní, ve kterém by se všichni soustředili na přípravu ke svatě zpovědi. Od úst k ústům a od ucha k uchu šla nezvyklá řeč: „Tentokrátě Dona Boska prorocký duch opustil.“ Chlapci chodili, jako by jim někdo svázal nohy. Nechtělo se jim jít do kostela ke zpovědi, ačkoliv zpovědníků bylo dosti. Bylo šest hodin večer. Tou dobou se začínalo zpovídat, ale tentokrát jich šlo pár, druzí jako by čekali, jak to dopadne. Don Francesia marně chlapce napomínal, aby šli do sakristie, kde Don Bosco sedí ve zpovědnici a nemá žádné klienty. A přece i tentokrát měl Don Bosco pravdu.

Když přišla hodina, kdy měla první část obyvatel domu večeři, zjistilo se, že v jídelně nejsou na stole láhve se zředěným vínem a kantinský Rossi nikde. Nastala po něm shánka. Cyprián Audisio říkal, že byl brzy odpoledne s Rossim ve sklepe čistit sudy. Dál neví, protože odešel. Šlo se do sklepa a tam byly nalezeny o samotě stojící Rossiho boty. Hledalo se dál a hle: Rossi vstoupil do prázdného velkého sudu, aby jej vymyl, ale udělalo se mu tam špatně, zůstal tam ležet a zemřel tam udušen nedostatkem čerstvého vzduchu. Zpráva o tom se bleskem rozletěla po domě, mnozí běželi podívat se, jak nešťastného mladého muže vynášeli ven a pak... Don Bosco musel zpovídat skoro do půlnoci. Mezi svědky můžeme jmenovat dona Cagliera a prefekta domu dona Ruu. Ten v krátkém nekrologu poznamenal, že Rossimu bylo 26 let, napřed chtěl studovat na kněze, neměl však na to hlavu, odešel z Oratoře, zase se vrátil, byl trochu vyšinitý z duševní rovnováhy, ale že byl poslušný představeného, zase se uzdravil. Jeho náhlá smrt nebyla nepřipravená, protože byl opravdu toho dne ráno u svatého přijímání. Ale Don Bosco řekl, že ani on není ten druhý. Zemře jeden, který bude dělat cvičení šťastné smrti třikrát, zemře po několikadenní nemoci a než umře, přijdou ho navštívit jeho příbuzní. Don Bosco však při jeho smrti nebude.

11 Kolem Velikonoc

Přes bolest, kterou Don Bosco měl z nepřízně pana arcibiskupa Riccardiho, neztratil ani na chvíli rovnováhu a projevovat svému arcipastýři povinnou úctu. Ten byl o pašijové neděli v Oratoři udělit bířmování těm Don Boskovým externím oratoriánům, kteří se zúčastnili postních katechismů. Excellence byla spokojena a Don Bosco ji uctivě vyprovodil až ke kočáru, když zase odjížděla do své rezidence. Oč více se Don Boskův styk s panem arcibiskupem nutně pohyboval v mezích předepsané církevní etikety, o to srdečnější byl jeho vztah k biskupům Galettimu a Gastaldimu, kteří přicházeli do Oratoře častěji a Galetti nyní psal znovu Donu Boskovi, že oba budou dále pracovat pro schválení salesiánské kongregace Římem. Ještě srdečněji se vyvíjel Don Boskův vztah k biskupu casalskému Petru Ferrému, který mu dal dar nad všechny dary: udělil mirabellskému malému semináři několik znamenitých fakult, mimo jiné dovolil, aby mirabellští klerici nemuseli skládat zkoušky z teologie v semináři, ale aby je mohli právoplatně zkoušet sami představení jejich malého semináře. To bylo daleko více, než co mu odpírali v Turíně.

Měsíce březen a duben posunuly čas blíže k svěcení kostela Panny Marie. Korespondence mezi Turínem a Římem byla nyní ve znamení blízkosti se události. Jen jeden pazvuk v ní zazníval. Týkal se Oregliova meškání s návratem do Turína. Pan rytíř zřejmě nespíchal a Donu Boskovi se hodně ulevilo, když Oreglia, popichovaný hlavně Francesiou, konečně napsal, že bude 1. května doma. Don Bosco tuto skutečnost pozdravil v dopise Oregliovi z 3. dubna větou: „Beru na vědomí, že se vrátíte k 1. květnu.“ Ale aby nezůstal ani stín podezření, že se na šlechtického koadjutora zlobí,

12 Co ještě procházelo Don Boskovou hlavou

Don Boskova hlava byla stále zaměstnána mnoha věcmi. Zatímco kostel Panny Marie dostával i vnitřní výbavu: oltáře, zpovědnice a jiná a jiná zařízení – všechno bylo třeba zaplatit v hotovosti, zatímco i program slavností dostával konkrétní podobu a už se jen čekalo, až pan arcibiskup určí datum – Don Bosco počítal s tím, že to bude v první polovině června, bylo třeba myslet ještě na jiné věci.

Dotiskovala se nová Don Boskova knížka „Opatřený katolík“ vzniklá na přání hraběnky Calloriové jako obdoba jeho „Opatřeného jinocha“. Dále měl Don Bosco v plánu otevřít v Turíně na něm závislé katolické vyšší gymnázium neboli lyceum, jehož potřebu cítil už celá léta. Hraběnka Calloriová mu slíbila na ten účel značný peněžitý obnos a paní Anděla Chiriová mu nabízela hotovou budovu. Don Bosco měl navrhnout text smlouvy, ale to nebyla jednoduchá záležitost, protože budova měla zůstat v majetku paní Chiriové až do její smrti. Ještě že si paní nedělala příliš velké nároky. I tak to byl náročný plán a Don Bosco by byl raději otevřel lyceum, které by bylo v jeho blízkosti, aby je mohl kontrolovat a naplnit svým duchem. Zatím byla tato záležitost ve stadiu zrání a také my ji zatím necháme zrát.

12. dubna byly Velikonoce. Pro Dona Boska byly velmi náročné, protože toho roku 1868 byla provedena podstatná změna. Pro různé neblahé zkušenosti rozhodl se Don Bosco zrušit ve svých domech týdenní velikonoční prázdniny a ponechat všechny chlapce zadarmo u sebe. Byl sice problém, jak utlumit špatnou náladu těch, kteří se těšili na prázdniny, ale nakonec vše dobře dopadlo a Donu Boskovi

hned 10. dubna mu psal znovu a doporučil mu, aby se na zpáteční cestě stavil ve Florencii, několik dní tam pobyl, aby navštívil pana arcibiskupa a všechny tamní Donu Boskovi nakloněné šlechtice, dobrodince Oratoře.

Možná někoho překvapí, že Don Bosco měl pro tohoto pána, který se stal salesiánem, ohledy, které by jistě neměl pro jiného, obyčejného, kdyby si protahoval pobyt v Římě na celé měsíce, jak to dělal Oreglia. Vysvětlení dává doba. Don Bosco přijal Oregliu do kongregace jako člověka z panského rodu zcela výjimečně. Mohl tu být, a skutečně byl, užitečným pro své známosti takřka se všemi šlechtickými rodinami turínskými a také pro jeho nevšední organizační schopnosti. Ovšem dotyčný se nesžil s prostým lidovým prostředím Oratoře, ba ani Don Bosco mu nepřestal vykat a titulovat ho „Signore cavaliere – pane rytíři!“ On pak zřejmě prožil řeholní zasvěcení jen povrchně a, když tak dlouho pobýval v Římě, cítil se být spíš Don Boskovým pověřencem než prostým řeholníkem, kterého to má táhnout do komunity bratří. To bylo dáno dobou a není třeba ho soudit příliš přísně. Don Boskova ohleduplnost k tomuto pánu byla podmiňována také tím, že Oreglia měl v Římě bratra kněze jezuitu, který měl vlivné slovo v tamních církevních kruzích a sympatizoval s Donem Boskem a jeho dílem. Víme, jak delikátní byla Don Boskova situace a jak se potřeboval o někoho opřít ve své snaze dosáhnout schválení kongregace. Oreglia sám se asi necítil zcela vázán slibem poslušnosti, vždyť salesiánské věci ještě nebyly hotové a byli zde i církevní hodnostáři, kteří nebrali Don Boskovy plány vážně. Tolik na vysvětlenou.

se naopak podařilo přivést chlapce k nadšenému prožívání tajemství Kristovy smrti a vzkříšení. Jeho zpovědnice byla obležená dlouho do noci a velikonoční svatě přijímání bylo manifestační.

Na velikonoční pondělí odjížděl Don Bosco do Lanza a i tam se mu podařilo vykonat hodně dobrého, i když mezi chlapce téměř nepřišel. Byl nemocný, bolely ho zuby a potřeboval si odpočinout. Neodpočinul si však, protože ho v noci trápily těžké sny, které pak vypravoval řediteli ústavu donu Lemoyneovi, když ho tento vyprovázal na zpáteční cestě do Turína. Don Lemoyne Don Boskovy sny vyprávěl svým chlapcům s vlastním komentářem a se všemi podrobnostmi, v dopise, který jim poslal z cesty. Byla to obvyklá témata, i když s jinými scénériemi. Společným jmenovatelem snů byli špatní kamarádi, kteří strhují dobré z cesty spásy a vedou je do záhuby. V jednom snu byl Don Bosco s chovanci z Lanza u horské bystřiny, kterou museli přeskočit, aby se dostali na druhý břeh. Chlapci skákali, skákali, ale co chvíli některý skočil špatně a stržen prudkou vodou skončil roztráštěn o skály, které byly něco níže po proudu. To měli na svědomí zlomyslní kamarádi, protože se snažili chlapce ve skoku srazit do vody. V druhém snu byli zase stejní chlapci, jenže tentokrát to byla rovina a mezi nimi se potulovala všelijaká divoká zvířata. Na pohled vypadala nevinně, ale pak, kdo byl lehkomyšlný, skončil v jejich spárech a zubech. Těch roztrhaných bylo velmi mnoho. Don Lemoyne se marně ptal Dona Boska na jména. Řekl jen, že až přijde

do Lanza, sám řekne těm zlým, co je viděl tropit, jaké zlé služby prokazovali svým spolužákům.

V neděli po Velikonocích začínaly v Turíně velké slavnosti na královském dvoře. Ženil se nástupce trůnu, princ Umberto. Bral si svou sestřenicí, dceru janovského vévody, bratra krále Viktora Emanuela II. Slavnost trvala několik dní. Napřed bylo slavnostní podepsání svatební smlouvy v přítomnosti cizích knížat, diplomatického sboru a královského dvora, 22. dubna měli snoubenci napřed občanský sňatek v královském paláci a teprve po něm sňatek církevní v katedrále před turínským arcibiskupem s asistencí několika biskupů. Arcibiskup jen stěží dosáhl dovolení, aby se pro tuto příležitost smělo vystavit veřejné úctě turínské plátno – Kristova to relikvie. Asi se to liberální vládě zdálo příliš církevní a jen starobylá tradice umožnila ještě tentokrát dát sňatku budoucího krále převážně církevní ráz. Toť se ví, že město prožívalo v ty dny veliké světské radovánky jako koncerty, turnaje před zámekem, všelijaké iluminace a podobné věci. Později vzpomínal jeden význačný církevní hodnostář,

13 Další vyžádaná doporučení

Don Bosco neustal v měsíci dubnu psát biskupům prosby o komendaticie, to je o doporučení Společnosti svatého Františka Saleského ke schválení svatým Stolcem. Psal také monsignoru Morenovi do Ivrey, který se s ním kdysi ve zlém rozešel kvůli Katolickému čtení. Dvakrát mu psal, velmi slušně, prosil ho pokorně i o negativní odpověď, ale biskup byl neoblomný a ani na jeden jeho dopis neodpověděl.

Zato poslali komendaticie biskupové Felix Cantimorri z Parmy, Jakub Filip Gentile z Novary, Karel Macchi

14 Sen o vinné révě

Večer 29. dubna Don Bosco slíbil vypravovat po tři dny, co se mu zdálo během několika posledních nocí. Musí to vypravovat, protože se bojí, že jinak bude muset zemřít. Donutil ho k mluvení poslední sen, který měl v Lanzu. Zdálo se mu totiž, že se mu zjevila obrovská obluda, podobná ropuše, velikosti vola, oči měla ohnivé, na nose dva rohy, nízké kostnaté uši a zelená křídla. Don Bosco už ležel na lůžku a zprvu nepocítil z netvora strach. Až když tento položil pracky na pelest lůžka a začal se k němu blížit strašnou tlamou plnou zubů, byl naplněn hrůzou a začal křičet o pomoc. Obluda se do té míry přiblížila, že už byl hlavou a částí těla v její tlamě, jen ho spolknout. Jistě to byl ďábel. Teprve když Don Bosco po zoufalých pokusech nahmatal kropenku se svčenenou vodou a zjevení s vyzváním Božího jména pokropil, dal se netvor na útěk. Přitom slyšel Don Bosco jasně z hůry hlas: „Proč mlčíš?“ To byla vlastní příčina, proč se rozhodl mluvit, když předtím už byl rozhodnut nechat si sny pro sebe.

Druhý den se shromáždili pod prvním portikátem na přilehlém dvoře všichni obyvatelé domu – bylo jich asi osm set. A dobrý otec se jal vypravovat, co se mu zdálo začátkem Svatého týdne.

Byli jako nyní všichni shromážděni, jenže Oratoř najednou dostala podobu onoho prvního domu pana Pinardiho, jak ji měla před započítím přístaveb. Najednou však všichni zmizeli a s ním tam zůstali jen don Rua, don Cagliero, don Francia, don Savio a ještě tři nebo čtyři další. Dávno už zde není vinná réva, která zdobila Pinardiův dům v roce 1846, když se tam přistěhovala Oratoř, ale teď jakoby

tehdy ještě student Oratoře, jak byl také stržen zvědavostí. Měl postel někde v místě, kde byla porouchaná okenní mříž, a on tam spal ještě s jedním kamarádem. Ti dva večer neodolali, spustili se s okna ven a šli do města, odkud se pozdě v noci vrátili stejnou cestou domů. Nikdo je nechytil, ale dotyčný se pak ze svého činu vyznal při zpovědi Donu Boskovi se všemi detaily. Don Bosco ho sice pokáral a připomenul mu, že takové činy se trestají vyloučením z ústavu, ale jinak... veliké mlčení. Mříž zůstala nespravená, nikdo se nic nedověděl. Don Bosco zachovával zpovědní tajemství do posledních důsledků. Dotyčný o tom vypovídal později pod přísahou při beatifikačním procesu.

U příležitosti královské svatby se nejeden cizí host z královských doprovodů ukázal také v Oratoři, ale Don Bosco teď měl na mysli jiné slavnosti. Chtěl, aby celý květen byl jedinou velikou přípravou na svěcení kostela Královny nebes, Panny Marie. K tomu vroucně vybízel všechny své 29. dubna, v předvečer zahájení měsíce máje.

z Emilie, Jan Tomáš Ghilardi z Mondovie, Jakub Antonín Colli z Alexandrie, Julius Arrignonius z Luccy, kardinál Filip De Angelis z Ferma, generální kapituluň vikář ze Susy Josef Sciandra, biskup z Guastally Petr Rota a biskup z Albengy Rafael Biale. K těmto komendaticím Don Bosco připojil ještě ordinariátem ověřenou kopii dekretu, jímž ho zemřelý arcibiskup Alois Fransoni ustanovoval ředitelem oratoří svatého Františka Saleského, svatého Aloise a Anděla strážného. Ověření neslo datum 12. května 1868.

zázrakem tam byla zase. Vyrůstala ze země asi do výše člověka, ale pak se úponky a šlahouny začaly rozrůstat vodorovně bez jakýchkoliv podpěr, až réva zaplnila celé prostranství dvora. Nejen to. Réva se rychle oděla listím, začala kvést a nasazovat hrozny, ano už tu i hrozny byly. A zase div divoucí. Hrozny spadly dolů na zem a proměnily se v chlapce, tisíce ba statisíce chlapců – přítomných, minulých a budoucích chovanců Oratoře. A zase změna. Vedle Dona Boska stanul jako vždy průvodce a mezi salesiány a chlapce se spustila záclona podobná dlouhé divadelní oponě. Hluk utichl. Vše zmizelo pod oním kobercem zeleně, pokrývajícími dvě.

Průvodce řekl: „Prohlédni si révu!“ Don Bosco přistoupil k révě a hle, měla jen listí. Vzpomenul si na nešťastný zelený fíkovník z evangelia. Opona se zvedla a pod révou stál hlouček chlapců, většinou Donu Boskovi neznámých. „Mohli by být dobří, ale nechce se jim. Jejich dobrota je vypočítává, nechtějí si to s představenými rozlít. Dělalí všechno, jen aby se neřeklo.“ Dona Boska zamrzelo, že mezi chlapci viděl i některé, o kterých si myslel, že jsou dobří z přesvědčení.

Opona spadla a zase se zvedla a průvodce řekl Donu Boskovi: „Podívej se na révu a dobře si ji prohlédni!“ Don Bosco na ní viděl množství slibných hroznů, ale také si uvědomil, že se jí chytila chorobná plíseň. Také všelijaký hmyz hlodal na hroznech. Na některých šlahounech seděli ptáci a zobali zrníčka vína. Zase opona spadla a znovu se zvedla. A zase zde bylo celé to množství chlapců, ale jací byli! Nemluvili, jen se vlekli, mnozí byli ohyzdni ve tváři, měli na sobě špínu, všelijak kulhali. „Vidíš,“ řekl průvodce, „to

působí hřích!“ Don Bosco si teď všiml, že každý chlapec měl svůj hřích napsaný na čele. Před jeho pohledem defilovala nemravnost, pohoršlivost, zlomyslnost, pýcha, lenost, nestřídmost, závist, hněv, pomstychtivost, klení, bezbožnost, neposlušnost, svatokrádež, krádež. Průvodce poznamenal: „Ne všichni jsou takoví už dnes, někteří propadnou hříchu teprve později. Kdo podceňuje maličkosti, pomalu upadne do velkých věcí. Jedna neřest probouzí druhou.“ Don Bosco si chtěl napsat jednotlivá jména, ale průvodce mu v tom zabránil. Směl si jen pamatovat jednotlivé hochy a říci jim, jak je viděl. Průvodce zase nechal spadnout oponu a zase ji nechal tajemně zvednout. Nyní se mohl Don Bosco radovat. Pod zeleným kobercem byli chlapi zářící radostí, na první pohled hodní, ba výborní. Jenže jich bylo poměrně málo. Vtom zazvonil zvonek, všichni šli na oběd, průvodce zmizel a Don Bosco se probudil.

1. května Don Bosco ve vypravování pokračoval. Zvonek svolávající k obědu ho probudil a on si uvědomil, že to byl jen sen. Usnul, ale najednou byl zase unesen do říše snů. Byl ve svém pokoji, vstal a zahleděl se na novou kopuli kostela. Viděl, jak k němu přicházejí salesiáni, kněží a klerici, a zase – kostel zmizel a on se svými stál před domem Pinardiho a znovu viděl ze země vyrůstat révový keř. Vše postupovalo jako před tím a hrozny byly překrásné, veliké. Svítily, jakoby byly zlaté. Don Cagliero neodolal, jeden si utrhl a několik zrn si vložil do úst. Ale už se zaškaredil a začal obsah úst vyplivovat, bylo mu na zvracení. Hrozen páchl jako zkažená vejce.

Vtom vyšel ze dveří sakristie staré kaple nějaký muž. Byl neobyčejně vážný a Don Bosco se ho hned ptal, proč ty hrozny tak hrozně páchnou. On neodpověděl, ale přinesl svazek holí a hned jednu nabízel donu Saviovi: „Vezmi a bij tu révu!“ Don Savio nechtěl a raději couvl. Don Francesca

15 Sen o pekle

V neděli 3. května vyprávěl Don Bosco potřetí. Navázal na onen hlas, kdy slyšel slova: „Proč nemluvíš?“ a řekl, že si vzpomíná. To mluvil nějaký člověk, který stál nedaleko postele. Ten mu poroučel, aby chlapcům poctivě vypravoval vše, co viděl ve snách. Dále mu řekl, že příští noc bude ještě jedno pokračování. Bude to jakoby zakončení té série snů. Don Bosco z toho měl pramalou radost. Bolely ho zuby, ty sny ho zcela vyčerpaly a teď se má připravit na další, snad nejstrašnější sen. Když šel spát – to už bylo k půlnoci, protože se k tomu nemohl odhodlat, ještě si postavil záhlavek tak, aby vlastně seděl a neležel. A přece záhy usnul. To únavo ho přemohla.

Jen co se ocitl v říši snů, už zase vedle něho stál ten člověk a on si všiml, že je na nějaké poušti. Nikde stopy po zeleni, všechno suché a mrtvé a krajina se zdála bez hranic. Vše ho bolelo, ale musel se dát na pochod. Šli a šli a najednou se krajina proměnila v pohodlnou širokou cestu, pěkně dlážděnou, po obou stranách byly stráně plné květů, hlavně růží. A za ním šla spousta chlapců známých i neznámých – přidali se k němu, když ho dohonili, a tak se šlo společně a hlavně radostně. Ale co to? Don Bosco si všiml, že co chvíli některý chlapec upadl, pak se postavil, ale už byl tažen neviditelnou silou a ujížděl kamsi a pak zmizel. Průvodce mu poručil, aby se šel podívat blíže. Don Bosco šel a brzy zjistil, že v trávě leží tenoučké pletivo. Na konci nitek byly smyčky, a kdo se dostal do jejich blízkosti, tomu se smyčka

udělal totéž a ani don Cagliero neměl odvalu pustit se do boje s révou. Stejně se zachoval don Rua. Ti poslední dva se schovali za Dona Boska. „Vezmi hůl a bij!“ poroučel neznámý Donu Boskovi. Ten se ho ptal na jméno a chtěl vědět, proč má všechno zničit, ale on jen odušil: „Nač má zabírat místo?“ Don Bosco pochopil, ale namítal, že v evangeliu hospodář popřál neplodnému stromu celý rok odkladu, ano, dal ho okopat, pohnojil, vytvořil mu podmínky pro dobrou úrodu. Neznámý řekl, že i to je možné, ale... Bude to co platné? „Podívej se, co je psáno v listech.“ Don Bosco četl: nevěrný v předsevzetích – pomlouvá, mstí se – nemá srdce – přijímá svatokrádežně – pohrdá představenými – je kamenem úrazu – následuje falešná učení. Na jiných stálo: jeho Bohem je břicho – věda jej nafukuje – hledá, co jeho je, ne, co je Ježíše Krista. A u každého nápisu stálo jméno hříšníka.

Zase chtěl Don Bosco vytáhnout zápisník a napsat si jména, ale neznámý nedovolil. Znovu nabízel hole a znovu se každý bránil vykonat pomstu nad nevděčnou révou. Až ten neznámý řekl: „Tak se podívejte, jak Bůh sám potrestá tyto nepravosti!“ Nebe se zatáhlo černými mraky, začal liják a spustilo se krupobití. Kroupy jako slepičí vejce dopadaly na listy a brzy byla réva rozsekána na kusy a nastlána na zemi. Rozbité hrozny strašně zapáchaly, každý jinak, podle toho, jaký hřích představoval. Ten příslušný muž poručil Donu Boskovi, aby si prohlédl dva druhy krup. Jedny byly černé, druhé rudé. Jedny představovaly pýchu, druhé nemravnost. Don Bosco se ptal, zda to znamená, že jeho Oratoř hostí tak špatné chlapce, ale neznámý mu řekl, že obraz je všeobecný, týká se celého světa, ale ty neřesti hrozí i jeho chlapcům. Don Bosco už nemohl zápach vydržet a vytáhl si kapesník a přiložil si jej k nosu. Všichni salesiáni zatím utekli a on zůstal sám. I on se dal na útěk a na útěku se probudil.

zadrhla kolem ruky, nohy, v pase, nebo kolem krku, podle toho, a už nebylo možno se z ní vyprostit. Don Bosco na rozkaz průvodce jednu tu léčku zvedl a sledoval ji. Přišel až na okraj jakési propasti, ve které byla nestvůra, která měla všechny provázky spojené v jeden a všechno táhla dolů. Byl to zřejmě ďábel a provázky znamenaly pokušení a pády. A zase byly na provázcích nápisy Donu Boskovi známé: Pýcha – šesté přikázání – krádež – nestřídmost – lenost – atd. Nemravnost, pýcha a neposlušnost byly ze všech léček nejpůsobivější. Ale prohlídka léček Donu Boskovi ukázala ještě něco jiného. Všude ležely nože, jako by je tam rozhazovala neviditelná ruka. Stačilo zachytit nůž a přerezat provázek a už byl chlapec zase osvobozen. Nože měly různé nápisy: rozjímání, duchovní četba, byly tam i meče s nápisem eucharistie, mariánská úcta, zpověď. Ti, co měli v rukou tyto nože nebo meče procházeli nástrahami zcela bezpečně a nic je nepolapilo.

Když Don Bosco vše dobře prohlédl a vrátil se k průvodci, šlo se dál, ale krajina začala měnit svůj vzhled: stávala se zase pustou, všude bylo trní, cesta se zužovala a klesala, byla samá skála, chůze byla čím dál tím namáhavější. Ubohého Dona Boska hrozně bolely nohy, ale průvodce naléhal, takže musel jít a jít, až přišel na dno propasti, kde byla vysoká brána, všude samé mříže, za zdí se valil hustý odporný dým, z něhož vyšlehávaly plameny. Nad branou byl nápis: „Zde už neexistuje vykoupení.“ Byla tam také kolem dokola

vysoká zeď, ponurá, černá a na ní nápisy: „Odejděte ode mne zločenci do ohně věčného.“ „Každý strom, který neponeše ovoce dobré, bude vyřazen a uvržen do ohně.“

Don Bosco s průvodcem obešel hradby a zase se ocitl před onou ohromnou branou. Najednou průvodce vykřikl: „Pozor, dívej se!“ A Don Bosco viděl nějakého chlapce, jak se řítí po skalách dolů, jak se brána rozevívá a za ní druhá, třetí, snad tisíce bran jedna za druhou a tam kdesi chlapec, kterého Don Bosco poznal, zmizel. A už se řítí dolů další, jednotlivci i celé skupiny, a jen co narazili na bránu, ta se s velkým rachotem otevřela a nešťastníky pohltila. Průvodce jen smutně komentoval a vyjmenovával příčiny tolika katastrof: špatní kamarádi, nemravná četba, špatné návyky. Lék proti tomu? Dbát na rady představených, nechat se vést, chodit ke zpovědi a k přijímání, varovat se příležitosti ke hříchu.

Nyní průvodce Donu Boskovi nabídl, aby vstoupil dovnitř sám. Stalo se. I před ním se rozevřela brána a on se ocitl v oné hrozné chodbě. Zase všude nápisy: „Vložíš do jejich těl věčný oheň a budou hořet.“ „Budou se ve dne v noci na věky věků trápit.“ „Není zde žádný řád, ale věčná hrůza zde bydlí.“ „Nebudou mít pokoj bezbožní.“ „Pláč a skřípění zubů.“ A jen co zachytil tyto nápisy, už stál před obrovskou pecí, doběla rozžhavenou, a s průsvitnými okny. Vše bylo plné ohně, všude další a další jeskyně, oheň a oheň. Do toho moře plamenů padaly další a další chlapci a zůstávali tam v nejrůznějších postojích, někteří nehybní, jiní zase jakoby v tom plamenném moři plavali, tváře zkřivené

16 Kardinál d'Andrea

Koncem roku 1867 ustalo jedno z velkých pohoršení v církvi té doby a Don Bosco v něm pravděpodobně měl svou světeckou účast. Biskupem sabinským a zároveň správcem subiackého benediktinského opatství byl kardinál d'Andrea, jehož postoje v té době způsobily velké těžkosti papeži Piu IX. a vůbec daly církvi těžké pohoršení. Byl to muž velice nadaný, ale zároveň pyšný a k tomu spojený s vládnoucími kruhy. Co to znamenalo v době, kdy se italská vláda chystala zabrat násilím papežský stát a papeže připravit o nezávislost hlavy církve, dovede si každý domyslet. Ten člověk byl vlastně nástrojem v rukou nepřítelů a pro budoucnost mohl představovat rozžhavené želičko v jeho rukou.

Kardinál bez souhlasu papeže opustil svou diecézi a odebral se do Neapole, údajně ze zdravotních důvodů. Papež ho musel napomenout, protože se provinil proti církevní kázně. Kardinál odpověděl tím, že začal psát články do novin na svou obranu. V nich rozvíjel tezi, že ve Vatikáně vládne státní sekretář kardinál Antonelli, který prý papeže využívá k svému prospěchu a vede špatnou politiku. Kdyby jeho nebylo, našly by se cesty, jak urovnat konflikt mezi novou Itálií a církví a podobně. Rozumí se, že se do polemiky vmísily časopisy církevního ražení. Zvláště turínský redaktor Margotti nemínil nechat věc jen tak bez vysvětlení, a tak se rozvinula polemika, ve které se střídalo z jedné i z druhé strany. Papež také nemohl mlčet, protože na něho se zase dělal nátlak ze strany kardinálského sboru a ze strany biskupů, a tak pohoršení rostlo a znechucovalo dobré katolíky po celé tři roky – od roku 1864 až do roku 1867. Marně Pius IX. nabádal zbloudilého člena kardinálského sboru k pokání. Nakonec mu pohrozil odnětím kardinálské hodnosti, zbavením biskupství a administrováním subiackého opatství.

bolestí, někteří si rvali vlasy, škrábali si tváře. A Don Bosco se zatím ptal průvodce a ten odpovídal. Byly to věci známé z náboženství, jen hrůzně dokumentované. Mluvílo se o následcích hříchů proti šestému přikázání, o následcích pýchy, neposlušnosti a jiných nepravostí. Don Bosco poslouchal a díval se a duši měl unavenou k smrti a nakonec žádal průvodce, aby ho už nechal vyjít z toho smutného místa bolesti ven. Průvodce ho vzal pod paži a podpíral ho, protože Don Bosco už skutečně nemohl dál. Tak vyšli až na konec chodby a stanuli u oné první brány. Průvodce mu řekl: „Teď sám okus, jak chutná pekelný oheň.“ A nutil ho, aby si sáhl na zeď, prý, aby mohl chlapcům podat důkaz, že nejde o žádné pohádky. Bát se nemusí, žár zde nepředstavuje ani tisícinu toho, co opravdu zakoušejí zavržení. A když se Don Bosco zdráhal dotknout se zdi, vzal sám jeho ruku přitlačil ji k ní. Don Bosco pocítil takovou bolest, že ihned ucukl a vykřikl a – vzbudil se. Sedě na posteli druhou rukou si hladil tu popálenou a druhý den měl skutečně ruku oteklou a pak se mu kůže na dlani začala loupat. Ke konci vyprávění Don Bosco prohlásil, že tyto věci říká jen z donucení. Sám před nimi cítí takový strach, že vždy večer s hrůzou usíná, aby zas něco podobného nemusel prožít. Sen pak vypravoval také v Lanzu a v Mirabellu, vždy s nějakými obměnami. Bylo těch zážitků tolik, že se v nich už sám těžko orientoval a nemohl je zpracovat v ucelený obraz. Don Lemoine se snažil podat v Memoriích souhrn toho, co sám slyšel z úst světce a z úst jiných, kteří slyšeli sen vypravovat. Učinil tak se vsí poctivostí bez toho, že by chtěl něco přidat ze svého.

Věc hrozila proměnit se v konflikt mezi státem a církví, nebo lépe dodat konfliktu další zápalný materiál. Tak například kardinál žádal, aby katolické noviny teologa Margottiho byly donuceny uveřejňovat jeho protesty proti výpadům šéfredaktora, takže mu vlastně zákon dával možnost mluvit ve své věci také z tribuny církevní, což vedlo u prostého lidu jen k novému zmatení.

Do této nechutné záležitosti se zamíchal i salesiánský ředitel z Mirabella don Jan Bonetti, a sice tím, že napsal dvěma redaktorům – z nichž jeden byl Margotti, povzbuzení k vytrvalé obhajobě papeže v té záležitosti. Mohl však psát z vlastní iniciativy a bez vědomí Dona Boska? To je prostě nemyslitelné, a tak musíme mít zato, že ho Don Bosco pověřil, ano, že mu dodal i myšlenky a Bonetti je jen stylisticky dal na papír a poslal. Nebylo dobré, aby se Don Bosco v tak delikátní věci angažoval osobně. Styl dopisů je Bonettiho, myšlenky však jsou Don Boskovy. Ale Bonetti psal několikrát také přímo kardinálovi. Není to diplomatická řeč, ale zpytování svědomí na úrovni. Po vyjádření lásky a úcty se na řádcích dopisů objevuje mluva, která vychází z duše někoho, kdo je naprosto jasně na straně papeže, kde se církevnímu vysokému hodnostáři jasně říká, co svým postojem způsobuje, jak škodí církvi a nahrává nepříteli a vybízí se, aby zpytoval pokorně svědomí a nebál se dát věřícím příklad opravdového pokání tím, že se papeži úplně podřídí. Není vyloučeno, že tyto dopisy, psané v duchu a v pravdě, přece jen otrásly ješitným hodnostářem, protože najednou se změnil, šel do sebe a dokonce přijel zvláštním vlakem do Říma poddat se papeži a odprosit ho. Máme k dispozici dopis, psaný v Mirabellu na Štědrý den 24. prosince 1867, ve kterém Bonetti projevuje radost nad tím, že se pan kardinál

odhodlal k velikému kroku smíření a dobré vůle. A jako dříve přidával v dopisech na tlaku, tak nyní oplýval ujišťováním, že kardinál nic neztratí, ale jenom získá na prestiži.

Opravdu d'Andrea si s papežem všechno urovnal, přijal nutné podmínky, mezi nimiž byla i rezignace na zmíněné

17 Svěcení zvonů

V měsíci květnu přišly zase nějaké zprávy z Říma. Garibaldiáni by prý stěží sami začali nějaké nepokoje, ale mohla by začít naplno válka. Francouzi stále nepřichází. Má jich přijít pět tisíc, mají připraveno ubytování, ale nikde se nic nehýbe. Svatý otec byl čilý. 5. května posvětil dva nové prapory pro papežskou gardu a pro četnický sbor. Darovaly je dámy ze Spojených států amerických a ze Španělska. V řeči, kterou papež pronesl, řekl, že nemá ozbrojené síly pro útok, ale jen pro obranu práv svých a svobody církve. Je právě svátek svatého Pia V. Ten také musel bránit křesťanstvo proti útočícím Turkům. A Bůh zázračně pomohl malému křesťanskému loďstvu k velikému vítězství nad jejich přesilou. Také se papež zmínil o loňských událostech a řekl, že to byla jen malá ukáзка toho, co může přijít. Sám si přeje být knížetem pokoje, ale z nutnosti musí být také bojovníkem.

V Turině žili z podobných nálad, ale hodně jinak. Vše bylo zaměřeno na Pannu Marii, pravou ochránkyni a pomocnici křesťanů. Už jsme mluvili o tom, jak kostel vypadal zevně, nyní je třeba říci něco o jeho vnitřku. Hned nad vchodem byl prostorný kůr pro 300 zpěváků, rozdělených na dva proti stojící sbory. Zdi byly zatím bez maleb z obavy, aby se tyto nepoškodily, když je celá stavba ještě čerstvá. Kazatelna byla celá mramorová a umístěna tak, aby ze všech stran bylo kazatele vidět. Ozdoby zhotovili chovanci Oratoře podle plánu architekta Spezia. Podlaha byla benátského typu, v presbytáři tak ozdobná, že by ani nepotřebovala koberce. Po stranách bylo pět oltářů, všechny mramorové, z nich nejhonosnější byl oltář svaté Anny, zhotovený z barevných mramorů východních a španělských, práce boloňského umělce Medici. Oltář svatého Josefa byl vlastně oltářem celé Svaté Rodiny. Na obraze měl Ježíš v košíku růže a podával je svatému svému pěstounovi a ten je pak shazoval na valdickou Oratoř. Další oltář měl za patrona svatého Petra. Ale nejkrásnější ozdobou kostela byl obraz nad hlavním oltářem – obraz Pomocnice křesťanů. Malíř Lorenzoni mohl být spokojený se svým výtvozem, který byl sedm metrů dlouhý a čtyři metry široký.

Kolem novostavby jakoby se pořád vznášela atmosféra hluboké vděčnosti. Za celou dobu stavby nebyl registrován ani jeden úraz. Jen pan prefekt Savio jednou stoupl neopatrně na jeden konec prkna a to se nadzvedlo. Ale i tento případ skončil dobře, protože se hned zachytil zábradlí a zabránil tak pádu. Epidemie cholery a tolik uzdravení na základě důvěry v Pannu Marii, zobrazené na medailkách, tuto důvěru jen umocňovalo. Don Bosco neváhal o těchto věcech psát. Jeho knížka „Divy Matky Boží, vzývané pod názvem Pomocnice křesťanů“ šla v té době na dračku. Vůbec všichni se podívovali, jak mohl na Valdoku vyrůst tak veliký kostel, když Don Bosco začal stavět vlastně bez peněz. Vždyť stál milion lir, z toho jedna šestina byla uhrazena normálními milodary, ale pět šestin vynesly dary, věnované na základě obdržených milostí. Don Bosco si o tom vedl

církevní úřady – biskupský a opatský, dokonce se zúčastnil jako kardinál papežských bohoslužeb a pak odjel na léčení do Pyrenejí, kde ho v 57. roce věku zastihla mozková mrtvice, na kterou zemřel 14. května 1868.

dokumentované záznamy. Dr. Margotti řekl jednoho dne u stolu v Oratoři toto: „Říká se, že má Don Bosco znalosti. To mne nezajímá. Říkají, že je svatý, tomu se smějí. Říkají, že dělá zázraky, nechci o tom diskutovat. Ale co nelze popřít, to je, že za tři a půl roku zde vystavěl kostel bez prostředků. Stál milion lir. To už něco znamená.“

Don Bosco pevně věřil v zázračnou pomoc Pomocnice křesťanů. 14. května učil chlapce, jak mají dělat nověnu. Každý den se pomodlit třikrát Otčenáš, Zdravas a Sláva Otci k uctění Nejsvětější Svatosti oltářní a třikrát Zdravas, Královno. K tomu každý den vykonat k její cti nějaký dobrý skutek. On může všechny ujistit, že z jednoho tisíce existuje 999 tisícín pravděpodobnosti vyslyšení, zvláště když člověk prosí o duchovní milosti, jako je ochrana proti pokušením, proti šestému přikázání, proti lenosti, proti zneužívání jazyka k zlému a podobně.

21. května se konala v kostele slavnost svěcení pěti nových zvonů ke cti Svaté Trojice, na poděkování Bohu a přijatá dobrodiní, s prosbou o šťastnou smrt, o ochranu před každým zlem a k chvále Boží. Jeden zvon byl věnován papeži Piu IX., jeden arcibiskupu Riccardimu. Svěcení vykonal světicí biskup Balma. Citáty na zvonech vymyslel Don Bosco. První zvon nesl nápisy: Uni trinoque Domino sit sempiterna gloria. Dirigat Dominus familiam Viancino. Auxilium Christianorum, ora Pro ea. Druhý zvon: Deo provido benedictio et gratiarum actio. Celebrini Cristina e suo figlio Giuseppe ad onore del Beato Odino fanno ossequio a Maria Ausiliatrice. Třetí zvon: Qui timeas Dominum benedicite eum. O rosa mistica, tu nos ab hoste protege et mortis hora suscipe. Famiglia Mercurelli di Roma. Čtvrtý zvon: Ab omni malo libera nos Domine. Laudo Deum, plebem voco, defunctos ploro, Festa decoro. Cambone e sua famiglia a pátý zvon: Sit nomen Domini benedictum. Quando Maria prega, tutto si ottiene, nulla si nega. Totum nos Deus habere voluit per Mariam. Všechny nesly také rok svého odlítí: MDCCCLXVIII. Zvony vážily od 875 do 250 kilogramů. Hned po svěcení byly vytaženy na věž a zavěšeny. Kapela hrála, lidé zpívali, radost z toho byla převeliká.

Don Bosco měl hlavu plnou dalších plánů. Kostel měl před sebou malé prostranství a město dovolilo ohradit je kovovou mříží, souběžnou s ulicí Cottolenga, ale už se v regulačním plánu města počítalo s náměstím před kostelem a nad ním s další souběžnou ulicí – nyní třídou královny Markéty. To dávalo podnět k fantaziím. Don Bosco už snil o další úpravě terénu, který byl zatím nerovný, plný zmol a podobně. A nejen to, pomalu skupoval pozemky kolem a lidé mu je odprodávali, protože viděli, že by je neuhájili proti regulačnímu plánu města. Tak se přibližoval veliký den svěcení kostela. Papež povolil plnomocné odpustky pro den svěcení a pro jeden den v oktávu. Vše napovídalo, že přijdou dny, na které nebude jen tak možno zapomenout.

18 Květnové události

Pořád se ještě čekalo na splnění předpovědi o třech úmrtích. Druhé nastalo koncem mariánského měsíce. Zemřel šestnáctiletý student Petr Corecchio ze Santhià. Na něm se uskutečnily všechny předpověděné jednotlivosti. Byl zbožný, pilný, přijal po krátké těžké nemoci svátosti a zemřel svatou smrtí. Před smrtí přijeli jeho rodiče, ale Don Bosco u něho v hodinu smrti nebyl, protože byl vzdálen z Oratoře. V ty dny byl v Albianu, kde měl slavnostní kázání o svatém Filipu Neri, populárním světcí římském, který se tolik podobal svým zaměřením na mládež právě jemu. Podle toho

19 Vybavení kostela

Interiér kostela byl hotov, ale ještě scházely všechny posvátné nádoby, prádlo a další vybavení. Ale Pán Bůh vnukl různým lidem, aby mysleli i na tyto věci. Z Říma přišel od jednoho profesora krásný kalich a další dva méně luxusní kalichy přišly také z Říma. Tam odtud přišel i relikviář s částíčkou Svatého kříže, takže se hlavní město křesťanstva zasloužilo o nejpotřebnější věci. Z Francie poslali soupravy alb, rochet, kališního prádla a plachty na oltáře, z Florencie kadidelnici s loďkou, jeden pán z Turína obstaral svícny na všechny oltáře a liturgické tabulky. Sešly se i pluvíaly, mísály, lampy, zvonky a dokonce koupil někdo lana pro zvonky. Všechny předměty byly ex voto, to je na poděkování za uzdravení. Zajímavý byl případ zvonku u sakristie. Jeden turínský pán, který trpěl bolestmi hlavy, vystřelujícími mu do páteře, přišel do kostela Panny Marie, a když se dověděl, že chybí ještě tento zvoněk, řekl, že ho koupí, uzdraví-li se ze svého neduhu. A hle: bolesti zmizely a už se nevrátily. Nový zvoněk byl toho památkou. Přišly v hojnosti i svíce a mezi nimi jedna zvlášť drahocenná od Svatého otce. Dostal ji od své lateránské baziliky a měla nápis: „Posvátná bazilika lateránská, hlava a matka všech kostelů.“ Té si Don Bosco nejvíce vážil. Byla mu zpřítomněním samého papeže.

Budoucí oslavy žádaly, aby se myslelo také na hosty. Přijdou biskupové se svými průvodci, přijde mnoho kněží, na slavnost přijdou i chlapci z obou mimoturínských ústavů z Lanza a Mirabella, takže půjde o bezmála 2 000 krků, které bude třeba nasytit. I o to se Panna Maria postarala. Z různých stran poslali dobrodinci víno, z Bologně přišly slavné boloňské salámy zvané mortadelle, ve spížárně se kupily sýry, cukr, čokoláda, cukroví. Městští cukráři hodně dobrot věnovali zadarmo. Ti, kdo měli na starosti tyto věci, žasli, co všechno se sešlo a v jakém množství. Jeden biskup prohlásil, když to viděl: „Kdo by tvrdil, že ti dárci nebyli inspirováni Duchem svatým, popřel by slunce o pravém poledni.“ Připravovaly se také nápisy, které oslavovaly vítězství Panny Marie během dějin, tak u Lepanta, u Vídně, dále osvobození Pia VII. z napoleonského zajetí, nezapomnělo se ani na mučednickou smrt křesťanských vojáků z tebajské legie, kteří

20 Posvěcení chrámu

Přiblížil se den určený k posvěcení nového chrámu. Měla to vlastně být slavnost trvající celý týden. Nebylo možno takovou slávu odbýt za pouhých 24 hodin. Pokusíme se slavnost popsat co nejjednodušší.

Svěcení bylo stanoveno na úterý 9. června, ale už v sobotu 6. června bylo na Valdoku rušno. Kolem poledne dorazili do Oratoře chlapci z Lanza se svými představenými, seřadili

vypadalo také kázání, které si Don Bosco pro ten případ chtěl literárně vypilovat, ale pak neměl čas a musel mluvit z plnosti srdce, jak mu diktovaly okolnosti posluchačů. Don Lemojne celé kázání jako skvělou ukázkou Don Boskova řečnického umění přepsal do jeho Životopisných pamětí.

Koncem měsíce vyšel konečně slíbený „Opatřený katolík“. Knize Don Bosco předeslal věnování Matce Boží s mnoha tituly, které končily titulem Pomocnice křesťanů a neslo datum 24. května, tedy liturgického svátku Pomocnice.

pro víru prolili svou krev právě na tom místě, kde nyní stojí nový kostel.

Don Bosco myslel na všechno. Pod jeho vedením nacvičoval malý klér ceremonie pro všechny funkce těch dní, 400 malých zpěváků nacvičovalo zpěvy, hudba národní gardy nabídla účinkování při slavné mši svaté dne 10. června a ještě při jiných funkcích. Chystaly se prapory do všech oken a veliké osvětlení, na dvoře se stavěly stánky pro bufety a pro prodej nejrůznějších věcí. Hotová veliká pouť měla doplnit duchovní stránku ještě o stránku světskou. Don Bosco rozslal osobní pozvánky celé řadě biskupů, které si přál mít v Oratoři jako hosty, vše ukazovalo na veliký, přeslavný den. Nálada byla výborná a nadšení nabývalo každým dalším dnem na intenzitě. Ovšem nemohla chybět ani symbolická krůpěj do kalicha radosti. Přišla od biskupa z Pinerola Vavřince Renaldiho, který právě před svátkem svěcení kostela považoval za svou povinnost poslat Donu Boskovi dopis, ve kterém ho informoval, že nemůže jeho kongregaci doporučit ke schválení a současně odesílal dopis kardinálu Quagliovi, prefektu posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky, v němž vložil důvody, proč nemůže Don Boskovu kongregaci doporučit. Don Bosco prý koná úžasnou práci pro opuštěnou mládež, ovšem vychovávat kleriky, budoucí kněze, to mu nepřísluší. Biskup má smutnou zkušenost s kněžími, kteří neprošli seminární výchovou. Jsou neposlušní atd. „Ne, my biskupové, i v těchto těžkých dobách uděláme všechno, aby klerici měli podmínky pro studium a výchovu, ale nikdy nedovolíme, aby byli bez našeho otcovského dohledu. Ten je naším právem i povinností, jak to říkají všechny dekry papežů a koncilů, zvláště koncilu tridentského.“ Docela jiného druhu byl dopis saluzského biskupa, Vavřince Gastaldiho témuž kardinálovi, poslaný mu s datem 25. května 1868, ve kterém prelát na výsost chválí práci Dona Boska i nutnost vychovávat kleriky a kněze, kteří by udržovali dílo jím započaté. Dopis končí prosbou, aby Svatý otec schválil Don Boskovu kongregaci. Věru není člověk ten, aby se zachoval všem. Ostatně Don Bosco to dobře věděl a nenechal se připravit o dobrou náladu, opírající se o jistotu, že ho Matka Boží vede a bude bdít nad jeho i svým dílem.

se před bránou a s hudbou v čele vtáhli na dvůr, aby pozdravili Dona Boska. Ten se jim ukázal z balkonu své světničky a provolávání slávy nemělo konce. Odpoledne si šli hosté prohlédnout město.

V neděli 7. června byl svátek Nejsvětější Trojice. Ráno se Turínští s Lanzskými tísnil v kostelíku svatého Františka Saleského a skoro všichni přistoupili k svatému přijímání.

Snídaně byla bohatá. Don Bosco poručil, aby se celý týden k snídani dával k chlebu ještě salám. V 10 hodin byla v novém kostele zkouška na antifonu „Sancta Maria, succurre miseris“ (Svatá Maria, zastaň se ubohých), kterou zkomponoval don Cagliero a kterou mělo zpívat 300 zpěváků rozestavených na třech místech chrámu, dokonce až v samé kopuli. Hudební program byl velkolepý. Mimo již zmíněnou antifonu zkomponoval don Cagliero nově „Tantum ergo“ k požehnání, které mělo zpívat 200 zpěváků. Mistr De-Vecchi zase složil velkolepou konsekrační mši pro svěcení samotné. Zpěváci ji nacvičovali v pondělí 8. června. Vůbec se celý den nacvičoval zpěv a hudba. To už bylo v Oratoři velké rušno. Přijeli chlapci z Mirabella se svými představenými a i oni měli mít svou účast v hudbě, zpěvu a při akademii. Stejným vlakem jako oni přijel casalský biskup Ferré se svým tajemníkem a vůbec se začaly sjíždět pozvané osobnosti. Sváteční nálada stoupala každou další hodinou.

V pondělí večer v 6 hodin začala slavnost. Přijel turínský arcibiskup Riccardi se svým ceremoniářem a sekretářem, aby zahájil liturgii předepsanými modlitbami. V tu samou hodinu však začala bouřka, která se v mžiku proměnila v silný liják. Zdálo se, že bude všechno pokazeno, ale ne. Jen chvíli řádily živly, pak nastalo utišení a ukázalo se modré nebe. Pan arcibiskup vystavil v kostele svatého Františka ostatky svatých Mauricia a Sekunda, hlavních patronů turínských diecéze. Ostatky byly určeny pro oltáře. Potom začaly hodinky, které měly podle předpisu pokračovat i v noci, až do půl šesté ráno, kdy se mělo přikročit k svěcení.

V úterý ráno 9. června byl pak arcibiskup opět v Oratoři. Když sestoupil s kočáru, prošel za zvuků hudby a potlesku špalírem shromážděných chovanců tří ústavů a ustavičně žehnal. Pak odešel do kostela svatého Františka obléci se do posvátných rouch. Tam už ho čekali kněží a chlapci určení k provedení gregoriánských zpěvů při liturgii svěcení. Pak nastalo rozdělení. Ti z kostela svatého Františka se odebrali v průvodu ke vchodu do nového kostela, ostatní chlapci naopak vešli do kostelíka a pan biskup z Casale měl pro ně ranní mši svatou.

U nového kostela jedna část zpěváků vstoupila dovnitř, druhá se světitelem a klérem zůstala venku a zpívala střídavě žalm 23: „Zvyšte se brány pro příchod slavného krále!“ Pak se brána otevřela a kněží vstoupili dovnitř. Nikdo jiný tam zatím nesměl. Pan arcibiskup nakreslil na podlaze, kde byl popelem nakreslený veliký kříž, berlou písmena latinská a řecká, pak z posuvného stupátka pomazal olejem dvanáct malých křížků na zdech a pod každým zapálil svíčku. Po posvěcení chrámu posvětil ještě všechny oltáře a dal do nich

21 První až třetí den oktávu

Středa 10. června byla druhým dnem oktávu svěcení kostela Panny Marie. Ráno o půl sedmé šli chlapci poprvé do kostela na mši svatou a modlili se tam růženec a další modlitby. Svatá přijímání obětovali za dobrodince chrámu. Tak to ustanovil Don Bosco a tak se to dělá do dnešního dne. Každý den ráno je mše svatá za dobrodince kostela a ústavu, který je kolem něho.

Přede mši svatou měl proslov biskup z Mondovi monsignor Tomáš Ghilardi, on také sloužil komunitní mši svatou. Svatých přijímání bylo mnoho, protože kostel mimo chlapce byl obsazen také množstvím věřících. Don Bosco seděl v sakristii ve zpovědnici a zpovídal. Obsazené byly

přinesené ostatky svatých. Ceremonie skončila o půl jedenácté a teprve potom se prostora otevřela lidu. Pan arcibiskup sloužil první mši svatou a po něm druhou mši svatou sloužil Don Bosco, asistovaný donem Francesiou a donem Lemoynem. Světec po té mši svaté dlouho klečel v sakristii a děkoval Pánu Bohu a Panně Marii. Pak vystoupil do knihovny, kde byl vystrojen oběd pro biskupy a další vznešené hosty. Toť se rozumí, že byly proneseny příležitostné řeči a v nich byl vícekrát vyjádřen podiv nad Don Boskovým dílem a nad postavením tak velikého chrámu zvlášť. Don Bosco nebyl nijak vzrušen chválami, ale pohotově řekl: „Já nejsem strůjcem těchto věcí, ale Pán a Panna Maria. To oni ráčili použít služeb chudého kněze, aby zbudovali toto dílo. Já jsem do toho nevlozil z mého nic. Maria si zbudovala chrám. Každá cihla, každá ozdoba znamená některou její milost.“

O půl šesté večer začaly pontifikální nešpory, jimž předsedal pan arcibiskup. Lidí bylo v kostele tolik, že se mohli umačkat. Když zazněly první tóny Caglierovy antifony „Sancta Maria“, nastalo absolutní ticho a celé množství v slzách prožívalo nebeskou hudbu, provozovanou třemi sbory, z nichž každý měl v chrámě jiné postavení a přece zpívaly jakoby je řídil neviditelný dirigent. Dirigenti byli ve skutečnosti tři, ale každý měl v ruce elektrický aparát, který zajišťoval jednotu počítání taktů, a tak mohl každý naprosto bezpečně taktovat tak, aby mezi zpěváky nemohl vzniknout zmatek. Bylo to dokonalé napodobení toho, co bylo možno prožít jen v římském chrámu svatého Petra. Don Bosco neměl ve zvyku v kostele mluvit, ale přece si neodpustil, aby neřekl vedle klečícímu kanovníku Anfossimu: „Milý Anfossi, nezdá se ti, že jsme v Ráji?“

Po nešporách a po zmíněné antifoně vystoupil na kazatelnu biskup Ferré a měl první kázání. Při požehnání byl další div. *Tantum ergo* zpívalo dvě stě malých chlapců sopránů a altů, umístěných v kopuli kostela a jim odpovídaly další dva sbory umístěné na kůrech. Když lidé, opojení prožitou krásou, opouštěli chrám, mohli dopřát požitok ještě svým očím. Chrám byl ozáren několika sty plynových světel. Byla to iluminace, jedna z nejvelkolepějších. I ona připomínala honosné iluminace římského svatého Petra. Osvětlení se opakovalo každý večer následujícího týdne.

Po večeři měl Don Bosco kolem sebe shromážděné všechny chlapce ze všech tří ústavů a o čem jiném by mohli mluvit než o Panně Marii, která to všechno způsobila! Jeho srdce bylo plné svatého dojetí. Vždyť toho dne tolik lidí bylo stále kolem něho a on musel žehnat a zase žehnat. Někteří tvrdili, že byli zázračně uzdraveni ze svých neduhů.

i všechny boční oltáře kněžími, kteří tam celebroidli od rána od 4 hodin až do 11. hodiny před polednem. Tehdy se ještě nekoncelebrovalo. V 10 hodin měl pontifikální mši svatou casalský biskup asistovaný kanovníky. Při ní se dávala De-Vecchiho konsekrační mše. Jen houslí při ní účinkovalo na třicet. V poledne přišel do kostela nějaký pán odevzdat Donu Boskovi svou almužnu. Přijel z Faenzy poděkovat za téměř zázračné uzdravení syna uprostřed novény k Panně Marii Pomocnici křesťanů. Současně s ním přišla i nějaká paní poděkovat za zázračné uzdravení dcery Růženy z téměř naprosté slepoty. Byly od Carignana.

Po obědě šli chlapci na delší vycházku. Don Bosco chtěl, aby měli vycházky po všechny dny oktávu, také proto, aby byli mimo shon, který v ty dny vládl v Oratoři. Chlapcům se to samozřejmě líbilo a patřilo to k dojmům, které měla slavnost zanechat v jejich duších. Dokonce ti starší z Lanza dostali dovolení projíždět se na loďkách po řece Pádu. I uvnitř domu mělo být veselo. Ve volných chvílích bylo divadlo a jiné zábavy po celý týden. Hudba hrála, na dvoře se cvičilo, zkrátka bylo veselo.

Večer patřil opět funkcím v kostele. Monsignor Ghilardi si na to vzal zvláštní dovolení a kázal a kázal. Panna Maria Pomocnice sice už udělila svým ctitelům množství milostí, ale nyní jako by chtěla teprve ukázat, co umí. Milostí bylo mnoho, hlášených i nehlášených, a co bylo zajímavé – stále více se pro Pomocnici křesťanů mezi lidmi ujímal titul „Madonna di Don Bosco“.

Do dvora Oratoře vjížděl povoz tažený oslíkem. Na něm byla chromá dívka, která se nemohla postavit na nohy. Vozka křičel na lidi, ať ho pustí dále, ale lidé milého osla tlačili zpátky. Už hrozilo nebezpečí, že vše přeroste v pranic. Tu dívka bezděčně vyskočila z vozu a klestila si cestu k Donu Boskovi. Až když stanula před ním, teprve si uvědomila, že je zdráva a začala křičet radostí. Příbuzní ji měli k tomu, aby se vrátila k vozu, ale ona, že ne, že prý musí napřed do kostela poděkovat Panně Marii. Takových scén se událo v Oratoři za života světce tolik, že se staly takřka všedností.

Ve čtvrtek 11. června byl třetí den oktávu. Zároveň se slavil svátek Božího Těla. Monsignor Ghilardi měl jenom komunitní mši svatou a při ní obvyklé kázáníčko na povzbuzení, jinak šli všichni do metropolitního kostela svatého Jana Křtitele na božítělovou manifestaci. Jiné náboženské funkce nebyly povoleny. Don Bosco zůstal doma, a tak měl velkou příležitost setkat se a promluvit s mnohými. Sakristie kostela byla pořád plná lidí. Mezi jinými přišel i bratr salesiána Jakuba Costamagni Alois a vypravoval Donu Boskovi, proč přichází. Onemocněla mu žena a už byla na pokraji života. Jednou – bylo to asi v 11 hodin v noci, se zdálo, že už vydechne naposled. Manžel jí řekl: „Víš ty co, doporučme se Panně Marii a slibme, že když se

22 Čtvrtý, pátý a šestý den

V pátek 12. června se slavnost dostala do klidnějšího tempa. Byl čtvrtý den oktávu. Mondovský biskup měl komunitní mši svatou, v 10 hodin biskup Balma, asistovaný několika turínskými faráři, měl pontifikálku. I tento den byl naplněn mimořádnými událostmi a dojmy. Tak přišel do kostela žebrák a bylo mu moc líto, že nemůže dát nějakou almužnu. Co mu napadlo? Šel a chodil po ulicích a prosil o almužnu. Podařilo se mu dát dohromady 10 soldů a ty přinesl Panně Marii darem.

Nějaká paní zase přinesla stříbrné srdce. Vypravovala, že ji před časem přejel vůz a přelámal jí obě nohy. Měla už 76 let a lékaři jí po nějakém čase řekli, že se to už nedá do pořádku, že jen zázrak by ji mohl uzdravit. Doporučila se Panně Marii Pomocnici a v krátké době byla zdravá. Na stříbrné srdce dala vyrýt své jméno: Anna Caniparová.

V poledne telegrafoval Donu Boskovi biskup z Guastally, že nemůže přijet, jak slíbil, protože prý do města přišel bludařský kazatel a vyzval ho na slovní souboj. V kostele Panny Marie se hned konaly modlitby, aby vše dobře dopadlo a skutečně dopadlo všechno dobře. Dotyčný dostal

uzdravíš, půjdeme do Turína poděkovat a přineseme na kostel nějaký dar.“ Žena jen dala znamení, že pochopila, a hle! Chvilí na to začala mluvit a pak se její zdravotní stav rychle zlepšoval, že mohla v několika dnech začít normálně žít. Pan Costamagna už měl dokonce všechno jaksepatří sepsané a odevzdal to Donu Boskovi k uveřejnění. Ještě neskončil tento dialog a už zde byl nějaký pán z Bra a vypravoval, jak se Panna Maria postarala, aby se jeho synek, už skoro slepý, najednou uzdravil. A hned ho také Donu Boskovi představil. Ještě to nestačilo. Jako by si lidé dali dostaveníčko v sakristii, jedna paní z Milána teď představila Donu Boskovi svého synka, který od něho před nedávnem dostal požehnání pro ruku zachvácenou gangrénou. Lékaři se neodvažovali ruku amputovat, ale rodina začala nověnu a hle – chlapec má teď ruku zdravou, jen jizvy ukazují na nemoc, kterou prodělal.

V té chvíli nastal v sakristii ruch. Řada lidí se chtěla ujmout slova a Donu Boskovi nezbylo než poslouchat a pamatovat si, aby to mohl dále vypravovat. Jeden pán z Cagnana přijel poděkovat za nečekané uzdravení své matky, nějaký pán Berruto z Chieri přinášel milodar na poděkování od řady osob a vypravoval jejich případy. Jistá Adelaida z Chieri byla uzdravena z nemoci žaludku, pro kterou více dní žila jen o vodě.

Zatímco se v sakristii odehrávaly tyto hovory, Don Bosco byl upozorněn, že přinesli děvče na půl těla bezvládné a posadili je v přilehlé místnosti. Don Bosco tam musel jít požehnat je. S ním šli i lidé kolem něho. Všichni se modlili a hle, ochrnutá začala hýbat rukou, pak celým tělem. Rozrušením omdlela, ale když se probírala, všichni konstatovali, další zázrak. Byla úplně zdráva, ač byla čtyři roky ochrnutá. Div měl za následek, že řada dalších lidí žádala od Dona Boska požehnání.

Odpoledne ve čtyři hodiny byla akademie ke cti Panny Marie Pomocnice, Don Lemoyne ve svých Memoriích zapsal text celé jedné dlouhé básně. Akademie skončila rozdělením odměn nejhodnějším žákům ze všech tří ústavů a pak dalším kázáním turínského světicího biskupa Balmy v kostele a nešporami a požehnáním.

najednou strach a poroučel se z města. Další milost hlásil pan Pinelli z Avigliany. Jeho syn dostal tuberkulózu a lékaři případ prohlásili za nevléčitelný. Začal nověnu k Pomocnici křesťanů a syn se uzdravil. Jinak byl program jako jiné dny a večery. Slavné nešpory pontifikoval biskup Gastaldi.

Sobota 13. června – pátý den oktávu. Toho dne přišla do Turína deputace mužů z Mornese, vedená nám již známým donem Dominikem Pestarinem a tamním starostou. Přišli poděkovat Panně Marii za řadu milostí, které Panna Maria prokázala jejich obci. Don Pestarino shromážděným poutníkům o tom udělal dlouhý nadšený výklad. Před dvěma roky měli mornesští chlapci jít do války a šli. Napřed si však každý z nich pověsil na krk medailku Panny Marie Pomocnice a světil se její ochraně. Ani jeden nebyl zabit nebo raněn, všichni se vrátili v pořádku domů. Přišlo krupobití. Všude kolem potlouklo, ale jejich katastr zůstal bez pohromy. Přišla cholera. Všude byli mrtví, jen v Mornese ani jeden případ. Sousedé se morneským posmívali, že jsou bigotní. Že kroupy nepadaly zrovna na jejich katastr? Prý náhoda. To tak bývá, že místy potluče a místy ne.

A hle, nový div! Přišly znovu kroupy a padly i na morneská pole. Všude bylo bílo, ale jejich rostliny zůstaly neporušené. Kroupy padaly vedle. Dokonce z toho měla pole užitek, protože bylo sucho a kroupy po rozpuštění svažily osení. Delegace dala v Turíně veliký příklad zbožnosti. Všichni muži šli ke zpovědi a k svatému přijímání. Pobylí v Turíně ještě v neděli a v pondělí.

Nešpory byly v sobotu zase pontifikální s kázáním a požehnaním jako předešlé dny.

Neděle 14. června – šestý den oktávu, byla ještě slavnější. Ráno v 6 hodin měl komunitní mši svatou s obvyklou promluvou opět monsignor Ghilardi, o půl desáté slavnou mši svatou zpíval biskup Galletti, i on asistován několika turínskými faráři. Kázání bylo přede mši svatou i po ní. Celé dopoledne byl kostel plný lidí, příšlých ze všech stran. Jednak měli lidé čas, jednak se vědělo, že se bude opakovat konsekrační mše, antifona Sancta Maria a Tantum ergo od Cagliari. To bylo víc než koncert. K tomu se všude hovořilo

23 Sedmý a osmý den oktávu

Přišlo pondělí 15. června – sedmý den oktávu. Zase přišlo mnoho poutníků. Monsignor Gastaldi měl komunitní mši svatou a měl při ní dojemnou promluvu před svatým přijímáním. V 10 hodin pontifikoval monsignor Ghilardi a asistovali mu rektori turínských dobročinných institucí, mezi nimi svatý Leonard Murialdo, bývalý ředitel salesiánské oratoře svatého Aloise, nyní ředitel „Řemeslníčků“. Nescházeli ani rektori jiných známých institucí.

Kolem poledne přišla paní Marie Casatiová z Milána a odevzdala almužnu s popisem milosti, již se jí dostalo. Byla na půl těla raněná mrtvicí. Když selhaly všechny lidské naděje, její rodina si vyžádala požehnaní Panny Marie Pomocnice, začala dělat nověnu a dala za ni sloužit mši svatou. A hle! Když byla mše svatá právě v polovině, paní začala mluvit a do celého těla se vrátilo zdraví. Hotový zázrak, lidsky nevysvětlitelný.

Odpoledne se hrála v divadle Oratoře latinská komedie Fasmatonices – Vítěz nad přízraky. Měla prostý motiv. Jeden athénský otec svěřil syna před svým odchodem do ciziny příteli, bohužel nepoctivému člověku. Ten dovolil, aby se chlapec stýkal se špatnými kamarády, až s nimi utratil mnoho peněz. Pak se, naveden nezdárným vychovatelem, chystal prodat otcovský dům, aby měl na pokračování v neřestném životě. Naštěstí se otec náhle vrátil a udělal pořádek.

Konečně zde byl poslední den oktávu. Bylo to 16. června. Naposledy konali v kostele funkce biskupové, kteří si za tím účelem pobylí v Turíně celý týden a svými mitrami tak přispěli k udržení co nejslavnostnější nálady v kostele a kolem kostela. Svátostné pontifikální požehnaní s Nejsvětější svátostí zakončilo ty požehnané, nezapomenutelné dny.

Ve středu 17. června se v novém kostele sloužila zádušní mše svatá za všechny zemřelé dobrodince chrámu. Byli na ní všichni Don Boskovi chovanci z Turína, Lanza i Mirabella. I oni silně přispěli k zdárnému průběhu konsekračních slavností. Bez nich by bylo vše hluché, protože by scházelo kolem Matky Boží Pomocnice salesiánské mládí. Don Bosco věděl, proč dovolil, aby jeho chovanci setrvali v bratrské pohodě v Turíně celý týden. Nebyl to promarněný čas. Škola se dožene, hlavní bylo, že nezůstali Panně Marii nic dlužní. Odpoledne ve 2 hodiny byl na dvoře nástup a smutné loučení. Všichni stáli pod okny Don Boskova bytu a dobrý

o mimořádných milostech, které Panna Maria udílí v novém kostele. K již zmíněným přistoupila další vypravování. Pan Destefanis z Chieri po sedmi měsících skoro úplné slepoty se úplně uzdravil, paní Josefa Vitrottiová měla na tváři nezhojitelný nádor a její neteř Josefa Gastaldiová ležela ochrnutá na lůžku. Obě začaly modlitby k Panně Marii Pomocnici a obě nabyly zdraví. K těmto chierským „zázrakům“ přibyl ještě další. Tu neděli přivedl do kostela otec syna, trpícího ostrými bolestmi ruky a odvedl si ho úplně uzdraveného. Všechna uzdravení nebylo možno plně ověřit, ale také nebylo možno zastavit pověst, která letěla z Turína do okolí a dál a dál a působila, že kostel Panny Marie Pomocnice se stává od samého začátku poutním kostelem mariánským. Don Bosco byl všemu přítomen víceméně pasivně, jakoby ponořen do jiných myšlenek a starostí. Skoro schválně se držel stranou a „všechny ty věci uchovával ve svém srdci“, jak to dělala kdysi Panna Maria, když jí „činil veliké věci ten, který je Mocný“.

otec musel vyjít na balkon, aby je naposledy pozdravil a dal jim své otcovské požehnaní. Neobešlo se to bez slzí. Teprve, když zazněla rázná hudba a hosté zamířili k bráně Oratoře, řízný pochod vlil do všech nové nadšení a oni odcházeli rozhodnutí šířit všude slávu Pomocnice a s ní i slávu Don Boskova.

Hodinu po jejich odchodu odcházel z Oratoře ještě někdo jiný. V náručí Dona Boska zemřel svatý salesián don Josef Bongiovanni. Podejme zde kratičký popis jeho drahocenného pozemského života. Patřil mezi nejzbožnější Don Boskovy kleriky salesiány. Na kněze byl vysvěcen v roce 1863. Můžeme říci, že to byl představitel salesiánské chlapecké spirituality. On to byl, který spolu se svatým Dominikem Saviem úzce spolupracoval na založení mariánské družiny a spolu s ním sepsal její stanovy. A jako by to nestačilo, dokonal jeho dílo po jeho smrti tím, že založil ještě družinu Nejsvětější svátosti s odnoží Malého kléru, to je salesiánských ministrantů, kteří budou během dlouhých následujících desetiletí semeništěm mnoha set kněžských povolání.

Také při svěcení kostela Panny Marie Pomocnice lví podíl připadl právě ministrantům. Tolik pontifikálních mší svatých si žádalo zástup dobře vycvičených chlapců, kteří vzorným provedením ceremonií zaujali tisíce poutníků stejně, jak to učinily stovky zpěváků svými zvonivými hlasy. Panna Maria jistě hleděla na mladého kněze, který tak zbožně řídil nácviky ministrantů a ani trochu se nešetřil. Fakt je, že don Bongiovanni byl v předvečer svěcení kostela na smrt unaven a musel si jít odpočinout. Zapomněl však zavřít okno svého pokojíku a, jelikož po oné bouřce fučel v noci studený vítr, ráno se probudil asi se zápalem plic. Pak nemohl jít na svěcení a stonal celý týden. Nemoc byla jakoby na ústupu, hned zase nabývala na síle, takže nikdo nemohl stanovit, co nemocnému vlastně schází. Kolem jeho postele bylo stále dost pohotových ošetřovatelů, i Don Bosco co chvíli byl u něho a on ho prosil, aby mu dovolil, aspoň v neděli jít do kostela a svěřit se Panně Marii. Opravdu se mu ulevilo natolik, že se zdálo vhodné jeho touze vyhovět. Bongiovanni byl na mši svaté, ale pak zase ulehl. Ležel v pondělí, ležel v úterý a, jak bylo řečeno, ve středu odpoledne zemřel. Odešel pokračovat v slavnostech přímo k trůnu Pomocnice křesťanů do nebe. Tam se spolu s Dominikem

Saviem jistě přidal k tamním ministrantům a odtud se oba přimlouvají za Don Boskovu mládež.

V Don Boskově díle se událo tolik tajemných událostí. Někdy to bylo, jako by tam neexistovaly hranice mezi nebem a zemí, ale vše splývalo v jeden překrásný celek. I Bongiovanniho smrt vzal Don Bosco na vědomí s naprostým klidem. Nějak to patřilo k vyvrcholení slavnosti. Sám byl

24 Svolání koncilu

Guastallský biskup Petr Rota splnil svůj slib a přijel do Turína 19. června. Zdržel se tam řadu dní a v kostele Panny Marie i on několikrát pontifikoval. Byl také přítomen oslavě svátku Dona Boska 24. června a sám v Oratoři oslavil svůj svátek 29. června. Don Bosco využil jeho přítomnosti, aby chlapce utvrdil ve věrnosti svatému Stolci a nadchl je pro církev. Také tradiční oslava patrona mládeže, svatého Aloise Gonzagy, se konala v této době, a sice před svátkem svatých Petra a Pavla v neděli 28. června. Dřívější léta se někdy tato oslava spojovala se svátkem svatých apoštolů, ale nyní Don Bosco dal najevo, že 29. června se musí slavít svátek apoštolů zvlášť, aby myšlenka jaksepatří vynikla. Bylo to správné, jak ukázaly další události. Toho dne – 29. června, k večeru dorazila do Turína zpráva, že byla v Římě promulgována bula Svatého otce Pia IX., jíž papež oznamoval světu, že na svátek Neposvrtného Početí Panny Marie v příštím roce 1869 bude ve Vatikáně zahájen 20. ekumenický koncil, jehož posláním bude říci nevěřícím, věřícím i jinak věřícím jasně slovo ze strany církve o poslání papežství uprostřed křesťanstva. Papež v bule poukázal na obtíže, v nichž se nachází katolická církev takřka na celém světě: církevní autorita je podlamována, církevní nauka zlehčována, vše svaté je soustavně profanováno, řeholní řády rušeny, církevní majetek rozkrádán, duchovenstvo tupeno, sekty svádějí lid, všude vládne korupce, všude řádí protináboženský tisk, mládež je vychovávána v protináboženském duchu.

V bule není zmínka o tom, že by hlavním bodem jednání měla být na koncilu otázka papežské neomylnosti ve věcech víry a mravů, jak se toho dožadovaly nejlepší síly v církvi, ale tato záležitost tak jako tak musela přijít na přetřes v koncilových jednáních. Papež považoval za svou povinnost především apelovat na nekatolické křesťanské církve, které byly

25 Opět v normálních kolejích

Celý červen byl v Oratoři svatého Františka Saleského sváteční a bylo na čase, aby se život trochu uklidnil. Přesto bylo stále něco nového, co život zpestřovalo a přinášelo potřebné nové dojmy. Tak Don Boskovi tiskaři instalovali další tiskařské stroje a celé tiskárenské vybavení, odkoupené rytířem Oregliou od nějaké firmy. Šlo o pravidelné vydávání Katolického čtení, které začalo poněkud váznout pro množství jiných zakázek. Na červenec měl Don Bosco připraven spisek „O některých slavných obráceních na víru“, na srpen „Velký poklad – běda, kdo o něj přijde“ (také o víře), na září měl vyjít „Životopis salesiánského chovance z Mirabella Arnošta Saccardiho“, který napsal tamní ředitel don Bonetti. Saccardi byl mirabelský Dominik Savio, vhodný vzor pro tamní malé seminaristy. Tento životopis Don Bosco pečlivě prohlédl a opravil. Psal donu Bonettimu, že se mu životopis líbí, ale že nepovažuje za vhodné psát tam, že Saccardi zemřel proto, že si nedopřál dosti rekreace a stále se jen věnoval modlitbě. Mohlo by to vzbudit dojem, že se u salesiánů přehání zbožnost.

po všechny ty dny předmětem posvátné úcty a kolem jeho osoby jakoby rostla svatozář. Ale on si nepřipouštěl marnivé myšlenky. Zůstával pokorným služebníkem Páně a nechtěl se ani dost málo přizívat na slávu Pomocnice. Vytrvale říkal, že to vše je jen a jen její dílo, on nedělá nic, on jen slouží její věci.

zmíněnými zly stejně ohroženy jako církev katolická, a dokonce poslal těmto církvím opis buly, ale odezva byla záporná. V té době ještě nebylo řeči o nějakém ekumenismu nebo spolupráci mezi církvemi na obnovování jednoty křesťanů, jak je tomu dnes. Nekatolické církve ostře odmítly papežovy výzvy k sjednocení a tedy i k účasti na koncilu. Ani katolíci nevěřili v možnost dohovorit se s ostatními, takže zůstalo při projevu dobré vůle.

Don Bosco zajásal, když přišla zpráva o svolání koncilu, protože cítil potřebu, aby se sjednotily všechny síly v církvi k obraně Kristova odkazu, aby se mohlo s větší důvěrou vstoupit do blížícího se století dvacátého. Věřil, že Panna Maria Pomocnice znovu ukáže sílu ochrany pro církev, jak to udělala už tolikrát v dějinách Božího lidu na zemi.

Monsignor Rota opouštěl 30. června Turín a valdickou komunitu, shromážděnou kolem Dona Boska. Tato komunita mu byla velice drahá, protože v ní jako bojovník za lepší zítřek církve viděl veliký nástroj Boží Prozřetelnosti pro nastávající dobu. Tomuto svému přesvědčení dal nadšený výraz v homilii na svátek svatých Petra a Pavla, když Dona Boska kladl vedle velikých zakladatelů řeholních družin minulosti, svatého Benedikta, svatého Ignáce, různých zakladatelů výchovatelských řádů, a zcela nepokrytě dal najevo, že Don Boskovi salesiáni budou pokračovat v jejich práci pro církev novými metodami, přizpůsobenými moderní době. Guastallský biskup se vracel domů přes Casale, kde navštívil tamního biskupa Ferrého, s nímž ho pojilo stejné nadšení pro Boží věc, a pak také malý seminář mirabelský, kde se salesiány a tamními chlapci oslavil svátek patrona ústavu svatého Aloise. Don Bonetti učinil vše, aby se i tam ujistil, že jeho naděje vkládané do Don Boskových synů nejsou klamné.

5. července ohlásil Don Bosco spojeným komunitám studentů a řemeslníků, že 15. toho měsíce začnou v kostele znovu veliké slavnosti – čtyřicetidenní výstav Nejsvětější svátosti. Kázat bude biskup Galletti. Bude to velká eucharistická slavnost a bude trvat tři dny. Svatý otec pro tuto příležitost uděluje plnomocné odpustky všem, kdo půjdou k svaté zpovědi a k svatému přijímání, navštíví kostel a pomodlí se tam na jeho úmysl. Slavnost se vydařila. Bylo mnoho účastníků a před vystavenou Svátostí stále adorovali kněží, klerici a chlapci rozdělení po skupinách.

Současně neslábl kult Panny Marie Pomocnice. Deně přicházely dopisy oznamující milosti udělené na její přímluvu.

Koncem měsíce byl Don Bosco v Alpách. Přivedla ho tam prosba faráře z Fenestrelle, kterého pokoušel vzteklý pes. Chudák pan farář, moc se bál, že u něho také vypukne tato hrozná nemoc. Don Bosco mu dal požehnání Panny Marie Pomocnice a nebezpečí bylo zažehnáno. A když už byl Don Bosco v tom kraji, svolil, že bude kázat o svátku

svaté Anny v tamním farním kostele. Byl také v pohraniční vesnici Usseaux, kde se už mluvilo francouzsky. Na tuto jeho návštěvu vzpomíná pak vděčně jeden z nejvýznamnějších salesiánů, protože rozhodla o jeho povolání. Jmenoval se Josef Ronchail. Chlapec už skončil filosofická studia a chtěl začít teologii, ale dědeček, u něhož bydlel, si postavil hlavu, že Josef musí být obchodníkem. Tehdy právě přišel do Usseaux Don Bosco a navštívil tamního faráře. Dva bohoslovci z farnosti s ním chtěli mluvit a řekli o něm také Ronchailovi. Stalo se nečekané. Don Bosco bohoslovcům nevěnoval zvláštní pozornost, zato vzal Ronchaila za ruku a řekl mu: „Vida, tady je ten kos, kterého si vezmu a dám si ho do klece!“ V té chvíli – tak vypravoval vždycky don Ronchail, jako by v něm ožilo již bezmála ztracené povolání a on byl rozhodnut nejen dát se na kněžství, ale jít s Donem Boskem do Turína. Zbývalo překonat odpor dědečka. I tam se stalo něco podivuhodného. Josífek vyhledal maminku, vyprávěl jí o setkání s Donem Boskem a ta hned vzala své dvě dcerky a všichni čtyři šli za Donem Boskem. Potkali se s ním, když ho vezl v kočáře pan farář Gros z Pomaretta. Farář kočíroval koně, ale zastavil, když ho o to prosili. Matka hned předložila Donu Boskovi prosbu. Jedno její děvče, to čtrnáctileté, už téměř nic nevidí, druhé má zánět očí a skončí asi podobně. Don Bosco poradil rodině, aby začali devítidenní pobožnost k Panně Marii Pomocnici křesťanů, a vysvětlil jim, jak se mají modlit. Pak pověřil chlapce, aby pobožnost vedl. Stal se div. Slepé děvče bylo uzdraveno okamžitě, druhé na konci novény. To rozhodlo o dalším směru Josefova života. Už 1. října toho roku 1868 nastupoval do Oratoře a my ještě uvidíme, jaké poslání mu Boží Prozřetelnost připravila, až budeme jednat o vstupu salesiánů do Francie.

Don Bosco se vrátil do Turína večer 27. července a tam zastal nečekanou návštěvu, která se prozradila teprve při jeho příchodu. Byli to dva kněží – monsignor Ricci, skutečný papežský komoří, a otec Guglielmotti, dominikán, historik papežského loďstva. Oba zůstali přes noc a pak v doprovodu dona Duranda jeli do Lanza a odtud zase zpět do Říma. Zdá se, že přijeli k Donu Boskovi s nějakým zvláštním posláním, neví se, co to bylo. Don Bosco hned druhý den zase odjížděl a sice do Borgo Cornalense.

V jeho nepřítomnosti onemocněl v Oratoři don Rua. Minulý měsíc spával denně nanejvýš čtyři hodiny, všude bylo plno práce a on nebyl nikdy tělesně silák. Složilo ho to důkladně. Lékař zjistil, že má zánět pobřišnice. A jaký! Později

26 Bůh dává pokorným milost

Pověst o svatosti valdického kněze rostla dále i po skončení konsekračních slavností. Další události – malé i větší, přistupovaly k těm, které už známe, a stále více lidí se obracelo na Dona Boska o radu nebo o přímluvu u Panny Marie Pomocnice. V srpnu byl zase na duchovních cvičeních laiků u svatého Ignáce nad Lanzem a exercitanti využívali jeho služeb ve zpovědnici i mimo ni. A on rád posloužil. Tak za ním přišel jeden mladík, který mu už dříve naznačoval, že by se rád stal salesiánem. Měl kvality, ale Don Bosco mu poradil, aby se té myšlenky vzdal a raději požádal o přijetí u jezuitů. Stalo se. Dotyčný poslechl, stal se jezuitou, byl jejich provinciálem v Kalifornii a pak i v Piemontě a rád vzpomínal na světcovo rozhodné slovo.

Don Bosco nejen radil, ale také žádal o radu. Biskup Bertagna, tehdy profesor morálky v Kněžském konviktu,

řekne doktor Fissore, že v takovém stavu neskončí smrtí jen asi jeden nebo dva případy ze sta. Don Rua vzal na vědomí skutečnost, že musí zemřít, a hned žádal, aby byl zaopatřen svatými svátostmi. To bylo 28. července.

Můžeme si představit, jak bylo v Oratoři, když se tato zpráva rozlétla. Hned poslali pro Dona Boska a ten se opravdu k večeru vrátil. Kdekdok mu letěl naproti na vrátnici a pobízeli ho, aby šel rychle, že don Rua může každou chvíli zemřít. Don Bosco však zůstal klidný a jen řekl: „Buďte bez starosti. Já znám dona Ruu, bez mého dovolení neodejde.“ A protože toho dne začínalo cvičení šťastné smrti, odebral se hned do kostela zpovídat. Když vstal od zpovídání, prosil ho sekretář don Berto, aby přece šel za donem Ruou, ale Don Bosco zase nic. Šel se klidně navečeřet. Po večeri šel ještě do pokoje udělat si pořádek v papírech a teprve potom šel do prvního poschodí navštívit nemocného. Chvíli spolu mluvili a don Rua ho prosil: „Jestli je to moje poslední hodinka, bez obalu mi to řekněte.“ A on: „Milý done Ruu, já nechci, abys umřel. Ještě mi musíš pomoci v tolika věcech.“ A požehnal ho. S tím odešel. Druhý den ho šel po mši svaté zase navštívit. Právě byl u něho doktor Gribaudo, který mu beze všeho řekl, že případ je velmi vážný. Na stolku už byly připraveny svaté oleje k poslednímu pomazání. „Kdo to sem přinesl?“ ptal se Don Bosco. „Já,“ řekl don Savio, ekonom. „Jste vy ale opravdu lidé malé víry,“ zase Don Bosco. „Dodej si odvahy, done Ruu, nezemřeš.“ Od požehnání, které mu Don Bosco udělil, se začal stav nemocného lepší, až proti všemu očekávání don Rua vstal. Don Bosco ho poslal do Trofarella na čerstvý vzduch a do dvou měsíců byl zcela zdrav. Dokonce od té doby přestal trpět častým bolením hlavy, jak tomu bylo před nemocí.

Dona Ruy se týkala ještě jiná Don Boskova předpověď. Už jsme jednou o tom mluvili. Když v roce 1853 Don Bosco vydal k jubilejnímu výročí turínského eucharistického zázraku příležitostnou knížku, řekl při té příležitosti donu Ruovi: „Až se bude v roce 1903 slavit dalších padesát let, ty se postaráš o znovuvydání této knížky, protože já už zde nebudu, ale ty ano. Už teď tě tím pověřuji.“ Tehdy Rua řekl: „Už teď přijímám, ale co kdyby mi smrt udělala nějaký žert a přišla dřív?“ „Neudělá ti žádný žert a neprijde dřív, mohu tě o tom ujistit,“ řekl Don Bosco. „Uděláš, co jsem ti řekl.“

Don Rua opravdu v roce 1903 jmenovanou knížku vydal a v předmluvě napsal, co jsme teď právě řekli. Při té příležitosti se zmínil i o svém uzdravení v roce 1868.

svědčil v Don Boskově kanonizačním procesu, že v roce 1868 o těch duchovních cvičeních světec přišel k němu a prosil ho o radu, zda má i dále dělat zázračná uzdravení na základě požehnání Panny Marie Pomocnice, když mu to přináší slávu a popularitu. Bertagna ho povzbudil, jen ať je dělá, ale jen ať je připisuje vnitřně Matce Boží. Ale i tak Don Bosco místo požehnání raději doporučoval nověnu k Panně Marii Pomocnici, protože tam zcela ustupoval do pozadí.

Když se Don Bosco vrátil od svatého Ignáce, zozeslal do světa letáčky, ve kterých prosil o příspěvek na další vybavení nové svatyně. Říkal, že po posvěcení si lidé snadno myslí, že už je vše v pořádku a milodary ustávají. Je třeba lidi znovu a znovu burcovat.

V té době přišel dopis od velebné matky oblátek z kláštera Tor de' Specchi v Římě. Prosila o modlitby. Don Bosco

jí za svého římského pobytu slíbil, že klášter zase rozkvetne, ale zatím nemají povolání nebo jen málo. Don Bosco jí rád vyhověl a modlil se. Už další rok bude matka hlásit, že mají pět novic. Další přijdou za nimi. Vůbec důvěra řeholních družin k Donu Boskovi rostla. V srpnu dostal dopis z turínského kláštera Nejsvětější Svátosti s prosbou, aby se modlil za uzdravení hraběte della Margherita, jejich velkého dobrodince, ba otce a živitele. Zmíněný hrabě byl velký katolík a velký státník. Za krále Karla Alberta byl ministrem zahraničí piemontského státu. Ovšem Don Bosco, i když slíbil modlitbu, neopomenul připomenout, že Bůh dává své milosti, když je uzná za vhodné pro duši nemocného nebo jinak potřebného.

Don Boskův sekretář don Berto vypravoval o jedné zvláštní události z roku 1868. Přišly k Donu Boskovi dvě sestry. Jedna z nich se chtěla stát řeholnicí, druhá se stavěla na

27 Duchovní cvičení

Školní rok 1867–1868 se protáhl až do prvních dnů září. Nebylo proč spěchat, když nový nástup měl být až po Všech svatých, tedy po 1. listopadu. V Oratoři atmosféru těch dní vytvářela nověna k svátku Narození Panny Marie 8. září. Don Bosco měl na každý den přichystáno přiléhavé večerní slovíčko, které mělo mimo jiné chlapce obrnit proti nebezpečí na prázdninách doma. Některá ta večerní slovíčka se dochovala ve zkráceném znění v ústavní kronice. Svátek byl slavný, jak žádal konec školního roku. Dávala se také vysvědčení a odměny za píli a chování. Odpoledne bylo divadlo. Druhý den v 9 hodin byla ještě mše svatá, kterou celebrouval sám Don Bosco. Pak se většina chlapců studentů rozjížděla do svých domovů.

Uprostřed září liturgický kalendář zaznamenal podzimní Suché dny – latinsky tempora. To byla doba k udělení svěcení kandidátům kněžství. Před svěcením bylo duchovní cvičení. Don Bosco měl naplánováno dvojí duchovní cvičení, obojí v Trofarellu jako minulý rok. Sám chtěl na nich kázat instrukce a skutečně je kázal. Tato záležitost opět vnesla trochu kyselosti do vztahů mezi Oratoří a biskupským úřadem. Pan arcibiskup totiž, asi z popudu jiných, oznámil Donu Boskovi, že si přeje, aby kandidáti svěcení z Oratoře dělali duchovní cvičení buď v semináři nebo u lazaristů. Donu Boskovi se to nelíbilo z toho prostého důvodu, že se při takových příležitostech činil na dotyčné nátlak, aby po vysvěcení šli do světské duchovní správy, čili, aby Dona Boska opustili. Poslal tedy dona Cagliera poprosit pana arcibiskupa, aby jáhnu Costamagnovi dovolil konat duchovní cvičení se spolubratry v Trofarellu. Naštěstí byl při tom přítomen také monsignor Gastaldi a arcibiskup nemohl dobře říci ne. To tím více, že další Don Boskův jáhen Fagnano, diecézan casalský, dostal snadno od svého biskupa dovození.

28 Drobné cesty a události

Po duchovních cvičeních se Don Bosco s jedním svým bývalým spolužákem vydal navštívit bývalého profesora Appendiniho ve Villastellone. Zmeškali však dopravní prostředek. Don Bosco zachoval klid, vytáhl objemný rukopis nějaké knihy a vydal se tam pěšky. Celou cestu opravoval rukopis a, když dorazili na místo, pochvaloval si to, že už dávno neudělal takový kus práce jako v té nesnázi. Doma by určitě takový klid neměl. Byl také v Saluzzo navštívit těžce nemocnou maminku pana biskupa Gastaldiho, která mu

odpor. Byly u Dona Boska na audienci a vyšly ven s pláčem. Don Bosco pak řekl svému zvědavému sekretáři: „Chceš vědět, proč plakaly? Inu, měl jsem v té noci předtím sen, kde mi bylo řečeno, jak mám mluvit. Nemusely mi ani říkat, proč přišly. Já jsem řekl jen to, co se mi zdálo.“ Takových případů bylo více. I drobné sny Don Boskovy nesly stopy nadpřirozených zjevení. Jednou se mu zdálo, že jeden z chovanců, dobrý hoch, ležel na zemi a kolem něho ležely všelijaké zbraně. Umíral. Don Bosco se ho ptal, co to znamená, a on: „Cožpak nevidíte? Stal jsem se lupičem a takto končím.“ Opravdu se ten dotyčný dal na špatné cesty a skončil špatně. Jako voják zastřelil svého nadřízeného a byl za to zastřelen. O jiném předpověděl, že spáchá sebevraždu. I ten byl hodný, zbožný hoch. Ale stalo se. Dal se svést špatným společníkem, zničil se finančně a v zoufalství ukončil život kulí z pistole. O tomto případu vydal svědectví sám don Rua.

Duchovní cvičení v Trofarellu proběhla velmi pěkně a Don Bosco v nich krásně a velmi nadšeně mluvil o řeholním zasvěceném životě. Pěkně plasticky hovořil o tom, že už ve Starém zákoně existovaly komunity mužů, kteří se odloučení od světa věnovali duchovnímu životu. Nový zákon jen všechno naplnil novým duchem. A zase Don Bosco plasticky předváděl ukázky řeholních komunit od těch poustevnických, přes benediktinské, až po tu jeho ze všech nejmladší. A neopomenul zdůraznit, že všude byla vlastní zakladatelkou těchto oáz v církvi Panna Maria.

V sobotu podzimních suchých dní 19. září končil v Trofarellu první kurz exercicií. Věčné sliby tam složil klerik Pavel Albera, časné Alois Lasagna a Josef Bologna. Ve stejné době bylo svěcení v biskupském kostele v Turíně, jehož se zúčastnil jáhen Costamagna. Po svěcení měli být novokněží představeni ještě jednou biskupovi, aby mu políbili ruku. Neobešlo se to bez malé trapnosti. Když políbil panu arcibiskupovi ruku Costamagna, monsignor si neodpustil štiplavou poznámku: „Aha, to je ten, co nechce uznávat svého arcibiskupa.“ Costamagna na to odpověděl, že má svého arcibiskupa rád a respektuje jej, ale nemůže proto nemilovat jako svého otce Dona Boska. Monsignor na to nereagoval a šel hned k dalším. To ještě nevěděl, že před ním stojí budoucí apoštol a biskup jihoamerických Indiánů, budoucí monsignor Costamagna, že v Casale téhož dne tamní biskup světil stejně velikého budoucího jihoamerického misionářského biskupa, monsignora Fagnana, a že v Trofarellu současně skládá salesiánské řeholní sliby třetí veliký jihoamerický misionářský biskup, monsignor Lasagna. Bůh to však věděl a kdož ví, možná, že Don Bosco také.

tolik pomáhala v době, kdy začínal chlapecký domov v Turíně. Potěšil nemocnou, ale byl smutný, protože předvídal, že dotyčná brzy opustí toto slzavé údolí. Do třetice se vydal navštívit jednoho kněze, spolužáka ze semináře. Věděl, že žije bez nadšení a že je skleslý nad svou nemocí. Snažil se ho pozvednout a přimět ho, aby si udělal nověnu k Panně Marii Pomocnici. Marně. Na to ucho byl dotyčný hluchý a z jeho úst vycházely jen nářky. Don Bosco si pak venku smutně posteskl, že se někdy kněz nechá tak ovlivnit svým

světským okolím, že i víru prožívá jako oni a pak je v hodi- ně smrti tupější než oni.

Zastavil se nakrátko také v Turíně. Klerik Bourlot se ho při té příležitosti neopomenul zeptat, co bude s třetím ze sna. „Třetím?“ odpověděl zamyšleně Don Bosco. „Ten už bude slavit cvičení šťastné smrti naposled. Ještě není připra- ven, ale musím ho zachránit.“ Šlo o Jana Bonettiho, zámeč- níka. Hned po cvičení šťastné smrti musel do nemocnice svatých Mořice a Lazara a tam lékaři prohlásili, že mu není pomoci. Hoch trpěl nějakou formou vodnatelnosti. Bylo mu 18 let. Don Bosco za ním šel a, ač byl chlapec vcelku apa- tický a vůbec si nepřipouštěl myšlenku, že by měl zemřít, přece ho nakonec přiměl k dobré svaté zpovědi. Navštívil ho ještě jednou a tehdy ho našel v slzách. „Kdybych byl v noci po zpovědi zemřel, jistě bych přišel do nebe,“ naříkal, „měl jsem duši ve vzorném pořádku. Takto nevím, jak to bude dál.“ Don Bosco ho povzbudil a hoch krátce nato zemřel. Byl to úplný sirotek.

21. září začínal v Trofarellu druhý kurz duchovních cvi- čení pro salesiány. Don Bosco tam měl jen dvě kázání, jedno

29 Opozice nešetří silami

Již čtyři měsíce k Don Boskovým starostem přistupovala velká starost o budoucnost díla. Víme už, že znovu žádal v Římě o schválení své kongregace a jejich stanov, o udělení fakulty dávat svým členům dimisionárky k vyšším svěce- ním, dále fakulty, aby pro ně platilo svěcení na titul společ- ného stolu a pro Dona Boska osobně šlo o fakultu, aby mohl dávat svým členům dispens od časných slibů. Za tím účelem poslal nyní do Říma zvláštní memorandum s příslušnou dokumentací. Žádost dostal do rukou především sekretář kongregace pro biskupy a řeholníky monsignor Svegliati, a ten si pospíšil pověřit šetřením o salesiánské kongregaci monsignora Kajetána Tortoneho, sídlícího v Turíně s po- věřením zastupovat Svatý stolec u vlády. Zvláště šlo o infor- mace ohledně Don Boskových kleriků.

Monsignor Tortone nepatřil k příznivcům Dona Boska a podle toho vypadal jeho referát. Referent nemohl nevzdat Donu Boskovi a jeho dílu patřičnou poklonu. Psal: „Je třeba uznat v zájmu pravdy, že je veliké dobro, které vykonal a dosud koná výborný Don Bosco pro křesťanskou a pro- fesionální výchovu chudých chlapců,“ ale hned dodal: „Ale nezdá se, že by totéž platilo o studijním prospěchu a o cír- kevním duchu kleriků, kteří se nacházejí v jeho ústavě. Zdá se, že prvotním úmyslem Dona Boska bylo vytvořit v jeho ústavě klér nezavislý na diecézním kléru. Vidím, že se od začátku snažil dosáhnout a pak toho skutečně dosáhl, aby směli jeho klerici studovat filosofii a pak teologii v jeho ústavě. Tak to šlo o berlíčkách několik let, ale protože se jeho klerici buď nedostavovali ke zkouškám, anebo tyto zkoušky končily nezdarem, arcibiskupská kurie předepsala, aby Don Boskovi klerici museli studovat filosofii a teologii v semináři. Někteří klerici, kteří měli potřebné prostředky a byli přijati do semináře v Chieri, byli shledáni co do stu- dií tak ubozí, že musel tamní rektor semináře konstatovat, že latině vůbec nerozumí. Ostatně nic divného, protože Don Bosco svěřuje svým klerikům úkoly jako je vyučování chlapců, prefektů a asistentů, takže tito musí svůj čas věno- vat jiným věcem než studiu.“

Ještě horší je to s jejich církevní výchovou a se zásada- mi slušného chování tak potřebného pro kněze. Ustavičný

o umrtvování, druhé na závěr exercicií. Kongregace zase povyrostla. Koncem duchovních cvičení složili věčné sliby klerik Josef Bertello a koadjutor Josef Rossi. V prosinci ještě složili v Lanzu časné sliby další dva klerici a jeden koadjutor.

Během duchovních cvičení dostal Don Bosco od Svatého otce Pia IX. dopis, ve kterém mu tento děkoval za zprávu o svěcení kostela Panny Marie Pomocnice a nešetřil chválou na dílo, které koná. Vůbec měl Pius IX. Dona Boska velice rád a vážil si ho. Často to slyšeli ti, kdo byli u něho u audi- ence. Stačilo říci, že přicházejí z Turína a už jim Svatý otec říkal, aby si Turín vážil toho, že má Dona Boska. Jeho dům nazýval někdy „zázračným domem“.

K drobným starostem Don Boskovým patřil i pokus vy- moci od školských úřadů právo veřejnosti pro salesiánské gymnázium v Lanzu. Činil to také pod tlakem lanzské obce, ale mnoho nedocílil, jen to, že Fagnanovi dali oprávnění učit ve 4. třídě gymnázia.

Koncem září se z Oratoře expedovalo říjnové číslo Kato- lického čtení s názvem „Novéna ve prospěch duší v očistci“ z pera kněze Algherese.

styk, který mají tito klerici s laickými chlapci ústavu, příliš- ná domáckost, která vládne v jejich vztazích, podle mého mínění nemohou přispět k formaci dobrého kléru. Byl jsem vícekrát přítomen při návštěvě toho ústavu rekreaci a vy- znávám, že jsem měl vždycky trapný dojem, když jsem vi- děl kleriky pomíchané s jinými hochy, kteří se učí řemeslu krejčovskému, truhlářskému, ševcovskému, jak běhají, hra- jí, skáčou a sem tam si i některou ušetřují na újmu důsto- jnosti jedněch a k malému nebo vůbec žádnému respektu ze strany druhých. Dobrý Don Bosco, spokojen s tím, že jsou usebráni v kostele, málo dbá na to, aby se jejich srdce for- movalo v pravém církevním duchu a aby do nich závčas vлил smysl pro důstojnost stavu, kterému se chtějí věnovat. Příliš mnoho je takových, kteří se před Donem Boskem dělají po- kornými a mírnými, ale jinde se projevují jako lidé pyšní, tvrdohlaví, marniví, a to vše jen proto, že jim chybí moudré vedení. Dovoluji si vám tedy opakovat, že Don Bosco děl- al a dělá velké dobré věci, ale udělal by lépe, kdyby se držel počátečního úmyslu a nesnažil se vytvářet cosi jako seminář pro kleriky, pro které nemá ani žádný řád. Ústav, tak jak je nyní, se pro ně nehodí a nikdy se od něho nemůže čekat nic dobrého pro církve, leda, že by byli klerici zcela odděleni od hochů laiků, určených pro práci a řemeslo, aby byli ve- deni osvěcujícím duchovním ředitelem, aby se vidělo, mají- li opravdové povolání a jsou-li opatřeni takovým duchem, jaký musí mít lidé duchovenského stavu.

Monsignor Tortone dále rozváděl své úvahy asi takto: Slyším, že Don Bosco žádá, aby směl udělovat svým kleri- kům dimisionárky k svěcením, ale pokud vím, to by silně narazilo na mínění kléru a zvláště metropolitní kapituly. Řekl mi jeden z kněží, který byl jmenován duchovním ře- ditelem kněžstva, člověk velmi zbožný a horlivý, že by to byla veliká škoda, kdyby ti dotyční, byli vyňati z pravomo- ci ordináře. Jestli je to teď tak zlé, co teprve potom, až by měl Don Bosco možnost posílat je k svěcení? Z těchto dů- vodů monsignor arcibiskup rozhodl, aby Don Boskovi kle- rici museli aspoň rok prožít v semináři. Don Bosco s tím není srozuměn a stěžoval si, že prý mu není pan arcibiskup nakloněn, že někteří profesori to dávají jeho klerikům při

zkouškách cítit, že bude muset takto ústav zavřít a že příčinou toho bude arcibiskup. „Dále bych rád uvedl – a to bude poslední poznámka, s níž vás musím obtěžovat, že toto své mínění projevil také přede mnou, ale já jsem mu dal pocítit, že nejsem stejného mínění.“ Dále, že Don Bosco po návratu z Říma před více lidmi i před kněžími a kleriky vypravoval, jak byl v Římě radostně vítán, jaké příznivce tam získal, jak byl zván k prelátům a kardinálům, jak někteří před ním dokonce klekali a žádali o požehnání. Monsignor přidal ještě další slova a poznamenání k případu „Don Bosco“.

Tento dokument se později dostal do rukou salesiánů a don Bonetti jen poznamenal na okraji spisu: „Chudák Don Bosco! Kdyby nebyl Pán Bůh s ním, nebyl by úspěšný.“ Uvedený referát jasně dokazuje, jaký vítr fučel z tehdejší kurie proti Don Boskovu dílu a jak těžké bylo dosáhnout v Římě porozumění. Dokument je snůškou dokonce i lži, protože například nebyla pravda, že Don Boskovi klerici u zkoušek v semináři propadali. Vždyť většina z nich dostávala pochvalu. Z Oratoře vyšlo do konce Don Boskova života asi 2 000 diecézních kněží a mezi nimi byli kanovníci, biskupové i arcibiskupové. Jedovatá byla také monsignorova kritika na Don Boskovo jednání po návratu z Říma. Což nemohl vyjádřit mezi svými radost nad tím, že kongregace má v Římě také své dobré přátele? Úplně nemístná je pasáž referátu, kde se mluví o tom, jak nevhodně se mísí klerici a chlapci. Dnes by snad ani nemohl nic podobného napsat, aniž by se zesměšnil.

Zajímá nás, jak Don Bosco reagoval na takové podrazy. Don Bosco se brzy dověděl o dopise, psaném Tortonem do Říma, a bylo mu jasné, že jeho referát přinejmenším zabrzdí to, na čem mu nejvíce záleželo. Ostatně jako vždycky, i v tomto případě monsignora Tortoneho se zachoval jako světec. Roku následujícího onemocněl monsignor artritidou a tehdy jeho bratr, přítel Dona Boska, byl od něho poslán na Valdocco poprosit světce, aby mu přišel dát požehnání. Don Bosco šel, dal mu je a hned bylo Tortonemu líp. Také jeho postoj k Donu Boskovi se od té doby začal měnit. Jinak Don Bosco zachovával klid a pracoval dále i na tomto těžkém úseku schválení kongregace a stanov, jak mu velelo svědomí. Jen když se podaří odvalit tento balvan z cesty, bude moci jeho dílo pokračovat dále. Z toho důvodu psal jezuitskému otci Oregliovi, bratru koadjutora Oreglii, jak si má počínat, aby to bylo moudré. Od něho dostal odpověď, že by nebylo moudré chtít dosáhnout právo dimisoriálek přes římskou kongregaci. To by bylo lepší obrátit se na kardinála Berardiho a poprosit ho o přímluvu u Svatého otce, aby tento udělil milost třeba jen pro několik případů definitivně, a třeba jen z roku na rok. Oreglia znal dobře postupy římských úřadů a mimo jiné věděl, že ani Svatý otec nemůže jednat přes jejich hlavy.

Také s kardinálem Patrizim z římské kurie si Don Bosco vyměnil dopisy, ale i ten mu odpověděl podobně, že dimisoriálky se obvykle povolují, až když je kongregace schválena definitivně ve svých stanovách. Přes to je těžké jít. Sám neví, jak by se na problém mělo jít, zvláště když je celá záležitost dosti spleťtá.

Zatím vyhotovil sekretář kongregace své dobrozdání o Společnosti svatého Františka Saleského a to bylo negativní. Svegliati upozorňoval, že oněch třináct připomínek nebylo zcela jasně přijato do posledního textu stanov a že

zakladatel se v některých bodech brání je přijmout. Svatému otci to muselo být trapné a nevěděl si jiné rady, než že na toto dobrozdání připsal: „Ať se věc projedná v plénu kongregace.“ Věc tedy šla do pléna kongregace, kde byl v čele prefekt kardinál Quaglia a kde se četlo dobrozdání konzultora, římského karmelitána Saviniho z transpontinského kláštera. Savini radil neschvalovat salesiánské stanovy a uváděl jako důvod směrnic, jimiž se má kongregace řídit při schvalování řeholních institutů: takové schválení se má udělit teprve tehdy, až uplyne „dostatečně dlouhá doba“ od vydání dekretu pochvalného a v případě salesiánů, že uplynuly od vydání toho dekretu teprve čtyři roky. Dále prý má být zjevné, že se nový institut značně rozšířil, což rovněž neplatí o Salesiánské společnosti, jelikož nenastalo veliké početní zvýšení členů, ani se neví, že by k čtyřem dosavadním domům přibyl nějaký další dům. Dále má být zjevné, že nový institut přináší veliké ovoce, což zde nelze říci, když zde nestoupl počet doporučení ze strany biskupů a jiných význačných osobností. Konečně má prý mít nový institut dobře vypracované stanovy, což také není v případě salesiánů pravda. To málo, co stanovy Společnosti svatého Františka Saleského obsahují, není bez námitek. Jako ukázka se jmenuje, že stanovy říkají, že kongregace svatého Františka Saleského přijímá také vedení seminářů, když o to žádají biskupové. Savini poukazuje na to, jak si v této věci počínal svatý veliký biskup Karel Boromejský. Ochotně přijímal službu řeholníků, ale jen co měl dosti světských kněží pro formování kněží v semináři, hned poděkoval řeholníkům a ti jeho počínání schvalovali. Není tedy potřebné, aby vznikaly řeholní společnosti s účelem vést semináře.

V tomto smyslu formuloval sekretář Svegliati odpověď pro Dona Boska. Byla napsána slušně, ale byla negativní. Říkalo se tam jasně, že v poslední době žádný představený nedostal fakultu vydávat dimisoriálky, dokud nebyl jeho institut řádně schválen, a také tam bylo potvrzeno, že odhled nad formací kléru náleží do kompetence biskupů. Připojil, že někteří biskupové se výslovně postavili proti schválení Don Boskových požadavků. Svegliati ke konci neopomenul pochválit činnost Dona Boska a připojit, že nepíše z vlastní iniciativy, ale plní jen vyšší rozkaz. A prosil ho, aby neustával ve své tak potřebné práci ve prospěch ohrožené mládeže.

Don Bosco se nenechal zápornou odpovědí z Říma odradit. Věděl, že příčinou strachu ze schválení stanov je nepochopení doby, která žádá jiný přístup, než tomu bylo v minulosti. Co se toho formování kléru týkalo, strach pocházel z toho, že mezi cíle své kongregace uváděl také výchovu kléru. Ale on myslel na pěstování povolání mezi chlapci, kdežto oni hned mysleli na řízení seminářů. Dnes by proti jeho snaze neměl nikdo námitek, ovšem tehdy byla doba jiná a myslelo se, že příliv kandidátů do seminářů lze regulovat jen administrativními předpisy.

Co se týče požadavku provést změny v textu stanov, Don Bosco byl ochoten k poslušnosti, ale napřed chtěl vyčerpát všechny možnosti obhájit to, co považoval za nutné pro zachování prostoru pro nová řešení, žádaná měnící se dobou. Pokud šlo o papeže, Don Bosco věděl, že je na jeho straně a že ho chápe. Ale papež prostě nemohl dobře v jeho případě obejít úřední postup. To není možné ani dnes. Záporné odpovědi římských úřadů způsobí Donu Boskovi ještě velice mnoho bolestí, ale to už tak bylo určeno.

30 Droby z všedního života

Schylovalo se k novému školnímu roku 1868–1869. Letní měsíce znamenaly vždy úbytek almužen pro Don Boskovy účely. Páni byli na letním bytě, byli těžko dostupní. Ale Pán Bůh posílal aspoň tolik, kolik bylo nutné zapotřebí. Tak přišla jednoho dne jedna chudá žena a vypravovala, že jí chytlo stavení nad hlavou a ona se ocitla v moři plamenů. Nemohla se dostat ven a už jí chytaly šaty na těle. V té veliké tísně volala Pannu Marii Pomocnici, aby ji vysvobodila z tak kruté smrti. Říkala, že jí na to volání oheň na těle zhasl a pak jí dobří lidé pomohli ven. Přinášela Donu Boskovi všechny své životní úspory – asi 3 000 lir.

Jako každý rok byl Don Bosco v Becchi na růžencové slavnosti. Tento rok se nevydařila – celý den pršelo, takže přišlo málo poutníků. Druhý den 5. října psal Don Bosco do Turína Oregliovi, do Lanza donu Lemoayneovi a do Mirabella donu Proverovi. Oregliovi doporučoval, aby nenechal spát záležitost Knihovny italské mládeže, donu Lemoayneovi, aby naplnil ústav chlapci až po samý okraj a aby mu zvlášť poslal seznam chlapců z janovské diecéze. Na okraj připsal rady pro ředitele: 1. Všecko pozoruj. 2. Všude choď. 3. Mluv se všemi. 4. Měj důvěru k podřízeným. Donu Proverovi doporučoval, aby se představení navzájem často radili. I jemu doporučoval naplnit ústav do posledního místečka. Kdyby snad neměl dost přihlášek, on mu pošle chlapce z Turína a všechny zadarmo.

Do Turína se Don Bosco vrátil 9. října a hned v neděli měl večerní slovíčko na téma „Špatné řeči kazí mravy.“ Citoval svatého Pavla Korintánům a vybízel chlapce, aby si dávali pozor na výběr lidí, s nimiž se stýkají. Z jeho řeči bylo jako vždy cítit nesmírnou jemnost v ohledu andělské ctnosti čistoty. Byl hluboce přesvědčen, že kněz, který vyniká velikou čistotou, přitahuje, kdežto kněz volných řečí a mravů odpuzuje. Jednoho dne v tom roce 1868 ho doprovázel don Dalmazzo do ústavu osiřelých dívek v Turíně, kde jich byla asi stovka. Dalmazzo byl překvapen, když při Don Boskově příchodu celá komunita poklekla, jako by měla před sebou nějakého svatého. Pak mu nedalo a ptal se Dona Boska, jak si to má vysvětlit. Světec mu jednoduše řekl, že je to záležitost pojmu, jaký mají lidé o knězi a zvlášť je to záležitost kněžské čistoty. Když je kněz čistý a zcela ukázněný, snadno si získává respekt. Stává se snadno pánem srdcí.

Don Bosco se musel zvláště v poslední době stýkat s mnoha ženami, což je pochopitelné. Stále ho obklopovaly,

31 Školní rok 1868–1869

Don Bosco zahájil nový školní rok tím, že byl osobně přítomen slavnostnímu čtení ústavních pravidel a mohl povzbudit všechny k jejich zachování.

Gymnazisté začali o něco dříve a hned po Všech svatých měla začít škola teologie. Zde nastala důležitá změna. Snad na návrh samotného pana arcibiskupa se školy teologie pro valdocké kleriky ujal kanovník Marengo, přítel salesiánů, takže bylo postaráno o oficiální dozor. Marengo byl profesorem v semináři. Mravouku přednášel don Cagliero a Písmo svaté don Rua. Kanovník Marengo byl členem profesorského sboru semináře a byl ochoten dozírat u Dona Boska i na studium filosofie. Zkoušky měli Don Boskovi klerici nadále dělat v semináři. Po Marengově smrti se ujal studia kleriků na Valdoku profesor Molinari, také ze semináře. Oba – Marengo i Molinari, učili zadarmo a byli obětaví, protože se

žádaly ho o přímluvu u Panny Marie, doporučovaly mu děti, nemohl se jich stranit. Ale v jednání s nimi byl vždy rezervovaný, nedíval se jim upřeně do tváře, netiskl jim ruce, jen neměl nic proti tomu, když mu jako knězi ruku políbily. Někdy bylo nutno pozdrzet se s nimi v rozhovoru, ale to jako na svou omluvu říkal: „Už to je veliké dobrodiní, když je člověk nechá vymluvit. Také to potřebují.“ Ženy měly k němu velikou úctu a on se snažil, aby si nijak nezadal. Kolem Dona Boska bylo něco posvátného. Biskup z Alby monsignor Galletti říkal: „Když k němu vstoupím do světničky, vždy mám pocit, jako bych dýchal vůni svatosti.“ Měl pravdu. Byl to pokojík modliteb, svatých bdění pro spásu duší, práce a umrtvování, zkrátka byl to pokojík čisté duše. Kanovník Berrone říkal: „Byl jsem jeho chovancem a mohu říci, že čistotu bylo možno vyčíst z každého jeho pohledu, gesta, chování. Jsem si jist, že si až do konce života uchoval křestní nevinnost. Vůbec v Oratoři se dýchalo ovzduší čistoty a to bylo jeho zásluhou.“

Po návratu z Becchi do Turína se Don Bosco také staral o zajištění ústavu v Mirabellu. Školské úřady se stále staraly, jak to tam je, a Don Bosco věděl, že kdyby ústav neměl status malého semináře, už by tamní vyučující personál musel mít řádně schválené diplomované učitele pro každou třídu. Proto psal donu Bonettimu, aby si vyžádal od pana biskupa nové potvrzení, že jde o malý seminář pod jeho autoritou a odpovědností.

V Oratoři nastala veliká novota: pod kostelem Panny Marie Pomocnice vznikla pekárna pro ústav. Bylo opravdu na čase v té věci se osamostatnit, vždyť denně obyvatelé Oratoře spotřebovali 600 až 700 kilogramů chleba. Zatím bylo nutno najmout pekaře z města.

Ale již zde byl před dveřmi nový školní rok a Oratoř to cítila už řadu dní před začátkem listopadu. Přicházeli tam chlapci z prázdnin, přicházeli také nováčci, byli zde ti mnozí, kteří vůbec nikde nebyli a dávali přednost prázdninám na Valdoku. Bylo třeba, aby se navzájem poznali a k tomu se dobře hodily ty dny z konce října. Na nově příchozí i ty, co byli na prázdninách, zapůsobilo, že odešel na věčnost ten třetí z Don Boskova snu před Novým rokem 1868.

Říjen byl v Itálii poznamenán špatným počasím. Hodně pršelo a alpské řeky zaplavily celé kraje, takže bylo mnoho řečí, že takové počasí nikdo nepamatuje. Bylo i mnoho škod. I Don Bosco nabídl dvě místa pro hochy poškozenců.

museli přizpůsobovat rozvrhu v Oratoři. Tam klerici nejen učili chlapce, ale také jim museli asistovat.

Na začátku školního roku jako obvykle musel každý chovanec odevzdat seznam knih, které měl u sebe. Donu Boskovi velice záleželo na tom, aby se do domu nedostal nepřítel v podobě špatné knihy. Špatné knihy se bez milosti likvidovaly a knihy nepřiměřené věku majitelů, se dávaly do úschovy, až pro ně dozrají. Don Bosco nerad viděl v rukou studentů romány. Říkal, že v každém románu jsou věci, které probouzejí fantazii a odvádějí od poctivého studia. Ani katolický spisovatel Manzoni se svými pověstnými „Snoubenci“ nebyl našemu světcovi po chuti. Říkal, že z dlouhé zkušenosti ví, že jejich četba zviklala už nejedno kněžské povolání. Teprve, když byl tento román ministerstvem určen

za povinnou četbu, už nic neříkal, jen chtěl, aby vyučující určité pasáže dobře vysvětlili.

Ke slovu přišla hned na začátku školního roku také myšlenka na smrt. 30. října měl Don Bosco večerní slovíčko pro všechny shromážděné obyvatele domu – studenty i řemeslníky. Vypravoval kratičký sen. Zdálo se mu, že je na dvoře ve chvíli, kdy končila odpolední rekreace a chlapci už ustali ve hře, když tu se objevili u brány dva pohřební zřízení. Nesli na ramenou nosítka a na nich rakev. Chlapci jim honem dělali místo, ale zároveň, i když se strachem, čekali, co se bude dít. Zřízení postavili nosítka na zem a jelikož se už na obloze objevil měsíc, všichni mohli být svědky zajímavého úkazu. Měsíc se začal pohybovat a vykonal dvakrát a ještě víc než půlkrát svou dráhu po obloze. Pak stanul nad kostelní věží a nastalo trapné čekání, co bude dál. Jeden ze zřízenců začal obcházet chlapce, jako by někoho hledal. Pak se u jednoho zastavil a řekl: „Ty jsi to! Pojď se mnou!“ Dotyčný se začal bránit, že ještě nesplnil svůj životní úkol, že má ještě to a to, ale zřízenec nedbal na jeho vzpírání, vzal ho kolem pasu a odnesl ho do rakve.

Don Bosco dokončil vypravování tím, že dovolil, aby si každý o jeho snu myslel, co chce. Může věřit, může také nevěřit. Ale připomenul, že už měl takových snů mnoho a vždycky se splnily. A zase doporučil všem, aby byli připraveni. Budou-li mít duši ve vzorném pořádku, nemusí se smrti bát. A jelikož bylo před svátkem Všech svatých, doporučil všem, aby si dali do pořádku svědomí a snažili se získat si plnomocné odpustky. Kdo je získal, má duši tak krásnou, jak ji měl ve chvíli křtu.

V Memoriích jsou zachycena večerní slovíčka ze začátku listopadu: Doporučil modlit se o Dušičkách za zemřelé.

32 Nezlomná podnikavost

Don Bosco, přesvědčen, že je Bůh s ním, a že je jeho povinností Bohu napomáhat svou příčinností, přes všechny neúspěchy hledal další cestu, jak prosadit své dílo.

Už jsme slyšeli, jak stál o to, aby se mohli salesiáni usadit přímo v Římě, aby měli blíže k těm, kdo řídili církevní záležitosti, ale také, že mu nevyšel plán usadit se na Vigna Pia a tam zřídit dílo pro ohroženou mládež. Hledal tedy dál a nyní se obíral plánem získat pro své účely kostel sv. Sudaria. Byl tam v roce 1867 a věděl, že je ten kostel obhospodřován arcibitrstvem stejného názvu, i že je od roku 1831 ve vlastnictví sardského vyslanectví, jelikož nad zmíněným arcibitrstvem drželi vždy ochrannou ruku sardští králové. Kostel tedy patřil italskému královskému rodu, ale byl momentálně uzavřen a měly se tam konat restaurátorské práce. Don Bosco pravděpodobně počítal, že až italské vojsko obsadí Řím, nastane v Římě jiná politická situace. Bude-li kostel v jeho režii, bude chráněn ze dvou stran. Bude chráněn královským dvorem, takže nepodlehne eventuálnímu záboru, ale ani papež nebude mít nic proti Donu Boskovi, protože on vlastně zachrání kostel pro náboženský kult. Don Bosco začal v tom smyslu jednat s ministerstvem zahraničních věcí ve Florencii přes svého dobrého přítele, rytíře Cantona. Ten mu odepsal, že bere záležitost za svou a v pravý čas ho upozorní, až bude možno vést příslušné jednání.

Více však Donu Boskovi záleželo na vyjasnění záležitosti schválení kongregace. Odmítnutí ze strany římské kongregace pro biskupy a řeholníky ho zarmoutilo, ale neodradilo od dalšího úsilí. Měl v rukou doporučující listy od biskupů

V Turíně za minulý rok zemřelo asi na pět tisíc lidí. Jejich těla tlu v zemi, ale kde jsou jejich duše? V dalších dnech mluvil o škodách, které působí mladým lidem lenost. Zakázal přezdívat zbožným spolužákům „bongiovannista“, to je přívrženec zemřelého dona Bongiovanniho, hlavního oduševňovatele členů ústavních družin. Mluvil o vytrvalosti ve studiu, dále o slušném chování vůči druhým, 6. listopadu shromáždil všechny kněze, kleriky a vykreslil jim, jak má vypadat jejich chování. Každé jeho slovo bylo namířeno k tomu, aby obyvatelé Oratoře rostli ve ctnostech a tak se líbili Pánu. Někdy zrovna neměl námět z aktuálního života a to zase probíral jednotlivosti z liturgie, tak například jednotlivé stupně, po kterých se vystupuje ke kněžství, ostiariát, exorcistát, lektorát, akolytát, subdiskonát, diskonát, pak presbyterát a konečně episkopát. Jednou zase probíral jednotlivé součásti kněžského oblečení. Tak hoši rostli i v církevním a liturgickém smyslu.

Don Bosco nezapomínal na kult Panny Marie Pomocnice. Na listopad a na prosinec vydal v Katolickém čtení knížku „Vzpomínka na slavnost ke cti Panny Marie Pomocnice“. Napsal ji sám a věnoval ji papeži Piu IX. Je to historie kostela, který v tom roce zahájil svou činnost v Turíně. Don Bosco si dal záležet na tom, aby v tomto novém spise vyzpíval své nadšení pro Pannu Marii Pomocnici, ale aby zároveň také poděkoval všem, kdo se zasloužili o stavbu a výzdobu kostela a aby povzbudil už tak početné ctitele Pomocnice. Mluva Dona Boska v knížce je prostá, nabitá láskou k Panně Marii, pociťuje se ne jako knižní mluva, nýbrž jako srdečné přímé oslovení těch, jimž je knížka určena. Svazek dal nový mocný impuls kultu Pomocnice.

z Casale, Alby, Saluzza, Aosty, Novary, Turína, Ferma, Janova, Pisy, Luccy, Vigevana, Alexandrie, Parmy, Reggio Emílie, Ancony, Guastally, Albengy, Mondoví, Asti a od kapitulních vikářů z Acqui a Susy, celkem 21 doporučení. Bude se snažit získat další. Nyní, kdy turínský arcibiskup svolával poradu všech ordinářů z turínské provincie, pokusí se získat jejich kolektivní souhlas nebo aspoň ulámat hroty některým námítkám proti schválení Salesiánské společnosti Římem. Ordináři se scházeli za tím účelem, aby projednali návrhy pro oznámený ekumenický Vatikánský koncil. Na schůzi budou biskupové z Alby, Asti, Cunea, Ivrey, Mondoví, Pinerola a Saluzza, kapitulní vikáři z Acqui, Fossana a Susy. Zmínil se o svém záměru arcibiskupovi Riccardimu a napsal i zmíněným biskupům dosti dlouhý dopis s rozбором věci, o kterou mu šlo. Nás z něho zajímají některé pasáže, týkající se námitek proti schválení.

Don Bosco uvedl historii Oratoře a celého svého podnikání, ale uvedl také, že Řím se odvolává na to, že někteří biskupové turínské provincie mají námítky týkající se kleriků, kteří se chtějí stát členy kongregace. Don Bosco se uctivě ptá, může-li doufat, že piemontští biskupové budou ochotni žádat definitivní schválení společnosti svatého Františka Saleského. Doufá, že se v tomto případě nebudou dovolávat toho, že Řím před koncilem klade biskupům otázku, zda jsou pro schvalování nových řeholních institutů. Salesiánská společnost už byla Římem pochválena, má řádné schváleného představeného a od casalského biskupa má i definitivní schválení. V kladném případě Don Bosco prosí biskupy,

aby mu řekli, jak má postupovat, když jsou to klerici z různých diecézí, ne z jedné. Dále uvádí, že praxe, která existuje v Oratoři, sleduje jen tu praxi, která existuje také v jiných kongregacích na území provincie, například u Oblátů Panny Marie a Institutu lásky. Upozorňuje, že někteří jeho klerici pocházejí ze vzdálených diecézí: z Milána, z Janova, ze Sicílie, z Anglie, ano i z Ameriky. Ti jsou volní kdykoliv se vrátit do rodné diecéze, jiní jsou zase tak chudí, že nemohou studovat v semináři, kde se musí platit. Také odpovídá na námitku, že klerici Oratoře tam nedostatečně studují. Snad se to týká některých, kteří mu byli svěřeni, ale ti nepatří do kongregace, netýká se to těch, kteří mají v kongregaci sliby. Je třeba rozlišovat tyto dvě kategorie. Za ty první nemůže brát plnou zodpovědnost. Pokud jde o bývalé žáky, mohl by uvést řadu těch, kteří jsou v diecézích faráři, pomocnými biskupy, děkany, profesory v seminářích, ale nač to? U žádného z těch, kteří jsou členy kongregace, nebyla negativní známka. Pan arcibiskup má k dispozici výsledky zkoušek, které skládali v semináři klerici z Oratoře. Jde o dobu dvaceti let. Další otázka se týká těch, kteří vystoupili z kongregace. Z každé kongregace někteří vystupují, to je normální věc. Žádný biskup však není povinen je přijmout do diecéze, když tito vystoupili z řeholní společnosti. Nakonec prosil Don Bosco biskupy, aby vzali milostivě na vědomí, že dílo

33 Za čistotu kultury

Je až podivuhodné, co všechno byla schopna obsáhnout Don Boskova mysl. Mimo Katolické čtení, které ho stálo jako hlavního redaktora mnoho času, myslel i na kulturu všeobecnou. I to z lásky k chlapcům a děvčatům z celého světa, kteří nutně dostávali ve školách všech druhů rozhled po literatuře, ale právě tam snadno přicházeli k mravní úhonně. Nejsou všichni spisovatelé zároveň také vychovateli mladých čtenářů.

Dona Boska vždy trápil problém knih, které přicházely do rukou jeho žáků a usmyslel si zasáhnout do tohoto problému činem. Pověřil profesora Francesiu, aby připravil výběr z latinských klasiků pro zvláštní edici, kterou bude vydávat tiskárna Oratoře. Světského profesora kněze Pechenina pověřil sestavením nového řecko-italského a italsko-řeckého slovníku, očištěného od mravně závadných výrazů, vyskytujících se v pohanské literatuře. Dokonce mu dal k tomu jako opisovače jednoho svého klerika. Salesián profesor don Celestin Durando zas dostal za úkol pracovat na vydání nového latinsko-italského a italsko-latinského slovníku. Oba pořadatelé slovníků pracovali na svěřeném úkolu dobře a s radostí.

Donu Boskovi nestačilo, že vydával pohanské autory očištěné, ale rozhodl se vydávat také klasiky křesťanské, aby ukázal, že křesťanská latinská literatura je po jazykové stránce neméně hodnotná než ta pohanská. V Oratoři dokonce zavedl pro tuto křesťanskou literaturu hodinu týdně.

V roce 1868 pověřil Don Bosco další takovou práci profesora Cerrutiho. Měl připravit nový italský slovník s podobným zaměřením. Jeho práce byla odbornou kritikou přijata jako skvělá. Byly však i záporné kritiky. Z těch si Don Bosco nic nedělal. To je věc vkusu a názoru. On měl názor křesťanský a nepovažoval všechno líbivé za kulturu. Některé

salesiánů je namířeno k prospěchu všech diecézí. Snad každý biskup má v jeho Oratoři své diecézany a dobře ví, že je to k prospěchu jeho diecéze. Koncil ujistěním, že chce být podřízen každému biskupovi a s každým žít v dobrém vztahu, jen prosil, aby věnovali přízeň také jeho dílu a dopomohli mu k definitivnímu schválení kongregace.

Monsignoru Morenovi z Ivrey poslal zvláštní dopis, v kterém mu píše, že se pan arcibiskup uvolil dát na program jednání jeho prosbu k piemontským biskupům, vzpomíná na jeho dávnou přízeň vůči Oratoři a prosí, aby zapomněl na to, co se stalo v minulosti (poznámka: šlo o převzetí Katolického čtení do vlastní režie Oratoře) a aby aspoň slovíčkem podpořil jeho žádost. Monsignor ani tentokrát na dopis neodpověděl.

Biskupové se tedy sešli a dopis Don Boskův byl skutečně čten. Monsignor Ghilardi byl hned pro a k němu se přidávali další biskupové. Nakonec řekl ivrejský biskup: „Máme zde metropolitu, ať rozhodne on sám.“ A pan arcibiskup uzavřel diskusi slovy: „Nedělejme z toho případ. Stačí. Máme jiné věci k projednávání.“ Sekretář porady pak napsal Donu Boskovi slušnou, ale vyhybavou odpověď. Don Bosco k tomu řekl jen tolik: „Trpělivost! Ať je všechno z lásky k Pánu Bohu a k Panně Marii. Budeme se snažit dát něco do pořádku v Římě.“

autory pak, jako byl Macchiavelli nebo Leopardi, vůbec nepovažoval za autory kulturní, nýbrž spíše za lidi nebezpečné pravé kultuře.

Co se týká literatury pro mládež, v tom byl Don Bosco nekompromisní. Co ohrožovalo dobré mravy, všechno potíral. Tento jeho postoj stál v základu dalšího podniku. Don Bosco se rozhodl založit zvláštní knižnici italské mládeže. Za tím účelem shromáždil kolem sebe kruh katolických literátů a už v listopadu Unità Cattolica oznamovala novou publikaci. Současně Don Bosco uveřejnil její program a vybízel veřejnost, aby se na ni abonovala. Každý měsíc měl vyjít svazek o asi 200–250 stránek za pouhých 50 centesimů, ale každý abonent se musel předem zavázat k odběru celého ročníku. K tomu zase Don Bosco slíbil, že vždy k poslednímu měsíci v roce bude vydávaná kniha uzavřena tak, aby nikdo nebyl nucen přihlašovat se ještě na další ročník. Cena ročníku byla stanovena na 6 lir. Jako první začaly v lednu 1869 vycházet Dějiny italské literatury od Maffeie. Knižnice italské mládeže vycházela až do roku 1885 a měla asi 3 000 abonentů. Tak se během Don Boskova života rozletělo do světa více než 570 svazečků hodnotné literatury a ještě po jeho smrti vycházely jednotlivé knihy v dalších vydáních. I pozdější papež Benedikt XV. patřil mezi odběratele, jak se sám svěřil salesiánovi donu Cerrutimu.

Katolické čtení na rok 1868 bylo zakončeno vydáním kalendáře Galantuomo na rok 1869. V předmluvě Kavalír citoval slova na šílenství zemřelého kdysi ministra vnitra, velkého pronásledovatele církve, Fariniho: „Je a bylo by politickou a dějinnou pošetilostí chtít zničit katolictví, Itálie je katolická a neexistuje jiné náboženství než římské.“ Touto citací výroku pozdně litujícího Fariniho Don Bosco vyjádřil i své vlastní přesvědčení.

34 K dokreslení roku 1868

Po velikých slavnostech kolem nového chrámu Panny Marie Pomocnice v první půli roku byl konec tohoto roku o poznání klidnější a všednější. Přesto za každou další informaci k poznání života Dona Boska Bohu díky!

V Kronice Oratoře don Rua připsal: „Listopad 1868. Don Bosco dostal pozvání od ministra Menabrey, aby přijel do Florencie v nějakých důležitých záležitostech.“ Připsal to, ale nic nepřidal. Nicméně víme z dopisu, který psal Don Bosco začátkem měsíce rytíři Cantonovi, vedoucímu oddělení při ministerstvu zahraničních věcí ve Florencii, příteli Dona Boska, že jeho prostřednictvím posílal dopis zmíněnému ministru a výslovně mu psal, že jde o věc důvěrnou a byl by rád, kdyby se o tom nemluvalo. Z toho plyne, že byl Don Bosco nějak zatahován do věcí vztahů mezi Itálií a Vatikánem, nic bližšího ovšem nevíme. Faktem je – jak dosvědčovali pozdější salesiáni, jeho důvěrníci, že vícekrát na krátkou dobu zmizel z Turína a jel rychlíkem do Florencie a zase se okamžitě vrátil, aby jeho odchod a návrat nebyly zaregistrovány. Tentokrát Don Bosco nejel do Florencie hned, ale až asi za měsíc. Zřejmě potřeboval dát pánům od vlády najevo, že od něho nemohou čekat nějaké služby na úkor církve.

Z prosince se dochovalo několik zápisů jeho večerních slovíček v Oratoři. 13. prosince mluvil velmi vážně o tom, že se mu zdá, že někteří chlapci se mu vyhýbají. S některými se ještě od začátku školního roku nesetkal. Co v tom je? Bojí se snad někdo, že ho bude přemlouvat, aby se stal knězem nebo podobně? Povolání není záležitost čistě lidská, jde o povolání ze strany Boží. Tak jako tak je třeba, aby všichni měli důvěru k svým představeným. Ti jistě nebudou nikoho přemlouvat, když není zřejmě povolán. Ale může zde být i něco jiného. Don Bosco je dobře informován, že jsou mezi hochy někteří, kteří neradi vidí kvést v domě zbožnost a berou si zbožné za terč posměchu. Ti pak zase, aby se nevystavovali posměchu, raději se k Donu Boskovi nepřibližují. Dost často se někdo o někom vyjádří, jako by Donu Boskovi donášel. Užívá i hanlivého slova „špicl“. „Tak to tedy ne!“ řekl vážně Don Bosco. „Kdo by si chtěl takto počínat a rozvracet komunitu, ať počítá s tím, že bude poslán domů. Chcete ze strachu mezi sebou trpět vlky a nechat je řídit? Před nedávnem někteří z Oratoře zmizeli. Byli to takoví, co

35 Ke konci roku 1868

Přišly Vánoce roku 1868. Půlnoční mše svatá v chrámě Panny Marie Pomocnice byla slavná. Příčinil se o to don Cagliero vánočním motivem o třech sborech. Pastýřský sbor zpíval na kůru, andělský z kopule. Dojmy byly podobné jako o svěcení svatyně. Po Vánocích jel Don Bosco do Casale navštívit velikou svou dobroditelku, hraběnku Calloriovou, která se vrátila z letního sídla ve Vignale, aby část zimy prožila doma na zámku. Tam se stalo něco mimořádného. Vypravuje o tom sama zázračně uzdravená dcera Panny Marie Pomocnice, Serafina Osellová:

Její otec byl tehdy hospodářem na zámku Calloriových v Casale a bratr studoval v Mirabellu u salesiánů. Ona měla 10 let. Vezli bratra zase do ústavu, ale cestou úplně promokli. Ona z nastuzení ztratila sluch. Dlouhé léčení jí sice neduh zmírnilo, ale stačila změna počasí k horšimu a už zase nic neslyšela. Hluchá byla i teď, když Don Bosco přijel do Casale. Rodiče ho tehdy požádali, aby s ní směli přijít k němu

kradli nebo vedli nemravné řeči. Nuže, mohou jít i další.“ Don Bosco uvedl ještě některé docela konkrétní věci, aby dodal své řeči důraz. A udělal nakonec jasnou čáru mezi jedněmi a druhými. Řekl: „Tak, abyste věděli, k těm posměváčkům nemám vůbec žádnou úctu a naopak ti posmívání jsou mi milí. Mám je v úctě, ve veliké úctě! Ať se každý z vás dobře varuje dělat si z nich posměch!“

K té době se váže vypravování o dalším uzdravení na přímluvu Panny Marie Pomocnice. Don Francesia psal v dopise do Říma matce Galleffi, že se v Oratoři mluví o nějakém velikém divu Matky Boží. Oč šlo?

Hraběnka Caysová, snacha velkého dobrodince salesiánů, a po smrti své manželky člena kongregace, měla sen. Zdálo se jí, že jí těžce onemocněl prvorozený synek. Ve snu se potom ocitla v kostele Panny Marie Pomocnice a Panna Maria jí řekla, aby vzala to nejcennější, co má a dala to Donu Boskovi, že se chlapec uzdraví. Když se vrátila domů a chlapec ji prosil, aby mu dala najíst, že má velký hlad. Udělala to, a hle, chlapec se uzdravil. Sen jí pomalu mizel z paměti a stal se znovu aktuálním, až když chlapec skutečně onemocněl tyfem a k tomu se přidal miliární tuberkulózní rozsev v plicích. Bylo to beznadějně, ale ona udělala slib, že splní, co jí Panna Maria ve snu doporučila. Slíbila dát Donu Boskovi svůj nejdražší náramek. Po několika dnech ustavičného spánku se chlapec probudil a prosil matku, aby mu dala čaj. Předtím nikdy čaj nechtěl a jeho přání se jí zdálo podivné. Ale udělala to a hle: chlapec se začal uzdravovat. Když pak šel poprvé s rodinou ke stolu, přišel s matčíným náramkem v ruce a ptal se jí: „Kdy to doneseme Donu Boskovi?“ Matka s ním tedy šla do Oratoře a co slíbila, udělala. Don Bosco jí jen řekl: „Paní hraběnko, nevěřte jen na tak ve sny!“ Ale řekl jí to jen tak, s úsměvem. Její manžel, hrabě Ludvík, řekl později před členy hlavní salesiánské rady: „Má paní byla tehdy pro Dona Boska tak nadšená, že kdyby jí byl řekl, aby mu dala 25 000 lir, byla by to okamžitě udělala. Ale Don Bosco na nic takového nepomyslel.“ Tentýž vypravoval, že si lidé mysleli, když se jeho otec stal salesiánem a pak jako salesián zemřel, že syn jistě utrpěl škodu na majetku. Ale syn veřejně prohlašoval, že je to omyl. Otec ho svou poslední vůlí o nic nepřipravil.

pro požehnání. Don Bosco děvčeti požehnání dal a předepsal rodině nějaké modlitby k Panně Marii. Ještě cestou do přízemí, kde měli byt, si povšimli, že děvče slyší, a byla to pravda. Sestra Serafina dosvědčovala, že opravdu od té doby za každého počasí dobře slyší a považuje své uzdravení za velikou milost Panny Marie.

V té době se udály ještě jiné podobné věci. Hraběnka Solarová della Margherita prosila Dona Boska, aby přišel požehnat jejího manžela, který od jisté doby trpěl tím, že upadal do bezvědomí a někdy se zdálo, že se už z toho neprobere. Slíbila Donu Boskovi dát 2 000 lir na jeho účely. Don Bosco hraběte uzdravil, ale hraběnka mu řekla: „Ale já jsem myslela, že bude nejen zbaven záchvatů, ale že bude zcela zdrav jako dříve.“ Don Bosco se zarazil a dodal: „Mám dojem, paní, že berete zpět své slovo.“ To už bylo řadu dní po onom požehnání a záchvaty se neopakovaly. Ale od chvíle, kdy hraběnka s Donem Boskem takto divně mluvila, se

záchvaty začaly znovu objevovat, a ještě v horší formě než dříve. To už paní litovala, že byla tak úzkoprsá a volala ka- jícně Dona Boska, aby přišel znovu. Šel, záchvaty znovu zmizely, a nejen to, i zdravotní stav pána se nápadně zlepšil. I v novinách se psalo o tomto uzdravení slavného hrabě- te, který byl velkým obhájcem papežství, ale také velkým Italem a ještě větším Piemontanem. Ovšem i jeho dny byly spočítané. Koncem dalšího roku zemřel.

V neděli 27. prosince o svátku svatého Jana Evangelisty měl Don Bosco v kostele poslední pravidelné kázání. Až do té doby pokaždé v neděli, když byl doma, kázal, jak to dě- lával dlouhé roky předtím. To už bylo jeho od dob, kdy se s ním chlapi tísnil v kapli zbudované z Pinardiho kůlny. Teď však přišel čas, aby své místo postoupil druhému. Pra- videlné kázání po něm převzal don Rua.

V pondělí 28. prosince odeslal Don Bosco arcibiskupovi nové vydání svého „Svatopetrského jubilea“, které ho tehdy bezmála postavilo na hanbu, když v Římě kdosi usiloval, aby se dílko dalo na Index zakázaných knih. Don Bosco teď psal dopis arcibiskupovi s opravdovou pokorou a bez- mála kajícími, ač víme, že se ničeho nedopustil a v Římě šlo opravdu jen o svévoli přehorlivého cenzora. Žádal, aby pan arcibiskup zařídil, aby opravená knížka byla přidána ke korespondenci, která vznikla v té souvislosti mezi Římem a Turínem a byla uložena v turínském arcibiskupském ar- chivu.

Téhož dne 28. prosince Don Bosco shromáždil na kon- ferenci spolubratry a kleriky a začal scénou, jak Pán Ježíš položil Petrovi otázku, zda ho má rád. A obrátil to na sebe: „Co kdybych vám stejnou otázku položil já? Jistě byste také řekli, že mne máte rádi.“ A pokračoval asi takto: „Máte-li mne rádi, nechodte tam, kde jsou špatné obrázky, nechodte do kaváren. Onehdy se mne kdosi ptal, jak to, že moji klerici chodí na vycházkách do hospody.“ Další jeho řeč byla v tom stylu. Poukazoval na různé projevy, které by zde neměly být

36 Předpovědi na rok 1869

Na silvestrovském večerním slovíčku Don Bosco jako oby- čejně hovořil o nastávajícím roku a bylo cítit, že o něm ví daleko více, než věděli ostatní. Řekl však, že o věcech vněj- ších mluvit nebude, zato tím více o věcech vnitřních, vnější věci jsou v rukou Božích, ty vnitřní se týkají nás. „Šest z vás musí odejít na věčnost, to je do nebe. Budte připraveni!“ Tak řekl a nebyl z toho příliš veliký úžas. Jestliže bylo v Turíně za rok na 5 000 pohřbů, pak pohřby těch z Oratoře byly jen malým zlomkem. Tehdy byla smrt běžnou záležitostí, jen na rozdíl od dneška se daleko více myslelo na nesmrtelnou duši a odejít bez svátostí se považovalo za velké neštěstí.

Ale Don Bosco do budoucnosti předpověděl obecně také i veliké pohromy vnější: mor, hlad, válku. Do detailů ne- sestupoval, ani neřekl, že to bude vše v roce 1869, ale řekl, že budou trpět rodiny chlapců a Oratoř také. Jediné, co je možno dělat, je modlit se a ctnostně žít. Neprovokovat Pána Boha hříchy.

Don Lemoyne v IX. svazku Memorií snesl dohromady mnoho údajů na důkaz, že Don Boskovy předpovědi ne- byly liché, ale že se všechny splnily. Už v uplynulém roce sem tam v Evropě zvedla hlavu cholera, ale potom tato ne- moc postihla řadu provincií italských a skosila tisíce životů. V roce 1868 zde byla jen některá ohniska, o kterých se my- slelo, že jsou zdolána, ale poté v letech 73, 74 a pak znovu

a které mu nedělají žádnou radost. Také se dotkl toho, co už říkal chlapcům, aby nezlehčovali náboženské družiny, ale aby raději hochy povzbuzovali, aby do nich vstupova- li a měli tak větší mravní prospěch. Tyto prosby se týkaly zřejmě hlavně kleriků, kteří nebyli členy Společnosti svaté- ho Františka Saleského a jen z Don Boskovy dobroty bydleli v Oratoři a nebyli oddělováni od ostatních. Don Bosco ani dobře nemohl při té příležitosti mluvit o tom, jaké výtky dostává kvůli těm některým z Říma, jak se tam každá věc zveličuje a zveličená se dostává až kdoví kam.

Z 29. prosince je dopis psaný majordomovi Jeho Svatosti biskupu Riccimu do Říma, v němž Don Bosco děkuje za to, že Svatý otec udělil salesiánské rodině plnomocné odpustky, přijatelné v den, který sám určí. Psal, že určil první leden – Nový rok, a že ten den se budou modlit na úmysl papeže všichni salesiáni a s nimi více než 3 000 hochů. Toho dne zemřel senátor Cotta, jeden z velkých dobrodinců Dona Boska, známý z historie začátků kostela Panna Marie. Byl to bankéř, který měl pověst bankéře Boží Prozřetelnosti, protože nebylo široko daleko zbožného ústavu, který by mu nevděčil za nějakou peněžní pomoc. Don Bosco za něho nařídil zvláštní modlitby a bude ho vždy uvádět svým dob- rodincům jako vzor.

Přišel konec roku. Don Bosco napsal ředitelům mimo- turínských domů dlouhé dopisy. V nich dával jednotlivcům i celým komunitám „strennu“ jako duchovní dárek pro nový rok. Zvláště vyjadřoval přání, aby se všichni varova- li špatných řečí a aby konali dobře své povinnosti. Zřejmě mu šlo o to, aby vzdálil ze svých domů každý hřích a nasto- lil tam u všech ctnost, aby si tak vyprosil milost schválení kongregace. Za tím účelem nařídil, aby se od 7. ledna do 7. března přidával k obvyklým modlitbám Otčenáš, Zdrávas, Sláva Otcí a Zdrávas Královno na jeho úmysl. Také svaté přijímání se mělo obětovat na ten účel. Oč přesně šlo, to po- chopitelně neřekl.

v letech 84, 85, 86 a 87 byla cholera k nezastavení. Mrtvých bylo dost a dost. Jen na Sicílii v Palermu sklátila smrt v roce 1885 3 458 životů. Nemoc slavila hody také ve Francii, zvláště na jihu. Také válka postihla Evropu hned v násle- dujícím roce 1870. Byla to válka prusko-francouzská. Za- čalo to napětím ve Španělsku, kde se v září 1868 vzbouřil proti vládě královny Isabelly admirál Topete. Dostal se až do Madridu, tam rozdál lidem 30 000 pušek a prohlásil pro- zatímní republikánskou vládu. Nastal zmátek v celé španěl- ské říši. Ovšem prohlášení republiky nevyznělo tak, jak si strůjci povstání mysleli. Sněmovna zvaná cortes totiž v nové ústavě prohlásila konstituční monarchii. Nastala sháňka po novém králi. Žádný z evropských kandidátů španělskou ko- runu nechtěl, až se nabídl příbuzný pruského krále Viléma I., kníže Leopold Hohenzolern, na rozdíl od Viléma katolic- kého vyznání. Nyní se však do věci vložil francouzský císař Napoleon III. a rozhodně se postavil proti této kandidatu- ře, která by podle něho ohrozila Francii od jihu. Leopold se tedy zřekl nároků na španělský trůn, ale císař žádal od krále Viléma, aby výslovně prohlásil, že už nedovolí, aby někter- ý jeho příbuzný tuto historii opakoval. Vilém odmítl, a tak došlo 19. července 1870 k vyhlášení války. Třetí rána byla důsledkem moru a války. Sucho, pak zase veliké deště zvět- šovaly rok od roku už tak neutěšený stav Itálie. K tomu se

přidala okupace papežského státu. A zase se ploužily světem tisíce vyhládlých a hladem skomírajících lidí. Vláda krále Emanuela, místo aby se starala o trpící poddané, zavedla novou daň z mletí obilí. Z každého metráku, který dovezl zemědělec do mlýna, musel mlynář před vydáním mouky vybrat příslušnou daň z mletí pro vládní účely. Věru, nebylo mnoho radosti ve světě v těch letech, jejichž obraz Don Bosco viděl na konci roku 1868 – roku to posvěcení kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů.

Nás ještě zajímá severní Afrika. Napoleon III. připojil sever Afriky k Francii. I tam byla nyní veliká sucha a ta způsobila hlad a nemoci. Ty postihly zvláště kočovné kmeny vnitrozemí, kde všude ležely mrtvolky zemřelých a ploužily se zástupy kandidátů smrti. Tehdy statečný biskup Lavigerie

37 Pozvání do Florencie

Na začátku roku 1869 čítala Společnost svatého Františka Saleského 93 členů: 29 jich mělo věčné sliby, 33 tříleté. Noviců bylo 31, kněží, kteří všichni měli věčné sliby, bylo 22. Chovanců umístěných v Domově Oratoře bylo přes 800. Oratoř žila v plné důvěře, že nad ní bdí Boží Prozřetelnost.

Do nového roku vstupovala Oratoř zadlužená. Bankéř Cotta sice slíbil Donu Boskovi 10 000 lir, ale teď odešel, aniž co takového napsal do závěti, takže tato naděje padla. Místo toho potěšila Dona Boska závět pana Karla Bertinetiho z Chieri, ve které mu odkazoval své jmění pro účely jeho díla. Sem patřilo i jeho obydlí, které tvořilo kdysi část paláce rodu Della Rovere a zrovna i pokoj, ve kterém bydlel kdysi svatý Alois, když byl v Chieri na návštěvě u příbuzných své matky.

Don Bosco byl někdy pro svou věrnost papeži pokládán za jakéhosi papežova Garibaldiho, ale on nedbal. Na leden poslal do světa další svazek Katolického čtení s názvem „O světském státě papeže“, rozhovor mezi jedním studentem a profesorem, z pera kněze Petra Boccasandra. Na únor právě končil z vlastního pera spis „Katolická církev a její hierarchie“. V něm krásně píše o papeži a dotýká se i jeho práva na vlastní, nezávislý stát. A je podivuhodné, že jak byl milý papeži, tak požíval úcty i u italské vlády. Právě v té době přišlo mu nové pozvání do Florencie. Don Rua opět bez komentáře píše v Kronice Oratoře: „1. ledna 1869. Don

38 Pobyt ve Florencii

V hlavním městě se Dona Boska ujala rodina markýzů Uguccioniových. Paní markýza byla šťastná, že ho může hostit. Jejím dopisům do Turína pak děkujeme za nejednu zprávu z těch dní. Tak víme, že ho byl na nádraží přivítat mimo P. Verdu také již zmíněný kavalír Canton, vedoucí oddělení při ministerstvu zahraničních věcí, který se mu nabídl za průvodce Florencií. Také mu vyjednal setkání s ministerským předsedou. Ten ho očekával s jistou naléhavostí, ale Don Bosco mu hned na začátku jasně řekl, že chce být v každém případě s papežem. Nevíme, o čem se mezi nimi hovořilo. Asi byl žádán, aby vzal na sebe nějaké polooficiální posláni. Bylo tolik věcí, kde jeho zprostředkování mohlo být pro obě strany výhodné. Uvedme si jeden příklad.

24. listopadu 1868 dva zedníci v Římě podminovali a vyhodili do povětří část kasáren. 27 papežských zuávů při tom přišlo o život. Pachatelé byli usvědčeni a podle zákona o velezradě byli odsouzeni na smrt. Byl z toho velký povyk v celé Itálii a štvání tisku nebralo konce. Papež

přijal asi 1 800 dětí domorodců, aby je zachránil od smrti hladem a živil je. Také se staral o jejich další potřeby. Francouzští vojáci mu však chtěli rekvírovat budovy, kde děti bydlely, a biskup musel vážit cestu až do Paříže a tam v osobním setkání s císařem získat pro ně ochranu. Tento velký misionář a otec Afriky žádal Dona Boska, aby mu poslal několik salesiánů. Bohužel Don Bosco ještě nebyl schopen mu vyhovět. Teprve v roce 1891 vstoupí první salesiáni na půdu severní Afriky, až bude hlavním představeným don Rua. To bude tři roky po smrti Dona Boska. Don Lemoine v soupisu pohrom, které Don Bosco předem viděl a oznámil, nepostupoval chronologicky. Šlo mu jen o náčrt toho, co bude v dalších letech. K jednotlivostem se ještě budeme muset vrátit v průběhu dalšího vypravování.

Bosco dostal od krále dva daňky, když předtím od něho dostal další pozvání do Florencie.“ Chybí nám vysvětlení, ale v každém případě pozvání krále a pozvání ministra naznačují, že šlo o vážnou věc, která spěchala.

7. ledna žádal Don Bosco generálního vikáře Zappatu, aby směl být tři měsíce mimo diecézi. Byl by rád odcestoval nepozorován, ale zpráva se rozkřikla, a tak nezbylo, než na večerním slovíčku oznámit, že odjíždí a že by se rád vrátil do svátku svatého Františka Saleského, který by se měl z toho důvodu přeložit na pozdější dobu. Veřejně neřekl, kam jede, ale znovu prosil, aby se do 7. března všichni denně modlili Otčenáš, Zdrávas, Sláva Otci a Zdrávas Královno na jeho úmysl. Představení ovšem věděli, že hlavním cílem jeho cesty je Řím. Co vedlo Dona Boska do Říma? Zřejmě hlavně záležitost schválení Společnosti a na druhém místě touha zřídít při kostele Panny Marie Pomocnice Sdružení jejích ctitelů, jak ho o to žádali mnozí návštěvníci a ctitelé Matky Boží. Odjížděl 8. ledna. V ten den posílal monsignor Gastaldi do Říma vřelé doporučení schválení kongregace přímo prefektovi kongregace pro biskupy a řeholníky Quagliovi.

Ve Florencii Dona Boska očekával velmi žádostivě dominikán P. Dominik Verda, hlavní propagátor jeho Katolického čtení, který by byl rád dostal salesiány do Florencie.

nepodepisoval ve svém státě rozsudky smrti, ale nemohl ani dobře zabránit, aby spravedlnost měla svůj průchod. Tehdy tlačili na krále Emanuela sektáři, aby žádal papeže o milost, a když tato nebyla udělena, spustili nový křik, tentokrát i proti králi. Mluvilo s o národních mučednících, žádalo se, aby rodiny popravených dostaly od Itálie důchod. Nálada bude tak zjitřená, že v březnu dojde dokonce v Neapoli a ve Francii k shromážděním, kde se bude volat: „Smrt Emanuelovi!“ Do těchto plamenů bude silně foukat starý republikánský revolucionář Mazzini a bude mít hodně stoupenců, kteří budou propagovat, aby byl po pádu Říma královský rod odstraněn a prohlášena republika, tedy zmatek nad zmatek. K dovršení napětí, které bude všude uměle udržováno, byl ještě další proces v Římě, kde se zodpovídali jacísi Ajani a del Lussi s dalšími 22 povstalci, že se v říjnu 1867 vzbouřili proti papežské vládě a zabili několik vojáků. I to všechno vypadalo na trest smrti a i v samotné Florencii trnuli strachem, co z toho bude, bude-li vůbec možno

udržet podzemí na uzdě. Král psal znovu papeži o milost. Žádost nesl do Říma generál Marozzo della Rocca, příbuzný kardinála Marozza. Papež ho přijal vlídně, ale řeč vedl tak, že se vlastně generál ani nedostal ke slovu. Mimo jiné prý papež prohodil před generálem své podivení, že král udělil velkodušně důchod vdově po popraveném cizím příslušníku Montim, ač by mohl svou velkodušnost spíše projevat svým vlastním poddaným hospodářsky zničeným povodněmi.

V té žhavé době mohl být Don Bosco žádán králem, aby v Římě ztratil nějaké slovo ve věci procesu s těmi dalšími povstalci, aby nedošlo k nejhoršímu. Může to být, protože se proces v odvolacím řízení konal v březnu 1869 a skončil mírnějším rozsudkem. Lussi dostal doživotní žalář, ostatní obžalovaní šli na galeje. Italská vláda si oddechla. Měl na zmírnění rozsudku vliv Don Bosco? Nevíme.

Náš svátec jel do Florencie jistě také v zájmu své Společnosti. Víme, že jednal s rytířem Cantonem o onen kostel

39 Matka, která divy tvoří

S hlavou plnou myšlenek a plánů, doprovázen dominikánem P. Verdou, blížil se Don Bosco k Římu. Římské paní, které se to dověděly, byly plné očekávání a psaly o svých citech do Turína rytíři Oregliovi. Každá by si byla pokládala za velkou čest, kdyby byl Don Bosco přijal v jejich domě pohostinství. V pátek 15. ledna dopoledne byl Don Bosco v Římě na nádraží, kde ho očekávali manželé Vitelleschioví, markýz Villarios, hrabě Calderari a monsignor Manacorda, který hned předal svátku povolení k sloužení mše svaté v kterémkoliv římském kostele. Tři knížecí kočáry vjely až do samého nádraží, což bylo dovoleno jen mimořádně velkým osobnostem politickým nebo církevním. Don Bosco se bránil. Chtěl jít pěšky. Monsignor Manacorda mu ale připomenul, že jeden z kočárů je kočár bratra kardinála Berardiho a ten by se mohl cítit dotčen, kdyby Don Bosco pohrdl jeho nabídkou. Pan kardinál sám velice prosí Dona Boska, aby přišel do domu jeho bratra, že mu těžce stůně chlapec a přál by si, aby mu dal požehnání Panny Marie a uzdravil ho. Don Bosco slíbil tam jít.

Z nádraží jely všechny tři kočáry do kostela svatého Bernarda, kde Don Bosco sloužil mši svatou a při ní měl memento za nemocného malého Berardiho. Generální prokurátor cisterciáků mu po mši svaté nabídl kávu a pak se jelo složit poklonu kardinálu vikáři Jeho Svatosti a od něho k tiskaři Mariettimu, kde se chtěl Don Bosco ubytovat. Chudák Marietti! Měl za úkol co nejvíce omezovat návštěvy u Dona Boska, ale pořádně se zapotil při tak nevděčném úkolu. Řím byl opět jako posedlý touhou vidět turínského svätce a přednést mu všemožná přání. Další nám sděluje Don Bosco sám ve svém zápisníku, kde si zapisoval nejdůležitější události onoho římského pobytu. Píše tam, že napřed otukával terén, ale bohužel páni preláti byli celkem chladní, ba čím výše, tím byli chladnější. Přece jen dopisy Don Boskových protivníků zapůsobily a řada i upřímných přátel Don Boskových v Římě byla proti schválení jeho kongregace. Don Bosco, to ano, jeho kongregace ne! Marně Don Bosco v různých pohovorech poukazoval na to, že mimo čistě diecézní kongregace všechny ostatní, pokud působí v různých diecésích, mají fakulty, které on žádá a které opravdu potřebuje k zajištění životnosti svého díla. Dokonce sám turínský Dr. Margotti, tak veliký jeho přítel, dotázán sekretářem kongregace

zvaný „Santo Sudario“. Nic se tam plně nedojednalo, ale Don Bosco mohl aspoň připravit jakýsi plán pro budoucí smlouvu. S králem nemluvil, ten nebyl v té době přítomen ve svém paláci, ačkoliv ho tam Don Bosco několikrát hledal. V ty dny však pochodil více úřadů, hlavně ministerstev. Všude ho vlídně přijali a on nikoho nenechal na pochybách, že je a vždy bude na straně papeže. Neměli mu to za zlé. Snad právě ta jeho otevřenost ho dělala způsobilým, že se od něho čekala jen účast na různých zprostředkováních. Don Bosco využil setkání na nejvyšších místech také ve věci neobsazených biskupských stolců v Piemontě (ve Fossanu, Acqui a Suse) a také se pokusil intervenovat ve věci nového návrhu ministerstva války, aby byla pro kleriky církve zavedena stejná bezpodmínečná vojenská povinnost jako pro ostatní občany Itálie. Naděje na dobrý výsledek však nebyla valná. Jen něčeho dosáhl. Dostal dovolení cestovat zadarmo po celé jižní italské železniční síti až do konce roku 1869.

pro biskupy a řeholníky Svegliatim, napsal dopis plný chval na Dona Boska, ale v té pro něho nejdůležitější věci byl také názoru, že nechat Dona Boska, aby formoval své kleriky nezávisle na arcibiskupovi, by znamenalo v budoucnosti rozštěpit arcidiecézní klér na dvě strany, což nelze připustit. Don Bosco si dobře uvědomoval, že zde mohou pomoci jen zázraky, které by vyprosili na Panně Marii ti, kteří stojí na jeho straně. A skutečně. Don Rua poznamenal k těm dnům v Kronice, že se salesiáni a hoši velmi horlivě modlili za šťastný výsledek Don Boskovy cesty, ač dobře nevědí, oč jde, jen tuší, že jde o něco velikého. A ty modlitby byly přece jen vyslyšené.

Don Bosco už byl několik dní v Římě a ještě se nedostal k nemocnému synovci kardinála Berardiho. Konečně tam Don Bosco šel a hned při prvním setkání s kardinálem to-muto řekl: „Eminence, přišel jsem jediné proto, abyste mi pomohl dosáhnout od Svatého otce schválení mé kongregace.“ Kardinál na to: „Uzdravte mi mého synovce a já promluvím se Svatým Otcem ve váš prospěch.“ Teprve potom byl Don Bosco uveden do světnice, kde ležel dvanáctiletý pacient v tyfoidních horečkách. Don Bosco všechny povzbudil k důvěře v Pannu Marii a řekl jim, aby začali nověnu k ní. Kardinálovi před odchodem znovu řekl, aby myslel na Společnost svatého Františka Saleského. Zajímavé! Jen co dal chlapci požehnání, ustala horečka. Pak nastalo rychlé uzdravování. Když ho Don Bosco znovu navštívil, chlapec mu s radostí zvěštoval, že se už cítí docela dobře.

Událost dojala celou rodinu a kardinál Berardi šel osobně hledat Dona Boska, aby mu poděkoval. A Don Bosco zase vedl svou: „Přimluvte se u Svatého otce!“ Kardinál slíbil a splnil. Svatý otec se tomu podivil a přál si co nejdříve s Donem Boskem mluvit.

Mezitím se v kongregaci pro biskupy a řeholníky začalo všelicos měnit. Přece jen v Don Boskově záležitosti zaznívaly i kladné hlasy. Tak Margotti, i když se bál, že nastane rozdělení v turínském kléru, o studiu bohosloví v Oratoři se vyjádřil bezmála pochvalněji než o studiu v semináři. Nyní se těžiště diskuse přeneslo na článek stanov, podle kterých si salesián mohl ponechat majetek, jen se zříkal dispozičního práva. Některým členům posvátné kongregace nešlo na rozum, jaká by to byla chudoba. Takový salesián prý by mohl

mít třeba palác a byl by chudý. Jenže doba už sama nahrála Donu Boskovi. Dokonce mezi samotnými františkány a dominikány, kteří měli přece slavný slib chudoby se skutečným zřeknutím se majetku, zaznívaly hlasy, že se budou muset jejich řádové stanovy upravit, jinak budou jejich kláštery stále v nebezpečí, že budou zabaveny státem. Nová doba, nové požadavky, nová řešení! Don Bosco to věděl a radoval se, že Salesiánská společnost razí novou cestu a mohla by sloužit za vzor pro budoucnost. Přesto však někteří vysoce postavení a velmi vlivní lidé tomu nechtěli rozumět a stále nacházeli v salesiánských stanovách rozpory. Mezi ně patřil i kardinál státní sekretář Antonelli.

40 Důležitá „Vysvětlení“

Don Bosco si byl dobře vědom, že Panna Maria je jeho největší Pomocnicí v tomto boji o budoucnost Salesiánské kongregace. Ona to byla, která uzdravila synovce kardinála Berardiho a pana státního sekretáře kardinála Antonelliho. Ale také věděl, že musí ještě sám vynaložit všechnen důvtip a spolupráci, aby vše bylo dovedeno k šťastnému konci.

V ty dny se sešel k generálním prokurátorem lazaris-tů panem Borgognem, knězem zvláště dobře obeznámených s římskými postupy. Od něho se mnoho dověděl, jak si má počínat, a také dostal od něho ujištění, že mu bude nápomocen, přijdou-li těžkosti. Byl mu za to velmi vděčen. Nejen to. Don Bosco se snažil dostat do osobního styku s nejrůznějšími činiteli v kongregaci pro biskupy a řehol-níky začínaje prefektem kongregace kardinálem Quagliu a sekretářem Svegliatim. Měl s nimi dlouhé rozhovory a oni na něm žádali různá vysvětlení. Rád je podal, protože neměl opravdu co skrývat. Myšlenky, vyložené těm pánům tehdy a také později před definitivním schválením Salesiánské společnosti a jejich konstituci máme uveřejněné tiskem v útlé asi 20 stránek obsahující knížečce, vytištěné ve vati-kánské Poliglottě spolu s nástinem dějin Salesiánské kongregace. Uvedeme si skoro doslovně to, co se týká formace prvních salesiánů, o které kolovaly představy, že je nedokonalá a povrchní. Don Bosco svá vysvětlení podal pro lepší porozumění ve formě dialogu.

Ot.: V této společnosti vám jde o dobro bližního, nebo o dobro členů?

Od.: Účelem Společnosti je dobro členů. Dosahují je tím, že pracují v lásce pro bližního, zvláště pro chudou mládež.

Ot.: Nač nejvíc dbáte při přijímání členů?

Od.: Na ctnost kandidátů! Naše společnost není určena pro obrácené hříšníky, kteří se po svém obrácení uchylují do ústraní, aby tam činili pokání. Přijímáme jen lidi solidní ctnosti a živé víry, aby se mohli věnovat ohrožené mládeži. Dosud jsme přijímali jen hochy, kteří s námi žili už několik roků, po všech stránkách bezúhonně a nám dobře známé.

Ot.: Máte noviciát?

Od.: Máme noviciát, ale státní zákony a místa, kde působíme, nedovolují, abychom pro ně měli zvláštní dům. Noviciát, kterému my říkáme „doba zkoušky“, má své sídlo v jednom traktu našeho hlavního domu v Turíně.

Ot.: V čem spočívá tato zkouška?

Od.: Tato zkouška se dělí na tři období. První se nazývá aspirantát a musí se konat před noviciátem. Druhý je

Don Bosco si vyprosil u něho audienci a byla mu povolena. Ovšem, když k němu přišel, seděl kardinál v pohovce celý zachumlaný do pokrývek. Trápila ho znovu podagra – dna. Kardinál přijal Dona Boska vlídně a opakovalo se to též, co u Berardiů. Světec naléhal na státního sekretáře, aby šel k papeži orodovat za jeho věc. Kardinál zase říkal, že nemůže, protože má veliké bolesti. Don Bosco však naléhal a dokonce mu stanovil termín – zítra ať jde k papeži. Konečně se dohodli a Don Bosco mu dal požehnání Panny Marie Pomocnice. Druhý den byl pan státní sekretář bez bolesti a mohl na audienci u papeže vypravovat, jaký měl s Donem Boskem rozhovor, i jak ho Don Bosco uzdravil a pod jakou podmínkou.

noviciát ve vlastním slova smyslu a trvá nejméně jeden rok. Třetí je období tříletých slibů. Zatím přijímáme jen takové, kteří v našich domech prožili čtyři, pět, ano i šest let bezúhonného života, ať se to týká studia nebo křesťanského života. Po aspirantátě je kandidát přijat do noviciátu, kde musí žít podle našich pravidel rok nebo i dva nebo i déle.

Ot.: V jakých pobožnostech se novici cvičí?

Od.: Každé ráno mají ústní modlitbu, rozjímání, pět de-sátků růžence a několikrát v týdnu přistupují k svatému přijímání. Během dne mají duchovní četbu, návštěvu Nejsvětější Svátosti a čtení asketické povahy, zpytování svědomí a duchovní svaté přijímání. Každý večer se shromažďují v kostele, zazpívají zbožnou píseň, přečte se životopis svatého toho dne, zazpívají se litanie a přijme se požehnání Nejsvětější Svátosti. Mimo tyto zvláštní pobožnosti konají novici spolu s chlapci ústavu ranní a večerní modlitbu se zvláštním slovíčkem na dobrou noc, o svátečních dnech jsou na dvou mších svatých, modlí se matutinum a laudy o Panně Marii, ráno slyší výklad Písma svatého, evangelia, odpoledne asistují nebo učí katechismus chlapce, jsou přítomni instrukci, kázání, nešporám, požehnání, atd.

Ot.: Jak často se zpovídají?

Od.: Podle našich stanov se zpovídají každý týden u zpovědníků, které jim ustanoví představení.

Ot.: Jaké zvláštní instrukce dáváte těm „ve zkoušce“?

Od.: Mimo to, co bylo uvedeno, každý týden k nim máme konferenci o mravních ctnostech, které mají praktikovat, a o chybách, kterých se mají chránit. Většinou se vychází z některého článku stanov.

Ot.: Čím jiným se zabývají?

Od.: V této době jsou také zaměstnáni vyučováním náboženství, kdykoliv je to potřebné, a asistencí chlapců, někdy také vyučují v denních a večerních vyučovacích hodinách, připravují nevědomé na svaté přijímání a biřmování, ministrují apod. V tom záleží hlavní část zkoušky. Kdo by nebyl schopen plnit tyto úkoly, nebyl by přijat do kongregace.

Ot.: Jaký je z toho mravní prospěch?

Od.: Zatím uspokojivý. Ti, kdo prodělali zkoušku, jsou dobrými členy, rádi pracují, nenávidí zahálku a že jsou zvyklí pracovat, jsou pohotoví vrhnout se do práce vždycky, když vidí, že to žádá Boží čest a sláva. Kdo nemá tyto schopnosti, je volný, aby jinak uskutečnil své povolání.

Ot.: Jak je to u vás se studiem?

Od.: Nikdo není u nás přijat za klerika, jestliže nemá za sebou gymnázium, to je rétoriku. Kdo začínají filosofii, všichni jsou shromážděni v Turíně a věnují se jí aspoň dva roky. Ti, kdo se mají připravit na veřejné zkoušky, dělají tři roky lyceum. Pravím veřejné zkoušky, protože u nás veřejné i soukromé vyučování podléhá státním zákonům a kdo nemá legální titul, nesmí vyučovat. To je důvod, proč si naši učitelé musí opatřit veřejně platný diplom.

Ot.: Máte schopné profesory pro členy vaší kongregace?

Od.: Protože mnozí od nás dělají veřejné zkoušky, máme jich dostatečný počet. Když potřebujeme, vydatně nám pomáhají naši bývalí žáci, kteří vyučují na veřejných školách. Dělají to rádi a vždy, když je o to požádáme.

Ot.: Jak děláte teologii?

Od.: Pro teologii máme řádně ustavené kurzy v Oratoři svatého Františka Saleského.

Ot.: Které předměty jsou zvláště pěstovány?

Od.: Máme pravidelně vyučování z biblické hermeneutiky, z církevních dějin, z teologie dogmatické, morální a spekulativní.

Ot.: Kdo jsou profesori?

Od.: Za profesory máme několik členů kongregace, kteří dosáhli s vyznamenáním doktorát na fakultě po veřejné zkoušce. Dosud jsme měli také některého z nejslavnějších profesorů arcibiskupského semináře, který k nám pravidelně dochází po celý rok a svým časem řídí zkoušky. Patří k naší kongregaci jako externí člen.

Ot.: Jaké autory užíváte?

Od.: Ve všeobecnosti je naším učitelem svatý Tomáš Akvinský a v kurzech se řídíme díly svatého Alfonse z Liguori podle traktátů monsignora Scavinioho pro morálku, podle otce Perroneho pro dogmatiku a spekulativní teologii. Naš teologický kurz trvá pět let. Když jsou zde léta, pak se v případě vážně odůvodněném uděluje kněžské svěcení po čtvrtém roce, ale pak se ještě pokračuje pátým rokem.

Ot.: Jak to děláte pro morálku?

Od.: Pro studium morálky máme řádný kurz v kongregaci. Ale než naši podstoupí konečnou zpovědnickou zkoušku, mimo kvinkvénium navštěvují ještě dva roky konference, které se konají pod přímým dohledem arcibiskupa v Kněžském konviktu.

Ot.: Říká se, že zaměstnáváte vaše kleriky také jinak. Je to pravda?

Od.: Naši klerici, ne pravidelně, ale když jde i jejich vyzkoušení nebo když je to nutné, jsou zaměstnání také asistenci ve studovně, kde však mají možnost také studovat. Také mohou být použiti pro asistenci v ložnicích, při rekreaci, při odebrání se do kostela a z něho a podobně, ale to dělají jen ve volném čase, aniž by jim to vadilo ve vyučování nebo ve studiu. V případě nutnosti jsou někteří také používáni ve školách denních a večerních. Ale tato zaměstnání se shodují s jejich stavem a jde o hlavní cíl naší Společnosti. Je dobré připomenout, že tato zaměstnání připravují členy na práci pro duše. Je to práce, ale práce pravidelná, která ponechává zcela dostačující čas pro jejich studium a pobožnosti. Třiatřicetiletá zkušenost ukázala, že právě tato trvalá zaměstnanost je nejlepší zárukou mravnosti. Vypozoroval jsem, že právě ti nejpracovitější a nejzaměstnanější si nejlépe uvědomují svůj nynější stav, jsou velmi zdraví, jsou ctnostnější a po

kněžském vysvěcení mají v kněžské práci nejlepší výsledky.

Ot.: Nebylo by lepší, aby se vaši klerici zúčastnili vyučování v semináři?

Od.: Dokud to jinak nešlo, chodili do školy do semináře. Ale jakmile to bylo možné, i za cenu velkých obětí se to zařídilo jinak. V semináři se užívají jiné traktáty než u nás v kongregaci a často se mění podle toho, jak který profesor uzná za dobré. Mimoto rozvrh semináře je rozdílný od našeho rozvrhu co do dní i hodin. Naši jsou nuceni každý den dělat 6 kilometrů sem a tam, což je obírá o hromadu času. K tomu je třeba připomenout, že by museli chodit přes nejvíce navštěvovaná místa města, kde lidé všelijak mluví a divně se oblékají, jsou tam komedianti, noviny, časopisy, nemravné obrazy a oni sami by byli často vystavováni vtípům a ponižování, jak se už mnohokrát stalo a stává. To všechno by vystavovalo do nebezpečí jejich mravnost i samotné povolání.

Tato vysvětlení, ústní i písemná, nezůstala bez ozvěny v myslích římských pánů. Nejedni byli s nimi spokojeni.

Nyní nás zajímá audience u Svatého otce, kterou měl mít Don Bosco 23. ledna. Pius IX. toužebně čekal na setkání s ním také pro to, co mu vypravovali oba kardinálové o divcích, jichž byli účastníky. Papež měl Dona Boska rád pro jeho ctnosti a hlavně pro jeho velikou lásku a věrnost Svatému stolci. Říkal: „Mám tři naprosto nezištné přátele a všichni jsou Piemontané. Je to monsignor Oreglia, ten mi posílá z Belgie Halěr svatého Petra a nic si nenechává pro sebe. Dále je to Dr. Margotti, ten ještě přidává něco na poštovné, kdežto jiní si srážejí šest procent. No, a třetí je Don Bosco.“ Byla to pravda. Don Bosco nikdy nepřišel do Říma s prázdnou, ale vždycky přinášel peníze, které dostal pro papeže od svých přátel. Jiný důvod, pro který si papež vážil Dona Boska, byla jeho svatost. O ní byl přesvědčen. Ale byl zde ještě další důvod: Don Bosco nepřipravoval Svatého otce o drahocenný čas. Jednou se ptal don Francesca, jak se Don Bosco připravuje na setkání s papežem a on mu řekl: „Pořádně si vše připravím. Mám toho vždy povíc, ale mám každou věc očíslovanou. Mnohdy mi přímo cituji různé buly a jiné úřední listiny, aby věděl, o čem jde. Snažím se pak každou věc říci stručně a aby papež cítil, že ho nechci unavovat. Někdo tam přichází a povídá a povídá, povídá, všechno páté přes deváté a nemůže najít konec. Jako by měl papež čas jen pro něho. Stalo se mi, že mne papež přerušil otázkou, u kterého čísla jsem. Řekl jsem, že u dvanáctého. On zase, kolik jich mám dohromady. Já, že jen osmnáct. Dobrá, usmál se, vidím, že nám to odsypává. Ano, Svatý otec mi dal najevo, že jemu to tak rychle nejde jako mně, že je pomalejší. Konečně myslím, že rád se mnou mluví také proto, že mu nedělám žádnou opozici. Řeknu a dost. To jsem si ustanovil jakoby zákonem. Když mi může vyhovět, vyhoví, když nemůže, nenaléhám.“

23. ledna tedy měl Don Bosco audienci, ale stala se nepřijemná věc. Jeho hostitel, pan Marietti, doporučil Donu Boskovi, aby vzal s sebou na audienci nějakého advokáta Canonika. A Don Bosco ho vzal. Byl to člověk divný, stoupenec polského fanatického vizionáře Towianského, který se považoval za proroka, pověřeného opravit církev. Canonico měl dobrou pověst, protože přeložil do italského následování Krista, čímž si získal určitou úctu u církevních kruhů. To nikdo nemohl vědět, že spojením s Towianským ho

přivedlo na scesti. Nyní šel do Vatikánu s úmyslem předat papeži poselství Towianského, kde tento tvrdil, že na scesti se ocitlo papežství, a žádal nějaké radikální reformy ve věrouce, kázni, strukturách i vedení. Canonico vstoupil do audienčního sálu dříve než Don Bosco a hned začal mluvit. Klekl před papežem a řekl, že dlouho toužil vidět ho a varovat ho, protože je sice svatý člověk, ale je v zajetí omylu atd. Papež ho chvíli poslouchal a potom mu řekl, aby hned odešel, že nepotřebuje jeho rad. On na to, že věděl, že ho nebude chtít poslouchat, ale že mu nechává písemně, co měl vyřídit, a položil před něho na stůl spis Towianského. Jak byl pryč, Pius IX. zvonil na monsignora, který měl na starosti řídit návštěvy, a ptal se ho, proč toho člověka pustil dovnitř. On na to, že ho doporučil Don Bosco. A papež zase: „Buď je ten člověk tak mazaný, nebo je Don Bosco tak naivní.“ Don Bosco stál u otevřených dveří připraven vstoupit a když si uvědomil, oč jde, skutečně vstoupil, ale smál se. Papež se ho ptal, proč se směje, zda tomu, že ho vidí rozčileného. Don Bosco zvažněl, omluvil se, že nevěděl, kdo ten pán je, řekl, že ho prosil Marietti, aby ho vzal s sebou. Tu se i papež přinutil do obvyklého klidu a už se o tom nemluvalo. Mluvalo se o věcech, které ležely Donu Boskovi na srdci.

Svatý otec projevil obvyklý zájem o Společnost svatého Františka Saleského a řekl, že doufá, že všechno skončí dobře. Definitivní schválení kongregace bude snad možno provést brzy, ovšem se stanovami bude třeba vyčkat, až se věci vyjasní. Pokud šlo o poznámky k jednotlivým článkům, Don Bosco řekl, že udělal, co mohl, ovšem k některým poznámkám římské kongregace má výhrady a cítí ve svědomí povinnost napřed rozptýlit obavy, které zde jsou. Dále přišla řeč na takzvané testimoniálky, to je vysvědčení o kandidátech, kteří chtějí vstoupit do řeholního noviciátu. Don Bosco prosil, aby to neplatilo o kandidátech, kteří vstoupili do jeho ústavů před čtrnáctým rokem svého života. Jak mohou biskupské kurie vydávat svědectví o lidech, které nemohou znát? Papež souhlasil. Pokud šlo o dimisoriálky k vyšším svěcením, tam nebyl papež pro plné udělení fakulty. Radil Donu Boskovi, aby napřed žádal jen o určitý počet případů a teprve potom aby se ucházel o plnou fakultu. Tak se ulámou hroty, záležitost se usadí a už nebude důvodů k opozici. „Chi va piano, va sano,“ citoval italské přísloví (Kdo jde pomalu, jde bezpečně).

Don Bosco se zmínil také o snaze dostat do své režie římský kostel Sv. Sudaria a papež mu dal dovolení jednat v té věci s italským ministerstvem zahraničí.

Návštěva skončila jako obvykle. Don Bosco žádal Svatého otce, aby mu udělil některé milosti, odpustky a podobně pro jeho domy a pro přátele, kteří jej o to žádali. Také

41 Karneval

V Itálii se karneval slaví mnohem více než u nás. Dny před Popeleční středou se někde stávají hotovým blázincem. Ani Řím se v té věci neliší od jiných měst. I tam byly několik dní zavřeny soukromé i veřejné podniky ze strachu, co si ještě vymyslí ztřeštěné hlavy. Zavřeny byly také občanské a církevní úřady. Don Bosco těch dní využil k malým prázdninám, kdy raději seděl doma a vyřizoval si své věci. Mimo jiné napsal řadu dopisů, z nich několik svému zástupci donu Ruovi.

V ty dny šel sloužit mši svatou do baziliky svatého Petra a vroucně se tam pomodlit na hrobě knížete apoštolů. O této návštěvě nemáme žádnou zprávu, zato se v archivu

předložil papeži dopis od chlapců z jeho ústavů a Svatý otec jim rád udělil své zvláštní požehnání. Připsal k jejich dopisu: „Bůh vám žehnej a veď vás po svých cestách. Pius IX., papež.“ Dopis Donu Boskovi vrátil.

Příznivá atmosféra, která se nyní díky přímlovám kardinálů Berardiho a Antonelliho vytvořila, ještě nepřinesla příznivý výsledek. Zůstával zde sekretář Svegliati jako nejneoblomnější odpůrce udělení toho, co Don Bosco žádal. Už sám papež si volal různé osoby a všem důtklivě kladl na srdce, aby nedělali Donu Boskovi potíže, ale pořád zde byla námitka: „Svatosti, jsou zde vaše vlastní dekrety, které zakazují zřizovat a schvalovat nové řeholní instituty. Povolíte-li Donu Boskovi, řekne se, že si protiřecíte.“ On zase na to odpovídal: „Znamená to snad, že když vydám nějaký disciplinární dekret, že jsem ztratil právo jej změnit nebo udělat z něho výjimku?“ Papež poslal na Svegliatiho kardinála Berardiho a ten ho přemlouval, aby povolil. „Papež to chce, rozumíte, papež to chce!“ Ale hlava byla tvrdá, ne a ne se podvolit, když zde nebyl zrovna výslovný rozkaz. Ale nakonec i ona povolila, jako povolily ty druhé.

Don Bosco se rozhodl jít k němu do bytu. Boží Prozřetelnost zase rozhodla, že monsignor Svegliati dostane úporný kašel a že mu bude hrozit zápal plic. To rozhodlo. Když světec přišel do jeho domu, Svegliati ho přijal na kanapi. Don Bosco hned šel k věci. Prosil ho, aby se šel za jeho věc k Svatému otci přimluvit. Svegliati jako ti předtím řekl, že v takovém stavu nemůže jít, že snad až později, až bude zdrav. Ale Don Bosco byl neoblomný. Pan sekretář mocné kongregace, která řídila všechny biskupy světa a všechny řehole, začal smlouvat. Snad za tři dny to bude lepší. Ale Don Bosco chtěl, aby šel hned nazítří. Pacient nakonec i k tomu svolil, snad v naději, že uzdravení nebude tak náhlé. Don Bosco mu dal požehnání Panny Marie Pomocnice, a co se nestalo! Druhý den byl nemocný zcela zdrav, bez kašle, bez horečky a nezbylo než splnit slovo. I on šel přimluvit se za Don Boskova věc. Tím byla hlavní opora opozice odstraněna a cesta k definitivnímu schválení Společnosti svatého Františka Saleského otevřena.

Don Bosco nejasal nad prohrou svých protivníků, ale raději chválil Pannu Marii a děkoval jí za tak velikou pomoc. Však to nebylo jeho dílo, ale její. Zde nejde o žádnou zbožnou legendu, protože zde jsou vypravování zcela určitá, například vypravování monsignora Manacordy, který vše bedlivě pozoroval a v dopise do Turína poctivě vypsál. Odtud se to dostalo do Kroniky v podobě zápisu, který tam vložil poctivý don Rua. Ovšem zatím byla cesta jen uvolněna, schválení samo nebylo ještě provedeno. O tom však v příštích kapitolách.

baziliky nachází zápis o tom, že Don Bosco v Římě požívá pověsti muže svatého a divotvůrce a píše se tam, že uzdravil tři kleriky: akolytu při tamní sakristii, jednoho zřízence sakristie a třetího, který byl hlídačem v kostele. Jednoho uzdravil z padoucnice, druhého zbavil revmatických bolestí a třetího od chronických horeček. Můžeme si myslet, že i při této návštěvě byl středem pozornosti a úcty. Zápis je podepsán tamním archivářem.

Všichni nebyli zrovna uctíváni k jeho osobě. V roce 1867 uzdravil jednoho šlechtice, ale ten se pak urazil, když Don Bosco uzdravení nechal uveřejnit. Dotyčný říkal, jak k tomu přijde jeho lékař, mohl prý získat na pověsti a takto o ni

přijde. Jsou na světě divní lidé! Nyní byl tento člověk kdesi na obědě a hostitel vedle něho posadil právě Dona Boska. Řeč se stočila na zázraky. Don Bosco jen tak mimochodem prohodil, že někteří lidé před tím, než obdrží od Panny Marie milost jsou plni ochoty a udělali by nevíme co, ale pak zapomenou a nesplní, co slíbili. Slovo dalo slovo a dotýčný pán pochopil, že se to vztahuje také na něho, ale neurazil se. Stal se Don Boskovým ctitelem doopravdy.

Ani kněží nejsou všichni bez úhony, ani ti římský ne. Don Bosco vstoupil do sakristie jednoho klášterního kostela a sháněl se po nějakém zpovědníkovi. V sakristii mu řekl, že nikdo nezpovídá. Chtěl tedy představeného, ale pak zjistil, že ten hraje s nějakými přáteli biliard. A slyšel z jeho úst podivnou větu: „U nás zpovídají jen ti, co se na nic jiného nehodí.“ Don Bosco byl zarmoucen, ba pohoršen. Hned to tomu pánovi řekl a doporučil mu, aby jen k zpovídání určoval ty nejučenější a nejlepší. Je to otázka svědomí.

V ty dny se ho také ptali, co myslí, zda vojáci Viktora Emanuela vstoupí do Říma. Neodpověděl přímo, ale z jeho odpovědi bylo možno vyvodit pravděpodobný závěr. Řekl: „Jestliže císař Napoleon odvolá z Říma francouzskou posádku, pak italské vojsko do Říma jistě vstoupí.“

Na neděli 7. března byl Don Bosco volán k další audienci u papeže. Byla to neděle před Popeleční středou. Šel tam a vyřídil si řadu věcí. Papež mu při té příležitosti prokázal velikou čest. Poslal pro něho svůj osobní kočár a vozkovi nařídil, aby byl Donu Boskovi celý den k službám.

Pius IX. při této audienci Donu Boskovi navrhl, aby v Římě zřídil něco takového, jako má v Turíně. Mohli by tam být jeho klerici, studenti filosofie a teologie, mohli by studovat buď na Gregoriáně nebo na Minervě. Tak by se čelilo turínským přehnaným požadavkům. Kdyby bylo třeba, mohl by případně salesiány světit sám papež a bylo by po řečech.

42 Definitivní schválení kongregace

Po karnevalovém veselí začala v Římě vážná svatopostní doba. Začalo i vážné jednání o Don Boskově záležitosti v kongregaci pro biskupy a řeholníky. Probíraly se tam články stanov, vážily se důvody pro a proti, monsignor Svegliati tlumočil shromážděným otcům mínění Svatého otce a Don Bosco byl několikrát volán, aby něco vysvětlil. On sám byl velmi naven neustálým přemýšlením a toužil po samotě. Neměl ve zvyku chodit na procházky, ale tentokrát ho to táhlo ven, někam, kde nejsou lidé, aby byl sám. Dokonce odmítl kardinálovi La Vallettovi, aby šel s ním na procházku. Odůvodnil to tím, že je zcela vyčerpan a těžko by se zúčastnil hovoru, který by ho ještě více unavil. Když se dověděl, že se už bude definitivně o kongregaci debátovat, psal do Turína a nařídil, aby se v ten den střídali hoši v adoraci před svatostánkem. Ti to učinili velmi rádi. Cítily, že jde o něco veledůležitějšího. Don Boskovo úsilí, vytrvalost a hlavně modlitby způsobily, že dne 19. února roku 1869 byla Společnost svatého Františka Saleského skutečně definitivně schválena a že to Svatý otec ještě téhož dne podepsal. Donu Boskovi spadl kámen ze srdce. Byl rovněž ještě téhož dne volán k Svatému otci, který mu dal cítit, jak velice mu záleží na tom, aby se cesta Salesiánské společnosti nezavazovala zbytečnými překážkami. Don Bosco viděl v jeho očích slzy radosti. Papež mu doporučil, aby teď hleděl dosáhnout co nejdříve také definitivního schválení stanov. A slíbil mu svou pomoc. Má pospíchat, protože papež je už starý a nemá před sebou mnoho času. Don Bosco mu řekl:

Navrhl mu také konkrétní možné řešení. Na Quirinale je klášter zvaný „Vtělení“, je víceméně opuštěný a má kolem pozemky, kde by se mohlo stavět. A poslal tam Dona Boska podívat se. Don Bosco seznámil Svatého otce také se svým plánem na ustavení Arcibratrstva Panny Marie Pomocnice při novém kostele pro šíření kultu Pomocnice křesťanů. Od Svatého otce potřeboval povolení odpustků. Papež mu rád vyhověl. Nakonec dal Donu Boskovi krabičku plnou pěkných křížků a pro každé políbení udělil 400 dní odpustků.

Mezitím bylo v Turíně veselo. Město dovolilo dobročinným ústavům uspořádat u příležitosti masopustu dobročinný trh, kde by se prodávaly různé předměty jako v loterii. Ve skladištích bylo ještě mnoho předmětů zbylých po loteriích, k tomu se našlo všelicos ještě jiného, prostě Oratoř se přihlásila a koadjutor Oreglia si vzal režii do svých rukou s úmyslem strhnout masopust 1869 z navyklé rozpustilé cesty na cestu krásného křesťanského veselí. Jen v samé Oratoři na Valdoku bylo na 800 hochů, studentů a řemeslníků, k tomu zde byly vnější oratoře na Porta Nuova a ve Vanchiglia. S takovou armádou se dalo jít do útoku. A tak měl Turín jedinečný zážitek. Masopust ve městě dostal stejnou povahu, jak tomu bylo v Don Boskových Oratořích. Oreglia, ač rytíř, se přestrojil za Gianduju (italského Kašpárka) a všichni žasli, jak se té role zhostil. Jeho řeč byla samý vtip, nic neslušného, nic dvojsmyslného, nic, co by se neshodovalo s křesťanským mravem. Vybralo se také dosti peněz. Princ Amedeo sám dal Oregliovi stolirovou bankovku. Když se Don Bosco dověděl, jak svatě zařídili v Turíně jeho synové, upřímně se z toho radoval. Také byl vděčný mistru kapelníkovi a skladateli De-Vecchimu, že složil pro ten účel novou polku, která se stala popěvkem, který chytil za srdce a stal se součástí mnoha repertoárů v celé Itálii. Lidé skladbu nazvali „polkou Don Boskovou“.

„Svatosti, čeká vás ještě hodně námah pro církev. Máte ještě vykonat mnoho dobrého.“ Papež odpověděl pochybovačně: „Znáte přísloví: Non videbis dies Petri – Neuvidíš tolik dní jako Petr. Ještě žádný papež nevládl římské církvi tak dlouho jako Petr.“ Ale Don Bosco se nedal a ujistil ho, že bude vládnout déle, než vládl Petr. A měl pravdu.

Nakonec dal Pius IX. Donu Boskovi ještě řadu přátelských praktických rad pro salesiány i pro hochy. Téhož odpoledne psal monsignor Manacorda do Turína donu Ruovi radostnou zprávu o definitivním schválení Společnosti a sděloval mu, že Don Bosco musí ještě několik dní setrvat v Římě, protože shání peníze na zakoupení domu pro salesiány. Skutečně se Don Bosco s papežem rozloučil, ale zůstal v Římě ještě několik dnů. Potřeboval mít v rukou dekret o schválení a musel chodit ještě kolem záležitosti zakotvení salesiánů v Římě.

Navštívil sestry, které byly v jedné z budov papežem doporučeného kláštera, ale byly ochotné se vystěhovat. Byl také u knížete Barberiniho, který měl nad klášterem patronát, znal papežův úmysl a nemínil se mu protivit. Cena domu byla stanovena na 50 000 lir. Něco mu poskytl sám kardinál Antonelli – 2 000 lir, něco dali další dobrodinci – většina zůstávala zatím nepokryta. Také bylo třeba mít pro tuto záležitost v Římě spolehlivého člověka odborníka. Don Bosco měl zato, že takového nalezl v osobě advokáta Bertarella, kterému uzdravil syna. Také matka Galleffi z Torre de' Specchi dala dohromady nějaké peníze, ale on možná více

než těch 50 000 lir věřil v 50 000 medailek Panny Marie Pomocnice, které si v té době objednával v Turíně.

Máme dopis, který Don Bosco psal donu Ruovi. V něm shrnuje, co získal svou návštěvou Říma: „Naše věc v Římě vypadá asi takto: Kongregace je definitivně schválená. Máme fakultu dávat světit členy z titulu společného stolu. Máme fakultu dávat dimisoriálky jako společnost. Byl uzavřen kontrakt o koupi kostela a přilehlého domu (Svatý Cajo) na jednom z nejkrásnějších míst Říma. Má tam být

43

(V této hlavě Životopisné paměti uvádějí korespondenci mezi Donem Boskem a vévodou a vévodkyní ze Sory.

44 Světec se vrací do Turína

Poslední den Don Boskovy přítomnosti v Římě nesl datum 2. března 1869. Don Bosco měl ráno mši svatou u Svatého Petra v okovech, jinak se snažil opustit Řím bez hluku. Většinu času věnoval svému hostiteli panu Mariettimu. Během dne mu byla doručena zásilka z kongregace pro biskupy a řeholníky, v ní byl opis dekretu schválení a dopis pro arcibiskupa Riccardiho. Vše bylo zapečetěné. K půlnoci se odebral na nádraží k vlaku. Páni poslali zase své kočáry. Přišlo více lidí pozdravit ho a rozloučit se s ním.

Do Florencie dorazil provázen otcem Verdou kolem 9. hodiny dopoledne. Navštívil pana arcibiskupa a také rytíře Cantona, kterému musel říci, že se zatím musí jednat o kotel Sv. Sudaria odložit, protože Svatý otec chce dát salesiánům kostel jiný, jak už bylo řečeno. Dopoledne v 11 hodin nasedl zase do vlaku a odjížděl směrem na Turín. Přijel tam asi o půl osmé večer.

Po skoro celodenní jízdě vlakem byl by dal přednost okamžitému odpočinku, ale zakaž synům, kteří neviděli otce skoro dva měsíce, aby se tvářili, jako by Don Bosco přišel z města, kam si jen odskočil. Don Rua v Kronice popisuje slavné vítání. Všichni hoši byli seřazeni na dvoře, na jedné straně řemeslníci, na druhé studenti, nad nimi planuly tyče s pochodněmi, aby byli dobře vidět. Kapela hrála, Don Bosco se usmíval a zdravil, pak šel do jídelny něco pojist a samozřejmě

Dekret

Spása duší, svěřená starostlivosti našeho Pána papeže Pia IX. knížetem pastýřů, jej činí stále bdělým, aby neopomenul nic, co by prospělo svatě víře katolické, bez níž není možné líbit se Bohu, a co by působilo všude na zemi její rozkvět a rozmach. V té věci zvláštní láskou provází ty církevní osoby, které se spojují ve společnost a berou si na starost mládež, vyučují ji v duchu vědy a zbožnosti a ze všech sil se přičiňují, aby přinášela bohaté ovoce ctnosti a počestnosti na vinici Páně. Hned jak jeho Svatost seznala, že mezi takové společnosti patří Zbožná kongregace řeholníků, která si dala název po svatém Františku Saleském a byla zřízena v Turíně v roce 1841 knězem Janem Boskem, poctila ji pochvalným dekretem 1. července 1864. Shora jmenovaný zakladatel, který právě přišel do Říma, naléhal u Svatého Stolce, aby ráčil schválit zmíněnou kongregaci a její stanovy. Svatý otec, když udělil podepsanému sekretáři této posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky, monsignoru Svegliatimu, audienci, s přihlédnutím k doporučení přemnoha biskupů dne 19. února 1869 zmíněnou kongregaci pod vedením generálního představeného v souladu s jurisdikcí biskupů ve smyslu posvátných kánonů a apoštolských dekretů schvaluje a potvrzuje s tím, že schválení stanov se odkládá na vhodnější dobu. V nich je třeba provést opravy podle poznámek už jindy sdělených z rozkazu Jeho Svatosti s výjimkou čtvrté poznámky, která se má změnit v následujícím smyslu: Jeho Svatost dobrotivě přivilovala prosbě kněze Jana Boska a udělila mu jakožto generálnímu představenému Zbožné kongregace fakultu platnou pro dalších deset let, aby směl vydávat dimisoriální listiny pro přijetí tonzury, nižších i vyšších svěcení těm žákům, kteří byli před čtrnáctým rokem věku přijati do kteréhokoliv ústavu nebo konviktu téže kongregace, nebo tam budou přijati v budoucnosti, a kteří svým časem požádali nebo v budoucnu požádají o přijetí do zmíněné Zbožné kongregace, ale tak, aby v případě, že by byli ze Zbožné kongregace z jakéhokoliv důvodu vyloučeni, museli být suspendováni od výkonu přijatých svěcení, dokud by si neopatřili dostatečné věno a nenalezli ochotného biskupa, který by je přijal. S výhradou jakéhokoliv opačného ustanovení.

Dáno v Římě ze sekretariátu posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky dne 1. března 1869.

S. Svegliati, sekretář

budoucí studentát, bude-li to Bůh chtít.“ A dal donu Ruovi dovolení, aby tyto věci řekl členům kongregace, ovšem s tím, že to nepůjde z domu ven. Ve všem je třeba opatrnosti a modlitby. Koncem dopisu prosil: „Jsem unaven na těle i na duchu, proto bych opravdu potřeboval, aby se při mém návratu neděly žádné demonstrace. Nic víc, než jako bych se právě vrátil z města. To by mě opravdu potěšilo.“ Don Rua opisy dopisu poslal do Mirabella a do Lanza.

I když je v dopisech sem tam nějaká zajímavá informace, celkem nám neslouží, a proto je vynecháváme.)

musel i něco povědět. Po celou dobu se neslo k nebesům provolávání slávy Donu Boskovi, jako by ta „Evviva, evviva“ neměla vůbec skončit. Příhodila se také dojemná věc:

Dr. Borel, který skoro 30 let tak věrně pomáhal Donu Boskovi, ležel těžce nemocen v blízkém útulku Barolové. Když slyšel křik, zaléhající k němu z Oratoře, pochopil, že je Don Bosco doma, a jelikož ho nikdo nehlídal, sebral se, oblékl se a o hůlčičce si to namířil k Oratoři. Vešel branou na dvůr právě ve chvíli, kdy Don Bosco vycházel z jídelny a chtěl odejít do své světničky. Nemocný šťastně doklopýtal až k němu, všichni mu dělali místo. Don Bosco hned k němu: „Pane doktore!“ Dr. Borel mu položil jen jednu otázku: „Je Společnost svatého Františka schválená?“ „Je,“ zněla odpověď. „Deo gratias! Bohu díky! Teď už mohu zemřít,“ řekl on a obrátil se a šel domů.

Dr. Borel se pak zase vystonal a zase vycházel ven do města. Jednou potkal dona Alberu a řekl mu: „Vy z Oratoře si myslíte, že znáte Dona Boska. Neznáte ho! To já, kdybych vám měl všechno vyprávět, co o něm vím, to byste teprve koukali!“

Kronika poznamenává, že 6. března se Don Bosco šel představit panu arcibiskupovi a odevzdat mu dekret schválení s průvodním dopisem posvátné kongregace. Neuškodí, když si text dekretu uvedeme v přesném znění:

A. kardinál Quaglia, prefekt

V dopise, adresovaném arcibiskupovi, se říká, aby klerici Don Boskova institutu navštěvovali školu teologie v semináři, třebaže představený má fakultu vydávat jim dimisoriální listy, jak je psáno v dekretu, ale také se arcibiskupovi klade na srdce, aby instituci, tak prospěšnou jeho diecézi a celému okolí rád podporoval a chránil.

7. března byla neděle. Tehdejší liturgie připouštěla, aby se o postních nedělích slavily velké svátky, a proto se tu neděli slavil přeložený svátek svatého Františka Saleského. Priorem svátku byl hrabě Viancino, Don Bosco zpovídal už od půl šesté ráno až do devíti hodin, slavnou mši svatou s kázáním měl svatý Leonard Murialdo, Don Boskův spolupracovník, zakladatel Řemeslníků. Odpoledne o půl třetí byla slavnostní akademie k uvítání Dona Boska. Vedle oslavence seděl světící biskup Balma a jiní vznešení hosté, recitovalo se, zpívalo se, hrálo se až mile. Gastini, známý z prvních heroických let Oratoře, předváděl veselé kuplety jako kdysi a všichni byli v nejlepší náladě. Po akademii se šlo do kostela a pan biskup měl svátostné požehnání. Večer byla slavnostní iluminace – velké osvětlení Oratoře. A ještě později večer, když už šli chlapci spát, shromáždili se salesiáni a aspiranti a Don Bosco k nim měl takzvanou konferenci, ve které jim vypověděl, co dělal v Římě, jak tam pochodil. Bylo to velice důležité, aby se pozvedla jejich nálada, někdy pokleslá v důsledku protiventství, které vycházelo od turínských církevních vrchností.

Don Bosco řekl poctivě, že až donedávna naše Společnost neměla pevnou půdu pod nohama a že jako by visela ve vzduchu. Situace byla taková, že kdyby Don Bosco zemřel, zemřela by spolu s ním i jeho Společnost svatého Františka Saleského. Ta sice byla od roku 1864 Svatým Stolcem pochválena, ale to neznamená, že byla schválena.

45 Aby i hoši věděli

Don Bosco už byl takový, že považoval všechny obyvatele Oratoře za členy své rodiny. Proto byl velice sdílný a rád i chlapcům vypravoval o věcech, které by si jinde nechávali pro sebe. Poslední dva měsíce se chlapci modlili na jeho úmysl. On jejich modlitbám připisoval rozhodující význam, proč by jim tedy teď neměl říci, co v Římě hledal a co tam našel! I svolal si 8. března studenty i řemeslníky a vyprávěl jim o své cestě i jaký měla výsledek.

Snad poprvé jim jasně řekl, že kněží a klerici, kteří se o ně starají jako salesiáni, jsou členy Společnosti svatého Františka Saleského, řeholní společnosti, která dosud visela ve vzduchu, protože ji nechtěli schválit, ale teď už nevisí. Panna Maria chtěla její schválení a on si byl také jist její vůlí. Proto se vydal na cestu, který vypadala jako předem odsouzená k nezdaru. Muselo to tak být, aby se vědělo, že je zde vyšší vůle než lidská. Salesiánská kongregace je už natrvalo schválena a kdo by se do ní hlásil, už se nemusí bát, že sází jako do loterie: vyjde to, vyjde, nevyjde to, nevyjde.

Don Bosco začal také hned s jakýmsi nábořem do kongregace. Kdo by chtěl být salesiánem, může se přihlásit. Ovšem musí být rozhodnut být dobrým salesiánem. Ti, co vstoupili do Oratoře před čtrnáctým rokem věku, nepotřebují si pro kněžství opatřovat předepsané věno. Také vypravoval nadšeně o tom, jak má Svatý otec chlapce z Oratoře rád a jak jim přeje. Mluvil o křížcích a odpustcích, spojených s políbením křížku. Kdo po celý měsíc každý den křížek políbí, získává plnomocné odpustky a v hodině smrti

Někteří biskupové ji sice doporučili k schválení, ale ani to ještě nic neznamenalo. Stačilo, aby biskupové řekli, že si kleriky rozeberou podle diecézi a Společnost by byla de facto rozpuštěna. Bylo třeba, aby byli vyňati z pravomocí svých biskupů a to byl důvod, proč se rozhodl jít do Říma.

Po pravdě řečeno, skoro všichni ho z tohoto úmyslu zrazovali. Říkali, že je to zbytečná cesta. Nepochodí. V Římě mají starosti s nastávajícím ekumenickým koncilem. Stejně hlasy přicházely z Říma. Co dělat? Nejít? Don Bosco si však byl jist, že Bůh salesiánskou kongregaci chce a prosadí ji. Panna Maria ji také chce a bude dělat třeba zázraky. Pak Don Bosco vypravoval o divech, které Panna Maria způsobila, až došlo 1. března k podepsání dekretu o schválení kongregace.

Pak přešel Don Bosco na asketické téma. Řekl, že měl se Svatým otcem rozhovory, kde mu tento dal cenné rady: 1. Aby se venku nevědělo, co se dělá uvnitř. Jezuité to tak také dělají. 2. Ať každý o členech kongregace mluví jen dobře a nepovídá o jejich chybách. 3. Nejedná se o to, aby vás bylo mnoho, ale abyste byli dobří, kvalitní. 4. Kongregace pokvete, dokud se budou zachovávat pravidla a dokud v ní bude vládnout chudoba. Starat se o chudé chlapce, nebo otvírat ústavy pro bohaté a pro šlechtice. 5. Kdo má nějaký majetek, ať každý rok reviduje svou závěť a ať představený ví, komu co odkazuje. Tak se předejde pozdějším hádkám. Lépe je na tom dům, kde se méně modlí a více pracuje, než dům, kde se moc modlí, ale vede se lenošný život.

Konference naplnila všechny nadšením a zbavila je nejistoty, jak bude dál. Všichni si byli vědomi toho, že Don Boskovo dílo je pro budoucnost zajištěno. Konferenci byli přítomni také ředitelé mimoturínských domů a don Pestarino z Mornese.

také, takže může přijít do nebe bez očištění. V Římě jsme koupili dům, budeme tam posílat kleriky a kněze studovat. Ovšem pošleme tam jen ty nejlepší. A dodal žertem: „Kdo má nějaký majetek, ať udělá závčas závěť, aby pak mohl být při umírání klidný.“ Poznámka vzbudila všeobecné veselí. Don Bosco skončil pěkným „Dobrou noc!“

Ve dnech 8. a 9. března měl Don Bosco kolem sebe členy kapituly. Šlo o přijetí dalších členů. Bylo přijato několik aspirantů na zkoušku. Den 8. března se stal pamětihodným také proto, že Don Bosco vystavil první dimisoriální listinu mirabellskému kleriku, Josefu Monaterimu.

Aby bylo jakseptří využito svatě nadšení, které Don Bosco přinesl z Říma, 11. března mluvil znovu ke shromážděným salesiánům se slibem i aspirantům, tentokrát o tom, že je nyní třeba brát pravidla vážně a opravdu je zachovávat. Po schválení kongregace je to už povinné, i když se budou články pravidel ještě upravovat. Rozvinul krásně podobenství o hlavě a těle. Jak by to vypadalo, kdyby byla jen hlava a neměla žádné údy? Byla by to obluda. Zrovna tak by to vypadalo, kdyby bylo tělo a nemělo žádnou hlavu. Také by to byla obluda. Anebo kdyby tělo mělo dvě hlavy. Zase by to byla obluda. Tak by to bylo v kongregaci, kdyby nebyla dobře uspořádaná, kdyby představení neměli své funkce nebo je neplnili, ale také kdyby podřízení nebyli ochotni poslouchat a dělali by si každý, co by chtěl. Je třeba, abychom měli jednotu fyzickou, ale také duchovní. Dělbá práce a dělba

povinností! Don Bosco nadšeně rozvinul slova žalmu: „Jak je to krásné, když bydlí bratři pospolu.“

Jeho konference byla dosti dlouhá, ale stálo za to být na ní a slyšet jeho nadšené, současně však i realistické nabádání. Dokonce jmenoval osoby pověřené vedením a důležitými funkcemi, aby se vědělo, kdo má v čem právo poroučet: don Rua je prefekt, don Cagliero duchovní ředitel kleriků, don Francesia má na starosti vědu. A ohlásil, že teď, co je

46 Další vybavování kostela

Po návratu z Říma byl Don Bosco často v zajetí kleriků, kteří byli zvědaví na každou podrobnost, vycházející z jeho úst, a proto se o každé rekreaci tísnilo kolem něho. Z těch rodných besed v kroužku se zachovalo i vypravování o tom, proč Panna Maria někdy odmítne uzdravení udělit. Don Bosco dal požehnání Panny Marie Pomocnice jisté paní, velmi bohaté. „Ona chtěla, abych jí sám stanovil sumu peněz, kterou by měla věnovat novému kostelu,“ tak vyprávěl. Don Bosco se dlouho neměl k vyslovení výše peněžní sumy. Říkal, ať dá tolik, kolik je úměrné jejím finančním možnostem, ale ji aby to nepoškodilo. Paní pořád chtěla, aby sumu stanovil sám. Když jinak nedala, řekl jí, aby dala 3 000 franků. Ona svolila a hned se její zdravotní stav začal zlepšit. Ale jen co se její zdravotní stav zlepšil, už její příbuzní vzkázali Donu Boskovi, že mu dají jen 500 franků. A co se nestalo? Paní onemocněla znovu a bylo to s ní špatné. Honem přišli a zase nabízel sumu 3 000. A zase nastalo rychlé zlepšení, ale i zhoršení ochoty splnit, co slíbili. Byli sice ochotni dát slíbený obnos, ovšem žádali, aby Donu Boskovi připadl jeden tisíc, druhý tisíc aby šel na Haléř svatého Petra do Říma a třetí na dobré účely mimo Dona Boska. A jak to dopadlo? Špatně. Paní zemřela. Don Bosco z toho vyvodil závěr, že lakomci mají vždycky sklon s Pánem Bohem smlouvat. Nedávají z lásky a z horlivosti, ale jen z donucení. Co měla ta paní ze svého všeho majetku? Don Bosco se s takovými případy setkával často a někdy mu z nich bylo zle. Vypravoval více takových epizod.

14. března byly narozeniny krále Viktora Emanuela II. V mnoha šlechtických rodinách se to slavilo hostinou. Bylo to jakousi rodovou povinností. Také turínský hrabě Radicati vystrojil recepci na počest krále, a co se nestalo? Jeho paní, zbožná dáma, si usmyslila, že musí pozvat také Dona Boska. Paní totiž nesnášela, aby se při podobných setkáních mluvilo neslušně a proticírkevně, jak to bylo tehdy v módě, a tak si myslela, že před Donem Boskem budou umírnění a v jejich domě se nebudou páchat hříchy. Don Bosco šel, proč by také nešel, když Pán Ježíš také jedl s hříšníky a celníky. Hostina začala přípitkem na zdraví krále a jiných politiků. Hosté byli všech možných politických barev a každý musel pronést pár slov, na co připíjí. Připíjelo se na jednotnou Itálii, na svobodu, na krále, na památku Cavoura, na Garibaldiho a tak dále. Nakonec přišla řada na Dona Boska a všichni čekali, co asi řekne. On zachoval naprostý klid a jen řekl: „Připíjím na zdraví krále, na památku Cavoura, na Garibaldiho, na zdraví a dlouhý život všech ministrů, aby všichni pod praporem papeže spasili svou duši.“ V odpověď na jeho přípitek všichni začali se smíchem tleskat. Kdosi prohodil: „Dona Boska se opravdu nemusí nikdo bát.“

V půli měsíce odjel Don Bosco do Mirabella. Z té návštěvy si osobní vzpomínku odnesl pozdější velký salesiánský misionář Evasio Rabagliati, tehdy ještě chovanec ústavu.

kongregace schválena, bude nutno častěji se scházet a vysvětlovat si věci. Prosil, aby nikdo nerušil jednotu a také, aby se dodržovalo ustanovení pravidel o návštěvách Nejsvětější Svátosti. Také, ať všichni vezmou na vědomí, že když bude třeba někoho vyslat k svěcení, představení budou ve vědomí povinni zvážit jeho zbožnost a jeho znalosti. Nebojme se budoucnosti. Boží Prozřetelnost nás neopustí a nic nám nebude chybět.

Vzpomínal, jak Don Bosco po první noci vypravoval, co se mu zdálo. Zdálo se mu, že byl v místnosti, kde se konaly zkoušky, a viděl před sebou dvě postavy. Jedna měla v ruce prut a na něm na konci upevněnou lucernu, druhá měla pod paží nějaké listiny. Neznámí ho pozvali, aby šel s nimi do ložnice, kde spali hoši. Ten první přiblížil vždy lucernu k tváři spícího, ten druhý položil na pokrývku list, kde byl napsán počet roků, kolik kdo bude ještě žít. Na Rabagliatiho sen udělal hluboký dojem a šel se Dona Boska zeptat, kolik roků bude on ještě žít. Don Bosco se zasmál, řekl nějaké číslo, k němu připočetl jiné, pak zase něco odečetl a nakonec zůstalo číslo 27. Rabagliati si to dobře zapamatoval, vrtalo mu to ale v hlavě. Než později odjel do Ameriky na misie, ptal se Dona Boska na vysvětlení a on mu jen s úsměvem řekl: „Nevěř na hlouposti.“ Později se ptal znovu a Don Bosco řekl: „To máš tak. Nevíš, odkud se má začít počítat, zda od roku, kdy ses stal salesiánem nebo od roku, kdy jsi dělal sliby.“ To mu tak řekl, protože viděl, že se mu to příliš vrylo do paměti a dělalo mu to zle. V Americe Rabagliati jednou těžce onemocněl, ale zase se uzdravil. Působil požehnaně mezi malomocnými v Kolumbii, pak v Chile a v době, kdy se psaly Memorie a don Lemoyne tam zařadil i onen sen, byl Rabagliati ještě v plné činnosti. To bylo v roce 1917.

Po Don Boskově návratu z Říma se všelicos událo i kolem materiální stavby kostela. Don Bosco objednal v Miláně u bratří Broggiových dvě bronzové sochy, které měly stát každá na jedné věži. Měly to být postavy andělů, tvořících se sochou Panny Marie na vrchu kopule sousoší. Každý anděl měl být vysoký 2,5 metru a pozlacený. Don Bosco dal umělcům nákres soch, který ještě existuje. Jeden anděl měl v ruce korouhev a na ní do kovu vyříznuté slovo „Lepanto“. Zřejmě to byla připomínka velikého, Panně Marii Pomocnici připisovaného vítězství křesťanského loďstva nad mnohem větším loďstvem tureckým v roce 1571. Na nákresu druhého anděla nebylo žádné slovo na korouhvi, ale jen dvě číslice 1 a 9. Za nimi byly dva otvory, které jako by žádaly o doplnění. Pak ale při skutečném zhotovení druhého anděla místo těch číslic se v ruce anděla ocitl vavřínový věnec, který anděl podával Panně Marii na znamení vítězství. Don Lemoyne píše v IX. svazku Memorií, že náčrtek viděl na vlastní oči a dobře si ony dvě číslice zapamatoval a také ony dva otvory čekající na doplnění. Osobně byl přesvědčený, že v neznámém roce 20. století dojde k dalšímu velikému vítězství Panny Marie a v Memoriích skončil odstavec zvoláním: „Ať jen přijde brzy a ať přitáhne všechny národy pod plášť Panny Marie!“

Cena andělů byla 3 300 lir. Sochy se podařily. Napřed přišla jedna, a odborník od firmy provedl její instalaci, pak se bedna vrátila do Milána a v ní byla přivezena druhá socha.

Pan Broggi poslal z Milána ještě dvě velké umělecké lampy pro hlavní oltář za 500 lir. Současně se vyjednávalo o pořízení varhan pro kostel. Smlouva na ně byla uzavřena s panem Lingiardim z Pavie. Napřed chtěl 20 000 lir, pak slevil na 15 a konečně slevil ještě další tři tisíce, aby i on měl s rodinou účast na oslavě Panny Marie Pomocnice.

Velikou radost Donu Boskovi způsobil 16. března roku 1869 vystavený dekret, jímž Svätý otec na deset let propůjčil nově zřízenému Sdružení ctitelů Panny Marie Pomocnice různé plnomocné odpustky pro návštěvníky turínského kostela.

Don Bosco měl veliký smysl pro tajemství společenství svätých a často myslel na velikou řadu žáků, kteří ho předešli na věčnost po svätě prožitých létech pobytu v Oratoři a v dalších ústavech. Měl radost, že i chlapci se

47 Zlaté jubileum Pia IX.

Za Don Boskovy nepřítomnosti vyšel v Turíně svazek Katolického čtení na březen s nadpisem „Valentina aneb hodná dcera Panny Marie“. Nyní Don Bosco vydával na duben otisk staršího díla „Údolí Almerie“. Zatímco v ústavě v Lanzu chlapci četli právě vyšlou novou knížku, přijel tam na návštěvu Don Bosco. Bylo to na samém konci toho požehnaného měsíce března. A že byl Don Bosco plný dojmů z Říma, hned na prvním večerním slovíčku chlapcům vyprávěl s láskou o papeži, kterého našel při plném zdraví, s podivuhodně jasnou myslí, ale i plného lásky k chlapcům. I jim řekl, co jim všechno Svätý otec doporučuje, jací mají být, a oznámil jim udělené apoštolské požehnání.

V domě kvetlo zdraví. Ten školní rok ještě nikdo nebyl ani trochu nemocen. Proto se už vytratila z myslí Don Boskova předpověď z prosince minulého roku. Jen někteří mlčeli a čekali, zda se předpověď splní.

Don Bosco svou návštěvou v Lanzu sledoval ještě také jeden hmotný účel. Ústav byl přeplněn a hlásili se další a další. Psal tedy lanzskému starostovi a navrhl mu, že je ochoten ústav na své útraty rozšířit, ale jen s tou podmínkou, že obec nechá na 40 let dům v jeho správě. Po čtyřiceti letech bude moci smlouvu s Donem Boskem zrušit a volně s domem disponovat. Obec Don Boskův návrh nepřijala, i když byl pro ni velmi výhodný a nic ji nestál. Asi nějakí antiklerikálové do toho mluvili.

V Lanzu měl Don Bosco další výmluvný sen, který potom vypravoval tam a po návratu domů také v Oratoři.

Zdálo se mu, že se nachází v kostele a kolem něho je velká spousta hochů chystajících se ke zpovědi. Jelikož nemohl sám takovém množství vyzpovídat, chtěl jít zavolat na pomoc další kněze. Cestou si všiml divné věci. Jeden chlapec měl na krku něco jako oprátku a za ním, na zádech, bylo jakési zvíře podobné kocouru, které tu smyčku drželo ve svých prackách a zadržovalo ji chlapci kolem krku, takže nemohl mluvit. Don Bosco šel blíže, ale kocour se schovával za zády, všelijak se kroutil a, když už se nemohl schovávat, cenil zuby, jako by chtěl na Dona Boska skočit a pokousat ho. Ten hned vytušil, že je to ďábel, a dal si přinést kropáč se svätenou vodou, aby potvoru pokropil. Zvedl ruku a chystal se tak učinit, ale než tak učiní, chtěl, aby mu ďábel řekl, proč to dělá a co tím chce docílit. To už zpozoroval, že kocour drží v prackách tři různé smyčky a také si všiml, že i jiní chlapci mají za zády škaredé kocoury, takže je mezi nimi mnoho ďáblů. Bohužel mnoho chlapců mělo na

k jednotlivým zemřelým utíkají, hlavně k Dominiku Savi-ovi. Z konce měsíce března pochází zpráva o milosti skoro okamžitého uzdravení, kterou Dominik vyprosil paní Janě Quaratiové z Bergamaska. Způsobila si vnitřní zranění a měla veliké bolesti. Upoutaná na lůžko si přečetla životopis Dominika a měla za to, že je jí lépe. Ale pak se pokusila vstát a chodit, ale musela ulehnot s ještě většími bolestmi, než měla předtím. Neměla ani sílu posadit se. Něco jí říkalo, aby se modlila k Dominikovi, ale teprve po několikerém odmítnutí mu řekla: „Dominiku, jsi-li skutečně v nebi a je-li to vůle Boží, zmírní mi bolesti. Budu k tobě dělat nověnu, každý den třikrát Otčenáš, Zdrávas a Sláva Otcí.“ A hned začala. Po třetím Otčenáši se jí tělem rozlil pocit, jako by nějaký balzám hojil její bolest. Usnula a po půl hodině vstala a všechna bolest byla pryč.

zádech takové společníky. Kocour se dlouho bránil. Nechtěl prozradit, proč to dělá, ale Don Bosco byl neúprosný a stálým vyhrožováním, že ho polije svätenou vodou, ho přinutil říci pravdu. Nutí hochy, buď aby ve zpovědi zamlčeli těžký hřích, nebo aby nelitovali, nebo aspoň aby si neudělali předsevzetí, že hřích nebudou opakovat. Sen končil tím, že Don Bosco začal kropit na všechny strany a že se ďáblové s velikým vřestěním a vztekem dali na útěk.

Druhá polovina března stála ve znamení blížícího se zlatého jubilea kněžského svätení papeže Pia IX.. Don Bosco dal zhotovit překrásné album o 48 stránkách s projevem v řeči latinské, podepsaným 32 kněžími, 73 kleriky a 3 430 Don Boskovými studenty, řemeslníky a externími oratoriány. Album měl zavězt a Svätému otcí předat rytíř Oreglia. Na desce alba bylo datum „11. dubna 1869.“

Více než na nějakém parádním albu však Donu Boskovi záleželo na tom, aby se uskutečnily papežovy rady. Proto dne 6. dubna znovu shromáždil své ke konferenci. Salesiáni se sešli v ústavní knihovně. Úvodem Don Bosco, oblečen v rochetu, přijal řeholní slib od dvou kněží – od dona Garina a od dona Dalmazza. Pak v promluvě žádal ode všech, aby si zvykli zachovávat mlčení o tom, co se děje v kongregaci. Dále se rozhovořil o tom, co obvykle znamená zkázu řeholní společnosti. Jsou to: „otia, vina, dapes“ – zahálka, pití, požívačnost. A konstatoval: „Nyní, když byla kongregace schválena, nastanou krize. Kdo nebude ochoten žít podle stanov, bude se muset s námi rozloučit. Každý si to musí dobře rozmyslet, protože představený musí jednat podle svědomí. Nyní po schválení se k nám budou hlásit i různí řeholníci, venkovští faráři a podobně. Budeme muset být opatrní v přijímání. Nejedno se bude hlásit, aby mohl u nás poroučet, jiný se zase bude hlásit s dobrým úmyslem, ale už nebude schopen přizpůsobit se našemu životu. Musíme být opatrní, aby se udržely naše tradice, jinak nebudeme schopni udržet v kongregaci dosavadní horlivost. A vypravoval, co se stalo v jedné řeholní společnosti. Představený si vzal do hlavy, že musí svou kongregaci zreformovat. Chtěl dokázat, aby jeho podřízení dopoledne a odpoledne vycházeli ven na procházku a docílit toho, aby se spokojili s dvojným příkrmem při stolování, ale se zlou se potázal. Začali si stěžovat provinciálovi, že prý je chce rektor umořit hladem. Provinciál zase ho nabádal, že s takovou konvent pohrbí on sám. Šlo to až ke generálnímu představenému a i ten ho káral, že jeho podřízení budou dělat všemožná pokání, jen na

břicho se jim nesmí sáhnout. To prý raději odejdou pryč. Stalo se. Ano, nebylo potřeba, aby jejich konvent zabral stát, oni se rozešli sami.

Na konci své řeči Don Bosco oznámil, že se při příští schůzce bude volit nová kapitula, protože stará má svůj mandát prošlý. Pravděpodobně budou moci volit jen ti, kdo mají věčné sliby. „Dnes jsme ještě všichni zakladateli Společnosti,“ řekl. „Snažme se, abychom tomuto úkolu dostáli čestně, aby nás dějiny musely hodnotit jako vzory a aby musely říci: To byli lidé!“ A prosil všechny, aby mu pomohli položit kongregaci solidní základy.

48 „Odtud vyjde má sláva“

Don Bosco myslel ustavičně na to, jak by uvedl do světa kult Panny Marie Pomocnice a jak by mu dal nový mohutný impuls. V době ohrožení katolické víry pod tlakem tureckých nájedů ve stoletích 16. a 17. byla Panna Maria vzývána pod titulem Pomocnice křesťanů všeobecně. Veliká vítězství u Lepanta (1571), u Vídně (1683) a u Budapešti (1691) byla připisována Panně Marii jakožto Pomocnici křesťanského lidu. Tehdy bylo hlavním ohniskem tohoto kultu Arcibratrstvo Panny Marie Pomocnice (Maria Hilf) v Mnichově a hlavními šířiteli této úcty kapucíni. I u nás je dosud dosti domácností, kde visí v uctivosti poutový obraz Pomocnice křesťanů ze štětce malíře Lukáše Cranacha. Sedící Matka tiskne k sobě Ježíška, který se k ní vine jako ke své zástítě. Století 18. zapomínalo na náboženskou víru a oddávalo se osvícenecké pýše, století 19. v tom kursu pokračovalo. Don Bosco však dobře cítil, že kult Pomocnice nikterak neprestal být aktuální pro křesťanské národy, ba naopak. Boží Prozřetelnost si ho vybrala, aby kult Mariina Neposkvrněného Početí doplnil tím, že Neposkvrněnou bude vzývat jako Pomocnici církve. Už jsme si o tom mnoho řekli, jak například reagovala turínská městská rada na jeho nápad postavit na Valdoku kostel s tak „staromódním“ titulem Pomocnice, a jak naopak Don Bosco houževnatě prosazoval svou myšlenku, až ji zcela realizoval. Ten jeho kostel s Lorenzovou Pomocnicí křesťanů nad hlavním oltářem se teď měl stát novým ohniskem tohoto kultu a i na tom Don Boskova geniální hlava pracovala. Sám se narodil v době, kdy se papež Pius VII. vracel z napoleonského zajetí a z vděčnosti za vysvobození zavedl oficiálně svátek Pomocnice. Nyní Don Bosco prožíval svrchované ohrožení Božího lidu – vždyť se mnohý těšil, že brzy padne Řím, s Římem přestane být aktuální papež a bez papeže se církev rozpadne a zanikne. Eucharistický Kristus, Pomocnice křesťanů a papežství se v Don Boskově hlavě a v jeho srdci stávaly trojúhelníkem, na kterém bude spočívat budoucnost církve.

Už jsme viděli, jak si Don Bosco s pomocí Mariiných divů vydobyl schválení kongregace i jak vyložil Piu IX. svůj plán založit při kostele jím postaveném Sdružení Panny Marie Pomocnice, které by převzalo dědictví po onom slavném arcibratrstvu mnichovském, které se tolik zasloužilo o probuzení neochvějně důvěry, že Panna Maria nedopustí, aby se křesťanská Evropa stala kořistí mohamedánského Turecka a přešla ke kultu půlměsíce.

Nyní Don Bosco pospíchal, jako by cítil, že nelze ztráct čas. Napsal narychlo Regolamentoo, to je Pravidla Sdružení Panny Marie Pomocnice, a předložil je ke schválení arcibiskupovi Riccardimu. Prosil ho, aby schválil i samotné ono Sdružení, čili, aby mu dal kanonické zřízení. V přípisě

V ty dny projíždělo Turínem mnoho cizinců, kteří směřovali do Říma, aby se zúčastnili papežovy oslavy. Mnozí se chtěli zastavit a shlédnout nový kostel Pomocnice křesťanů. Někteří nesli Svatému otci skvostné dary a ukazovali je. I „Haléř svatého Petra“ vykazoval v ty dny vysoké sumy.

10. dubna byl v Římě rytíř Oreglia přijat v audienci u Svatého otce. Odevzdal mu album. Druhý den byl přítomen zlaté mši svaté Pia IX. Bylo na ní přítomno asi 100 000 lidí. Řím, Itálie, ba celý křesťanský svět byl v ty dny nadšen pro Pia IX. Slušelo se to a ze slušnosti zmlkly na chvíli i hlasy kritiků tohoto velikého papeže.

se odvolával na statut arcibratrstva bavorského a prohlásil, že nová turínská pravidla jsou takřka přepisem oněch mnichovských pravidel. Za hlavní účel sdružení označil šíření úcty k Panně Marii a eucharistickému Pánu, dále apoštolát dobrého tisku, časté svaté přijímání a boj proti klení. Sdružení bude vázáno na nový hlavní oltář Pomocnice křesťanů v Turíně, tam se budou sloužit předepsané mše svaté za členy sdružení, tam bude sídlo sdružení a v sakristii se povede seznam členů. Svatý otec už povolil odpustky na význačné dny Páně a Panny Marie. Monsignor Riccardi neměl žádné připomínky a schválil jak sdružení tak jeho pravidla. Don Bosco si pak pospíšil a na květen vydal v Katolickém čtení svůj spis „Sdružení ctitelů Panny Marie Pomocnice, kanonicky zřízené při kostele jí v Turíně zasvěceném“. Zase jedna dobrá věc s velkou budoucností byla na světě a Don Bosco mohl pospíchat jinam, kam ho rovněž vedla Boží Prozřetelnost.

Jen co začal expedovat nový spis, Don Bosco se vydal na cestu do Mornese, kde Duch svatý připravoval pro Pannu Marii další monument – ženský protějšek Společnosti svatého Františka Saleského, kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice. Protože jde o velmi důležitý fakt, uvedeme si zde podrobněji počáteční historii tohoto důležitého díla.

Don Bosco přijel do Mornese 19. dubna a lidé ho vítali jako starého známého. Však tam nebyl poprvé a všichni věděli, že jsou s donem Pestarinem velcí přátelé. Don Pestarino mu chtěl hlavně ukázat, jak pokřčuje stavba zamýšleného ústavu pro chlapeckou mládež. Tehdy se každá větší obec snažila zbudovat si něco takového. Stát tomu přál, občané si od toho slibovali zlepšení vzdělání a co s tím souvisí, kněží tomu přáli, vždyť ještě nebyli docela vyřazeni ze školství, protože školství je ještě potřebovalo. I don Pestarino přál touze Morneských a ochotně sháněl pracovníky, koňské i kravské potahy, zval zedníky odjinud a víceméně dělal políra na stavbě. I Don Bosco podniku přál a věděl proč. Proto ani neměl námitky proti tomu, aby salesián don Ghivarello vypracoval stavební plán a aby stavbu na dálku víceméně řídil. Nyní byl Don Bosco spokojen. Práci na stavbě nového ústavu se pilně zúčastňovaly i dívky – Dcery Panny Marie. Chodily po vinicích a sbíraly kameny a donášely je na silnici, odkud ten materiál odvážely vozy. Byla to práce těžká, ale ony nedbaly, když to mělo sloužit ke cti Boží a k spáse duší. Don Bosco si čím dál více vážil těchto dobrých děvčat. S donem Pestarinem hovořil o tom, jak co nejvíce uspíšit tuto náročnou velikou stavbu a smluvil s ním práce, které v konečné fázi vykonají jeho dílny a jeho lidé z Oratoře.

Proč toto zaujetí pro stavbu, která nebyla jeho? Don Bosco viděl dál, než viděli lidé kolem něho. Už delší dobu

mu ležela v hlavě myšlenka, že by byl čas, aby něco udělal také pro děvčata, když tolik udělal pro chlapce. Slyšel to z různých stran od lidí i od osob výše postavených. Do jeho myšlení zřejmě zasahovala sama Panna Maria, protože salesiánské dílo bylo její dílo a ona je stejně matkou hochů i děvčat. Mornese bylo tou vyvolenou zemí, kde mělo začít dílo pro ženskou mládež. Byla to vesnice stranou světa, lidé samí zemědělci, bez vzdělání, mnozí analfabeti, ale byl tam hlouček dívek, které Bůh chtěl použít k velikým věcem. Don Bosco už věděl, že mu je připravila Boží Prozřetelnost, které nemůže nic odepřít. S Mornesem byl už sám léta v živém osobním styku.

Začalo to v roce 1862. Byl v Acqui na nějaké slavnosti a byli tam kněží z okolí. Tam se seznámil s donem Pestarinem. Cestou vlakem domů mu tento vypravoval mimo jiné také o Zbožné jednotě dcer Neposkvrněné Panny Marie, které dělal ředitele. Na nádraží v Alexandrii, než se rozloučili, pozval Don Bosco dona Pestarina do Turína, aby se seznámil s jeho dílem pro opuštěnou mužskou mládež. Pestarino opravdu přijel a tak se mu tam líbilo, že požádal Dona Boska, aby ho přijal do své společnosti. Don Bosco ho přijal, ale s tím, že zůstane v Mornese a bude se dále starat o zmíněná děvčata. Nyní v dubnu 1869 byl Don Bosco zase u něho a jistě se mluvilo také o děvčatech i o té, která byla z nich nejvzornější a jmenovala se Marie Dominika Mazzarelová. Povíme si o ní něco více.

Marie Mazzarelová se narodila v květnu 1837 v rolnické rodině Josefa Mazzarella a Marie Magdaleny, rozené Calcagnové. Don Pestarino ji v pouhých desíti letech připustil k prvnímu svatému přijímání. V patnácti letech směla soukromě složit slib trvalého panenství, ale pracovala dále v zemědělství, jen stále prohlubovala svůj duchovní život. V roce 1860 vypukla v Mornese tyfová epidemie. Marie se nabídla k ošetřování rodiny svého strýce, která celá onemocněla. Všichni se z toho dostali, ale nakonec onemocněla i ošetřovatelka a poznamenalo ji to na celý život. Zeslábla a už nebyla schopna těžké zemědělské práce. Musela si hledat něco lehčího. S dovolením rodičů a dona Pestarina se rozhodla naučit se šít a dělat švadlenu. Získala pro to i svou příbuznou Petronilu Mazzarelovou a obě se začaly učit u vesnického krejčího Campiho a u ženské krejčovské dílny a začaly šít pro lidi. Pak, protože byla dílna temná, přesídlily do jiného domu o dvou oknech poblíž kostela.

Marie Mazzarelová měla srdce pro děvčata a táhlo ji to k nim. Také Petronila měla stejného ducha. Tak se stalo, že se v Mornese začalo něco podobného, jak tomu bylo

49 Láska nebo žárlivost?

Stalo se to ke konci měsíce dubna. Pan arcibiskup Riccardi byl na biřmování v rodné farnosti dona Albery v None. Bylo tam hodně kněží z okolí, byl tam i don Borel a Don Bosco považoval za vhodné poslat tam i dona Alberu ve snaze ukázat panu arcibiskupovi, že zapomněl na potíže, které provázely Alberovu cestu k oltáři. Ano, Albera tam se stejně dobrým úmyslem přečetl k arcipastyřově počtě báseň, jak si to přál pan farář Dr. Abrate. Bohužel pan arcibiskup ho neuznal za hodna svého pohledu, až si toho okolo stojící všimli.

Po obědě byli jednotliví hosté představováni panu arcibiskupovi a mezi nimi i Albera. Pan arcibiskup ho jednou

u Bosků, když byl Don Bosco ještě doma. Ty dvě se staly středem celé dívčí společnosti ve vsi. Dokonce některá potřebná u nich i bydlela. V takovém stavu bylo dílo, když se Don Bosco seznámil s donem Pestarinem. Když pak tento jel do Turína, přivezl dívkám od Dona Boska dvě medailky Panny Marie Pomocnice se zvláštním vzkazem, aby si medailky vážily, protože jim budou ochranou v různých obtížích. Děvčata Dona Boska neznala, ale od té doby si ho vážila jako světce. Pak to šlo dál. V roce 1863 byl don Pestarino v Oratoři na konferenci svatého Františka Saleského a přinesl dívkám od Dona Boska pravidla pro dívčí podnik morneský – zásady, jimiž se řídila Oratoř. Nyní začala v Mornese dívčí oratoř na způsob oratoře turínského. Skoro všechny morneské dívky do ní chodily a obě Mazzarelové dělaly to, co dělal v dřívějších letech Don Bosco, když měl kolem sebe zástupy turínských nezbedů.

V roce 1864 byl Don Bosco v Mornese na výletě s asi sto chlapci. To už jsme vypravovali. Tehdy se osobně seznámil s oběma Mazzarelovými a zanechal v nich nezahladitelný dojem. Zvláště Marie byla Donem Boskem uchváčena, ani nebyla schopna říci, co ji k němu táhne. Když Don Bosco večer míval pod širým nebem slovíčko před spaním, ona se vždy protlačila mužskou společností do jeho blízkosti, aby jí ani slovíčko neuniklo. Nejvíce pak jí utkvělo v mysli Don Boskovo kázání ve farním kostele o zvláštní ochraně Panny Marie. Tak pomalu zrálo něco, co mělo v budoucnosti doplnit Don Boskovo dílo o ženský rozměr.

Don Pestarino měl na starosti samozřejmě celou skupinu morneských děvčat Dcer Neposkvrněné Panny Marie. Ty dvě k nim patřily a zatím se nijak nelišily od ostatních, leda svým originálním apoštolátem podle Dona Boska. V poslední době si don Pestarino postavil poblíž kostela dům s úmyslem, že jej nabídne dcerám pro jejich schůzky, a pak třeba pro ty, které by potřebovaly bydlet, kdyby nemohly bydlet u svých rodin. V roce 1865, když se vrátil z Turína z konference svatého Františka Saleského a poradil se s Donem Boskem, opatrně nabídl dcerám dům k bydlení. Některé nechtěly, Marie a Petronila v tom viděly uskutečnění svých apoštolských ideálů a výsledek byl takový, že pět dcer Neposkvrněné Panny Marie se rozhodlo žít pod jednou střešou a starat se o dívky společně. Samozřejmě ani jim nenapadlo založit nějakou kongregaci, ani donu Pestarinovi to nenapadlo, to jen Don Bosco měl svůj plán a zpovzdálí jej uskutečňoval. Teď v roce 1869 poprvé shromáždil Dcery Panny Marie a měl k nim konferenci. Navštívil i jejich dům, kterému daly název „Dům Neposkvrněné Panny Marie“, ale zatím nic ze svých dalších úmyslů neprozradil.

rukou obejmul kolem krku, přitiskl si jeho hlavu k hrudi a přitom řekl: „Vy nevíte, kdo je váš arcibiskup, vy ho nemáte rád, vy máte rád jenom Dona Boska. Pro vás je Don Bosco vším a myslíte jen a jen na něho.“ Albera se pokusil mluvit: „Ale to není pravda, já mám rád svého arcibiskupa, ale jestli jsem vůbec knězem, za to děkuji...“ Monsignor Riccardi ho přerušil slovy: „Mlčte, mlčte! Nedovedu si vůbec představit, jak můžete mít rád Dona Boska. To je nějaká svatost! Kněz, který má odvahu napsat svému arcibiskupovi: ‚Já se divím...‘, když jsem nařídil, aby poslal všechny své kleriky ze IV. ročníku do semináře. To je přece pýcha, neochota podřídit se. On chce založit novou kongregaci jen

proto, aby se vymkl z pravomoci arcibiskupa. Jestli je svatý, ať to dokáže tím, že poslechne svého představeného.“ Albera chtěl se slzami v očích Dona Boska ospravedlnit, ale monsignor ho znovu umlčel: „Mlčte! Mlčte! Dověděl jsem se z Říma, že byla schválena takzvaná kongregace, ale co je to za kongregaci? Bída! Jsem si jist, že za deset let o ní nebude nikdo vědět. Však uvidíme. Uvidíme!“ A držel ubohého Alberu kolem krku po celý ten čas, co takto mluvil. Bohužel přítomní dělali skoro všichni, jako by byli stejného smýšlení. Pak šel monsignor k vozu a kněží šli s ním. I Albera šel,

50 Pro spásu duší

Bylo mnoho akcí, které Don Bosco sledoval téměř současně. Všechny byly zaměřeny k oslavě Boží a k záchraně nesmrtelných duší. V minulých svazcích jsem často hovořil o obranných akcích Dona Boska proti vzrůstající se propagandě protestantismu v Itálii. V této věci měl nyní bystrého pomocníka v mirabellském řediteli donu Bonettim, který se vypracoval na velmi úspěšného spisovatele. Jemu rád dovoľoval, aby vedl diskusi s evangelickými kazateli, ať už slovem živým nebo psaným. Don Bonetti na sebe upozornil pravděpodobně v nějakých kázáních v kraji casalském a tak se otevřela korespondence mezi ním a některými valdenskými kazateli, zprostředkovaná také některými katolickými kněžími, kteří sami nebyli dosti vyzbrojeni pro takový druh boje. Mezi ně patřil arcikněz z Pietra Marazzi. Don Bonetti znal dobře Don Boskovy polemiky s jinověrci a snažil se otce ve všem napodobit. Don Lemoyne v *Memoriích* uvádí některé dopisy valdenského kazatele svědčící o znamenité náboženské kultuře Bonettiho i o jeho způsobu psaní v té věci. I on se snažil především o diskusi naprosto věcnou, hledající pravdu. Ať pak kazatel řekne, jakou bibli užívá, dále čím může dokázat zaručenost evangelií Matouše, Marka, Lukáše a Jana, a nabízí, až se shodnou na společném základu, pohovořit si o problému inspirace bible a o jejím výkladu. Kazatel nabídku přijal, ale nebyl schopen klidné výměny názorů. Napsal donu Bonettimu celý objemný sešit a v něm si neodpustil navyklé slovní výpady proti katolické církvi. Také přeskakoval z myšlenky na myšlenku, což mu Bonetti vytkl. Bonetti pak nabídl soupeři i ekumenicky laděný návrh: „Touha po pravdě a láska našeho Spasitele Ježíše Krista ať provází každé naše slovo, každý náš pojem. Já se chci snažit, aby mi neuklouzlo nic, co by bylo proti účtě, kterou jsem vám povinen. A kdyby mi snad nechtěně něco takového uklouzlo, prosím, abyste mne na to upozornil a já to rád odvolám. Prosím Pána Boha, aby vás učinil šťastným.“

My dnes žijeme v době ekumenických snah mezi křesťany – odloučenými bratry, ať je jasné, že Don Bosco chtěl i v této věci předběhnout dobu, i když doba samotná byla ještě daleko od diskuse v lásce a vzájemném porozumění. Don Bonetti byl osobně nesen spíš k umlčení protivníka a jeho umírněnost byla následkem Don Boskových rad.

To ovšem neznamená, že Don Bosco nějak ochabl v boji proti šířící se herezi. Právě z května 1869 pochází jeho písemné svolání ke katolické veřejnosti, vybízející k úsilí o postavení nového katolického kostela v místech, kde u Porta Nuova již řadu let fungovala jeho druhá oratoř. Bylo to vyprovokováno tím, že si valdenští blízko salesiánské oratoře postavili svůj kostel a svou školu, odkud za peníze z ciziny snadno šířili svou víru, a tak uváděli salesiánskou

ale pan arcibiskup znovu dělal, že ho nevidí. Farář, který nebyl náhodou přítomen oné scéně po obědě, pak řekl: „To jsem měl vědět. Byl bych mu řekl, že mám právě u Dona Boska asi deset studentů z farnosti a všichni dávají naději, že z nich budou dobří kněží.“

Když Albera Dona Boska informoval o tom, co v None zažil, ten zůstal klidný. Ano, vzal arcibiskupa v ochranu. Vysvětloval jeho chování přílišnou láskou k diecézi tím, že má kolem sebe špatné informátory. Slovíčkem nedal najevo něco, co by se dalo nazvat uraženou pýchou nebo podobně.

oratoř do situace slabého, který časem bude muset vyklidit pole.

5. května zemřel v Oratoři na Valdoku vazač Adolf Ciocca ve věku 17 let. Byl to napřed nadějný hoch, ale chytil se špatných kamarádů a podle toho se změnil i jeho život. Jeho nemoc a smrt byly provázeny jedinečným zásahem milosti. Dva dny před smrtí jel jako mimořádně talentovaný muzikant se zpěváky z Oratoře do nějaké farnosti zpívat při svátečních bohoslužbách. Při příjezdu tam pocítil, že je u konce se svými silami. Don Cagliero hned po funkci ho nechal v hostinci a zaplatil za něho. Pak ho nechal převést do Turína a přenést na ošetrovnu. Byl zavolán lékař, ale hoch chtěl především, aby mu zavolali Dona Boska, že mu musí něco říci. Don Bosco přišel a Adolf mu kajicně vypověděl svou historii. V poslední noci se zdálo, že na něho dorážel veliký pes a snažil se ho oddělit od Dona Boska. Ano, vrhl se na něho a chtěl ho zardousit. On však volal Dona Boska a ten ho zachránil. Ovázal jeho velké tržné rány a uložil ho do postele. Hoch byl přesvědčen, že pes byl sám ďábel.

Don Bosco hocha uklidnil a ten mu řekl jména kamarádů, kteří ho zkazili. Don Bosco ho smířil s Pánem Bohem a uvedl do stavu, že mohl klidně odevzdat duši Stvořiteli. Zase o jednu zkušenost více! Don Bosco byl poslední dobou znepokojen tím, co tušil, že se děje mezi uční. Ne nadarmo psal z Říma donu Ruovi: „V tyto dny přidej trochu na hlase a mluv proti škaredým řečem, které se vedou mezi řemeslníky!“

K Don Boskovým starostem přistoučila v květnu starost o kleriky. 27. května byl publikován zákon, kterým se rušilo vynětí kleriků z vojenské služby. U jeho kleriků to vzbudilo veliké obavy z možného povolání ke zbraní. Ale Don Bosco všechny ujistil, že zatím žádný salesiánský klerik nebude muset na vojnu. Skutečně ještě několik roků za sebou nikdo z jeho kleriků do kasáren nemusel. Bylo totiž možno vyplatit se z vojny a zde Don Bosco opravdu nešetřil. Teprve později, až bude tato možnost odbourána, bude jinak.

Z konce května 1869 jsou dopisy do Florencie panu Cantonovi a přes něj ministru Menabreovi, ve kterých Don Bosco chtěl popohnat dopředu záležitost získání duchovní správy u onoho italského kostela Sudaria v Římě, do té doby uzavřeného pro špatný technický stav. Kostel byl ve středu Říma, takže by tam mohli mít salesiáni vhodnou základnu, kdyby Itálie kostel postoupila Donu Boskovi. Vatikánský stát by to mohl jen uvítat. Canton v posledním dopise Donu Boskovi nazačil, že situace se poněkud změnila, jelikož se o toto místo začíná zajímat ještě jiný kněz z Piemontě. Snad by bylo dobré hledat v Turíně přímluvu u příbuzných pana ministra.

51 Další zázračná uzdravení

Přišel měsíc máj a mariánská úcta zase všude kvetla jako květy v přírodě. Rozkvetla také s novou silou kolem nového kostela Panny Marie Pomocnice v Turíně. Přispěly k tomu mocně další zázraky a milosti, které Matka Boží prokázala těm, kdo věřili v sílu její přímluvy.

Vypravuje salesián don František Dalmazzo, očitý svědek divu. Bylo to v předvečer slavnosti Sslání Ducha svatého 16. května 1869. V sakristii kostela se připravovala řada chlapců na svatou zpověď. Čekali, až přijde Don Bosco ze své světničky. Do sakristie vstoupila starší žena. Vedla za ruku asi dvanáctiletou holčičku, úplně slepou. Chtěla, aby jí dal Don Bosco požehnání a uzdravil ji. Don Dalmazzo se s paní zastavil a ona mu ukázala vyhaslé oči neteře. Obě rohovky byly úplně zničené. Vtom přišel Don Bosco a paní hned k němu a předložila mu svou prosbu. Don Bosco kladl dívce různé otázky. Bylo jasné, že dívka nevidí naprosto nic. Pak se jí ptal: „Chceš vidět?“ Ona: „Jak ráda bych viděla!“ Světec se s ní pomodlil Zdravas Maria a Zdravas Královno. Dal jí požehnání a nato vytáhl z kapsy medailku Panny Marie, zvedl ji do výšky a ptal se dívky: „Co vidíš?“ Ona: „Já vidím! Je to medailka a na ní je Panna Maria.“ „Co je na druhé straně?“ „Na druhé straně je svatý Josef s lilii v ruce!“ a vztáhla ruku po medailce. Jenže medailka jí upadla a zakutálela se do kouta sakristie. Děvče hned medailku našlo a zvedlo ji. Zázrak byl očividný. Uzdravená nabyla dokonalého zdraví a viděla ještě v roce 1916 zcela normálně. Její teta při té příležitosti ztratila revmatismus, který jí seděl v lopatce a už nikdy s ním neměla žádné potíže.

Jiný div se stal v předvečer svátku Panny Marie Pomocnice. V Turíně žil jistý generál. Těžká nemoc ho přivedla na sám práh smrti. 22. května byl k němu zavolán Don Bosco, který ho vyzpovídal, ale odepřel mu udělit poslední pomazání, ačkoliv lékaři prohlásili, že se nedočká rána. Řekl umírajícímu: „Pane generále, pozítří máme u Panny Marie Pomocnice svátek, vy tam přijdete také, podáme vám svaté přijímání tam.“ Během noci byl na tom nemocný z hodiny na hodinu hůř. Druhý den seděl Don Bosco od svítání ve zpovědnici a večer v šest šel zase zpovídat. Přišli z rodiny generála prosit, aby Don Bosco přišel, že nemocný umírá. Ale on nechtěl. Teprve v jedenáct v noci si dal říci a jel. Kočárem tam byl za chvíli, ale ani tak nespěchal. Protože byl vyhládlý, prosil, aby mu dali napřed něco najíst. To už bylo k půlnoci. Na urgence, aby šel k nemocnému, odpověděl: „Jste vy ale lidé malé víry! Přece jsem vám řekl, že zítra přijde pan generál k svatému přijímání k nám.“ A aniž co řekl o udělení pomazání nemocných, sedl na vůz a jel domů. Divná věc. Ti lidé viděli generála ležet takřka bez hnutí na posteli a mysleli, že dodýchal, ale to byl omyl. On jen spal. Druhý den ráno vstal zcela zdravý a skutečně přišel kolem osmé do kostela Panny Marie a hlásil se u Dona Boska, že jde splnit jeho rozkaz. Ano, chtěl jít ještě jednou ke zpovědi.

52 Exequatur

Když Don Bosco v roce 1864 obdržel v Římě dekret pochvaly pro svou kongregaci, tehdejší ministr vnitra Urban Rattazzi jej sice chtěl vidět, ale jen ze zvědavosti. Vrátil mu jej a o nějakém schválení nebyla žádná řeč. Jinak bylo nyní, když Don Bosco měl dekret o schválení kongregace. Pan královský prokurátor Eula hned projevil zájem a chtěl jej podrobit zákonu o takzvaném „exequatur“. Don Bosco

Na otázku proč, když se zpovídal před dvěma dny, řekl, že má jeden čerstvý hřích – neměl dost víry v Don Boskovo ujištění, že se uzdraví.

Do Oratoře přišel jeden lékař a sháněl se po Donu Boskovi. Když ho našel, začal po několika konvenčních slovech přímo: „Slyšel jsem, že uzdravujete všechny nemoci.“ „Já?“ podivil se Don Bosco. „Já přece nikoho neuzdravuji. Lidé dělají třídní nebo devítidenní pobožnost k Panně Marii Pomocnici a uzdravují se. To ona je uzdravuje, já ne.“ Tu mu lékař řekl, že je sám nemocen a jmenoval mu svou nemoc. Trpí už asi rok padoucníci. Žádný prostředek mu nepomáhá, a proto přichází jako ostatní. Don Bosco ho vyslechl a řekl, ať udělá, co dělají ostatní, ať si klekne a pomodlí se s ním určité modlitby, ať se pokorně vyzpovídá a přijme Tělo Páně. Lékař prosil, aby mu uložil něco jiného, to že by byla z jeho strany přetvářka. Nevěřil v Boha, ani v Marii, ani v zázraky. Ale Don Bosco nepovolil. Tak dlouho do něho mluvil, až nevěrec poklekl a udělal znamení svatého kříže. Nejen to: pomodlil se s Donem Boskem, vyzpovídal se, změnil smýšlení a Panna Maria ho odměnila uzdravením z jeho nemoci.

Další div popisuje sám don Lemoyne, v té době ředitel ústavu v Lanžu. Don Bosco měl přijít do Lanza na svátek svatého Filipa Neri, patrona ústavu. Přišel, a bylo veliké vítání, jehož se zúčastnili všichni chovanci mimo sedmi, kteří k jejich velkému zármutku měli nakažlivé neštovice a nesměli vyjít ze světnice, kde byla pro ně zřízena karanténa. Lékař vydal v té věci přísný zákaz. Chlapci však nelenili a domluvili se, že budou žádat ředitele, aby k nim přivedl Dona Boska. Byli si jisti, že když jim požehná, budou hned zdraví a budou moci jít mezi ostatní. S tou důvěrou si přichystali každý kalhoty na postel, jen do nich vskočit. Nebyli zklamáni. Don Bosco přišel, pomodlil se s nimi, dal jim požehnání a ujistil je, že jsou zdraví. Kluci hned opustili postel, a na dvůr za ostatními. Jen jeden se bál opustit postel a čekal, až dostane výslovné dovolení od ředitele. Také si pak za to poležel. Těm šesti se nic nestalo, on mohl jít mezi ostatní teprve za dvacet dní. Zajímavá byla reakce ústavního lékaře. Druhý den byla slavnost udělování odměn nejvzornějším, které za takové označilo hlasování chlapců. Mezi nimi byli i dva z těch uzdravených – Josef Demagistris a Karel Pesserini (oba byli později známými profesory na turínských školách). Odměňování byl přítomen také zmíněný ústavní lékař, který, když byli tito voláni, zvolal „Nemocní!“ – a byl tuze překvapen, když se dotyční hrnuli pro odměny. Byl tím dokonce popuzen a hned si oba volal k vyšetření. Vše skončilo konstatováním, že jsou zdraví a nepatří do postele.

Tak skončil květen a nastupoval červen. V Katolickém čtení vyšla knížka s titulem „Nástup do světa aneb rady pro hochy, kteří vycházejí školu a chystají se jít za povoláním“.

s tím počítal a předložil mu jej. Pan prokurátor však žádal, aby mu předložil ještě i ten první pochvalný dekret. I to Don Bosco udělal, ale hned se rozvinulo zákulisní jednání, které nebylo zrovna Donu Boskovi příznivé. 23. listopadu pan Eula prostě na dekret připsal „exequatur se neuděluje“, ale dekret nevrátil. Teprve později na přímluvu vlivných osob změnil svůj postoj a exequatur přišlo.

Proč tyto průtahy ve věci čistě církevní? Někdo pokládal za nutné zabrzdit Dona Boska alespoň po stránce státní. Tak to vyplývá z dokumentů, které jsou v salesiánském archivu a kde se hlavně zdůrazňuje skutečnost, že prý papežským schválením zkracuje pravomoc biskupa, kterou naopak je

53 Další dům – Cherasco

Ať už byla protivenství jakákoliv a lidé přející nebo nepřející, Don Bosco, posílen schválením kongregace, hledal nyní možnosti, jak rozšířit dílo, aby nikdo nemohl vznášet námitku, že nová kongregace nemá vitální sílu a nešíří se. V červnu dostal dopis od oficiála mauriciánského řádu, poslance a člena rady soudního diplomatického sboru ve Florencii, který se také hlásil mezi jeho přátele. Dával mu vědět, že pracuje pro to, aby kostel svatého Sudaria v Římě přešel do jeho rukou. Ještě jiný pán z ministerstva zahraničních věcí se mu hlásil jako příznivec jeho díla, ochotný pro něho pracovat u vládních míst. I papež se v červnu ozval. Napsal Donu Boskovi krásný dopis jako revanš za onen, poslaný mu od salesiánů a jejich chlapců z Turína, Lanza a Mirabella. V něm papež chválí Don Boskovo lnutí k Svatému Stolci i k jeho osobě, a ujišťuje všechny svou přízni a modlitbou při mši svaté. Dopis byl psán 23. června 1869.

Jiná starost dolehla na hlavu Dona Boska toho jara. Obrátila se na něho městská rada s prosbou, aby se u nich v Cherasku ujal zřízení městského konviktu. Podmínky byly víceméně podobné, jak tomu bylo kdysi v Cavouru. V Cherasku byl nádherný konvent zvaný Madonna del Popolo (Madona lidu), který patřil před zrušením řeholí řeholníkům somaskům, kteří vedli také příslušnou duchovní správu při klášteře a měli v klášteře školu. Casalský biskup byl pro to, aby po smrti řeholního administrátora přešla tamní duchovní správa do rukou Dona Boska. Kostel byl osmiboký, nádherný, s honosnou kopulí, bohatě štukovaný, prostě jeden z nejkrásnějších v celém Piemontě. Tam mohl vzniknout čtvrtý salesiánský dům, když se nepočítá Trofarello, určené spíš jen jako dům duchovních cvičení a odpočinku. Don Bosco se s městem dohodl a teď hledal

54 Nezdařená akce

Zatímco Don Bosco ještě držel v rukou rozžhavené želízko ve věci postoupení římského kostela Santo Sudario, který byl ve vlastnictví italského státu, držel ještě druhé želízko, které se týkalo převzetí kostela svatého Kája, jak mu to nabízel Svatý otec. Zde však neuspěl. Mnišky Barberinky, které měly část kláštera obsazenou, začaly couvat. Bály se, že přijdou s příchodem salesiánů o svůj klid. Kdekdto je v tom utvrzoval. Papež jim vzkázal: „Buď uzavřete smlouvu s Donem Boskem vy, nebo to udělám sám.“ Nebylo to však žádné ultimátum, nýbrž jen zdůraznění papežova přání. Řeholnice se však rozhodly smlouvu takřka uzavřenou náhle zrušit. Kníže Barberini, který měl nad klášterem patronát, jim v tom nahrál a jejich kardinál protektor jeho mínění respektoval. Don Bosco poslal tomuto kardinálovi slušný, ale jasný rozklad o tom, jak byla věc víceméně hotová, takže celý postup je překvapující, ale nenaléhal, nýbrž vyjádřil ochotu vzít věc zpět a považovat jednání za zrušené. Bez tak to mniškám nic nepomohlo a brzy musely litovat svého činu. Za rok bude italské vojsko okupovat Řím a samozřejmě zavede v Římě své zákony, mezi nimi i zábor klášterů. Barberinky přijdou o celou budovu a budou jen vzpomínat,

stát povinen chránit, a že prý se dokonce Donu Boskovi uděluje pravomoc „skoro biskupská“. Uvádíme tyto skutečnosti v zájmu pravdy a jako doklad, že to Don Bosco věru neměl lehké a že každý krok vpřed ho stál hodně práce a sebezapírání.

vhodný personál pro konvikt. Zachovaly se některé dopisy salesiánům kněžím, vynikající jemným taktem, žádným poroučením. Dona Salu, lanzského prefekta, prosil, aby přišel do Turína, že potřebuje nutně ekonoma, dona Proveru, prefekta mirabellského zase prosil, aby uvážil, zda by mohl jít do Lanza, protože by potřeboval vzít dona Bodrata z Lanza a poslat ho do Cherasca.

Koncem července byl Don Bosco jako obvykle na duchovních cvičeních u svatého Ignáce nad Lanzem, pak byl v ústavě v Lanzu, kde měl možnost setkat se s hrabětem Cibrariem, svým dávným příznivcem, mužem velmi kultivovaným, historikem, který však byl zrovna poněkud pohněván tím, že kterýsi salesiánský ředitel poslal domů jednoho jeho chráněnce. Hrabě nepřijal Dona Boska zrovna nejvlídněji a trpce si stěžoval na to, co se stalo. Don Bosco by však nebyl Donem Boskem, kdyby neměl svatou trpělivost vydržet nápor a pomalu, pomalu rozhněvaného politika uklidňoval. Konec rozhovoru byl zase typicky boskovský. Starý pán řekl, že už toho v životě mnoho nenapíše, protože mu je už sedmdesát a je třeba myslet na odchod. Don Bosco mu naproti tomu gratuloval k dobrému fyzickému stavu, k čilé mysli a tak dále, ale kdyby pán dovolil, měl by k tomu něco málo poznamenat. Hrabě ho vyběděl, aby to bez obalu řekl. Don Bosco tedy řekl: „Vy víte, pane hrabě, jak vás mám rád a jak si vás vážím. Mnohému jsem se z vašich spisů naučil, co bych jinak nevěděl. Kdyby však váš život přece jen neměl být moc dlouhý, byl bych rád, kdybyste před smrtí upravil svůj vztah k církvi.“ Hrabě zmlkl a pak mu řekl: „Máte pravdu, už jsem na to také myslel. Budte ujištěn, že to udělám.“ To bylo Don Boskovo poslední setkání s tímto mužem, jedním z čelních činitelů tehdejší italské politiky.

že kdyby smlouvu s Donem Boskem uzavřely, budova mohla aspoň zůstat v církevních rukou a ještě mohly mít zajištěnou duchovní asistenci. Ale stalo se a už to nebylo možno změnit. Vyjednávání o Svatého Kája ztroskotalo v měsíci červenci. Don Bosco pak použil peněz, které mu na ten účel věnovali Římané, na zakoupení pozemku v Turíně zastaveného hospodou na rohu nynějšího korza Královny Markéty. Tím bylo docíleno určitého zaokrouhlení pozemku Oratoře.

Na srpen napsal Don Bosco pro Katolické čtení knížku nazvanou „Všeobecné koncily a katolická církev“, vhodnou pro poučení věřících před nastávajícím I. vatikánským koncillem. V lidovém podání vysvětlil Don Bosco v knížce funkci obecných koncilů a snažil se vyzvednout autoritu papežů. Přitom se vřele přimlouval, aby nadcházející vatikánský koncil definoval jako článek víry papežskou neomylnost ve věcech víry a mravů, kdykoli papež mluví ex cathedra, to je jako nejvyšší učitel víry a mravů, a když výslovně zavazuje všechny věřící, aby definovalou pravdu přijali jako závaznou. V knížce uvedl také modlitby za nastávající koncil a vybízel katolíky, aby Pannu Marii vzývali pod titulem Pomocnice křesťanů. V knížce se zračí i obava, aby koncil

nebyl rušen nepřáteli církve, a přání, aby tam zazněla i ekumenická nota. Katolíci se měli modlit za sjednocení křesťanů ve víře a přitom mít na zřeteli zvláště křesťany anglické. A že byl při sepisování knížky rozohněn svatou horlivostí, uveřejnil v ní návrh, aby se všude tvořily kroužky katolíků, čítající 10 až 12 lidí, kde by se členové zavazovali vydávat svědectví víry, naděje a lásky ve věrnosti Svatému otci a církvi. Nejen to. Připomenul, že před dvěma roky byla mezi katolíky vržena myšlenka udělat Pánu Bohu závazný slib, že budou prosazovat přesvědčení, že papež je ve věcech víry a mravů neomylný, a že za tím přesvědčením budou stát třeba až do prolití krve, i když to ještě nebylo prohlášeno za články víry. Tak prý tomu bylo i před vyhlášením pravdy o Neposkrvněném Početí Panny Marie v roce 1854.

Když už byl Don Bosco rozpalen svatým nadšením pro blaho církve a nesmrtelných duší, rozhodl se dát do pořádku také otázku svých kandidátů kněžství bez ohledu na to, co na to bude říkat pan arcibiskup a jeho rádcové. Možnost měl a věřil, že mu Svatý otec svou autoritou pomůže. O co šlo? Pokud šlo o salesiány, kteří vstoupili do jeho domů před čtrnáctým rokem věku, to byla věc vyřízená. Těm podle dekretu o schválení kongregace mohl Don Bosco udělovat

55 V měsíci srpnu

V červenci a srpnu bylo na gymnáziích ještě vyučování, to platilo i o Oratoři. Duchovní cvičení pro salesiány byla plánována na druhou půli měsíce září. Donu Boskovi leželo na srdci, aby byla cvičení dobře duchovně připravena. Během roku se mohla konat jen krátká setkání, nějaká ta konference, ale o duchovních cvičeních každý nechal zaměstnání, odjel do klidného Trofarella a tam mohl Don Bosco celý týden v pěkném soustředění prohovořovat věci kongregace. Ale už předtím si chtěl vytvořit určité nástupiště k projednávaným tématům tím, že poslal všem salesiánům okružní list o důvěře, která má vládnout mezi představenými a podřízenými, aby se tak zaručila vzájemnost a souhra všech členů Společnosti.

Okružní list vycházel z textu pravidel, kde stálo: „Každý člen ať má velkou důvěru k představenému a ať před ním nemá v srdci žádné tajemství.“ A pokračoval asi takto: „Jde o velmi důležitý článek. Zkušenost říká, že styk mezi představenými a podřízenými přináší oboplný prospěch. Podřízený má možnost svobodně vyložit své potřeby, představený má zase příležitost seznámit se s tím, co jednotlivci potřebují, také to zařadit, vůbec může touto cestou poznat i to, co potřebuje komunita, aby žila podle pravidel. Za tím účelem bylo dohodnuto dát zmíněnému požadavku pravidel i konkrétní podobu. Bylo tedy usneseno: 1. Aby se každý týden konaly dvě konference, jedna na některý článek pravidel Společnosti, druhá na morální téma. 2. Bylo stanoveno, aby se každý měsíc každý člen setkal v rozhovoru se svým ředitelem, který ho v lásce vyslechne, případně sám se ho vyptá na jeho zdraví, na úřad, který zastává, na to, jak zachovává pravidla, jak koná studia nebo jinou práci. Nakonec ho povzbudí, poradí mu, co má dělat, aby měl klidné svědomí atd. 3. Každý ředitel jednou za měsíc podá zprávu hlavnímu představenému o morálním a zdravotním stavu spolubratří a zmíní se také o materiálním stavu svého domu. Výjimku z toho činí členové hlavní rady a kněží, kteří o výjimku stojí. Ti mohou přicházet přímo za hlavním představeným a říci mu, co potřebují. Takové ‚rendikonto‘ (doslova vyúčtování)

dimisoriálky z toho prostého titulu, že je biskupové jejich diecézí nemohli znát. Ale někteří vstoupili do jeho Oratoře něco málo po čtrnáctém roce věku nebo za problematických okolností. Těm mohl podle dekretu dát dimisoriálky výjimečně papež sám. Jeden takový případ byl případ Františka Bodrata z diecéze Acqui. Jeho biskup už byl ochoten dát mu dimisoriálky pro casalského biskupa, ale pak zemřel, aniž byla záležitost úředně vyřízena. Don Bosco nyní prosil Svatého otce, aby mu sám dal dovolení nechat ho vysvětit v Casale. Pak zde byla řada asi čtrnácti dalších, narozených v různých diecézích (dva byli z turínských diecézí), kteří vstoupili do Oratoře něco málo po čtrnácti letech věku. I pro ně žádal dovolení k svěcení přímo od Svatého otce. Svatý otec tak učinil bez obtíží. Pak zde byl ještě jeden zvláštní případ. Do Oratoře přišel klerik Damus z brixenské diecéze, který složil ve svých patnácti letech řeholní slib v řádu reformovaných minoritů, ale řád byl rozpuštěn. Jemu tříleté sliby skončily v roce 1866 a on je obnovil na další tříletí, jenže po dvou letech byl řád státem zrušen a klerik se uchytil u salesiánů. Rozhodl se vstoupit k nim. I to Svatý otec dovolil, takže se celá kapitola mohla uzavřít bez dalšího dohadování s turínskou kurií.

se koná obecně ve všech řeholních společnostech a všude se považuje za prospěšné zařízení. Tak tomu bude jistě i mezi námi.“ Don Bosco slíbil, že na toto téma bude hovořit ještě během duchovních cvičení. Okružní list o rendikontu měl datum 15. srpna 1869 na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Dopis měl být přečten všem členům Společnosti.

Don Bosco měl být už 14. srpna v Montemagnu u Fassatiových, kteří ho jako jiné roky toužebně vyhlíželi. Don Francesia tam přijel již 13. srpna. Markýz na toho 14. – byla to právě sobota, uspořádal bohatou večeři a pozval známé a záleželo mu moc na tom, aby Don Bosco byl přítomen. Ale stalo se nepředvídané. V Alexandrii zdržel Dona Boska nějaký pan Cerrato, asi schválně, aby mu mohl ukázat oratoř tamního kanovníka Cerruttiho. Don Bosco kvůli tomu zmeškal dostavník, pak ho našli někteří jeho bývalí žáci a donutili ho, aby se s nimi druhý den sešel na mši svaté, a, co bylo hlavní, aby je vyzpovídal. Prý nebyli u zpovědi už řadu let a k nikomu jinému nemají takovou důvěru jako k němu. Don Bosco byl bezmocný a musel vše slíbit. Tak se stalo, že přijel do Montemagna teprve druhý den.

Markýz Fassati byl tím rozzlobený a netajil se svou nevolí a zklamáním. Don Francesia mu však řekl: „Nevím, co bych měl říci, ale tolik vím, že Don Bosco, i když má nějaký malér, vždycky to má i nějaký dobrý důvod.“ „Uvidíme,“ řekl markýz. Když pak Don Bosco přijal a vypravoval, jak to bylo, začal se rozjasňovat a nakonec řekl: „Vzdávám se. Teď vidím, že to opravdu nějaký smysl mělo.“

Zatím se dále plnila Don Boskova předpověď, že šest jeho synů odejde během roku na věčnost. V Lanzu v červenci náhle uleh chlapec Oldřich Valagossa, pak se uzdravil a šel mezi ostatní, ale v srpnu se mu nemoc vrátila a 22. srpna zemřel. Jeho smrt Don Bosco předpověděl koncem minulého roku přímo v Lanzu a řekl dokonce, že to bude žák druhé třídy a jeho jméno bude začínat na písmeno V. Naplnily se dny u dalších dvou, u sekundána Boggiatta a bohoslovce prvního ročníku Giacchettiho. Oba zemřeli doma u rodičů. Do šesti už chyběl jen jeden.

S myšlenkou na zemřelé a na nutnost pomáhat jim z očistce Don Bosco připravoval v Katolickém čtení dvojčís-
lí září – říjen s názvem „Posvěcený měsíc listopad aneb úcta
k duším v očistci“.

Konec vyučování se slavil na svátek Narození Panny Ma-
rie 8. září slavnostním rozdělováním cen. Překvapil mistr

56 Duchovní cvičení

První turnus exercicií v Trofarellu začal v pondělí 13. září. Zúčastnilo se ho několik kněží, řada kleriků a koadjutorů, také chlapci aspiranti na salesiánský život. Don Bosco kázal dopoledne a odpoledne instrukce, don Rua ráno a k večeru meditace. Zachovalo se více osobních zápisů přednášek, hlavně Don Boskových, a můžeme zde podat seznam témat. V pondělí večer bylo zahájení a Don Bosco vypravoval pohnutou historii Oratoře a kongregace až do přítomné doby. Byla to jedna chvála na Pannu Marii, vlastní zakladatelku salesiánského díla. V úterý Don Bosco v obou přednáškách mluvil o výhodách života v kongregaci, ve středu dopoledne o slibech, odpoledne o poslušnosti, v pátek dopoledne o kladných prostředcích k zachování čistoty, odpoledne o prostředcích záporných, v sobotu dopoledne duchovní cvičení končila a Don Bosco dal salesiánům na památku toto: Pracujme s vírou, s nadějí a s láskou k Bohu, k představeným, spolubratřím a podřízeným. Kdo by chtěl tyto instrukce znát v originále víceméně v úplnosti, najde je v Memoriích ve svazku IX. v hlavě 56.

Zajímavá byla i jeho večerní slovička z těch dní. Některé doplňovala myšlenka z instrukcí. Tak řekl, že znamením salesiánského povolání je mimo jiné to, že člověk je rád mezi mládeží a snaží se pracovat pro vyhledávání duchovních povolání. Ve čtvrtek řekl, že se každý má snažit litovat všeho špatného, co v životě udělal, a umínit si, že bude ze všech sil pracovat pro spásu duší. V pátek vyzval ty, kdo chtějí složit sliby, aby se přihlásili buď u dona Ruy nebo u dona Cagliera, a vybízel všechny, aby si napsali závěť. Ve čtvrtek složili čtyři salesiáni trvalý slib, mezi nimi byli don Savio a don Barberis, pět dalších složilo slib na tři roky. Večer Don Bosco říkal, že je z různých důvodů někdy nutno povolit členům, aby jeli domů, ale kdyby někdo potřeboval ze zdravotních důvodů změnit povětrí, je zde možnost v Chieri, v Lanzu, v Mirabellu, v Trofarellu a brzy bude taková možnost v novém domě v Cherascu. Také prohlásil, že kdyby mohl, nejraději by zakázal číst noviny. Může se trpět jen čtení dobrých novin a jen soukromě, nikdy ne v přítomnosti chlapců. V pátek večer se při stole četl dlouhý dopis od známého afrického misionáře dona Comboniho, který pracuje pro otevření salesiánského domu v Egyptě pro africké misie. Ten večer před spaním složili další čtyři členové slib na tři roky. V proslovu, který při tom pronesl, řekl: „Když jsem mluvil o čistotě, někdo z vás byl zneklidněn, jako by chtěl říci: ‚Tak to nesmím při práci s chlapci žádného vzít za ruku, nesmím žádnému prokázat nějakou sympatii?‘ A podobně. Tak to ne. Já budu vždycky opakovat, kde jsou nebezpečí, ale také řeknu, kde se nejedná o vinu, že tam nejsou na místě nějaká zpříšňování. Nechtěl jsem říci, že stisknout někomu ruku, pocítit k někomu slušnou sympatii, říci mu laskavé slovo, i když z toho může vzniknout nechtěná představa, jde hned o hříchy. Chci jen říci, že se nemáme vydávat do nebezpečí. Jsem pro určité projevy bratrské přízně. Když je toho třeba, tak ať se dají beze všeho. Chci jen říci, aby se to nestalo ničím pokračujícím. Správný úmysl, Boží milost, vytrvalá

De-Vecchi, který pro kapelu složil symfonii, která napodobila vlak, odjíždějící s chlapci z Turína na prázdniny. Když škola skončila, Don Bosco oznámil salesiánům data dvou kurzů duchovních cvičení v Trofarellu, aby se mohli všichni salesiáni vystřídat.

práce, modlitba, svátosti, poslušnost vůči pravidlům, to vše představuje výzbroj, které ďábel stěží odolá. Důkazem toho jsou všichni tito naši borci pracující uprostřed našich chlapců. Ostatně, kdyby si někdo netroufal žít mezi chlapci, tomu radím, aby raději nevstupoval do naší Společnosti.“

V závěrečné promluvě Don Bosco hovořil o tom, jak je důležité myslet na spásu duší. Svět pro to nemá pochopení. V pařížském parlamentu se jen diskutuje, stejně je tomu ve sněmovnách ve Florencii, v Petrohradě, v Berlíně a v Londýně. Jednají tam o financích, o armádách, o válkách, o zabírání zemí, jen na duše nikdo nemyslí. Proto podsvětí rozvírá svou tlamu a hltá nádheru světa i hlučící dav a ty, kteří v něm jásají, jak to říká prorok Izajáš.

Po obědě posledního dne se všichni rozjžděli. Všichni byli spokojeni, jak ti, co skládali sliby, tak ti, co se rozhodli ještě počkat, tak ti, kteří měli jiné úmysly. Don Bosco nikoho nepřemlouval, nechával všechny, ať se každý rozhodne dobrovolně. Vypravoval don Barberis, pozdější hlavní novicmistr salesiánů: „V Oratoři bydlel přes dvanáct let nějaký don Merlone. Nikdy neprojevil zájem stát se členem kongregace, ale pak se rozhodl odejít. Vyšel si s Donem Boskem do města a Don Bosco mu krásně vylíčil, kolik dobrého může udělat kněz v diecézi. Ani slovíčkem ho nepřemlouval, aby u něho zůstal. Ten by tak překvapen, že když se vrátil, řekl donu Barberisovi, že, jestli byl i dříve ochoten mít Dona Boska za svatého, teď je o tom přesvědčen. A přímo zahořel láskou k němu za to, že nemyslel jen na své dílo, ale na celou církev. Pak zůstal ještě dva roky a teprve potom odešel do duchovní správy, ale vždy zůstal velikým ctitelem Dona Boska.“

V ty dny musel Don Bosco prožít také jedno velké zklamání, naštěstí ne zcela nenadálé. Po devíti letech slibů odešel z kongregace rytíř Bedřich Oreglia. Napsal Donu Boskovi velmi uctivý dopis, že se na radu moudrých lidí rozhodl vstoupit do řádu jezuitů a že to považuje za Boží vůli. Důvod: potřebuje prý přísnější režim, než jaký existuje v salesiánské kongregaci. Je to záležitost jeho svědomí. Co mu však působí veliké nesnáze je obava, aby se jeho krok nevysvětloval jako nespokojenost nebo jako nějaké rozpory uvnitř Oratoře. To by opravdu nechtěl, protože si je vědom, co Don Bosco pro něho vykonal a ještě koná. Cítí se prostě nehoden být členem nového šiku, který se formuje v církvi. Nic víc. Hříšnost je jediný důvod, proč cítí povinnost odejít a nezatěžovat vzrůstající se dílo.

Kavalír prokázal v minulých letech Donu Boskovi neoceňitelné služby za svého pobytu v Římě, kde dělal prostředníka mezi ním a tamními aristokratickými rodinami, něco jako Don Boskova prokurátora, kde by se jiný, vyšlý z obyčejného lidu, těžko pohyboval. Také v Turíně v Oratoři zastával velice důležitou funkci jako ředitel salesiánské tiskárny. Mohl být ukázkou, jak má vypadat salesiánský koadjutor. Don Bosco mu nedělal překážky v jeho rozhodnutí, ale ani mu je neschválil. Jen ho prosil, aby odešel z Turína nenápadně bez loučení, tak, aby druzí neměli podnět k následování

jeho příkladu. To také Oreglia udělal, i když by byl rád dal mnohým sbohem. Před odchodem napsal ještě dopisy donu Ruovi, donu Durandovi a donu Lemoynoovi, kde znovu zdůrazňuje, že jediný důvod, proč odchází z kongregace, jsou jeho hříchy a byl by rád, kdyby to nebylo podnětem pohoršení pro spolubratry, kdyby hledali nějaké jiné příčiny. Ví, jaké boje musí Don Bosco snášet v zájmu prosazení svého díla a nerad by viděl, kdyby jeho odchod byl příčinou zhoršení jeho situace pro nějakou lidskou zlomyslnost. Prosí pokorně za odpuštění, jestli někomu ublížil, ať už dobrovolně

57 Spravedlivý pokvete jako palma

K dobrodincům Don Bosco projevovat spravedlnost tím, že jim byl vděčný a vděčnost jim i projevovat. Měli na to právo a on je respektoval. Mnoho jeho dopisů o tom vydává svědectví, například dopis psaný představené turínského kláštera Věrných družek Ježíšových, sestře Eudossii, uprostřed druhého turnusu duchovních cvičení v Trofarellu. Sestra mu poslala nějaké příspěvky na jeho dílo.

22. září psal krásný dopis donu Belmontovi, kterého příbuzní zvali, aby je navštívil. Žádný zákaz, ale prosté citování z 8. kapitoly evangelia podle Matouše a z 9. podle Lukáše o těch, kteří chtěli Pána následovat, ale zároveň chtěli sloužit svým příbuzným. Zde šlo také o spravedlnost, a sice vůči Bohu, kterému Bohu zasvěcený je povinen dávat, co mu slíbil. V případě Belmontově šlo o to, aby se odebral hned do Mirabella jako prefekt po donu Proverovi. V dopise našel Belmonte i rady do nového úřadu: „Snaž se hledat ve všem, co děláš, jen slávu Boží. Komu můžeš prospět, prospěj mu, zlé nedělej nikomu. Buď synovsky odvislý od svého ředitele a snaž se mu pomáhat ve všech jeho námáhách. Peníze ať jsou u ředitele a platby dělej vždy v dohodě s ním. Snaž se sladit hospodářský zájem domu se spokojeností všech podřízených. Každý ať dostane, co potřebuje, ale buď statečný tam, kdy by se chtělo plýtvat a zavádět zlořády.“ I z těchto řádků je cítit snahu zachovat lásku, ale nenarušit spravedlnost.

V neděli 26. září oznamovala Unità Cattolica katolické veřejnosti, že Don Bosco otvírá v Cherascu kolej s obecnými třídami a s pěti třídami gymnázia. Ředitelem tam bude profesor Francesia, všichni učitelé budou diplomovaní a škola bude mít právo veřejnosti. Úroveň, jakou mají Don Boskovy školy, je zárukou, že i v Cherascu tomu tak bude.

Proč Don Bosco otvíral další ústav pro studující mládež? V Oratoři bylo vedle externí mládeže a řemeslnických škol také početné gymnázium. V Mirabellu a v Lanzu to bylo podobné a nyní v Cherascu měli být vedle chlapců z obecné školy i gymnazisté. Don Bosco neměl v úmyslu rozmnožovat pro stát počet středoškolsky vzdělaných lidí, třebaže byla po nich velká poptávka a stát měl zájem na budování sítě středních škol. Jemu šlo o církev. Viděl, jak se pro budoucnost rýsuje před biskupy nedostatek kněží a toto byla cesta, jak tento problém řešit. Jeho valdovské gymnázium zjistilo a na cestu k oltáři uvedlo již tolik dobrých povolání z řad chudé mládeže, že nepochyboval, že musí na tomto poli dále pracovat. Mirabellský ústav měl dokonce status malého semináře pro casalskou diecézi a kdož to ví, kolik bude v tomto smyslu znamenat nový cherascký ústav. Ovšem mělo to i svůj rub. Bylo třeba počítat s tím, že se většinou budou do salesiánských škol hlásit hoši bez povolání. V tom případě by bylo podle Dona Boska nespravedlivé, kdyby studenti studovali zadarmo. Proto žádal od těch, kteří na to měli, aby platili měsíční penzi, smlouvanou při přijetí do ústavu. Teď

nebo nedobrovolně. Odjížděl z Turína do Říma 20. září, právě v den, kdy začínal v Trofarellu druhý turnus duchovních cvičení. Don Bosco byl smutný nad jeho odchodem. Těžko se vpravoval do duševního rozpoložení spolubratra, který odchází. Stalo se pak jednoho dne, že se mezi salesiány mluvilo o jiných řeholích a kdosi vyzvedl zásluhy některého z nich. Přitom řekl, že kdyby nebyl salesiánem, stal by se..., a řekl čím. Don Bosco také chválil ty druhé, ale závěr se mu nelíbil. Řekl: „Já bych to udělal jinak. Kdybych nebyl salesiánem, tak bych se jím stal.“

v září například dostali rodiče studentů okružní dopis, ve kterém jim správa Salesiánské oratoře v Turíně oznamuje, že školní rok začne 18. října a že od toho dne se bude počítat povinnost platit měsíčně. Kdo je pozadu s placením, ať hned na začátku s prvním platem zaplatí také svůj dluh. Nesmí nás to udivovat, spíše musíme obdivovat Don Boskův smysl pro spravedlnost. Vždyť budoval své dílo z milodarů a dílo samotné bylo namířeno k prospěchu opravdu chudé mládeže. Například sekce řemeslníků měla většinou hochy zcela nemajetné, kteří neplatili nic nebo jen velmi málo, když zrovna za nimi nestál nějaký velký pán, který je Donu Boskovi doporučil.

Někdy měl Don Bosco s peněžní stránkou věci velké nepříjemnosti, ale chtěl být spravedlivý a také byl. Tak se v tom roce uzavřel jeden bolestný případ. V Oratoři byli dva bratři jménem Bongiovanni – Cesar a Dominik. Byli to sirotci a jejich teta prosila Dona Boska, aby je vyučil řemeslu a tak jim otevřel cestu do života. Od chlapců žádala, aby zůstali v Oratoři co nejdéle a aby si vážili otcovské péče Dona Boska. Pak zemřela a ustanovila Dona Boska univerzálním dědicem. V závěti ustanovila, aby Don Bosco pro případ, že by některý z chlapců od něho odešel, mu vyplatil roční penzi 100 lir a ještě jednorázově 2 000 lir. Prostě to bylo špatně udělané. Oba bratři v Oratoři vystudovali, protože se rozhodli pro kněžství. Vystudovali nejen gymnázium, ale i filosofii a teologii. Cesar se stal salesiánem. Horší to bylo s Dominikem: ten, jak dosáhl 25ti let, odešel a začal vymáhat peníze. Don Bosco odmítl, protože už dávno za něho vydal mnohem více, než mu mohly dát tetiny peníze. Mladý velebný pán však měl tvrdou hlavu a začal své vymáhat soudně. Pak bratr salesián zemřel a on začal vymáhat na Donu Boskovi ještě i jeho podíl. Bylo to trapné a nakonec musel Don Bosco všechno zaplatit. A to se ještě na svého trapiče musel Don Bosco usmívat a jednat s ním, jako by se nic nestalo. Toto dosvědčil ústně i písemně po smrti Dona Boska sám onen P. Dominik, který později velice litoval, že tak pošetile jednal.

Sem patří otázka dluhů. Tak veliký ústav, jako byl ten Dona Boska, také něco spotřeboval. Vždyť pod jeho střechou bydlelo bezmála 900 lidí. Ústav byl stále zadlužen a Don Bosco se musel pořádně ohánět, aby nezůstal viset. Ale kupci, pekaři a jiní dodavatelé byli všichni zajedno v tom, že Don Bosco nezůstane dlužen. Mnohdy musel prosit o poshovení, ale nakonec s Boží pomocí vždycky dal každému, co mu patřilo. Věřitelé říkali, že by byli rádi, kdyby byl každý jejich dlužník tak poctivý jako on.

K doplnění této kapitoly ještě řekněme, že v tomto roce 1869 kázal nověnu před Růžencovou Pannou Marií v Becchi ne Don Bosco, ale don Bonetti.

58 Říjen 1869

Schylovalo se ke konci prázdnin a k otevření nového školního roku. Don Bosco se snažil, aby věci kolem nového domu byly v naprostém pořádku. Tak psal biskupu z Alby, v jehož diecézi Cherasco bylo, aby mu laskavě poslal svůj souhlas se založením salesiánského domu pro posvátnou kongregaci koncilu v Římě. Prosil ho, aby v dopise jasně vyjádřil skutečnost, že se všechno děje s jeho souhlasem a že doufá, že nová instituce bude k větší cti a slávě Boží. K souhlasu biskupa připojil ještě žádost svou, aby směl dům otevřít, jak mu to bylo uloženo ve schvalovacím dekretu kongregace slovy: „Pro založení nových domů a k přijetí řízení seminářů ať se v každém jednotlivém případě žádá o souhlas u Svatého Stolce.“ Rovněž žádal o svolení, aby směli salesiáni převzít v Cherascu duchovní správu po zrušených řeholnicích somascích, a to s tím, že kdyby se měli somaskové znovu aktivizovat, salesiáni jim hned všechno vrátí. Z Říma přišla kladná odpověď, takže církevní cesta k schválení nového domu byla dokončena a mohlo se začít. Dr. Jan Křtitel Francesia se mohl s určenými spolubratry odebrat do nového salesiánského ústavu a zahájit tam nábor žáků pro nový školní rok. V Unità Cattolica vyšel článek o výsledcích studia chlapců z Lanza. Dobře zapůsobila z hlediska propagačního poznámka novin, že všichni tamní žáci, kteří se představili na Cavourově gymnáziu k přijímacím zkouškám na lyceum – to je na vyšší gymnázium, udělali zkoušky dobře, někteří s vyznamenáním.

Také externí valdocká oratoř měla oživnout. V posledních létech ovládly budovu a přilehlé dvory hlavně internisté, takže bývalý nával externích chlapců, přicházejících z města, hodně zeslábl. Nebylo prostě místo. Ani oba kostely

59 Pan arcibiskup se pořád zlobí

Již od začátku roku Dona Boska rmoutilo, že mu dráhy Horní Itálie znovu odmítly poskytovat slevu pro obyvatele jeho dobročinného domu. Někdo vlivný do toho pořád šfoural a ti menší se ho báli. Ještě horší bylo, že podobné to bylo v turínské kurii. Pan arcibiskup Riccardi de Netro dal příkaz lanzskému vikáři Dru. Albertovi, aby si předvolal tamní salesiány kněze a kleriky k takzvanému „pohovoru o povolání“. Vikář to ovšem předem řekl řediteli Lemoyneovi, ten to napsal Donu Boskovi a Don Bosco odpověděl, jak by asi měly vypadat odpovědi. Že všichni trvají na tom, že jsou členy Společnosti svatého Františka Saleského a chtějí zachovat věrnost svému povolání, dále, že všichni dostávají od představených neustálé pokyny, aby prokazovali ordináři náležitou úctu a poslušnost, což oni také činí. Od začátku, co jsou v Lanzu, byli vždycky vůči faře otevření a pomáhali duchovnímu správci, jak jenom mohli.

Výslechy byly předzvěstí dalších nepřátelských akcí proti mladé kongregaci. Jáhen Josef Cagliero byl v oratoři už řadu let. Přišel tam ještě před čtrnáctým rokem svého věku. Byl přijat do kongregace jako aspirant, ale zatím se nerozhodl složit sliby. Nyní byl už jáhen a Don Bosco ho poslal k panu arcibiskupovi, aby ho požádal o udělení kněžského svěcení. Ten mu však řekl, že ho vysvětlí jen pod podmínkou, že vystoupí z Oratoře a dá mu toto rozhodnutí písemně. Jáhen vyslechl řeč páně arcibiskupovu mlčky. Tu mu pan arcibiskup vložil do ruky pero, položil před něho papír a řekl: „Podepište to.“ Cagliero byl trochu drsnější povahy a jednoduše upustil pero na zem a řekl: „Nechci.“ „Tak se tedy

nestačily všechny uspokojit. Proto Don Bosco pro další rok poručil dát externím oratoriánům k dispozici prostornou sakristii kostela Panny Marie Pomocnice a kus úzkého sice, zato ale dlouhého dvora za kostelem. V čelo oratoriánů byl postaven klerik Julius Barberis. Tak sváteční oratoř s přidělením vlastního prostoru hned oživila k nemalé radosti Dona Boska a ostatních. Jednou z příčin, proč ubylo externích oratoriánů, byla také skutečnost, že se začal ve městě ujímat nový mrav – mistři doháněli manufaktury tím, že pracovali také v neděli a nutili učně, aby pracovali s nimi.

Na listopad Don Bosco připravil v Katolickém čtení spis „Angelina aneb osiřelá apeninská dívka“.

Na obzoru vystoupil jako spisovatel také lanzský ředitel don Lemoyne, plodný autor Životopisných pamětí Dona Boska a jiných základních spisů prvotní salesiánské literatury. Don Bosco ho pověřil, aby napsal životopis nedávno zemřelého lanzského klerika asistenta Mazzarella. Don Bosco Lemoyneovi tuto prvotinu prohlédl a vytkl mu i chyby. Tak mu doporučil zeslabit výroky příliš básnické a nezapomenout, že píšeme-li historii, nesmíme příliš moralizovat nebo příliš se šířit o rodišti zemřelého na způsob topografie, protože to není účelem spisu. O tom stačilo zmínit se v úvodu, ale hned přejít k tématu. Pro útěchu přidal: „Protože je to tvá první práce, chce to trpělivost. Později to bude lepší.“

A byl zde zase listopad. Škola byla už částečně rozběhlá jako jiné roky. My víme z minulého vypravování, jaký byl asi průběh školního roku, ale vždycky zde bude ještě dosti nového, co nám ukáže, jak se Don Boskovo dílo dále konsolidovalo, ale také, jaké překážky muselo překonávat.

smiřte s tím,“ řekl církevní představený, „že vás nevysvětlím na kněze.“ „Co se dá dělat,“ řekl jáhen. „Počkám tedy.“

Když arcibiskup viděl, že nemíní Dona Boska opustit, začal se ho vyptávat, proč nechce odejít z Oratoře, co je to ta Salesiánská kongregace, kolik má členů a jak se jmenují. „Nevím,“ zněla odpověď. Monsignor mu opět předložil papír a chtěl, aby napsal jména členů Salesiánské společnosti. „Já je všechny neznám, zeptejte se na to Dona Boska. Já nic psát nebudu.“ „Tak vám pomůžu,“ dorážel monsignor Riccardi. A napsal: „Don Bosco.“ Po chvíli ticha připsal dalšího: „Albera.“ A dodal k tomu: „Ten je Don Boskův víc než Don Bosco sám.“ A zase bylo ticho. „Tak když nechcete, můžete jít,“ řekl, a tím rozhovor skončil. Jáhen pozdravil a šel.

Don Bosco doma Cagliera vyslechl a pak mu sám napsal koncept dopisu, který měl Cagliero opsat a odeslat. Dopis byl zcela uctivý, koncept ještě existuje. Opakuje se v něm znovu myšlenka, že salesiáni chtějí poctivě sloužit diecézi. Doslovně se tam píše: „Několikrát jste se mne ptal, zda chci patřit Vaší Excelenci, nebo Oratoři. Don Bosco nám při vysvětlování pravidel neustále říká, že byl ve všem vždy řízen arcibiskupem. Ve stanovách je také řečeno, že legitimním představeným je biskup diecéze. Já sám jsem se vždy snažil poctivě učit náboženství, vyučovat hochy a sloužit v kostelích a byl jsem vždy přesvědčen, že tuto činnost schvalujete a jí žehnáte. Při posledním svěcení jsem byl dokonce mile překvapen, když jsem viděl, že z dvaceti pěti svěcenců bylo celých dvacet předtím mými žáky v Oratoři.“

Toto souzení a nabídky na výhodné postavení milého Josefa Cagliera jen utvrdily v povolání, a tak už 12. listopadu potvrdil svou vůli zůstat u Dona Boska tím, že složil řeholní sliby. Když se tak stalo, byl novopečený salesián na návod některých členů hlavní rady poslán do Mirabella a casalský biskup mu 14. listopadu spolu se svými jáhny udělil kněžské svěcení. Samozřejmě se to dověděl pan arcibiskup a bylo zle. Bez meškání napsal Donu Boskovi ostrý dopis, kde citoval nějakou bulu papeže Benedikta XIV. z roku 1747 o svěcení řeholníků s odvoláním na nějaký dekret papeže Klementa VIII. z roku 1596, ze kterého mělo vyplynout, že Cagliero je suspendován, Don Bosco propadl trestu ztráty úřadu, hodnosti a volebního práva aktivního i pasivního a také casalský biskup nemůže uniknout trestům, vyhrazeným těm, kdo se opovází vysvětit někoho bez patřičných dimisoriálních listů.

Don Bosco na tento útok odpověděl, jak nejuctivěji dovedl. Přitom se nebál hájit sebe i své. Připomenul panu arcibiskupovi, že pohrozil suspensí všem diecézním kněžím, kteří by chtěli Donu Boskovi pomáhat v jeho práci. To zase působí, že se kandidáti svěcení představují arcibiskupovi jen s obavami. To byl jediný důvod, proč Cagliero nechtěl mluvit. Ve věci jeho vysvěcení na kněze se Don Bosco dostavil několikrát na ordinariát, aby věc prohodil s Jeho Excelencí osobně, ale buď nebyl pan arcibiskup doma, nebo zrovna nebyly úřední hodiny, nebo jiný důvod zabránil, aby se věc vyjasnila. Z těchto důvodů nakonec poslal svého jáhna k svěcení do Casale. A co se týče oné buly papeže Benedikta XIV., tam se píše, že řeholní představený může svého podřízeného řeholníka představit ke kněžskému svěcení biskupovi diecéze, kde má řehole svůj dům. Mirabellský dům je

60 Ve znamení I. vatikánského koncilu

Poslední dva měsíce roku 1869 měl Don Bosco posmutnělé neshodami, o kterých jsme vyprávěli v minulé kapitole, ale byly zde i jiné starosti a jiné radosti, o kterých chceme nyní vyprávět.

V půli listopadu navštívil Don Bosco ústav v Lanzu a pak postupně ještě ústavy v Mirabellu a ten nový v Cherascu. Jeho přítomnost jako vždycky vnesla mezi jejich obyvatele hodně radosti a duchovního povzbuzení.

V Oratoři vyšla další publikace v knižnici Katolického čtení. Měla název „Milostivé léto u příležitosti Vatikánského koncilu“.

Don Bosco nespouštěl z mysli svůj záměr postavit u Porta Nuova kostel, který by byl protiváhou valdenského kostela v onom okrese. Zrovna na 8. prosince na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie složil baron Ricci obligaci na 1 000 lir na postavení kostela a týden předtím hrabě a hraběnka Viancinovi dali 1 200 lir na zakoupení pozemku. Don Bosco byl už rozhodnut dát novému kostelu název po svatém Janu Evangelistovi, křestním patronu papeže Pia IX., aby tak osvědčil vděčnost tomuto svému velikému dobrodinci.

Právě na ten svátek Neposkvrněného Početí v roce 1869 byl v Římě zahájen XX. ekumenický koncil – I. vatikánský. Sešlo se naň na 700 biskupů z celého světa. Zahájení bylo skvělé, jak jinak nemohlo být. Nekonečnou se zdála řada biskupů, defilujících po svatopetrském náměstí. Papež zdobila tiára, symbol moci církevní, ale i světské. V bazilice svatého Petra papež prohlásil koncil za otevřený a arcibiskup z Iconia monsignor Passavalle pronesl zahajovací řeč.

na území casalské diecéze a casalský biskup byl podle mínění Dona Boska a jiných lidí, se kterými se radil, příslušný pro ordinaci dona Cagliera. Don Bosco chtěl věc projednat s ním, panem arcibiskupem, ale neměl možnost se s ním setkat. Co se týče Cagliera, ten jednal v dobrém úmyslu a Don Bosco mu ani nesdělil obsah tohoto dopisu, aby mu nekalil klid duše. Ale, bude-li si to Jeho Excelence výslovně přát, dá mu jej přečíst.

Monsignor Riccardi odjížděl v ty dny do Říma a tam odtud napsal Donu Boskovi odpověď. Víceméně všechno popřel, co mu Don Bosco mezi řádky vytkl a tvrdil, že se vše událo s porušením zákona. Dopis končil slovy: „Ze všeho, co jsem vám napsal, se cítím být oprávněn tak jednat v přesvědčení, že jde o intriky, které si sice nedovedu vysvětlit, ale odsuzuji je. Ostatně nepíši, abych si stěžoval, ale abyste si mohli opatřit rozhrěšení od cenzur, do kterých jste upadli. Co se mě osobně týče, jsem ochoten vše odpustit a přál bych si, aby v budoucnosti k takovým ostudám nedocházelo. V této naději se znamenám se vši úctou nejoddanější služebník Alexandr arcibiskup turínský.“

Když Don Bosco dostal tento nemilostivý dopis, obrátil se na kanovníka Fissora a popsal mu celý případ s prosbou o radu. Kanovník hned odpověděl a pozval Dona Boska k sobě do bytu. Don Jan Cagliero, který byl do věci jako duchovní ředitel Společnosti zasvěcen, bude později svědčit před církevním beatifikačním soudem, že tyto nelibosti mezi Donem Boskem a arcibiskupem byly známy právě jen členům hlavní salesiánské rady, jinak že je Don Bosco před salesiány tajil. Do roku 1870, kdy arcibiskup Riccardi zemřel, záležitost spala, snad také proto, že se casalský biskup dovedl z nařčení pro porušení zákona skvěle obhájit.

Don Bosco se postaral, aby v Oratoři událost neprošla bez mohutné ozvěny. Don Albera složil k té příležitosti hymnus, který don Cagliero zhudebnil a který se pak zpíval po celý rok při nejrůznějších příležitostech.

Dva dny po onom 8. prosinci byli všichni salesiáni opět pohromadě. Shromáždili se k volbě nové hlavní kapituly, to je hlavní rady Společnosti. Dosavadní rada končila svůj mandát a podle stanov se měla zvolit nová rada. Don Bosco samozřejmě jako zakladatel zůstával ve funkci hlavního představeného dále. Volba hlavního prefekta a hlavního duchovního ředitele byla také jeho záležitostí, ale ekonomu volili členové lístkem zvláštním, tři hlavní rádce pak jedním lístkem, na něž měli napsat tři jména. Don Bosco oznámil, že do prvních dvou funkcí jmenuje znovu osvědčeného dona Ruu a dona Cagliera. Ekonom byl do té doby don Angel Savio, ale i jeho volba jen potvrdila. Potvrzení byli jednomyslně také rádcové don Ghivarello a don Durando. Jen třetí rádce byl zvolen nový a sice don Albera, který nastoupil na místo dona Francesii, který byl nyní ředitelem v Cherascu a byl příliš vzdálen od Oratoře. Volili podle stanov jen spolubratři s věčnými sliby, jichž bylo přítomno celkem 14.

Jak vidět, zatím se dala tato volba alla buona – volně. Ještě zde nebyl přesný volební řád, ani zde nebyla řádná generální kapitula, jak tomu bude v budoucnosti, až budou stanovy definitivně schváleny. Přesto Don Bosco v následné řeči vyjádřil své uspokojení, že se od loňského roku udělal veliký kus práce a že všichni salesiáni se opravdu snaží žít jako řeholníci. Upozornil, že kapituláři jsou skutečnými autoritami v kongregaci a že je třeba podle toho jednat.

V jiných řeholních společnostech mívají kapituláři jídelnu zvlášť, aby mohli nenuceně hovořit bez toho, že by je někdo nepovolaný poslouchal, teď bude třeba na něco takového pomýšlet. Každý ať si uvědomí dobře, že kongregace prochází svízelným údobím. Trní je víc než růží, to nevádí, hlavně když jsou Ježíš a Panna Maria se salesiány a pomáhají jim trní zdolávat. Přijde čas, kdy trnitá cesta skončí. Jako další novotu Don Bosco oznámil zavedení řádného úředního katalogu, kde budou vytištěna jména všech salesiánů a noviců. Seznam dostane každý salesián, ale bude si jej opatrovat jen pro sebe a nebude jej ukazovat jiným. Také se začnou vydávat nekrology zemřelých salesiánů, kde budou uvedeny jejich ctnosti pro povzbuzení všech. Tak bude zajištěno, že ani po osmdesáti letech nebude jejich památka vyhlazena ze života Společnosti.

61 Je papež neomylný?

Podle Don Boskova oznámení vyšel první úřední katalog Salesiánské společnosti. Z něho se dovídáme, že kongregace čítala na začátku roku 1870 102 členy: 28 jich mělo věčné sliby, 33 tříleté, 41 bylo noviců. O 22 aspirantech tam nebyla řeč. Katalog uváděl čtyři salesiánské domy: turínský, mirabellský, lanzský a cherascký.

Křest dvou alžírských hochů vzbudil v Oratoři zájem o misijní myšlenku. Don Bosco bude od této chvíle často mluvit o tom, že jeho společnost vyše své členy do zámoří. Bude se hodně hovořit o monsignoru Lavigeriem, který sliboval poslat do Turína své další chráněnce z řad alžírských pouštních beduínů. Bude se také hodně mluvit o díle vykupování otroků, o zemřelém knězi Nicolò Olivierim a jeho pokračovateli donu Verrim, donu Combonim a o Ludvíku z Casoria.

Koncilový Řím v roce 1870 přitahoval poutníky z celého světa. Někteří se zastavili v Turíně v Oratoři. I Don Bosco měl cukání vypravit se do Věčného města. Hlavně mu ležela na srdci záležitost prohlášení článku víry o papežově neomylnosti. Tato věc byla vždy v církvi považována za záležitost katolické víry, ovšem teď se volalo po formálním prohlášení této pravdy. Hned, jak papež svolal koncil, množily se jako houby po dešti kladné hlasy, ale také narůstaly hlasy opačné, popírající neomylnost anebo aspoň považující přítomný okamžik za nevhodný pro takové prohlášení. Ve Francii bylo dosti katolických časopisů a liberálních tendencí, ty se nyní spojily se zastánci galikanismu, jansenismu a podobně, to je s vyznačící názorů, které v minulosti svazovaly církvi ruce z politických důvodů. Byli tam i biskupové, kteří nepřáli prohlášení, tak například známý monsignor Dupanloup. Podobné to bylo v Německu. Teolog Jan Döllinger vyhrožoval, že Německo vystoupí z církve, bude-li prohlášena papežská neomylnost. Ani Anglie, Rakousko a jiné státy nebyly ušetřeny vření v této otázce. Rozumí se, že vlády zmíněných států vření podporovaly ve snaze nedopustit, aby prestiž papeže ve světě stoupla. Papež sám byl v té věci opatrný. V konstituci o církvi, kde se vypočítávala témata určená k diskusi na koncilu, nebylo toto téma uvedeno.

Sekty během koncilu pracovaly naplno. V Neapoli se sešel jakýsi protikoncil „svobodné myšlenky“ a šval proti papeži a papežství vůbec. V Bologni vydal básník Carducci hymnus na satana. Celý protestantský svět a i svět

Tentokrát Don Bosco v konferenci už nemluvil o tom, že by se mohli salesiáni brzy usadit v Římě. Kostel svatého Kája byl už mimo program a také pokus získat kostel Sudaria přestal být aktuální. Ministerská vláda Menabreova v provincii padla a byla nahrazena vládou Lanzovou. Mohl si sice i s ní problém oživit, ale zatím to nebylo aktuální.

Tak přišly Vánoce. Don Bosco napsal řadu vánočních pozdravů dobrodincům. Na Hod Boží vánoční přijali křest oba alžírští chlapci, kteří od vstupu do Oratoře hodně změnili své drsné mravy synů pouště. Ali dostal jméno Štěpán, Carrubi jméno Petr. Aktuálním zůstal v Oratoři také koncil. Unita Cattolica psala o sbírce, kterou uspořádali Don Boskovi hoši a poslali Svatému otci jako projev synovského zájmu o koncil. Don Bosco vydal opět svůj kalendář na rok 1870 a v úvodní stati Kavalír neopomenul vyzvednout význam koncilu pro rozbouřený svět.

rozkolnický chrlily nenávistná slova proti katolické církvi. Zednářská lóže vydala rozkaz rozvrátit řady katolických biskupů na koncilu a vytvořit tam co nejsilnější opozici. Částečně se to podařilo. Don Bosco viděl s bolestí, jak ještě před zahájením koncilu přijel do Horní Itálie francouzský biskup Dupanloup z Orleanu a navštívil řadu subalpinských biskupů, aby je přesvědčil, že prohlášení neomylnosti je naprosto nevhodné. Byl v Nizze, v Bielle, v Ivrey, v Pinerolu, v Saluzzu a také v Turíně. Don Bosco však neseděl nečinně se založenými rukama, nýbrž agitoval pro článek víry. Říkal, že se tím už konečně zlomí galikanismus ve Francii a febronianismus v Německu a že papež bude pro budoucnost bez pout na ruku. Saluzský biskup Gastaldi byl poněkud otráven argumentací Dupanloupa a než odjel do Říma, dlouho diskutoval a radil se s Donem Boskem. Don Bosco se právem obával, co bude dál. Modlil se a prosil o modlitby. Také v Římě se bouřlivě diskutovalo a Donu Boskovi se ulevilo, když se dověděl, že 25. prosince belgický malinský arcibiskup předložil koncilovým otcům návrh na prohlášení článku. Od té chvíle se papežská neomylnost stala tématem číslo 1 na koncilu. Na svátek Zjevení Páně se konalo druhé sezení koncilu a na něm papež a všichni jednotliví biskupové dle ustáleného zvyku složili vyznání víry.

V předvečer toho dne měl Don Bosco sen, který sám zapsal a jeho opisy poslal různým osobnostem, později také papeži Piu IX. Zápis začínal slovy: „Jediný Bůh může všechno, ví všechno, vidí všechno... V předvečer svátku Zjevení Páně zmizely přede mnou všechny hmotné předměty světnice a já jsem se ocitl v nazírání věcí nadpřirozených. Byla to jen chvíle, ale viděl jsem mnoho. Od jihu přicházela válka, od severu mír. Francouzské zákony už nerespektují Stvořitele, a proto Stvořitel třikrát navštíví Francii metlou svého hněvu. První metla srazí k zemi její pýchu porážkou, pleněním a zničením úrody, dobytka i lidí. Druhá metla zbaví babylonskou nevěstku její hlavy. Paříži, Paříži! Místo, aby ses ozbrojila jménem Páně, obklopila ses domy nemravnosti. Ty budou zničeny. Tvoje modla Panteon se promění v popel. Tvoji nepřátelé tě uvedou do úzkých, od hladu a hrůzy, do hanby u všech národů. Běda, neuznáš-li ruku, která tě bije. Při třetí metle padneš do rukou nepřítelů. Tvoji nepřátelé budou z dálky hledět na tvé hořící paláce, na tvé domy proměněné v hromady trosek zbrocených krví tvých hrdinů, kteří už nejsou. Avšak hle: Velký bojovník ze

Severu přinesl prapor a na něm rozvinul nápis „Neodolatelná je ruka Páně“. V tu chvíli ctihodný Stařec z Lazia mu šel vstříc s hořící pochodní v ruce. Tehdy se prapor černé barvy změnil v prapor barvy bílé jako sníh. Na něm stálo napsáno jméno toho, který může všechno. Válečník se se svými poklonil Starci a oba si podali ruce. A teď hlas z nebe pro tebe, Pastýři národů. Jsi na velké konferenci se svými přísedícími, ale nepřítel duší nemá klidu a rozsévá nesvornost mezi nimi. Světské mocnosti budou chrlit oheň, jen aby zadusily tvé slovo. Ty spechej! Budou-li trvat neshody, utni je. Dostaneš-li se do nesnází, nezastav se, ale pokračuj, dokud nebude uřata hlava draku bludu. Tato rána zatřese zemí i peklem, ale dobří budou jásat. Shromáždí tedy své přísedící, i kdyby byli jenom dva a jedné. Dny rychle utíkají a tvé roky se blíží stanovenému počtu. Ale veliká Královna bude vždy tvou pomocí a jako vždycky v minulosti zůstane velikou a mimořádnou záštitou církve.

Co ty, Itálie, země pozeňaná, kdo tě ponořil do takové bídy? Neříkej, že to udělali tvoji nepřátelé. Byli to tvoji přátelé. Což neslyšíš, jak si tvoje děti žádají chleba víry a není, kdo by jim jej lálal? Co udělám? Budu bít pastýře, rozeženu stádo, aby ti, kdo sedí na stolci Mojžíšově, hledali dobré pastviny a stádo aby poslouchalo a živilo se.

A ty, Říme, co bude s tebou? Říme nevděčný, zženštilý, pyšný! Dospěl tak daleko, že na svém Vládci obdivuješ jen luxus a zapomínáš, že tvá i jeho sláva je na Golgotě. On je nyní starý, vrávorá a je bezbranný, všeho zbavený. Jenom svým slovem nahání strach světu. Říme, čtyřikrát tě navštívím. Při první návštěvě budu bít tvé území a jeho obyvatele. Při druhém dovolím, aby zabíjení a pustošení dospělo až k samým tvým branám. Při třetím rozbořím tvá opevnění, rozeženu tvé obránce. Na pokyn Otce nastane vláda strachu, hrůzy a zpusťování. Protože je můj zákon dále pošlapáván, udělám ti ještě čtvrtou návštěvu. Tvá krev a krev tvých dětí smyjí skvrny, kterými hanobíš Boží zákon. Válka, mor a hlad jsou metly, které trestají pýchu a zlobu lidí. Kde je, boháči, vaše nádhera, kde jsou vaše vily, vaše paláce? Staly se smetím ulic a náměstí. Kde jste vy, kněží? Proč nelkáte mezi předsíní a oltářem? Proč se nemodlíte za odvrácení těchto ran? Proč nevezmete štít víry a nehlásáte na ulicích a na náměstích semeno mého slova? Což nevíte, že je to ten dvojsměrný meč, který potírá mé nepřátele a ukončuje hněv Boží i hněv lidí? Tyto věci se neúprosně stanou. Věci jdou za sebou příliš pomalu. Ale vznešená Královna nebe je přítomna. Boží pomoc

62 Za kulisami koncilu

Konečně se Don Bosco rozhodl, že pojedje také do Říma povzbudit Svatého otce, aby dal více na „hlas z nebe Pastýři pastýřů“ než na hlasy hodnostářů myslících více na to, co chtějí mocní tohoto světa, než na to, co chce Bůh. Cesta mu trvala několik dní, protože se stavoval v Bologni a ve Florencii, ale docestoval šťastně a ubytoval se u monsignora Manacordy. Co v Římě dělal, to sám napsal, takže můžeme čerpat přímo z pramene.

Na prvním místě navštívil kardinála Quagliu, prefekta kongregace pro biskupy a řeholníky a předložil mu vypracovanou zprávu o stavu kongregace svatého Františka Saleského, kterou byl jeho hlavní představený podle zákona povinen předložit každé tři roky. Kardinál byl spokojen a dokonce překvapen početní silou začínající řeholní společnosti. Řekl, že by za padesát let při takovém růstu mohlo být na 2 000 salesiánů. Don Bosco žertem prohodil, že se už

spocívá v jejích rukou. Rozptýlí nepřátele jako mlhu. Ona opět obleče Ctihodného starce do všech jeho dávných šatů. Pak přijde ještě jeden uragán. Nepravost skončila, hřích ustal a dříve než uplynou dva úplňky měsíce květů, duha míru se sklene nad zemí. Nad celým světem vzejde slunce tak jasné, jaké nebylo od plamenů večeradla po dnešní den a jaké nebude možno vidět do posledního dne.“

Uskutečnila se prorocká vize Dona Boska? Pokud šlo o Francii, o Itálii, o Řím, jistě se uskutečnila, ač tomu předtím málokdo věřil. Pokud šlo o detaily, tu Don Bosco na otázku dona Berta, jeho sekretáře, odpověděl, že některé věci teprve přijdou svým časem, některé se ani nemusí stát. Bůh ve svém milosrdenství může od svých hrozeb upustit. To je třeba ponechat jemu. Lidé se mohou také obrátit, pak se trest nedostaví.

Autor Životopisných pamětí Dona Boska Lemoyne jistě pečlivě sledoval uskutečnění světcovy prorocké vize z počátku roku 1870. Už za rok mohl konstatovat, že se uskutečnila předpověď o pádu Francie a papežského státu. Mohl osobně zažít i uragán v podobě první světové války. Zemřel 14. září 1916 po dopsání IX. svazku Memorií. Kdož ví, zda spatřoval v něčem uskutečnění onoho setkání vatikánského starce s válečníkem ze severu. Ale myslíme si, že kdyby byl žil ještě 13 let, byl by onoho válečníka viděl uskutečněného v Benitu Mussolinim, který opravdu vedl se svými „černými košilemi“ pochod na Řím od severu Itálie a překvapivě uzavřel s papežem Piem XI. v roce 1929 lateránskou smlouvu, již se obnovoval papežský stát, i když omezený jen na Vatikán a jeho okolí. Tím nechceme Mussoliniho prohlašovat za velikého dobrodince církve. Mezi fašistickou Itálií a Vatikánem bude trvat stálé napětí, ale fakt je, že vyřešení „římské otázky“ bylo světodějnou událostí a je skoro jisté, že náš světec tuto událost předpověděl skoro o 60 let dříve, než se uskutečnila.

Zatímco měl Don Bosco myšlenky obráceny k Římu a ke koncilu, připravoval pro papeže dokument s názvem „Náboženský a materiální stav Společnosti svatého Františka Saleského k začátku roku 1870“. Obsahoval obvyklý přehled dějin Don Boskova díla oratoří a stupňů, po kterých vystupovala jeho kongregace k církevní plnoletosti. Pojednal v něm o jednotlivých čtyřech domech a o počtu interních a externích žáků. Salesiánů napočítal 124, interních žáků 1 210, externích asi 3 500. Z přehledu bylo vidět, že dílo roste a mohutní.

těší, až bude moci za padesát let tuto zprávu předložit Jeho Eminenci. Eminence si jen povzdychla: „Za padesát let kdo ví, kde budeme.“

Don Bosco vykonal zdvořilostní návštěvu také u turínského arcibiskupa Riccardiho. Arcibiskup byl zdvořilý, ale setkání bylo spíše studené. Pak se Don Bosco snažil proniknout do atmosféry koncilu, aby viděl, kam věci směřují. Situace byla asi taková: Po předložení návrhu ze strany malinského arcibiskupa se hned k návrhu připojili biskupové belgičtí a asi sto dalších biskupů. Bylo cítit, že většina biskupů je pro vyhlášení dogmatu o papežské neomylnosti. Ovšem vedle této většiny se hned zformovala také dosti početná menšina těch, kteří buď byli proti dogmatu, nebo aspoň zdůrazňovali nevhodnost takového prohlášení. Z Francouzů asi 50 jich bylo pro a 25 proti, i když se vědělo, že mezi francouzskými katolíky není žádný odpor proti definici.

Monsignor Dupanloup vyvíjel horečnou činnost. Byl také v písemném styku s německým Döllingerem a spolu s monsignorem Darboym informoval podrobně císaře Napoleona III., co se děje v Římě. Vybízeli ho, aby zasáhl ve prospěch jeho strany. Biskupové Německa a Rakouska sice k menšině patřili, ale aspoň ve svých pastýřských listech vybízeli své národy, aby zachovali klid, nedali se strhnout agitací a aby pokojně čekaly, až vyjdou koncilové dekrety. Výjimku tvořil uherský kaločský biskup monsignor Aynal a chorvatský diakovarský biskup monsignor Strossmayer. Ti byli rezolutně proti definici stejně jako radikálové z Francie. Vídeňský kardinál Rauscher předložil papeži rezoluci podepsanou biskupy německými, rakouskými a uherskými proti definici. Další rezoluci formulovali biskupové francouzští, třetí biskupové američtí, čtvrtou východní biskupové a pátou někteří biskupové hornoitalské. Ve všech se ozývaly pochybnosti o vhodnosti definice a všech pět společně předložil koncilu arcibiskup kardinál Schwarzenberg. Komise, která měla zpracovávat návrhy, však pominula tyto hlasy menšiny a předložila papeži, aby přijal petici podepsanou asi čtyřmi sty biskupy, tedy absolutní většinou a aby dovolil prohlásit neomylnost za článek víry. Na této straně pracovali neúnavně hlavně biskupové Marming a Senestrey.

Don Bosco si uložil pro svůj pobyt v Římě přísné meze. Neukazoval se na veřejnosti, nekonal návštěvy u přátel, nekázal ani neuzdravoval nemocné. Říkal, že nyní jde jen a jen o blaho církve. Zato si neukládal žádné meze, pokud šlo o věc papežské neomylnosti. Tak se dověděl od monsignora Manacordy, že papež vyjádřil nelibost nad tím, že se monsignor Gastaldi připojil ke straně biskupa Dupanloupa a začal obhajovat tezi o nevhodnosti definice. Orleánský biskup ho osobně navštívil a přesvědčil ho, že definování článku by mělo zhoubné následky náboženské i politické. Ano, začalo se povídat v Římě, že Gastaldi chystá nějaký spis proti vhodnosti definice. Don Bosco hned monsignora navštívil a přesvědčil ho, aby to nedělal. Vyvrátil mu důvody k obávám, ano, přesvědčil ho tak dalece, že se ten obrátil a sliboval Donu Boskovi, že vydá spis s právě opačnou tendencí. Don Bosco mu radil, aby si připravil v tom smyslu řeč, kterou pronese v plénu koncilu. Stal se mu přímo osobním poradcem, opatřoval mu literaturu a podobně. I jiné teology a koncilové otce vyzbrojoval ve prospěch spravedlivé věci. Více biskupů děkovalo právě jemu za to, že zaujali správné stanovisko k tak důležité pravdě, jakou byla právě definice o neomylnosti. Později tito biskupové v procesu beatifikace Dona Boska o tom vydali krásné svědectví.

Don Bosco dobře věděl, že si tím proti sobě popudí některé subalpínské biskupy, kteří už tak měli výhrady k jeho

dílu. S těmi nic nesvedl. Při jednom setkání mu papež Pius IX. výslovně řekl: „Teď vidím, že vaši nepřátelé jsou také nepřáteli mými, ale to je pro mne o důkaz víc, abych věřil, že Vaše dílo je dílem Prozřetelnosti.“ Také biskup z Nizy monsignor Sola držel pevně se stranou menšiny a, když se jednalo na koncilu o schématu definice, dovolil si prudký výpad proti většině, čímž vzbudil v koncilu veliký odpor. Skončil svou řeč slovy: „Vězte, že jsem doktorem teologie, prohlášeným za takového od věhlasné univerzity turínské.“ Kardinál Capalti mu hned ránu vrátil: „Právě to mluví proti vám!“ Jakoby chtěl říci, že turínská univerzita nevyniká zrovna pravověrností.

Zajímavý byl závěr diskuse, kterou měl Don Bosco v Římě s učeným kanovníkem vatikánské baziliky Audisio, prezidentem turínské Akademie Supergy. Ten sám vyhledal Dona Boska se svými přívrženci z menšiny a měl s ním těžké utkání. Byl to člověk neobyčejně učený a historik na slovo vzatý. Don Bosco se s ním co do historické erudice nemohl rovnat. Audisio se při diskusi pustil také mimo jiné i do papeže Honoria z doby monoteletického bludu a z jeho listů cařihradskému patriarchovi Sergiovi dovozoval, že papež nebyl daleko od bludu. Don Bosco dlouho dělal, že učenému protivníkovi nestačí, ale pak, když tento byl už přesvědčen, že vyhrál, řekl: „Uznávám, že nejsem dostatečně velikou autoritou v historii, ale chci si vzít na pomoc autoritu, která je mimo všechnu pochybnost a kterou vy dobře znáte a s níž jistě i souhlasíte.“ Monsignor chtěl znát jméno autora a Don Bosco vytáhl knihu s nadpisem „Náboženské a civilní dějiny papežů od Viléma Audisia“. Prozatím titul knihy pečlivě zakrýval, ale četl z ní pasáže o papeži Honoriovi, kde autor obhajuje papeže a říká, že mlčet, aby nebylo huř, neznamená ještě souhlasit s bludem, a jinak že byl papež zcela pravověrný. Čím déle četl, tím více Audisio poznával, že čte z jeho vlastní knihy a že ho tedy usvědčuje z vlastních slov. Přítomno diskusi bylo i několik biskupů a celá věc se rozuzlila tak, že se všichni upřímně zasmáli Don Boskově chytrosti. Audisio se pak snažil zmírnit svou porážku tím, že řekl, že něco jiného je psát pro veřejnost a něco jiného mít vlastní mínění.

I v Římě si Don Bosco zachovával svůj prostý, domácky laděný tón. Neměl rád vášnivé hádky, a proto raději nezvedal hlas. Stalo se o Hromnicích 2. února. Koncilovní otcové byli všichni v bazilice svatého Petra na svěcení svící. Když nesli papeže v sedia gestatoria bazilikou, nějaký protestant v blízkosti Dona Boska prohodil: „Tady je nejlépe vidět, že se katolíci klanějí papeži jako Bohu.“ Don Bosco dobrácky obrátil celou věc: „Vidíte, milý pane, kdyby ho nenesli, tak bychom ho v tom množství ani neviděli, ani já ani vy.“

63 Tři audience u papeže

Don Bosco ani v Římě neztrácel z očí své chlapce. Vysvítá to z dopisu, psaného donu Ruovi do Oratoře začátkem února. V něm přímo píše, že vidí, jak se kdo chová, a mrzí ho, že vidí i takové, kteří mají na čele napsáno „jejich bohem je břicho“, jiní zase „podobám se nerozumným zvířatům“. Vybízí dona Ruu, aby dával pozor, aby se mezi hochy nevedly špatné řeči. V dopise byl ještě zvláštní lístek se jmény těch, kteří mají „na jazyku hadí jed“. Z dopisu se také dovídáme, že Don Bosco byl v Římě přítomen smrti toskánského velkovévody Leopolda, vyhnaného z Toskánska. Zemřel v přítomnosti své manželky, parmského vévody a krále

neapolského ve věku 73 let. Don Bosco připsal ke zprávě poučení pro salesiány a hochy: „Vzal si s sebou jen tu trochu dobrého a zlého, co udělal v životě, jak říká svatý Pavel.“ Velkovévoda ještě Dona Boska poznal a prohlásil před ním, že ze srdce odpouští svým nepřátelům a doporučí je do Božího milosrdenství.

Zatím Don Bosco neviděl osobně Pia IX., ale papež se dověděl o jeho přítomnosti v Římě a sám si ho k sobě povolal, ačkoliv ještě dvě třetiny biskupů čekaly na zvláštní audienci u hlavy církve. Audienci měl u něho dopoledne 8. února a téhož dne byl u něho ještě jednou večer. Při dopolední

audienci mu Svatý otec vyjádřil uspokojení nad jeho zprávou o stavu kongregace. Don Bosco mu odevzdal 1 000 lir na Halě svatého Petra. Papež poznamenal: „My oba máme jméno Jan, ale měli bychom mít jméno František, protože jsme oba chudí. Vy máte věčně prázdné kapsy a já pokladnu.“ Don Bosco mu nato odevzdal celou kolekci knížek vyšlých v Katolickém čtení. Knížky byly skvostně vázány a Svatý otec chtěl, aby je sluha hned všechny umístil v jeho zvláštních regálech, ano, sám mu při tom pomáhal. Don Bosco mu také předložil všechny dosavadní svazky Knížnice italské mládeže. Papež se ptal, kdo to rediguje. Don Bosco odpověděl, že don Francesca, ten, co ho provázel při jeho loňské návštěvě Říma. Papež v jedné chvíli vzpomenu na protiventství, která musel Don Bosco snášet od určitých lidí a konstatoval: „Vidíte, stejní lidé jsou teď i proti mně.“ Vybídl ho nato, kdyby měl trochu času, aby začal vydávat nějakou knižnici dějin církve. Jednání koncilu mu totiž ukázalo, jak by to bylo nutné. Don Bosco slíbil, že i na tomto poli se bude snažit udělat, co bude v jeho silách.

V odpolední audienci se hodně mluvilo o Společnosti svatého Františka Saleského a papež mu s radostí vyprávěl, že se o jeho Společnosti mluvilo také na koncilu. Při jednom zasedání se volalo po nějaké řeholi, jejíž členové by byli zároveň plnoprávními občany státu. Myšlenka prý vzbudila všeobecný souhlas a tu povstal biskup z Parmy a řekl, že taková společnost už existuje a rozhovořil se o Don Boskových salesiánech. Zpráva prý byla přijata s potleskem a biskup z Mondovi byl pověřen, aby o tom podal koncilu podrobnou zprávu.

Na konci audience papež udělil Donu Boskovi zase řadu duchovních výsad, například každodenní plnomocné odpustky pro obyvatele Mornese, kteří tam postavili kostel. Don Bosco zprávu o tom poslal donu Pestarinimu a ten výsadu zvečnil na zvláštní mramorové desce, vsazené do zdi kostela. Tu noc po audiencích Don Bosco věděl, že tak jako tak neusne, a proto raději psal dopisy.

Ještě jednu věc musíme říci. Svatý otec během audience vyjádřil zármutek nad tím, že plán na převzetí duchovní správy při některém kostele v Římě nevyšel, ale také mu jasně řekl, že chce, aby salesiáni přišli do Říma. „Viděl jste kostel svatého Jana della Pigna?“ ptal se. Don Bosco ten kostel ještě neviděl. „Tak se tam podívejte a pak mi řeknete, jestli by se vám zamlouval,“ řekl papež.

Don Bosco vzal papežova slova doopravdy. Šel ke kardinálovi Quagliovi, a ten mu dal za průvodce někoho z komise nad majetkem Vatikánu, aby mu kostel svatého Jana ukázal. Nebyl to veliký kostel, ale uvnitř velmi pěkný, s pěti oltáři a s novými varhanami. Při kostele byl slušný dům, ve kterém by mohlo podle Don Boskova odhadu bydlet asi 15 lidí. Blízko byla ještě další, ke kostelu patřící budova, rozměrnější. Ta se mohla pronajmout a nést důchod asi 6 000 franků ročně. 12. února šel Don Bosco k papeži znovu a řekl mu, že přijímá. Při této třetí audienci byl k němu papež ještě sdílnější. Mluvil s ním důvěrně o průběhu koncilu. Don Bosco mu v jedné chvíli řekl: „Svatosti, a co tajemství?“ Papež se usmál a odpověděl: „Já nejsem vázán žádným tajemstvím.“ A potom vážně dodal: „Je mi jasné, že některým nejde jen o otázku vhodnosti nebo nevhodnosti papežské neomylnosti, ale berou v potaz samotnou neomylnost.“ Don Bosco na to: „Za válečného oře si berou Honoria I.“ „Co vy, jak vy to vidíte?“ ptal se papež. Don Bosco: „Já si myslím totéž, co si mysleli nejlepší autoři v té věci. Všichni

Honoria chválili a hájili. V těch dvou dopisech patriarchovi Sergiovi Honorius vyjadřoval jen své soukromé mínění a nemluvil ex cathedra, jako univerzální učitel církve. Ostatně z kontextu vyplývá, že zůstával zcela v rámci katolické víry. Svatý Maximus chválí jeho svatost i pravověrnost, svatý Jan Damascenský, takový bojovník proti monoteismu, nikdy papeže Honoria nejmenoval mezi těmi, kteří nadržují bludu. Nanejvýš se může říci, že papež byl váhavý a odkládal odsouzení bludu. To ovšem ještě neznal celou zlobu této hereze. Jeden vážený autor řekl, že v té věci snad pochybil, co se týče ráznosti, ale nemá to nic společného s neomylností. Možná, že se nedopustil ani lehkého hříchu.“ Papež se v této chvíli zadíval na Dona Boska a pak mu položil otázku: „Nemáte mi něco zvláštního sdělit? Něco, co se týče církve v přítomném okamžiku?“ Don Bosco poznal, že přišla chvíle, aby mu vypravoval, co viděl toho 5. ledna. Ano, už měl připravený list, kde byla citována slova adresovaná přímo jemu – papeži, jako hlas z nebe Pastýři pastýřů. Šlo o jedinou věc: Bůh si přeje prohlášení neomylnosti a papež nesmí čekat, až se rozluští všechny otázky kolem toho. Je třeba uzel rozetnout. Panna Maria se ukáže bezpečnou pomocnicí. Papež list vzal a četl. Pak tiše uvažoval. Zdá se, že právě tehdy v něm uzrálo předsevzetí, že už nebude váhat, ale definici neomylnosti uspíší.

Svatý otec řekl Donu Boskovi další věc. Ptal se ho, zda by byl ochoten přesídlit z Turína do Říma, že by ho rád jmenoval kardinálem, aby ho měl po svém boku. Ale Don Bosco příliš miloval své hochy a příliš věděl o cestě, kterou mu narýsovala Boží Prozřetelnost. Proto mu bez obalu řekl, že by to znamenalo zkázu jeho díla. Papež dále nenaléhal.

Pius IX. to věru neměl v té chvíli lehké. Biskupové celého světa byli v Římě, ale nebyli jednotní. Všude měla ruce politika velmocí. Koncil visel na vlásku a nikdo nemohl říci, co bude zítra. Hodně biskupů opustilo bez papežova dovolení Řím. Nebylo shody mezi východními biskupy a mnichy různých obřadů, ve Švýcarsku tvrdě agitoval nějaký Herzog, který bude později vysvěcen na biskupa starokatolíků, ale to všechno bylo v Don Boskově listu předpovězeno: „Nepřítel dobra rozseje nesvornost mezi tvé přisedící, vzbudí nepřátele mezi mými syny.“ Ale také tam bylo psáno: „Velká Královna bude vždy tvou velkou pomocnicí!“ – A byla.

Řím byl zatím obklopen nepřáteli. Stačilo, aby italské vojsko dostalo rozkaz, a Řím byl v několika hodinách obsazen. A přece koncil pokračoval. Francie, mohlo se říci, měla koncil ve svých rukou. Každou chvíli mohla odvolat svou posádku, nebo si mohla klást podmínky, které by jednání koncilu činily nesvobodným, ale zrovna v té době stál v čele francouzské armády Napoleonovy Emilio Ollivier, který v té otázce odvolání Francouzů z Říma byl neoblomný a nedovolil, aby se svoboda koncilu narušila. Bavorsko, chtěvé dělat opozici, usilovalo o vytvoření opozičního bloku prostřednictvím Anglie, ale zrovna zde byl ředitelem anglické politiky Odo Russel, který odradil ministra zahraničních věcí lorda Clarendona, aby s Bavorskem neuzavíral žádný pakt. Zástupce Pruska v Římě Arnim byl plný zášti proti koncilu a přece nepřiměl Bismarcka, strůjce pruské politiky, aby v té chvíli něco podnikl, co by koncil znemožnilo. Sektářští politici rakouští, španělské a portugalské byli všichni drženi na uzdě vzájemnými spory a jinými politickými úvahami. To Boží Prozřetelnost chtěla ukázat, že bdí nad církví a nad jejím Pastýřem a že drží nitky budoucnosti pevně ve svých rukou.

64 Závěr Don Boskova pobytu v Římě

Don Bosco šel do Říma s pevným předsevzetím, že v zájmu církve a své kongregace nenechá o sobě mnoho mluvit, ale neubrání se tomu. Jakmile se rozkřiklo, že je ve Svatém městě, zase se lidé dožadovali slyšení u něho jako obyčejně. Ovšem tentokrát přece jen nastala ve vztazích Římanů k Donu Boskovi změna, ano, snad i velké ochlazení, zvláště v šlechtických kruzích. V minulém roce to bylo něco jiného. Don Bosco ujišťoval Římany, že bude klid a to se jim líbilo. Jenže Don Bosco o tom mluvil v minulém roce a ne v roce 1870. Tentokrát měl jiné pokyny shůry a byl nucen mluvit jako kdysi prorok Jeremiáš. To se nelíbilo a obratem ruky někteří na něho zanevřeli. On to cítil a začal se stahovat do sebe. Jeho odpovědi na zvědavé otázky se vyznačovaly slovy „snad“, „jestli“, „doucejme“, ale už nic určitého nechtěl říci. Zlobili se na něho i někteří řeholníci, kteří měli v Římě honosné kláštery a báli se, že dopadnou podobně, jako dopadli řeholníci v ostatních italských provinciích. Don Bosco v důvěrných rozhovorech radil vysokým představeným, aby počítali s možností záboru klášterů a aby včas učinili opatření k zachráně aspoň části majetku, potřebného k přežití řehole, ale odpovědi mu byl chlad a nedůvěra. Více se věřilo na nějaký náhlý politický zvrat nebo na očividný zázrak. Jen generální představený kartuziánů mu uvěřil, ale i on nakonec ztroskotal na neústupnosti svého generálního prokurátora. Až později všichni uznají, že Don Bosco nebyl falešným prorokem, až stát zabere římské kláštery stejně, jako je zabral jinde.

14. února psal Don Bosco donu Ruovi, že doufá, že se vrátí domů příští týden. Svátek svatého Františka bude na první neděli postní. Don Bosco touží setkat se s představenými domů. Příhodná chvíle k tomu bude právě konáním obvyklé konference svatého Františka. V Římě, zdá se, bude možno na podzim otevřít dům. Dopisy s různými zprávami dostali také ředitelé ostatních domů.

65 Po návratu z Říma

Don Bosco odjel z Říma 22. února, dva dny se zdržel ve Florencii a v pátek 25. února byl zase doma. Tentokrát nebylo žádné slavné vítání, zakázal si je.

V únoru odešli dva obyvatelé Oratoře na věčnost – jednačtyřicetiletý Felix Valsania a čtyřiadvacetiletý Bernard Mellica, ale v té době bylo umírání průvodním jevem života. Důležité bylo, aby byl každý připraven. Don Bosco v neděli před Popeleční středou a následující dva dny proseděl mnoho hodin ve zpovědnici a dával do pořádku svědomí svých chlapců.

O první neděli postní 6. března se slavil svátek svatého Františka Saleského, ale Don Bosco měl v srdci smutek. V Castelnuovo zemřel jeho veliký přítel, pan děkan Antonín Cinzano. Bylo mu 66 let a v Don Boskově rodné farnosti byl farářem 38 let. K poslední nebyl zdravý a chystal se odejít k Donu Boskovi do Oratoře připravit se na dobrou smrt. K tomu už nedošlo. Byl to veliký Don Boskův dobrodinec.

Radost naopak přinesla Donu Boskovi zpráva z Říma, že 7. března bylo k připravované konstituci o církvi připojeno jako doložka, že římský biskup se nemůže zmýlit, když definuje jako pravdu nějakou věc víry nebo mravů. Byl to veliký krok kupředu, protože záležitost neomylnosti byla tím oficiálně dána na program jednání. Nebylo to jednání jednoduché. Můžeme dopředu říci, že se touto věcí zabývalo 14 plenárních zasedání od 14. května do 3. června

21. února se byl Don Bosco rozloučit se Svatým otcem. Vtroucně mu děkoval za všechno dobré, co mu prokázal, a znovu ho ujistil, že v roce 1871 bude moci slavit své zlaté kněžské jubileum a že překročí léta Petrova. Papež s ním mluvil dlouho a světec mu mimo jiné doporučil, aby zavedl v celé církvi jednotný katechismus, který by odstranil velikou různost, zaviněnou tím, že bezmála každá diecéze má svůj katechismus. Všechny katechismy sice hlásají stejné pravdy, ale při velké fluktuaci obyvatelstva mnozí na různost postupů jen doplácí.

Na konci audience se Don Bosco hluboce zamyslel. Měl u sebe celé prorocství z 5. ledna, ale dosud neměl odvalu jej celé hlavě církve sdělit. Šlo hlavně o pohromy, týkající se Francie a Itálie, ale i o vítězství papežství a církve. Konečně si dodal odvalu a řekl: „Přejete si, Svatý otče, abych vám odhalil jednu věc?“ „Mluvte,“ řekl on. „Chcete opravdu, abych vám nic nezatajil?“ „Poroučím vám to.“ Don Bosco tedy mluvil o nastávající válce mezi Francií a Pruskem, o tom, jak Francouzi opustí Řím, jak padne francouzské císařství a jak bude Bůh trestat Francii za její hříchy, zvláště pak Paříž.

A tu byl Don Bosco najednou sám zneklidněn a začal se zajíkat. Papež mu pomohl z rozpaků tím že mu řekl: „Dost! Už mi nic neříkejte, jinak dnes nebudu v noci spát.“ Hovor se stočil na jiné věci a Don Bosco po půldruhé hodině audience odešel z paláce. Papež si to však druhý den rozmyslel a chtěl, aby mu Don Bosco všechno pověděl, ale Don Bosco už nebyl v Římě, nýbrž na cestě do Florencie. Celý zápis vidění však papež dostal ještě téhož roku oklikou přes kardinála Bilia. Zápis není podepsán, ale rukopis je Don Boskův. Existuje fotokopie dopisu psaného Biliovi. V něm Don Bosco Jeho Eminenci prosí, aby nikomu neříkala, kdo to psal.

a pak ještě zcela výhradně dalších 18 sezení od 6. června do 4. července. Papež si přál, aby měl každý biskup možnost plně se vyjádřit. Biskupové, stojící v opozici, toho využívali k opakování stále stejných argumentů k brzdění práce. Pak, když přišla letní vedra, žádali odložení koncilových prací na pozdější dobu. V diskuzích se vyznamenal hlavně saluzský monsignor Gastaldi, ze kterého mluvil hlas Dona Boska. Sklidil několikrát velký potlesk. Ale to jsme předběhli čas a musíme se vrátit do Turína, abychom věděli, co se dělo na výroční konferenci salesiánů, které se zúčastnili také všichni ředitelé i morneský don Pestarino.

Don Bosco měl příležitost obsírně pojednat o tom, jaká měl jednání se Svatým Otcem a vyzvednout, jak ten přeje Salesiánské kongregaci. O jednáních na koncilu a o tom, co mu v té věci říkal papež, nemluvil, chtěl být diskrétním v tak choulostivé otázce. Ze salesiánských věcí poprvé oznámil, že se chystá otevření dalšího salesiánského domu v Alassiu. Také mluvil jako o hotové věci o otevření domu v Římě. Ale znovu všem připomněl, že nejde o to, aby byli salesiáni chváleni, nýbrž o to, aby všichni měli pravého salesiánského ducha a aby byl na ně spoleh. To ještě nebyla samozřejmá věc. Před nějakým časem si dovolil Don Boskův sekretář don Berto nadhodit před Donem Boskem otázku, jak by to asi bylo, kdyby Don Bosco zemřel. Don Bosco nechal stranou jeho úvahy o tom, kolik lidí by za ním plakalo,

ale zdůraznil, že někdo by měl určitě velikou radost a to by byl ďábel. Jednu sobotu don Lasagna, když byl pozdě večer s Donem Boskem po dlouhém zpovídání sám v jídelně – bylo už k půlnoci, dovolil si vyjádřit pochybnosti, že by salesiánské dílo přežilo Don Boskovu smrt. Řekl, že se bojí, že by se rozsypalo a každý by si šel po svých. Don Bosco mu odpověděl: „To se opíráš o příliš lidské úvahy. Je třeba myslet nadpřirozeně. Vidíš. Buď Don Bosco před Bohem něco znamená, nebo neznamená. Jedno ze dvou. Znamená-li něco, nepochybuje, že se bude po smrti za vás přimlouvat. No, a neznamená-li nic, tak ještě lépe, protože pak bude muset všechno vzít do rukou sám Pán Bůh.“

V druhé polovici postu byl Don Bosco návštěvou v Lanza a pak v Cherascu. Také do Mirabella si zajel a všude vnesl dobrou náladu.

27. března v Turíně opět svolal všechny salesiány ke konferenci. Začal od Adama: „V ráji bylo všechno dobré, ale nelíbilo se to ďáblu. Proto navedl první lidi k neposlušnosti a tak přivedl do zkázy všechny lidi. Podobné je to s námi. Zatím jde všechno dobře, ale pozor. Ani my se nelíbíme ďáblu a snaží se mezi námi vzbudit malé závisti, spory, hledání vlastních zájmů a podobně. Já už delší čas pozoruji některé negativní jevy. Je zde nebezpečí, že se rozdělíme na dvě strany. Byl jsem v Mirabellu, Lanza a v Cherascu a poptával jsem se u spolubratřích, jak vidí život v kongregaci. Překvapilo mne, že jako by se smluvili, všichni říkali, že turínským spolubratřím schází pracovní elán. Jich je méně, ale hodně pracují. Učitelům ani nenapadne dopřát si po vyučování trochu volna, ale hned jdou mezi hochy a asistují. Nabízel jsem jim, že jim pošlu pomoc. Víte, co mi řekli? Že ne, že budou raději v malém počtu, ale budou svorní. Také jsem se ptal, zda by se mělo něco zde v Turíně napravit. Jeden šikula mi řekl, že byl zde – už nevím z jakého důvodu, a všiml si, jak jeden salesián hladil nějakého chlapce, což by podle něho nemělo být. Musel jsem mu dát za pravdu. Tak jsme tedy hovořili

66 Nad stavebními plány

Když Don Bosco loňského roku s takovými těžkostmi vydobýval v Římě schválení své kongregace, uvědomil si, že se některým hodnostářům zdálo, že tři domy nejsou zatím důkazem nějaké mimořádné životnosti salesiánského díla. To ho mělo nyní k tomu, aby přes nedostatek kvalifikovaného personálu rozšiřoval ústavy už existující a otvíral nové. Peníze na to nebyly, ale on věřil v Boží Prozřetelnost. Když mu tato zaplatila stavbu kostela, jistě mu pošle peníze také pro další jeho účely.

Na popud lanzského děkana Alberta se odhodlal postavit vedle dosavadního ústavu, který byl majetkem obce, velikou budovu vlastní na pozemku zmíněného děkana. Budova měla mít dvě poschodí, pořádný portikát, měla měřit 70 metrů a sahat až k Farnímu náměstí. Měla stát 200 000 lir, všechno na útraty Dona Boska. Tehdy asi se stavebním povolením nebyly takové ceremonie, jak je tomu dnes, a proto se hned stavělo. Pracovalo tam 30 zedníků a Don Bosco je pravidelně vyplácel. Ano, když žádali víc, protože všude v okolí se stavělo, neváhal platit víc, jen aby stavba neuvázla na mělčině. Dostavěl bez toho, že by na stavbě zůstal dluh.

Další podnik bylo otevření ústavu pro žáky obecných a gymnazijních tříd v Alassiu v kraji janovském na pobřeží Ligurského moře. I tam dal k akci podnět tamní farář a městská rada projekt schválila. Koncem března dal schválení také nadřízený školský úřad. Obec byla ochotna

a shodli jsme se, že je nutno všelicos napravit. Já si například všímám, že při stole sem tam někdo ohrne nos nad jídlem. Třeba nad jablky. Buď jsou moc malá nebo je jich málo nebo jsou červivá. Také s vínem nejsou někteří spokojeni. Ovšem kdybychom měli každému vyjít vstříc a uhodnout, co mu chutná, to bychom z toho nevyšli. Budeme se snažit, ale... Někdo mi řekne: „To mám něco jíst, když vím, že mi to škodí?“ Řeknu vám toto. Už padesát let se stravuji společně – tak tomu bylo v semináři, v konviktě a teď v Oratoři, ale nepamatuji se, že by mi bylo nějaké jídlo uškodilo. Něco jiného je, když je někdo nemocný. To je něco jiného, pro takového přestávají pravidla platit. Zvláště bych se rád zmínil o té předešlé věci. V žádném případě si nepřejí, aby někdo na chlapce pokládal ruce nebo jim projevoval zvláštní sympatii. Nedávno se stalo, že se někdo dostal do takového nebezpečí, že málem uvedl ústav do hanby. To tedy ne! Ode dneška absolutně zakazují, aby někdo zval hochy do svého pokoje. Žádné „Pojď, zameteš mi světnici, usteleš mi postel, přineseš mi vodu, běž mi pro knihy, zapomněl jsem si je ve studovně!“ Nechci to. Také absolutně nechci, aby hoši z jedné ložnice chodili do jiných ložnic, ani nechci, aby někdo bral hochy ze své ložnice do své celky. Také ať každý dělá, co má dělat. Každý má svou povinnost a to je záležitost spravedlnosti. Každý je povinen dbát, aby se zachovávala pravidla. Musí to ovšem prosazovat zákonnými prostředky, ne například bitím. Někdo zapomíná, že hoši mají někdy horkou krev a mohli by se s tebou k tvé hanbě a újmě tvé autority poprat. Ve škole, kde jsi ustanoven za učitele, vykonávej to, co je spravedlivé. Mimo tvou třídu ti musí být všichni hoši stejní a nesmíš se míchat do úkolů, které má na starosti jiný spolubratr. To je ale záležitost toho, kdo měl zodpovědnost za rekreaci. Ty nesmíš toho hochy za to potrestat ve třídě.“

Začátkem dubna další dva obyvatelé Oratoře odešli na věčnost – šestadvacetiletý kněz don August Croserio, vzácný člověk, a patnáctiletý hoch Jan Baltera, zbožný chlapec.

propůjčit Donu Boskovi k tomu účelu budovu zvanou „Kolej“, ale on se dověděl, že tam existuje ve správě města zkonfiskovaný starý klášter, a byl ochoten jej koupit. Byl by tam rád zřídil řemeslnickou školu. Obecní rada odpověděla, že zatím to není možné, protože podle zákona takové budovy se mohou zcizovat jen na základě dražby, a tak bylo třeba čekat, až bude dražba vyhlášena.

Začátkem května byl Don Bosco v Mirabellu. I tam neustále rostla poptávka po umístění žáků a už se pomýšlelo na zdvojnásobení domu stavbou, ale pak začalo převládat mínění, že by bylo lepší mirabellský dům opustit a přenést dílo do Borga San Martina. Důvod zde byl. V Mirabellu bylo k létu vždy velké horko a často bylo třeba hochy posílat domů na čerstvější vzduch. Toho roku to bylo také takové.

I v Turíně byl Don Bosco zaměstnán starostmi stavebního rázu. Tak přikoupil další kus pozemku v blízkosti Oratoře, aby mohl své dílo rozšířit. Mimo to jednal s městem o zřízení náměstí před kostelem Panny Marie Pomocnice.

Když se už všude podnikalo, podnikalo se také v novém ústavě v Cherascu. Don Bosco vyjednával s obcí o rozšíření domů, aby se mohlo vyhovět dalším a dalším žádostem o přijetí. Obec mu nabízela pro ten účel jinou budovu, ale on nechtěl, protože by to žádalo dvojnásobný personál a jiné zbytečné zdvojování.

67 S penězi je třeba šetřit

Čím více se rozrůstalo salesiánské dílo, tím více spotřebovalo peněz a bylo třeba šetřit s každým halérem. Don Boskův dům byl dobročinnou institucí, žebrající prostředky u lidí dobrého srdce, ale slušelo se, aby jí pomáhaly také úřady. Úřady mu už poslaly veliké množství opuštěných dětí a jejich vydržování stálo Dona Boska veliké peníze. V době, o které se právě zmiňujeme, z osmi set chovanců jedna osmina mu byla doporučena k přijetí od různých státních institucí nebo od policie. Dokud byly železnice ve státní správě, požívala Don Boskova oratoř určitých výhod – slev na dráze a někdy i jízdného zdarma. Nyní byly dráhy v soukromých rukách a, jak jsme už viděli, zdráhaly se poskytovat slevy.

Z jarních měsíců roku 1870 pochází korespondence Dona Boska s policejním ředitelstvím turínským a s ministerstvem vnitra, kde se Don Bosco dožaduje, aby úřady nějak zasáhly a poskytly jeho Oratoři výhody ohledně jízdného na dráhách. Jmenoval případy, kdy musí posílat hochy

68 Zas je tu měsíc máj

Salesiánská tiskárna měla pořád co dělat. V únoru se rozběhla do světa knížka „Slovo kříže“ o účtě k znamení kříže, které protestanti tak neradi viděli. Napsal kapucín Karel z Poirina. Na březen a duben dostali odběratelé Katolického čtení knížku „Emil Defaix, neboli vzor řemeslníka“. Překlad z francouzštiny. I tato kniha měla výchovnou tendenci a obsahovala cenné rady pro pracující mládež. Na květen napsal sám Don Bosco „Devět dní zasvěcených Panně Marii Pomocnici“. Šlo zde o další rozšíření ctitelů Panny Marie Pomocnice. Don Bosco měl v ruce papežský dekret o udělení odpustků a nechtěl, aby neležel ladem.

Na Bílou sobotu 16. dubna byl vysvěcen na kněze synovec dona Dominika Pestarina Josef z Mornese, ale protože strýc chtěl, aby se primice slavila na třetí neděli po Velikonocích, zůstal novosvěčenec v Acqui a domů přijel teprve v sobotu před primicí. Don Bosco tam přijel také. Primice byla v kapli nového ústavu. Don Costamagna, který Dona Boska provázel, vypravoval, že se kdosi podíval na krásnému ovoci, které přišlo v tu dobu na stůl, a nadhodil, kdoví jaké ovoce bude v nebi. Don Bosco měl hned takový komentář o nebeských radostech, že všichni poslouchali se zatajeným dechem.

Pak přišel máj. Oratoř zase žila ve znamení mariánské zbožnosti. Devítidenní pobožnost uvedla do pohybu celou Oratoř. Rozvinula se propaganda pro vstup do Sdružení ctitelů, které mělo své sídlo při kostele a kde byly nyní

69 Svátek Dona Boska

Všelicos se událo také v měsíci červnu 1870. Na koncilu podalo mnoho hlavních představených řeholí otcům žádost, aby byl svatý Josef prohlášen hlavním patronem církve. Don Bosco byl velikým ctitelem tohoto světce a také chtěl přispět k obecnému volání. Proto na červen nechal vytisknout v Katolickém čtení knížku barnabity P. Innocence Gobia „Dějiny úcty svatému Josefu, snoubenci Panny Marie“.

Don Bosco byl v červnu s donem Ruou v Alassiu uzavřít s městem smlouvu o otevření ústavu – konviktu se školou obecnou a gymnáziem k prospěchu mládeže města a kdo jiný by chtěl ještě využít příležitosti. Smlouva měla ráz předěšlých podobných smluv: Obec si vzala na starost údržbu budov, Don Bosco vnitřní vybavení. K tomu se zavázal

do rodiště, třeba až na Sicílii, což představuje značné finanční náklady, přístupující k tomu, že ve většině případů musel Don Bosco takové hochy živit zadarmo třeba i několik let. Každé takové jednání znamenalo předkládání dokladů o zaměření turínské Oratoře a jiná vysvětlení, jak už jinak nemůže být v takových věcech. Ale Don Bosco byl trpělivý. Spravedlnost a láska mu nedovolovaly, aby lehkomyšlně ztratil třeba jen jeden haléř, který byl určen pro spásu duší. I když jednání neměla velký efekt, kladné v nich bylo aspoň to, že Don Boskovo dílo bylo stále připomínáno a také uznáváno jako veřejně prospěšné. Ano, prosazovalo se i kulturní úroveň. Tak dostal Don Bosco výzvu, aby se zúčastnil nějaké výstavy pedagogicky a didakticky vzorných knih až kdesi v Neapoli, kde se konal v září toho roku kongres pedagogů. Nevíme, co v té věci podnikl, ale jistě udělal všechno, co bylo v jeho moci, aby podepřel zdravou výchovu v Itálii v křesťanském slova smyslu.

instalovány nové varhany. K pěti zvonům přibyly ještě tři malé, aby mohly vyzvánět celé náboženské písně. Připravoval se také bufet pro poutníky. Don Cagliero zkomponoval nový hymnus na Pomocnici. Don Bosco chtěl, aby se pouť u Panny Marie stala každým rokem velikou událostí.

Slavnost Pomocnice křesťanů se konala v den Nanebevstoupení Páně. Panna Maria se opět ukázala. V Oratoři byl hoch Petr Marchino, žák 2. třídy gymnázia. V květnu ležel na ošetřovně ve velikých horečkách. Pak to ustalo, ale těsně před svátkem Panny Marie začaly horečky znovu. V den svátku chlapec utekl z ošetřovny a šel do sakristie hledat Dona Boska. Prosil ho, aby mu dal požehnání. Don Bosco se právě připravoval ke mši svaté a řekl mu, aby mu tedy ministroval, že mu dá požehnání po mši svaté. Pak si to ale rozmyslil, poručil mu, aby si klekl a dal mu požehnání hned. V tu chvíli z Marchina všechno spadlo a mohl s pocitem úplného zdraví Donu Boskovi přisluhovat. Později se stal knězem.

Po slavnostech don Rua svolal všechny, kdo měli v ty dny nějakou odpovědnost, ke konferenci a každý musel říci, co by se mělo napříště napravit. O výsledcích porady byl pořízen zápis, který se pak měl příští rok před svátkem včas znovu přečíst, aby vše běželo, jak má být. Tento zvyk se dodržoval při všech větších slavnostech. V prefektuře byl takzvaný „Sešit zkušeností“, a ten se tímto způsobem stále obohacoval.

poslat do Alassia pro každou třídu obecné školy zvláštního kvalifikovaného učitele a dostatečný počet profesorů gymnazijních oborů. Byly také vymezeny platební podmínky převzetí konviktu a školy. Za ředitele nového podniku byl vyhlášen profesor Cerruti z mirabellského ústavu. Jeho osobnost byla zárukou, že dům vynikne studijní úrovní.

Také mirabellský dům se chystal k přesídlení do Borga San Martina, kde byl dostatečný prostor pro hřiště, vedle ústavu les, dosti blízko na dráhu a vůbec větší možnost rozvinutí. Nebude to záležitost laciná, protože Don Bosco bude muset sehnat 120 000 lir, ale nic naplat, výhody vše vynahradí. Don Bosco si byl vědom, že mirabellský dům začínal za příznivé podpory hraběnky Calloriové a snažil se nyní

paní o změně obsírně informovat, aby se snad necítila dotčena a aby zůstala dílu i v Borgu dobroditelkou.

17. června se konala v Oratoři velická hudební akademie za účelem splacení nákladu na nové varhany. Koncert pořádala „Filharmonie“ Oratoře, a ta si dala záležet na tom, aby program měl náležitou úroveň. Maestro De-Vecchi nacvičil svou skladbu „Noc a den“, kde posluchač mohl v tónech prožívat noční houkání sovy, pak ranní zpěv slavíka a jiné hudební emoce. Nescházela De-Vecchiho skladba o jízdě vlakem se supěním lokomotivy, veselým poskakováním vagonů, pískáním a troubením a nakonec zastavením na železniční stanici. Koncert uvedl také Caglieroovu „Bitvu u Lepanta“, která už několikrát vzrušila posluchače a stálo za to znovu si ji poslechnout. Koncert trval dvě hodiny a přišlo na něj mnoho lidí, takže i peněžní výsledek byl uspokojivý.

70 Dogma o papežské neomylnosti

Don Boskovo srdce se vyznačovalo opravdu katolickou šíří. V Cařihradě vypukl veliký požár a strávil několik městských čtvrtí. Unità Cattolica vypsala sbírku pro vyhořelé a Don Bosco nechtěl zůstat pozadu. Nabídl hned dvě místa pro osiřelé hochy bez ohledu na jejich náboženství. Turecká říše už tehdy přitahovala jeho oči a přijde čas, kdy budou salesiáni mít domy v Cařihradě, ve Smyrně, v Nazaretě, v Beithgemalu, v Betlémě, v Cremisanu, v Jaffě a v Jeruzalémě.

Hlas apoštola Afriky ho zval i tam, do Afriky. Začátkem července mu psal don Daniel Comboni z Říma, že ho prosí, aby mu dal dva nebo tři kněze a několik laiků a katechetů, které by usadil v Egyptě v jeho chlapeckém domově v Cairu. Zatím by byli pod jeho jurisdikcí a on by je i živil, ale pak by je připravil na vstup do Nigérie ve střední Africe, kde by už rozvíjeli činnost samostatně jako salesiáni. Don Bosco pověřil dona Ruu, aby odpověděl, že to zatím není možné pro nedostatek personálu, ale ať počítá s tím, že je ochoten přijmout nějaké africké chlapce, které by mu doporučil. Byla to stejná odpověď, jakou poslal před nedávnem monsignoru Lavigeriemu do Alžíru. Zatím opravdu nemohl kongregaci otevřít cestu do Afriky, ta byla prozatím velmi problematická. Bylo třeba čekat.

V červenci se Donu Boskovi splnil jeho veliký sen. 18. července 1870 na IV. plenárním zasedání koncilu byl odhlasován článek víry o papežské neomylnosti, když jde o věci víry a mravů a když něco definuje jako univerzální učitel s platností pro všechny věřící. Papež koncilní usnesení podepsal a tím byla skončena jedna z nejdůležitějších záležitostí, jimiž se zabýval I. vatikánský koncil. Koncil vydal dva dokumenty: „O víře“ a „O Kristově církvi“. Prohlášení neomylnosti bylo připojeno k tomu druhému dokumentu.

Splnilo se, co Don Bosco předpověděl, že světské moci budou chrlit oheň a snažit se strážcům víry zacpat ústa, ale nepodaří se jim to. Škody zde ovšem byly. Rakousko

71 Prohraná válka

Ať se ve světě dělo, co dělo, Don Bosco pracoval s neztenčenou houževnatostí pro spásu duší. V půli června mu psal markýz Landi, předseda sirotčince v Piacenze, fungujícího tam od doby cholery v roce 1855, že se sirotčinec pro nedostatek prostředků zavírá a že prosí, aby Don Bosco 10

Peněz bylo třeba, vždyť se chystala také stavba kostela na Porta Nuova. Když si Don Bosco něco rozmyslel a rozhodl se pro to, pak už neustoupil a dovedl plán až do konce.

24. června byl tradiční svátek Dona Boska. Zase byla akademie, Don Bosco se usmíval, radoval se, děkoval, dával svým cítil, jako ho těší, že ho mají rádi. A všichni salesiáni cítili, že je to tak správné, protože hoši potřebují lásku konkrétní, ne nějakou mlhavou a uzavřenou v hrudi. Však při té příležitosti kdosi z těch, co si mohli dovolit takovou nediskrétní otázku, se ptal Dona Boska, jestli to považuje za marivost nechat se oslavovat, přijímat dary apod. Don Bosco odpověděl, jak cítil: „Hoši to potřebují. To není pro mne, ale pro ně.“ A skutečně patřilo vždy a u všech jeho bývalých žáků k nejhezčím vzpomínkám na mladá léta mimo jiné i to výroční oslavování milovaného otce. Don Boskův svátek dal podnět také k tomu, že se v ten den dostavovali i bývalí žáci a na tom se pak pomalu vytvářely předpoklady pro pozdější světovou organizaci Don Boskových bývalých žáků.

vypovědělo konkordát s poukazem, že prý jej uzavřelo s papežem omylným a ne neomylným, Bavorsko dalo svolení Döllingerovi, aby založil starokatolickou církev. Itálie vydala rozkazy, aby byli trestáni biskupové a kněží, kteří by při hlásání papežské neomylnosti řekli něco proti nové Itálii, Francie odvolala svou posádku z papežského státu a Prusko ujistilo krále Viktora Emanuela, že bude souhlasit s obsazením Říma italskou armádou.

19. července, den po prohlášení článku víry o papežské neomylnosti, vyhlásil císař Napoleon III. Prusku válku. Všichni biskupové opustili Řím, když předtím vyřkli své „Credo – Věřím“. Někteří se cestou stavili také v Turíně, u Dona Boska. Tak i dva biskupové z Číny. Ti prosili, aby Don Bosco myslel i na jejich misie.

Don Bosco hodně navený tím, co prožil v jarních měsících, rád v létě vystoupil k svatému Ignáci nad Lanzem na duchovní cvičení, která tam dával jeho bývalý profesor Dr. Golzio, rektor Kněžského konviktu, přeneseného od svatého Františka z Assisi do opuštěného kláštera františkánů při kostele Panny Marie Těšitelky. Obláti se o něco později v malém počtu usadili v bývalém Konviktě jako soukromé osoby.

Po návratu od svatého Ignáce pracoval Don Bosco na přemístění malého semináře z Mirabella do Borgo San Martina. Hraběnka Calloriová měla sice námitky, ale Don Bosco jí vše trpělivě vysvětlil. Vždyť ze 180 žáků semináře klesl počet zdravých na pouhých 115. Hraběnka tehdy trpěla vlastními potížemi, které ji uvedly do stavu nebezpečné deprese. Don Bosco ji však ubezpečil, že ještě nepřišla její hodina. Zase bude dobře a ona, jako se už tolikrát přihlížela o výstavbu kostela Panny Marie Pomocnice, bude moci s ním spolupracovat i na stavbě nového kostela svatého Jana. To se pak skutečně stalo. Hraběnka zemřela až v roce 1911 ve věku 85 let.

sirotků – učňů vzal do svého domu do jejich osmnácti let. Don Bosco přivolíval a hoši mu byli skutečně poslání. Smlouva o tom byla podepsána v půli srpna. Už předtím přijal Don Bosco některé sirotky z Královského domova v samotném Turíně. Sirotci přišli na Valdocco 30. srpna, právě, když

se tam konala kolaudace nových varhan zkonstruovaných bratry Lingiardy z Pavie. Byly to druhé varhany toho typu, postavené v Turíně.

V té letní době zuřila válka mezi Francií a Pruskem. Boje začaly 2. srpna 1870 a první vítězství Francouzů bylo u Saarbrückenu. Ale hned nato se štěstí obrátilo a boje se přenesly na francouzskou půdu. Řada pruských vítězství přivedla Paříž do zděšení. 16. srpna došlo ke krvavé bitvě u Gravelotte a nato došlo k stažení francouzské „rýnské armády“, vedené maršálem Bazainem, do Metz, kde se tato armáda opevnila, ale Prusi pevnostní město obklíčili. Jiná část pruských vojsk postupovala opatrně do vnitra Francie, kde se zatím zformovala armáda maršála Mac Mahona a pokusila se spojit s armádou obklíčenou v Metz. Jenže Prusi pozorovali tah Francouzů a překazili spojení obou armád tím, že Mac Mahona přinutili k bitvě u Sedanu 1. září. Francouzi se bili se zoufalou odvahou, ale prohráli bitvu na celé čáře. Císař Napoleon, který byl uprostřed svých, uznal porážku a pokusil se jednat s králem Vilémem a s jeho kancléřem Bismarckem o mír. Marně. Upadl i se svým vojskem do německého zajetí. To byl konec jeho moci. Tím se splnila další část Don Boskovy předpovědi, že Bůh srazí do prachu pýchu Francie porážkami a pleněním. Nyní se 800 000 Prusů rozlilo po Francii.

Na rozhraní srpna a září nebylo ještě jasné, kam se obrátí válečné štěstí, a proto se Itálie varovala bezprostředně udeřit na Řím. Ministr Lanza nebyl pro násilné činy. Když ale došly zprávy o naprosté porážce Francie, nebylo už možno odolat tlaku sil, které žádaly obsazení Říma. Na hranicích města byly soustředěny značné bojové síly. Dne 8. září předal hrabě Ponza di San Martino papeži dlouhý dopis od krále Viktora Emanuela, ve kterém král žádal, aby papež dovolil město pokojně obsadit v zájmu Itálie i své vlastní bezpečnosti. Papež nabídku odmítl s tím, že je nespravedlivá a jemu nezbyvá, než vložit svou budoucnost do rukou Božích.

V ty dny Don Bosco znovu prokázal svého prorockého ducha. Dosvědčovala později hraběnka Anfossiová

72 Konec církevního státu

V Lanzu skládalo 16. září 8 spolubratří sliby na tři roky a další 3 na věky. Mezi nimi byl Josef Fagnano. Předtím 16. ledna složil věčné sliby Josef Lazzero. Don Bosco řekl začátkem září, že kdyby se Římané rozhodli jeden den proklešet před Nejsvětější Svátostí, Řím by zůstal papeži. Tím jasně naznačil, že je obsazení Věčného města zpečetěno. Na rozkaz Viktora Emanuela pět divizí vstoupilo na území papežského státu v plné zbroji, aby se utkalo s osmi tisíci papežských vojáků. Velení těchto ovšem nevěřilo v možnost obrany a podle toho vypadal odpor. 20. září v 9 hodin ráno vstoupili vojáci Nina Bixia a Rafaela Cadorny do Říma. Papežovo okolí zprvu radilo Svatému otci, aby uprchl z Říma, což by italská vláda byla uvítala, a papež dal skutečně rozkaz k přípravám. Pak ale zaváhal. Chtěl slyšet ještě radu Dona Boska. Don Bosco poslal po bezpečné cestě Svatému otci vzkaz: „Izraelův Strážce a Anděl ať zůstane na svém místě a ať hlídá Boží skálu a svatou archu.“ Když si papež přečetl tuto radu, hned odvolal přípravy k útěku, i když se ještě několik dní na něj činil nátlak. Jde o skutečnost naprosto ověřenou. Pisatel Memorií don Lemoine píše, že mu to několikrát potvrdil sám don Cagliero, který ten vzkaz Dona Boska papeži osobně prepisoval. Světec se tedy zasloužil o to, že

z Caramagni, že měla v italské armádě tři syny. V hrůze, že by museli bojovat proti papeži, běžela k Donu Boskovi pro radu. Don Bosco ji uklidnil ujištěním, že žádný z jejích synů nebude muset zvednout zbraň proti papeži. To se také stalo. Dva byli u oddílů, které vůbec nebyly povolány k okupování Říma, nejmladší sice byl u oddílu, který byl určen k této akci, ale byl záhadně na poslední chvíli odvelen jinam a teprve po obsazení města se vrátil k svému útvaru.

V celé Itálii byly jen samé nejistoty. Dva Don Boskovi klerici byli také voláni na vojnu. Jeden byl dokonce blízko kněžskému svěcení. Ale byla zde možnost vyplatit se penězi. Don Bosco se obrátil napřed na hraběnku Calloriovou – ta nemohla, pak na markýzu Fassatiovou – ta pomohla. Oba byli zbaveni vojenské povinnosti.

V září měla být duchovní cvičení. Místa nebylo v Trofarellu mnoho a členů Společnosti přibývalo. Aby nemusela být duchovní cvičení na tři směny, rozhodl Don Bosco uspořádat toho roku duchovní cvičení v Lanzu. Sám opět kázal instrukce a don Rua převzal jako loni meditace. Ve volných chvílích Don Bosco vyřizoval korespondenci. Mezi jiným psal žádost Svatému otci, aby směl vydávat dimisoriální listy také těm, kteří vstoupili do salesiánských domů po čtrnáctém roku věku. Jako důvod uvedl, že v těch zmatených dobách je těžké obracet se pokaždé na římské úřady. Z Říma přišlo povolení pro sedm případů podle uvážení žadatele. Byly i případy kolísání v povolání. Doby byla nejistota a i ne jeden spolubratr s věčnými sliby mohl litovat, že se zavázal. Ale Don Bosco bděl a nebyl ochoten vyřešit každou krizi povolání souhlasem k výstupu. Vždycky poukazoval na vážnost kroku, který člověk udělal tím, že složil věčné sliby.

V září byla kladně vyřešena záležitost Alassia. Dražba sice dopadla v neprospěch Dona Boska, ale další jednání s novým majitelem přece jen vedlo k tomu, že budova, o kterou Don Bosco projevil zájem, přešla do jeho vlastnictví za obnos 20 000 lir.

další dějiny církve probíhaly tak, jak probíhaly. Kdyby byl papež opustil Řím, kdoví, jak by se byly utvářely dějiny světa.

Don Bosco prožíval zabor církevního státu s klidem, jako by se nic zvláštního nedělo. On už dávno věděl, jak to bude a viděl dál, než viděli druzí. Mohl si dokonce zažertovat. Psal hraběti Viancinovi 20. září: „Tak teď, když si Prusko a Francie vyřídily své finanční záležitosti, a já musel svěst bitvu mnohem těžší než byla ta u Sedanu, musím vyrazit do ulic. Pan Coriasso se konečně uvolil odprodat svůj malý domeček, který odděluje Oratoř od kostela Panny Marie.“

Zatím v Lanzu pokračovala duchovní cvičení. 23. září složilo 23 spolubratří sliby na tři roky, kněz Costamagna a klerik Tomatis sliby věčné. Kapitula přijala další aspiranty. 24. září skončila duchovní cvičení a Don Bosco se ve svých „myšlenkách na památku“ zaměřil na ctnost čistoty v poměru k chlapcům. Jeho upozornění zněla: 1. Neřít přiliš citové listy. 2. Nedržet chlapce za ruku. 3. Neobjímat je a líbat. 4. Nemluvit s nimi o samotě a za žádnou cenu je nevodit do své světnice. 5. Nečastovat je příliš výraznými pohledy. A končil větou: „Mládež je velmi nebezpečná ďáblova zbraň proti osobám zasvěceným Pánu.“

Don Lemoyne, ředitel lanzského domu, se ptal Dona Boska, jak by se mělo psát rodičům v případě, že by bylo třeba některého hochu poslat domů. On odpověděl: „V žádném případě nedávat na papír vinu hochu. Co je psané, to je dané.“ A pak sám napsal na papír návrh takového dopisu: „Přijďte si hned pro vašeho syna. Nemůže dále zůstat v ústavě. Důvod sdělím osobně. Lemoyne.“

Roku 1870 bylo podzimní putování do Becchi na růžencovou slavnost jen symbolické. Jelo tam jen pár muzikantů a několik zpěváků k zajištění bohoslužeb. Don Bosco řekl donu Alberovi, kterého tam poslal kázat, že se nesluší radovat, když hlava církve je uvězněna ve Vatikáně. Ale sám do Becchi také šel, alespoň zpovídat.

Po návratu se věnoval hlavně jednáním o odkoupení pozemků v místech, kde měl stát kostel svatého Jana

73 Upevňování díla

V odpověď na těžkosti, v nichž se nyní ocitla církev na celém Apeninském poloostrově, Don Bosco jen zvyšoval svou aktivitu. Už měl v rukou čtyři mimoturínské ústavy a vydal pro ně stejně koncipovaný program. Místo Mirabella měl nyní prostorný ústav v Borgo San Martino, kde se celkem lépe dýchalo. Jednak tam bylo zdravější podnebí, kolem lesy a pěkná příroda, ale i budova byla výstavnější – byl to vlastně palác, a hřiště skýtalo větší možnost pohybu. Casalský biskup monsignor Ferrè považoval nadále tento salesiánský ústav za malý seminář a poskytoval mu právní ochranu.

S novým školním rokem se zahájilo také v Alassiu. Don František Cerruti byl ustanoven prvním ředitelem nového domu. Byl to člověk nadmíru vzdělaný, jen zdraví měl slabé. Báł se, že cestu do Alassia ani nevydrží, tak mu bylo zle. Ale Don Bosco urgoval: „Jeď tam, uvidíš, že to bude dobré,“ řekl a Cerruti poslechl. Cestou mu bylo zle. Jen jízda dostavníkem ze Savony trvala sedm hodin, ale když přijel na místo, cítil se docela dobře. Don Bosco mu pak řekl: „Až budeš někdy v kázání pro salesiány rozebírat výrok Písma svatého, že poslušný muž bude mluvit o vítězstvích, nebudeš muset pro příklad chodit kdoví kam.“ Také dal novopečenému řediteli dobré rady, hlavně tu, aby byl ochoten pomáhat tamní duchovní správě, ovšem nikdy ne za cenu škody pro ústav. Totéž, co se týká tamních rekreatů na ligurském pobřeží. Mnozí budou žádat o kněžskou službu k soukromému prospěchu svých rodin, ale to musí být přísně regulováno. Napřed ústav, pak farnost, pak náboženské korporace a jiné kostely navštěvované věřícími a teprve potom soukromé domy pánů a rekreatů. Totéž, co se týká poskytování katechetické služby: nejdříve ústav, potom druží.

Katechizování bylo v té době v Itálii těžce poškozeno rozhodnutím ministra školství Correntiho, který dal školám pokyn, aby se náboženství smělo přednášet jen těm, kteří o to výslovně požádají. V Itálii z toho vznikl zmatek. Na některých školách se vůbec přestalo náboženství učit. Jinde zase došlo k ostrým protestům ze strany rodičů, a tak byla situace na různých místech různá, podle toho, jak si rodiče dovedli ubránit své.

Dona Boska to vedlo k větší horlivosti i na tomto poli. Představoval si, že celý způsob života v jeho domech musí být zaměřen katecheticky. Po mši pro internisty bylo vždy kratičké rozjímání, při obědě a při večeři bylo vždy asi desetiminutové vzdělávací čtení, další čtení bylo asi pět minut před odchodem ze studovny a všechno ještě korunovalo

Evangelisty. Bylo jich několik a celkem za ně utratil asi 70 000 lir. Don Bosco nelitoval peněz a zadal hned vypracování plánů architektovi Mellovi a stavbu bratřím Buzzettiovým. Pak začala nová vysilující práce s propagandou, s hledáním příspěvků, nekonečná korespondence jako při minulých stavbách. Kostel měl stát asi 400 000 lir. Arcibiskup schválil projekt, ale to byl jeho poslední akt vzhledem k Donu Boskovi. Dne 16. října monsignor Alexandr Oktavián Riccardi zemřel. Byl pochován v Turíně a jeho náhrobek, vytesaný sochařem Della Vedova, nesl nápis: „Alexandr Oktavián hrabě Riccardi, po 25 let biskup savonský a po tři roky a 7 měsíců arcibiskup turínský, obdivuhodný příklad mírnosti, prozíravosti, lásky a horlivosti. Byl milován v životě a oplakáván po smrti, jak se miluje a plakává otec.“

večerní slovíčko před odchodem na odpočinek. „Gutta cavat lapidem – Kapka za kapkou vyhloubí kámen“, říkal Don Bosco. Když k tomu ještě přistoupil živý příklad učitelů a asistentů, byl vlastně celý den trvalou katechezí, aniž to hochům připadalo obtížné.

Don Bosco sám dával nejlepší příklad. Vypravoval jeden kněz – salesián, jak ho dojalo, když se jednou oblékl v sakristii ke mši svaté a čekal na ministranta. Přišel Don Bosco, sám vzal misál a šel s ním k oltáři. Příklad Dona Boska formoval i jeho mladé salesiánské pomocníky, kleriky i kněze. Nebylo nic zvláštního, když třeba uprostřed rekreace hoch požádal kněze, aby mu dal rozhřešení, že něco vyvedl. Kněz šel klidně s hochem stranou a vyzpovídal ho, zatímco si ostatní hlučně hráli. Nenucenost a jakási domáckost nebyla na úkor povinné úcty k svátostem, ale přispívala k vytváření domácího prostředí, ve kterém se radostně žilo. Proto vycházelo od Dona Boska hodně dobře formovaných hochů, kteří byli všude rádi vítáni a přijímáni do práce. Stačilo říci, že někdo byl u Dona Boska, a už měl otevřené dveře. Dokonce u armády říci, že byl někdo vychován u Dona Boska, znamenalo mít u velení jakési plus. Co platilo o výchově v uzavřených domech, to platilo také o výchově v otevřených městských oratořích, kde vládly stejné výchovné zásady, založené na náboženském uvědomění.

Další vyučovací pomůckou náboženskou byla u Dona Boska četba Katolického čtení. Na červenec vyšel „Životopis klerika Josefa Mazzarella“ z pera dona Lemoyneho, na srpen a září knížka s titulem „Virginie Anselmová, vzor křesťanských vdov“, na říjen „Dějiny vatikánského koncilu až po IV. sezení“. Na listopad a prosinec věnoval Don Bosco všem odběratelům nové vydání svých „Církevních dějin“.

Zatímco myslel na tuto knižní produkci, určil personál pro nový školní rok. Ty, kteří se rozhodli začít noviciát, oblékl do duchovního roucha. Ostatní, kteří se rozhodli pro diecézní kněžství, poslal do semináře. Ti většinou nezapomněli na dobrou výchovu, kterou u něho dostali a zůstali jeho upřímnými přáteli.

Mezitím se uskutečňovaly Don Boskovy předpovědi ze začátku ledna. Jakmile dospěla do Paříže zpráva o nešťastné bitvě u Sedanu, vůdcové republikánské strany hned povstali proti Napoleonově vládě a prohlásili ve Francii republiku. 4. září se ustavila vláda národní obrany. Císařovna Eugenie s jediným synem uprchla do Anglie, kam za ní přijel její choť, excísař Napoleon III., kterého po sedmi měsících

zajetí Prusi propustili na svobodu. Nová republikánská vláda se rozhodla pokračovat ve válce. Soustředila v hlavním městě na 300 000 vojáků. Okolí Paříže se prakticky změnilo v pustou krajinu, aby nepřítel neměl město v dosahu kanónů. Všude to hořelo. Tak vzaly za své také nevěstince rozseté

74 Závěr roku 1870

V IX. svazku Životopisných pamětí don Lemoine vypravuje, že Don Bosco trpěl v letech 1869 a 1870 zvláštní nemocí. Zvětšovala se mu hlava. Zatímco lidská lebka má normálně nahoře tvar rovinatý, Don Boskova lebka se vyklenovala, takže byla kulatá. Předtím trpěl velkými bolestmi hlavy. Byla to spousta myšlenek, které zevnitř tlačily, až došlo k tomuto podivnému vyklenutí? V roce 1884, čtyři roky před Don Boskovou smrtí, lékaři zjistili, že Don Bosco má jedno žebro v srdeční krajině silně zvednuté. Bude to tím, že se jeho srdce bude tlačit tímto směrem, jak se to vypravuje v životopise svatého Filipa Neri? U svatých je všechno možné. Náš světec mnoho nadpřirozeného ve svém životě vykoupal mnoha přirozenými bolestmi. Tak trpěl přes třicet let každodenním otékáním nohou, aniž si na to nařikal. Otok mu visel dolů kolem sešněrovaných bot a teprve v noci se hladina kůže jakž takž vyrovnávala, aby druhý den trápení začalo nanovo.

Pán Bůh dopouští na své svaté také i různé morální zkoušky. Už jsme četli, jak před léty vypukla v Turíně cholera a jak statečně si vedli Don Boskovi hoši jako ošetřovatelé. Jich se bacily zázračně nechtyly, takže nikdo neonemocněl. Tentokrát bylo jinak. Turínem se plížila velmi obávaná nemoc – neštovice. Některé byly pravé, jiné nepravé. Nastávala i úmrtí. Městský hygienický úřad žádal, aby se každý případ ihned hlásil, protože tehdy se už proti neštovicím očkovalo. V Oratoři onemocnělo na neštovice asi 50 chlapců. Průběh byl celkem dobrý a nikdo neumřel. Z hygienických důvodů byli všichni postižení v karanténě. Přesto dostal Don Bosco jednou z radnice ostrý přípis, kde se vytýkalo ústavním lékařům Dru Mussovi a Dru Gribauidimu, že zanedbali povinný dozor, protože nehlásili hned výskyt neštovic. Hrozilo se jim, že budou muset zodpovědnost za tak veliký ústav postoupit jiným doktorům. Don Bosco odepsal a vzal oba doktory v ochranu – Musso vůbec nebyl vinen, protože ani nevěděl o neštovicích v domě, Gribauidi hlásil výskyt až za dva dny, a ne za patnáct, jak se mu vytýkalo. Don Bosco nepomenul podotknout, že při posledním nebezpečí výskytu cholery sanitářské kontroly v Oratoři byly zaujaty a zřejmě zde byla snaha vyvodit z případu závěry, které byly nespravedlivé a poškodily by těžce ústav.

Věci se chytil náboženství nepřátelský tisk a žádal zavření Oratoře. Don Bosco se bál, aby nenastalo něco podobného a prosil starostu, aby vzal dům pod ochranu, protože je to pro mnohého chlapce jediná možnost záchrany před nebezpečími ulice. Mezi radními a Oratoři proběhla korespondence, která ukázala, že věci nebyly tak tragické, jak se pánům jevily. Dr. Gribauidi mohl dokázat, že nemoc přeskočila do Oratoře z veřejné nemocnice, že bylo hned proti

kolem města, jak to viděl Don Bosco. Prusi, jen co si trochu odpočinuli, hnuli se směrem na Paříž s 250 000 vojáky a 900 děl. Bojovalo se vítězně také o Strasbourg, Metz a jiná místa. Všude padly spousty Francouzů do zajetí.

ni bojováno a že maličké zpoždění nastalo jen v důsledku ujištění vedoucího očkovací akce, že se vše zvládne. Že Don Bosco prožil těžké dny, když mu hrozilo nebezpečí, že ústav bude zavřen nebo aspoň vystaven šikanování, je samozřejmé. Ale i to přešlo stejně, jako přešla epidemie. I zde Panna Maria ukázala svou mocnou ochranu.

Založení salesiánského ústavu v Ligursku v Alassiu vedlo Dona Boska k plánu vybudovat na pobřeží ještě jiná duchovní střediska, jako byly dosavadní jeho domy a koleje. V té době se vynořilo jméno dalšího města, které bude později v dějinách italského salesiánského díla hrát značnou úlohu – Varazze.

Jako jiné roky, i tentokrát Don Bosco pracoval na kalendáři pro odběratele Katolického čtení. Jeho Galantuomo měl v předmluvě ke kalendáři vtipné poznámky. Vzpomínal, jak před jedenácti lety, v padesátém devátém, v bitvě u Solferina, kterou vedl nyní sesazený francouzský císař Napoleon proti Rakousku, přišel o copánek, o klobouk a krosnu a jak odsoudil každou válku jako zbytečné prolévání lidské krve. Tehdy prohlásil, že už jistě žádná válka nebude, ale kdež. Zase je válka! Nějaký císař se dal do boje s nějakým králem (nejmenoval je, vždyť každý věděl, že válku zahájil tentýž Napoleon a že tím králem je pruský Vilém). Náš kavalír už nechtěl nic slyšet o válce a celý prý se třese už při každém výstřelu z pušky. Ale prý, když viděl, že císař a král chtějí zase válčit, oblékl se do nejlepších šatů, navoněl si copánek a šel jim to vysvětlit. Mluvil výmluvněji než starověký Demostenes nebo Cicero, ale marně. Nechtěli slyšet o míru. To kavalíra dohrálo a začal jim mluvit do svědomí: „Když už tedy nechcete bez války být, tak aspoň ušetřete ubohý lid! Odevzdejte mi všechny vaše bomby, všechny vaše železné a olovené kuličky a raději si nadělejte hromady řep a bramborů a bojujte s nimi vy dva. Ať se cpou do kanónů a pušek raději řepy a brambory, ať se svět může dosyta zasmát, jak vám to jde. Vy se tak ukážete jako hrdinové a vaše řepná a bramborová bitva přejde do světových dějin jako nejvýznamnější bitva světa.“ Chudák kavalír! Myslel si, že ti dva pochopí, ale nepochopili nic. Ještě se rozzlobili a urazili, pak se pustili do ubohého kavalíra a zbili ho a skopali tak, že chudák musel utéci, aby plakal nad tím, co lidí to zase odnese. Opravdu zase vypukla válka a tisíce lidí padlo. Nakonec oba válečníci poznali, že je to vše na kočku a prý dokonce plakali, že neposlechli kavalíra...

Byla to slova humorná, ale jasná. Každý jim rozuměl. A jelikož Don Bosco neváhal zmínit se v předmluvě také o Vatikánském koncilu, nepřímě řekl své i o obsazení paapežského státu Itálií.

Obsah

VI. DÍL	275
1 Píše se rok 1858	275
2 Červnové oslavy	276
3 Obrácení v hodině smrti	277
4 Závěr roku a prázdniny	277
5 Podzimní dlouhý výlet	278
6 Školní rok 1858–1859	279
7 Příprava na Vánoce	280
8 Slovíčka na dobrou noc	281
9 Vánoce a závěr roku	282
10 Úmrtí a pohřby	283
11 Přípravy na válku	284
12 Životopis Dominika Savia	285
13 Externí Oratoře	286
14 Modlitba a Boží Prozřetelnost	287
15 Družiny v Oratoři	288
16 Oratoř –škola života	288
17 Vypuknutí války	290
18 Výsledek války	291
19 Válečné dozvuky	291
20 Letní příběhy	292
21 Prostředník	293
22 Představený milý, ale pevný	293
23 Nový školský zákon	295
24 Formační konference	295
25 Don Bosco v palbě kritiky	297
26 Vánoce	298
27 Novoroční přání	298
28 Kalendář „Galantuomo“	299
29 Pedagogický systém	300
30 Svatá vynalézavost	302
31 Svatá vynalézavost – pokračování	304
32 Do třetice všeho dobrého	306
33 Další radosti a starosti	307
34 Na různých frontách	307
35 Vždycky na straně církve	308
36 V jarních měsících	309
37 Don Bosco v Bergamu	310
38 Po návštěvě z Bergamu	311
39 Mraky nad Oratoří	311
40 Domovní prohlídka	313
41 Ještě o domovní prohlídce	314
42 Dozvuky prohlídky	315
43 Starosti celkem všední	315
44 Další domovní prohlídka	316
45 Don Bosco se brání	318
46 Smrt Dona Cafassa a jeho pohřeb	318
47 Pohřební řeč za Dona Cafassa	319
48 Chladné tváře mocných	319
49 Na ministerstvu	320
50 Don Bosco a nepřátelé	321
51 Prázdninové události	322
52 Primice dona Ruy	323
53 Starost s Giavenem a kongregací	324
54 Don Bosco myslí na budoucnost	326
55 Podzimní pokojné lovy	327
56 Školní rok 1860–1861	328
57 Zázračné události v Oratoři	329
58 Drobnosti z konce roku	330

59	Další drobné události	330
60	Galantuomo	331
61	Sen o svědomích	331
62	Dozvuky snu	332
63	Ďáblova veliká porážka	333
64	Sběratelé faktů	334
65	Výlet chlapců do nebe	335
66	Část první	336
67	Část druhá	336
68	Část třetí	337
69	Uprostřed všedních dní	337
70	Sen o kole	338
71	Dozvuky snu o kole	340
72	Třetí rozšíření Oratoře	341
73	První fotografie	343
74	Za kulisami dějin	344
75	Giavenská nesnáze	346
76	Životopisy svatých chlapců	347
77	Výlet do čtyř diecézí	348
78	Práce se rozrůstá	348
79	Zaváhání klerika Provery	349
80	Prosinec 1861	350
VII. DÍL		351
1	Novoroční dárky od Panny Marie	351
2	Referát konference sv. Vincence	351
3	Nekonečné audience	351
4	Audience nepříjemné	353
5	Tajemná světelná koule	353
6	Starost o duchovní růst	354
7	Ve službách pravé osvěty	355
8	Ďábelské rejdy	356
9	Salesiánská čistota	357
10	-11 Loterie 1862	357
11	Rozšiřování dílen	358
12	Předpověď smrti	358
13	Uskutečnění snu	359
14	Konec Giavena	360
15	Mezi lidmi to jinak nejde	360
16	První sliby	361
17	Sen o dvou sloupech	362
18	Z důvěrných hovorů s otcem	363
19	Horké léto roku 1862	363
20	Pokračování loterie	364
21	Ohnivý kůň	364
22	Don Boskův telegraf	365
23	Sen o hadu v trávě	366
24	Druhá část snu	366
25	- Závěr loterie	367
26	Na výletě s Donem Boskem	367
27	Don Pestarino a jeho dílo	369
28	Začátek školního roku	369
29	Nové úklady	370
30	Rodí se veliký plán	371
31	Úmrtí bratra Josefa	372
32	Sen o slonu	374
33	Tiskový apoštolát	375
34	Chrám Pomocnice křesťanů	375
35	Na předsunuté stráži	376
36	Pokračuje boj o gymnázium	377
37	Z mozaiky všedního života	378
38	Kolem Velikonoc	378

39	Boj s paragrafy	380
40	„Naléhej vhod i nevhod!“	380
41	Nový útok pana Gattiho	381
42	Křesťanská statečnost	382
43	Začíná stavba chrámu	383
44	Don Bosco a politika	384
45	Nový zásah Boží Prozřetelnosti	385
46	Konec školního roku	385
47	Na pouti v Oropě	386
48	Otcovské způsoby Dona Boska	386
49	Pokračuje boj o tituly	387
50	Mirabello	388
51	Podzimní výlet 1863	389
52	Změny v Oratoři	390
53	V souladu se stanovami	391
54	V zájmu schválení kongregace	391
55	Drobnosti z konce občanského roku	392
56	Svatá smrt Františka Besucca	393
57	Mirabelské starosti	394
58	Smrt markýzy Barolové	394
59	Doporučení jdou do Říma	395
60	Spor o Katolické čtení	395
61	Únor–březen 1864	396
62	Duben–květen 1864	397
63	Ještě něco z května 1864	398
64	Práce s chlapci není lehká	398
65	Životopis Besucca	399
66	Další ústav – Lanzo	400
67	Římská kolaudace kongregace	401
68	Zázračný déšť	402
69	Krvavé turínské září	403
70	Něco z korespondence	404
71	Podzimní výlet 1864	405
72	Mornese	405
73	Sláva nazdar výletu	407
74	Oratoř je zase plná	408
75	Sen „o kočáru nevinnosti“	409
76	Začátky v Lanzu	410
77	V předvánočním čase	410
78	Pokračování předešlého	411
79	Konec roku 1864	412
VIII. DÍL		415
1	Začíná rok 1865	415
2	Sen o koroptvi a křepelce	415
3	Vše pro spásu duší	416
4	V boji s nepřítelem	417
5	Záviděňhodná smrt	418
6	Dobrá a zlá vůle	419
7	Kázeň musí být	420
8	Svěcení základního kamene	421
9	Tak sviť vaše světlo...	422
10	Chlapci přinášejí Panně Marii dary	423
11	Dává se do pohybu loterie	423
12	Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal	424
13	Srdce otevřené každé bídě	425
14	Oratoř po stránce hygienické	426
15	Přeskupování sil a jiné	426
16	Don Alasonatti umírá	427
17	Na cestách za penězi	429
18	První věčné sliby	429
19	S vykasnými rukávy	430

20	Don Bosco ve Florencii (1865)	431
21	Katolické čtení	432
22	Sen o veliké zátopě	432
23	Další radosti i bolesti	433
24	Jak se získávají přátelé	433
25	Don Boskova utkvělá myšlenka	434
26	Kolem novostavby	435
27	Anconští sirotci	435
28	Válečná spojenectví	436
29	Zákon o podezřelých osobách	437
30	Případ Morelli	438
31	Jak skončil spor o Katolické čtení	439
32	V předvečer války	439
33	Zrušení řádů a kongregací	440
34	Itálie vstupuje do války	441
35	Rychlý průběh války	441
36	První salesiánská duchovní cvičení	442
37	Škola filosofie	443
38	Chrámová kopule	443
39	Ještě anconští sirotci	444
40	Před novým školním rokem	444
41	Novéna k Pomocnici křesťanů	445
42	Exhumace Dominika Savia	445
43	Nepříjemnosti s železnicí	447
44	Don Bosco mezi státem a církví	447
45	Strach ze smrti	448
46	Po moru a válce hlad	449
47	Jubilejní rok 1867	449
48	Cesta do Říma	449
49	Pobyt v Římě	450
50	pokračování	451
51	pokračování	451
52	pokračování	452
53	pokračování	452
54	pokračování	453
55	pokračování	454
56	pokračování	454
57	Poslední římské činy	455
58	Odjezd z Říma	456
59	Zase doma	457
60	Další pokusy o schválení	457
61	Události obyčejné i zvláštní	458
62	Nařčen z bludu	458
63	Zázraky a ponížení	459
64	Má duše je smutná až k smrti	460
65	Arcibiskup Riccardi	461
66	Další zázračná uzdravení	462
67	Mraky se rozplývají	463
68	Sen o dobré a špatné pastvě	463
69	Nepřítel ve zdech Vatikánu	464
70	Čekání pokračuje	466
71	Události z července	467
72	Ve službě Boží Prozřetelnosti	468
73	Události v srpnu	468
74	Nový kronikář Oratoře	469
75	Tvrdá opatření ordinariátu	470
76	Jako by se nic nepříhodilo	471
77	Don Bosco, zachránce Říma	472
78	Pokorný sluha Páně	474
79	Další osudy Říma	474
80	Kolem nového kostela	475
81	Nové těžkosti s ordinariátem	476

82	Don Bosco v Mornese	477
83	Před novým rokem	477
IX. DÍL		479
1	Don Boskův korektor	479
2	Předpovědi na rok 1868	479
3	Sněhová kalamita	480
4	Závodění s anděly	481
5	Důvěra v Dona Boska	482
6	Výroční konference	482
7	Po výroční konferenci	483
8	Trvají neshody s ordinářem	484
9	Další doporučující listy	485
10	Divy Matky Boží Panny Marie Pomocnice křesťanů	486
11	Kolem Velikonoc	487
12	Co ještě procházelo Don Boskovou hlavou	487
13	Další vyžádaná doporučení	488
14	Sen o vinné révě	488
15	Sen o pekle	489
16	Kardinál d'Andrea	490
17	Svěcení zvonů	491
18	Květnové události	492
19	Vybavení kostela	492
20	Posvěcení chrámu	492
21	První až třetí den oktávu	493
22	Čtvrtý, pátý a šestý den	494
23	Sedmý a osmý den oktávu	495
24	Svolání koncilu	496
25	Opět v normálních kolejích	496
26	Bůh dává pokorným milost	497
27	Duchovní cvičení	498
28	Drobné cesty a události	498
29	Opozice nešetří silami	499
30	Drobtý z všedního života	501
31	Školní rok 1868–1869	501
32	Nezlomná podnikavost	502
33	Za čistotu kultury	503
34	K dokreslení roku 1868	504
35	Ke konci roku 1868	504
36	Předpovědi na rok 1869	505
37	Pozvání do Florencie	506
38	Pobyt ve Florencii	506
39	Matka, která divy tvoří	507
40	Důležitá „Vysvětlení“	508
41	Karneval	510
42	Definitivní schválení kongregace	511
44	Světce se vrací do Turína	512
45	Aby i hoši věděli	513
46	Další vybavování kostela	514
47	Zlaté jubileum Pia IX.	515
48	„Odtud vyjde má sláva“	516
49	Láska nebo žárlivost?	517
50	Pro spásu duší	518
51	Další zázračná uzdravení	519
52	Exequatur	519
53	Další dům – Cherasco	520
54	Nezdařená akce	520
55	V měsíci srpnu	521
56	Duchovní cvičení	522
57	Spravedlivý pokvete jako palma	523
58	Říjen 1869	524
59	Pan arcibiskup se pořád zlobí	524

60	Ve znamení I. vatikánského koncilu	525
61	Je papež neomylný?	526
62	Za kulisami koncilu	527
63	Tři audience u papeže	528
64	Závěr Don Boskova pobytu v Římě	530
65	Po návratu z Říma	530
66	Nad stavebními plány	531
67	S penězi je třeba šetřit	532
68	Zas je tu měsíc máj	532
69	Svátek Dona Boska	532
70	Dogma o papežské neomylnosti	533
71	Prohraná válka	533
72	Konec církevního státu	534
73	Upevňování díla	535
74	Závěr roku 1870	536